

Landbruget i 1944.

Nogle Betragtninger ved Aarsskiftet.

Af Professor K. Skovgaard.

Naar vi nu ved Aarsskiftet efter gammel Sædvane standser en føje Stund i vor travle Rastløshed for at besinde os paa os selv og den Verden, vi lever i, gaar det vel saaledes for de fleste af os, at 1944, det Aar vi forlader, og som vi nu ved Aarsskiftet tænker tilbage paa og søger at gøre op, i vor Erindring vil staa stærkt markeret, thi Krigens Vilkaar blev strengere og mere ubønhørlige ogsaa for vort Land, og vi naaede ikke frem til den Fred, vi alle haabede paa. Men alligevel, midt i stærke Indtryk og Skuffelser levede Dagliglivets Problemer videre, og Tanken forbandt dem med den Fremtid, vi engang skal betræde.

Det siges, at disse Aar har gjort os til eet Folk. Jeg tror, at det er meget sagt; vi kommer ikke igennem disse Aar uden at de jo i manges Sind har levnet Indtryk af, at for at det store Ord skulde være Sandhed, maatte mangt og meget være gjort anderledes, men kan vi sige, at vi som aldrig før har lært Nødvendigheden af, at vi bliver eet Folk, har vi dog faaet et stort Maal at kæmpe for. Og vil vi sætte os det Maal, er den første Betingelse, at vi lærer at forstaa hinanden og hinandens Forudsætninger, og ud fra dette Synspunkt har jeg skrevet denne Aarsoversigt over nogle af de Problemer, som var Landbrugets i 1944. De fremtræder stykkevis og delt; de kan, som

Forholdene er, ikke sættes i det rette Perspektiv til hinanden og imellem Fortiden og den Fremtid, vi alle haaber paa, og som lever i alle Sind. Derfor maa vi gøre hvert Spørgsmaal op for sig.

Vejr- og Vækstforhold.

Vejr og Vind giver altid Landmanden noget at undre sig over og noget at tale om; det var ogsaa Tilfældet i 1944, hvor Naturen paa mange Maader bød paa store Overraskelser. Aarets første Maaneder var usædvanlig milde, alle udendørs Arbejder kunde fremskyndes, og i Februar begyndte man saa smaat at forberede sig paa Foraarsarbejde og Saaning. Saa kom imidlertid den første store Overraskelse: Kulde og daarligt Vejr i Marts med periodevis endda streng Nattefrost, og Saaningen blev forsinket til ind i April; dog kunde den hurtigt bringes fra Haanden, da Jorden faldt særdeles let.

Foraarskulden holdt de overvintrede Vækster tilbage i Vækst, og selv om Vintersæd, Græsmarker og Frøafgrøder en Tid i Marts saa noget medtaget ud, overvintrede de dog alle godt, men først hen imod Maj havde de atter genvundet den smukke grønne Farve, de havde i Februar. Udbindingen kunde her og der foregaa sidst i April, men blev først almindelig hen i Maj, hvad dog ofte mere skyldtes Kulden end manglende Græs.

I Forsommeren kom Vejrets anden Overraskelse; vi fik en usædvanlig stor Nedbør i Maj—Juni og stærke Vekslinger i Varme og Kulde, mest dog af det sidste. De stærke Varmeperioder holdt dog Plantevæksten godt i Gang, naar vi undtager de varmekrævende Afgrøder som Bederoer, der saa sløje ud til helt hen i Juli, men Sæden og Græsset groede godt; der var fortrinlig Græsning, og sidst i Juni kunde man gaa i Gang med at bjærge en usædvanlig stor Høafgrøde.

Først i Juli stod alt vel til, Sæden var blevet usædvanlig granvoksen i den vaade Forsommer; man begyndte at tale om Lejesæd, vanskelig Høst og stor Halmhøst; det sidste slog til, men det første ikke, thi alle de mange Ønsker om Tørvejr blev i den Grad opfyldt, saa Nedbørsforholdene i Eftersommeren blev helt vendt paa Hovedet, især tegnede August sig

med en Varme og Tørke, som aldrig oplevet. — Det blev den tredie store Overraskelse.

Høsten blev begyndt ret samtidigt over hele Landet hen i August og kunde trods Arbejdsbesværligheder og meget Arbejde med den stærke Fyld gennemgaaende gennemføres uden Afbrydelse, saa Afgrøden kom velbjærget i Hus. Men Korn og Græs led stærkt i den usædvanlige Varme og Tørke, hvad der hulede godt i de gode Høbeholdninger.

I September kom den Regn, vi havde til gode fra August; den gjorde Gavn, men kunde ikke oprette den skete Skade. Græsvæksten vilde ikke rigtig i Gang, og Roehøsten blev lille. Saa galt, som det en Overgang saa ud til, gik det dog ikke; stadigt mildt og fugtigt Efteraarsvejr fristede Landmændene til at udskyde Roehøsten, som vel blev forskudt 2—3 Uger. Spekulationen gik godt; der kom ingen Frost, og man bjærgede nogle ekstra Foderenheder. Det fugtige Efteraarsvejr gjorde Roearbejdet usædvanligt vanskeligt og utiltalende; store Mængder Jord maatte slæbes hjem paa Roerne i strengt Føre, og Roetoppen, som betyder saa meget efterhaanden, blev snavset til, saa hvordan bliver Ensilagen i Aar — men under Forhold som de nuværende kan alt jo ædes.

Kreaturerne kunde holdes længe ude i det milde Vejr, men der var ikke meget Bid i det korte Græs; ekstra Foder maatte der tidligt til, og dog blev Indbindingshuldet mange Steder daarligt. Vintersæden slog godt an og staar grøn og smuk, og saa vidt Fugtigheden har tilladt det, har der kunnet arbejdes med Jorden til hen imod Aarets Udgang, men Efteraarsarbejdet er dog forsinket af den sene og vanskelige Roehøst og af Nedbøren.

Aarets Gennemsnit giver imidlertid ikke helt det sande Billede. Det maa tilføjes, at især Nedbøren har vekslet stærkt fra Egn til Egn, og har givet stærke Udslag i Afgrøderne, som især for Kornets Vedkommende har vekslet fra det udmærkede til det maadelige. Det samme gælder Frøafgrøderne, som især hører hjemme i nogle af de Egne, hvor Tørken var føleligst; Roerne er derimod maaske mere ensartet under Middel.

Vækstforholdene i Aarets Løb synes i usædvanlig Grad at

have været Tidslerne gunstige. Man hører fremsat den Anskuelse, at det skyldes de vanskelige Arbejdsforhold, hvorved Ukrudtsbekæmpelsen i tidligere Aar er blevet forsømt, men det kan ikke være Hovedgrunden, for ogsaa i Brug med sædvanlig Arbejdsstyrke florerede Tidslerne som ikke set i mange Aar. Er det ikke tænkeligt, at den lette og øverlige Foraarsbehandling af Jorden, som man er gaaet over til, i Forbindelse med det milde Efteraar og Vinter er Hovedforklaringen. Et Par Træk af en Kultivator med Tidsellabber, som man engang anvendte det, vilde nok mange Steder have gjort sin Virkning.

Arealanvendelse.

Som det fremgaar af efterfølgende Opstillinger, var der atter i 1944 kun ganske smaa Afvigelser i Arealanvendelsens Hovedposter, hvad der bekræfter, at der skal meget stærke Kræfter til for at bringe Uligevægt i Landbrugets Driftssystem, og at Bevægelsesfriheden inden for dette kun synes ringe. For udenforstaaende forekommer dette ofte uforstaaeligt og Udtryk for Konservatisme, men denne Opfattelse beror udelukkende paa Ukendskab til de mange Hensyn, økonomiske som tekniske, der er taget i Agt ved Driftssystemets Ordning. Man tør vel sige, uden at gøre sig skyldig i Overdrivelser, at naar man tager Menneskene, som de er, har danske Landmænd saa nogenlunde støttet paa Erfaring og Forskningens Resultater drevet Produktionen paa den Jord, de dyrker, til Grænsen af det fordelagtige, og store Ændringer i Jordens Drift vil derfor betyde ikke blot tekniske Vanskeligheder, men, hvad der er det afgørende, dyrere Produktion, og det afholder man sig fra. Det er dermed naturligtvis ikke sagt, at meget ikke kan blive bedre og anderledes, men der skal tvingende økonomiske Grunde til især at gøre det anderledes, og de har ikke foreligget; det har været fordelagtigst at gaa frem med smaa Ændringer.

Smaa, men interessante Bevægelser ses i de enkelte Afgrøder. Af *Kornsorterne* ser vi Hveden være ved at tilbageerobre Tilliden, en Bevægelse den megen Halm i Aar sikkert fremmer. Brødsædarealet har godt og vel holdt Stillingen.

Arealanvendelse efter Statistisk Departements Tællinger.

	1939	1943	1944	1944÷1939	1944÷1943
Hvede	133 500	49 100	84 000	÷49 500	+34 900
Rug	137 000	224 400	195 100	+58 100	÷29 300
Bælgsæd	3 100	8 900	9 300	+ 6 200	+ 400
Korn ialt	1 374 800	1 350 500	1 332 700	÷42 100	÷17 800
Kartofler	69 500	105 400	99 100	+29 600	÷ 6 300
Foderroer	415 500	392 400	403 600	÷11 900	+11 200
Heraf Kaalroer ..	191 900	183 500	214 100	+22 200	+30 900
Fabriksroer	39 600	45 500	42 900	+ 3 300	÷ 2 600
Andre Høstarealer	50 800	105 200	98 500	+47 700	÷ 6 700
Heraf Frø	41 900	61 600	55 800	+13 900	÷ 5 800
Brak	31 900	15 800	13 000	÷18 900	÷ 2 800
Græs- og Grøntfo- der	740 000	707 500	737 400	÷ 2 600	+30 100
Heraf Lucerne ...	19 900	26 500	27 300	+ 7 400	+ 800
Ialt Arealer i Om- driften	2 722 100	2 722 300	2 727 200	+ 5 100	+ 4 900

	Røefrø	Bælg- planter	Græsfrø	Havfrø	Olie- høfrø	Spind- hø	Hamp	Sennep	Havesager
1944	6 815	16 175	26 396	1 853	3 700	7 300	1 500	15 000	8 100
1943	10 377	16 753	26 727	2 122	2 700	6 500	2 200	17 200	7 500
1939	3 615	10 197	23 435	838	—	1 500	—	3 053	7 120

Blandt *Rodrugterne* er der en beklagelig Tilbagegang i Kartofler paa 6000 ha og i Sukkerroer paa 2600 ha, hvilket sammen med lavere Arealudbytte for de to vigtige Næringsplanter giver en beklagelig Nedgang i Forsyningerne. Interessant er Fremgangen i Kaalroearealet paa 16 pCt. eller 31 000 ha, trods alt hvad der er god Latin paa Bjerget. Det er vanskeligt at sige, om denne Udvikling skyldes fodringsmæssige eller arbejdsmæssige Hensyn, men at Kaalroearealet udvides, er i hvert Fald forstaaeligt, naar man i arbejdsdyre og arbejdsvanskelige Tider ser Kaalroeoptygeren glide jævnt og konsekvent langs Rækkerne, bortset fra mindre Arbejde ved Tynning og Opbevaring. Kan man konstruere en Optager, der gør det samme propre Arbejde i Bederoer, eller en Roe, der lader sig optage, vil Billedet maaske blive ændret.

Handelsafgrøderne.

Andre Høstarealer er gaaet ned med 7000 ha, hvilket især skyldes en Nedgang i Frøarealet paa 6000 ha. Nogle Smaa-bevægelser i *Industriplanterne* skal der ikke gøres meget ud af, men de viser dog, at de meget høje Priser paa disse Afgrøder ikke er høje nok til at gøre dem tiltrækkende, og for saadanne Afgrøder som Oliehør og Sennep er det lige saa meget Proteinhungeren som Afgrødeværdien, der holder Liv i Dyrkningen.

Hampen synger paa sit sidste Vers; den giver saa ringe Udbytte af Tave og Frø, at Færdigvarerne bliver uforholdsmæssigt dyrere end Varer af Hør, især efter at man har lært sig at behandle Spindhørreren, saa den giver et praktisk taget lige saa stærkt Garn og Tov som Hampen.

Spindhørreren dyrkes gerne, hvor man kan komme til det; den giver i Aar det højeste Udbytte i mange Aar, hvad der især skyldes Vejret, men dog ogsaa, at man er ved at faa Tag paa Dyrkningen; interessant er bl. a. Erfaringerne om Forfrugtens, man kan uden Overdrivelse sige afgørende Indflydelse. De gamles Erfaring om, at Hørreren saas bedst i Grøn jord bekræfter sig, og det synes, at den ikke kan lide Roejord.

Industrien er glad for Hørreren nu under Krigen, men dog ikke mere end, at man er parat til at droppe den ved første givne Lejlighed, hvad der er beklageligt. Det ser derfor ud til, at det bliver Landbrugets Sag at udvikle og befæste Hørindustrien, dog skal *Jacob Holm & Sønner* samt *Tommerup Hørfabriks* Indsats anerkendes, og til den Ende har Kolding Andelsskættei sat et efter Forholdene meget betydeligt Beløb ind paa Udviklingen af et Hørspinderi. Det skulde synes sandsynligt, at vi kan dyrke Hør konkurrencemæssigt her i Landet, naar Dyrkningen lader sig mekanisere, som den gør, og denne omend spæde Gren paa vort Erhvervsliv kan give ikke alene Valuta, men et lille Areal en forholdsvis meget større Beskæftigelse end nogen anden Afgrøde — „Tobakken“ dog undtaget — især naar man ogsaa udvikler Spindingen, som desuden skulde stabilisere Afsætningen. Meget fornuftigt, omend noget sent, er der fra Hørskætteiernes Side desuden sidst paa

Aaret taget Initiativet til et Forskningsarbejde vedrørende Hørens Dyrkning og Forarbejdning m. v., der naturligvis tilsluttes det omfattende Forsøgsarbejde, der har været i Gang i adskillige Aar paa Statens Forsøgsstationer.

Frøafgrøderne er som sagt gaaet tilbage med 6000 ha; det er især Rodfrugtfrøet, der er blevet indskrænket, Græsmarksbælgplanter og Græsfrø har givet lidt efter. Det var de i 1943 gennemførte Prisedsættelser, der har virket, hvad der var nødvendigt. Mange Frøavlere misforstod dette; de følte Prisedsættelsen som en Forurettelse og Urimelighed, selv om den var til deres egen Fordel, for der er ingen, der kan holde Frøpriserne oppe i hvert Fald paa de nationale Sorter, hvis Arealet faar Lov at vokse. Paa den anden Side maa Dyrkningen have et Omfang, saa Forbruget sikres, ogsaa saaledes at der oparbejdes et Reserverlager igen, efter at de kolde Vintres Virkninger havde udtømt alle Beholdninger, og derfor er Priserne paa Roefrø og Kløverfrø igen i Aar sat lidt i Vejret.

Høstudbytte og Foderforsyning.

Efter de mange stærkt varierende men dog ofte noget pessimistiske Udtalelser om Høstens og især Roehøstens Størrelse, imødesaa man med særlig Interesse Høststatistiken. Den viste, at det samlede Resultat nok blev noget daarligere end i Fjor, men dog ingenlunde saa daarligt som man havde befrygtet,

	Mill. hkg				Mill. Afgrødeenheder			
	1944	1943	1934 -38	1939 -43	1944	1943	1934 -38	1939 -43
Hvede	2,8	1,8	3,8	2,0	2,8	1,8	3,8	2,0
Rug	4,2	5,1	2,6	3,5	4,2	5,1	2,6	3,5
Vaarsæd	30,4	32,0	29,2	29,1	28,1	29,5	26,8	26,8
Korn ialt	37,4	38,9	35,6	34,6	35,1	36,4	33,2	32,3
Kartofler	14,3	19,4	13,5	15,0	3,4	4,5	3,2	3,4
Foderroer	181,5	210,6	—	224,8	20,9	24,9	25,0	26,9
Fabriksroer ..	12,4	14,6	—	16,1	2,9	3,3	2,8	3,8
Hø	23,2	20,4	19,7	14,0	9,3	8,2	7,9	5,6
			Ialt		71,6	77,3	72,1	72,0
			Minus Brødkorn		64,6	70,4	65,7	66,5

idet den samlede Avl af Afgrødeenheder ligger paa Højde med Gennemsnittet for de foregaaende 10 Aar.

Det ses imidlertid af Tallene, at Korn og Hø ligger betydeligt over Gennemsnittet, men Roerne meget under, en Bevægelse, som, naar Høsten skulde gaa tilbage, vel egentlig ikke er at beklage. Men det er altsaa gaaet i Aar paa den ikke ukendte Maade, at man har sammenlignet Høsten med det foregaaende usædvanligt gode Høstaar og derved givet den en uretfærdig Bedømmelse. Medvirkende til det samme har endvidere været de meget store Besætninger, som har hulet godt i Beholdningerne paa et tidligt Tidspunkt, men heller ikke det kan skrives Høstudbyttet til Last.

Udregner man Hektarudbyttet, har Hvede og Rug givet 33 og 22 hkg mod i Fjor 39 og 22 hkg, Kartoffler 144 mod 191 og 183 hkg de to foregaaende Aar og 171 hkg før Krigen, og endelig har Sukkerroerne givet 290 hkg mod 321 i Fjor og 347 hkg før Krigen.

Fodersituationen tegner sig herefter saaledes (Mill. Afgrødeenheder):

	Korn	Kartofler	Foderroer	Sukkerroer	Hø	Ialt
1944÷1943	÷1,4	÷1,1	÷4,0	÷0,4	+1,1	÷5,8
1944÷1939/43 ..	+1,3	0	÷6,0	÷0,9	+3,7	÷1,9

Nedgangen i Forhold til i Fjor er ca. 7 pCt., hvad der maa medføre enten en Reduktion af Besætningerne eller Sultefodring af de tilstedeværende Besætninger.

Kartoffelforsyningen.

Til den yderst prekære Situation paa Kartoffelmarkedet skal gøres nogle Bemærkninger. Som det fremgaar af Høststatistiken, beregnes den samlede Kartoffelhøst til 14,3 Mill. hkg mod 19,4 og 16,7 Mill. hkg de to foregaaende Aar; der er altsaa en Nedgang paa 5,1 Mill. hkg eller ca. 25 pCt. i Forhold til 1943. For Femaaret 1934—38 androg den aarlige Avl 13,5 Mill. hkg i Gennemsnit, men Forbruget af Kartoffler er under Krigen blevet stærkt forøget af Industrien samt til Foder og Læggekartofler, lige-

som Forbruget af Spisekartofler sikkert er steget betydeligt, og det er derfor forstaaeligt, at den lave Avl maa skabe Vanskeligheder. Opstiller man en Kalkule over Kartofflernes Anvendelse, kommer man til følgende Tal:

	1944	1934—38
Læggekartofler 28 hkg pr. ha	2,8 Mill. hkg	2,0 Mill. hkg
Svind ca. 7 pCt.	1,0 - -	1,0 - -
Industrien	1,5 - -	1,0 - -
Ialt	5,3 - -	4,0 - -
Til Rest til Spisebrug, Foder og Eksport	9,0 - -	9,3 - -
Ialt	14,3 Mill. hkg	13,3 Mill. hkg

Nu er det ikke muligt paa Forhaand at afgøre, hvor mange Kartoffler, der vil blive fodret op, og hvor mange der gaar til Spisebrug, fordi der er konkurrerende Efterspørgsel fra disse to Anvendelsesmaader, men man maa naturligvis være fuldt opmærksom paa, at en stor Del af Kartoffelarealet er udlagt med Opfodring for Øje, og at Svineproduktionen er planlagt i Overensstemmelse hermed, *saaledes at der var disponeret over Kartofflerne til Foder, inden Uroen paa Kartoffelmarkedet opstod*, det maa man dog erindre sig, naar man vil gøre Ret og Skel mellem Forbrugere og Kartoffeldyrkere.

Der findes nu her i Landet ca. 200 store transportable Kogeanlæg, som ikke fandtes før Krigen, og som har været i Gang hele Efteraaret og maaske kan anslaaes at have kogt 1 Mill. hkg Kartoffler; desuden er der maaske paa Mejerierne kogt 0,5 Mill. hkg, hvorfor der til Spisebrug og Eksport kan levnes 7,5 Mill. hkg, hvis Forbrugerne vil købe de Kartoffelsorter, der er beregnet til Foder, men kan anvendes til Spisebrug.

Her møder vi imidlertid en Vanskelighed; det viser sig, at Forbrugerne efterspørger de to Sorter Bintje og King Edward, mindre Up to date, og at de kun yderst nødtigt vil gaa i Gang med de saakaldte Foder- og Industrikartofler. Denne Indstilling kan for en Del bero paa, at de førstnævnte Sorter giver mindre Svind i Husholdningen, men

viser desuden, hvor konservativt Forbruget er i en saa dagligdags Artikel, thi ernæringsmæssigt er Foderkartoflerne de bedste med et Tørstofindhold, der er et Par Points højere end i Spisekartoflerne; de har med andre Ord 8—10 pCt. højere Næringsværdi, og det ses da ogsaa, at i andre Lande foretrækkes ofte de mere stivelsesholdige og melede Foderkartofler til Spisebrug. Nu kan man ikke diskutere om Smagen — undtagen i en Situation som den nuværende, hvor Vanen maa træde i Baggrunden for Nødvendigheden, og i hvert Fald er den Foragt og lette Gysen, der gaar igennem mange, naar Betegnelsen Foderkartofler bruges, aldeles uberettiget. Bintje fodres ogsaa op, det samme gælder Kornet og andre Vækster for ikke at nævne Mælken.

Det er en af Vanskelighederne ved Løsningen af Kartoffelforsyningen at faa anerkendt, at Foderkartofler kan erstatte Spisekartofler; de er ernæringsmæssigt fuldt ud en jævnbyrdig Vare og kan derfor betinge omtrent samme Pris, naar Hensyn tages til det antageligt noget større Kogesvind. Men her støder man saa paa den Vanskelighed, at Kontraktavlen til Industrien har kontraheret Kartofler til ca. 11 Kr. pr. hkg, medens lignende Kartofler til Forbrug kan koste 16—18 Kr. eller mere pr. hkg. I Betragtning af Kontraktavlernes over en Aarrække betryggede Stilling skulde Ængstelse for Industriens Forsyninger dog kunne anses for uberettigede, og man skulde derfor meget mere konsekvent gaa i Gang med Opkøb af Foderkartofler, thi disse kan naturligvis ikke blive liggende ubenyttede, især ikke som Fodersituationen tegner sig; de vil ret hurtigt blive fodrede op, hvis de ikke efterspørges til anden Anvendelse, og her maa man ydermere tage i Betragtning, at store Partier Kartofler er kogt i Efteraaret og ensileret til senere Brug, saaledes at de disponible Mængder er smaa.

Det lykkedes ikke at faa gennemført en Maksimalpris paa Kartofler. Mærkeligt nok var det Forbrugerrepræsentanterne, der satte sig derimod ud fra forsyningsmæs-

sige Synspunkter, medens Landbrugets Organisationer omend med Betænkelighed gav sin Tilslutning. Saa vidt jeg har forstaaet, skyldtes denne Betænkelighed ikke Modvilje imod Maksimalprisordningen i sig selv eller de foreslaaede Priser, som var tilfredsstillende; man har ikke fra Landbrugets Organisationer ønsket prismæssigt at udnytte Situationen, nej man var ængstelig for, at Maksimalprisordningen kunde føre til, at Kartofflerne „forsvandt” paa et eller andet Tidspunkt, altsaa den samme Ængstelse som Forbrugerrepræsentanterne nærer, og saa vilde Modviljen og Bebrejdelserne mod Landbruget vende tilbage med fornyet Styrke.

Denne Udgang paa Sagen finder jeg var beklagelig ikke mindst af Hensyn til Landbruget, som kunde være tilfreds med de foreslaaede Priser, men som nu med den Udvikling, Kartoffelmarkedet har faaet, er blevet anbragt daarligst muligt i den offentlige Mening. Bliver Situationen ikke bedre, hvad der efter det „statistiske” Billede i og for sig ingen Udsigt er til, er det min Opfattelse, at Landbruget i sin egen Interesse ikke maa undslaa sig for, ja hellere selv maa tage Initiativet til endog drastiske Foranstaltninger som et Opfodringsforbud for at sikre Forsyningerne. Opfodringsforbud har gentagne Gange været og er i Aar igen anvendt i Sverige.

Kartoflerne er for den jævne Befolkning et saa uundværligt Fødemiddel især i disse Aar, hvor Kartoffler for mange er Forudsætningen for at spise sig mæt, og der maa intet undlades for at skaffe denne Vare frem. Hvis man svigter her, vil det levne et altfor bittert Minde i mange Sind om Krigstidens Prisudvikling og Erhvervs vilkaar, og for Landbrugets Økonomi spiller det ingen Rolle, om dette Problem løses paa en fremkommelig Maade.

Sagen i sin Helhed ligger vanskeligt nok, og det er derfor beklageligt, at den yderligere forværres gennem utilbørlige Udtalelser af enkelte Landmænd, som derved stiller alle deres mindre snakkesalige men mere retskafne

Kolleger i et daarligt Lys. Alle Udtalelser om Nægtelse af Salg, Trusler og Opfodring o. lign., burde kræves ført tilbage til Udgangspunktet med Navns Nævnelser, for hvis f. Eks. en Proprietær paa Sorøegnen virkelig har sagt, at hvis han ikke faar 20 Kr. pr. Tønde for sine Kartoffler, vil han fodre dem op, saa er Landbruget ikke tjent med, at en saa asocial Person anonymt dækker sig i dets Rækker.

Selve Prisudviklingen for Kartofflerne er baaret oppe af den daarlige Høst, det store Forbrug samt den Panik, det med Pressens og Opkøbernes Bistand er lykkedes at skabe paa Markedet; den har ingen Bund i Opfodringsværdien. Denne kan i Gennemsnit anslaaes til at være 9—10 Kr. pr. Tønde og under de særlige Omstændigheder, hvor der er Fodermangel 14—15 Kr.; lægges saa hertil et Beløb paa 1—2 Kr. for Sortering og Levering, naar vi til Bundpriser for Foderkartofler til Salg paa 10—12 Kr., henholdsvis 15—17 Kr., og der er derfor ingen fornuftig Landmand, der vil undlade at sælge sine Kartoffler til en Pris af 18—20 Kr.; Sorøproprietærens Trusel er hen i Vejret.

Til Bedømmelse af Situationen skal jeg endelig gøre opmærksom paa, at med den i Fjor gældende Pris, her paa Sjælland 12—13 Kr. pr. hkg, var Kartoffelavlens i Sammenligning med Kornavl til Svinefodring kun en strøget Forretning, hvilket ses deraf, at Kartoffelarealet gik tilbage med 6 pCt. Da Avlen pr. ha i Aar er 25 pCt. lavere end i Fjor, skal Prisen være 33 pCt. højere; hertil skal lægges forskellige højere Omkostninger til Arbejds løn, *saaledes at Prisen skal være 19—20 Kr., for at Kartoffelavlens skal give samme Indtægt som i Fjor pr. ha*, hvis man ser saaledes paa det. Dette gælder Spisekartofler. For Foderkartofler, der giver et højere Arealudbytte, kan Prisen være lavere; som nævnt i Betragtning af Fodersituationen op til 15—17 Kr. Til disse Priser, som er i Overensstemmelse med de foreslaaede Maksimalpriser, vil Landbruget i Gennemsnit kunne være tjent med at sælge Kartoffler til Vinterens Komme.

Det maa forekomme en neutral Iagttagelse, at Kartoffel-situationen er blevet „brugt“ imod Landbruget. Der maa med Landbrugets særegne Produktionsforhold med Valgfrihed til flere Afgrøder betales en saadan Pris for Kartoffler, at Dyrkningen af dette vigtige Næringsmiddel sikres, men den Prisopkrøning, der har fundet Sted derudover, har Landbruget ikke Hovedansvaret for; den skyldes det forcerede Opkøb, uheldige Udtalelser og „Aktualiteten“. Naar Opkøberne byder Kartoffelpriserne op, er det ganske bagvendt at forudsætte, at det er den enkelte Sælger, der skal holde igen paa Prisen. Naar en Opkøber byder 22 Kr. for Tønden, kan den enkelte Landmand ganske vist nøjes med at forlange 18 Kr. eller 15, men i Bevidstheden om, at Opkøberen putter Forskellen i sin egen Lomme, naar Sælgeren ser de Priser, Forbrugerne maa betale for Kartofflerne. Man kan derfor ikke kræve, at det er Sælgerne enkeltvis, der skal regulere Prisen; det maa ske paa anden Maade, og da Landbruget ikke har modsat sig dette, er det uretfærdigt at hænge Landbruget ud, som sket er, i denne Sag.

Husdyrhold og Husdyrproduktion.

Efter de stærke Reduktioner efter den daarlige Høst i 1941 har Husdyrbestanden indtil i Sommer været i Udvikling, saaledes som det fremgaar af følgende Tal:

Husdyrbestanden efter Statistisk Departements Tællinger.

	Juli 1939	Juli 1943	Juli 1944	1944÷1943
Heste	594 000	601 000	612 000	+ 11 000
Heraf Føl	54 300	74 000	76 000	+ 2 000
Kvæg ialt	3 326 300	3 028 000	3 170 000	+ 142 000
Malkekøer	1 642 200	1 462 000	1 550 000	+ 88 000
Kalve	864 000	815 000	844 000	+ 29 000
Svin ialt*)	3 182 400	2 011 000	2 045 000	+ 34 000
Søer	396 700	240 000	206 000	÷ 34 000
Faar	147 000	186 000	205 000	+ 19 000
Høns	33 297 000	15 340 000	17 034 000	+1 694 000

*) 20. Nov. 1943: 2 449 000 Svin incl. 256 000 Søer

2. Okt. 1944: 2 148 000 - - 195 000 -

Husdyrproduktionen, maanedligt Indeks for 10 Mdr. (Stat. Dep.).

Indeks: 1935 = 100	Mølk		Smør		Fløesk	
	Mill. kg	Indeks	Mill. kg	Indeks	Mill. kg	Indeks
Jan.—Okt. 1939 . . .	—	102	—	—	—	98
- - 1943 . . .	296	75	10,6	74	11	45
- - 1944 . . .	316	80	11,1	77	15	60
	Mill. kg	Æg Indeks	Mill. kg	Kød Indeks	Samlet Indeks	
Jan.—Okt. 1939 . . .	—	—	—	—	102	
- - 1943 . . .	2,5	36	8,1	70	59	
- - 1944 . . .	3,5	50	10,3	80	70	

Igen i Aar ses der at være Fremgang i Husdyrbestanden over hele Linien, for Kvæget endda meget betydelig Fremgang, saaledes at Bestanden pr. Juli kun var ca. 5 pCt. mindre end i 1939. Det er forbavsende, at det har været muligt at opretholde denne meget store Husdyrbestand selv paa den gode Høst fra 1943, og man erindres om, at det er muligt, at Høststatistikken knap er saa paalidelig, som man gaar ud fra. Afgrødetallene angiver Tendenserne i Høsten, men de er holdt i Underkanten af det rigtige, saaledes at Svingningerne udglattes.

Swinebestanden naaede sit Maksimum i November 1943 med 2,4 Mill. Stkr.; den faldt derefter lidt, men holdt sig dog over 2 Mill. Stkr. lige til Oktober 1944, men der var hele Aaret en langsom, men sikker Reduktion i Gang af Sohødet, som faldt fra 259 000 i Oktober 1943 til 195 000 i Oktober 1944, altsaa med ca. 25 pCt. Mærkeligt nok forøvrigt, for Grisepriserne viste stærkt stigende Tendens lige til August, 20 Kilo-Grise steg paa Randers Marked jævnt fra 37 Kr. i Februar til 63 Kr. i August. Det er muligt, at Udsigten til en stor Høst har øvet sin Indflydelse, for efter at Tærskningen begyndte, er Prisen faldet stærkt til 38 Kr. i November og skal nok længere ned endnu.

Der er ingen Tvivl om, at ogsaa Kvægbestanden er for stor; derom vidner bl. a. de store Markedstilførsler i Efteraaret, og da den store Husdyrbestand har hulet godt i Foderbeholdningerne fra Efteraaret, skal der en skarpt gennemført Fodringsøkonomi til, for at faa Foderet til at strække til. Men det ser

ud til, at man, som man ogsaa maatte vente det, i første Omgang især tager Reduktionen paa Grisene for at bevare Kvæget saa vidt muligt.

Husdyrproduktionen har i Aarets Løb, som de anførte Tal viser, været yderst tilfredsstillende. Køerne blev bundet ud i godt Huld, og den rigelige Forsommergræsning gav en høj Ydelse, ja i Juni—Juli var Produktionen 109 og 104 i Forhold til 1935 = 100, men i August—September gjorde den daarlige Græsning sin Indflydelse gældende, og Produktionen faldt ret brat. I September—Oktober var Indekstallet 78 og 73 mod 85 og 78 Aaret før. Udtryk for det samme er det, at Kødproduktionen i September—Oktober havde et Indeks paa 116 og 152 mod 75 og 118 Aaret før; man maatte reducere Besætningerne kraftigt ved Indbindingen.

Som Foderforsyningen foran er anskueliggjort, maa der forventes en lavere Produktion i Vinterens Løb i Sammenligning med i Fjor, men jeg skal dog fremhæve den relativt gunstige Kornsituation og Høforsyning, som maa afsvække Produktions-tilbagegangen ret betydeligt, især i Betragtning af den ubegrænsede Halmmængde af god Kvalitet, der er til Raadighed.

Prisudviklingen.

Priserne paa de „store“ Varer har i Aarets Løb staaet uændrede; saaledes er Driftsbureauets Prisindeks for Husdyrprodukter 243 for Jan.—Oktbr. mod 241 Aaret før. Stigningen skyldes en højere Hestepris. Derimod er Indeks for Planteprodukter 246 mod 239, hvilket skyldes de højere Kartoffelpriser. Men uden om dette Indeks har der fundet flere betydningsfulde og interessante Prisbevægelser Sted. Omtalt er Griseprisen; Levekøer og Kvier faldt paa Odense Marked regelmæssigt fra 750—875 Kr. i Novbr. 1943 til 575—750 Kr. i Novbr. 1944, og endvidere gav Hesteprisen i Aarets Løb noget efter. Fra 1939 er Hesteprisen steget Aar for Aar fra 1000—1100 Kr. til den naaede Maksimum i Foraaret med 2600—2900 Kr.; derefter er den atter faldet til 2300—2600 Kr. Frøprisen er for flere Sorter blevet en Del forhøjet, saaledes som om-

talt, og endelig blev der givet Sukkerroedyrkerne visse Prisgarantier i Foraaret. Alle disse Prisændringer træder dog fuldstændigt i Skyggen for Kartoffelprisen og Frihandelskornprisen, som for Tiden helt behersker Offentlighedens Landbrugsinteresse, og jeg skal derfor knytte nogle Bemærkninger til disse Priser.

Kornprisfastsættelsen har Folk svært ved at forstaa. Det er en ofte hørt Bemærkning, at der maa være noget galt, naar Kornprisen kan stige til 60 Kr. eller fire Gange Førkrigsprisen, eller ogsaa siges det, at den høje Kornpris er Beviset paa, at Landbruget skovler Penge ind. Men man maa lægge Mærke til, at Landbruget som Helhed ikke sælger andet Korn end Afleveringskornet, som koster 26—30 Kr.; Resten skal fodres op og sælges igennem Husdyrene, og da Priserne paa Husdyrprodukter har staaet aldeles uændrede i Aarets Løb, viser det, at Kornprisen er et indre Landbrugsanliggende, som ikke i pris-mæssig Forstand vedrører Forbrugerne.

Man vil nu hævde, at det er Frihandelskornprisen, der driver Kartoffelprisen op, men det er som alt omtalt ikke rigtigt. Selv med en Kornpris paa 60 Kr. som Udgangspunkt kan Kartofflerne højst koste 14—15 Kr. Tønden, naar man regner, at der gaar ca. 4 kg Kartoffler til en Foderenhed, og at Kartoffelkogning og Kartoffellevering giver de samme Omkostninger. Kartoffelprisen er altsaa bestemt af andet end Kornprisen, nemlig af den lave Høst over for et forøget Forbrug og en forceret Efterspørgsel. Men som nævnt er det muligt, at en Del i Driften planlagt Kartoffelkogning har formindsket Forsyningerne.

Ja, det er meget godt, siges der, men den høje Kornpris driver alligevel Priskravet op paa andre Afgrøder, for naar Landmanden kan faa 60 Kr. for Kornet, vil han have mere for Frø, Sukkerroer o. s. v. Man overser her, at 60 Kr. for Korn ikke har Bund i den almindelige Husdyrproduktion. Svin, Køer og Høns kan i den almindelige Produktion kun betale 40—45 Kr. pr. hkg Korn, og hvis der er ret mange Landmænd, der tilrettelægger deres Pro-

duktion efter en Kornpris paa 60 Kr., vil de blive sørgeligt skuffede. Den Kornpris, de skal gaa ud fra i deres Kalkulation, er normalt 40—45 Kr., og det er den Pris, som de prisfastsættende Myndigheder bør tage Hensyn til.

Jeg nævnte, at det var den Pris, de normalt skal gaa ud fra; jeg mener dermed, at det ingenlunde er givet, at de bør gaa saa højt i deres Prisberegninger og derpaa byggede Priskrav. For hvis det er saaledes, at en Produktion kan svare sig med en lavere Kornprisberegning, saa bør man tage den, og det er ogsaa mit Indtryk, at det sker — at der med andre Ord vises det Samfundssind, at man ikke forsøger at presse Priserne til det yderste.

Der indvendes nu imod ovenstaaende Argumenter: ja, men Du gaar altsaa alligevel ud fra Frihandelsprisen i Dine Beregninger, og dermed er det dog bevist, at det er den, der lægger Prisniveauet paa de salgbare Afgrøder. Det gøres imidlertid kun af Nemheds- eller Anskuelighedshensyn. Forholdet er jo det, at 80—90 pCt. af Landbrugsarealet skal udnyttes igennem Husdyrene, og det er derfor Husdyrproduktpriserne, der bestemmer, hvad Afgrøderne fra dette Areal kan indbringe. Man spørger altsaa om, hvad kan en Hektar give i Indtægt, naar den udnyttes f. Eks. af Svinene, og det Resultat, man kommer til, skal andre Afgrøder, f. Eks. Frø, Kartofler, Sukkerroer o. s. v. ogsaa kunne give; er der Korn paa Arealet, naar man til, at Svinene kan betale 40—50 Kr. for Tønden, og dette Tal anvender man derefter i sine Beregninger. Kornprisen er altsaa selv en afledet Størrelse, eller vi kan kalde den et Omregningstal, og kan kun bruges som saadan.

Naar der nu spørges om, hvorledes det kan gaa til, at Kornprisen kan naa op til 60 Kr., naar Udnyttelsesprisen faktisk kun kan være 40—45 Kr., saa er Svaret herpaa, at Besætningerne er for store i Forhold til Korn- og Foderbeholdninger; endvidere skyldes det de beklagelige Tillæg, der er sat paa Svineprisen ved 50 kg og 80 kg slagtet Vægt paa 4 og 16 Øre. Hvis en Mand har en Gris,

der vejer 50 kg, men ikke mere Korn, kan den koste $50 \times 2,68 = 134$ Kr. Kan han købe Korn, saa den kommer op paa de 80 kg, indbringer den $80 \times 2,68 = 230$ eller 96 Kr. mere, og anvendes der til denne Vægtforøgelse paa 30 kg 100—150 kg Korn plus nogle Roer og Skummetmælk, indses det, at der med Fordel kan betales op mod 60 Kr. for Kornet. Er Grisen større, f. Eks. paa 70 kg, giver Vægtstigningen til 80 kg en Merindtægt paa 43 Kr., og gaar der hertil 60 kg Korn, kan det betales med mere end 60 Kr. pr. hkg.

Det er altsaa de for mange Svin, der giver Misèren, og det er Svineproducenterne, der har Ansvaret og ikke Kornsælgerne; det maa man lægge Mærke til. Det er Svineproducenterne, der har spekuleret og dermed drevet Kornprisen op.

Det har virkeligt i fuldt Alvor været anført, at man skulde have ansat en Maksimalpris paa Korn omkring 20—25 Kr., men man har ikke forklaret, hvorledes dette skulde været praktiseret, naar Kornet i Husdyrproduktionen kan udbringes i 40—45 Kr. Der var i hvert Fald ikke kommet Korn paa Markedet til den Pris, og Følgen vilde være blevet, at Svineproducenterne havde lidt Tab, thi de betaler naturligvis kun 50—60 Kr. for Tønden af Kornet, fordi det kan betale sig for dem, og naar de ikke kunde købe Kornet, maatte de miste den Forretning.

Det er sandsynligt, at det kun er meget smaa Kornpartier, der handles med, og som sætter Prisen; det store Flertal af Landmænd handler ikke med Korn, de indretter deres Produktion efter deres Høsts Størrelse, men der er altsaa nogle, som er kommet i Klemme — som mangler Korn, fordi de har for store Besætninger, men samtidigt er Udbudet ringe af samme Grund. Kornsælgerne har ogsaa store Besætninger i Forhold til Høsten. Hertil kommer, at der vist er noget om, at der opkøbes en Del Frihandelskorn til de saakaldte Foderblandinger, og da dette foregaar saaledes, at der til Dagens Frihandelspris lægges en fastsat Avance, saa vil dette medføre i en foderknap

Tid, hvor Kraftfoder efterspørges til Priser over, hvad Gennemsnitsrentabiliteten betinger, at der er endnu en opdrivende Kraft for Kornprisen. Da vi godt alle kan være enige om, at den høje Frihandelspris er en Uting, som skader den almindelige Opfattelse af Landbruget, og da disse Foderblandinger ikke tjener noget Formaal, for saa vidt de gaar til Kvæg og Svin, da der ikke er noget at blande, som er værd at blande, saa burde disse Foderblandinger under meget skarpere Kontrol, helst helt forbydes.

Det siges ogsaa, at medvirkende til Kornknapheden er, at Tærskningen er vanskelig mange Steder, et Forhold som det dog nok vil hjælpe paa efterhaanden.

Frihandelsprisen har givet lidt efter paa det sidste, og naar Reduktionen af Besætningerne skrider videre frem og Tærskningen gennemføres, vil den nok gaa yderligere ned; Misforholdet mellem Høst og Besætninger er i Aar mindre end i 1941, hvor vi havde det samme Spil gaaende.

Landbrugets økonomiske Resultat.

Som man maatte vente det efter den meget store Høst i 1943 og efter det gode Høstudbytte i 1942, hvorved Besætningerne igen var blevet bragt paa Fode efter de stærke Reduktioner i 1941, blev Driftsaaret 1943—44 særdeles tilfredsstillende. Høsttallene for de tre Aar var 100,7 Mill., 111,8 Mill. og 122,4 Mill. Afgrødeenheder, hvad man maa have i Erindringen, naar man vil bedømme det økonomiske Resultat; endvidere at Høsten i Aar, altsaa for

	Bruttoudbytte Kr. pr. ha		Driftsomkostninger Kr. pr. ha		Nettoudbytte Kr. pr. ha	
	1943-44	Fremgang	1943-44	Fremgang	1943-44	Fremgang
Øerne	1 404	163	1 098	122	306	41
Jylland . . .	1 069	204	831	116	238	88
Hele Landet	1 205	187	939	118	266	69
Under 10 ha	1 631	248	1 388	192	243	56
10—50 ha .	1 147	191	876	114	271	77
Over 50 ha	1 050	126	782	74	268	52

Regnskabsaaret 1944—45 antageligt kommer til at ligge i Nærheden af, hvad den var i 1942.

Efter Driftsbureauets Opgørelse blev Hovedresultaterne for 200 Brug fra hele Landet som vist i foranstaaende Tabel.

I Overensstemmelse med at Fremgangen i Høstudbyttet var relativt stærkest i Jylland, er Stigningen i Bruttoudbyttet og Nettoudbyttet stærkest i denne Landsdel; Bruttoudbyttet i Jylland er saaledes steget med 24 pCt. mod ca. 13 pCt. paa Øerne; Nettoudbyttet med henholdsvis 59 og 15 pCt.

I de tre Brugsstørrelser er Bruttoudbyttet i absolutte Tal steget omtrent dobbelt saa meget i de smaa som i de store Brug; den procentvise Stigning er 18, 20 og 14 pCt. For Nettoudbyttet er den procentvise Stigning 30, 40 og 24 pCt., men naar Tendensen ikke er stærkere i de sidste Tal, skyldes det, at Stigningen i Driftsomkostningerne er stærkt progressiv med aftagende Brugsstørrelse, og herunder dækkes en Stigning paa Arbejdsvederlag og Driftslederløn paa omtrentlig 100, 39 og 57 Kr., og denne Stigning kommer i de smaa Brug helt Brugere til gode. Jeg vender senere tilbage til dette Forhold.

Fremgangen i Bruttoudbyttet falder, som vi maa vente det, næsten udelukkende paa Husdyrbruget, Kvæget har givet 80 Kr., Svinene 92 Kr. og Fjerkræet 14 Kr. mere i Bruttoudbytte.

Af Stigningen i Driftsomkostninger er Arbejdsvederlag omtalt; i Gennemsnit for alle Brug andrager Stigningen 60 Kr. pr. ha eller 16 pCt., Kraftfoder er steget med 22 Kr. pr. ha, men det er jo et fuldstændigt „indre“ Landbrugsanliggende. Stigningen viser imidlertid, at de kornkøbende Brug har kunnet opnaa bedre Produktionsvilkaar; ialt er Stigningen i Driftsomkostninger 118 Kr. eller 14,4 pCt.

Det samlede Driftsresultat er beregnet paa den „investerede“ Kapital, som Driftsbureauet udregner som et Gennemsnit for de sidste 20 Aars Handelsværdi. Denne investerede Kapitals Størrelse i Forhold til Handelsværdien og den bogførte Værdi fremgaar af følgende Tal:

Alle Brug	Netto- udbytte Kr. pr. ha	Handelsværdi		Investerede Kapital		Bogført Værdi	
		Kr. pr. ha	Forrent- ningspct.	Kr. pr. ha	Forrent- ningspct.	Kr. pr. ha	Forrent- ningspct.
1943	266	4 006	6,7	3 047	8,7	2 467	10,8
1942	197	3 651	5,4	3 023	6,2	2 205	8,9
Forskel ...	+69	+355	+1,3	+24	+2,2	+262	+1,9

Da den investerede Kapital ligger midt imellem den bogførte Værdi og Handelsværdien, bliver den „nye“ Forrentningsprocent et Middeltal af Forrentningsprocenten efter *Handelsværdi* og *Bogført Værdi*. Det samlede Slutresultat stiller sig saaledes:

Forrentningsprocent.

	Netto- udbytte, Kr. pr. ha	Handels- værdi, Kr. pr. ha	Invest. Kapital, Kr. pr. ha	Forrentningsprocent			
				Handelsværdi 42/43	43/44	Invest. Kapital 42/43	43/44
Øerne	306	4 663	3 529	6,6	6,3	8,7	7,6
Jylland	238	3 553	2 718	6,7	4,6	8,8	5,6
Hele Landet	266	4 006	3 047	6,7	5,4	8,7	6,5
Under 10 ha	243	5 905	4 430	4,1	3,4	5,5	4,3
10—20 ha	271	3 756	2 907	7,2	5,7	9,3	6,7
Over 50 ha	268	3 247	2 385	8,3	6,9	11,2	9,1

Vi har altsaa stærkere Udslag i den „nye“ Forrentningsprocent end i de „gamle“, hvilket jo skyldes, at den investerede Kapital er lavere og kun har rørt sig lidt. Det ses, at den bogførte Værdi er steget med 262 Kr. og Handelsværdien med 355 Kr. pr. ha, meget interessante Tal, fordi de viser, at Fremgangen i Handelsværdien næsten udelukkende skyldes forøget Løsøreværdi, d. v. s., at det er de forøgede Besætninger og Beholdninger, der især har sat Kapitalen i Vejret. Forskellen i de to Værdistigningstal er kun 93 Kr., og denne Forskel skyldes delvis de i den bogførte Værdi for lavt optagne Værdier af Besætningsforøgelsen; der har med andre Ord ikke i Aarets Løb fundet nogen Stigning Sted i Ejendomsværdien som Følge af det forøgede Udbytte, for saa vidt en glædelig Kendsgerning.

Forrentningsprocenten.

Kritikken omkring Forrentningsprocenten vil ikke rigtig forstumme; fra Landbrugets Side er man tilbøjelig til at mene, at da et lignende Regnskabsmateriale som Landbrugets ikke fremlægges fra noget andet Erhverv, er Landbruget daarligt tjent med en Gang aarlig at faa holdt Stovvask paa sine økonomiske Forhold for aabent Tæppe. Og der er naturligvis noget om Snakken, men det vil nok være et højst ubelejligt Tidspunkt at søge den tilvante Fremgangsmaade ændret paa, saaledes som det ofte nævnes. Man maa huske paa, at Landbruget i de daarlige Aar selv brugte Regnskabsresultaterne for, hvad de var værd, og der kan komme daarlige Aar igen. Dernæst kan Landbrugets økonomiske Resultat jo ikke hemmeligholdes. Skattestatistiken afslører dog ubarmhjertigt Tendensen; endvidere er det muligt, at Sandheden, hvor ubelejlig den monne være i disse Aar, dog trods alt giver et mere retfærdigt Billede af Situationen end løse Rygter vilde gøre det; tænk blot paa den Ravage Kaptajn *Pedersens* berømte Regnskab fra Ebbestrupgaard vakte før den forrige Verdenskrig og Folketingsmand *Gamborgs* Regnskabsresultater nogle Aar senere, og endelig er Forudsætningen for hele Landbrugets nuværende Regnskabsvæsen jo Offentliggørelsen; bortfalder denne, bortfalder samtidigt alle Statstilskud til Regnskabsføringen.

Nej, det nuværende System er nok for fastgroet til, at det kan ændres, men Landbruget kan gøre noget andet. Det kan interessere sig for selv at lære at forstaa de Principper, hvorpaa Regnskabsresultaterne bygges op, og det kan derefter øve Indflydelse paa Regnskabsføringens Form og de nævnte Principper, saaledes at det hele Materiale bliver lettere forstaaeligt for den store Almenhed ogsaa i Byerne. Som jeg anførte i Fjor, skorter det meget paa disse Omraader, og saa længe det er Tilfældet, har man ikke Grundlag for nogen tvingende Kritik mod Regnskabsføringen og Statistiken. Men det skal siges igen, at selv i meget velansete Kredse aner man ikke, hvad For-

rentningsprocenten er Udtryk for. Man er bare klar over, at 10 pCt. er det dobbelte af 5 pCt., og at 3 eller 4 pCt. ikke lyder saa helt ilde; at det er saaledes, er naturligvis en meget afgørende Svaghed ved hele Systemet. Forøvrigt skal jeg henvise til mine Betragtninger over samme Emne i Fjor; trods Indvendinger derimod vedstaar jeg dem uafkortede.

De forskellige Brugsstørrelser under Krigens Produktionsvilkaar.

Det er stadig gangbar Mønt i visse Kredse, at Aarsagerne til Uligheden i Erhvervsvilkaar i de forskellige Brugsstørrelser skal søges i Kornloven, selv om Sandheden piner sig paa og gaar op for flere og flere. Jeg har ved forskellige Lejligheder, ogsaa i det foregaaende, redegjort for, hvorledes Prismekanismen i Landbruget fungerer under Afspærringen, og hvad der bestemmer Priserne, men da hele Problemet er saa vigtigt, skal jeg knytte nogle yderligere Bemærkninger dertil. Og det er et vigtigt Problem; det er vigtigt at danne sig et Begreb om, hvorledes Erhvervsvilkaarene for Landbruget som Helhed saa vel som for de enkelte Brugsstørrelser fungerer under en lukket Økonomi som den nuværende, hvad der er Aarsagen til Forskellighederne, om der kan gøres noget for at afhjælpe dem o. s. v., thi hvem ved, hvad Fremtiden bærer i sit Skød, om det bliver frie eller bundne Erhvervsvilkaar, vi gaar ind til.

Den Slutning synes saa nærliggende, at da Kornprisen er steget, og da de store, kornsælgende Brug har haft den største Fremgang i Indtjeningsevne, er det forøgede Kornpriser, der er Skyld i Uligheden i Erhvervsvilkaar i de forskellige Brugsstørrelser, og da det er noget med Korn, maa Ansvaret lægges paa Kornloven. Man kan imidlertid tænke sig til, at disse Slutninger maa være forkerte, thi som omtalt skal 80—90 pCt. af Afgrøderne sælges igennem Husdyrene, og det er altsaa Priserne paa Husdyrprodukter, der fremfor alt bestemmer Afgrødeværdien.

Ja, siger man, men de store Brug sælger forholdsvis mindst igennem Husdyrene; de har et forholdsvis stort Kornsalg, og deraf ser man, at det netop er Kornet, der giver Pengene. Men det er ikke rigtigt. Den meget omtalte Kornlov fastsætter Maksimalprisen paa 25—30 Kr. paa Afleveringskornet; da denne Pris er 15—20 Kr. lavere end det, Korn kan udnyttes til i Husdyrproduktionen, og da der er en stærk progressiv Afleveringspligt med stigende Ejendomsstørrelse, udligner Kornloven den Erhvervsmulighed i Brugsstørrelserne, som maatte fremkomme, hvis alle Afgrøder blev solgt igennem Husdyrene eller til Priser, der svarer til, hvad Husdyrene kan betale for Afgrøderne. Kornloven er altsaa til Ugunst for de store Brug og til Gunst for de smaa Brug, det er Sandheden.

Med stigende Ejendomsstørrelse er der et stigende Salg af Afgrøder som Frø og Sukkerroer, men Prisen paa disse Afgrøder er fastsat i Overensstemmelse med, hvad Husdyrene kunde udnytte Arealerne til, og at det ikke har været nogen overvældende Forretning at dyrke Salgsafgrøder, det ses jo ligefremt deraf, at Arealerne med Frø, Sukkerroer og Kartoffler er gaaet tilbage det sidste Aar; man vil hellere eller dog lige saa gerne dyrke Korn, der kan sælges igennem Husdyrene.

Nej, det, der har givet den økonomiske Ulighed imellem Brugsstørrelserne, er Uligheden i Areal, thi denne maa under lukkede Produktionsvilkaar give Ulighed i Produktionsevne. Vi har faaet et Sæt meget gunstige Produktpriser, hvoraf Husdyrproduktpriserne er de relativt højeste; der er altsaa Fortjeneste ved at producere, og den, der kan producere mest, tjener derfor mest, og det gør de gode Jorder og de store Brug.

At det forholder sig saaledes, bekræftes meget tydeligt af de omtalte Regnskabsresultater. Det ses deraf, at i Jylland, hvor Høstudbyttet steg mest, steg Nettoudbyttet ogsaa mest, men det ses ogsaa, at de smaa Brug havde langt den største absolutte Fremgang i Bruttoudbytte og

ogsaa i Nettoudbytte, naar man ser bort fra den stærke Stigning i Familiens Arbejdsvederlag, som for saa vidt kun er „Papir“ omkostninger; Stigningen i Familiens Arbejdsfortjeneste er for Brug under 10 ha 136 Kr., i Brug fra 10—15 ha 101 Kr. og i de store Brug 55 Kr., alt pr. ha. Det vil alt-saa sige, at i det gode Høstaar, hvor de smaa Brug kunde sætte deres Husdyrproduktion i Vejret, der kunde de forøge Bruttoudbyttet og Arbejdsfortjenesten med meget mere end de store Brug, der sælger Korn og Planteprodukter. Ganske det samme Billede giver det foregaaende Aar 1942—43, og det modsatte Billede ses i det daarlige Høst-aar 1941—42.

Det er fuldkomment Fejlsyn, at man vil prøve at bortforklare de smaa Brugs svagere økonomiske Stilling under Produktions- og Prisvilkaar som de gældende; det op-naas der intet ved. Man maa dog have Aarsagssammenhængen frem, og det faar man ikke, naar man vedblivende fra visse Kredse forsøger at lade Kornloven være Syndebuk for Uligheder og Skævheder; den virker aftrappende og ikke forøgende paa Forskellen, og det skal jeg intet indvende imod.

Det er, som om der ligger en Del Mindreværds-komplekser bag disse Anstrengelser; det lille Brug maa absolut ikke være det økonomisk svageste, og da det ser ud til, det er det, hævder man, at det er, fordi der er gjort det Uret igennem Kornloven. Men man gør det lille Brug en daarlig Tjeneste paa denne Maade; dets Eksistensberettigelse skal afgøres ud fra andre Kriterier end de bestaaende Erhvervsvilkaar, men disse trækker stærkt og lærerigt Konturerne op for Muligheder og Begrænsninger i de forskellige Brugsstørrelser i en lukket Økonomi.

Udstykningen.

I Tilslutning til ovenstaaende skal jeg kort omtale den livlige Diskussion, der er kommet i Gang om Udstykningen. Der er i de givne Rammer ikke Plads til at uddybe

dette sociale Problem nøjere, men jeg skal dog anføre et Par Grundsynspunkter.

Det forekommer mig, at de respektive Advokater for de to Parter for og imod Udstykningen lægger Sagen lovligt haardt op, samt at man i betænkelig Grad gaar uden om visse centrale Synspunkter i Problemet. Forholdet er kort fortalt det, at vi skal alle være her i Landet, vi fire Millioner Danskere, og vi vil alle have det saa godt som muligt, og ud fra dette Grundsynspunkt maa vi enes om at udnytte de Resourcer og de Evner, der er givet os, og kan den danske Jord udnyttes paa en for Helheden gunstigere Maade end den nuværende, saa maa det ske, hvad enten Brugene skal være store eller smaa.

Der maa altsaa principielt anlægges en økonomisk Helhedsbetragtning paa Jordudnyttelsen, men da Menneskene ikke lever af Brød alene, men ogsaa trænger til et Solstref ind over den graa Arbejdsdag, ønsker at føle Sikkerhed for sig og sine, i mange Tilfælde maa være sin egen Herre for at føle Lykken ubeskaaret, saa kan et jævnt velstaaende Samfund have Raad til at gaa noget paa Akkord med Økonomien til Fordel for de immaterielle Værdier.

Det ses nu, at den unge Landmand ofte foretrækker en nøjsom Tilværelse paa sin egen lille Jordlod fremfor at blive Arbejder hos andre; det maa dog være et aldeles afgørende Bevis for, at han derved for sit Vedkommende opnaar den største Sum af Lykke; han er født med Landmandssindet saa godt som nogen anden. Men som sagt, det kan for Helheden, for Samfundet blive et økonomisk Spørgsmaal, om der er Raad til at koste paa ham, thi hvis de Penge og den Arbejdskraft, der skal bindes i hans Brug, kan anvendes meget mere fordelagtigt paa anden Maade, kan man blive nødt til at afslaa hans Ønsker. Men det kan ogsaa gaa saaledes, at det bliver fordelagtigst at bosætte ham og hans lige paa Jorden, hvis de ikke kan beskæftiges andet Steds, Jorden kan altid give Arbejde.

Der bruges nu det meget daarlige Argument, at det dog

er helt bagvendt at udstykke Jorden, naar Stordriften sejrer i andre Erhverv, ja man har set brugt den Vending, at det at udstykke dog er det samme, som hvis man begyndte at opdele Burmeister & Wain. Som sagt er det et daarligt Argument, for det kan godt være, at det er mere fordelagtigt med smaa Bedrifter i Landbruget og med store Bedrifter i Industrien; det er der en hel Del, der tyder paa er Tilfældet, og det skulde man lægge Mærke til. Der ses saaledes i de Lande, hvor Jorden uden statslige Indgreb gaar til den dygtigste Landmand gennem den økonomiske Konkurrence, at der er der intet som helst Tegn paa Udvikling mod Stordrift, tværtimod, og hvis der her i Landet var ganske de samme tvingende Grunde for Stordrift i Landbruget som hos Burmeister & Wain, saa kunde ingen Udstykningslov staa imod; derpaa kan man være ganske sikker.

Nu har man fra Udstykningsfolkene travlt med at luften Ekspropriationstanken, og det skulde man lade være med, lad os vente og se, hvad der sker, inden vi kører det store Skyts op. Ekspropriation kan gøre stor økonomisk Fortræd i en Tid, hvor der er daarligt Raad til saadan noget; man maa her erindre sig, at de fleste Brug har tilpasset deres Bygninger og Løsøre efter deres Jordareal, og meget af den i disse Driftsmidler investerede Kapital gaar tabt for Samfundet, naar Helheden slaas i Stykker. Men man behøver ikke at være saa ivrig paa dette Omraade; med de stærkt forhøjede Arbejdslønninger, med det Omkostningsniveau, vi er kommet op paa, og med noget lavere Priser paa Landbrugsvarer efter Krigen, vil der blive Jord nok til Salg. De høje Lønninger er Familielandbrugsbedste Ven. Naar vi har kunnet vente disse mange Aar, kan vi vel vente lidt endnu med at gaa til drastiske Foranstaltninger, til vi er nogenlunde klare over, hvor vi er henne. Det kan gaa saaledes, at vi bliver nødt til at udstykke stærkt for at anbringe vor Befolkning ved nyttigt Arbejde, men det kan ogsaa gaa saaledes, at det bliver fordelagtigere med noget større Brug end de nuværende

Smaabrug. I fattige Lande er Brugene ofte mindre eller smaa, og i velstillede Lande er de større eller store; det er klart, at det er saaledes, thi jo mere Jord, der kan gives Arbejdet at arbejde paa, jo større Udbytte vil det som Regel give, og naar vort Land har naaet en saa forholdsvis høj Levefod, som det har, saa er en af Grundene hertil, at vi har haft et forholdsvis stort Jordareal og et vel fordelt Jordareal pr. Arbejder i Landbruget. Hermed er ikke sagt, at Jordfordelingen ikke kan blive endnu bedre.

Endelig er der for nylig udtrykt Overraskelse over, at Arbejderne i Byerne, der er fortrolige med Stordriften og dens Fordele i Industrien, gaar med til Udstykningen. Nej, det er ikke saa forbavsende; det kan være en meget rigtig Tankegang hos Arbejderne, thi hvis vi udstykker, bosætter vi flere Arbejdere paa Jorden — de unddrages Arbejdsmarkedet, som vi siger — og derved styrkes Arbejdernes Stilling, og naar saa oven i Købet de unge Landmænd saa gerne vil i Lag med Jorden i Stedet for at forøge Byernes Arbejderhær, saa opnaar man to Fordele paa een Gang, og i Tilgift faar man en større Produktion paa Jorden. Derfor vil man se, at Socialdemokratiet i mange Lande i vort Aarhundrede helt har forladt Karl Marx' Opfattelse, som forøvrigt ikke var økonomisk begrundet: at Smaabruget vil forsvinde til Fordel for Storbrug.

By og Land.

Det gode Forhold mellem By og Land har i Aarets Løb ikke været alt for godt; Landbrugets nuværende Produktionsvilkaar sidder tilsyneladende mange Bymennesker som en Pæl i Kødets, der aldrig lader dem i Ro, og Kartoffelsituationen har givet deres Bitterhed ny Næring.

Man skulde synes, at der ingen Interesse kan være forbundet med at holde et Modsætningsforhold aabent mellem to Dele af et Lands Borgere, der dog til syvende og sidst paa godt og ondt er afhængige af hinanden og henvist til samme Skæbne. Lad os hellere tale sammen om,

hvad vi kan gøre for at hjælpe hinanden, for at rette Skævhederne og for at bygge Riget op økonomisk, socialt og kulturelt.

Det kan og skal ikke skjules, at Landbruget under Kri- gen har forbedret sin Stilling betydeligt, men det maa samtidig erindres, at Erhvervet kom fra den økonomiske Bølges Lavpunkt, medens andre Erhverv sad betydeligt højere oppe paa Bølgen. Dernæst maa det erindres, at det meget store Flertal af Landmænd økonomisk set er Smaafolk eller mindre Middelstandsfolk; det overser man altid. En Bonde bliver i Byboerens Bevidsthed let til en Mand med megen Jord og megen Velstand, der gør ham egoistisk og materialistisk. Disse Karaktertræk findes paa Landet som i Byen, men det er mit Indtryk efter mange Aars Arbejde blandt danske Bønder, at de menneskeligt set let staar Jævnmaal med alle andre Borgere, og hvis man fra Byernes Side, naar man bedømmer Landbrugets Forhold, vilde erindre sig den Jævnhed og Fordringsløs- hed i Levevilkaar og Livsvaner, som er en fremherskende Dyd hos Bonden, men ogsaa født ud af Livets bitre Al- vor, saa vilde megen Kritik og Modvilje ikke alene for- stumme, men ogsaa blive følt som en Utilbørlighed.

Naar saaledes et enkelt Hovedstadsblad har ment at se sin Regning ved at bibringe sine Læsere den Opfattelse, at de maa bære væsentlige Byrder, fordi Bønderne sny- der tykt i Skat, saa er dette helt ude i det urimelige. Man maatte kunne forlange, at en Journalist, der slaar saadan- ne økonomiske Sensationer op, havde de mest elemen- tære økonomiske Begreber, og hvis det var Tilfældet, vil- de han blot med Støtte i Statistisk Aarbog kunne slutte, at der ingen Sensation kunde skabes paa det nævnte Omraade. Han vilde da kunne se, at langt de fleste Bøn- der som nævnt i økonomisk Forstand er Smaafolk eller jævne Folk, og at der derfor ikke kunde være den formi- dable Forskel paa deres Skatteindtægt og deres virkelige Indtægt, som han maatte gaa ud fra for at skabe sin Sen- sation. Med den Skattelov, vi har, betaler Landbruget i de

gode Aar for lidt og i de magre Aar for meget i Skat, hvad der omtrent gaar lige op; det ved vi alle, og det er forøvrigt blevet indgaaende anskueliggjort af Professor *Jørgen Pedersen* i en Afhandling om Indtægtssvingninger i Landbruget, men det drejer sig ikke om uhyre Summer.

Men Problemet By og Land har endnu dybere Perspektiver, fordi Byen ikke altid forstaar Landets Arbejdsvilkaar. Dette har f. Eks. i Aarets Løb givet sig Udtryk i en iøvrigt meget læseværdig Bog „Krigsøkonomi og Efterkrigsproblemer” af *J. O. Krag* og *P. Gersmann*. Disse to Forfattere, der er tilknyttet Arbejderbevægelsen, lægger frisk og underholdende deres Opfattelse af Tiden frem for Læserne, men den Objektivitet, man maa forlange af dem, og som de ogsaa i nogen Grad synes at have tilstræbt, er det ikke lykkedes dem at bevare i deres forskellige Betragtninger om Landbruget, aabenbart og forhaabentlig paa Grund af manglende Indsigt og Forstaaelse af Problemerne, hvad naturligtvis ogsaa er en temmelig haard Kritik.

At de forser sig paa Kornordningen, virker besynderligt, da de selv konstaterer, at „Stigningen i de animalske Produkters Eksportpriser formentlig vilde have været lige kraftig, selv om en lavere Kornpris var blevet fastsat”, og videre selv forklarer hvorfor. Det skulde saa være nærliggende for dem at undersøge, hvor stor en Del af den danske Afgrøde, der faar sin Pris bestemt igennem den animalske Produktion, og hvor stor en Del ved direkte Salg til Maksimalpriser. De vilde heraf have set, at kun det Korn, der afleveres til Maksimalpris, 6—7 pCt. af Afgrøden, paavirkes ikke prismæssigt af Husdyrproduktionen; Resten faar Prisen bestemt af denne.

Da en hvilken som helst Kornlov nu ikke kunde have ændret ved dette fundamentale Forhold, og da de maatte have kunnet regne sig til, at Husdyrene betaler 40—45 Kr. pr. hkg for Korn, medens Afleveringsprisen er 26—30 Kr., saa vilde de have undgaaet deres fejlagtige Bemærkninger om Kornordningen, som de gør til „det mest skæb-

nesvangre politiske Fejlgreb" under Krigen. De vilde ogsaa have lært, at den saakaldte Frihandelskornpris er bestemt inden for Husdyrproduktprisernes Rammer, at med andre Ord Kornprisen bestemmes af Husdyrpriserne, og at den ikke er blevet brugt som Løftestang for andre Priser; *det er Foderværdien pr. Hektar Afgrøde*, der bruges som Beregning for Afgrødeværdierne af Salgsafgrøderne, og skulde der have været ændret noget videre ved dette Forhold, maatte der være anvendt saa drastiske Forholdsregler, som selv Forfatterne vilde gyse tilbage for. Nej, den skæbnesvangre Fejl, hvis man vil tale om en saadan, ligger i Husdyrproduktpriserne, men de har som bekendt ligget uden for vort Indflydelsesomraade, medens Kornloven har virket beskyttende for Forbrugerne.

Hermed er ogsaa en Bemærkning om, at „Husmændene, der ikke har haft Fordel af de høje Kornpriser, har maattet nøjes med en Stigning (i Indkomst) paa 30 pCt.“ karakteriseret. Kornlov og Prisfastsættelser har forholdsvis været til Husmændenes Fordel og de kornafleverende Brugs Skade, men se mine tidligere gjorte Bemærkninger herom.

De to Forfattere faar endvidere gjort sig skyldige i nogle politisk farvede Bemærkninger om „det store og mellemstore Landbrugs Repræsentanters“ Evne til ved Hjælp af Trusler om Strejke at udnytte Blokadeøkonomien. De mener, at „det ikke gaar an“ at forsvare Prisforhøjelserne som „produktionsopmuntrende“, og forsøger at begrunde det. Men mine to Herrer: prøv at fastsætte en Sukkerroepriis paa 2 Kr., en Kartoffelpris paa 6—7 Kr. og en Hørpris paa 2 Kr., og læg saa Mærke til Resultatet. Prøv at nedsætte Husdyrproduktpriserne til Førkrigniveauet og fasthold Omkostningerne og læg igen Mærke til Resultatet, samt hvor mange Arbejdere der forlader Landbruket. Nej, d'Herrers Slutning „gaar netop ikke an“. Thi vel har vi kun et bestemt Areal at manøvrere med i Landbruket, men det er for Produktionen og Befolkningens Forsy-

ninger ganske afgørende, at der dyrkes mest muligt med de givtige Rodfrugtafgrøder, som imidlertid er de mest arbejdskrævende og derfor de dyreste at fremstille ud over et vist ringe Omfang. Det er nu min Opfattelse, at takket være de gode Priser er Produktionen blevet holdt omtrentlig paa det Maksimum, som vi alt i alt kan præstere med Hensyn til Husdyrprodukter, men selvfølgelig vil det virke „produktionsopmuntrende“, hvis man f. Eks. forhøjer Sukkerroeprisen; saa bliver der dyrket flere Røer, Produktionen stiger pr. Arealenhed.

I Tilslutning hertil skal det nævnes, at Forfatterne underer sig over, at Landbruget ikke har taget „noget afgørende Skridt henimod den Selvforsyning, som mange — formentlig med Rette — har anbefalet for at gøre dansk Økonomi mere konjunkturfast“, dog mener de, at den udvidede Dyrkning af Rug(!) — er en „bevidst“ Forskydning i Vegetabilieproduktionen, og at det utvivlsomt kan tilskrives Kornloven. Det er altsaa gaaet dem forbi, at den udvidede Rugdyrkning skyldes, at *Hveden frøs bort tre Aar* i Træk, hvad selv en „Lov“ intet kunde have rettet ved, men de kunde dog have bemærket sig, at Hvedearealet forøgedes stærkt i 1943, hvad der er fortsat i Aar, paa Trods af Kornloven.

Men det med Selvforsyningen er heller ikke saa godt; det burde kunne tænkes ogsaa uden for Landbruget, at den maa være et økonomisk Problem, der kan have sin Begrænsning; endvidere at der er en Mulighed for, at naar danske Landmænd under Krigen ikke har foretaget større Ændringer i deres Driftsplan, saa kunde Grunden være den, at de inden for denne maksimerer Produktionsmulighederne, og havde Forfatterne haft lidt mere Føling med Landbruget, vilde de have vidst, at det er det sidste, der overvejende er Tilfældet.

Der er flere andre grove Misforstaaelser om Landbruget, men det faar være nok. Det kan nu synes, at det er megen Blæst at lave ud af denne Bog; for det første maa man dog her huske paa, at det er en i et stort Oplag spredt

Bog, der er tænkt oplysende og dermed meningskabende i store Kredse, men for det andet, og det er Hovedsagen bag mine Bemærkninger, saa er det sandsynligt, hvad ogsaa de to Forfattere gaar stærkt ind for, at vi bliver tvunget til at forlige os med at leve under Restriktioner i vort Erhvervsliv fremefter, altsaa under en mere eller mindre udtalt Planøkonomi, og hvis det bliver Tilfældet, og vi skal slippe skikkeligt fra det, saa er det et *sine qua non*, at *Planøkonomerne* kender det Værktøj, de skal bruge, ellers ender det hele i Kaos, Strid og Fattigdom.

Det lader sig nu ikke benægte, at Landbruget her i Landet som i andre Lande — er et Erhverv, der udmærker sig ved at virke stærkt tiltrækkende paa udenforstaaende Sagkundskab; det synes saa let og lige til, og man ved jo altid saa meget om det, at man kan gøre sig selv og andre begribeligt, hvad det er, det fejler, hvad der kan hjælpe det, og hvordan det bør bære sig ad. Det er som sagt Folk fra alle Lejre, der giver sit Besyv med, naar Landbruget er paa Tale, og det falder ingen ind, at der maaske kunde være Grund til at sætte sig lidt nærmere ind i, hvad man taler om; bl. a. forstaaer disse ofte velmenende Mennesker ikke, at Landbruget selv skulde kunne danne sig en Mening om Sagerne, som kunde have en vis Begrundelse, og det er ejendommeligt. Landbruget paa sin Side falder aldrig paa at blande sig i andre Erhvervs Forhold paa den Maade; det kender sin Begrænsning.

Fra Landbrugets Side hilser man ethvert positivt og konstruktivt Bidrag til Drøftelsen af dets Forhold velkommen; der kan være Ting, som Øjne ude fra kan se anderledes paa, end naar de ses indefra, men man maa huske, at der er godt 200 000 danske Landmænd; de beskæftiger endvidere en betydelig Stab af fagligt velskolede Mænd, og der er iblandt disse mange Mennesker saa megen Sagkundskab og saa megen Vilje til at faa det bedste ud af Tingene, ikke alene af Egoisme, men ogsaa som gode Danskere, at man skulde arbejde med og ikke mod denne Vilje. Der er i et saa talstærkt Erhverv en hel Del, som

har siddet deres Tid over, men der er forbavsende mange, som udnytter hver lille Mulighed, der viser sig, iøvrigt bistaaet af Forskningens og Raadgivernes Kreds. Skal vi derfor drive Planøkonomi, lad os saa haabe paa, at det bliver en Økonomi, der bygger paa en Kendsgerningernes Plan, hvor politiske Hensyn og Motiver er skudt til Side, ogsaa for Landbrugets Vedkommende, det vil fremme Landets Følelser for Byen. Hvad den omtalte Bog angaar, saa vilde den have tjent sit Formaal mere og været sine Forfattere til større Ære, hvis den havde været holdt klar af de mange principielt grove Fejltagelser om Landbruget, og det kunde være opnaaet ved, at Forfatterne i Stedet for at skrive ud fra deres Viden forud havde beskæftiget sig lidt mere med de behandlede Problemer.

Skal der etableres et positivt Samarbejde mellem Land og By, og det haaber jeg, det skal kunne lykkes at etablere, saa maa det være et Samarbejde mellem Ligemænd, hvor begge Parter viser Respekt for og Forstaaelse af hinandens Villen og Kunnen, saaledes at Foranstaltninger, af hvad Art de være maa, kan hvile paa et saa sundt og rigtigt økonomisk Grundlag som muligt.

De Mennesker, der arbejder i og for Landbruget, vil altid gerne drøfte Landbrugets Vilkaar med Folk fra andre Kredse, ogsaa modtage deres Raad, ja, der er ikke noget Erhverv her i Landet, der saa gerne og saa ofte sender Bud efter Foredragsholdere og Oplysning udefra, men Drøftelserne maa ske paa et rimeligt Grundlag, thi som det er sagt, „Sandheden kan gøre os alle nok“.

Ejendomspriserne.

Ejendomspriserne er fortsat steget til det sidst opgjorte Kvartal, 2. Kvartal 1944, men Omsætningen er gaaet lidt tilbage og ligger med et Forholdstal paa 120 i 1943—44 en Del under Højdepunktet i 1942, hvor Forholdstallet var 138 mod 100 i 1935, og det siges, at Omsætningen det sidste halve Aar er faldet yderligere, nogle mener meget.

Det er beklageligt med disse stadige Stigninger i Ejen-

domspriserne, især da man maa forvente, at de trækker en forøget Gældsbyrde med sig, som under ændrede Produktionsvilkaar kan blive en tung Byrde, men som jeg redegjorde for i Fjor, er det ikke til at se, hvorledes i hvert Fald den Del af Stigningen, der skyldes Løsøret, skulde være undgaaet. Det viser sig nu yderligere, at Stigningen det sidste Aar overvejende skyldes Besætningsforøgelser, idet Løsøret er steget med 35 og 24 pCt. for Ejendomme henholdsvis under og over 1 Td. Hartkorn, medens Jord og Bygninger er steget 4 og 9 pCt. Det samme kunde ogsaa ses af Driftsbureauets Regnskaber, som tidligere omtalt. Det samlede Pristal for Huse med $\frac{1}{4}$ —1 Td. Hartkorn er nu 171 (Bygninger og Jord 134, Løsøre 267), og for Gaarde med 1—12 Tdr. Hartkorn er de samme Tal 170 (Bygninger og Jord 131, Løsøre 266), alt naar 1935 er lig 100.

Denne Prisstigning giver stadig Anledning til en ikke ringe Betænkelighed, hvad der er forstaaeligt, naar vi erindrer os Mellemløbsaarenes Udvikling, men til Bedømmelse af den maa man bl. a. erindre sig Pengerigeligheden og det faldende Renteniveau; er Renten faldet med ca. 1 pCt. fra 5 til 4 pCt., betinger det en Prisstigning paa op imod 25 pCt. paa Jordværdien, men dette forklarer ikke hele Stigningen, hvoraf som sagt en stor Del falder paa Løsøret, og en Del er kapitaliseret Merudbytte.

Hvorvidt der er Tale om en Overkapitalisering i Forhold til Fremtidens Erhvervsvilkaar, kan man ikke paa nuværende Tidspunkt afgøre helt sikkert; man synes at være enige om, at Renten ikke vil stige foreløbigt, og forøvrigt er der jo konverteret meget store Poster af den faste Gæld, ligesom alle nye faste Penge er laant til de lave Rentesaetser. Dernæst synes man at være enige om, at Arbejdslønnen ikke skal nedsættes efter Krigen, og fastholdes Lønniveauet, kan Landbrugets Produktionsmidler som Bygninger og Inventar ikke gaa ret meget ned i Pris, og det betyder, at man maa give Landbruget saadanne økonomiske Arbejdsvilkaar, at det foruden at

kunne betale den højere Arbejds løn, som bliver en Følge af Byernes højere Lønniveau, ogsaa maa kunne forrente og afskrive de dyrere Produktionsmidler i det Omfang, disse er nødvendige for den Produktion, man bliver enige om skal og kan gennemføres.

Det skal endelig tilføjes, at hvis der bliver Tale om Mulighed for nogen Forøgelse af Produktionen, vil Priserne kunne taale at give noget efter, før Rentabiliteten kommer i Fare, fordi Landbruget har saa store faste Omkostninger, der ikke bevæger sig, selv med en ret stærk Produktionsforøgelse; bl. a. omfatter dette under de nuværende Forhold ogsaa Kvæget, som ikke er fuldt udnyttet. Ogsaa almindeligt faldende Priser betyder en Lettelse for Landbruget og Mulighed for lavere Landbrugspriser. Men disse to Forhold er ikke nok til, at man kan staa imod det Prissald paa Landbrugsvarer, som mange venter maa komme udefra, altsaa betinget af Verdenspriserne.

Nu er der hertil at sige, at vel ser det ud til, at Priserne paa vore Eksportvarer ligger lavere ude i Verden end her i Landet, men der synes ogsaa at herske Enighed om, at man vil forsøge at imødegaa det Anarki paa Landbrugsmarkedene, som var saa typisk for Mellemløbskrigs-aarene. For det tyske Markedsomraade har der i en Aarrække været fastsat regulerede Landbrugspriser, og U. S. A., som faktisk lige siden 1920 og i forstærket Grad siden 1928 har haft et alvorligt Landbrugsproblem at kæmpe med, har taget Initiativet til en international Regulering af Landbrugsproduktionen og Landbrugsmarkedene. Hvorvidt dette kan gennemføres, er saa en anden Sag; det maa aabenbart bero paa Magtforholdene efter Krigen, fordi Fortidens Erfaringer om internationale Produktionsaftaler gaar ud paa, at der skal staa Magt bag Aftalerne, og det endvidere er sandsynligt, at Importlandene vil søge at sikre sig Varerne billigst muligt.

Hertil kommer, at hele det internationale Landbrugsproblem er uløseligt sammenkædet med Beskæftigelses-

mulighederne i Byerhvervene. Lykkes det at gennemføre den fulde Beskæftigelse i Industrien i de store Lande, som er et Programpunkt for Efterkrigstiden, vil Landbrugsproduktionen hurtigt tilpasse sig efter Afsætningsmulighederne til lønnende Priser med den Mobilitet, der findes hos Arbejdskraften i vore Dage, men lykkes det ikke, faar vi igen en omfattende Arbejdsløshed som i Trediverne, vil der igen hobe sig for mange Mennesker op i Landbruget, Produktionen bliver for stor og Priserne lave. Det var jo dette, der var det store Dilemma i Tyverne og Trediverne; der var for mange Mennesker i Landbruget, men Byerhvervene kunde ikke absorbere dem, og Resultatet blev Overproduktion og Krise.

Da vi imidlertid paa nuværende Tidspunkt ikke ved noget om Størrelsen af den Produktion, vi vil kunne gennemføre, og de Priser, den skal afsættes til, kan vi ikke tage noget paalideligt Bestik af Forholdene. Vi kan dog slutte, at hvis vi kan komme op paa en Produktion som før Krigen, at en Produktion af den Størrelse med andre Ord bliver fordelagtigst for Erhverv og Land, saa maa Ejendomspriserne komme til at ligge højere end før Krigen. Thi Forholdet var jo det dengang, at Ejendomspriserne ikke dækkede Etableringsomkostningerne, ja Reproduktionsomkostningerne for Bygninger og Løsøre slugte for de smaa og mellemstore Brug hele Ejendomsprisen; der var ingen Jordværdi tilbage, naar man opgjorde det paa den Maade, og naar disse Reproduktionsomkostninger nu er steget og vil forblive højere end dengang, da Arbejdslønnen skal holdes oppe, saa maa den „økonomiske“ Ejendomspris ogsaa blive højere end dengang. Noget andet er, at man for en kortere Periode kan lade en Krise slaa igennem, fordi Produktionsapparatet er for Haanden, men paa længere Sigt maa som sagt de Produktionsmidler, der er nødvendige for en fortsat Produktion af en bestemt Størrelse, kunne forrentes og afskrives.

Fra den faglige Arbejdsmark.

Det virker overbevisende om Landbrugets Livskraft, naar man følger dets fagligt-tekniske Udvikling. De gamle Arbejdsomraader udvikles og trives, og nyt Initiativ tages. I det følgende skal knyttes nogle Bemærkninger til enkelte af de faglige Opgaver, der i Aarets Løb i særlig Grad har samlet Opmærksomheden om sig.

Ungdomsarbejdet.

Ungdomsarbejdet, som er en saa vigtig Opgave for Landbrugets økonomiske, sociale, kulturelle, ja politiske Fremtid, faar mere og mere Form over sig. Der er i Aarets Løb ansat flere Ungdomskonsulenter, bl. a. en Landsdelskonsulent paa Sjælland, og ligeledes er der fra Landhusholdningsselskabets Side taget nye Opgaver op, bl. a. med den nye Brevskole, som direkte henvender sig til Ungdommen. Dette Arbejde for Ungdommen bæres oppe af megen god Vilje og Indsigt, men naar man ser de Udvalg, der efter god dansk Skik administrerer dette Arbejde, spørger man uvilkaarligt sig selv, om det ikke kunde være hensigtsmæssigt, at flere af de unge selv kom med i Ledelsen, thi det er min Erfaring, at de unge vil selv, og at de i vor Tid som altid kender sig selv bedre end deres bedagede Fædre gør.

Bygningssagen.

I Aarets Løb har Ansættelsen af Bygningskonsulenter taget et formidabelt Omfang. Fra een er Konsulentstaben blevet udvidet til 7—8 eller flere. Sjælland er omtrent „belagt“, Fyn har ansat en Landsdelskonsulent, og flere er ansat i Jylland.

Det kan altsaa siges, at der nu virkelig gennem Professor *Hansen Larsens* Initiativ er skabt Udløsning for et Behov, og det er for saavidt mærkeligt, at det ikke er sket før, ikke alene paa Grund af de store Kapitaler, der er bundet i Bygningerne, men ogsaa af Hensyn til Arbejdets Økonomi i disse Bygninger.

Nu er det saadan, at Traditionen lever stærkt i Bygninger og Byggeri, ikke mindst paa Landet, og det forekommer mig, at der vel i de sidste Aar er taget meget nyt Initiativ for at

bryde de gamle Forestillinger om, hvorledes en Gaard skal se ud. Bl. a. er jo *Hansen Larsens* og *Brückers* T-formede Gaardplan et virkeligt positivt Bidrag til en rationel Arbejdsplads, men der er ikke taget nogen Stilling til Bygningernes tekniske Udførelse, som, saa vidt jeg kan skønne, overvejende er holdt efter de traditionelle Linier, meget solidt Kram, men ogsaa kostbart. Men vi undgaar ikke at tage dette Problem op til en indgaaende Overvejelse, thi man maa stille sig noget skeptisk over for, om det er hensigtsmæssigt og økonomisk at bygge forholdsvis solidt og dyrt og af flere hver for sig vigtige Grunde.

Vi maa saaledes tage i Betragtning, at paa Smørmarkedet har vore mest paagaende Konkurrenter paa den sydlige Halvkugle den store Fordel, at de i bogstavelig Forstand arbejder under aaben Himmel, medens Hovedomkostningerne, der er forbundet med vore dyre Landbrugsbygninger, skal bæres netop af Kvæget; alene dette Konkurrencemoment tvinger os til paa dette Omraade at være meget nøjeseende med Omkostningerne.

Dernæst er der Hensigtsmæssighedsspørgsmaalet. Vi ved ikke, om de Bygninger, vi bygger nu, vil svare til Fremtidens Krav og Produktionsbetingelser, men vi ved dog, at de Bygninger, der er bygget saa sent som i Slutningen af forrige Aarhundrede, ja blot for 30 Aar siden, ofte er sørgeligt forældede, skønt man vel den Gang som nu, naar man byggede, tænkte sig om for at faa alt saa tidssvarende og praktisk som muligt. Nu er dette Problem ikke saa alvorligt her i Landet som i andre Lande, fordi vor fortidige Fattigdom tvang os til at bygge lette Bindingsværksbygninger, som i Tidens Løb er gaaet til og har maattet fornyes, men naar man ser de grundmurede Landbrugsbygninger paa Fastlandet og i England, der har staaet i mange Aar, og som ret ofte er kønne, men sørgeligt forældede og et alvorligt Handicap for Udvikling og Økonomi, saa erindres vi om, at vi, naar vi nu bygger vore nye, solide, grundmurede Bygninger, derved meget vel kan bebyrde Fremtiden med en tvivlsom Arv samtidig med, at Investeringen hviler tungt paa Nutiden.

Man maa i denne Forbindelse huske paa, at Landbruget med

sin i Forhold til Industri, Handel og Søfart langsomme og maalt paa den faste Kapital ringe aarlige Omsætning ikke kan bære store Afskrivninger og Henlæggelser. Der er mangen en dansk Landmand, som har forbygget sig, som man siger; han investerede større Beløb i de langsomt omsættelige Bygninger, end hans Produktion kunde bære, og hvor det ikke endte med Fallit, betød det Forringelse af Familiens Levevilkaar.

For at vise hvad dette Problem betyder, skal jeg opstille et lille nemt Regnestykke. Der opføres to Bygninger, den ene koster 15 000 Kr., den anden af samme Rumfang 12 000 Kr. Den første, der er mere solid, kan vare i 80 Aar; den anden afskriver vi paa 40 Aar. Gaar vi ud fra en Rente paa 5 pCt., og at vi afskriver saaledes, at Rente plus Afskrivning bliver et konstant aarligt Beløb, bliver Omkostningen i første Tilfælde 765 Kr. aarligt, i andet 700 Kr., Differencen ser vi bort fra, eller antager, at den gaar til større Vedligeholdelse paa den billige Bygning. Efter 40 Aar er den billige Bygning afskrevet, og en ny og tidssvarende kan bygges i Stedet, men havde vi samtidigt med Opførelsen hensat det sparede Beløb paa Rente, var det vokset til 21 100 Kr. paa de 40 Aar.

Nu er dette Eksempel meget moderat; vi kender saaledes fra Tyverne de talrige Svinehuse, nogle bygget solidt af Grundmure, andre let af Træ. Jeg har to Eksempler; det ene Hus kostede 10 000 Kr. af Grundmur, det andet 5—6000 Kr. af Træ; de var lige store og lige økonomiske at arbejde i, men de har begge i en Aarrække staaet delvis tomme, fordi disse Ejendomme fik reduceret deres Produktion. Det viser hele Problemet i en Nøddeskal, Træhuset billigere i Produktionen og med den halve Risiko.

Jeg tror derfor, at vi maa have meget mere fat paa selve det økonomiske i Bygningsproblemet. Vi ved, at vi under vore klimatiske Forhold og med de store Vandmasser, vi slæber gennem vore Stalde, maa tage vidtgaaende Hensyn til Staldenes Isolation, Lysforhold og Hygiejne, og at de derfor tit bliver kostbare, men af konkurrencemæssige Hensyn og af Hensyn til Landmændenes økonomiske Fremtid og Nutid maa alle Muligheder efterprøves for at gøre Bygningerne saa billige som

muligt, uden at gaa for meget paa Akkord med Ønsker og Hensigtsmæssighed. Det omfatter bl. a. en Undersøgelse af Anvendeligheden af alle de forskellige Materialer og Fremgangsmaader, der staar til Raadighed for Bygherren i vore Dage. En saadan Undersøgelse maa paa Grund af sin Karakter og Kostbarhed blive en Statsopgave, men netop Staten har ogsaa en meget omfattende Interesse i, at Investeringen i vore Landbrugsbygninger bliver billigst mulig i Forhold til Formaålet.

Ensileringen.

Ensileringen har i disse Aar vundet Fodfæste, og med det Omfang, den allerede har faaet, betyder den en hel Del baade for Økonomi og Produktion. Man maa derfor anerkende dels de omfattende Forsøg, som Statens Forsøgsvirksomheder gennemfører og de hurtigt kommende Forsøgsresultater, dels den omfattende Undersøgelse, som Mejeriernes Fællesorganisation har ladet foretage med Henblik paa Ensilagens Indflydelse paa Mælkens Kvalitet. Det er jo et ret afgørende Spørgsmaal, men desværre var Undersøgelsen ikke ført igennem til Smørret, saaledes at man kan blive klar over, om de Ulemper, megen og daarlig Ensilage kan medføre for Mælken, ogsaa overføres til Smørret; men endvidere vilde det være interessant at faa fastslaaet, om Ensilagen har en gunstig Indflydelse paa Smørrets Vitaminindhold.

Af flere Grunde er det vigtigt, at vi kommer godt frem med Ensilagespørgsmaalet; under en større Selvforsyningsgrad, end vi tidligere kendte, er Ensileringen et vigtigt Middel, ligeledes til Udnyttelsen af alt Grønt, som ikke kan opbevares paa anden Maade, og det kan blive endnu vigtigere under dyrere Arbejdsforhold, idet Dyrkningen af Ensilageplanter og selve Ensileringen er tilgængelig for Mekanisering i langt højere Grad end Roedyrkningen.

Vanding, Afvanding.

Det tørre Vejr, vi har en Overgang hver Sommer, rejser regelmæssigt Spørgsmaalet om Vanding og dens Økonomi. Efter de Forsøg, der har været gennemført her i Landet, var der

ikke saa meget ved Vandingen, men Svenskerne har nyligt offentliggjort en Forsøgsrække under Nedbørsforhold omtrent som vore, hvor de fik et stort og fordelagtigt Udbytte for Vanding.

Nu er det ikke alene et Problem, om Vandingen i sig selv er rentabel, men ogsaa om man kan skaffe Vand, og paa dette Omraade kan det knibe her i vort lille Land. Der synes netop ikke at være Vand nok; i en Aarrække er der konstateret et betydeligt Fald i Grundvandstanden, som har virket en Del alarmerende af Hensyn til Vandforsyningen, og interessant nok er det Hedeselskabet, der har rejst dette Spørgsmaal for nogle Aar siden, saaledes at der under Teknisk Akademi er blevet nedsat et Udvalg for at undersøge, om man kan sige noget om Aarsagerne. Det ses ofte anført, at det er den stærke Afvanding i de senere Aar, der er medskyldig i den faldende Grundvandstand. Vandet afledes, inden det faar Tid til at synke i Undergrunden, idet Overfladevandet søger mod de lave Partier, hvor Drænene saa opfanger det. Kan det virkelig paavises, at det er saaledes, kan vort Grundforbedringsarbejde komme i Fare, og man kan vel saa ogsaa skyde en hvid Pind efter Vandingsmuligheder.

Nu skulde det ikke synes overbevisende, at de Arealer, der er drænet den sidste halve Snes Aar, og som kun udgør nogle faa Procent af det samlede Areal, at de skulde kunne have en saa mærkbar Indflydelse som konstateret, men naturligvis, det er de lave Arealer, der drænes, og sammen med et stærkt voksende Vandforbrug kan det maaske mærkes.

I 1944 fejrede vi 100-Aaret for Højskolerørelsen. Paa Grund af Forholdene forløb denne Begivenhed i Stilhed og maaske ogsaa i forholdsvis Ubemærkethed, men under fredelige Forhold vilde det have været anderledes, thi ude i den store Verden er der ikke meget dansk, der har mødt større Beundring og Respekt end netop Højskolen, dette at unge Kvinder og Mænd frivilligt og med økonomiske Ofre sætter sig paa Skolebænk for at underkaste sig eller hengive sig til en aandelig Paavirkning.

Højskolerørelsen har lige op til vore Dage haft hjemme paa Landet, og her har den igen især været forankret blandt de middelstore Bønder, mindre blandt Smaabønder og Haandværkere og næsten slet ikke blandt Landarbejdere. Der har altsaa paa en Maade været noget eksklusivt over Højskolen, men dens Betydning lader sig slet ikke paa den Maade lokalisere til et bestemt Befolkningslag, som det ofte sker. Dens Ideer og dens aandelige Værk har været med til at gennemsyre vort Folk og skabe vor Kultur.

Højskolen gøres herhjemme og ude ofte til Andelsrørelsens Moder. Det er nu nok et Fejlsyn; Sagen forholder sig mere saaledes, at de to Rørelser har en fælles Forudsætning i Folket med dets særegne Karaktertræk, der gav Mulighederne for Vækst og Blomstring af et aandeligt Liv og et samtidigt Virke i Fællig, men naar vi alligevel med god Grund giver Højskolerørelsen saa stor en Del af Æren for Udviklingen i dansk Landbrug og i vort Land, saa skyldes det, at saa mange af de Mænd, der kulturelt, politisk og i det praktiske Liv har baaret denne Udvikling, havde deres aandelige Forudsætninger og Udgangspunkt i Højskolen.

I den Tid, der kommer, faar vort Folk Brug for alle sine aandelige Resourcer, ikke blot for at kunne bære Usikkerhed, Modgang og Skuffelser, men ogsaa for at kunne møde det nye, der kommer, og omskabe det til noget værdifuldt for vort Land og vor Kultur. I dette Tidehvert bliver de af Højskolen skabte aandelige Forudsætninger hos vide Kredse af vort Folk een af de Kraftkilder, vi skal øse af, og som skal være med at bære os oppe igennem Vanskelighederne.

Vore Handels- og Industriafgrøder. En bedriftsstatistisk Undersøgelse.

Af Kontorchef *Mads Iversen*, Det statistiske Departement.

Af et samlet Landbrugsareal paa ca. 3,2 Mill. ha var i Aarene 1944 og 1942 udlagt henholdsvis omtrent 234 800 og 224 400 ha med følgende Afgrøder:

	1944 ha	1942 ha
Kartofler	98 500	100 554
Sukkerroer til Fabrik	42 080	47 212
Cikorierødder	770	1 286
Frø, bortset fra Sennep	57 610	37 745
Sennep	15 210	18 016
Oliehør	3 730	3 556
Spindhør	7 350	6 272
Hamp	1 480	1 771
Grønsager paa Friland	8 040	8 017
Tilsammen	234 770	224 429

De her anførte Afgrøder, der i 1944 omfatter godt 7 pCt. af det samlede Landbrugsareal, skal i nærværende Afhandling opfattes som Handels- og Industriafgrøder. Der har maattet ses bort fra Afgrøder som Tobak, Kommen, Humle m. v., fordi Materialet her enten ikke er offentligt tilgængeligt eller overhovedet ikke foreligger belyst i den Udstrækning, det kræves i denne Forbindelse. Medens de i Oversigten anførte Tal for 1942 er endelige, er Tallene for 1944 kun omtrent endelige (og derfor lidt afrundede), idet Revisionen af Sommertællingen i 1944 endnu ikke er helt afsluttet i Det statistiske Departement.

Til en Undersøgelse af, hvilke Virksomheder, der dyrker Handels- og Industriafgrøder, hvorvidt det er smaa, middelstore eller store Landbrugsejendomme, indeholder Landbrugsstatistikken ensartede Oplysninger for Aarene 1919, 1933 og

1942, hvad angaar Kartoffler, Sukkerroer, Cikorierødder, Frø og Grønsager paa Friland. Olie- og Spindplanterne er kun belyst for Aarene 1933 og 1942, idet der dog ogsaa for Aaret 1944 foreligger en Fordeling af de Ejendomme, der dyrker disse Afgrøder. Yderligere er der i 1944 for Fabriksukkerroer og Cikorierødder foretaget en Fordeling baade af Ejendommene og Arealerne paa Brug af forskellig Størrelse.

Medens Undersøgelsen i 1919 byggede paa det samlede Materiale, er de senere Opgørelser i Princippet foretaget paa Grundlag af et repræsentativt Udsnit af Materialet, dog saaledes, at man for mindre Arealer som Cikorie-, Hør- og Hamparealer har bygget paa hele Materialet. I nærværende Artikel vil Resultaterne for 1944 blive meddelt i den Udstrækning, de foreligger. Det er dog Oplysningerne fra en større og samlet Undersøgelse for Aaret 1942, der danner det væsentlige Grundlag. Med Hensyn til Fordelingerne paa Brug af forskellig Størrelse i Aarene 1919 og 1933 maa der henvises til Statistiske Meddelelser 4. Række, 61. Bind, 2. Hæfte, og 4. Række, 102. Bind, 2. Hæfte.

Samtlige talmæssige Oversigter omfatter baade By- og Landkommunerne. I de Tilfælde, hvor Størrelsesfordelingen for Købstæderne har manglet, er disses Arealer fordelt paa Brugsstørrelser efter samme indbyrdes Forhold som for Landkommunerne.

Paa Grund af Handels- og Industriafrødernes Forskellighedsartethed vil det være formaalstjenligt først at omtale de enkelte Afgrøder hver for sig og saa til Slut anstille nogle sammenfattende Betragtninger, for derved at faa Helhedsbilledet frem.

Kartofler.

Af det samlede Forbrug af Kartoffler i Landbrugsaaaret 1943/44 paa 1679 Mill. kg kan man regne med, at ca. 550 Mill. kg er medgaaet til Spisebrug; 150 Mill. kg er brugt til Kartoffelmel- og Spritfremstilling, 265 Mill. kg til Læggekartofler og 714 Mill. kg til Forbrug som Foder til Landbrugets Husdyr. Heraf kan sluttes, at der aarligt indenfor det danske Samfund omsættes Kartoffler for mange Millioner Kroner. Regner man med,

at Halvdelen af den ovenfor nævnte Mængde af Spisekartofler bliver købt af Forbrugerne, repræsenterer alene denne Mængde til en Pris af 12 Kr. pr. Td. en Værdi af over 30 Mill. Kr.

Hele Kartoffelarealet er under denne Krig med omkring 100 000 ha af praktisk talt samme Størrelse som under den forrige Verdenskrig, naar Sønderjylland medregnes. I Aaret 1928 var Arealet med kun 62 500 ha det laveste siden Aarhundredets Begyndelse; men i Trediveerne naar det saa i Forbindelse med Oprettelsen af Andels-Kartoffelmelfabrikkerne op paa ca. 80 000 ha, saaledes at den yderligere Stigning til ca. 100 000 ha nu under denne Krig ikke netop er overvældende.

Omkring fire Femtedele af hele Landets Kartoffelareal findes i Jylland, og hvad Høstudbyttet angaar, ligger Andelen endnu højere, baade fordi Foldudbyttet paa Jyllands lette Jorder i sig selv ligger forholdsvis højt, og fordi Avlen af Foderkartofler, der „folder“ særlig godt, fortrinsvis foregaar i Jylland. I denne Hovedlandsdel, hvor Kartoffelmelfabrikkerne — paa een nær (Grimstrup) — er beliggende, og hvor Kartofflerne tilmed udgør en betydelig Del af Kreaturfoderet, er en Trediedel af Kartoffelarealet udlagt med Foder- og Industrikartofler mod kun en Tiendedel paa Øerne (efter en Undersøgelse foretaget i Aaret 1942). Det er dog ikke alene i jyske Amter som Aalborg, Ringkøbing og Viborg Amter, at en forholdsvis stor Procentdel af Landbrugsarealet er udlagt med Kartoffler (mellem 5 og 7 pCt.), men ogsaa Frederiksborg Amt og Københavns Amsraadskreds opviser et tilsvarende Forhold, idet Storkøbenhavns Nærhed og Oprettelsen af en Kartoffelmelfabrik her har fremelsket en endog betydelig Kartoffelavl. Særlig skal fremhæves, at Amager-Kommunerne ved Sommer-tællingen i 1944 havde omkring en Trediedel af Landbrugsarealet optaget af Kartoffelavl. Paa Samsø (Holbæk Amt) laa Andelen derimod kun omkring 6 pCt., hvilket vel nok i nogen Grad skyldes, at Samsøs meget tidlige Kartoffler ved Sommer-tællingen i Juli bærer anden Afgrøde.

Der er fra 1943, da Kartoffelarealet udgjorde 105 400 ha, og til 1944, da det androg 98 500 ha, en Nedgang i Antallet af Ejendomme, der dyrker Kartoffler, fra ca. 166 000 til 157 000

(heraf 47 000 paa Øerne og 110 000 i Jylland). Nu lyder det jo mærkeligt, at kun tre Fjerdedele af de ca. 210 000 danske Landmænd skulde avle Kartofler; men Forklaringen paa Gaarden maa i det væsentlige være den, at en Række Landmænd ikke avler Kartofler ud over, hvad der kan dyrkes i Forbindelse med Haven, og Havearealet indgaar ikke i den aarlige Landbrugsstatistik. Paa denne Maade kommer af Øernes Landmænd knapt to Trediedele til at optræde som Kartoffeldyrkere mod i Jylland godt fire Femtedele.

Som det fremgaar af efterfølgende Tabel over Kartoffelarealets Fordeling i 1942 paa Ejendomme af forskellig Størrelse, er der baade Lighed og Forskelle mellem de to Hovedlandsdele. Baade paa Øerne og i Jylland har de store Gaarde paa 60 ha og derover ca. en Tiendedel og de større Bøndergaarde paa 30—60 ha knapt en Fjerdedel af Kartoffelarealet. Men hermed hører Ligheden i Arealfordelingen op, thi medens paa Øerne de mindre Gaarde paa 10—30 ha kun har ca. to Femtedele og Husmandsbrugene under 10 ha godt en Fjerdedel af Kartoffelarealet, er det i Jylland saaledes, at Halvdelen af dette findes paa Ejendomme med 10—30 ha og kun ca. en Sjettedel paa Husmandsbrugene.

Kartoffelarealet efter Ejendomsstørrelse 1942.

Ejendommens Landbrugsareal	Øerne		Jylland		Hele Landet	
	ha	pCt.	ha	pCt.	ha	pCt.
Indtil 10 ha	4 901	27,4	14 404	17,4	19 305	19,3
10—20 -	3 742	20,9	24 415	29,5	28 157	28,0
20—30 -	3 149	17,6	17 178	20,8	20 327	20,2
30—60 -	4 237	23,7	19 139	23,1	23 376	23,2
60—120 -	851	4,8	5 191	6,3	6 042	6,0
120 ha og derover	993	5,6	2 354	2,9	3 347	3,3
Ialt	17 873	100,0	82 681	100,0	100 554	100,0

Da Kartoffelavlens som Helhed betyder langt mere for Jylland end for Øerne, maa der fremkomme en betydelig Forskel mellem Hovedlandsdelene, naar der, som i følgende Oversigt, foretages en Opstilling over, hvor stor en Del af de forskellige Brugsstørrelsers samlede Landbrugsareal, der er udlagt med Kartofler. Saaledes havde Ejendomme med indtil 10 ha paa

Øerne udlagt 2,3 pCt. og i Jylland 4,8 pCt. af deres samlede Landbrugsareal med Kartoffler, og for de største Gaarde paa 120 ha og derover var de tilsvarende Andele henholdsvis 0,9 og 2,5 pCt.

Kartoffelarealet i Procent af Landbrugsarealet 1942.

Ejendommens Landbrugsareal	Øerne pCt.	Jylland pCt.	Hele Landet pCt.
Indtil 10 ha	2,3	4,8	3,8
10— 20 -	1,9	4,3	3,7
20— 30 -	1,6	3,7	3,1
30— 60 -	1,6	3,3	2,8
60—120 -	1,3	2,6	2,3
120 ha og derover	0,9	2,5	1,7
Ialt	1,7	3,8	3,1

Men Tendensen i Procenternes Bevægelse indenfor hver Hovedlanddels Størrelsesgrupper er ens, idet Kartoffelavlens betydelse forholdsvis mere for de mindre end for de større Ejendomme.

Som venteligt er ogsaa Jyllands Kartoffelareal, set i Forhold til det samlede Rodfrugtareal, langt større end Øernes; dette gælder for samtlige Brugsstørrelses Vedkommende, jfr. Tabellen.

Kartoffelarealet i Procent af det samlede Areal med Rodfrugter 1942.

Ejendommens Landbrugsareal	Øerne pCt.	Jylland pCt.	Hele Landet pCt.
Indtil 10 ha	11,6	21,9	17,9
10— 20 -	10,6	23,0	20,0
20— 30 -	9,2	21,9	18,1
30— 60 -	10,0	21,7	18,0
60—120 -	8,6	21,2	17,5
120 ha og derover	5,7	23,7	12,6
Ialt	9,9	22,2	18,2

I 1942 benyttedes saaledes kun 10 pCt. af Øernes, men 22 pCt. af Jyllands samlede Rodfrugtareal til Kartoffeldyrkning. I Jylland var Procenten stort set ens for de i Tabellen viste 6 Brugsstørrelser, medens den for Øerne ligger kendeligt lavere for de største end for de mindste Brug.

Sukkerroer til Fabrik.

Medens Kartoffler avles overalt, er Dyrkningen af Sukkerroer til Fabrik knyttet til Egne med særlige Jordbundsforhold og god Beliggenhed i Forhold til Saftstationerne. Da Sukkerroesnitte er et vigtigt Raastof for Kaffesurrogatfabrikkerne, findes dog ogsaa udenfor Saftstationernes naturlige Opland en Del mindre Arealer med Sukkerroer til Fabrik. Af en samlet Høst i 1943 paa 1 600 000 Tons regnes ca. 50 000 Tons at være forarbejdet til Kaffesurrogater. Den følgende Oversigt over Sukkerroearealerne i 1944 viser med al Tydelighed, hvor stærkt Maribo Amt dominerer:

Arealer med Sukkerroer til Fabrik 1944:

	ha		ha
Præstø Amt	3 851	Odense Amtsraadskr. ...	2 897
Holbæk Amt	2 785	Svendborg Amt	1 262
Sorø Amt	1 743	Haderslev, Vejle og Aar-	
Maribo Amt	24 964	hus Amter	906
Assens Amtsraadskr. ...	3 011	Øvrige Amter	656
		Ialt	42 075

I Aaret 1941, da Arealet med Fabriksukkerroer var størst, androg det omtrent 48 000 ha, og i 1944 havde det med godt 42 000 ha praktisk talt samme Størrelse som ved den første Verdenskrigs Slutning. Lavpunktet med kun godt 24 000 ha laa i 1922; i 1928 var Arealet atter omtrent fordoblet (46 000 ha), men omkring 1930 udgjorde det som Følge af de faldende Sukkerpriser kun ca. 30 000 ha. Efter 1932, da den varige Sukkerordning gennemførtes, er Udsvingene i Arealerne mere afdæmpet end under „fri Økonomi“.

Der er i Aaret 1944 blevet foretaget en Fordeling efter Brugsstørrelser for de 15 643 Brug, der i det Aar dyrkede Fabriksukkerroer. Som efterfølgende Oversigt viser, var godt fire Femtedele af Avlerne Indehavere af Brug paa under 30 ha, idet Husmandsbrugene (under 10 ha) og de mindre Gaarde paa 10—30 ha Landbrugsareal var omtrent lige dominerende med omkring to Femtedele hver.

Antal Avlere af Sukkerroer til Fabrik 1944.

Ejendommenes Landbrugsareal	Øerne		Jylland		Hele Landet	
	Antal	pCt.	Antal	pCt.	Antal	pCt.
Indtil 10 ha	6 321	42,2	80	12,0	6 401	40,9
10— 20 -	3 470	23,2	133	20,0	3 603	23,0
20— 30 -	2 523	16,8	110	16,5	2 633	16,8
30— 60 -	2 032	13,6	208	31,2	2 240	14,3
60—120 -	356	2,4	105	15,8	461	3,0
120 ha og derover	275	1,8	30	4,5	305	2,0
Ialt	14 977	100,0	666	100,0	15 643	100,0

Naar saaledes Sukkerroeavlens betydning betyder særdeles meget for de mindre Brug, er disses Andel i Fabrik-sukkerroearealet, som den følgende Oversigt viser, dog ikke tilnærmelsesvis saa stor, idet Andelen i 1944 for Brug indtil 10 ha kun udgør en Sjettedel, d. v. s. knapt samme Andel, som de 305 største Brug paa 120 ha og derover havde i Fabrik-sukkerroearealet. De mindre Bøndergaarde (10—30 ha) havde godt en Trediedel af Arealet, de større Bøndergaarde (30—60 ha) knapt en Fjerdedel. Husmandsbrugenes Andel i Fabrik-sukkerroearealet er fra 1942—1944 steget en Del, medens de større Brugs Andel var i Nedgang.

Arealet med Fabrik-sukkerroer 1944 og 1942.

Ejendommenes Landbrugsareal	Hele Landet				Heraf Øerne			
	1944		1942		1944		1942	
	ha	pCt.	ha	pCt.	ha	pCt.	ha	pCt.
Indtil 10 ha	6 777	16,1	5 988	12,7	6 718	16,5	5 943	13,1
10— 20 -	6 580	15,7	6 621	14,0	6 441	15,8	6 473	14,3
20— 30 -	7 962	18,9	9 393	19,9	7 808	19,2	9 199	20,3
30— 60 -	9 990	23,7	12 536	26,5	9 567	23,5	11 836	26,1
60—120 -	3 829	9,1	4 237	9,0	3 456	8,5	3 747	8,3
120 ha og derover	6 937	16,5	8 437	17,9	6 722	16,5	8 101	17,9
Ialt	42 075	100,0	47 212	100,0	40 712	100,0	45 299	100,0

Saa fremt man deler samtlige Sukkerroejendomme i to Grupper ved 30 ha-Grænsen, falder af Sukkerroearealet i 1944 stort set Halvdelen paa hver af Grupperne; af selve Ejendomsantallet falder som nævnt godt fire Femtedele paa Virksomheder med under 30 ha Landbrugsareal og knapt en Femtedel paa Virksomheder over denne Grænse.

Da Øerne alene i 1944 omfatter ca. 96 pCt. baade af Avlerne og Arealet med Fabriksukkerroer, er der i de tabellariske Oversigter foruden for hele Landet ogsaa meddelt Tal særskilt for Øerne.

Som foran vist, skal man ikke underkende de mindre Ejendommens Indsats i Fabriksukkerroeavl. Forholdsvis set betyder dog denne Afgrøde langt mere for større end for mindre Ejendomme. Dette fremgaar med al Tydelighed af de følgende Oversigter.

Arealet med Fabriksukkerroer i Procent af det samlede Landbrugsareal.

Ejendommens Landbrugsareal	Hele Landet		Heraf Øerne	
	1944 pCt.	1942 pCt.	1944 pCt.	1942 pCt.
Indtil 10 ha	1,33	1,18	3,26	2,88
10— 20 -	0,87	0,88	3,37	3,38
20— 30 -	1,20	1,42	4,08	4,81
30— 60 -	1,18	1,49	3,69	4,57
60—120 -	1,48	1,64	5,62	6,09
120 ha og derover	3,44	4,18	5,76	6,94
Ialt	1,30	1,46	3,96	4,41

Holder man sig til Øerne alene, ses klart hvorledes „Intensiteten“ tiltager med stigende Ejendomsstørrelse. Stort set ligger Sukkerroearealets procentvise Andel i den paagældende Brugsstørrelses Landbrugsareal dobbelt saa højt for Proprietær- og Herregaarde som for Husmandsbrug. Et tilsvarende Billede, blot af en anden Størrelsesorden, faas ved den følgende Oversigt, der viser Fabriksukkerroearealets pro-

Arealet med Fabriksukkerroer i Procent af det samlede Rodfrugtareal.

Ejendommens Landbrugsareal	Hele Landet		Heraf Øerne	
	1944 pCt.	1942 pCt.	1944 pCt.	1942 pCt.
Indtil 10 ha	6,5	5,6	16,6	14,2
10— 20 -	4,8	4,7	19,1	18,5
20— 30 -	7,2	8,4	23,9	27,2
30— 60 -	7,9	9,7	23,8	28,4
60—120 -	11,4	12,4	37,0	38,6
120 ha og derover	26,6	31,2	40,5	47,1
Ialt	7,8	8,6	23,5	25,3

centvise Andel i de paagældende Brugsstørnelers samlede Rodfrugtareal. Medens for Husmandsbrug paa Øerne i 1944 kun en Sjettedel af det samlede Rodfrugtareal er udlagt med Fabriksukkerroer, har Ejendomme paa 120 ha og derover godt to Femtedele udlagt med denne Afrøde.

Cikorierødder.

Medens Kartoffelhøstens Værdi i 1944 andrager ca. 180 Mill. Kr. og Fabriksukkerroernes Værdi ca. 100 Mill. Kr., betyder i Sammenligning hermed Udbyttet af Cikorierødder paa højst 1 Mill. Kr. nærmest en Bagatel. Arealet med Cikorierødder, der i 1944 androg 765 ha, er forøvrigt blevet stærkt reduceret, idet det i 1942 androg omtrent 1300 ha; under den første Verdenskrig laa Maksimumsaaret 1916 med godt 1400 ha noget højere. Af de 765 ha i Aaret 1944 fandtes fire Femtedele i de Egne, hvor Flertallet af Cikorietørrerierne er beliggende, nemlig Sorø Amt (200 ha), Ribe Amt (161 ha) og Odense Amtskreds (233 ha). I Sorø Amt ligger Tjæreby Kommune i Spidsen; men ogsaa Lundforlund, Gerlev og Slagelse Købstads Landsogne har betydelige Arealer med Cikorierødder. I Ribe Amt er Vamdrup Kommune førende, men ogsaa Skanderup Kommune skal nævnes. I Odense Amtskreds foregaar Dyrkningen særlig i Marslev-Birkende og Seden-Aasum Kommuner samt paa Odense Købstads Markjorder. Der var i 1944 i hele Landet 590 Ejendomme, som dyrkede Cikorierødder, hvoraf alene godt to Trediedele i de nævnte tre Amter. Da der, saavidt det ses,

Cikorierødder 1944.

Ejendommens Landbrugsareal	Antal Ejendomme				Areal, ha			
	Hele Landet	Heraf			Hele Landet	Heraf		
		Amtskredse Sorø	Odense	Ribe		Amtskredse Sorø	Odense	Ribe
Indtil 10 ha	163	23	56	36	118	15	34	37
10— 20 -	176	21	51	50	105	16	36	25
20— 30 -	101	10	31	24	82	6	24	24
30— 60 -	114	11	38	34	173	26	65	46
60—120 -	20	2	3	11	44	3	5	29
120 ha og derover	16	6	5	—	243	134	69	—
Ialt	590	73	184	155	765	200	233	161

ikke tidligere er foretaget nogen Fordeling paa Ejendomme af forskellig Størrelse for Cikorierødder, meddeles i foranstaaende Tabel Resultater af en Opgørelse for Aaret 1944.

Omtrent tre Femtedele af Ejendommene er Smaaejendomme med mindre end 20 ha Landbrugsareal. Samtlige disse Smaa- ejendomme har dog kun 30 pCt. af Arealet med Cikorierødder, d. v. s. knapt saa meget, som de 16 største Ejendomme paa 120 ha og derover havde udlagt med Cikorierødder (243 ha).

Cikorierodarealernes procentvise Fordeling paa Ejendomme af forskellig Størrelse.

Ejendommens Landbrugsareal	1944			1942		
	Øerne	Jylland	Hele Landet	Øerne	Jylland	Hele Landet
	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.
Indtil 10 ha	12,0	23,4	15,4	13,4	17,7	14,8
10— 20 -	12,5	16,5	13,7	13,9	12,4	13,5
20— 30 -	8,4	16,0	10,7	24,6	14,6	21,4
30— 60 -	21,0	26,4	22,6	24,4	28,6	25,7
60—120 -	1,9	14,7	5,8	5,7	26,0	12,2
120 ha og derover ..	44,2	3,0	31,8	18,0	0,7	12,4
Ialt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

For en Fuldstændigheds Skyld meddeles foranstaaende procentvise Fordeling af Cikorierodarealerne, selv om Materialet jo er meget spinkelt. Endvidere bemærkes, at nævnte Arealers procentvise Andel i det samlede Landbrugsareal er stigende med voksende Ejendomsstørrelse; Avlen betyder saaledes i denne Henseende mest for de større Ejendomme.

Frø.

I Lighed med Fabriksukkerroerne kan man for Tiden ogsaa tillægge den samlede Avl af Mark- og Havefrø (Sennep indbefattet) en Værdi af godt 100 Mill. Kr. Som under den første Verdenskrig, saaledes steg ogsaa under den nuværende Frø- arealerne meget stærkt og med det Resultat, at de i 1943, da de var størst, udgjorde ialt 79 000 ha, heri 17 000 ha brun og gul Sennep medregnet. Under den forrige Krigsperiode naaede Arealet sit Maksimum i 1919; det androg dengang, Sønder-

jylland medregnet, omtrent 40 000 ha. Der har saaledes været Tale om en betydelig større Stigning under den nuværende Krig, idet endnu i 1944 Arealet androg omtrent 71 000 ha, heraf med Sennep 15 000 ha. Syv Tiendedele af Frøarealerne dyrkes paa Øerne, mest paa Sjælland, mindst paa Lolland-Falster, hvor paa Forhaand Fabrikksukkerroerne beslaglægger de store Arealer. I Jylland er det stort set kun i den østlige Del, at der dyrkes Frø af Betydning.

Da Sennepsarealerne er af en særegen Karakter, skal her først betragtes de egentlige Mark- og Havefrøarealer, der i 1944 dyrkedes af ca. 18 000 Ejendomme paa omtrent 56 000 ha. Antallet af Frøavlere fra 1939 til 1944 følger ikke helt Bevægelsen i Arealet, jfr. nedenstaaende Oversigt:

Antal Frøavlere.

	Øerne	Jylland	Hele Landet	Frøareal uden Sennep ha
1944	12 519	5 290	17 809	55 800
1943	13 046	5 932	18 978	61 604
1942	8 739	3 552	12 291	37 745
1941	8 490	2 770	11 260	37 206
1940	8 933	3 409	12 342	42 796
1939	7 710	2 574	10 284	38 866

Ejendomme, der kun har Sennep, indgaar ikke i denne Opførelse, der, som nævnt, kun omfatter de egentlige Mark- og Havefrøarealer.

For Aaret 1944 er der foretaget en Fordeling af Frøavls-ejendomme efter det samlede Landbrugsareals Størrelse, jfr. Oversigten.

Antal Frøavlsejendomme 1944.

Ejendommens Landbrugsareal	Øerne		Jylland		Hele Landet	
	Areal	pCt.	Areal	pCt.	Areal	pCt.
Indtil 10 ha	1 652	13,2	353	6,8	2 005	11,3
10— 20 -	3 428	27,4	1 010	19,3	4 438	25,1
20— 30 -	3 192	25,6	1 348	25,8	4 540	25,6
30— 60 -	3 279	26,3	1 752	33,5	5 031	28,4
60—120 -	472	3,8	585	11,2	1 057	6,0
120 ha og derover	463	3,7	179	3,4	642	3,6
Ialt	12 486	100,0	5 227	100,0	17 713	100,0

Selv om der findes et stort Antal Frøavlere paa de mindre Ejendomme, idet paa Øerne 66 pCt. og i Jylland 52 pCt. af samtlige Frøejendomme er Virksomheder med mindre end 30 ha Landbrugsareal, saa er det dog de større Ejendomme, der er førende i Frøavlens. Bevismateriale herfor haves fra en Opgørelse i 1942. I nævnte Aar dyrkedes saaledes for Landet som Helhed de 45 pCt. af Frøarealerne paa Ejendomme med et Landbrugsareal paa 60 ha og derover, hvis Antal (1700) knapt udgjorde 10 pCt. af samtlige Frøejendomme. Det tydeligste Sprog taler imidlertid højre Side af den følgende Tabel, hvor for hver Brugsstørrelse Frøarealet er sat i Forhold til Gruppens samlede Landbrugsareal. Herefter har de store Ejendomme forholdsvis set et langt større Frøareal end de mindre. For Øerne stiger Procenten fra 0,2 for Husmandsbrugene til 7,5 for Herregaardene.

Frøarealernes Fordeling 1942.

Ejendommens Landbrugsareal	Arealernes Fordeling						I pCt. af samlet Landbrugsareal		
	Øerne		Jylland		Hele Landet		Øerne	Jyl- land	Hele Landet
	ha	pCt.	ha	pCt.	ha	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.
Indtil 10 ha	416	1,6	112	1,0	528	1,4	0,2	0,04	0,11
10—20 -	2 120	7,9	689	6,3	2 809	7,5	1,1	0,14	0,4
20—30 -	4 387	16,4	1 428	13,0	5 815	15,4	2,6	0,32	0,9
30—60 -	8 180	30,6	3 376	30,7	11 556	30,6	3,2	0,6	1,4
60—120 -	3 065	11,5	2 646	24,0	5 711	15,1	5,1	1,4	2,2
120 ha og derov.	8 570	32,0	2 756	25,0	11 326	30,0	7,5	3,3	5,7
Ialt	26 738	100,0	11 007	100,0	37 745	100,0	2,7	0,5	1,2

Da man i 1939 foretog en Undersøgelse over, hvorledes Hovedgrupperne af Frøsorter fordelte sig paa Ejendomme af forskellig Størrelse, viste det sig ganske vist, at de mindre Ejendomme betyder forholdsvis langt mere for Havefrøavlens end for Markfrøavlens Vedkommende, jfr. efterfølgende Oversigt, i hvilken Tallene for Brugsstørrelserne fra 30 ha og opefter er delvis beregnede.

Af det samlede Areal med Havefrø faldt saaledes godt 11 pCt. paa Husmandsbrugene (indtil 10 ha) og omtrent 39 pCt. paa mindre Gaardbrug (10—30 ha), altsaa netop Halvdelen paa Brug under og over 30 ha-Grænsen. Endvidere ses, at godt

Frøarealernes Fordeling 1939.

Ejendommenes Landbrugsareal	Markfrø	Havefrø	Ialt	Markfrø	Havefrø	Ialt
	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.
Indtil 10 ha	1,4	11,2	1,6	84,6	15,4	100,0
10— 20 -	7,1	16,1	7,2	95,2	4,8	100,0
20— 30 -	14,8	22,8	15,0	96,7	3,3	100,0
30— 60 -	28,7	27,7	28,7	97,9	2,1	100,0
60—120 -	18,4	11,6	18,3	98,6	1,4	100,0
120 ha og derover .	29,6	10,6	29,2	99,2	0,8	100,0
Ialt { pCt.	100,0	100,0	100,0	97,8	2,2	100,0
{ Areal, ha . .	38 028	838	38 866	38 028	838	38 866

15 pCt. af Husmandsbrugenes Frøarealer er udlagt med Havefrø mod knap 1 pCt. for Brugene paa 120 ha og derover.

Selv om der for Sennepsarealerne gælder noget tilsvarende som for Markfrøarealerne, idet de større Ejendomme ogsaa her, baade absolut og forholdsmæssigt set, er dominerende, er der dog for en Fuldstændigheds Skyld ogsaa for denne vigtige Krigsafgrøde foretaget en Fordeling paa Brug af forskellig Størrelse, jfr. efterfølgende Oversigt.

Sennepsarealernes Fordeling 1942.

Ejendommenes Landbrugsareal	Øerne		Jylland		Hele Landet	
	ha	pCt.	ha	pCt.	ha	pCt.
Indtil 10 ha	388	3,4	132	2,0	520	2,9
10— 20 -	1 095	9,6	602	9,2	1 697	9,4
20— 30 -	1 452	12,7	844	12,9	2 296	12,8
30— 60 -	3 399	29,6	1 602	24,5	5 001	27,7
60—120 -	1 334	11,6	1 794	27,4	3 128	17,4
120 ha og derover..	3 800	33,1	1 574	24,0	5 374	29,8
Ialt	11 468	100,0	6 548	100,0	18 016	100,0

Kun 25 pCt. af Sennepsarealerne dyrkes paa de mindre Brug paa indtil 30 ha Landbrugsareal. For disse Brug udgør Sennepsarealet i Forhold til Landbrugsarealet da ogsaa kun en Ubedydelighed mod for de største Brug omkring 3 pCt.

Oliehør, Spindhør og Hamp.

Dansk Landbrugs Udbytte af Oliehør, Spindhør og Hamp kan for Aaret 1944 anslaaes til 25 Mill. Kr. Medens under forrige Verdenskrig Arealet med disse Afgrøder kun naaede op paa

nogle faa Hundrede ha, har den langt tidligere og mere effektive Afspærring under den nuværende Krig medført en betydelig Forøgelse, idet Arealet som tidligere nævnt i 1944 androg 12 500 ha, heraf 3700 ha med Oliehør, 7300 ha med Spindhør og 1500 ha med Hamp. Randers Amt er for alle tre Afgrøders Vedkommende absolut førende med henholdsvis 538, 1265 og 536 ha i den ovennævnte Rækkefølge. Betydelige Arealer med Oliehør findes dernæst i følgende Amter: Vejle (383 ha), Bornholm (360), Svendborg (275), Holbæk (195), Tønder (205), Maribo (205), Sorø (178), Viborg (171) og Skanderborg (150). Af Amter med Spindhør fremhæves næst efter Randers: Vejle (989 ha), Ribe (741), Præstø (624), Bornholm (487), Maribo (512) og Aarhus (369). For Hampens Vedkommende følger næst efter Randers: Holbæk (241 ha), Præstø (121), Roskilde (84) og Sorø (65) Amter. I enkelte Amtsraads kredse saasom Københavns, Odense, Aarhus, Thisted, Aabenraa og Sønderborg er Dyrkningen af de her omhandlede Planter nu betydningsløs.

Fordelingen af det Antal Ejendomme, der i 1944 dyrkede de tre Afgrøder, og disses Arealer paa de to Hovedlandsdele, fremgaar af nedenstaaende Oversigt.

Hør og Hamp 1944.

	Øerne		Jylland		Hele Landet	
	Antal Ejendomme	Areal ha	Antal Ejendomme	Areal ha	Antal Ejendomme	Areal ha
Oliehør	1 090	1 690	1 210	2 040	2 300	3 730
Spindhør ...	1 790	2 670	2 170	4 680	3 960	7 350
Hamp	280	660	240	820	520	1 480
Tilsammen .	—	5 020	—	7 540	—	12 560

Herefter dyrkedes i Jylland de 55 pCt. af hele Landets Areal med Oliehør og en tilsvarende Andel af Arealet med Hamp, og for Spindhørrens Vedkommende dyrkedes de 64 pCt. i Jylland. Der foreligger ingen direkte Opgørelse over det samlede Antal Ejendomme, som dyrker en eller flere af de tre Afgrøder, og det siger sig selv, at Antallet ikke kan udfindes ved Addition af de Ejendomme, der dyrker de enkelte Afgrøder.

For Aaret 1944 er der ogsaa foretaget en Opgørelse over,

hvorledes de Ejendomme, som dyrker Olie- og Spindplanter, fordeler sig efter Brugsstørrelse. Nedenstaaende er anført en Oversigt over Ejendommens procentvise Fordeling.

Fordeling af Antal Ejendomme med Oliehør, Spindhør og Hamp 1944.

Ejendommens Landbrugsareal	Oliehør			Spindhør			Hamp		
	Øerne	Jylland	Hele Landet	Øerne	Jylland	Hele Landet	Øerne	Jylland	Hele Landet
	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.
Indtil 10 ha ...	16,3	12,0	14,0	23,9	7,0	14,6	5,4	6,8	6,1
10—20 - ...	18,7	17,2	17,9	21,8	18,9	20,2	6,1	8,1	7,1
20—30 - ...	25,5	19,5	22,4	21,1	20,6	20,8	21,7	9,4	16,0
30—60 - ...	25,7	33,1	29,6	22,4	33,0	28,3	17,7	26,9	21,9
60—120 - ...	5,0	14,3	9,9	4,6	16,0	10,9	14,1	25,7	19,4
120 ha og derov.	8,8	3,9	6,2	6,2	4,5	5,2	35,0	23,1	29,5
Ialt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Denne Fordeling af Ejendommene skal ses i Forbindelse med en for Aaret 1942 foreliggende Fordeling af Arealerne efter Brugsstørrelse, der er meddelt i efterfølgende Tabel:

Fordeling af Arealer med Oliehør, Spindhør og Hamp 1942

Ejendommens Landbrugsareal	Oliehør			Spindhør			Hamp		
	Øerne	Jylland	Hele Landet	Øerne	Jylland	Hele Landet	Øerne	Jylland	Hele Landet
	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.	pCt.
Indtil 10 ha ...	1,5	1,8	1,7	4,0	2,8	3,2	1,2	2,0	1,6
10—20 - ...	9,2	3,5	5,5	6,8	9,8	8,7	3,0	5,7	4,6
20—30 - ...	16,9	14,8	15,5	14,5	14,5	14,5	2,8	7,1	5,2
30—60 - ...	43,5	27,1	32,7	22,3	40,3	34,0	21,5	15,3	18,0
60—120 - ...	9,1	20,6	16,6	7,5	19,8	15,4	19,5	38,8	30,5
120 ha og derov.	19,8	32,2	28,0	44,9	12,8	24,2	52,0	31,1	40,1
Ialt pCt.	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Ialt Areal ha ...	1204	2352	3556	2218	4054	6272	759	1012	1771

Ved f. Eks. at dele Ejendommene i to Grupper, een med et Landbrugsareal paa indtil 30 ha og een med et Landbrugsareal paa 30 ha og derover, vil det ses, at Gruppen under 30 ha for Oliehørrens og Spindhørrens Vedkommende, naar henses til hele Landet, har ca. 55 pCt. af Ejendommene,

men kun omkring 25 pCt. af Arealerne og for Hampens Vedkommende 29 pCt. af Ejendommene og kun godt 11 pCt. af Arealerne. De større Ejendomme betyder saaledes adskilligt mere for Dyrkningen af Olie- og Spindplanter end de mindre Ejendomme.

Dette skal ikke blot, som sket er, bevises ved Fordelingen af Arealerne, men ogsaa ved at sætte Arealerne i Forhold til det samlede Landbrugsareal; selv om disse Andele i Følge Sagens Natur er meget smaa (der skal derfor ikke gives nogen tabellarisk Oversigt), er det dog meget udpræget, at Dyrkningen af Hør og Hamp betyder forholdsvis langt mere, særlig for den største Ejendomsgruppe paa 120 ha og derover end for de mindre Ejendomme.

Grønsager paa Friland.

Den sidste Gruppe af Arealer, der her skal omtales, er Arealer med Grønsager paa Friland, hvilke Afgrøder vel ligesom Sukkerroerne og Frøet repræsenterer en Værdi paa omkring 100 Mill. Kr. aarligt. Vi bevæger os her paa et Omraade, der ikke kun er Landbrugets, men maaske nok saa meget Gartneriets. Derpaa tyder ogsaa den Kendsgerning, at Dyrkningen af Grønsager paa Friland i forholdsvis høj Grad foregaar paa de mindre Brug. Saaledes faldt i Aaret 1942 omtrent 55 pCt. af det samlede Areal alene paa Ejendomme med indtil 10 ha Landbrugsareal og knapt 7 pCt. paa Ejendomme med 60 ha og derover; ved en tidligere foretagen Undersøgelse i 1933 var Forholdet praktisk talt det samme. Arealfordelingen for 1942 fremgaar af efterfølgende Tabel, der i Modsætning til de tidligere Oversigter deler Ejendommene indtil 10 ha i tre Brugsstørrelser, netop for at fremhæve Smaaejendommenes Betydning paa dette Omraade.

Foruden Arealfordelingen indeholder Tabellen en Oversigt over Grønsagernes procentvise Andel i hele Landbrugsarealet. Denne viser, at Grønsagsavlens ogsaa forholdsvis set betyder langt mere for de mindste end for de største Ejendomme; saaledes andrager Arealerne for de mindste Brug paa 0,55—3 ha

paa Øerne omtrent 5 pCt. mod en Ubetydelighed for Ejendomme paa 120 ha og derover.

Arealet med Grønsager paa Friland 1942.

Ejendommens Landbrugsareal	Øerne		Jylland		Hele Landet		Grønsagsareal i pCt. af samlet Landbrugsareal		
	ha	pCt.	ha	pCt.	ha	pCt.	Øerne	Jyl- land	Hele Landet
0,55— 3 ha ...	1 173	19,3	495	25,7	1 668	20,8	4,61	2,68	3,80
3— 5 - ...	835	13,7	354	18,4	1 189	14,9	1,72	0,77	1,26
5— 10 - ...	1 223	20,1	299	15,5	1 522	19,0	0,92	0,13	0,41
10— 20 - ...	1 095	18,0	286	14,8	1 381	17,2	0,57	0,05	0,18
20— 30 - ...	771	12,6	121	6,3	892	11,1	0,40	0,03	0,13
30— 60 - ...	624	10,2	195	10,1	819	10,2	0,24	0,03	0,10
60—120 - ...	261	4,3	132	6,9	393	4,9	0,42	0,07	0,15
120 ha og derov.	108	1,8	45	2,3	153	1,9	0,09	0,05	0,08
Ialt	6 090	100,0	1 927	100,0	8 017	100,0	0,59	0,09	0,25

Sjælland og Fyn er som bekendt de Omraader, der driver den største Avl af Grønsager. Jylland har i 1944 kun 23 pCt. af disse Arealer. Arealet med Grønsager paa Friland har hverken under den tidligere eller den nuværende Verdenskrig været udsat for større Forskydninger. Men det bør dog heller ikke glemmes, at det her omhandlede Areal paa godt 8000 ha kun omfatter Ejendomme med mindst 1 Tønde Land landbrugsmæssigt benyttet Areal og knapt udgør Halvdelen af det samlede erhvervsmæssige Havebrugs- og Frugtavlensareal, der i Aaret 1939 androg godt 18 000 ha.

Ind imellem foranstaaende Beskrivelse af de enkelte Afgrøder og det følgende samlede Overblik over Resultaterne er der af praktiske Grunde anbragt en Tabel, som der ved Læsningen af Artiklen vil være god Brug for til Bedømmelse af de enkelte Brugsstørrelsers indbyrdes Vægt indenfor det samlede danske Landbrug. Særskilt for Øerne, Jylland og hele Landet er der, baade i absolutte Tal og procentvis, foretaget Fordeling af: 1) Antal Ejendomme, 2) Landbrugsarealet og 3) Landejendommens Jordværdi ved Ejendomsskyldvurderingen 1936 eller senere Omvurdering.

*Antal Ejendomme, Landbrugsareal og Jordværdi
etter Ejendomsstørrelse 1942.*

		Ejendommenes Landbrugsareal						Tilsammen
		Indtil 10 ha	10-20 ha	20-30 ha	30-60 ha	60-120 ha	120 ha og der- over	
<i>Antal Ejendomme:</i>								
Øerne	{ Antal	46 290	13 982	8 171	6 810	724	503	76 480
	{ pCt.	60,5	18,3	10,7	8,9	0,9	0,7	100,0
Jylland	{ Antal	55 762	39 565	19 384	14 935	2 608	469	132 723
	{ pCt.	42,0	29,8	14,6	11,3	2,0	0,3	100,0
Hele Landet	{ Antal	102 052	53 547	27 555	21 745	3 332	972	209 203
	{ pCt.	48,8	25,6	13,2	10,4	1,6	0,4	100,0
<i>Landbrugsareal:</i>								
Øerne	{ 1000 ha	206	191	191	260	62	117	1 027
	{ pCt.	20,1	18,6	18,6	25,3	6,0	11,4	100,0
Jylland	{ 1000 ha	302	562	471	584	197	85	2 201
	{ pCt.	13,8	25,5	21,4	26,5	8,9	3,9	100,0
Hele Landet	{ 1000 ha	508	753	662	844	259	202	3 228
	{ pCt.	15,7	23,3	20,5	26,2	8,0	6,3	100,0
<i>Jordværdi:</i>								
Øerne	{ Mill. Kr.	216	205	211	263	60	124	1 079
	{ pCt.	20,0	19,0	19,6	24,4	5,5	11,5	100,0
Jylland	{ Mill. Kr.	219	337	292	368	141	64	1 421
	{ pCt.	15,4	23,7	20,6	25,9	9,9	4,5	100,0
Hele Landet	{ Mill. Kr.	435	542	503	631	201	188	2 500
	{ pCt.	17,4	21,7	20,1	25,2	8,1	7,5	100,0

Tabellen medtager ogsaa Købstædernes Landejendomme. Da Udstykningen i de senere Aar har været af forholdsvis ringe Omfang, maa Oversigten ogsaa være anvendelig ved Bedømmelse af den øjeblikkelige Størrelsesfordeling indenfor det danske Landbrug.

Sammendrag.

For at sammenfatte Resultaterne, gives der til Slut et Par Oversigter, der for Ensartethedens Skyld udelukkende bygger paa Opgørelserne for Aaret 1942, fordi der for dette Aar for samtlige her omhandlede Afgrøder foreligger en Fordeling efter Ejendomsstørrelse.

Handels- og Industriafgrøderne 1944.
Procentvis Fordeling paa Landsdelene.

	Sjælland	Bornholm	Lolland-Falster	Fyn	Tilsammen Øerne	Det østlige Jylland	Det nordlige Jylland	Det vestlige Jylland	Det sydlige Jylland	Tilsammen Jylland	Hele Landet
Kartofler, pCt. . .	10,8	0,6	0,8	3,9	16,1	15,6	23,8	39,2	5,3	83,9	100,0
Sukkerroer til Fabrik, pCt.	20,4	—	59,3	17,1	96,8	1,9	—	0,6	0,7	3,2	100,0
Cikorierødder, pCt.	34,2	—	0,4	35,2	69,8	6,1	0,4	21,6	2,1	30,2	100,0
Frø, pCt.	42,1	2,9	7,6	17,2	69,8	19,6	3,8	4,5	2,3	30,2	100,0
Sennep, pCt.	38,5	1,2	6,6	24,7	71,0	16,0	2,1	4,4	6,5	29,0	100,0
Oliehør, pCt.	19,9	9,6	5,5	10,4	45,4	32,6	4,4	7,4	10,2	54,6	100,0
Spindhør, pCt.	18,2	6,6	7,0	4,5	36,3	37,5	5,9	14,5	5,8	63,7	100,0
Hamp, pCt.	36,3	—	3,7	4,8	44,8	41,4	4,6	5,2	4,0	55,2	100,0
Grønsager paa Friland, pCt.	49,8	0,7	2,1	24,5	77,1	10,6	5,1	5,4	1,8	22,9	100,0
Tilsammen Handels og Industriafgrøder, pCt. . .	23,9	1,4	13,7	11,8	50,8	15,1	11,5	18,8	3,8	49,2	100,0
Samlet Landbrugsareal:											
Areal 1000 ha . .	563	41	142	281	1027	559	563	769	310	2201	3228
pCt.	17,4	1,3	4,4	8,7	31,8	17,3	17,4	23,9	9,6	68,2	100,0

Til foranstaaende landsdelsvise Oversigt bemærkes, at den ogsaa indeholder Tal for det samlede Landbrugsareal, baade i absolutte Tal og Procent, idet man saaledes har et vist Maal for den Betydning, de paagældende Afgrøder forholdsvis set har for de enkelte Landsdele. Det vil ses, at ca. Halvdelen af Handels- og Industriafgrøderne falder paa hver af Hovedlandsdelene: Øerne og Jylland. Øernes enkelte Landsdele har saaledes, med Undtagelse af Bornholm, en forholdsvis større Andel i de nævnte Afgrøder end i det samlede Landbrugsareal. Dette Forhold maa saa være modsat for de jydskes Landsdeles Vedkommende, hvor endog det vestlige Jylland (Viborg, Ringkøbing og Ribe Amter) med de meget store Kartoffelarealer har en mindre Andel i Handels- og Industriafgrøderne end i det samlede Landbrugsareal.

Kun for Kartofflernes Vedkommende naar hele Jylland betydeligt op over og for Hørrens Vedkommende omtrent op paa Andelen i det samlede Landbrugsareal (68 pCt.). Iøvrigt frem-

hæver Tabellen Sjællands Betydning med Hensyn til Frø og Grønsager paa Friland, Lolland-Falsters m. H. t. Fabriksukkerroer, Fyns m. H. t. Cikorierødder, Sennep og Grønsager, det østlige Jyllands m. H. t. Hør og Hamp; for sidstnævnte Landsdels Vedkommende er det Randers Amt, der betyder mest.

Den følgende Tabel over Fordelingen af Handels- og Industriafgrøderne paa Brug af forskellig Størrelse er i og for sig kun en Gentagelse af, hvad der under de enkelte Afsnit allerede er meddelt særskilt for Øerne, Jylland og hele Landet.

Handels- og Industriafgrøder 1942, fordelt efter Størrelsen af Ejendommenes Landbrugsareal.

Hele Landet.

	Ejendommenes Landbrugsareal						Ialt
	Indtil 10 ha pCt.	10-20 ha pCt.	20-30 ha pCt.	30-60 ha pCt.	60-120 ha pCt.	120 ha og derover pCt.	
Kartofler	19,3	28,0	20,2	23,2	6,0	3,3	100,0
Sukkerroer til Fabrik	12,7	14,0	19,9	26,5	9,0	17,9	100,0
Cikorierødder	14,8	13,5	21,4	25,7	12,2	12,4	100,0
Frø	1,4	7,5	15,4	30,6	15,1	30,0	100,0
Sennep	2,9	9,4	12,7	27,8	17,4	29,8	100,0
Oliehør	1,7	5,5	15,5	32,7	16,6	28,0	100,0
Spindhør	3,2	8,7	14,5	34,0	15,4	24,2	100,0
Hamp	1,6	4,6	5,2	18,0	30,5	40,1	100,0
Grønsager paa Friland	54,6	17,3	11,1	10,2	4,9	1,9	100,0
Tilsammen Handels- og Industriafgrøder	13,9	18,5	18,1	25,5	9,7	14,3	100,0
Samlet Landbrugsareal	15,7	23,3	20,5	26,2	8,0	6,3	100,0

Af Pladshensyn gives der her dog kun et samlet Overblik for hele Landet, selv om Tallene er Resultatet af en noget forskellig, dog ikke modgaaende Bevægelse for Øerne og Jylland. Af Pladshensyn er endvidere de absolutte Tal udeladt, idet disse jo tidligere er meddelt under de enkelte Afsnit. Fordelingen af det samlede Landbrugsareal bringes ogsaa ved denne Tabel i Anvendelse som Maalestok for de paagældende Ejendomsstørrelsers Andel i Arealet med Handels- og Industriafgrøder; jfr. til Sammenligning endvidere de paa Side 61 indskudte Tal over Fordelingen af Antal Ejendomme, Landbrugsareal og Jordværdi efter Ejendomsstørrelse.

Tages Handels- og Industriafgrøderne under eet, gælder det

for alle fire Brugsstørrelser indtil 60 ha, at deres Andel i de nævnte Afgrøder er mindre end Andelen i det samlede Landbrugsareal; for Gruppen 30—60 ha er Forskellen dog kun ubetydelig. For Ejendomme paa 60—120 ha og ganske særlig for Gruppen paa 120 ha og derover gør det modsatte sig gældende; for disse to Brugsstørrelser er Kartofflernes og Grønsagernes Andel ganske vist langt mindre end Andelen i Landbrugsarealet, men Andelen i de øvrige Afgrøder ligger langt over denne. De større Bøndergaarde paa 30—60 ha dyrker kun forholdsvis lidt Hamp og endnu mindre Grønsager paa Friland, men ligger med Hensyn til Frø- og Høraavl noget over „Normalen“; Helhedsindtrykket er ellers for denne Gruppe mere end for nogen anden det, at Andelen i Handels- og Industriafrøderne og i det samlede Landbrugsareal stort set er ens. Af de tre mindste Brugsstørrelser har Husmandsbrugene indtil 10 ha en meget betydelig Overvægt for Grønsagernes og nogen Overvægt for Kartofflernes Vedkommende. Kartoffeldyrkningen betyder ogsaa forholdsvis meget for Brugene paa 10—20 ha, og for Ejendomme med 20—30 ha svarer Gruppens Andel af Kartoffelarealet praktisk talt til Andelen i Landbrugsarealet.

Selve Arealfordelingen er altsaa i store Træk den, at Husmandsbrugene indtil 10 ha, der omfatter omtrent Halvdelen af samtlige Brug, men knapt 16 pCt. af Landbrugsarealet, er førende med Hensyn til Avlen af Grønsager paa Friland; Brugene paa 10—20 ha med omtrent 26 pCt. af Ejendommene og godt 23 pCt. af Landbrugsarealet er førende i Kartoffelavl. Brugene paa 30 ha og derover er forholdsvis dominerende med Hensyn til Dyrkningen af Frø, Olie- og Spindplanter, Gruppen 30—60 ha dog ikke med Hensyn til Hamp. Ejendommene paa 120 ha og derover dyrker forholdsvis langt flest Sukkerroer til Fabrik.

Som det blev paavist foran for de enkelte Afgrøder, var Handels- og Industriafrødernes procentvise Andel i det samlede Landbrugsareal for Kartoffler og Grønsager paa Friland aftagende, men for Frø, Olie- og Spindplanternes Vedkommende stigende med voksende Ejendomsstørrelse. Dette Helhedsbillede af Forskellen i „Intensiteten“ falder godt i Traad med Hovedlinierne i den foran viste Arealfordeling.

Det ligger i Sagens Natur, at der ikke kan beregnes nogen nøjagtig Værdi for de her omhandlede Handels- og Industriafgrøder. Det er imidlertid fristende at foretage et statistisk Skøn over Høstværdien, f. Eks. for Aaret 1944. Man naar nemlig derved til en vis Størrelsesorden for de enkelte Afgrøders Værdi, og med denne Begrænsning af Opgaven turde det være forsvarligt at foretage et saa dristigt Skridt. Der er allerede i det foranstaaende meddelt nogle Værdier for Fabriksukkerroer, Frø med Sennep samt Grønsager paa Friland, nemlig ca. 100 Mill. Kr. for disse tre Afgrøder hver især; Høsten af Cikorie-rødder blev sat til ca. 1 Mill. Kr. Værdien for Kartoffelhøsten kan formentlig med en Pris af 18 Kr. pr. Td. for Spisekartofler og 9 Kr. for Foderkartofler anslaaes til ca. 180 Mill. Kr. og Værdien af Hør- og Hamphøsten til ca. 25 Mill. Kr.

Den samlede Værdi af de her omhandlede Handels- og Industriafgrøder andrager saaledes ialt for Aaret 1944 ca. 500 Mill. Kr. Omkring 260 Mill. Kr., altsaa godt Halvdelen af den her anslaaede Værdi, falder paa Øerne. Saafremt de 500 Mill. Kr. fordeles paa de enkelte Brugsstørrelser, falder der ca. 105 Mill. Kr. paa Husmandsbrugene under 10 ha og praktisk talt et tilsvarende Beløb paa Ejendommene paa 60 ha og derover, heraf godt 40 Mill. Kr. paa Brug fra 60—120 ha. Paa Brugene fra 10—20 ha falder ca. 90 Mill. Kr., paa Brug mellem 20—30 ha ca. 85 Mill. Kr. og paa større Bøndergaarde fra 30—60 ha ca. 115 Mill. Kr.

Denne samlede Værdi af Handels- og Industriafgrøderne kan man saa forsøge at stille i Relief, ved f. Eks. at sammenligne med Kornhøstens Værdi. Hvis man her for Aaret 1944 benytter Maksimalpriserne for Korn, andrager Værdien omtrent 1 Milliard Kr., altsaa kun det dobbelte af Handels- og Industriafgrødernes Værdi, skønt Kornarealerne udgør godt to Femtedele af det samlede Landbrugsareal mod kun ca. 7 pCt. for Handels- og Industriafgrøderne. Saafremt imidlertid hver Tønde Korn ansættes til det dobbelte, nemlig nogenlunde svarende til Frihandelsprisen, forrykkes naturligvis Værdiforholdet tilsvarende, og Handels- og Industriafgrødernes Værdi kommer kun til at andrage en Fjerdedel af Kornhøstens Værdi.

Der skal imidlertid ikke lægges mere i disse anførte Tal-

størrelser, end hvad de er: et Hjælpemiddel til ved et statistisk Skøn at danne sig et Indtryk af Størrelsesordenen mellem de enkelte Handels- og Industriafrøder og de enkelte Brugsstørrelser indbyrdes. Men samtidig understreges naturligvis den store Værdi, disse meget arbejdskrævende Afgrøder repræsenterer maalt i Penge.

Paa mere sikker Bund er man imidlertid ved — som i den følgende Oversigt — at vise de relative Fordelinger mellem Brug af forskellig Størrelse, thi her kan Handels- og Industriafrøder og Korn sammenlignes direkte uden Hensyn til, hvilken Pris Kornet er ansat til pr. Tønde.

Procentvis Fordeling af

Ejendommens Landbrugsareal	Handels- og Industriafrø- dernes Værdi 1944 i pCt.	Kornhøstens Værdi 1944 i pCt.	Samlet Landbrugsareal 1942 i pCt.
Indtil 10 ha	21	21	16
10— 20 -	18	20	23
20— 30 -	17	18	21
30— 60 -	23	25	26
60—120 -	9	5	8
120 ha og derover	12	11	6
Ialt	100	100	100

Ved Sammenligning med den Side 63 meddelte Arealfordeling vil det ses, at der tilfalder Husmandsbrugene (indtil 10 ha) 21 pCt. af Handels- og Industriafrødernes Værdi mod kun 14 pCt. af de med disse tilsaaede Arealer og 16 pCt. af Landbrugsarealet; det er i det væsentlige Smaabrugenes forholdsvist meget store Andel i Grønsagsafgrøderne, der forklarer Forskellen. De godt 100 000 Husmandsbrug staar lige med de 4300 Brug paa 60 ha og derover, hvad angaar Andelen i Handels- og Industriafrødernes Værdi, medens der er en betydelig Forskel med Hensyn til Kornhøstens Værdi i Husmandsbrugenes Favør. For Husmandsbrugene er Andelene i Værdien af Handels- og Industriafrøderne og i Kornhøsten ens, medens Ejendommene fra 10—60 ha har en mindre og Brugene paa 60 ha og derover en større Andel i Handels- og Industriafrødernes end i Kornhøstens Værdi.

TIDSSKRIFT FOR LANDØKONOMI SKIFTER REDAKTØR DEN 1. JANUAR 1945

*Selv om det er i Strid med Tidsskrift for Land-
økonomis 130-aarige Traditioner, at en afgaaende
Redaktør byder sin Efterfølger Velkommen, synes jeg*

C. A. N. Krogsriis.

*ikke, der kan være Tale
om at nøjes med, at
Axel Nielsen ændres til
Chr. Aage Nielsen paa
Tidsskriftets Omslag. At
Ændringen i hvert Fald
bliver lidt større, har den
nye Redaktør dog selv
sørgt for ved samtidig
at anlægge Familie-Nav-
net Krogsriis.*

*Naar Konsulent Krogs-
riis nu tiltræder som
Redaktør, indvarsles her-
med næppe sensationelle
Ændringer i Tidsskriftets
Form og Indhold. Dette*

*turde være givet alene af den Grund, at den nye Redaktør
i de seneste Aar som Redaktionssekretær har haft meget
frie Hænder og har øvet stor Indflydelse paa Tidsskriftets
Indhold og Form.*

*Jeg tror, at den Mand, der nu skal staa med Ansvaret
for Videreførelsen af vort ældste Landbrugsblad, har de
rette Forudsætninger og den rette Indstilling overfor Op-
gaven. Tidsskriftet har den dobbelte Opgave paa samme
Tid at være aktuelt og at være Kildeskrift for Fremtiden.
Af gøre Tidsskriftet læseværdigt baade i Nutid og Eftertid*

er ingenlunde nogen let Opgave, men det forekommer mig, at den nye Redaktør gennem de sidste Par Aar i stadig stigende Grad har vist Haandelag for Løsning af denne Dobbeltopgave.

Dermed et Velkommen til en Fortsættelse og Videreudvikling af et vel paabegyndt Arbejde. Jeg ved, at denne Opgave sammen med Arbejdet for de unges Uddannelse har Chr. Aage Krogsriis's fulde og udelte Interesse.

Axel Nielsen.

Litteratur.

Krigsøkonomi og Efterkrigsproblemer.

Af J. O. Kragh og P. Gersmann. 239 Sider. Pris 4,25 Kr. — I Tilknytning til Bogen er udarbejdet en Studiekredsvejledning af J. O. Kragh, 0,10 Kr. Det danske Forlag.

Kun faa danske Nationaløkonomer har tidligere vist Evne og Vilje til at erkende den Opgave, der for Fagøkonomer ligger i at bringe saa vidt muligt alsidig og uvildig Oplysning om samfundsøkonomiske Spørgsmaal til videre Kredse for derved at medvirke til en Højnelse af den politiske Diskussions Niveau og give det danske Demokrati dets vigtigste Næring, dets Berettigelse og Begrundelse: Vælgerens alsidige Orientering om de Problemer, som han med sit Kryds paa Stemmesedlen er med til at bestemme Løsningen af.

Meget tyder paa, at Landets yngste Nationaløkonomer er sig deres Ansvar bevidst i saa Henseende. Med Lektor Nyboe Andersen i Spidsen har en Række unge Økonomer i de sidste Aar udgivet smaa „populære“, fordringsløse Bøger og Pjecer om statistiske og økonomiske Problemer, ligesom de i Radioen og i Studiekredse har medvirket til at give Befolkningen den Ballast af samfundsøkonomisk Indsigt, det vil blive saa nødvendigt at være i Besiddelse af, naar man i Efterkrigstiden som ansvarsbevidst Borger og Vælger skal tage Stilling til de

mange politisk-økonomiske Problemer, som ganske givet vil trænge sig paa.

„Krigsøkonomi og Efterkrigsproblemer“ er et af de mere værdifulde Bidrag til den hjemlige „populære“ økonomiske Literatur. Den er, som Titlen angiver, delt i 2 Hovedafsnit, et historisk om Krigsøkonomien, som den har udviklet sig til og med 1943, og et om Efterkrigstidens økonomiske Problemer.

Bogens historiske Del er ikke blot koldt konstaterende, men er spækket med Forklaringer og klare, let forstaaelige Ræsonnementer, som udmærket supplerer og krydrer de meddelte Fakta. Her behandles dels Krigsøkonomiens Fællestræk, dels de særlige krigsøkonomiske Problemer, som man i nordiske Lande har været stillet over for at maatte løse.

Mange af de Oplysninger, Bogen giver om Udviklingen i Danmark, vil være kyndige Læsere bekendt fra Aviser og Tidsskriftartikler. Saaledes vil Afsnittet om Landbruget sikkert ikke give den landbrugskyndige meget nyt, omend Redegørelsen for Udviklingen i Landbrugets Indtægtsforhold og maaske især Diskussionen om de stigende Ejendomspriser og Faren for en fremtidig Landbrugskrise kan give ogsaa Landbrugere noget at tænke paa. Som Bogen er lagt an med Henblik paa videre Diskussion i Studiekredse — for her ligger formentlig Bogens egentlige Opgave — maa det imidlertid uvægerlig blive saadan, at Læsere med særlig Indsigt i visse Forhold vil finde Redegørelsen for disse Forhold vel frejdig og noget spinkel. Saadan skal en populær Bog ogsaa være. Den skal ikke trætte med for dybtgaaende Ræsonnementer, men give Læseren Forstaaelse af, at der *kan* graves dybere i Spørgsmaalene — og den skal helst anspore Læseren til selv at fortsætte, hvor Forfatteren holder op. Dette maa siges at være lykkedes for Kragh og Gersmann, hvis korte og friske Stil og klare Maade at lægge Sagerne til Rette paa absolut giver Læseren Appetit paa Stoffet.

Har man med Flid tilegnet sig den megen Viden, som kan hentes i Afsnittet om Krigsøkonomien, kan man med større Udbytte give sig i Lag med Rosinen i Pølseenden, Afsnittet om Efterkrigsproblemerne.

Forfatterne redegør i dette Afsnit først for de teknisk-økonomiske Forskydninger, som Krigen har foraarsaget i Verdensøkonomien, samt for de politiske Forudsætninger hvorunder Genopbygningen kan tænkes at ville foregaa. De paapeger, hvorledes baade tyske og allierede Efterkrigsplaner understreger Betydningen af, at der skabes centrale økonomiske Kontrolorganer, som kan kontrollere de enkelte Landes økonomiske Politik, der forudsættes baseret paa „en eller anden Grad af national Planøkonomi“. Det vises, at Regulering af Samhandelen mellem Landene vil blive en Nødvendighed; som den svenske Økonom *Myrdal* siger: „Der har sandsynligvis aldrig tidligere været daarlige Forudsætninger for at rejse Kravet om international Frihandel i Verden“.

Af særlig stor Interesse er Forfatternes Gennemgang af de danske Efterkrigsproblemer. Efter at have behandlet Beskæftigelsesproblemet kommer de her ind paa nogle særdeles interessante Betragtninger om Hovederhvervenes Fremtidsmuligheder. Det hævdes, at en vidtgaaende Erhvervsomlægning sikkert vil vise sig nødvendig. Det kan „befrygtes, at vore Landbrugsprodukters kvalitetsmæssige Forspring er i Færd med at blive indhentet, og at den moderne Køleskibsteknik formindsker de Fordele, vi tidligere har haft af vor nære Beliggenhed ved det engelske Marked. Hvis England paatager sig handelspolitiske Forpligtelser over for sine Dominions, kan det slaa Hovedet paa Sømmet. Muligvis ligger Landbrugets Fremtid da i en storstilet Konserveseksport — — —“. Forfatterne mener, at det i hvert Fald er gennem en industriel Ekspansion, dansk Erhvervsliv skal finde sin Fremtid.

Som man vil forstaa, er de 15 Sider om Danmarks Fremtid, som den tegner sig for os paa indeværende Tidspunkt, ikke kedelig Læsning, selv om man maaske ikke ligefrem opmuntres af Forfatternes Forsikringer om, at Produktionsreguleringer, Investeringskontrol, Priskontrol og Rationeringer vil blive nødvendige Led i Efterkrigstidens økonomiske Politik. Omend meget taler for, at Forfatterne vil faa Ret paa flere Punkter i deres „Efterkrigsprogram“, er der dog Grund til at understrege, at en væsentlig Del af de i Bogen angivne Løsninger

af Efterkrigsproblemerne staar for Forfatterernes egen Regning og absolut ikke vil faa enstemmig Tilslutning — ej heller hos Økonomerne.

Dette er imidlertid ikke afgørende. Bogen vil give Anledning til Diskussion og Eftertanke, og hermed vil dens egentlige Maal være naaet.

B. G. Jensen.

Udkomne Bøger.

Beretning vedrørende Undersøgelse af Ensilage og dens Indflydelse paa Mælkens Kvalitet. Udarbejdet af De danske Mejeriforeningers Fællesorganisation. Ved Kontorchef L. P. Frederiksen. 52 Sider. (Aarhus 1944).

Dansk Tidsskrift-Index. Niogtyvende Aargang 1943. Systematisk Fortegnelse over Indholdet af ca. 260 danske og en Del andre nordiske Tidsskrifter. Udarbejdet af Th. Døssing og Robert L. Hansen. Udgivet af Statens Bibliotekstilsyn. 434 Sider. (Kbhvn. 1944).

A/S Plantningsselskabet „Sønderjylland“. I Anledning af 25-Aarsdagen for Selskabets Stiftelse den 23. Oktober 1919. Ved H. r. Skodshøj. Udgivet af Plantningsselskabet „Sønderjylland“. 87 Sider. (Viborg 1944).

Korn. Af L. Rasmussen, Konsulent. Udgivet af Dansk Andels Gødningsforretning. 112 Sider. (Kbhvn. 1944).

Beretning om Arbejdet i Foreningerne af unge Landmænd paa Lolland 1. Oktober 1943—30. September 1944. Af Konsulent Sv. E. Sørensen. 16 Sider. (Maribo 1944).

Statens Jordlovsudvalg 1919—1944. Af Tormod Jørgensen. Udgivet af Statens Jordlovsudvalg. 187 Sider. (Kbhvn. 1944).

Beretning om De samvirkende danske Landboforeningers Virksomhed for Aaret 1943—44. Udarbejdet af Sekretariatet. 165 Sider. (Kbhvn. 1944).

Beretning fra Statens Planteavlssudvalg for Finansaaret 1943—44. Udarbejdet af Statens Planteavlskontor. 84 Sider. (Kbhvn. 1944).

18. *Beretning fra Statens Foderstofkontrol*. Ved A. C. Andersen, J. Gredsted Andersen og Harald M. Petersen. 98 Sider. (Kbhvn. 1944).

Statens Smørbedømmelser. Aarsberetning for 1943. 63 Sider. (Kbhvn. 1944).

Stambog (Register) over Heste af Frederiksborg- og Oldenborg-Race. Bind XV. Ved Statskonsulent Alf. L. Søndergaard. Udgivet af De samvirkende danske Landbo- og Husmandsforeningers Udvalg for Stambogsføring for Heste af Frederiksborg- og Oldenborg-Race. 180 Sider. (Slagelse 1944).

Stambog over Heste af belgisk Race. Bind XI. Hingste Nr. 816—923. — Hopper Nr. 4325—5286. Udarbejdet af Landskonsulent Holger Hansen. Udgivet af De samvirkende danske Landboforeningers Udvalg for Stambogsføring for Heste af belgisk Race. 125 + 256 Sider. Ill. (Odense 1944).

8. *Beretning om Aikomsundersøgelser over Orner af Dansk Landrace*. Af M. P. Østerlund-Madsen. Udgivet af De samvirkende danske Andelssvineslagterier. 17 + 97 Sider. Ill. (Kbhvn. 1944).

Fællesudvalget for Fjerkræavl. Beretning om Virksomheden 1943—44. Ved W. A. Kock. 8 Sider. Ill. (Kbhvn. 1944).

Arbejdsprøve med Kartoffelkogere. 94. Beretning fra Statens Redskabsudvalg. Afgivet af Dommerudvalget ved Knud Hansen. 51 Sider. Ill. (Kbhvn. 1944).

Beretning om Husholdningsarbejdet 1943—44. Udarbejdet af Konsulent Margrethe Nevald. Udgivet af De samvirkende Landboforeninger i Fyns Stift. 44 Sider. (Odense 1944).

Gasvand som Gødningsmiddel. Særtryk af Artikler i „Gasteknikeren“, udgivet af Dansk Gasteknisk Forening. 8 Sider. (Kbhvn. 1944).

Hvorledes starter, kører og vedligeholder jeg min Gas-Traktor. Af Niels Balle, Statskonsulent, Afdelingsingeniør ved Teknologisk Institut. Udgivet af Teknologisk Instituts Forlag. 38 Sider. (Kbhvn. 1944).

Landsforeningen til Arbejdsløshedens Bekæmpelse. Aarsberetning 1943—44. 48 Sider. (Kbhvn. 1944).

Spredte Kræfter samles... Aalborg Amts Landboforening 1844—1944. Udarbejdet af Landboforeningens Redaktionsudvalg ved Børge Davidsen. 366 Sider. (Aalborg 1944).

Kartoflen. 3. Udg. 22 Aars Erfaringer fra Aktieselskabet De Danske Spritfabrikkers Forsøgsgaard „Frederikshøj“. Af Thøger Frederiksen. 267 Sider. (Kbhvn. 1944).

Studiekredsarbejde. Haandbog for Studiekredsledere. Af Ib Koch-Olsen. Udgivet af Dansk Folkeoplysnings Samraad. 224 Sider. (Kbhvn. 1944).

Livsforsikring. En Vejledning for alle, der vil sikre Familie og Fremtid. Af Bjørn Svensson. 119 Sider + Tavler. (Kbhvn. 1944).

213. *Beretning fra Forsøgslaboratoriet. Forsøgskvægbesætningen paa Favrholt igennem 15 Aar*. Ved Gisli Kristjánsson og K. Hansen. Statistiske Undersøgelser af Talmateriale. Ved P. S. Østergaard. Udgivet af Statens Husdyrbrugsudvalg. 79 Sider. (Kbhvn. 1944).

Oversigt over Forsøgslaboratoriets Arbejder i Aaret 1943—44. Beretning fra de enkelte Afdelinger. 96 Sider. (Kbhvn. 1944).

Byggekonsulenten. Raadgiver i Landbrugets Byggespørgsmaal. Under Redaktion af Willy Kernel og Holger Ærsøe. 255 Sider. (Kbhvn. 1944).

Beretning om Virksomheden indenfor Bornholms landøkonomiske Forening 1943—44. Udarbejdet af Sekretæren. 40 Sider. (Rønne 1944).

Ringkjøbing Amts Mejeriforening 1894 — 27. December — 1944. Udarbejdet af Statskonsulent Johs. Jensen. Udgivet af Ringkjøbing Amts Mejeriforening i Anledning af dens 50 Aars Jubilæum. 115 Sider. (Ringkjøbing 1944).

Beretning om Kontrol- og Kvægavlforeningernes Virksomhed paa Lolland-Falster 1. Oktober 1943 til 30. September 1944. Samlet og udarbejdet af Konsulent C. P. Knudsen og Assistent J. B. Vind, Nykøbing F. 120 Sider. (Nykøbing F. 1944).

Mindre Meddelelser.

Konsulentmødet.

Konsulentmødeudvalget har besluttet, at der ikke skal afholdes Konsulentmøde i 1945.

Hestehaar til de Blinde.

For nogen Tid siden opfordrede jeg paa Blindeinstitutternes Vegne Landmænd og andre Medborgere, som har Heste, til at tænke paa Det kgl. Blindeinstitut i København, naar Hestenes Manker og Haler skal klippes.

Baggrunden for denne Henvendelse er, at Institutet i København, som skal oplære blinde Mennesker i Børstenbinderi, ikke alene de unge, som har været blinde fra deres Fødsel eller tidligste Barndom, men ogsaa ældre, som har mistet Synet ved Sygdom eller Ulykker og saaledes foruden det haarde Slag, der har ramt dem, er henvist til at forsøge at lære et nyt Erhverv, i Praksis ikke er i Stand til at skaffe sig Hestehaar til Brug ved Undervisningen i Fremstilling af de mange forskellige Typer af Børster.

Dette er saa meget mere uheldigt, som Børstefremstillingen er den vanskeligste Del af Børstenbinderfaget, ligesom Behandlingen af Hestehaar kræver megen Øvelse for at kunne udføres af Blinde, saaledes at konkurrencedygtige Varer kan fremstilles heraf.

Blindeinstitutet har haft den store Glæde, at en Del Landboere har tænkt paa Institutet og sendt Hestehaar dertil. Men desværre er det endnu ikke tilstrækkeligt, thi der skal meget til, for at en systematisk Undervisning kan foretages Maaneder igennem af ca. 25 Mennesker.

Idet jeg paa Instituttets og dets Elevers Vegne bringer en hjertelig Tak til alle dem, som allerede har tænkt paa Arbejdet for de Blinde, opfordrer jeg endnu en Gang de af dette Blads Læsere, som har Mulighed derfor, til at tænke paa Det kgl. Blindeinstitut i København, naar deres Heste skal klippes.

For Fuldstændighedens Skyld nævner jeg, at alle Leverancer til Institutet afregnes efter de gældende Maksimalpriser.

W. Bøgh Christensen,
Administrationschef.

Landbrugets Prisforhold i November Maaned 1944.

(Ved Det landøkonomiske Driftsbureau).

Tabel 1. Priser i Kr. pr. 100 kg.

	1943			1944		
	Hele Aaret	Jan.-Novb. Md.	Novb. Md.	Jan.-Novb. Md.	Oktbr. Md.	Novb. Md.
Landbrugsprodukter:						
Sødmælk (ab Mejeri) ¹⁾	27,88	27,79	28,95	27,94	28,95	28,95
Smør, Notering	389	389	389	389	389	389
do. do. + Tillæg	445	445	445	445	445	445
Ost, 20 pCt.	199	199	199	199	199	199
Æg	245	243	270	238	264	264
Slagterisvin, (sl. V.)	268	267	272	272	272	272
do. do. 80½ kg og derover	284	283	288	288	288	288
Slagtekøer, Kbh., 1. Kl. (lev. V.)	129	129	129	130	130	130
Stude og Kvier, Esbjerg, 1. Kl. (lev. V.)	128	128	128	129	129	129
Smaagrise, Køge, Kr. pr. Stk. .	57	59	46	44	50	39
Kælvkøer, Odense, 1. Kl., Kr. pr. Stk. ²⁾	830	826	875	773	750	750
Unge Heste, Kr. pr. Stk.	2514	2515	2500	2775	2560	2525
Hvede	29,33	29,30	29,65	29,38	29,25	29,25
Rug	30,33	30,30	30,65	30,38	30,25	30,25
Byg, 2/r.	26,25	26,25	26,25	26,25	26,25	26,25
Havre	26,25	26,25	26,25	26,25	26,25	26,25
Hø	27,11	27,51	22,00	22,73	20,25	22,60
Kartofler, Sælgers St., Sjælland	14,06	14,06	13,60	17,38	20,00	21,00
Runkelroefrø	235	245	178	200	200	218
Kaalroefrø	343	386	163	180	200	230
Rødkløverfrø	759	796	520	591	633	640
Hvidkløverfrø	830	835	665	763	750	800
Hundegræsfrø	255	256	250	248	245	250
Alm. Rajgræsfrø ³⁾	195	200	165	161	160	165
Ital. do.	178	182	150	145	145	150
Kunstgødning:						
Kalksalpeter	24,75	24,73	25,00	25,12	25,50	25,50
Sv. Ammoniak	26,65	24,63	24,90	24,82	25,20	25,20
40 pCt. Kaligødning	18,69	18,69	18,45	19,09	18,80	19,20

1) Inkl. Tillæg.

2) Bestaaet Tuberkulinprøven.

3) Tidlige Stammer.

Korn = Maksimalpriser.

Tabel 2. Prisindeks. (Femaaret 1909/14 = 100).

	1943			1944		
	Hele Aaret	Jan.- Novb. Md.	Novb. Md.	Jan.- Novb. Md.	Oktbr. Md.	Novb. Md.
Landbrugsprodukter:						
Sødmælk	266	265	276	266	276	276
Smør, Notering	186	186	186	186	186	186
do. do. + Tillæg	213	213	213	213	213	213
Ost	349	349	349	349	349	349
Æg	208	206	229	202	224	224
Slagterisvin	291	290	296	294	295	294
Slagtekøer (København)	222	222	222	224	224	224
Stude og Kvier (Esbjerg)	210	210	210	211	211	211
Unge Heste (Odense)	341	341	339	377	347	343
Hvede	212	212	215	213	212	212
Rug	254	254	257	255	254	254
Byg, 2/r.	204	204	204	204	204	204
Havre	218	218	218	218	218	218
Hø	395	400	320	331	295	329
Kartofler, Sælgers St., Sjælland	375	375	363	463	533	560
Kunstgødning:						
Kalksalpeter	128	128	130	130	132	132
40 pCt. Kaligødning	157	157	155	160	156	161
Vejede Prisindeks for:						
Mejeriprodukter	224	224	225	224	225	225
Husdyrprodukter, ialt	242	241	246	243	246	246
Korn	217	216	216	217	216	216
Planteprodukter, ialt	239	239	235	248	255	259
Landbrugsprodukter, ialt	242	241	246	243	247	247
Kunstgødning	164	165	158	159	158	159
Markfrø	371	371	371	289	289	289

Husdyrbrugets Proteinforsyning.

I Tidsskrift for Landøkonomi, Hæfte 11, 1944, gjorde Landbrugslærer O. Venge, Tune Landbo-skole, i en Artikel opmærksom paa nogle Forsøgsresultater, der tydede paa, at visse Grovfoder-midler, især Ensilagen, ikke blev vurderet efter Fortjeneste i proteinmæssig Henseende og foreslog en ændret Angivelsesmaade for Fodermidlernes Proteinværdi.

I Tilslutning hertil redegør Dr. Knud Rottensten, der tidligere har behandlet Emnet, i nedenstaa-ende Artikel for, hvorfor Proteinberegningen ikke er fyldestgørende og slutter sig til Venges Henstilling om Ændring af Proteinberegningssmaaden.

Et af de vanskeligste Problemer, Husdyrbrugeren har haft at tumle med under denne Krig, har været Fremskaffelsen af de nødvendige Proteinmængder til de forskellige dyriske Pro-duktioner. I normale Tider løses dette Problem meget nemt, idet Proteinet let kan fremskaffes ved Import af proteinrige Oliekager, og den hjemlige Foderproduktion kan under saa-danne Omstændigheder med Fordel tilrettelægges med ret en-sidig Vægt paa Frembringelsen af de flest mulige Foderenheder pr. Arealenhed uden Hensyn til disse Foderenheders Protein-indhold. Efter at Adgangen til Oliekager er blevet saa godt som helt ophævet, er det imidlertid bleven en bydende Nødvendig-hed at lægge mere Vægt paa Fremskaffelsen af Protein i de hjemmeproducerede Fodermidler, selv om dette eventuelt maa ske paa Bekostning af Foderenheder.

For at kunne opnaa den økonomisk mest fordelagtige Tilpasning af Foderproduktionen med Henblik paa Proteinets Mængde og S sammensætning maa man have et brugbart Maal for Fode-rets Proteinværdi. Hidtil har vi her i Landet udtrykt Fodermid-

lernes Evne til at dække Husdyrenes Behov for kvælstofholdig Næring ved disses Indhold af fordøjeligt Renprotein, men Renproteinet dækker ikke over Fodermidlernes samlede Proteinværdi. Foruden Renproteinet indeholder Fodermidlerne en Række forskellige kvælstofholdige Stoffer, hvoraf i hvert Fald en væsentlig Del har samme Proteinværdi som det egentlige Renprotein, en Del har en lavere Værdi, og endelig maa en sidste Del af disse Stoffer anses for at være værdiløse som Kvælstofnæring for Dyrene. Af praktiske Grunde vil disse kvælstofholdige Stoffer, der ikke hører til Renproteinet, i det følgende blive betegnet som Amidstoffer.

I Oliekagerne finder vi, at næsten alle de kvælstofholdige Stoffer er til Stede som Renprotein, og Amidstofferne udgør kun en ganske ubetydelig Fraktion. I de hjemmeproducerede Fodermidler udgør Amidstofferne derimod en betydelig Fraktion af de kvælstofholdige Stoffer. Dette vil fremgaa af følgende Tabel, der er beregnet paa Grundlag af Fodertabellerne i *L. Hansen Larsens: Haandbog i Kvæggets Avl og Fodring.*

Fordelingen mellem Renprotein og Amidstoffer i forskellige Fodermidler.

	Renprotein %	Amidstoffer %
Oliekager	97— 98	2— 3
Korn og Kornprodukter	90— 91	9—10
Bælgplantefrø	87— 88	12—13
Animalske Fodermidler	90—100	0—10
Græs, Grønt og Hø	80— 90	10—20
Ensilage	65— 85	15—35
Rodfrugter	40— 50	50—60
Roetop	70— 80	20—30

Som det fremgaa af Tabellen, findes der særlig store Mængder Amidstoffer i Rodfrugter, Ensilage, Roetop, Græs o. lign., hvorimod der kun findes forholdsvis smaa Mængder i Oliekager, Korn og Kornprodukter. Da Dyrene som allerede nævnt kan udnytte en større eller mindre Del af Amidstofferne til Dækning af Behovet for kvælstofholdig Næring, er det klart, at vi ved at regne med Renprotein undervurderer de nævnte

amidstofrige Fodermidlers Proteinværdi i Sammenligning med de amidstoffattige Kraftfodermidler.

Ved Vurderingen af Fodermidlernes Proteinværdi regner vi som bekendt ikke med disses totale Indhold af Renprotein, men kun med Indholdet af fordøjeligt Renprotein, som fremkommer ved at fradrage den ufordøjelige Del fra Fodermidlets samlede Indhold af Renprotein. Dette er i Teorien uangribeligt, men der er blot det kedelige Forhold, at fordøjeligt Renprotein overhovedet ikke lader sig bestemme (se Ugeskrift for Landmænd Nr. 18 og 19 1943). De i Fodertabellerne anførte Tal for Fodermidlernes Indhold af fordøjeligt Renprotein er derfor imaginære Størrelser, som man er kommet til ved at forudsætte, at alt det med Gødningen udskilte Kvælstof stammede fra Renproteinet og intet fra Amidstofferne. Denne Forudsætning er forkert, og Konsekvensen af den anvendte Beregningsmetode er, at man finder for lave Fordøjelighedskoefficienter for Renproteinet, og Koefficienterne bliver desto mere for lave jo større og jo tungere fordøjelig vedkommende Fodermiddels Amidstof-fraktion er.

Paa to Maader undervurderer vi altsaa de amidstofrige Fodermidlers Proteinværdi i Sammenligning med de amidstoffattige; dels bliver de undervurderet, fordi der ikke tages Hensyn til Amidstoffernes Proteinværdi, og dels undervurderes de, fordi den sædvanligt anvendte Beregningsmaade for fordøjeligt Renprotein fører til for lave Værdier. Det eneste, der kan siges til Undskyldning for denne fejlagtige Beregningsmetode for fordøjeligt Renprotein er, at vi i Virkeligheden staar uden Midler til at finde et Fodermiddels virkelige Indhold af fordøjeligt Renprotein.

Foruden det absolutte Indhold af Amidstoffer vil naturligvis ogsaa disses Sammensætning paavirke Fodermidlernes Proteinværdi. De forskellige Fodermidlers Amidstofindhold har vi gode Oplysninger om, men derimod tillader den Analyseteknik, man i Øjeblikket raader over, ikke nogen gennemført Undersøgelse af disse Amidstoffers Sammensætning. Det dyrefysiologiske Laboratorium har i de senere Aar arbejdet med dette Problem, og man har ved dette Laboratorium bestemt en meget

vigtig Amidstoffraktion, nemlig Alfa-Aminosyrerne, for en Række Fodermidler, men man er endnu langt fra naaet dertil, at man kan gruppere de forskellige Amidstoffraktioner i Relation til deres ernæringsmæssige Egenskaber, og der er ingen Udsigt til, at man vil naa saa vidt indenfor en overskuelig Fremtid. Det sikreste, man har at holde sig til, naar det gælder om at vurdere Amidstoffernes Proteinverdi, er derfor fremdeles de praktiske Erfaringer og Fodringsforsøg, og disse viser utvetydigt, at man kan reducere Rationernes Renproteinindhold betydeligt under de i Renproteinnormerne foreskrevne, blot man samtidig forøger Amidstofindholdet. Naar Produktionen i Krigsaarene har holdt sig saa godt, som den faktisk har, paa Trods af Rationernes lave Renproteinindhold, skyldes dette sikkert for en stor Del, at Amidstofindholdet er vokset samtidig med Nedgangen i Renproteinindholdet.

Paa Grundlag af de Lars Frederiksenke Forsøg udformede man her i Landet Proteinnormer, der foreskriver 60 g fordøjeligt Renprotein pr. kg 4% Maalemælk. Det i Forsøgene anvendte Foder var et forholdsvis amidstoffattigt Foder, saaledes at disse 60 g fordøjeligt Renprotein kun svarede til 70 g fordøjeligt Raaprotein (Renprotein + Amidstoffer = Raaprotein). Disse Normer ligger meget højt i Forhold til, hvad man har fundet ved mange Forsøg i Udlandet.

I De forenede Stater, der er det Land, der har udført det mest omfattende Forsøgsarbejde vedrørende Proteinbehovet til Mælkeproduktionen, har man efterhaanden som Forsøgsresultaterne hobede sig op, nedskrevet Normerne, som nu foreskriver 50 g fordøjeligt Raaprotein pr. kg 4% Maalemælk, og man regner med at kunne gaa ned til ca. 42 g uden nogen større Nedgang i Produktionen. Amerikanerne har ikke bestemt Forholdet mellem Renprotein og Amidstoffer i Forsøgsfoderet; de regner kun med Raaprotein, men da deres Forsøgsrationer gennemgaaende har indeholdt betydelige Mængder Majsensilage, vil ikke saa lidt af Raaproteinet findes som Amidstoffer. Til Trods herfor ligger Amerikanernes Raaproteinnormer lavere end de danske Renproteinnormer. Hvad de danske Renproteinnormer svarer til i Raaprotein ved varierende Amidstofindhold i Rationen vil fremgaa af efterfølgende Tabel:

Procentisk Sammensætning af Raaprotein i Foder		Forhold mellem Raaprotein i Mælk og Produktionsfoder	Pr. kg 4% Mm. indeholder Produktionsfoderet	
Renprotein	Amidstoffer		g Renprot.	g Raaprot.
100	0	1 : 1,76	60	60
85	15	1 : 2,08	60	70
75	25	1 : 2,35	60	80
66	33	1 : 2,65	60	90
60	40	1 : 2,94	60	100

Tabellen illustrerer tydeligt, hvor meningsløse Renproteinnormerne bliver, naar man fodrer med et amidstofrigt Foder. Ved et Forhold mellem Renprotein og Amidstoffer paa 60 : 40 vil Renproteinnormen paa 60 g svare til 100 g Raaprotein eller det dobbelte af den amerikanske Norm. Nu vil man maaske sjældent i Praksis naa op paa et saa amidstofrigt Foder, men udgøres en stor Del af Foderet af Ensilage og Roer, vil man komme op i Nærheden af dette Forhold, og for Landet som Helhed ligger Forholdet mellem Rationernes Indhold af Renprotein og Amidstoffer sandsynligvis som 66 : 33, hvilket svarer til en Raaproteinnorm paa 90 g fordøjeligt Raaprotein, dersom Renproteinnormen skal overholdes. I de danske Proteinforsøg laa Forholdet mellem Renprotein og Amidstoffer omkring 85 : 15.

Ved Sammenligning af de danske og de amerikanske Normer maa man tage Hensyn til den store Roefodring her i Landet. Nogle af Roeformerne indeholder nemlig betydelige Mængder af Nitrater, der maa anses for ganske uanvendelige som Kvælstofnæring for Dyrene. I Amerika anvendes derimod saa godt som ikke Rodfrugter, og derfor maa vi regne med noget mere Raaprotein i Normerne end Amerikanerne gør, men selv om vi tager skyldigt Hensyn hertil, vil de danske Normer være ualmindelige ødsle med Proteinets, i Særdeleshed naar der fodres med amidstofrige Grovfodermidler.

I normale Tider, hvor der kan skaffes ubegrænsede Mængder Oliekager til en relativt billig Pris, spiller de Indvendinger, der kan rejses mod fordøjeligt Renprotein som Maal for Fodermidlernes Proteinverdi, kun en underordnet praktisk Rolle. Helt anderledes stiller Sagen sig, naar Fodringen i Hovedsagen skal baseres paa hjemmeproducerede Fodermidler. Under disse Omstændigheder maa Planteproduktionen tilpasses til Husdyrholdet, saaledes at der ikke blot frembringes de fornødne Foder-

enheder, men disse Foderenheder maa ogsaa indeholde tilstrækkeligt Protein til, at de kan danne Grundlaget for en tilfredsstillende Produktion. Da de proteinfattige Foderenheder er billigst og lettest at fremskaffe, maa man økonomisere mest muligt med Proteinet. Det er derfor af særlig stor Vigtighed, at de til Raadighed staaende Mængder fordeles paa en saadan Maade, at de enkelte Dyrs Behov saa vidt muligt dækkes lige- ligt gennem hele Fodringsperioden, eller, dersom Behovet ikke kan dækkes, bør Underfodringen ske paa de Steder og de Tider, hvor Produktionen lider mindst derved.

Hverken en Tilpasning af Foderstofproduktionen til Husdyrholdets Proteinbehov eller en rationel Fodring under Selvforsyningens Kaar kan baseres paa Grundlag af fordøjeligt Renprotein i Forbindelse med de simple Renproteinnormer. Dette synes at være almindelig anerkendt, og der synes ogsaa at være Enighed om, at det fordøjelige Renprotein som Maal for Fodermidlernes Proteinverdi bør erstattes med noget andet og bedre. Forfatteren (se Litteraturfortegnelsen 1 og 2) er tidligere gaaet ind for disse Synspunkter og har stillet Forslag om visse Ændringer i Fodertabeller og Fodernormer. *Rosenstand* (3) har behandlet de samme Spørgsmaal og anvist Veje, ad hvilke man kunde komme ud over de værste Ulemper ved det fordøjelige Renprotein. *Lund* (4) har ligeledes diskuteret de forskellige Muligheder for en Overgang fra Renproteinet til mere hensigtsmæssige Maal for Proteinverdien. *Venge* (5) paaviser, hvor misvisende det fordøjelige Renprotein kan være, naar den praktiske Fodring skal tilrettelægges paa Grundlag af hjemmeproducerede Fodermidler, og gaar ligeledes ind for Afskaffelse af Begrebet *fordøjeligt Renprotein*. Svaghederne ved det fordøjelige Renprotein er saa store og iøjnefaldende, at det vil være vanskeligt at imødegaa den rejste Kritik. Der har da heller ikke saa vidt mig bekendt været nogen, der har udtalt sig for en Bibeholdelse af det fordøjelige Renprotein i Fodringslæren.

Det kan saaledes næppe volde større Vanskeligheder at opnaa Enighed om, at Renproteinbegrebet bør afskaffes. Derimod kan det maaske nok volde Vanskelighed at opnaa Enighed om,

hvad der skal sættes i Stedet. Der vil være mange Forhold, som skal vejes imod hinanden og passes sammen, og det er derfor heller ikke mærkeligt, at de Forfattere, der har beskæftiget sig med disse Spørgsmaal, ikke stiller identiske Forslag til Spørgsmaalets Løsning. Der er heller ikke een bestemt Løsning, der er den eneste rigtige, men Spørgsmaalet kan løses tilfredsstillende paa flere Maader, og hver enkelt Maade kan have sine Fordele og Mangler. Det vil imidlertid være højst uheldigt, om forskellige Fremgangsmaader til Vurdering af Fodermidlers Proteinværdi og forskellige Proteinnormer blev taget i almindeligt Brug. Dette vil bringe Uensartethed og Forvirring og vanskeliggøre Sammenligninger og Overslag vedrørende praktisk Fodring, Fodringsforsøg, Kontrolforeningsarbejde m.m. I Sammenligning med disse uheldige Følger, som vil fremkomme, dersom Spørgsmaalet overlades til at finde sin egen Løsning, vil det være ganske underordnet om uvæsentlige Detailspørgsmaal afgøres i den ene eller den anden Retning. Hovedsagen er, at den trufne Afgørelse akcepteres af alle de interesserede Parter.

Grundet paa Renproteinets Uanvendelighed under de herskende Fodringsvilkaar, har mange allerede forladt Renproteinet til Fordel for mere hensigtsmæssige Retningslinier, og overlades Spørgsmaalet fremdeles til sig selv, vil denne Udvikling utvivlsomt fortsætte til Skade for Helheden. Tiden maa derfor anses for at være inde til, at hele Spørgsmaalet tages op til en samlet Behandling af et Organ, der er i Besiddelse af saa megen Autoritet, at dettes Løsning af Spørgsmaalet har en fair Chance for at blive akcepteret af alle implicerede. Ensartede Retningslinier ved Fodring, Forsøg, Kontrolforeningsarbejde, økonomiske Beregninger og Overslag, Statistik m. m. er af saa stor Betydning, at Lejligheden til at bevare denne nødig skulde forpasses.

Knud Rottensten.

Litteratur:

1. *Knud Rottensten*: Ugeskrift for Landmænd Nr. 37 og 38, 1940.
2. *Knud Rottensten*: Ugeskrift for Landmænd Nr. 18, 19 og 20, 1943.
3. *Th. Rosenstand*: Ugeskrift for Landmænd Nr. 22, 1943.
4. *Aage Lund*: Nordisk Jordbrugsforskning 1943, pag. 347.
5. *O. Venge*: Tidsskrift for Landøkonomi 1944, pag. 537.

Andelsvaskerier som et Led i det huslige Arbejdes Rationalisering.

Der er nu truffet Forberedelser til Oprettelsen af Danmarks første Andelsvaskeri. I den Anledning har Redaktionen bedt Konsulent Frk. *Margrethe Nevald*, Odense, om at redegøre, dels for de svenske Erfaringer paa dette Omraade, og dels for, hvordan man herhjemme har tænkt sig at løse denne Opgave.

Vi kender alle, hvordan det i de senere Aar er blevet mere og mere vanskeligt for Landbohjemmene at skaffe sig den fornødne huslige Medhjælp. De Problemer, der opstaar i Forbindelse hermed, faar os til at overveje, om ikke Husholdningerne paa en eller anden Maade kan bringes Arbejdslettelser.

Hvordan har den kolossale Forøgelse af Landbrugets Produktion været mulig? Blandt andet derved, at Landbruget har forstaaet at tage Maskinerne i sin Tjeneste. Landbruget vilde ikke have haft de Produktionsmuligheder, det nu har, hvis det havde været for konservativt til at gaa over til at bruge Maskinerne.

Naar Arbejdet bliver uoverkommeligt for Husmødrene, ligger det nær at spørge, om ikke det gennem en Mekanisering skulde være muligt at lette Husholdningsarbejdet i ganske væsentlig Grad, og dette maa sikkert besvares bekræftende. Men for at det skal blive muligt for Husholdninger med det jævne Budget at tage Maskinerne i deres Tjeneste, maa der for de store Maskiner, der er for kostbare at anskaffe for den enkelte Familie, findes den bedste Form for Anskaffelse og fælles Brug.

Ser man f. Eks. paa Stovvasken, der er et stadigt tilbagevendende Arbejde i Landbohjemmene og tillige et af de mest slidsomme Arbejder, forekommer det mig, at der næppe er noget Arbejdsomraade, hvor Arbejdsbesparingen kan blive saa umiddelbar tydelig, som ved at gaa fra den gammeldags Vask med Haanden til moderne Maskinvask. — Det er maaske nok

rigtigt, som jeg engang hørte en Husmoder sige: „Hvis Mændene skulde udføre Vaskearbejdet, havde Maskinerne været der for længe siden.“ — Husmødrene har ofte været alt for beskedne til at gøre Krav paa Arbejdslettelser. — Naar Vask med Haanden tager Dage af tungt og besværligt Slid, kan Maskinvask, Centrifugering, Varmrulning og Tørring paa kunstig Vis klares paa nogle faa Timer og paa en saadan Maade, at enhver Sundhedsfare er bortelimineret.

Med Henblik paa Oprettelse af kollektive Vaskerier med alle moderne Maskiner installeret, kan man blot kaste et Blik „over Sundet“ for at se, hvordan vore svenske Medsøstre har indrettet sig. De svenske Andelsvaskerier er siden Foraaret 1939 næsten „skudt op som Paddehatte“. I hvert Fald findes der nu i Sverige omkring 200 Andelsvaskerier, og man regner med, at Landet, bortset fra de tyndest befolkede Egne, om nogle faa Aar vil være dækket af Andelsvaskerier, saa disse skulde blive tilgængelig for enhver Husholdning paa Landet.

Det, jeg i denne Artikel skal berette om de svenske Andelsvaskerier, hidrører fra en Studierejse, som jeg, takket været et Legat fra Det kgl. danske Landhusholdningsselskab, fik Lov til at foretage til Sverige i Sommeren 1943, paa et Tidspunkt, hvor Landegrænserne allerede var vanskelige at betræde, men dette Moment gav kun Rejsen en yderligere Charme.

Inden jeg gaar over til Omtalen af den svenske „Andelstvåstugan“, som det hedder i Sverige, vil vi først se lidt paa, hvor megen Tid der medgaar til Stovvasken, og hvad denne koster. Naar al den Tid sammenlægges, som det tager at udføre Vaskearbejdet, indtil Tøjet ligger rent i Linnedskabet, beløber det sig til mere, end mange tror, og naar egen Arbejdskraft bliver vurderet i Penge, kommer man op paa ganske nette Summer mellem Aar og Dag.

Efterfølgende Tal stammer fra Resultatet af en Arbejdsundersøgelse over Stovvask i 25 fynske Husholdninger i Vinteren 1942—43. Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger, der ogsaa er interesseret i Oprettelse af Andelsvaskerier, ønskede at indsamle nogle Oplysninger som grundlæggende Materiale herfor. Ingeniørkontoret udarbejdede da i Samarbejde

Arbejdsundersøgelser over Stovvask, Vinteren 1943—44.
De samv. fynske Landboforeninger.

Nr.	Husholdningens Art	Antal Personer	Elektrisk Vaskemaskine	Stk. Tøj	kg Tøj	Antal Stovvask i 1 Aar	Samlet Arbejdstid i Timer og Min.	Strøyming i % af Arbejdstiden	Arbejdstid pr. kg Tøj i Min.	Udgift til Vaskemidler i Kr.	Samlet Vaskeudgift i Kr.	Beregnet samlet Vaskeudgift aarlig i Kr.	Vaskens Varighed i Dage
1	Gdr.	5	Nej	207	64	8—9	18 50	11	18	3,15	24,95	224,55	7
2	Skole	12	Ja	438	75	24—26	53 40	49	43	3,10	67,00	1675,00	7
3	Gdr.	9	Ja	393	67	10	41 00	28	37	4,96	54,18	541,80	9
4	Gdr.	11	Ja	409	58	12	44 30	31	46	8,14	59,11	709,32	8
5	Gartner	3	Ja	268	51	12	30 15	10	36	2,77	36,24	434,88	11
6	Gartner	3	Ja	185	31	12	25 20	12	49	1,76	29,03	348,36	10
7	Gdr.	7	Ja	500	64	11	70 15	24	66	7,65	81,62	897,82	10
8	Konsulent ..	3	Ja	194	32	8	28 50	26	54	1,74	33,17	265,36	12
9	Gdr.	4	Nej	155	31	12	11 05	23	21	2,87	19,96	239,52	20
10	Gdr.	6	Nej	189	31	12	18 55	24	37	3,33	26,23	314,76	20
11	Lærer	5	Nej	265	36	11	40 55	31	68	2,79	48,64	535,04	12
12	Gdr.	7	Ja	250	43	10	21 50	16	30	4,48	30,91	309,10	23
13	Gdr.	9	Ja	258	46	10	40 20	21	53	4,97	50,60	506,00	11
14	Gdr.	8	Ja	357	59	12	40 30	33	41	5,21	51,71	620,50	24
15	Tjenestem. .	3	Nej	152	23	12	20 30	28	53	2,51	25,61	307,32	9
16	Konsulent ..	3	Ja	167	26	8	22 12	34	51	1,44	26,00	208,00	4
17	Gdr.	6	Nej	259	37	12	29 10	17	47	2,85	38,34	460,08	6
18	Gdr.	12	Ja	295	51	12	29 25	11	35	3,79	38,14	461,16	10
19	Gdr.	13	Ja	552	80	12	44 00	25	33	5,17	53,42	641,04	9
20	Haandv.	8	Ja	508	63	13	64 05	22	61	3,99	78,34	1018,42	7
21	Gdr.	10	Ja	225	42	11	26 15	15	36	2,53	32,28	355,08	9
22	Gdr.	10	Ja	284	44	10	35 15	47	48	2,89	42,59	425,90	9
23	Haandv.m. .	5	Nej	169	32	10	25 35	17	48	2,48	29,92	299,20	10
24	Gdr.	5	Nej	227	37	12	29 00	21	47	4,83	36,99	443,88	15
25	Gdr.	7	Ja	157	36	6	23 40	35	39	4,06	31,99	191,94	8
Gns.		7		283	46	11,4	33 25	24	44	3,74	41,89	497,36	11

Samlet Vaskeudgift = Arbejdsvederlaget regnet til 1 Kr. pr. Time + Udgift til Vaskemidler, Strøm- og Brændselsforbrug.

Vaskemiddeludgiften pr. kg Tøj varierer fra 14 Øre til 4,9 Øre.

Gennemsnitsudgiften pr. kg Tøj er 9,1 Øre.

med De samv. Landboforeninger i Fyns Stifts Husholdningskontor et Spørgeskema. Ingeniørkontoret udsendte 400 Skemaer, men fik kun 81 tilbage; af disse 81 var de 25 tilset af Konsulenterne inden for Odense Omegns Landboforening, Svendborg Amts landøk. Selskab, Faaborgegnens Landboforening og De samv. fynske Landboforeninger. Konsulenten var til Stede ved selve Vaskearbejdets Udførelse for at opnotere Arbejdstider, Vaskemiddeludgifter, Strøm- og Brændselsforbrug, Tøjets

Vægt m. m. Tiden for Rulle- og Strygearbejde har Husmødrene selv paaført Skemaerne. Af de 25 Husholdninger var 16 Gaarde, 2 Gartnere, 2 Haandværkere, 2 Konsulenter og 1 Tjenestemand.

17 af de 25 Husholdninger brugte elektrisk drevet Vaske-maskine, 8 brugte Vask med Haanden. Tøjmængden var i Gennemsnit pr. Stovvask 46 kg eller $6\frac{1}{2}$ kg pr. Person. I Gennemsnit brugtes der $33\frac{1}{2}$ Arbejdstime. Regner man en Arbejdsdag til 8 Timer, bliver det ca. 48 hele Arbejdsdage aarlig. Husholdning Nr. 1, der laa paa den laveste Tid, havde med en Tøjmængde paa 64 kg brugt $18\frac{3}{4}$ Time. Nr. 7, der havde samme Tøjmængde i kg, havde brugt $70\frac{1}{4}$ Time. Stykantalet af Tøj var i førstnævnte 207 og i sidstnævnte 500. Den forbrugte Arbejdstid er dels afhængig af Stykantal, dels af hvor meget af Tøjet, der stryges eller rulles, samt af hvor øvet eller uøvet den anvendte Arbejdskraft er. Det fastsloges, at Tøjet ved en Stovvask passerer Hænderne ca. 17 Gange, og der medgik ca. $\frac{3}{4}$ Arbejdstime pr. kg Tøj. Arbejdet med selve Vasken + Rengøring af Vaskehus tog i Gennemsnit de 46 pCt. af Tiden, Strygearbejdet de 24 pCt.; Resten af Arbejdstiden medgik til Sortering, Iblødsætning, Ophængning, Nedtagning, Stækning og Rulning. Regner man Arbejdsvederlaget til 1 Kr. pr. Time, hvad vist ikke kan siges at være for højt, og dertil lægger Vaskemidler, Strøm og Brændsel, bliver den samlede Udgift pr. Stovvask for 7 Personer og 46 kg Tøj 42 Kr. eller 91 Øre pr. kg Tøj. I Gennemsnit vaskedes der Stovvask 11,4 Gange om Aaret.

Pr. Aar andrager Udgiften til Stovvask i Gennemsnit ca. 500 Kr., hvoraf de 469 Kr. er Arbejdsudgifter.

Hvad er et Andelsvaskeri?

I en Brochure, som den svenske Egnahemsstyrelse har udgivet om Andelsvaskerier, hedder det: Ved et Andelsvaskeri forstaar man et maskinelt udrustet Vaskeri, der ejes fælles af dem, som anvender det, og i hvilket Husmødrene sædvanligvis med Hjælp af en Forstanderinde selv kan udføre deres Vask. Sammenlignet med Vaskehuset i Hjemmene er det en relativ kostbar Anlægning, som for at blive økonomisk rentabel

kræver en høj Udnyttelsesgrad. En Tilslutning paa mindst 60—80 Familier maa fordres, for at man kan indrette det med alle moderne Maskiner til saavel Vask som Varmrulning. Endvidere hedder det, at ved Starten af et Andelsvaskeri maa man sædvanligvis i Begyndelsen regne med en begrænset Medlems-tilslutning, men eftersom Maskinvaskens Fordele bliver kendt paa Stedet, kommer Vasketilstrømningen til at øges. Dette Forhold har man iagttaget i samtlige i Gang værende Andelsvaskerier. Man bør derfor allerede fra Begyndelsen planlægge Vaskeriet paa en saadan Maade, at man lidt efter lidt kan øge dets Kapacitet til at omfatte største Delen af de indenfor Virksomhedsomraadet boende Familier.

Hvorledes oprettedes de svenske Andelsvaskerier?

En af de væsentligste Aarsager til Andelsvaskeriernes Tilblivelse i Sverige var Mangelen paa huslig Medhjælp. I Sverige har man det paa nævnte Omraade ingenlunde bedre end her. I Sommeren 1943 fortalte en Hemkonsulent mig, at det paa en Bondegaard var et Særsyn at finde en fremmed Pige. Enten klarede man sig med hjemmeværende Døtre eller løs Hjælp, men den løse Hjælp var ogsaa meget vanskelig at faa fat paa. En anden Aarsag var denne, at man endnu indtil de seneste Aar mange Steder har udført Storvasken nede ved Søen, hvor man opstillede en Gryde, hvorunder der tændtes Baal; heri kogtes Tøjet og vaskedes, og man skyllede det saa i Søen. At udføre en Storvask paa denne Maade kunde i de kolde Vinterdage i høj Grad befordre Forkølelse eller andre endnu værre Sygdomme. I Sverige kender man ikke til som her at have et Bryggers med Grukedel. Har man et Vaskehus, ligger det oftest ovre i et Hjørne af en Længe.

Endelig skal det nævnes, at de svenske Storindustrier var de første, der oprettede kollektive Vaskehuse til deres Arbejdere, og det var vel egentlig paa denne Maade, at man fik Tanken at oprette Andelsvaskerier for Landbefolkningen. Det var altsaa Industrien, der viste Vejen til rationel Tilrettelægning af Storvask. Sædvanligvis betaler Fabriksejerne for Vasken for sine Arbejdere.

Nævnes skal det ogsaa, at den svenske Stat fra Begyndelsen har været meget interesseret i Tanken. Den bevilgede i første Omgang i 1939 50 000 Kr. til Hjælp til Andelsvaskerier paa Landet. Ved Hjælp af disse Penge blev det muligt at starte de første Andelsvaskerier i Forbindelse med Mejerierne og andre Steder af en saadan Størrelse, at Andelsvaskerierne kunde sættes i Gang paa egne Ben, og ret hurtigt udviklede de sig til at blive en af de allervigtigste Hjælpere for Landhusmøderne. Den svenske Stat har hvert Aar siden 1939 stadig bevilget 50 000 Kr. Statstilskudet kan, naar visse Vilkaar er opfyldt, søges gennem Egnahemsstyrelsen, der skal godkende Anlægningen, ligesom Foreningen forpligter sig til at føre nøje Kontrol med Vask saavel som Drift og er desuden forpligtet til at fremvise Vaskeriet for Besøgende. Der findes ogsaa Mulighed for at faa Statslaan til den Del af Anlæggelsesomkostningerne, som falder paa Maskinerne. Saadanne Laan bevilges af Jordbrugets Maskinlaanefond. Ansøgninger herom skal indsendes gennem det nærmeste Husholdningsselskab.

Den første Begyndelse til Starten af et Andelsvaskeri er en Forening af Andelshavere, hvor der pr. Familiemedlem over 15 Aar indbetales 15—20 Kr. eller mere. Halvdelen indbetales med det samme, Resten i Løbet af 1 Aar. Den Kapital, som skal bruges til Oprettelse af et Andelsvaskeri, og som ikke dækkes af de tegnede Andele, optages som Laan. Der tegnes dog ogsaa ofte et større Antal Andele af Industrier eller Institutioner. Sveriges største Andelsvaskeri, der ligger i Skultuna ved Vesteraas og betjener 500 Familier, opførtes i 1941 og kostede ca. 60 000 Kr. at opføre. Andelsvaskeriet støttedes af A.-B. Svenska Metallverken og Skultuna Konsumtionsforening (Brugsforeningen), der tegnede Andele for 17 500 Kr. Disse havde saa efter Lovene Ret til at indsætte hver sin Repræsentant i Andelsvaskeriets Bestyrelse.

Hvem opretter Andelsvaskerierne?

Som Regel er det en eller anden Institution, der tager Initiativ, naar man finder fornøden Interesse for Tanken. Det kan være Statens Egnahemsstyrelse (en Institution, der i Sverige

virker for Oprettelse af egne Hjem), det kan være Husholdningsselskaberne, der svarer til vore landøkonomiske Foreninger, og hvoraf man i Sverige har et for hver af Landets 26 Amter. Det kan ogsaa være Kooperative Förbundet, svarende til Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger. Egnahemsstyrelsen har udgivet en Brochure om „Andelstvätt“ og opstillet Forslag til Love og Vedtægter. De store Vaskemaskinfabrikker, hvoraf kan nævnes „Bohus“ og „Calor“, er selvsagt ogsaa interesseret i Andelsvaskerier. Disse har ogsaa udsendt Brochurer om Andelsvask og giver Tegninger, Overslag og Kalkulationer til Reflektanter uden Forbindende.

Hvorledes er et Andelsvaskeri indrettet?

Selve Bygningen er oftest lav og i baraklignende Facon. Rumindretningen er, foruden en større Vaskehal, Indvejningsrum, Kontor, Frokoststue, Garderobe, Toiletrum, Kedel- og Brændselsrum. Kedelen kan være indrettet til Højtryksdamp eller Lavtryksdamp, men det hævdes, at Varmrullens Arbejdskapacitet ikke er nær saa stor, hvis den skal opvarmes med Lavtryksdamp, som hvis man benytter Højtryksdamp. I selve Vaskehallen er opstillet flere Vaskemaskiner i forskellige Størrelser, oftest Maskiner der tager 12 eller 24 kg Tøj i tør Tilstand. Vaskemaskinerne er Tromlemaskiner med Tromle af rustfrit Staal. Mængden af Vaskemaskiner er afhængig af Vaskeriets Størrelse, men i et Vaskeri til f. Eks. 200 Familier regner man med Anskaffelse af ca. 4 Vaskemaskiner f. Eks. to til 12 kg og to til 24 kg Tøj. Desuden findes Tørrecentrifuge, der slynger 75 pCt. af Vandet i Tøjet ud, saa Tøjet er halvtørt, naar det forlader Centrifugen.

Den vigtigste Maskine i Andelsvaskeriet er vel nok Varmrullen. Drives en saadan med Højtryksdamp, kan Kapaciteten være indtil 80 kg Tøj i Timen. Den kan ogsaa opvarmes med Gas eller Elektricitet, men dette er baade dyrere og mindre effektivt. Varmrullen tørrer Tøjet samtidig med, at det rulles, og man sparer saaledes flere Mellemlid af Vasken, idet Tøjet hverken skal hænges op, tages ned, stænkes eller lægges sammen. Efter Prøver udført paa Statens Prøvningsanstalt er det fastslaaet, at Sliddet paa Tøjet er mindre, naar det tørres i

Varmrullen, end naar det tørres i fri Luft og siden koldrulles. *Tørringen må nemlig ske saa hurtigt som muligt.* Tillige bevirker den hurtige Tørring, at Tøjet ikke bliver graat af Udseende, hvad man jo ellers skulde være tilbøjelig til at tro, naar Tøjet ikke kommer i Solen og i Luften.

Hvorledes ledes et Andelsvaskeri, og hvad koster Tøjkasken?

Vaskeriet ledes af en Forstanderinde, der alt efter Vaskeriets Størrelse har een eller flere Medhjælpere. Husmødrene kommer selv med deres Tøj og udfører Vasken selv med Vejledning af Forstanderinden. Det er mest almindeligt at erlægge Betaling for Vasken efter en Pris pr. kg Tøj i tør Tilstand, men det kan ogsaa ske, at man tager Leje pr. Time for den Tid, man har benyttet Vaskeriet.

Foranlediget af Hemkonsulent Frk. *Ester Jonzon*, Västmanlands Läns Husholdningsselskab, besøgte jeg en Dag Andelsvaskeriet i Sättra, 125 km Nordvest for Stockholm. Forstanderinden for Vaskeriet oplyste, at Vaskeprisen pr. kg Tøj inklusive Vaskemidler, Strøm og Brændsel var 30 Øre pr. kg Tøj for Andelshavere, naar Husmødrene selv besørgede Vasken, og 35 Øre for Ikke-Andelshavere. For Bestillingsvask, d. v. s. Vask udført af Vaskeriets Personale, var Prisen 55 Øre pr. kg + ekstra Tillæg for Strygning.

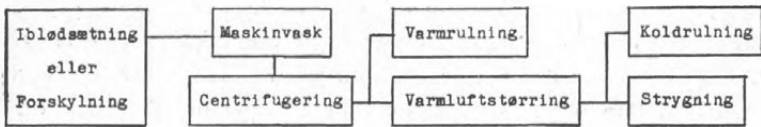
Vaskeriet havde kun 50 Andelshavere, men der besørgedes Bestillingsvask for en stor Mælkecentral og et stort Kursted, Sättrabrunn, som laa der i Byen. Vaskeriet var et tidligere Mejeri, som var blevet omdannet og taget i Brug i 1941. Mejeriet var blevet købt for 15 000 Kr., og til Inventar og Montering var medgaaet 20 000 Kr. Andelshaverne havde indbetalt 5000 Kr., fra Staten var modtaget et Laan paa 7000 Kr. Den resterende Sum 23 000 Kr. var optaget som Laan. Forstanderinden, der er ansvarlig for Maskiner og Drift overfor Bestyrelsen, hjælper Husmødrene til Rette og sørger for, at de faar deres Vasketur. Bestyrelsen bestod af 7 Personer, 5 Mænd og 2 Kvinder. Foruden Forstanderinden var 6 Medhjælpere ansat.

Tøjet fragtes til Vaskeriet pr. Bane eller Fragtmand, eller Vaskeriets Vogn henter og bringer Tøjet.

Den Lørdag, jeg besøgte Vaskeriet, var 2 Husmødre i Gang med at vaske. De var begge ankommet om Morgenen ved 8-Tiden med ca. 40 kg Tøj. Kl. godt 14 var de helt færdige til at drage hjem med det rene Tøj, rullet og strøget, og de udtalte begge deres store Tilfredshed over at komme saa nemt om ved Vasken. Det var særlig Varmrullen, de var begejstret for.

Arbejdsgangen

ved Maskinvask fremgaar af følgende Opstilling: (efter Egnahemsstyrelsen):

Tøjets Behandling i Vaskeriet.

Vi vil nu prøve at følge Tøjet paa dets Vandring fra Smudsposen til Linnedskabet. — De Husmødre, som ikke bor for langt fra Vaskeriet, kommer Dagen før og sætter Tøjet i Blød i blødgjort Vand tilsat Soda. Tøjet vejes dog først efter, at det er sorteret. Som Regel er der i Vaskeriet opstillet Blødgøringsfiltre, der afkalker Vandet, saaledes at al Sæbe bliver udnyttet fuldstændig. Kommer man langvejs fra, erstattes Iblødsætningen dog oftest af en saakaldt „rørlig Iblødsætning“, d. v. s., Tøjet faar nogle Forskylninger i Vaskemaskinen i koldt Vand tilsat Soda, Vandet udskiftes nogle Gange, og Maskinen gaar ialt ca. 10 Minutter. Paa denne Maade skulde det være muligt at fjerne en stor Del af Smudset. Derefter kommes der tilberedt Vaskelud paa Tøjet i Maskinen, og der køres 10 Minutter, før Varmen sættes til. Er Tøjet meget smudsigt, tappes dette Hold Vand fra og ny Lud kommes paa. Maskinen fortsætter at gaa og nu sættes Varme til i Form af Damp. Der opvarmes til 85° Celsius, og Maskinen gaar i 25 Minutter. Varmen mindskes, og Maskinen gaar yderligere 10 Minutter. Kulørt Tøj og Celluldstøj maa kun naa op paa en Varmegrad paa højst 60° C. Vaskemaskinen er forsynet med Termometer og en Slags Tidsmaaler, saa man kan se, hvortlænge Maskinen har

gaaet. Man ser altsaa, at Luden ikke kommer til at koge. Aarsagen dertil er, at det er videnskabeligt bevist, at Tøjets Taver lider meget ved, at Vandet koger samtidig med, at Tøjet er i Bevægelse; 85 Graders Varme skulde være tilstrækkeligt til at fjerne Smudset.

Efterskylningen foregaar ogsaa i Maskinen; første Hold Vand er varmt, siden skylles der i 6—7 Hold koldt Vand.

Fra Maskinen løftes Tøjet over i Centrifugen, hvor det meste af Vandmængden slynges bort; denne gaar ca. 10 Minutter, og Tøjet er da færdig til at gaa i Varmrullen. Først sorteres Klæderne; de tykke og dobbelte for sig og de tyndere for sig. Tøjet lægges udbredt paa et Bord med Retsiden til samme Side. Herfra tages Tøjet og føres i Varmrullen, og man maa se til, at Tøjet føres lige ind og uden Læg, Retsiden indad mod den ophedede Valse. Lagner, Duge o. lign. lægges helt udbredt i. Er der Knapper i Tøjet, maa disse ligge ind mod den bløde Valse. Taaler Knapperne ikke Varme, kan Tøjet ikke varmrulles. Tyndere Stykker Tøj passerer kun Valsen 1 Gang, tykkere Stykker og dobbelte Stykker dog 2 eller 3 Gange. I Varmrullen behandles den overvejende Del af Tøjet, men Ting som Strømper, Uldtøj og tricovævede Ting tørres i Tørreskabet. Naar Tøjet er ophængt her, blæses varm Luft ind, og Tøjet er tørt paa ganske kort Tid. Et Tørreskab er opdelt i Kulisser, saa flere Husmødre kan benytte Skabet samtidig, idet de hver faar en Kulisse. Mens Tøjet vaskes i Vaskemaskinen, besørger Husmødrene Vask af Uldtøj og lignende. Det Tøj, som ikke skal varmrulles, tørres i Varmluftskabet og koldrulles eller stryges.

Hvordan er Forbruget af Vand, Vaskemidler, Brændsel og Elektricitet?

Et moderne Andelsvaskeri bruger ifølge svenske Tal 50—75 l Vand pr. kg tørt Vasketøj. Vandet maa være blødgjort, for at Sæben kan udnyttes fuldstændig; derfor opstilles der i Reglen Blødgøringsfiltre. Ved Stordrift, hvor man saaledes kan vaske i blødgjort Vand, har man tillige større Mulighed for at tilmaale Sæben mere nøjagtigt og sparsomt, end naar den en-

kelte selv skal vaske, og Vaskemiddeludgifterne bliver derfor lavere. I svenske Andelsvaskerier regner man med ca. 4 Øre pr. kg tørt Tøj til Vaskemidler. Selvom man ikke uden videre kan sammenligne svenske og danske Forhold, skal det dog nævnes, at Vaskemiddeludgiften i Gennemsnit for de 25 fynske Husholdninger var 9,1 Øre pr. kg Tøj.

Brændselsudgifterne regner man til ca. $\frac{1}{2}$ kg Koks til Vask, Tørring og Rulning af 1 kg tørt Tøj.

Forbruget af elektrisk Strøm regnes sædvanligvis til 0,15 Kilowatt pr. kg tørt Tøj, heri indbefattet saavel Drivkraft som Belysning.

Ved mit Besøg hos Hemkonsulent Frk. *Esther Jonzon*, *Vesteråas*, kunde jeg ikke lade være med at spørge: „Var de svenske Husmødre nu lette at faa med paa denne nye Ide?“ „Nej,“ svarede Frk. *Jonzon*, „det kan De tro, de ikke var. De havde mange Indvendinger at gøre og var meget konservative; de troede ikke, at Tøjet blev pænt og mente, at Tøjet tog Skade af Maskinvasken. Nogle havde ogsaa Modvilje mod at sende Familiens Tøj ud af Huset. Men efterhaanden som de saa, hvor nemt Andelshaverne slap over Stovvasken, og saa, at Tøjet blev pænt og aldeles ikke tog nogen Skade, meldte flere og flere sig, og paa den Maade voksede Andelsvaske-riene.“

Lad os haabe, at det maa gaa os ligesaa herhjemme. Der er i hvert Fald ingen af os, der ikke er klar over, hvor stor Betydning Sammenslutningen om Andelsmejerier, Slagterier, Bryggerier og Tekstilvirksomheder har faaet for det danske Landbrug og den danske Befolkning som Helhed, og der er vel næppe noget Menneske, der i Dag kunde ønske at faa disse Virksomheder flyttet tilbage til Hjemmene. Saaledes vil det sikkert ogsaa gaa med Stovvasken, hvis Andelsvaskerierne faar Lov til at blive en Gren paa det store Træ, der hedder de danske Andelssammenslutninger. Det vil muligvis gaa saadan, at man ikke kan forstaa, man saa længe har kunnet tænke sig at udføre dette slidsomme og tidsrøvende Arbejde, som en Stovvask nu engang er, hjemme.

Tilbage bliver saa Spørgsmaalet:

Hvorledes kan man tænke sig Andelsvaskerier etableret herhjemme?

Det første, der maa gøres, er at sprede Oplysning om Sagen paa saa fyldig og rigtig en Maade som mulig. Maaske kunde man i de landøkonomiske Foreninger i Vinterens Foredragsrækker lade indgaa Foredrag om Andelsvaskerier. Disse Foredrag skulde være for baade Kvinder og Mænd, thi Mændenes Hjælp maa man nødvendigvis have til Gennemførelse af Sagen. Fra det danske Mejeribrugs Side har man ogsaa vist Tanken Interesse, idet man mener, at hyppigere Vask af Masketøj og lettere Adgang til at faa Masketøjet vasket, skulde kunne forbedre Mælkehygiejnen.

Finder man paa en Egn, at der vises fornøden Interesse for Sagen, kan Landbo- og Husmandsforeningen indbyde til et Møde, hvor der kan nedsættes et Udvalg til at arbejde med Sagen. Dette Udvalg skulde saa forsøge at tegne Andele, hvis Størrelse skønsomt bør være f. Eks. 20 Kr. pr. Familien medlem eller 100—150 Kr. pr. Familie. Der kan ogsaa tegnes flere Andele. Før man gaar over til at gaa rundt med en Tegningsliste, bør man dog have indhentet Overslag og Kalkulationer, saa man omtrentlig kan give Oplysning om, hvad det om Aaret vil koste en Familie af den eller den Størrelse at vaske paa Andelsvaskeri. Et saadant Overslag vil formentlig kunne faas fra Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger, der har haft en Maskiningeniør og en Sæbeingeniør i Sverige for at studere Andelsvaskerier. Hellere maa man fragte Tøjet et Stykke Vej fremfor at bygge for smaa Andelsvaskerier; en Størrelse paa 150—200 Familier anses for mest fordelagtigt, da Vasken saa bliver billigst. Og det gælder om at gøre Vaskeudgifterne saa lave som vel muligt.

Om man vil bygge Andelsvaskerier i Tilknytning til Mejerier, der eventuelt kan levere Højtryksdamp mod en vis Betaling, bliver et Spørgsmaal, hvis Gennemførlighed man i hvert enkelt Tilfælde maa undersøge. — Nævnes skal det, at Landbrugets mandlige Medhjælpere ogsaa eventuelt kunde lade deres Tøj indgaa i Familievasken mod Betaling; paa den Maade fik man Tøjmængden øget, thi jo større Tøjmængde, des billigere bliver Driften.

Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger har ønsket, at der uanset de nuværende høje Bygge- og Maskinpriser saa snart som muligt skulde opføres et Andelsvaskeri, der kan være i Drift og tjene som Eksempel for andre, naar Krigen er forbi, og der igen vil være Tilgang paa Maskiner og Byggematerialer.

Vaskeprisen pr. kg Tøj i et Vaskeri til 200 Familier er, hvis det skal opføres til de nuværende høje Byggepriser, af F. D. B.s Ingeniørkontor anslaaet til at blive omkring 50 Øre pr. kg Tøj med Selvbetjening og omkring 65 Øre, hvis Vaskeriet skal udføre Vasken. Hjemmevasken beløb sig efter de fynske Under søgelser til godt 90 Øre pr. kg Tøj, naar Arbejdskraften medregnes. Selvom Prisen pr. kg Vask bliver højere i Danmark end i Sverige, vil den dog sikkert ikke blive højere, end at der nok skal blive mange Familier, der under de vanskelige Arbejdsforhold gerne betaler denne Pris for at slippe for Storkvasken eller komme betydeligt nemmere om ved den.

Hovedsagen er dog imidlertid ikke, at Sagen *forceres* frem. Det gør ikke noget, at det tager sin Tid; det vigtigste er, at Planerne ordentlig gennemtænkes og modnes.

Margrethe Nevald.

Fremtidigt Samarbejde

mellem de forskellige

Former for landøkonomisk Ungdomsarbejde.

Formanden for Landsudvalget for landøkonomisk Ungdomsarbejde, Forstander *P. Hjertholm*, der gennem sit mangeaarige, fortjenstfulde Arbejde som Ungdomskonsulent i høj Grad har været med til at præge Ungdomsarbejdet, peger i nedestaaende Artikel paa Betydningen af, at der bliver *Samling* — først og fremmest *lokal Samling* — af alle gode Kræfter, der virker i og med Ungdomsarbejdet.

I de sidste tre Decennier er der i vore landøkonomiske Foreninger vokset et meget omfattende Arbejde op med det fælles Formaal at øge Ungdommens Interesser for Landbrugets Gerning og at medvirke til Dygtiggørelse af Landboudommen.

Den første Begyndelse i dette Arbejde er jo som paa saa mange andre Omraader gjort i Landhusholdningsselskabet (Præmiepløjninger, Lærlingeuddannelsen). Men hvis vi tænker paa den nyeste Tid, var det Opgaver som Dyrkning af egen Jord, Pasning af egne Husdyr o. s. v., Markvandringer, Konkurrencer af forskellig Art som f. Eks. Roelugning, Pløjning, Ydre lære m. v., der blev taget op.

Dej landøkonomiske Ungdomsarbejde tager Form.

Der har sikkert i lange Tider „privat“ eksisteret Ungdomsarbejde; f. Eks. omtalte Statskonsulent *Fr. Hansen*, Askov, paa et Møde i Odense i 1912 et Besøg, han havde aflagt hos en vestjysk Gaardmand, som havde givet sine Drengene „Egen Jord“, og den Interesse disse Sønner havde udvist derved. Vi kender ogsaa Konsulent *Helm's* Arbejde i Landboforeningen for Svendborg og Omegn, men ogsaa andre gode Navne og Eksempler kunde nævnes.

Et „Fremstød“ fik Arbejdet i 1921 og Aarene derefter gennem Statskonsulent S. Sørensens Indberetning til Landbrugsministeriet om Klubarbejdet i U. S. A. To Aar senere kunde S. Sørensen meddele, at *International Education Board* (I. E. B.) var villig til at stille Midler til Raadighed for at demonstrere de Principper, som dannede Grundlag for det amerikanske Klubarbejde.

Det skete ved, at Landbrugsraadet paa Landbrugsministeriets Foranledning bistod den danskfødte Statskonsulent F. P. Lund med at komme i Forbindelse med en Række landøkonomiske Foreninger her i Landet. Arbejdet kom i Gang. Der var mange Genvordigheder at overvinde. Mange Landbo- og Husmandsforeninger nedsatte Ungdomsudvalg. Gennem disse Udvalg udførte et stort Antal gode Mænd og Kvinder et betydeligt Arbejde for de Unge — et Arbejde baaret af Begejstring for Sagen og, jeg tør vist sige, Kærlighed til Bondens Gerning.

Mange Konsulenter paatog sig Ungdomsarbejdet som et Ekstraarbejde — delvis et Fritidsarbejde for Sagens Skyld. Ofte har undertegnede haft Lejlighed til at se, hvilket stort Arbejde der her blev udført. Det var meget forskelligt, som man tog paa det — hvert Omraade havde tildels sin egen Maade at gøre det paa. Arbejdet var jo nyt og Arbejdsopgaverne forskellige. Midlerne til de Arbejde var smaa. Som Regel skulde Udøverne have Ildhu og Taalmodighed til at kæmpe mod den Fordom, som sædvanligvis møder „det nye“. Indenfor det bestaaende Foreningsliv skulde der findes et „Staaested“ og skabes en Position.

Arbejdets Omfang.

Det lykkedes mange Steder og mislykkedes andre Steder. Tilslutningen gennem Aarene kan afbildes ved en Bølgelinie med Dale og Toppe, men gennemgaaende maa det siges, at „Det landøkonomiske Ungdomsarbejde“ har gaaet støt og jævnt fremad gennem snart 20 Aar.

Mange Tusinde Deltagere har der været. Mange er nu bosiddende Landmænd, og mange er endnu unge og ikke bosiddende.

Iflg. Indberetninger til Landsudvalget var Tilslutningen til Ungdomsarbejdet følgende i 1942—43:

A. Undervisning:	Deltagere:
Landbrugsfaglig Dag- og Aftenskole og Kursus	15 884
Husholdningsfaglig Aftenskole etc.	10 069
Syning, (Samaritergerning — Barnepleje)	4 588
	30 541
B. Øvelser og Konkurrencer:	
Hestebedømmelse	1 827
Hestens Brug, Pleje og Mønstring	5 998
Kvæg- og Svinebedømmelse	3 378
Malkekursus	534
Maskin- og Redskabskursus	4 589
Andre Kursus og Konkurrencer	1 456
	17 782
C. Praktiske Arbejder og Konkurrencer:	
Dyrkning af Have- og Markafgrøder	6 996
Udtynding og Pasning af Roearaler	3 795
Opdræt og Pasning af Kalve og Svin	232
— - - Fjerkræ og Kaniner	188
Pasning af Malkekvægbesætninger	181
— - Hestebesætninger	152
Forskellige Opgaver (Pløjekonkurrencer, Saaning, Pasning af Mødding m. v.)	848
	12 392

Disse Tal kan ikke gøre Fordring paa at være helt fyldestgørende. Der kan være Deltagere, som har været med 2—3 Steder, og der er maaske meget Arbejde, hvorefter Landsudvalget ikke modtager nogen Meddelelse.

Nye Opgaver i Ungdomsarbejdet.

Hvis Arbejdet — som vi tror — har sat sig varige Spor, saa maa disse mange „gamle Deltagere“ i Ungdomsarbejdet være gode Medarbejdere i det nyere Arbejde, som nu er ved at tage Form. — Jeg tænker her paa Bestræbelserne for at skabe Plan i den voksne Ungdoms praktiske Oplæring, enten det saa sker gennem Anvisning af gode Pladser eller en fastere Lærlingeordning. (Se senere.) I de samme Aar har Interessen for Ungdommens Uddannelse og Oplæring ogsaa affødt andre Bevægelser. Jeg tænker her paa „Unge Landmænd“s Virksomhed.

Angaaende dette Arbejde henviser jeg til to Artikler i nærværende Tidsskrift Side 472, 1944, af Gdr. Poul H. Andreassen,

Alslev, og Side 477 af Landbrugslærer *Tage Jakobsen*, Slangerup. I disse to fortrinlige Artikler er gjort Rede for et Arbejde gennem Foreninger, hvor de unge Landmænd selv har taget Opgaverne op. Det kan man kun prise dem for. Jeg skal ikke blande mig i Diskussionen om, hvorvidt det havde været nødvendigt at danne nye Foreninger eller ikke, men det forekommer mig at være underordnet i denne Forbindelse. Det væsentlige maa være, at de unges Trang og Lyst til dygtiggørende Arbejde imødekommes.

Endelig vil jeg gerne nævne den Indsats, som Forstander *H. N. Frandsen*, Øtoftegaard, har gjort for at faa iværksat en Lærlingeuddannelse (se Tidsskrift for Landøkonomi 1943, Side 205). Dette vægtige Indlæg har vel i Virkeligheden givet Stødet til, at De samvirkende danske Landboforeninger har organiseret en Pladsanvisning for unge Landmænd. (Se „Fortegnelse over Læresteder i praktisk Landbrug, udpeget af Landboforeningerne“ 1944).

Desuden har „Det sjællandske Ungdomsudvalg“ udsendt en „Plan for unge Landmænds Uddannelse“. Endelig er der dannet et „Fællesudvalg for Landboudommens Uddannelse“ for Østjylland og Sønderborg Amt samt Landhusholdningsselskabet. Dette Udvalg har ogsaa udsendt en Fortegnelse over Læresteder.

Det er ikke min Opgave, ej heller min Hensigt, at øve Kritik overfor alt det, der gror frem i disse Aar. Der kunde staa et fælles Motto over det alt sammen, som f. Eks.: Vi vil oplære vor Ungdom til dygtige og interesserede Landmænd — eller vi vil lære dem „at gøre det bedste bedre“.

Kræfterne bør forenes.

Imidlertid vil det altid være saaledes, at Resultatet af alle Anstrengelser er betinget af, at de Unge ude i Sognene slutter op om Arbejdet, der søges sat i Gang. Det gælder derfor om at lægge Arbejdet saadan til Rette, at vi faar fat i de Unge — eller rettere, at de melder sig som interesserede Deltagere eller Elever.

Her afhænger alt af de lokale Ungdomsudvalg og Konsulen-

ter. Det er dem, der skaber Tilslutningen. Det er dem, der kender de Unge.

For mig at se, vil det være af største Betydning for alt Arbejdet, om vi kunde faa *Samling* paa alle disse gode Kræfter — først og fremmest *lokal Samling*.

Tænker vi paa et bestemt Omraade (et Amt, et Herred, en Landboforening, en Husmandskreds o. s. v.), saa bør der i dette bestemte Omraade kun være *eet Ungdomsudvalg*, nemlig Fællesungdomsudvalget, hvori alle Foreninger i Omraadet samarbejder, og saa maa dette Udvalg arbejde paa bred Basis. Man maa tage sig af „Dyrkning af egen Jord“ m. v., Konkurrencer af forskellig Art, Kursus, Undervisning — og man maa helst tage sig af Arbejdet for baade den mandlige og kvindelige Ungdom. Jeg tror ikke, at Sogne- eller Amtsgrænserne kan bruges. Der maa regnes med de bestaaende Forhold, som bestaaende Foreninger har skabt — blot dette, at man søger Samarbejdet i Fællesungdomsudvalget, saa hver enkelt af de Unge let kan vide, *hvor* man henvender sig. Udvalget kan da bedre antage Konsulent eller Konsulenter. Saa bliver hele Arbejdet større og mere alsidigt med flere Oplevelser, mere Anseelse paa Egnen, og det bliver lettere at skaffe Midler til Arbejdet o. s. v.

Hvis der paa en Egn oprettes f. Eks. to—tre Ungdomsudvalg, et for 4H-Arbejdet, et for Ungdomsundervisning og et for Lærlingeordning og Pladsanvisning, saa gøres det mindre overskueligt for de Unge, og ovennævnte Fordele opnaas ikke.

Nu indrømmer jeg, at det er mere sandsynligt, at der paa den givne Egn kun bliver *eet* Udvalg; det kan maaske blive *ensidigt sammensat*, og i *saa Fald røgtes kun de Opgaver, som dette Udvalg tager sig af*. Der er da Opgaver, der kunde have været røgtet, men som ikke blev det, og det vilde være et Tab. Man maa erindre sig, at det er de samme Hjem og de samme Unge, man henvender sig til, enten saa Henvendelsen kommer fra den ene eller den anden Side.

Og skal Arbejdet rigtigt gaa godt, saa maa der ansættes *mange flere Ungdomskonsulenter* — baade mandlige og kvindelige.

Disse kan passe 4 H-Arbejdet i Sommertiden og virke som Ledere af og Lærere ved Undervisningen i Vintertiden. Det rent administrative Arbejde med disse Ting er ikke ringe.

Der maa særlige Konsulenter til for at overkomme det. Skal de forskellige Former for Ungdomsarbejdet faa den Udbredelse og Betydning, som vi ønsker og haaber, saa kommer vi ikke uden om dette Konsulentspørgsmaal. Det maa anses for at være langt lettere at skabe et økonomisk og overkommeligt Grundlag for Ansættelse af Konsulenter, hvis man samarbejder som her skitseret, end hvis man arbejder hver for sig.

Samarbejdets Betydning.

Kan Samarbejdet have nogen Betydning m. H. t. Efterspørgsel efter gode Læresteder?

Ja, her vil jeg gerne pege paa, at gennem knap 20 Aar har der været mellem 150 000 og 200 000 Deltagere i Ungdomsarbejdet (bortset fra teoretisk Undervisning).

Et stort Antal Konsulenter og Udvalgsmedlemmer har gennem Aarene samarbejdet med disse Unge. For mig staaer det saaledes, at her findes der Mennesker, som direkte eller indirekte kan og vil virke for at gøre Tilslutningen til Lærestederne større. Der kan meget vel blive Brug for en saadan Hjælp, da man næppe kan vente, at det uden videre vil staa de Unge klart, at der paa disse Læresteder er noget værdifuldt at hente. Der maa sikkert gøres et Oplysnings- og Agitationsarbejde blandt de Unge, og selv om man selvfølgelig maa være klar over, at Forældres og Husbonds Interesser for Lærestederne er det første fornødne, saa kan Samarbejde med nuværende og tidligere Ungdomsdeltagere og dissers Ledere blive til stor Gavn for Lærlingeordningens Succes.

Gennem nærværende Artikel mener jeg at have fremført en Række gode Grunde for et Samarbejde mellem de forskellige Former for landøkonomisk Ungdomsarbejde. Samarbejde i Organisation og Økonomi, men Frihed for Arbejdets Udøvere til at arbejde med de Opgaver, som kan tages op paa den Maade, som man mener bedst kan føre til Maalet.

P. Hjertholm.

Landbrugets Priser.

Fra Sekretær *Aage Fogh* har vi modtaget nedestaaende Indlæg om Landbrugets Priser. Da dette fremkommer paa Grundlag af Betragtninger i Professor *K. Skovgaards* Oversigt over Landbruget 1944, se *Tidsskrift for Landøkonomi*, Hæfte 1 1945, har vi bedt Professor Skovgaard om en Udtalelse. Den bringes her sammen med Sekretær Foghs, uden at det dermed er Hensigten at indlede en videregaaende Diskussion om Problemet.

Hr. Professor *Skovgaard* har i en længere Redegørelse for Landbrugets Forhold i 1944 sagt adskillige rigtige Bemærkninger, men samtidig har Professoren benyttet en betydelig Del af den anvendte Plads til at bevise, at den gældende Kornlov er uden Indflydelse paa Prisdannelsen her i Landet. Ja, Professoren beviser endog, at Kornloven i Kraft af de ansatte Priser og den tvungne Aflevering forhindrer det store Landbrug i at tjene Penge, idet Afleveringsprisen 26—30 Øre pr. kg ligger ca. 15—20 Øre under Kornets Foderværdi, der i enkelte Tilfælde kan ansættes til 60 Øre eller mere pr. kg.

Da der efterhaanden er adskillige Landmænd og Andelsfolk, der har tiltraadt den Opfattelse, at Kornets virkelige Værdi er 50—60 Kr. — jeg henviser til Udtalelser af Gdr. *Johs. Jensen*, *Toustrup*, og Formanden for Andelsfjerkræslagterne, *Sagfører Traberg* — anser jeg det for at være meget farligt, om Professorens Udtalelser skal staa uimodsagt, og beder derfor om Plads for følgende.

Ved tidligere Lejlighed har jeg fremhævet, at de Priser, der var gældende for Flæsk, Smør og Æg, paa det Tidspunkt vi vedtog Kornloven den 17. Juli 1940, var uden rimelig Forbindelse med Kornlovens Priser.

Noteringen pr. 17. Juli 1940: Smør 324, Flæsk 182 og Æg 122.

Siden er Priserne paa Smør og Flæsk steget væsentligt, men det var Kornet, der begyndte med 25—28 og 29 Øre pr. kg.

Ved senere Love indførte vi en yderligere Stigning paa 1,25 Øre pr. kg for fuld Aflevering, og vi gennemførte Ordningen med Frihandelskorn, der i Perioder har kostet indtil 60 Kr.

I Professor Skovgaards Redegørelse findes et meget bemærkelsesværdigt Afsnit om Kartofler, hvori det hedder:

„Kartoffelprisen har ingen Bund i Opfødringsværdien, der kan anslaaes til at være 9 à 10 Kr. pr. Tønde, og under særlige Omstændigheder 14 à 15 Kr. henholdsvis 15—17 Kr., og der er derfor ingen fornuftig Landmand, der vil undlade at sælge sine Kartofler til en Pris af 18—20 Kr.“

Derefter taler Professoren en Proprietær strengt til Rette, fordi han har nægtet at sælge Kartofler til 20 Kr.

I Parentes bemærket har jeg købt Kartofler til 22 Kr. og faaet Tilbud til 26 Kr. ved senere Levering direkte fra Landmand.

Det interessante i ovenstaaende er den Erkendelse, at Kartoflerne højest har en Foderværdi af 9—10 Kr., men hvorfor forlangte man da 16 Kr. som Bundpris, da der blev forhandlet om Maksimalpris?

Jo, for i ganske særlige Tilfælde var Kartoflerne 14 à 15 Kr. værd til Opfødring.

1 Td. Korn = 4 Tdr. Kartofler = 60 Kr.

Der er uhyre meget, der tyder paa, at Frihandelskornet var bestemmende for denne Prisansættelse.

Hvornaar betales Kornet med 60 Kr.?

Professoren besvarer dette Spørgsmaal med følgende:

„Der var engang en Mand, der havde en Gris paa 50 kg, men ikke mere Korn; Grisens Værdi var 134 Kr.

Manden købte da 150 kg Korn; ved Hjælp heraf steg Grisens Vægt til 80 kg og Værdien til 230 Kr.

150 kg Korn er altsaa udbragt i 96 Kr. eller 64 Øre pr. kg.“

Det er vel nok et Bevis, men tænk, hvis Grisen nu havde vejlet 75 kg, da Kornet slap op, saa kunde vor Mand nøjes med at købe 25 kg Korn, og for det kunde han betale 26,00 Kr. eller

over 1 Kr. pr. kg. — Paa den Maade kunde vi forhøje Værdien af Kornet, men ærlig talt, er det ikke ganske meningsløst at argumentere paa den Maade?

Forholdet i Praksis er jo sædvanlig, at Landmanden ved Høstaarets Begyndelse lægger Foderplan for det kommende Aar, og derefter maa han indrette sin Besætning.

Hvis Landmanden er naaet til det Resultat, at han har 30 Tdr. Korn til Raadighed for Svineproduktionen, da maa han snarest lægge sin Plan herefter.

Som Regel findes der en Svinebesætning sammensat af Hold i forskellig Alder, f. Eks.:

5 Svin, der mangler 4 Tdr. Korn pr. Gris, 5, der mangler 3 Tdr., 5, der mangler 2 Tdr., og 5, der mangler 1 Td. I alt 50 Tdr.

Hvis alle Svin skal føres frem til de 80 kg, skal der købes 20 Tdr. Korn à 60 Kr. = 1200 Kr. Indtægten bliver 20 Svin à 230 Kr. = 4600 Kr.

Rest 3400 Kr.

Men denne Fremgangsmaade er jo ganske urimelig, thi hvis Manden sælger de 5 mindste Grise, der for Tiden kan sælges for ca. 200 Kr., kan han fodre Resten igennem uden at købe Korn, og han kan sælge 15 Svin à 230 Kr. = 3450 Kr.

Der tjenes altsaa 50 Kr. + Værdien af de 5 smaa Grise, der kan sælges, og samtidig er vor Mand fritaget for den store Risiko, der er forbundet med at købe og omsætte de 20 Tdr. Korn.

Altsaa de 60 Kr. kan kun betales af en Landmand, der er uden Evne til at disponere over Omsætningen i sin egen Bedrift.

Jeg mener derfor, vi kan fastslaa, at den Pris, der betales for Frihandelskorn, kun kan begrundes med den Kendsgerning, at de kloge snyder de mindre kloge.

Dernæst vil det være rigtigt at se paa Professorens Paastand om, at Kornlovenes Priser bevirker, at de store Gaarde, der maa aflevere 50 pCt. eller mere af deres Korn, hindres i at tjene Penge ved at omsætte deres Korn gennem Husdyrene.

Til Belysning af dette skal jeg tillade mig at fremføre et Par Tal fra Driftsbureauets Beretning 1942/43, hvor Resultatet for Svinehold, Kvæghold og Kornmarkerne viser følgende Tal:

22 Gaarde med over 100 ha har i Gennemsnit produceret 72 Svin, der har indbragt ca. 184 Kr. p r. S t k.

Foderforbruget er:

356 kg Korn à 26 Øre	93,00 Kr.
110 F. E. Mælk à 44 Øre	48,00 "
67 F. E. Grovfoder à 18 Øre	12,00 "
Udgifter til Arbejde, Dyr læge m. m.	37,00 "
I alt	190,00 Kr.

eller et Underskud paa 6,00 Kr., naar Kornet afregnes til 26,00 Kr. — Det er næppe her, de store Gaarde skal tjene deres Penge.

Det maa vel saa være Malkekøerne, der giver Godsejerne de store Muligheder?

Herom fortæller Driftsbureauets Beretning følgende:

26 Besætninger fra Gaarde med over 100 ha har præsteret et Bruttoudbytte paa 739 Kr. pr. Ko.

Der er købt Kraftfoder og Mælk for	119 Kr. pr. Ko
Udgifterne til Pasning, Dyr læge m. m. er ca. . .	220 " " "
hvorefter der er ca.	400 " " "

til Betaling af det Foder, der er produceret paa Gaarden, og det er ca. 2720 F. E., hvoraf de ca. 250 F. E. er Korn.

Det bliver ca. 15 Øre pr. F. E., saa det er næppe paa denne Gren af Bedriften, Godsejeren, skal tjene de mange Penge. Hvis Køerne skal betale 40 Øre for Kornet, bliver der kun 12 Øre pr. F. E. Grovfoder.

Nej, Kornmarkerne er et langt bedre Aktiv. Paa dette Omraade har Driftsbureauet ikke nogen særlig Opgørelse for de store Gaarde, men Gennemsnit for samtlige Regnskaber viser, at Udgifterne pr. ha er 712 Kr., og da Avlen udgør 3326 kg Kærne og 512 F. E. Halm, vil man se, at her er store Muligheder for Fortjeneste, idet en F. E. er produceret for ca. 19 Øre.

Naar hele Kornavlen afregnes til 26 Øre, giver Kornmarken et Nettooverskud paa 214 Kr. pr. ha.

Man vil heraf se, at Kornproduktion med Salg for Øje er en

særdeles fin Forretning, og det er næppe muligt at finde noget Holdepunkt for den Paastand, at de store Gaarde kunde tjene endnu mere ved at omsætte Kornet gennem Husdyrene.

Hensigten med dette Indlæg er ikke at omvende Prof. Skovgaard, men derimod over for andre at pege paa den Fare, der kan være ved at støtte visse Kredse inden for Landbruget i den Opfattelse, at Kornloven betyder økonomisk Tab, da Kornets rette Værdi er 40—50 og i enkelte Tilfælde 60 Kr. pr. 100 kg.

Der kan ikke være Tvivl om, at Kornloven i Kraft af sine Priser har givet de store Gaarde en mægtig Fordel, og denne Fordel afspejler sig i følgende Tal.

Skattepligtig Indkomst efter Fradrag af Skat og Forsikring:

	1939	1941	1942	Stigning i %
Godsejere	9 200	23 000	20 700	126
Gaardejere	2 800	4 300	4 300	54
Husmænd	1 500	1 900	2 100	40

Til Oplysning maa det tilføjes, at Grænsen mellem Gaarde og Husmandsbrug er 15 000 Kr. Ejendomsskyld, en Grænse, der flytter et stort Tal af de bedste Husmandsbrug op i Gruppen for Gaardbrug, hvorved Indkomsten for Husmandsbrug kommer til at ligge meget lavt.

I Betragtning af at vi her i Landet har dannet vore Priser paa kunstig Vis, tør vi ganske sikkert fastslaa, at de fastsatte Priser har givet de store Gaarde en voldsom Fordel, medens til Gengæld de mindste Landbrugere og den brede Del af den øvrige Befolkning mangler adskilligt i at have Dækning for de stigende Leveomkostninger.

Det er i Aar hundrede Aar siden, Væverne begyndte Andelsvirksomheden i England og Folkehøjskolen blev startet i Danmark; begge disse Bevægelser, der har haft saa stor Indflydelse i Danmark, havde et økonomisk Maal, der fik Udtryk i den Sang, hvori det hedder:

Først da har i Rigdom vi drevet det vidt,
naar faa har for meget og færre for lidt.

Nægtes kan det ikke, at vi i de sidste fire Aar har arbejdet i modsat Retning.

Dette er i sig selv betænkeligt, men naar dertil kommer, at vi her i Danmark søger at indarbejde den Opfattelse, at Kornet har en Værdi af 40—50—60 Kr., samtidig med at Sverige indfører Majs til 30 Kr., saa er der en meget stor Fare for, at vi til sin Tid vil komme til at fortryde.

Aage Fogh.

Det er en noget mærkelig Form for Polemik, Sekretær Fogh betjener sig af i ovenstaaende Indlæg — som ved tidligere Lejligheder. Dels gaar han rask væk uden om væsentlige, ja stærkt fremhævede Bemærkninger i min Artikel, som ikke passer i hans Kram, dels er han en Mester i at skyde Fortolkninger og Meninger ind, som slet ikke ligger i det skrevne.

Det fremgaar saaledes klart af min Artikel, som af hvad jeg har anført ved mange andre Lejligheder, at en Kornpris paa 60 Kr. ikke har Bund i den almindelige Produktion under de nugældende Prisforhold, den skyldes udelukkende de paa Grund af de gode Høstaar i 1942 og især i 1943 stærkt forøgede Besætninger, og fremfor alt skyldes den en altfor voldsom Spekulation i Svinetillæg, hvad jeg allerede i min Nytaarsartikel i 1944 fremhævede meget stærkt og advarede imod. Og det har saa sandeligt aldeles intet med Kornloven at gøre.

Og paa Grund af den Misére, der er skabt af disse alt for store Svinebesætninger, maa man nu gaa til at fastsætte en Maksimalpris paa 14—16 Kr. for Kartoffler. Det er altsaa ikke Frihandelsprisen paa Korn, der er Aarsagen, det er et fuldkomment Fejlsyn, men Kornprisen og Kartoffelprisen har samme Aarsag, den haardnakkede og vedholdende Spekulation i Grisetillæg, hvortil kommer de for Kartofflerne særlige prisopdrivende Kræfter, som jeg udførligt har omtalt.

Nej, som jeg har fremhævet mange Gange, kan man i den almindelige, normale Produktion ikke paaregne højere Udnyttelsesværdi for Kornet end 40—45 Kr., og 9—10 Kr. for Kartoffler. Men som Sekretær Fogh nu heller ikke vil forstaa disse

Priser, hænger det sammen med, hvad der fremgaar af hans Indlæg, at han ikke skelner mellem Gennemsnitsberegninger og Grænseberegninger, saaledes som den praktiske Landmand anvender dem. Det ses saaledes, at han anvender Driftsbureauets Gennemsnitsberegninger paa en aldeles utilladelig Maade, hvad der endnu engang beviser, hvor farligt et Værktøj disse Beregninger er, og han naar dermed til det Resultat, at de store Gaarde kun kan udnytte Kornet til 26 Kr. Det ses dog direkte af det opstillede Regnskab, at de variable Omkostninger pr. Gris har været 153 Kr. til Foder, desuden 4 Kr. til Dyr-læge og Forsikring samt 1 Kr. til Forrentning, ialt 158 Kr.; der er derefter 26 Kr. i Overskud pr. Gris, thi Omkostningerne til Pasning, Heste, Bygninger, Driftsledelse vilde have været ganske uændrede, enten man holdt Svin eller ej; der er saaledes ikke en særlig Svinerøgter til at producere 72 Svin, de passes „gratis“ af Fodermesteren. Disse 26 Kr. forøger Kornprisen med 7—8 Kr., som derved kommer op paa 33—34 Kr., under denne Pris kunde den „store“ Landmand ikke have staaet sig ved at sælge sit Korn, og ud fra ganske den samme Betragtning vilde den „lille“ Landmand være villig til at betale den samme Pris, han havde Svinehuset og sin Arbejdskraft til Raadighed og ogsaa Mælk og Korn, han ønskede at udnytte.

De anførte Tal stammer fra 1942—43, og sidst i Driftsaaret blev Svineprisen yderligere stærkt forhøjet, hvad der forøgede Kornprisen, som i dette Tilfælde kom op paa 38—40 Kr., hvilket ogsaa fremgaar deraf, at Frihandelsprisen omgaaende steg med 7—8—9 Kr. efter Svineprisernes Forhøjelse.

Ganske tilsvarende Betragtninger maa anlægges paa Malkekøerne, kun at Grovfoderet for disse gaar ind i Beregningerne som fast Omkostning. Man er tvunget til at holde en Kobesætning af en vis Størrelse for at udnytte Grovfoderet og til at producere Gødning, og tilføjer man denne Besætning Korn, faar Kornet omtrent den Værdi, man faar i forøget Mælkeudbytte. Det er et gammelt, kendt Regnestykke ogsaa fra Fredens Aar, hvor Køerne i G e n n e m s n i t kun betalte Foderet med maaske 8—10 Øre pr. F.E., men hvor Kvægavlskon-sulenterne (!) ikke desto mindre forklarede Landmændene, at det

var en god Forretning at fodre med Korn og Kraftfoder til 15—17 Øre pr. F.E. Og regner vi ud, hvad en grovfodret Besætning kan betale for et Kilo Korn, saa naar vi til et Tal paa i hvert Fald 40 Øre. Ja, en Landmand, der sælger sin Mælk til Konsum til 35 Øre pr. kg, og som faar 1,5 til 1,7 kg Mælk pr. F.E. i Kornet efter dettes Proteinindhold, han opnaar en Betaling for Kornet paa over 50 Øre pr. kg.

Det er nu meget morsomt at se, at Sekretær Fogh trods sin Benægtelse af disse Grænseberegningers Berettigelse ved netop en saadan Beregning naar til at vise, at den af ham anførte Svinebesætning ikke kan betale 60 Kr. pr. hkg Korn, nej, det er netop det, jeg har anført, han beviser det samme, som jeg gør, thi de fem smaa Svin, som er smaa Pattegrise, da han afsætter 4 Tdr. pr. Gris til deres Opfodring, de kan netop ikke betale 60 Kr., men kun 40—45 Kr. pr. hkg. Men det kan de ogsaa betale: $5 \times 4 \times 40 = 800$ Kr. i Foderudgifter trukket fra 5×230 Kr. = 1150 Kr. giver 350 Kr. i Overskud eller til Betaling for Grisene.

Men nu kunde Sekretær Fogh jo prøve paa i Stedet for de fem smaa Grise at sælge de fem, der mangler 1 Td. Korn for at naa fuld Vægt, og han vilde saa opdage, at de, som jeg har beregnet, paa Grund af Vægttillæget kan betale op mod 60 Kr. pr. Td. Sæd. Og det er netop den Situation, mange Landmænd har været i, hvad der ses af Kornprisen. Den enkelte Landmand er netop saa klog, at han kan regne ud, hvor meget han kan staa sig ved at betale for Kornet for at gøre et Hold Svin færdige, men det ses af Svinebestandens Nedgang, at han ogsaa er klar over, at hvis han skal købe Korn til 60 Kr., skal han ikke begynde igen med et nyt Hold Svin.

Sekretær Foghs Betragtningssmaade er mærkeligt virkelighedsfjern, man kan jo dog blot betragte Pris- og Produktionsudviklingen for at se, hvorledes hele Prisdannelsen foregaar, eventuelt kan man drøfte Problemet med nogle praktiske Landmænd og faa dem til at forklare, hvorfor de betaler 60 Kr. for Tønden af Kornet. Enten Kornprisen er 40 Kr. eller 60 Kr., betales den naturligvis kun, fordi Køberne finder det fordelagtigt at betale denne Pris.

Til Sekretær Foghs Bemærkninger om Prisfastsættelsen skal jeg anføre, at baade Smør- og Flæskeprisen pr. 17. Juli 1940 betingede en Kornpris paa 26—28 Kr., og det var jo den store Fortjeneste paa det Korn, der fodredes op til Svinene i Trediverne, der var Anledning til Striden om Svinekortene, og med Afspærringen og Svinereguleringens Bortfald maatte Kornet gaa op i 26—28 Kr., det betingede den dagældende Svinepris. De siden da forøgede Husdyrpriser, der har drevet Kornprisen yderligere op, har intet med Kornloven at gøre.

Jeg mener ikke noget Sted at have anført, at de store Gaarde lider et økonomisk Tab paa Kornloven, lige som jeg forøvrigt vil vende mig mod den Opfattelse, som enkelte større Landmænd undertiden fremsætter, at Kornloven betyder en Særskat af saa og saa mange Millioner paa det større Landbrug, eller at de understøtter Forbrugerne o. s. v. Kornloven begrænser deres Fordel, men det er noget andet end, at den paafører dem Tab.

Sekretær Foghs Skattetal beviser, hvad jeg har anført, at Indtægtsfremgangen er stigende med Produktionsmulighederne og dermed med Ejendommens Areal, fordi de gunstige Priser og især de høje Husdyrproduktpriser betinger Fortjeneste paa Produktionen; det er disse sidste Priser, der giver Fortjenesten paa 85—90 pCt. af Produktionen.

Endelig skal jeg til Sekretær Foghs Slutningsbemærkninger sige, at han maa ikke tro, at han er ene om at se Skævheden og det yderst betænkelige i hele Prisudviklingen her i Landet under Krigen; det er vi en Del, der nok er klare over og ikke mindst af Hensyn til Landbruget. Det, jeg har vendt mig imod, er, at man har været tilbøjelig til at give Landbruget og Landbrugspriserne Hovedansvaret for den ulykkelige Udvikling, hvad der ikke er rigtigt, og det er naturligvis lige saa fejlagtigt at ville fremstille Udviklingen saaledes, at det er Kornloven, der er Skyld i denne, naar det vitterligt er de høje Husdyrproduktpriser, der aldeles overvejende har trukket Fortjenesten op.

Og iøvrigt ønsker jeg at tilføje, at jeg ikke med mine Betragtninger har gjort mig til Talsmand eller Pennefører for eller

imod nogen Brugsstørrelse. Paa Grund af de mange Misforstaaelser og fejlagtige Opfattelser, der er kommet til Udtryk om Landbrugets Forhold, har det været mig magtpaaliggende at faa belyst Landbrugsproblemerne i deres rette Sammenhæng og at bidrage til deres rette Forstaaelse ud fra almindelig Rimelighed, men især af Hensyn til Vilkaarene i den Tid der venter os.

K. Skovgaard.

Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Generalforsamling

Torsdag den 7. December 1944.

Den 7. December 1944 afholdt Landhusholdningsselskabet sin aarlige Generalforsamling med en i Betragtning af de besværlige Rejseforhold stor Tilslutning.

Selskabets ledende Præsident, Professor *Axel Pedersen*, bød Velkommen og indledede Generalforsamlingen med nogle Mindeord om Mænd, der var afgaaet ved Døden i Aarets Løb, og som har staaet Selskabet nær.

Den 23. Juli døde Propr. *A. P. Damsgaard-Sørensen*. Han var Medlem af vort Bestyrelsesraad fra 1922—44. I Begyndelsen som Repræsentant for Randers Amts Husholdningsselskab, senere som medlemsvalgt Bestyrelsesmedlem. *Damsgaard-Sørensen* omfattede Landhusholdningsselskabet med varm Interesse og ikke mindst Virksomheden inden for Lærlingeudvalget og Belønningsudvalget. Det laa ham stærkt paa Sinde, at Arbejdet baade med Uddannelsen af Lærlinge og Uddeelingen af Belønninger blev ledet ind i de rette Baner, og han har ikke mindst ved sit Arbejde som Medlem af disse to Udvalg ydet en værdifuld Indsats for Selskabet.

Den 20. September døde Forpagter *J. Willumsen*, Anhof, i den høje Alder af 96 Aar. Forpagter *Willumsen* var først og fremmest en fremragende dygtig praktisk Landmand. Han skabte en Mønsterbedrift, der takket være hans store Interesse for Landboudommens Dygtiggørelse og hans personlige Egenskaber gennem mange Aar blev et søgt Lærested for unge Landmænd fra alle Egne af Landet.

Det var derfor ogsaa naturligt, at han efter i 1903 at være indvalgt i Landhusholdningsselskabets Bestyrelse hurtigt kom ind i Lærlinge-

udvalget, af hvilket han var Medlem til 1937. Han var desuden særdeles virksom ved Iværksættelse af Uddannelsen af Selskabets Husholdningslever i 1920 og var Medlem af Udvalget herfor fra 1920—36.

Den 9. Maj døde Fuldmægtig ved Statens Planteavlkontor *L. P. M. Larsen*. *L. P. M. Larsen*s Livsgerning blev udført inden for Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur, men ogsaa Landhusholdningsselskabet kom til at nyde godt af hans store Arbejdsevne og friske Initiativ. I 1912 blev han Sekretær for det da nedsatte Udvalg for Afsætning af Sædefrø til Udlandet. Han organiserede Virksomheden paa dette Omraade og ledede den, til alvorlig Sygdom i 1936 pludselig ramte ham. Der foreligger fra hans Haand flere Beretninger om det Forsøgsarbejde med danske Stammer og Sorter i Udlandet, som blev Resultatet af Sædefrøudvalgets Virksomhed.

Den 3. November døde Frøvler *Jens Hvidberg* 76 Aar gammel. Han var Gartner af Uddannelse, men startede en Frøavls- og Forædlingsvirksomhed og fik et kendt Navn som Leder af denne Virksomhed, der siden blev til Frøavlscentret *Hunsballe*. Der er her særlig Grund til at minde om den ideelle Indstilling, som han viste ved Grundlæggelsen af Pajbjergfondens Forsøgsvirksomhed i 1920 og Idagaardfonden, som han stiftede i 1940 til Understøttelse af kirkelige og almene Forhold. Ogsaa Landhusholdningsselskabet kom til at nyde godt af hans store Offervilje, idet han skænkede et betydeligt Beløb til den af Forpagter *Sonne* grundlagte Arbejdsfond.

Som Anerkendelse for hans fortjenstfulde Indsats for dansk Landbrug, modtog han i 1931 Landhusholdningsselskabets store Sølvbæger.

Disse Mænd har hver især øvet en betydelig Indsats for Landhusholdningsselskabet. Vi vil erindre deres Virksomhed med Taknemlighed og holde deres Minde i Ære.

Forsamlingen rejste sig.

1. Udfaldet af de foretagne Valg.

Sekretær *Axel Nielsen*: Resultatet af de foretagne Valg er først for Præsidiervalgets Vedkommende, at Professor *Axel Pedersen* er blevet genvalgt med 308 Stemmer. Desværre var Linierne om Præsidentvalg ved en Fejltagelse gledet ud af Fortegnelsen over, hvem der var paa Valg, hvorfor der blev udsendt en supplerende Meddelelse om Præsidentvalget. I Mellemtiden havde en hel Del af Medlemmerne imidlertid indsendt deres Stemmeseddel, og adskillige af disse undlod Eftersendelse af den ekstra Stemmeseddel.

Til Bestyrelsesraadet er nyvalgt Forstander *Josef Hansen*, Tystofte, med 298 Stemmer og Godsejer *Axel Oluſen*, Qvistrup, med 296 Stemmer. Genvalgt er Gaardejer *Olav Øllgaard* med 421, Gaardejer *Karl*

Jensen, Bækkegaard, med 400, Hofjægermester *Gregers Juel* 387, Hofjægermester *V. Grandjean* 387, Baron *B. Schaifalitzky de Muckadell* 379, Hofjægermester *A. C. Lensgreve Danneskiold-Samsøe* 380, Proprietær *Kr. Fuglsang* 383, og Hofjægermester *Chr. Lensgreve Moltke* med 390 Stemmer.

Paa Forslag af Bestyrelsesraadet indvalgte Generalforsamlingen Docent *Aksel Milthers* i Bestyrelsesraadet i hans Egenskab af Medlem af Litteraturudvalget.

Til *Revisionsudvalget* genvalgte Docent *Aksel Milthers* med 410 Stemmer og til Bestyrelsen for Fond til Landmænds Uddannelse genvalgte Inspektør *Ib Windfeld* med 416 Stemmer.

2. Bestyrelsesraadets Valg af Medlemmer til Belønningsudvalget m. v.

Ved sit Møde den 26. Oktober 1944 genvalgte Bestyrelsesraadet de efter Tur afgaaende Medlemmer af Belønningsudvalget, nemlig Kreditforeningsdirektør *Hans Hansen* og Gaardejer *H. Brandt Kofoed*.

Der er endnu ikke foretaget Valg af nyt Medlem til Belønningsudvalget i Stedet for afdøde Proprietær *Damsgaard-Sørensen*.

3. Optagne nye Medlemmer.

Hofjægermester *Chr. Lüttichau*: Ved Generalforsamlingen i Fjor havde vi ialt 1176 Medlemmer. I Aarets Løb har 92 Medlemmer indmeldt sig, medens der ved Udmeldelser og Dødsfald har været en Afgang paa 34. Selskabets Medlemstal er saaledes nu 1234. Der er i det forløbne Aar kommen 10 nye livsvarige Medlemmer til, saa vi nu ialt har 60 livsvarige Medlemmer.

4. Meddelelse om Litteraturudvalgets Virksomhed.

Professor *Axel Pedersen* gennemgik kort efterfølgende Beretning om Litteraturudvalgets Virksomhed, der var udsendt til Medlemmerne forud for Generalforsamlingen.

Landhusholdningsselskabets Udgivervirksomhed er fortsat i 1944 efter samme Retningslinier som i 1943.

Selskabets Litteraturvalg har afholdt flere Møder og drøftet og tilrettelagt Arbejdet for Aaret, der gik, og til Dels ogsaa for Aaret, der kommer.

I det følgende skal gives en kort Oversigt over de forskellige Bogudgivelser:

A. Nye Udgaver eller Oplag:

1. *Husholdning paa Landet*. Denne Bog udkom i December 1941,
2. Oplag kom i August 1942, 3. Oplag i September 1943, 4. Op-

lag i Maj 1944 og 5. Oplag i September 1944. Bogen er nu ialt trykt i 41 000 Ekspl. og fremkommer i 2 forskellige Indbindinger, en til Kr. 7,50 og en til Kr. 9,75.

2. *Køkkenbog for unge Piger*. 1. Oplag udkom i September 1943, 2. i December 1943, 3. i Februar 1944 og 4. Oplag i Oktober 1944. Bogen er nu ialt trykt i 39 000 Ekspl. Prisen er uforandret Kr. 3,50 ved Enkeltstyk-Salg og Kr. 2,75 ved Salg af Partier til Undervisningsbrug.
3. *Ensilering og Ensilage*. 1. Oplag udkom i Februar 1943, 2. Oplag er næsten færdigt. — Trykt i 9 000 Ekspl.
4. *Vitaminer og Mineralstoffer*. Af denne Bog er i Foraaret 1944 udkommet 3. reviderede Oplag, hvormed Bogen er trykt i 5 700 Ekspl.
5. *Rodrugternes Sygdomme og Skadedyr*. 2. reviderede Oplag udkom i Februar 1944. Bogen er hermed trykt i 20 000 Ekspl.
6. *Pelsdyravl i Danmark* udkom i Foraaret 1943 i 4 000 Ekspl. Allerede i indeværende Aar har det været nødvendigt at trykke et 2. Oplag paa yderligere 4 000 Ekspl.
7. *Arvelighed og Husdyravl* overtog Landhusholdningsselskabet i Efteraaret 1942. Den da udsendte 2. Udgave paa 4 000 Ekspl. er udsolgt, og nyt Oplag paa 5 000 Ekspl. er fremkommet i November i Aar.
8. *Grundbøgerne*. Af disse er optrykt *Gødningslære* og *Fodringslære*.

Der er fremkommet lidt forskellige Oplag af de forskellige Grundbøger, men Oplaget tæller nu mellem 20 og 30 Tusinde for hver af de forskellige Grundbøger.

9. *Vejledningerne*. Af disse er optrykt *Naturlære*.
10. *Landmandens Lommekalender 1944* udkom i et 1. Oplag i December 1943 paa 15 000 Ekspl. — I Januar 1944 blev det nødvendigt at trykke yderligere nogle Tusinde Ekspl.

I Aar har der været visse Vanskeligheder ved Fremskaffelsen af Materialet, men det er dog nu lykkedes at naa op paa at kunne faa Materiale til et Oplag paa 18 000 Ekspl.

B. Nye Bøger, udkommet i 1944:

1. *Hesten i Avl og Brug*, 268 Sider — Pris Kr. 6,00, udkom i Februar 1944 i 8 000 Ekspl., skrevet af Professor *J. Jespersen*, Konsulent *J. P. Refsgaard*, Statskonsulent *Alf Søndergaard*, Konsulent *Herluf Hansen*, Løjtnant *V. A. Hoffgaard* og Landbrugslærer *Sv. Karlskov Jensen*. Oplaget er allerede udsolgt og de første Par Tusinde solgt af et nyt Oplag paa 12 000 Ekspl. — Denne Bog har faaet en endog særdeles god Modtagelse og er — selv om den slet ikke er skrevet med Henblik herpaa — gaaget ind som Lærebog ved flere Landbrugsskoler.

2. *Landbohaven*, 271 Sider, Kr. 7,50, udkom i Marts 1944 i 5 000 Eksp., skrevet af Konsulent *P. Bruun-Møller*, Plantageejer, Magister *Hans Cornelius Olsen* og Konsulent *P. Wad*.

Ogsaa denne Bogs 1. Oplag er udsolgt, og et nyt Oplag paa 13 000 Eksp. vil foreligge færdigt i December.

3. *Fodermesterbogen*, 559 Sider, Kr. 12,50. 1. Udgave udkom omkring Maj 1944 i 6 000 Eksp., skrevet af Konsulenterne *Tage Andersen* og *Th. Vendelbo Andersen*, Dyrslæge *Arne From*, Forsøgsassistent *K. Hansen*, Fodermestrene *B. V. Kjærshøj*, *J. Gade Holm* og *Chr. Ringtved*, Forstander *L. Lauridsen*, Forsøgsleder, Dr. agro. *V. Steensberg* og Landbrugslærer *H. Westerlund*. Ogsaa af denne Bog burde der paa nærværende Tidspunkt foreligge et nyt Oplag, idet den ligesom de 2 foregaaende har faaet en særdeles god Modtagelse. Naar dette ikke er sket, skyldes det alene, at vi bogstavelig talt ikke har annonceret Bogen. Trods det har vi kun et beskeden Oplag tilbage.

Aarsagen til, at vi har vist den største Tilbageholdenhed med Salget af denne Bog, er, at Bogen vejer ca. 1 $\frac{1}{4}$ kg, og at et nyt Oplag af passende Størrelse vilde sluge mindst 15 Tons af vor Papirration. Det har vi ikke hidtil kunnet tillade os at afse dertil, men forhaabentlig bliver Forholdene bedre for Trykningen af saavel denne Bog som for vore Bøger iøvrigt i Løbet af det kommende Aar.

Af Bøgerne: „Avl af Markfrø“, „Avl af Havefrø“, „Frøafgrødernes Sygdomme og Skadedyr“, „Kartoflens Sygdomme“, „Blandt Markens Kulturplanter“, „Bekæmpelse af Plantesygdomme og Skadedyr“ og „Kaninavl og Kaninhold“ er der ikke udkommet nye Oplag, men der er gaaet saa stærkt Svind i de gamle Oplag, at de fleste af de her nævnte Bøger maa optrykkes i Løbet af det kommende Aar, hvis det bliver muligt at skaffe Papir dertil.

C. Bøger under Forberedelse.

I Løbet af de kommende 2 Maaneder vil fremkomme en Bog om Landbrugets Redskaber og Maskiner, skrevet af Forstander *Knud Hansen*, Statens Redskabsprøver. Det bliver en Bog paa omkring 300 Sider med over 200 Illustrationer. Vi haaber, det skal blive muligt at holde Prisen omkring Kr. 7,50.

Knap saa langt fremme er en Bog om Fjerkræavl og Fjerkræhold, af Forsøgsleder *J. Bælum*, Konsulent *David Davidsen*, Konsulent *S. Buus* og Dyrslæge *A. Stenbæk*.

Ogsaa i denne Bog vil Illustrationernes Antal antagelig nærme sig 200. De mange Illustrationer i disse Bøger fordyrer navnlig Trykningen en Del, men da vi overalt bestræber os for at undgaa „Pynteillustrationer“ og alene medtager Billeder, der uddyber

Bogens Tekst, mener vi, at Bogens Værdi forøges saa stærkt, at Merudgiften er forsvarlig.

Vi havde haabet, at det ogsaa havde været muligt at love en 3. Bog færdig i Løbet af nogle Maaneder, nemlig Botanik for Landmænd, skrevet af Konsulent *Henry Frederiksen*, Hadsten.

Bogen har været under Udarbejdelse i meget lang Tid, og at den ikke bliver færdig til kommende Sommer, skyldes alene, at vi gennem et Samarbejde med Danske Landboforeningers Frøforsyning har faaet Mulighed for at medtage en Del Farvetavler i Bogen. Det er disse Farvetavlers Fremstilling, der er saa tidkrævende, at Bogen først kan ventes færdig i Efteraaret 1945.

Under Forberedelse er ligeledes en Bog om Vildmosearbejdet, skrevet af Konsulent *M. K. Kristensen*. Hvornaar denne Bog kan fremkomme kan ikke siges paa nærværende Tidspunkt, idet der ogsaa til denne Publikation hører et større Billedmateriale.

Foruden de her nævnte Bøger under Forberedelse foreligger naturligvis Planer om adskilligt flere, som det dog endnu er lidt for tidligt at fremkomme med Udtalelser om.

Som det vil erindres, indgik Landhusholdningsselskabet til November i Fjor i et Samarbejde med Det danske Forlag først og fremmest vedrørende Salget af de af Selskabet udgivne Landbrugsbøger. Det danske Forlag, der sælger Bøger gennem Brugsforeningerne, boycottes imidlertid af Boghandlerne, og samme Skæbne ramte nu ogsaa vore Bøger. Det var derfor med en vis Spænding, vi i Fjor afventede, om Salget gennem Det danske Forlag kunde naa lige saa højt eller endnu højere end Salget gennem Boghandelen.

Det kan allerede nu siges, at i Forhold til vort hidtidige Salg gennem Boghandelen, drejer det sig ikke blot om en Forøgelse, men om en Mangedobling. Vi er naturligvis kede af, at nogle faa maa gaa forgæves i Boghandelen, men vi glæder os dog endnu mere over de mange, der har fundet frem til vore Bøger gennem den nye Salgsordning.

Vort Ønske har hverken været at støtte Det danske Forlag eller at skade og genere Boghandlerne, men alene at skaffe vore Bøger den størst mulige Udbredelse.

Vi har iøvrigt haft den Glæde, at mange Boghandlere har taget det fornuftige Parti at se bort fra den Landhusholdningsselskabet ret uvedkommende Strid mellem Det danske Forlag og Boghandelen. De køber som hidtil Landhusholdningsselskabets Bøger og faar herpaa sædvanlig Rabat. Det er næppe helt i Overensstemmelse med Boghandlerforeningens Bestemmelser, men nogen større Risiko derved er der næppe, da „Overtræderne“s Antal er betydeligt og omfatter saa-vel høj som lav indenfor Boghandlerverdenen.

Forhaabentlig lykkes det snart at faa denne lille „Krig“ bragt til

Afslutning, saaledes at i hvert Fald vore Bøger kan faas ogsaa i Boghandelen. Indtil videre maa vi henvise til, at enhver er velkommen til at købe direkte hos os, hvad enten han er Medlem af en Brugsforening eller ikke.

5. Beretning om Selskabets almindelige Virksomhed.

Sekretær *Axel Nielsen* resumerede Beretningen om Selskabets almindelige Virksomhed, der ligesom den foregaaende Beretning havde være trykt og udsendt til Medlemmerne.

Foruden Udgivervirksomheden har Selskabet beskæftiget sig med sine sædvanlige Arbejdsopgaver. Af disse vil bl. a. Arbejdet med Landmandsuddannelsen og unge Pigers huslige Uddannelse blive omtalt under særlige Punkter paa Dagsordenen.

Forinden Arbejdsopgaverne gennemgaas, skal omtales den Begivenhed, der under andre Forhold vilde være blevet markeret paa tydeligere Maade, end Tilfældet blev, nemlig 175 Aars Dagen for Selskabets Oprettelse den 29. Januar 1944. Som Medlemmerne vil vide, markeredes Dagen ved Udsendelsen af et særlig fyldigt Hæfte af Tidsskrift for Landøkonomi, der bl. a. indeholdt en Hilsen fra Præsidiet til Medlemmerne samt en kort Oversigt over en Række vigtige Begivenheder i Selskabets Historie gennem de 175 Aar. I Dagens Anledning modtog Selskabet en Del Blomster og Lykønsningstelegrammer.

Selskabets Foredragsvirksomhed. Ved Generalforsamlingen den 10. December 1943 holdt Afdelingsbestyrerne *Chr. Stapel* og *Dr. phil. P. Bovien* Foredrag om „Sygdomme og Skadedyr i Roemarkerne“.

Ved Foredragsmødet den 10. Februar 1944 talte Direktør *A. Poulsen*, Roskilde, om „Frøavlens Vilkaar og Fremtidsmuligheder“, ved Mødet den 24. Februar talte Professor *K. A. Bondorff* om „Dansk Forsknings- og Forsøgsvirksomhed paa Landbrugets Omraade“, og den 15. Marts talte Statsmeteorolog *L. Lysgaard* om „Vejr og Klima“.

Derimod afholdtes der i 1944 — som Medlemmerne vil vide — ikke noget „Hindsgavl-Møde“, idet vi syntes, Forholdene var for urolige til, at der kunde ventes fornøden Tilslutning. Forhaabentlig vil det ikke vare alt for længe, inden det paany bliver muligt at afholde Møde paa Hindsgavl.

Konsulentmødet 1944 afholdtes — trods alle Rejsevanskeligheder — med god Tilslutning den 25. og 26. Februar. Den første Dag afholdtes 2 Fælles-Sektionsmøder samt 6 Sektionsmøder vedrørende Plantekultur, Husdyrbrug, Regnskabsføring, Husholdning, Havebrug og Mejeribrug.

Det almindelige Konsulentmøde afholdtes den anden Dag med føl-

gende Emner og Foredragsholdere: Professor, Dr. oec. *Kjeld Philip*: „Skattepolitik som et Led i Inflationsbekæmpelse“, Professor, Dr. phil. & scient. *S. Orla-Jensen*: „Alderdomssvækkelse og Tarmflora (en Efterprøvning af Metchnikoffs Idé), Kontorchef *Johs. Ridder*: „Det landøkonomiske Driftsbureaus Arbejde gennem 25 Aar“.

Om Statskonsulentvirksomheden er intet særligt at bemærke. Arbejdet er — trods Trafikvanskeligheder — gaaet sin Gang. Der er heller ikke i Aar afholdt noget Møde mellem Præsidiet og Statskonsulenterne.

Der er ikke udsat nye Prisopgaver. Fristen for Indsendelse af den Prisopgave, Selskabet for Tiden har løbende — Angivelse af Metoder til Bestemmelse af Fosforsyre og Kalium ved Jordbundsundersøgelser — udløber med Udgangen af 1945.

Selskabet har modtaget de sædvanlige Statsbevillinger dels til Selskabets eget Brug, dels til Administration af forskellige Opgaver. Bevillingen til „Mejeripersonalets Videreuddannelse“ er blevet forhøjet med 2 800 Kr. til 36 000 Kr. — Det Beløb, hvormed Bevillingen er blevet forhøjet, skal anvendes til Kursus paa Statens Forsøgsmejeri.

Almanakstykket. Til Universitetsalmanakken for 1945 har Selskabet fremskaffet den sædvanlige landøkonomiske Artikel, idet Distriktsbestyrer ved Det danske Hedeselskab, Lektor *J. M. Jakobsen*, Roskilde, har skrevet om Dræning.

Af Skrifter har Selskabet som sædvanlig gratis tilsendt Medlemmerne Tidsskrift for Landøkonomi, Landøkonomisk Aarbog, som Selskabet køber af Landbrugsministeriet, Aarsberetningen og Landmandens Lommekalender. Endvidere har Selskabet tilbudt Medlemmerne 1 Eksp. af hver af de nyudkomne Bøger til halv Pris og yderligere Eksp. med 20 pCt. Rabat. Endvidere kan Medlemmerne for en Pris af 4 Kr. om Aaret abonnere paa Tidsskrift for Planteavl gennem Selskabet.

Legaterne under Landhusholdningsselskabet. I Løbet af Aaret 1944 har Selskabet som sædvanlig uddelt store Legatmidler, nemlig Legaterne for trængende, forhenværende Landmænd og deres Efterladte: *Etatsraad Harald Holmes og Hustrus* og *Godsejer V. A. Goldschmidts Legat*, Afdeling A., *Forpagter Bokelmanns* og *Godsejer Chr. Schmidts til Vibygaards Legat* samt *Sjællands Stifts Brandforsikringsfond*.

Endvidere er uddelt Legaterne til Studium og til videnskabeligt Arbejde: *Godsejer V. A. Goldschmidts Legat for Landbrugsstuderende*, *Forpagter Bokelmanns*, *Inspektør N. P. J. Buus'*, *Etatsraad P. Feilbergs*, *Proprietær J. H. Holms* og *Jægermester, Forpagter Frants Skovs* samt *Købmand Jørgen Sørensens* og *Hustrus Legater*. Om Fond til Landmænds Uddannelse vil blive givet særlig Meddelelse.

Af *Godsejer V. A. Goldschmidts Legat*, Afdeling B., er uddelt ca. 15 000 Kr. til forskellige Veterinærers Forsøg og Undersøgelser vedrørende Sygdomme hos Husdyrene. Endvidere har Selskabet støttet Landbrugslærer *A. O. Rasmussens Arbejdsundersøgelser* med 500 Kr., Assistent *Ingvar Petersens Ukrudtsundersøgelser* med 1 500 Kr., Landbrugskandidat *Hj. Møller Nielsens Undersøgelser* vedrørende Lucerneforsøg med 350 Kr. og Konsulent *P. Grøntveds Undersøgelser* vedrørende Bekæmpelse af Mælkebøtten med 250 Kr.

Med Hensyn til Dr. med. *K. A. Hasselbalch og Hustrus Legat til Støtte for Landhusholdningsselskabets Landmandsuddannelse* er foretaget en Fundatsændring, saa Legatet kan benyttes til Uddannelse i videre Forstand.

Af *Konierensraad W. A. Hansens Legatmidler* er der tildelt Grønlands Styrelse et Beløb af 420 Kr. til Gavn for Grønland.

Af *J. Pedersen-Bjergaards Legat* er uddelt et Sølvbæger til Forretningsfører *S. M. Nielsen*, Faaborg, for 50 Aars fortjenstfuldt Virke til Ægproduktionens Fremme.

Af *Konsulent J. Løvendahl Jensens Mindelegat* har Frk. *Marie Hansen*, Dømmestrup pr. Fangel, efter Indstilling af Statens Fjerkræudvalg faaet tildelt en Ærespræmie.

„*N. N. Stensgaards Ærespræmie*“ er — ligeledes efter Indstilling af Statens Fjerkræudvalg — tildelt Forpagter *V. Hagerup*, Brobyhus, Snekkersten.

Til Mindeurnen for Statskonsulent *Harald Faber* har Selskabet ydet et Bidrag af 300 Kr.

Til *Fællesudvalget for Fjerkrævlen* har Selskabet ydet det sædvanlige Tilskud af 500 Kr.

Valg til Udvalg. Til Belønningsudvalget er genvalgt de efter Tur afgaaende 2 Medlemmer.

Lærlingeudvalget er omdannet og har nu faaet følgende Navn og Sammensætning: Udvalget vedrørende Uddannelse af Arbejdsledere paa større Gaarde: Forpagter *Aug. Bech*, Vallø Hovedgaard, Vallø (Formand), Godsejer, Dr. med. *K. A. Hasselbalch*, Borupgaard pr. Snekkersten, Hofjægermester *Chr. Lüttichau*, Tjele pr. Ørum (Sønderlyng), Godsejer *E. A. Tesdorpf*, Gjorslev pr. St.-Heddinge, Stamhusbesidder, Hofjægermester *V. Grandjean*, Vennerslund pr. Nr.-Alslev, Godsejer *H. Hovgaard Jakobsen*, Kejrup pr. Ladby, og Inspektør *B. Fr. Møller*, Nebbegaard pr. Pjedsted. Endvidere er Proprietær *K. Christensen*, Mørkhøjgaard pr. Herlev, sagkyndigt Medlem af Udvalget med Hensyn til Dagbogsføringen.

Til Bestyrelsen for Husholdningsseminariet „*Ankerhus*“ har Selskabet valgt Hofjægermester *Chr. Lüttichau* med Sekretær *Axel Nielsen*, som Suppleant.

6. Beretning om „Fond til Landmænds Uddannelse“.

Professor *Axel Pedersen*: I Slutningen af 1943 blev Meddelelse om Uddeling af denne Fonds Midler for Aaret 1944 sammen med de øvrige Legatmidler for Landbrugsstuderende tilstillet Landbrugspressen og desuden ved Opslag bekendtgjort paa Landbohøjskolen.

I Henhold hertil indkom ialt 71 Ansøgninger. Til 25 af Ansøgerne blev af de øvrige Legatmidler uddelt 4 675 Kr. til Studium paa Landbohøjskolen.

De øvrige 46 Ansøgninger blev tilsendt Bestyrelsen for „Fond til Landmænds Uddannelse“, der indstillede, at der uddeltes 8 Portioner à 75 Kr. og 4 à 50 Kr., ialt 800 Kr. — Denne Indstilling blev godkendt af Præsidiet.

Fonden har som bekendt sin egen Bestyrelse. Den vil for 1945 komme til at bestaa af den ledende Præsident, Forpagter *Aug. Bech* (i Stedet for Hofjægermester *Chr. Lüttichau*) og det „ældst valgte“ Medlem af Bestyrelsesraadet, Forstander *J. C. Overgaard*, samt Docent *Aksel Milthers*, Godsejer *K. Langkilde* og Inspektør *Ib Windfeld*. Konsulent *Chr. Aage Krogsriis* er Fondens Sekretær.

7. Beretning om Samvirksomheden for landbrugsfagligt Oplysningsarbejde.

Professor *Axel Pedersen* redegjorde for Samvirksomhedens Arbejde og omtalte de 3 afholdte Kursus og et fjerde, som maatte aflyses.

1) Kursus i Samfundslære. Paa Foranledning af „Foreningen af danske Husholdningslærerinder“ afholdtes et Kursus i „Samfundslære med Familien som Udgangspunkt“ for Husholdningslærerinder og Husholdningskonsulenter. Der nedsattes et særligt Udvalg til Tilrettelæggelse af dette Kursus, som afholdtes i Dagene 20.—22. April paa Aarhus Universitet. Der mødte 80—85 Deltagere, og Kursuset var særdeles vellykket.

2) Fodermesterkursus. Dette Kursus var planlagt i Fjor, men maatte da aflyses paa Grund af Rejserestriktionerne. Det blev gennemført i Aar i Dagene 18.—23. September paa Korinth Landbrugsskole og var meget udbytterigt for Deltagerne, hvoraf 35—40 var naaet frem trods Begivenhederne, der indtraf netop i de Dage; enkelte Foredragsholdere naaede dog ikke frem.

3) Kursus vedrørende Ungdomsarbejde afholdtes efter Forslag af Foreningen af danske Landbrugskandidater paa Kærehave Landbrugsskole i Dagene 19.—21. September. Det var tilrettelagt af et særligt Udvalg og samlede ca. 40 Deltagere, hvilket var omtrent, hvad Skolen havde Plads til paa den Aarstid.

4) Kursus vedrørende Havebrug og Ernæring var planlagt til Afholdelse i Dagene 16.—18. Oktober paa Landbohøjsko-

len, men maatte aflyses grundet paa for ringe Tilslutning. — Denne maa igen tilskrives de unormale Forhold, og Kursuset vil formentlig blive afholdt, saa snart Tiderne tillader det.

8. Meddelelse om Oprettelse af en „Landbrugets Brevskole“.

Sekretær *Axel Nielsen* redegjorde udførligt for, hvorledes den planlagte Brevskole skulde organiseres, og hvilke Opgaver den skulde tage sig af som et nyt Led i det landbrugsfaglige Oplysningsarbejde.

Tanken om Oprettelse af en „Landbrugets Brevskole“ er opstaaet efter et Besøg, som Landhusholdningsselskabets Sekretær i Foraaret 1944 aflagde i Sverige. Sekretæren besøgte som ved tidligere Besøg i Sverige det store Landbrugsforlag (L. T.s Forlag), men denne Gang tillige en Nydannelse inden for dette Forlag: L. T. K., d. v. s. Landbruksförbundets Tidskriftaktiebolags Korrespondanceskole.

Der findes i Sverige flere store Korrespondanceskoler, d. v. s. Skoler, der underviser pr. Brev. — Den svenske Landbrugsbrevskole (L. T. K.) havde i Løbet af sidste Vinter haft over 10 000 Elever. En anden svensk Brevskole, som Sekretæren havde Lejlighed til at besøge, havde saaledes ca. 40 000 Elever aarlig.

Ogsaa her i Landet er der enkelte store og flere smaa Brevskoler, men inden for Landbruget har der hidtil ikke været gjort nogen større Indsats paa dette Felt. Efter den svenske Succes med en Landbrugs-Brevskole er det dog utvivlsomt kun et Tidsspørgsmaal, naar Forsøget bliver gjort her i Landet. Spørgsmaalet var formentlig nærmest, om vi eller andre skulde tage Opgaven op.

Hvad er nu en Brevskoleundervisning? Ret beset er det Studium af en Bog under kyndig Vejledning. Undervisningsbrevene, der hører til et Kursus, danner tilsammen en større eller mindre Bog om et afgrænset Emne. Hvert Undervisningsbrev (Kapitel, om man vil) er paa 8—16 Sider. Efter hvert Afsnit i Brevet er opstillet en Række Spørgsmaal, som Eleven besvarer i et dertil indrettet Svarhefte. Fremgangsmaaden er den, at Eleven først faar to Undervisningsbreve. Medens Svarene paa det første er inde til Korrigering, arbejder Eleven med Brev Nr. 2. Samtidig med, at han faar sine Svar paa Undervisningsbrev Nr. 1 retur med Lærerens Bemærkninger, faar han tilsendt Brev Nr. 3 og saa fremdeles. — Et Kursus kan være af højst forskellig Længde, 5—15 Breve er det almindeligste.

En Brevskole arbejder med faa faste og mange løse Medarbejdere. Som løse Medarbejdere anvendes Konsulenter, Landbrugslærere, Assisterter ved Landbohøjskolen og andre Undervisningsanstalter.

Som Emner kan et hvilket som helst Fagomraade tages op. Her skal blot i Flæng nævnes nogle enkelte:

Ensilering.	Konservering.
Pelsdyravl.	Læplantning.
Skatteopgørelse.	Malkekøernes Vinterfodring.
Landbrugsbogføring.	Kalkning og Mergling.
Skadedyr og Sygdomme i Frømarkerne.	Ukrudtsbekæmpelse.
Regning.	Afvanding.
Vore Fødevarer.	Dansk.
	o. s. fr.

Efter Kursusets Afslutning (det afsluttes med en Prøve, for hvilken der gives en Karakter), udstedes et Bevis for, at Eleven har gennemgaaet Kursuset, og samtidig tilbydes der Eleven et samlet indbundet Sæt Undervisningsbrev til disse Brevs Fremstillingspris.

Prisen paa Kursus varierer naturligvis med Kursusets Størrelse.

Der gives tre Undervisningsformer:

1. Enkeltmands-Undervisning.
2. Studiekreds-Undervisning.
3. Kursuskredse.

1. Enkeltmands-Undervisning er nærmere forklaret ovenfor.

2. Studiekreds-Undervisning kan foregaa efter det Princip, at hver af en Studiekreds' Medlemmer (5—12 Personer) faar udleveret sit Undervisningsbrev, men der indgives fra Studiekredsen kun en samlet Besvarelse af hvert Brev. Som Følge heraf ligger Priserne pro persona væsentlig lavere.

3. Kursuskredse (i Sverige kaldet „Lærerstudiecirkler“). Disse svarer stort set til Aftenskoleundervisning med lavt Elevtal (8—20 Elever pr. Kursus). Der udleveres Undervisningsbrev som nævnt ovenfor, men den lokale Arrangør (en Konsulent eller Landbrugslærer) foretager selv Gennemgangen af Besvarelserne i Stedet for, at Brevene som i de foregaaende to Tilfælde indsendes til Brevskolen.

Undervisningsform Nr. 2 skulde formentlig kunne anvendes af Folkeskolens Lærere eller af unge Landmænd, der har været paa Landbrugsskole og derigennem erhvervet sig de fornødne Forkundskaber til at kunne optræde som Studiekredsledere.

Undervisningsform Nr. 3 vil som nævnt alene kunne anvendes af Fagfolk som Konsulenter og Landbrugslærere.

Der vil være Mulighed for, at Undervisningsbrevene — samlet eller delt — vil finde Anvendelse ogsaa i det almindelige Aftenskolearbejde, idet de i samlet Stand i mangt og meget vil svare til de Grundbøger, vi allerede udgiver, og af hvilke der anvendes ca. 12 000 Stk. om Aaret.

Selskabet har opslaaet Stillingen ledig som Forstander, og søger en Mand, som kan ofre al sin Tid paa at bringe Brevskolen til at gaa,

som den skal. Antagelig maa han fra Starten have en yngre Landbrugskandidat som Medhjælper foruden den nødvendige Kontorassistance. De løse Medhjælpere, der som Lærere skal knyttes til et saadant Foretagende, vil det næppe volde Vanskeligheder at komme i Forbindelse med.

Da det utvivlsomt maa anses for en Betingelse for en heldig Start, at der bliver mange Kursus at vælge imellem, vil det betyde, at der i Løbet af en kortere Periode skal udgives formentlig 25 à 30 Undervisningssæt (Bøger, om man vil). Dette medfører betydelige Udgifter, idet det næppe er muligt at trykke hvert af disse Undervisningssæt under 2 000 à 3 000 Kr. pr. Stk. — Naar hertil lægges de øvrige, nødvendige Startudgifter, blandt andet Gager et Stykke Tid, indtil Indtægterne begynder at fremkomme, vil det være forstaaeligt, at det er en større samlet Kapital, der er nødvendig for Brevskolens Start. Da Landhusholdningsselskabet ikke raader over tilstrækkelige likvide Midler, vil Pengene blive tilvejebragt ved Laan hos Selskabets Medlemmer, der ved Tegning af Andele paa 1000 Kr. vil være med til at skabe det økonomiske Grundlag for Brevskolens Start.

Paa en Forespørgsel om, hvor stort et Beløb der var tegnet, oplyste Sekretær Axel Nielsen, at man i Løbet af den korte Tid, der var gaaet, var naaet op paa 67 000 Kr., og der var overvejende Sandsynlighed for, at de 100 000 Kr., som man imødesaa, snart vilde blive naaet.

Til disse Betragtninger vedrørende Brevskole-Undervisning kan føjes, at der har været fuld Enighed om — inden for den Kreds, der har drøftet disse Spørgsmaal —, at der ikke kan være Tale om, at vi med Oprettelsen af en saadan Brevskole kommer til at paaføre allerede eksisterende Arbejde nogen som helst Konkurrence, hvilket selvsagt ikke maatte finde Sted. Man har fra alle Sider været enige om, at der alene kunde blive Tale om et Supplement til det allerede bestaaende, medens det var ganske utænkeligt, at der med Oprettelse af „Landbrüggets Brevskole“ skulde kunne voldes Skade paa det store og udmærkede Arbejde, der allerede er iværksat.

9. Meddelelse om Uddelingen af Landhusholdningsselskabets Hædersbelønninger.

Hofjægermester *Chr. Lüttichau* meddelte, at Belønningsudvalget og Præsidiets har set sig nødsaget til at tage Beslutning om ikke at udele Sølvbægre til Hædersbelønning for Landboflid i Aar, idet Selskabet ikke havde Mulighed for at skaffe det nødvendige Sølv.

De indkomne Indstillinger er derfor blevet henlagt.

Landhusholdningsselskabets Duelighedsmedaille 1944 er uddelt til følgende:

Husbestyrerinde *Ane Andersine Petrea Andersen*, Givskud pr. Jelling, Tømrer *A. P. Andersen*, Valnæs pr. Nr. Alslev, Fodermester

Ejner Secher Andersen, „Bakkely“ pr. Store-Heddinge, Fodermester *Ole Andersen*, Stølgaard, Strøby, Husholderske *Gyde Marie Bock*, Skærbæk, Gaardbestyrer *Karl Andreas Christensen*, Flintinge, Medhjælper *Marie Christensen*, Gyllingnæs pr. Gylling, Fodermester *Hans Christian Hansen*, Render pr. Tommerup, Landbrugsmedhjælper *Niels Peder Hansen*, Taagerup pr. Rødby, Husbestyrerinde *Martine Henriksen*, Sterup pr. Jerslev J., Medhjælper *Jens Kristian Johan Jensen*, „Teglgaarden“ pr. Hillerød, Fodermester *Thorvald Jensen*, Radsted pr. Saxkøbing, Traktorfører *Christian Johansen*, „Thyrstinggaard“ ved Bredstrup, Gaardbestyrer *Hans Jørgen Jørgensen*, Saltofte pr. Assens, Traktorfører *Lars Peter Jørgensen*, Røde Vejrmøllegaard, Glostrup, Bestyrer *Peder Kirkeby*, Klokmose, Astrup, Skjern, Havemand *Niels Antonius Lindsted*, Stougaard Hovedgaard, Tørring, Husmand *Viktor Marcussen*, Vejruphus, Nymark St., Malkekone *Hansigne Sørensen*, Gørlose, Daglejer *Rasmus Thuesen*, Peerstrupgaard, Kolind.

10. Meddelelse om Virksomheden i Udvalget vedrørende unge Pigers huslige Uddannelse.

Konsulent, Frk. *Agnete Tang*: Arbejdet for unge Pigers huslige Uddannelse har i 1944 haft fortsat Fremgang.

Antallet af Læresteder er November 1944 627, — idet der i 1944 er antaget 189 nye Læresteder og frameldt eller udskudt 103.

For de unge Pigers Vedkommende har den reelle Stigning i samme Tidsrum været større, idet der til de to sidste Skiftedage har været en Tilgang paa henholdsvis 80 og 100 unge Piger.

Da det samlede Antal unge Piger under Uddannelse nu er ca. 400, er Antallet siden 1941 tidoblet, medens der for Lærestedernes Vedkommende siden 1941 kun kan noteres en Stigning paa godt 50 pCt., hvilket for det første skyldes den foran omtalte Udrensning og for det andet, at man ikke har ønsket en stærkere Stigning, inden det var muligt at faa de unge Piger med.

I Modsætning til denne bemærkelsesværdige Stigning i Tilgangen af unge Piger til den huslige Uddannelse, har kun ganske faa unge Piger i Aar afsluttet deres Uddannelse, idet kun 6 unge Piger har modtaget Lærebevis eller Lærebrev, et Forhold, der dog sikkert skyldes den meget ringe Tilgang i 1939 og 1940.

Den nye Tillidsmandsordning gaaende ud paa, at der i hvert Amt nedsættes et Amsudvalg paa 12—18 Medlemmer, er nu gennemført over hele Landet og virker tilfredsstillende.

Foredragsvirksomheden har i 1944 paa Grund af det stadigt mere omfattende Kontorarbejde og de vanskelige Rejseforhold været lidt mindre end de foregaaende Aar. — Ialt har Konsulenten i 1944 talt ved 66 Møder og haft ca. 100 Rejsedage.

Paa Grund af det stadigt stigende Arbejde og de i samme Forhold stigende Udgifter blev der i Forsommeren 1944 fremsat Forslag om,

at Lærestederne selv i nogen Grad skulde tage Del i de med Arbejdet forbundne Udgifter. — Ved et Møde i Udvalget Juni 1944 bestemtes derfor, at Lærestederne for Eftertiden skal betale et aarligt Kontingent paa 10 Kr.

Da Lærestederne i denne Sag maa betragtes som den ydende Part, og det langt fra har været muligt at skaffe unge Piger til alle, var man ved Gennemførelsen af Forslaget forberedt paa ret stort Frafald af Læresteder.

Husmødrene modtog dog Forslaget med Velvilje, og Resultatet blev langt over Forventning, idet der ialt er indbetalt Kr. 6000 i Kontingent.

11. Meddelelse om Landhusholdningsselskabets Uddannelse af Landvæsens- og Foderelever.

Forpagter *Aug. Bech* aflagde Beretning om Selskabets Uddannelser og udtalte som Indledning, at Uddannelsen af Landbougdommen igennem mange Aar havde ligget Landhusholdningsselskabet varmt paa Sinde. Det var en Opgave, som Tiden nu var inde til at faa lagt rigtigt til Rette, og det vil blive af stor Betydning for den opvoksende Landbougdom og dermed for Landbruget, at vi gaar ind i dette Arbejde med den rette Indstilling.

Vi skal pløje baade dybere og bredere Furer, end vi hidtil har gjort paa dette Omraade. Det drejer sig i første Række om at faa de unge til at se Betydningen af, at de udnytter de unge Aar til en virkelig Uddannelse — som en Forberedelse til den Gerning der venter dem. Det, vi ældre skal gøre, er at yde vor Medvirken til at skabe Interesse for Sagen. Vi maa imødekomme de unges Trang til at blive saa dygtige som muligt og hjælpe dem i deres Arbejde, ogsaa hvor de samles i fælles Bestræbelser for at faa det mest mulige og bedst mulige ud af Ungdomsarbejdet.

Man skal søge at faa de unge til at stræbe mod faglig Dygtiggørelse, men dog aldrig forcere det paa Bekostning af den personlige Udvikling, der skal ske i Ungdomsaarene, og som er Grundlaget for, at den faglige Dygtighed kan komme til sin rette Udfoldelse.

Arbejdet med de forskellige Uddannelsesformer er i det forløbne Aar blevet fortsat efter de hidtidige Retningslinier, og sideløbende hermed har der været virket med den Omorganisering af Uddannelsen, som kortelig omtaltes i Beretningen i Fjor.

Landvæsensuddannelsen.

Tilgangen af nye Elever til Uddannelsen paa Bønderbrug og paa større Gaarde har været ca. 30 i Aarets Løb eller nogenlunde samme Antal som i Fjor. Elever til Bønderbrug har atter i Aar været i Over-

tal, men paa den anden Side bliver det mere almindeligt, at Elever, der begynder paa mindre Gaarde, faar deres 3. Læreaar paa en større Gaard.

Arbejdet i Stalden har aldrig rigtig kunnet aftvinge Landvæsenseleverne Interesse. De har levet i den Vildfarelse, at den — endda særdeles vigtige — Side af Landbruget nærmest var dem uvedkommende. Det synes, som om der nu er ved at ske en Ændring her. Adskillige Elever har i de senere Aar været i Stalden en Del af 3. Læreaar eller har fortsat som Foderelev et Aar efter Afslutningen af de tre Aar som Landvæsenselev.

Der er i Aarets Løb kommen 2 nye Læresteder til af mindre Gaarde, saaledes at der nu er 19 større Gaarde og 27 Bønderbrug som Læresteder for Uddannelsen.

Lærestedsbesøgene tillægger vi en ikke ringe Betydning for Uddannelsen. Der skabes ved disse personlig Kontakt med hver enkelt Elev og Lærested, og denne er en betydende Forudsætning for virkelig Raadgivning og Vejledning blandt de unge. Ogsaa i Aar har Forholdene lagt Hindringer i Vejen for Gennemførelsen af Lærestedsbesøgene i det fulde Omfang. Der mangler saaledes endnu en Del Læresteder paa Sjælland.

Omorganiseringen af Uddannelsen paa Bønderbrug med Henblik paa Løsning af denne Opgave ved Samarbejde mellem Landbo- og Husmandsforeningernes fælles Ungdomsudvalg, Foreningerne af unge Landmænd og Landhusholdningsselskabet har medført en Række Forhandlinger, som har resulteret i, at der er iværksat et saadant Samarbejde.

Som det vil erindres fra Beretningen i Fjor havde der været afholdt et orienterende Møde om Spørgsmaalet, men der kom ikke noget Arbejde i Gang paa Grundlag heraf — udover at De samv. danske Landboforeninger udsendte en Fortegnelse over ca. 600 Læresteder udpeget af de lokale Landboforeninger.

I forskellige Egne af Landet begyndte man imidlertid at arbejde med Spørgsmaalet ud fra det Synspunkt, at der til en Lærestedsudpegning maa være knyttet en virkelig Lærlingeordning, ifald en saadan Lærestedsudpegning skulde være andet og mere end en Pladsanvisning for Landbrugets unge, et Synspunkt som vi fra Landhusholdningsselskabets Side fuldt ud delte.

Paa Aarhusegnen under Ledelse af Forstander S. Larsen Sørensen, Malling, og i Sønderborg Amt med Gaardejer Jens Iversen, Paradisgaard, Kirkehørup, som Formand, var der blevet nedsat Ungdomsudvalg med Repræsentanter fra saavel Landbo- som Husmandsforeningerne. Paa Sjælland havde det sjællandske Ungdomsudvalg, ligeledes valgt af baade Landbo- og Husmandsforeningerne med Forstander Oluf Jensen, Slangerup, som Formand, taget det samme Spørgsmaal op til Behandling: Hvordan skal den Uddannelse tilrette-

lægges, der bedst tjener Formaalet at give Landbrugets unge Lyst til deres Gerning og Interesse for at skaffe sig en praktisk og teoretisk Uddannelse, som opfylder de Krav, Landbruget som Erhverv stiller dets Udøvere.

Selv om Grundlaget for Drøftelserne var nogenlunde ens de forskellige Steder, var der dog ret stor Forskel i den Maade, hvorpaa man agtede at gaa frem. Fra Landhusholdningsselskabets Side saa vi det betænkelige heri, idet ret store Afvigelser i Retningslinierne til sin Tid vilde vanskeliggøre Bestræbelserne paa at faa en landsomfattende, ensartet Uddannelsesform.

Forstander Frandsen, Øtoftegaard, udtrykte dette ved Generalforsamlingen sidste Aar ved at sige: „Vi skal gerne naa til en Samling i denne Sag, saa vi ikke faar to — tre eller fire forskellige Læringsuddannelser.“

Landhusholdningsselskabet rettede derfor i Februar Maaned Henvendelse til de nævnte Landsdeles Udvalg med Forslag om en orienterende Drøftelse af de Retningslinier, der bør følges for til sin Tid at kunne gøre Uddannelsen landsomfattende. Der viste sig straks Stemning for saadanne Drøftelser, og Resultatet er blevet, at der nu er indledet et Samarbejde om Uddannelsen, og der er udarbejdet Regler for denne. De paagældende Uddannelsesregler stemmer ret nøje overens med de Hovedretningslinier, der tidligere har været omtalt, men der er kommen en betydningsfuld Tilføjelse, som gaar ud paa, at der sideløbende med den praktiske Uddannelse søges gennemført et omfattende landbrugsfagligt Ungdomsarbejde med Undervisning, Konkurrencer o. s. v. Hensigten med dette er baade at vække og udvikle de unges Interesse for Landbruget og give dem et vist Grundlag at arbejde videre paa, naar de til sin Tid kommer paa Højskole og Landbrugs- eller Husmandsskole.

Samarbejdet med de nævnte Organisationer er indtil videre dobbeltsidet.

1. Der er mellem Landhusholdningsselskabet og de jyske Udvalg dannet et Fællesudvalg eller Forretningsudvalg, bestaaende af 2 Rep:æsentanter fra hvert Udvalg. Selskabets Repræsentanter er Hofjægermester Chr. Lüttichau og Læringsudvalgets Sekretær, Chr. Aage Krogsriis. Dette Udvalgs Opgave er at tage sig af alle Spørgsmaal, der bedst løses i Fællesskab, herunder Lærestedsfor-tegnelser, Raadgivning, Vejledning, Agitation m. v.
2. Paa Sjælland er Landhusholdningsselskabet indtraadt direkte i Det sjællandske Ungdomsudvalg paa lige Fod med Landbo- og Husmandsforeningerne samt Foreningerne af unge Landmænd, der har 2 og de førstnævnte 3 Organisationer hver 5 Medlemmer i Udvalget. Denne Ordning er dog kun af midlertidig Karakter og kan ophæves, naar Samarbejdet til sin Tid kommer til at omfatte hele Landet.

Vore 5 Medlemmer er Gdr. Poul H. Andreassen, Alslev, (tidligere Formand for Foreningerne af unge Landmænd i Præstø Amt) og Konsulent J. Gravesen, Vig, der tillige er vore Repræsentanter i Forretningsudvalget, Forpagter A. Bech, Vallø Hovedgaard, Forstander Siliam Bjerre, Høng, og Forpagter G. Tvedegaard, Langemosegaard. Formandsskabet i Ungdomsudvalget skal gaa paa Omgang mellem Landbo- og Husmandsforeningerne samt Landhusholdningssekskabet. Vi har som Formand for vore Repræsentanter valgt Poul H. Andreassen.

Arbejdet efter de nye Retningslinier vil dog først kunne komme rigtig i Gang til Foraaret. De Elever, som vi i Øjeblikket har under Uddannelse paa Bønderbrug i de Egne, hvor Samarbejdet er indledet, maa derfor stilles frit for at vælge den nye Form eller fuldende den paabegyndte Uddannelse som oprindeligt tænkt.

Det bør i denne Forbindelse nævnes, at det hidtidige Læringleudvalg som Konsekvens heraf er afløst af 2 nye selvstændige Udvalg til Varetagelse af henholdsvis Fodermesteruddannelsen og Arbejdslederuddannelsen paa større Gaarde, en Uddannelse, der skal afløse den hidtidige Uddannelse af Landvæsenselever paa større Gaarde. Meddelelse om disse Udvalgs Sammensætning er givet i Beretningen om Selskabets alm. Virksomhed.

Da Uddannelsen paa mindre Gaarde gradvis gaar over til Fællesarbejdet med de enkelte Landsdele, blev den Tanke fremsat, at Uddannelsen paa større Gaarde burde omlægges samtidig, saa den i højere Grad end hidtil blev en mere decideret Arbejdslederuddannelse, svarende til Fodermesteruddannelsen.

Som Foruddannelse skulde der kræves 2 Aars Uddannelse paa mindre Brug, derefter en 3-aarig Uddannelse paa Gaarde af voksende Størrelse, suppleret med et 9 Mdr.s Ophold paa Landbrugsskole, og endelig som Afslutning et Aar som Underforvalter paa en større Gaard eller som Forvalter paa en mindre.

Der regnes med, at det første Aar under Uddannelsen skal være paa Gaarde af en Størrelse paa omkring 300 Tdr. Land. Paa disse skulde Eleverne have Lejlighed til at sætte sig ind i Forholdene paa en større Gaard, og det skulde i Udtalelserne herfra saavel som fra det følgende Lærested anføres, om vedkommende Elev har Evner og Anlæg for en ledende Stilling ved det større Landbrug. De Elever, der skønnes at være i Besiddelse af saadanne Anlæg, kan fortsætte deres Uddannelse, hvorimod de andre under en eller anden Form maa raades til fortrinsvis at søge deres Uddannelse paa mindre Brugstyper.

Noget tilsvarende har vi ikke haft ved vor hidtidige Uddannelse paa større Gaarde, fordi Elevernes Uddannelse her ikke nær altid har ledende Stillinger paa større Gaarde som Maal.

Fodermesteruddannelsen.

Som det vil erindres fra Meddelelser ved Generalforsamlingen i Fjor, blev der fra November 1943 iværksat en Uddannelse af Fodermestre, der skulde træde i Stedet for den hidtidige Foderelevuddannelse, som gennem en længere Aarrække havde ført en hensygnende Tilværelse.

Uddannelsen startede med 26 Læresteder det første Aar. Heraf var dog kun 5 i Jylland. Den nye Lærestedsfortegnelse, der er udarbejdet for 1944—45, omfatter 28 Læresteder, heraf 7 i Jylland.

Da vi paabegyndte Uddannelsen, mente vi, at der paa disse 26 Læresteder kunde være Plads for 30—35 Elever. Selv om der er Læresteder, der har baade 3 og 4 Elever, har det alligevel vist sig, at det anslaaede Tal var for højt. Dette skyldes bl. a., at flere af Lærestederne ikke fik Elever, der vilde gaa ind under Uddannelsen.

I Stedet for de 35 Elever, som vi havde ventet, har vi imidlertid kun faaet 24, og man maa være forberedt paa, at enkelte falder fra efter Udløbet af det første Læreaar, saaledes at vi næppe skal regne med mere end 20 for det første Aar.

Efter de Erfaringer, der er gjort det første Aar, tyder det paa, at Lærestedsantallet er for lille, hvis vi skal regne med 30—35 Elever i hver Aargang. Blandt andet af Hensyn til Fodermesterskolen vilde det være hensigtsmæssigt at have Holdene af nævnte Størrelse.

Det er imidlertid et Spørgsmaal, som maa gennemdrøftes af Udvalget, naar det er i Besiddelse af de nødvendige Oplysninger. Vi skal ikke forcere Lærestedsudpegningen, men dog sørge for, at det fornødne Antal egnede Læresteder staar til Raadighed for de Elever, der agter at gennemgaa Uddannelsen.

Det omfattende Arbejde med de forskellige Uddannelser kræver megen Tid. For at vi kan klare dette, er det blevet ordnet saaledes, at Sekretæren for Lærlingeudvalget er blevet ansat som Konsulent for Fodermester- og Arbejdslederuddannelsen, men endvidere staar han til Raadighed i den Udstrækning, det maatte være ønskeligt, ogsaa for de samarbejdende Udvalg, der beskæftiger sig med Uddannelsen paa Bønderbrug.

12. Meddelelse om Landøkonomisk Rejsebureaus Virksomhed.

Bureauchef *N. Siggaard*: Landøkonomisk Rejsebureaus Virksomhed har særlig i de sidste Maaneder af Aaret været stærkt hemmet af Krigsforholdene.

Udvekslingen og Ansættelsen af Landvæsenselever har derfor været noget mindre end i Fjor — 14 i Aar mod 30 i Fjor.

Det ved Generalforsamlingen i Fjor nævnte Samarbejde med Deutsches wissenschaftliches Institut angaaende Udveksling af Studerende

fra Landbohøjskolen i Wien med danske Landvæsenselever til Pladser i Østrig har stødt paa en Del Vanskeligheder. Fra nævnte Institut kom der tidligt paa Foraaret Henstilling om at skaffe Feriepladser for 40 Studerende fra Wien; men efterhaanden blev Antallet stærkt reduceret, bl. a. fordi det viste sig, at en Del af de tilmeldte ikke var tilstrækkelig arbejdsføre til Pladser paa danske Gaarde. Tillige viste det sig, at der ikke var et tilstrækkeligt Antal danske Karle, som ønskede at komme til Østrig. Derimod var der en Del danske Karle, som ønskede at faa Pladser paa svenske Gaarde. Bureauet havde let ved at skaffe saadanne Pladser. Men der blev nægtet Udrejse-tilladelse for danske Karle til Pladser i Sverige. I Foraaret var der ogsaa en Del unge Karle, som ønskede Pladser i Finland, hvilket Bureauet fraraadede under de daværende Forhold.

Vanskelighederne med at faa Pas til Rejser i Udlandet samt de vanskelige Rejseforhold her i Landet har medført, at der kun er bleven planlagt 5 Rejser i Aar — iøvrigt det samme Antal som i Fjor. Antallet af Besøgende paa Kontoret har paa Grund af de vanskelige Rejseforhold været meget mindre end i tidligere Aar, ligesom den udenlandske Korrespondance har været lidet omfattende.

Siden Midten af September har det mangleaarige Samarbejde med Rigspolitiet faaet en midlertidig Afbrydelse.

13. Meddelelser angaaende Udvalgsarbejde.

Under dette Punkt paa Dagsordenen blev der aflagt Beretning om Undersøgelserarbejder, der støttes af Landhusholdningsselskabet.

Konsulent *J. Nielsen*, Karise, gav Meddelelse om sine Undersøgelser over Forekomsten af arvelig Lamhed inden for Rød dansk Mælkerace, Assistent *H. Ingvard Petersen* om sine Undersøgelser over Frøsamplers Værdi til Indsamling af Korn og Ukrudtsfrø i Kornafgrøder, og Landbrugslærer *A. O. Rasmussen*, om sine Arbejdsundersøgelser i Forbindelse med Mejning af Korn og Optagning og Sammenkørsel af Roer. —

(Disse Beretninger vil blive bragt som Artikler i Tidsskrift for Landøkonomi).

I Tilslutning til sidstnævnte Beretning udtalte Proprietær *N. Krabbe*, Rødvig: Vi fik i Fjor nogle interessante Tal for Arbejdsforbruget ved Høst af Rodfrugter. Jeg formoder, at disse Undersøgelser er fortsat, og jeg vil gerne høre, hvornaar vi kan forvente at faa et endeligt Resultat af disse interessante Iagttagelser.

Landbrugslærer *A. O. Rasmussen*: Endnu har jeg ikke haft Lejlighed eller Tid til at gøre Tallene op for i Aar, og jeg kan derfor endnu ikke vide, hvorledes de vil stille sig i Sammenligning med tidligere Aars Undersøgelser, men i hvert Fald kan jeg love, at saa snart Materialet kan anses for at være egnet for Offentliggørelse, skal det ske.

14. Fremlæggelse af Regnskabet for Finansaaret 1943—44.

15. Forslag til Virksomhedsplan og Budget for Finansaaret 1944—45.

Sekretæren forelagde saavel Regnskab som Budget og Virksomhedsplan. Bestyrelsen havde ved sit Møde umiddelbart før Generalforsamlingen givet Decharge for Regnskabet.

16. Eventuelt.

Professor *Axel Pedersen*: Den uventet store Tilslutning til Generalforsamlingen i Dag har givet os Anledning til alligevel at tage Spørgsmaalet om Afholdelse af Foredrag op til Overvejelse. Vi vil gerne høre Generalforsamlingens Mening om, hvorvidt vi skal prøve at arrangere Foredrag i Februar og Marts, saaledes som vi plejer.

Dr. *Hasselbalch*: Jeg vil gerne sige, at jeg tror, det vil være haabløst at opretholde en Foredragsvirksomhed i Vinterens Løb efter de gamle — om jeg maa tillade mig at sige — stive Former hveranden Onsdag Vinteren igennem. Saaledes som Rejseforholdene har udviklet sig, vil det føre til, at Tilslutningen bliver for ringe. Hvis man derimod tager Varsel af den Tilslutning, der har været til Generalforsamlingen i Dag, bør man ikke opgive Tanken om Foredragsmøder.

Naar Tilslutningen har været saa stor i Dag fra alle Dele af Landet, saa hænger det jo sammen med, at Generalforsamlingen er lagt i Nærheden af Møder i Landbrugsraadet, Tolvmandsforeningerne og Hedeselskabet. Paa tilsvarende Maade bliver der efter Nytaar Plan-teavismødet. Mig forekommer det, at Foredragsmøderne i Landhusholdningsselskabet gennem Tiderne har bragt Problemer frem og bragt Løsninger af Problemer frem, som rent ud har sat Skel i Landbrugets Historie, og disse Møder er en Tradition, saa man skal ikke, uden det er nødvendigt, berøve Samfundet Adgang til den Ydelse, som Landhusholdningsselskabet gennem Tiderne her har kunnet præstere. Hvis man lemper sig saa vidt, at man nøjes med et Faatal af Møder, vil jeg tro, at man kan gennemføre den beskaarne Foredragsvirksomhed og bibringe Medlemmerne det Indtryk, at det er noget Landhusholdningsselskabet skylder dem; det er ikke alene en Gæld, man betaler til Medlemmerne, der møder, men gennem Tidsskrift for Landøkonomi kommer Foredragene ud til de øvrige Medlemmer af Selskabet og til Offentligheden, saa jeg vil meget beklage, om denne Foredragssæson bliver saa lille, som det stilles i Udsigt.

Professor *Axel Pedersen* lovede paa Præsidiets Vegne at tage Foredragsspørgsmaalet op til fornyet Overvejelse og erklærede derefter — da ingen ønskede at fremkomme med yderligere Bemærkninger — Generalforsamlingen for hævet.

Litteratur.

Studiekredsarbejde.

Studiekredsarbejde. Haandbog for Studiekredsledere. Af Studiekredsleder ved Statsradiofonien *Ib Koch-Olsen*. Udgivet af Dansk Folkeoplysnings Samraad. 224 Sider. Pris 3 Kr. — Det danske Forlag.

Da Studiekredsarbejdet i de senere Aar har vundet stadig stigende Udbredelse, og da det hidtil har været ret sparsomt med, hvad der har været til Raadighed for dem, som ønskede Orientering i denne Form for Oplysningsarbejde, vil nævnte Haandbog sikkert være meget velkommen.

Der er næppe Tvivl om, at Studiekredsarbejdet i Fremtiden bør have en større Plads i det landbrugsfaglige Oplysningsarbejde i Almindelighed og det landbrugsfaglige Ungdomsarbejde i Særdeleshed, saa ogsaa her vil Bogen kunne blive til Nytte.

I Bogens forskellige Afsnit omtales Maaden, hvorpaa Studiekredsarbejdet tilrettelægges, Materialet der arbejdes med — Grundbog og Studievejledninger — Arbejdets Ledelse og Arbejdsmetoderne, Studiekredsarbejdets Organisation, dets Idé og Formaal.

Uden at gaa ind paa en Omtale af Bogens enkelte Afsnit skal dog Behandlingen af Biblioteksvæsenet og Bibliotekernes Betydning for Studiekredsarbejdet fremhæves. Der gives her en ganske udmærket Oversigt over Organiseringen af vort Biblioteksvæsen, en Oversigt som sikkert med Udbytte vil kunne læses af mange, maaske ikke mindst Ungdommen paa Landet. Der er god Grund til at understrege Forfatterens Appel til Studiekredsledere — vel forøvrigt til alle som har med Oplysningsarbejde at gøre — om at gøre stærkere Brug af Bibliotekerne og disses Personale i Arbejdet. Ogsaa inden for det landbrugsfaglige Ungdomsarbejde vilde et nærmere Samarbejde med Bibliotekerne og de Folk, som har deres Gerning der, være ønskelig. Undervisning i Bøgers Brug kunde vist godt tiltrænges mange Steder, og her kan man sikkert regne med Assistance fra Bibliotekernes Personale, hvis der fremsættes Ønsker herom.

Bogen er præget af Forfatterens grundige Kendskab til Emnet og hans Erfaringer fra flere Aars Arbejde med Studiekredsspørgsmaal. Emnet er behandlet baade sagligt og objektivt uden paa nogen Maade at virke tørt og kedeligt.

Naar Forfatteren i sin Indledning udtaler Haabet om, at Bogen maa bidrage til at vække Interessen for Studiekredsarbejdet, saaledes at endnu flere gaar i Gang med denne Form for Oplysningsarbejde, er vi sikkert mange, der slutter os til dette Ønske.

Helmer Rasmussen.

Mindre Meddelelser.

Plan for Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles

Kursus i Landbrugsbyggeri for Landbrugskandidater.

I Tiden 19. Februar til 24. Marts lader Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole afholde et Kursus i Landbrugsbyggeri for Landbrugskandidater.

Til Kursuset modtages indtil 25 Deltagere. Landbrugskandidater, der allerede arbejder med Byggesagen for en Landbrugsorganisation eller er antaget til inden en vis Tidsfrist at overtage et saadant Arbejde, har sammen med Landbrugslærere, der underviser i Landbrugsbyggeri, Fortrinsret til Deltagelse i Kursuset.

Kursuset tager Sigte paa at uddanne Landbrugskandidater til at være Fortalere for rationelt Landbrugsbyggeri, at opøve Deltagerne i Udarbejdelsen af Grundplaner til Landbrugsbygninger og at uddanne dem til at være Landmandens (Bygherrens) Tillidsmand under Byggeriets Forberedelse og Udførelse.

Undervisningen omfatter saavel Forelæsninger som Øvelser og Ekskursioner.

Indmeldelse til Kursuset helst inden 1. Februar.

Laurits Andersens Fond.

Ansøgninger om at komme i Betragtning ved den i Begyndelsen af Juli Maaned 1945 stedfindende halvaarlige Uddeling af Fondets Midler maa være indsendt til Fondets Kontor senest den 1. April 1945 (for Ansøgere bosiddende udenfor Europa senest 1. Maj). Ansøgningerne maa indeholde Oplysninger om eventuel fra anden Side modtaget eller søgt Støtte. Ansøgningskemaer anvendes ikke.

Fondets Midler anvendes i Følge Fundatsen til *Fremme af dansk Industri og Handel* — som er Fondets Hovedformaal — samt til *Hjælp til syge og fattige Danske hjemme og ude*. Bevillingerne til *sidstnævnte* Formaal gives ifølge Bestyrelsens Beslutning ikke til personlige Ansøgere (bortset fra trængende, nære Slægtninge af Fondets Stifter), men stilles til Raadighed for danske velgørende Foreninger i Ind- og Udlandet.

Nærmere Oplysninger om de Formaal, hvortil Fondet fortrinsvis yder Støtte paa det erhvervsmæssige Omraade, kan faas ved Henvendelse til Fondets Kontor, Industribygningen, Vesterbrogade 1, København V.

Rettelse.

I Professor *Skovgaards* Nytaarsoversigt, Hæfte 1, Side 18, 3. Lin. f. o. var der desværre indløbet en lille Fejl. I den paagældende Sætning staar: „Kan han købe Korn, saa den kommer op paa de 80 kg, indbringer den $80 \times 2,68$ Kr. = 230 — — —“. Der skulde staa „ $80 \times 2,88$ Kr. = 230 — —“. De 20 Øres Forskel i Flæskeprisen fremkommer ved 2 Tillæg paa 4 og 16 Øre pr. kg for Svin af en Vægt paa henholdsvis 50 og 80 kg slagtet Vægt.

Landbrugets Prisforhold i December Maaned 1944.

(Ved Det landøkonomiske Driftsbureau).

Tabel 1. Priser i Kr. pr. 100 kg.

	1943			1944		
	Hele Aaret	Novbr. Md.	Decbr. Md.	Hele Aaret	Novbr. Md.	Decbr. Md.
Landbrugsprodukter:						
Sødmælk (af Mejeri) ¹⁾	27,88	28,95	28,95	28,03	28,95	28,95
Smør, Notering	389	389	389	389	389	389
do. do. + Tillæg	445	445	445	445	445	445
Ost, 20 pCt.	199	199	199	199	199	199
Æg	245	270	270	241	270	270
Slagterisvin, (sl. V.)	268	272	272	272	272	272
do. do. 80 $\frac{1}{2}$ kg og derover	284	288	288	288	288	288
Slagtekøer, Kbh., 1. Kl. (lev. V.)	129	129	129	130	130	130
Stude og Kvier, Esbjerg, 1. Kl. (lev. V.)	128	128	128	129	129	129
Smaagrise, Køge, Kr. pr. Stk. .	57	46	39	44	39	39
Kælvkøer, Odense, 1. Kl., Kr. pr. Stk. ²⁾	830	875	875	771	750	750
Unge Heste, Kr. pr. Stk.	2514	2500	2500	2760	2525	2600
Hvede	29,33	29,65	29,65	29,37	29,25	29,25
Rug	30,33	30,65	30,65	30,37	30,25	30,25
Byg, 2/r.	26,25	26,25	26,25	26,25	26,25	26,25
Havre	26,25	26,25	26,25	26,25	26,25	26,25
Hø	27,11	22,00	22,75	22,92	22,60	25,00
Kartofler, Sælgers St., Sjælland	14,06	13,60	14,00	17,89	21,00	22,00
Runkelroefrø	235	178	185	205	218	235
Kaalroefrø	343	163	150	188	230	240
Rødkløverfrø	759	520	540	603	640	685
Hvidkløverfrø	830	665	800	773	800	850
Hundegræsfrø	255	250	250	248	250	250
Alm. Rajgræsfrø ³⁾	195	165	165	162	165	165
Ital. do.	178	150	150	146	150	150
Kunstgødning:						
Kalksalpeter	24,75	25,00	25,00	25,15	25,50	25,50
Sv. Ammoniak	26,65	24,90	24,90	24,85	25,20	25,20
40 pCt. Kaligødning	18,69	18,45	18,65	19,11	19,20	19,40

1) Inkl. Tillæg.

2) Bestaaet Tuberkulinprøven.

3) Tidlige Stammer.

Korn = Maksimalpriser.

Tabel 2. Prisindeks. (Femaaret 1909/14 = 100).

	1943			1944		
	Hele Aaret	Novbr. Md.	Decbr. Md.	Hele Aaret	Novbr. Md.	Decbr. Md.
Landbrugsprodukter:						
Sødmælk	266	276	276	267	276	276
Smør, Notering	186	186	186	186	186	186
do. do. + Tillæg	213	213	213	213	213	213
Ost	349	349	349	349	349	349
Æg	208	229	229	204	224	224
Slagterisvin	291	296	296	294	294	294
Slagtekøer (København)	222	222	222	224	224	224
Stude og Kvier (Esbjerg)	210	210	210	211	211	211
Unge Heste (Odense)	341	339	339	374	343	353
Hvede	212	215	215	213	212	212
Rug	254	257	257	255	254	254
Byg, 2/r.	204	204	204	204	204	204
Havre	218	218	218	218	218	218
Hø	395	320	331	334	329	364
Kartofler, Sælgers St., Sjælland	375	363	373	477	560	587
Kunstgødning:						
Kalksalpeter	128	130	130	130	132	132
40 pCt. Kaligødning	157	155	156	160	161	163
Vejede Prisindeks for:						
Mejeriprodukter	224	225	225	224	225	225
Husdyrprodukter, ialt	242	246	246	243	246	246
Korn	217	216	216	217	216	216
Planteprodukter, ialt	239	235	236	249	259	263
Landbrugsprodukter, ialt	242	246	246	244	247	247
Kunstgødning	164	158	158	159	159	159
Markfrø	371	371	371	289	289	289

Landbrugsproblemer efter Krigen.

Af Fuldmægtig *Kjeld Bjerke*,
Det statistiske Departement.

Afsætningsmuligheder og Priser.

Spørgsmaalet om Landbrugets Efterkrigsproblemer er et prekært Emne, ikke mindst ud fra den ganske enkle Betragtning, at det paa nærværende Tidspunkt er overordentlig vanskeligt at sige noget om, hvorledes Fremtiden vil arte sig. Paa den anden Side er det af overordentlig stor Interesse at søge dette Spørgsmaal uddybet bedst muligt, idet det i den kommende Tid vil faa afgørende Betydning for det danske Samfund.

Et kan vi vist være enige om: at en Tilbagevenden til Førkrigstidens Forhold kan vi ikke vente, men man maa dog ikke lukke Øjnene for, at visse Tendenser, der før Krigen var til Stede, og som her under Krigen er blevet forstærket, kan faa afgørende Betydning for Efterkrigstiden.

Naar jeg saaledes til Indledning har fremholdt, at de Tendenser, der fandtes i Tiden før Krigen, muligvis kan være vejledende med Hensyn til Landbrugets Efterkrigsforhold, har jeg særlig haft Spørgsmaalet om Landbrugets Eksportmuligheder i Tankerne.

Ser man først paa de mere almindelige Tendenser med Hensyn til Udviklingen før Krigen, kan man særlig hæfte sig ved den stærke Produktionsforøgelse, der fandt Sted. Den viste sig først inden for Korndyrkningen, men efterfulgtes dog ret snart af en stærk Stigning i Husdyrproduktionen. Aarsagen til denne Udvikling skyldes de betydelige tekniske Fremskridt, der skete inden for Landbruget.

Denne stærke Produktionsudvidelse medførte en Nedgang i Landbefolkningen, idet den tilstrækkelige Mængde Landbrugs-

varer kunde fremstilles af en mindre Landbefolkning, og typisk for Aarene før Krigen var derfor Afgangen fra Land til By. Nu behøvede dette ikke at have voldt Vanskeligheder, hvis By-erhvervene kunde have beskæftiget denne afgaaende Landbefolkning, men Afgangen skabte som bekendt en permanent (strukturel) Arbejdsløshed i Byerne. Der er ingen Grund til at tro, at denne Udviklingstendens vil ophøre efter Krigen, og dette Forhold forklarer da ogsaa, hvorfor, som vi senere skal se, Interessen for fuld Beskæftigelse og en Hævning af Levedoden er saa stor, idet en Løsning af disse to Problemer samtidig løser Spørgsmaalet om Afsætningen af Landbrugsvarerne.

Som bekendt gik Størsteparten af vore Landbrugsprodukter før Krigen til England og Tyskland, nemlig henholdsvis $\frac{2}{3}$ og $\frac{1}{4}$. Det har derfor sin Interesse at se lidt nærmere paa de specielle Tendenser, der har gjort sig gældende i disse Lande.

I Tyskland gik man allerede i Slutningen af Tyverne og yderligere efter, at Nationalsocialismen kom til Magten i 1933 ind for en aktiv Støttepolitik til Forbedring af Landbrugets Økonomi, idet en saadan Politik var i Overensstemmelse med Nationalsocialismens Ideologi, der fremhæver Landbruget som Kærnen i Samfundets Erhvervsliv; dertil kommer, at man vel formentlig har regnet med Muligheden af en kommende Krig og ved at befæste Grundlaget for en øget Selvforsyning har villet gøre Tyskland mere uafhængigt af Tilførsler fra Udlandet.

Selvom denne Kurs var umiskendelig, og man derfor skulde kunne vente begyndende alvorlige Vanskeligheder for vor Landbrugseksport, bedømte dog en saa kyndig Mand som Statskonsulent A. P. Jacobsen vore Eksportmuligheder til Tyskland ret lyst, idet han i et Foredrag i 1937 fremhævede som sandsynligt, *at Tyskland ogsaa i Fremtiden og endda i stigende Grad vilde have Brug for Levnedsmidler fra Udlandet, dels fordi Befolkningen var tiltagende, dels fordi Landbrugsarealet næppe kunde forøges, og endelig fordi Forbruget af Landbrugsprodukter kunde forøges meget betydeligt.* Disse Synspunkter, som A. P. Jacobsen fremhævede før Krigen, videreføres til Dels, kan man sige, i de Betragtninger, som ligger til Grund for de saakaldte „Storrumsplaner“. Ser man paa disse Planer, saa-

ledes som de bl. a. er formuleret af Rigsøkonomiminister og Rigsbankspræsident Dr. *Funk*, vil jeg særlig hæfte mig ved den fjerde Grundsætning blandt de fem Grundsætninger for Efterkrigspolitikken, der blev opstillet i 1940. Det siges her: „Der skal gennemføres en Arbejdsdeling i Europa, saaledes at der produceres Maksimum af Forbrugsvarer og Raastoffer. De europæiske Folks Levestandard skal hæves, og hele Europa skal sikres mod mulige Blokadeforsøg fra Magter uden for Europa.“

Denne Programerklæring maa formentlig herefter kunne fortolkes derhen, at man for saa vidt angaar Landbrugseksporten til Tyskland efter Krigen (forudsat en tysk Sejr) ikke skulde kunne vente væsentlige Vanskeligheder. Det er dog et Spørgsmaal, om ikke en Tilknytning af det danske Landbrug til et fælleseuropæisk Storrøm ud fra de af Dr. *Funk* skitserede Planer midlertidig maatte forudsætte en vis Indskrænkning af den hidtidige Driftsintensitet, saaledes at en Tendens i Retning af noget mere ekstensivt Landbrug (f. Eks. med større Græsarealer) maatte tilstræbes. Dette vilde medføre en noget mindre Eksport. Jeg er dog ikke blind for, at denne Tendens i Retning af ekstensiv Drift muligvis vilde ophøre under Forudsætning af en stærk Forøgelse af Levefoden, og at man atter vilde vende tilbage til en mere intensiv Drift.

Nu vilde denne Programerklæring naturligvis ingenlunde løse Problemet om vor Eksport til England. Ud fra specielle danske Synspunkter er dette Problem under alle Omstændigheder af største Vægt. Det er derfor nødvendigt at se paa, hvorledes Forholdene stiller sig med Hensyn til vore Muligheder for Afsætning til England.

Ogsaa her turde det være formaalstjenligt at erindre om Udviklingstendenserne i de sidste Aar før Krigen. Ved Ottawa-Aftalerne i 1932 brød som bekendt England med det hidtidige Frihandelssystem og gik ind for en Handelspolitik, hvor der blev taget særligt Hensyn til Moderlandet og Imperielandenes Landbrugsproduktion. Som bekendt gennemførtes for Smør en Told paa 15 sh pr. cwt, men denne paalagdes kun Smør fra ikke-britiske Lande. Ligeledes blev der truffet Aftale om Regulering af Importen af Kød og Bacon, dels for at støtte

den hjemlige Produktion, dels for at give Landene indenfor Imperiet en Fordel.

Den saaledes paabegyndte Selvforsyningspolitik fortsattes i den forløbne Periode, og saa sent som i 1938 blev denne Politik understreget paa en Imperie- Producent-Konference i Australien gennem følgende Resolution:

1. Ottawa-Overenskomstens Bestemmelser vedrørende de britiske Producenters Forret til det hjemlige Marked respekteres.
2. Eksporten af Landbrugsprodukter fra Dominions øges saa meget, som det er økonomisk forsvarligt.
3. En regelmæssig Tilførsel til det britiske Marked er nødvendig for at undgaa store Prissvingninger og Spekulation i Eksportvarerne.
4. Der etableres Producent-Komiteer (commodity councils), der ligesom den internationale Kødkomité træffer Afgørelse om det britiske Markeds Forsyning.
5. Producent-Komiteerne skal desuden indsamle Markedsoplysninger og undersøge Muligheden for at placere et eventuelt Overskud, som ikke kan finde fordelagtig Afsætning paa det britiske Marked.

Det var dog ikke saaledes, at man ikke indenfor visse Kredse og tilmed betydende Kredse saa Farerne ved en saadan ensidig Politik; saaledes udtalte Premierminister *Chamberlain* i Efteraaret 1938 følgende om disse Problemer: *Det er blevet sagt, at vi burde producere hele vort Behov af Fødevarer. Denne Opiattelse er efter min Mening ikke rigtig. Selvom vi kunde producere vort Behov, vilde det blive et dyrt Eksperiment. Vi vilde ruinere de Lande inden- og udenfor Imperiet, hvis økonomiske Eksistens er afhængig af vort Marked. Købeevnen for vore industrielle Varer vilde gaa tilbage, og stigende Arbejdsløshed vilde blive Følgen.*"

Alligevel giver Statskonsulent *S. Sørensen* sikkert ganske godt Udtryk for, hvorledes Situationen bedømtes før Krigen gennem følgende Udtalelse i 1937: *„Selv om der er Grund til at være optimistisk med Hensyn til Samhandelen i Øjeblikket,*

vil det sikkert være klogt at regne med, at det økonomiske Samarbejde inden for Imperiet i Forbindelse med Bestræbelserne for at øge den indenlandske Landbrugsproduktion i det lange Løb vil medføre en mindre Handelsomsætning med fremmede Lande. Den eventyrlige Fremgang i Fødevarerimporten siden 80'erne i forrige Aarhundrede kan ikke ventes fortsat. Befolkningstilvæksten er standset, og de usikre internationale Forhold har skabt en Mentalitet i alle Samfundsklasser, som kræver — koste hvad det vil — at Produktionen af de nødvendige Fødevarer øges. Tiden vil vise, om Imperiepolitikken i Forbindelse med Landbrugsbeskyttelsen formaar at gøre Imperiet, og særlig Det Forenede Kongerige, mere uafhængigt af Samhandelen med den øvrige Verden."

Det er klart, at ved Afbrydelsen af Forbindelsen med England den 9. April 1940, blev den Udvikling, der, som foran omtalt, allerede kunde iagttages før Krigen, stærkt fremmet. Da dette Spørgsmaal har meget stor Betydning for vore fremtidige Afsætningsvilkaar, skal vi se lidt nærmere paa Produktionsforholdene under Krigen for henholdsvis Korn og de forædlede Landbrugsprodukter.

For Kornets Vedkommende viser det sig, at der under Krigen er sket en meget betydelig Stigning i Produktionen af Hvede, baade i U. S. A. og Kanada, og dette har medført en betydelig Lagerophobning. Saaledes viser Det internationale Landbrugsinstituts Beregninger over Hvedelagrene, at der i August 1943 skulde være Lagre svarende til den normale Import for 2 Aar. Med Erfaringerne i 30'erne in mente har man dog fra U. S. A.'s Side søgt at bremse Lagerophobningen og Produktionen ved at yde Præmier til de Landmænd, som tilbageholder Kornet paa Ejendommen, ligesom man ogsaa har opfordret til Opfodring. I Kanada har man for ligeledes at hemme Lagerophobningen nedsat Minimumsprisen for Hvede. I Modsætning hertil har man opmuntret til en Produktionsforøgelse i England, da man af Tonnagehensyn ikke importerer Korn, men forædlede Produkter. For flere Lande i Europa maa man formentlig regne med, at Krigsbegivenhederne gennemgaaende har medført et Fald i Kornproduktionen.

For den allerseneste Periode synes det dog, at der er sket en Ændring i Situationen. Saaledes kan det nævnes, at Kanadas Hvedehøst i 1943 kun blev det halve af, hvad den var Aaret i Forvejen, og i U. S. A. forventer man en Nedgang i Lagerbeholdningerne, fordi Hvede anvendes til Fremstilling af Sprit, der indgaar i Produktionen af syntetisk Gummi. Man kan dog langt fra tale om Knaphed paa Hvede, tværtimod — Lagrene er stadig store. Ligeledes kan det nævnes, at der i Argentina findes betydelige Reserver af Majs.

Paa den anden Side maa man se i Øjnene, at der efter Krigen vil komme et betydeligt Behov for Korn fra de krigshærgede Lande. Dette har bl. a. medført, at man fra engelsk Side har advaret mod en for stærk Produktionsbegrænsning. Naar man dog som anført alligevel er nervøs for Udviklingen, skyldes det særligt, at man efter Krigen godt kan komme ud for en yderligere Lagerophobning. Fastholder nemlig de oversøiske Lande deres Produktionsvolumen samtidig med, at man i Europa søger at komme tilbage til Førkrigsniveauet for Korn dyrkningen, vil man kunne regne med, at Produktionen forøges, og Lagrene vokser; man vil da kunne komme ud for en lignende Krise som i 30'erne. Man er derfor klar over, at der gennem internationale Aftaler bør skabes en Overenskomst om Kornproduktionens Begrænsning. Det kan saaledes nævnes, at mellem Australien, Argentina, Kanada og U. S. A. samt Storbritannien er der i 1942 afsluttet en foreløbig Konvention, der efter Krigen forudsætter Kontrol med Produktionen af Hvede saavel i Eksport- som i Importlandene, og man tænker at fastsætte aarlige Maksimal- og Minimalpriser. Herigennem vil man altsaa søge at undgaa en Gentagelse af Udviklingen i Begyndelsen af 30'erne.

Det er dog ikke alene Kornproduktionen, der er forøget; ogsaa Produktionen af animalske Produkter er naturligvis steget i de oversøiske Lande, fordi det bl. a. af Tonnagehensyn er formaalstjenligt at eksportere de forædlede Produkter til England fremfor Kornvarerne. Det kan saaledes nævnes, at Svinebestanden i Kanada fra før Krigen til 1942 er steget med næsten 3 Mill. Stkr. Ogsaa i U. S. A. har der fundet en ret betydelig Stig-

ning Sted, idet man regner med, at Bestanden fra før Krigen er steget fra 50 Mill. Stkr. til mellem 60 og 70 Mill. Stkr. Iøvrigt er Produktionen ogsaa steget i England.

I Kanada er Eksporten da ogsaa steget betydeligt, fra 100 Mill. kg før Krigen til 300 Mill. kg. En Del af denne Stigning skyldes utvivlsomt Militærforsyningerne. Den mindre Høst i 1943 har dog medført, at Eksportmængden ikke har kunnet holdes, hvorfor Aftalerne for 1944 og 1945 gaar ud paa en Eksport paa 200 Mill. kg.

I U. S. A. er Eksporten ikke steget saa stærkt, da Forbruget har været meget stærkt stigende under Krigen.

For Smørrets Vedkommende ligger Forholdene anderledes, idet Produktionen er blevet begrænset under Krigen. Efter Krigen vil vi derfor nok møde de største Vanskeligheder med Hensyn til Afsætningen af Svineprodukter.

Den anførte Udvikling i Baconproduktionen kan naturligvis skabe Præcedens for, at den Imperiepolitik, der allerede var under Udvikling før Krigen, forstærkes efter Krigen.

Paa den anden Side kan man ikke vente, at den meget store Produktionsforøgelse af Svin, der er sket under Krigen, f. Eks. i Kanada, kan opretholdes efter Krigen. Engelske Røster advarer da ogsaa mod de Bestræbelser, der fra officiel Side i Kanada er i Gang for at omlægge den ensidige Hvedeproduktion til en generel Forædlingsproduktion. Man fremhæver nemlig, at saadan Omlægning af Produktionen vel er gennemførlig under de nuværende Forhold, da Udførselsbehovet for saadanne Produkter er usædvanligt stort, men paa den anden Side maa der ogsaa tænkes paa de hidtil væsentligste Forædlingslande, Danmark, Irland, Holland og Argentina. Disse Lande er for en stor Del afhængige af deres Eksport af de forædlede Landbrugsprodukter, og hvis Kanada for en væsentlig Del omlægger sin Produktion i den angivne Retning, vil Konkurrencen mellem de nævnte Lande i en Efterkrigstid medføre en ny Krise. Denne vil naturligvis ogsaa ramme England, der da ikke kan faa afsat sine Produkter.

Man ser, hvorledes Chamberlains Førkrigsstandpunkt allerede nu dukker op igen. Paa den anden Side synes det, at man har

Interesse i at opretholde den indenlandske (engelske) Produktion af animalske Varer. Den britiske Landbrugsminister *Hudson* har saaledes i en Tale (1944) omtalt det britiske Landbrugs 4-Aars Plan, der angiver Retningslinierne indtil Høsten 1947. Han fremhævede bl. a. følgende: „Da man regner med Mangel paa Fedtstof og Kød efter Krigen, synes det særlig vigtigt, at udvide og forbedre britisk Kvægbrug.“ — Nogen meget alvorlig Konkurrent kan det engelske Landbrug dog næppe blive; den engelske Landbefolkning udgør saaledes kun 7 pCt. af den samlede Befolkning.

Problemet om Overskudsproduktionen har dog mange Sider. Paa kortere Sigt maa man — uanset Krigenes Udfald — regne med, at Behovet for Levnedsmidler til de krigshærgede Lande maa blive meget overvældende, paa længere Sigt maa Behovet bero paa Købeevnen. Lykkes det efter Krigen at skabe fuld Beskæftigelse og derigennem opretholde den brede Befolknings Købeevne, vil Forbruget af forædlede Landbrugsvarer kunne forøges. Hvad angaar det første af de nævnte Problemer, drøftedes dette indgaaende paa en international Konference i Foraaet 1944 i *Hot Spring* i U. S. A. Man var stærkt interesseret i Problemerne omkring Afhjælpning af Nøden i de krigsramte Lande og maaske mindre interesseret i, hvorledes det skal gaa, naar disse Lande forøger deres Produktion af Landbrugsvarer. Denne særlige Hjælp er som bekendt blevet organiseret gennem U N R R A (United Nations Relief and Rehabilitation Administration).

Under Forudsætning af en allieret Sejr er det Mening, at man gennem denne Organisation skal bringe Hjælp i Form af Levnedsmidler og andre Nødvendighedsvarer til de krigshærgede Lande. I den første Udformning af Programmet synes det, som om man ogsaa havde tænkt sig, at U N R R A skulde have beskæftiget sig med at skaffe Raavarer til en hurtig Genopbygning af Erhvervslevet, men det synes, som om dette Synspunkt efterhaanden er traadt noget i Baggrunden. Af Hensyn til de øjeblikkelige Behov gik man ind for en Udvidelse af Arealer med Afgrøder, der er egnet til direkte Konsum.

Man betragtede dog ogsaa Problemerne paa længere Sigt og fremhævede bl. a., at en Løsning af Beskæftigelsesspørgs-

maalet samtidig vilde løse mange af Landbrugets Vanskeligheder gennem den forøgede Købeevne, der herved skabes i den store Industriebefolkning. Som bl. a. Professor Myrdal har omtalt, er det nemlig en Kendsgerning, at Ernæringen i disse Klasser i mangfoldige Lande ogsaa før Krigen var utilstrækkelig. Og det har da ogsaa vist sig, at med Kanadas og U. S. A.s Afskaffelse af Arbejdsløsheden under Krigen, er Forbruget af animalske Levnedsmidler i disse Lande steget meget betydeligt.

Den Hovedindstilling, man havde ved Konferencen, var efter det anførte derfor langt fra ensidig landbrugsøkonomisk; tværtimod svarer den nærmest til de foran nævnte tyske Betragtninger om, at det gælder at forøge Levefoden, idet Afsætningen af Landbrugsvarer da ogsaa klares. Det maa dog betones, at det synes, som om de enkelte store Lande først og fremmest er interesseret i den „nationale“ Beskæftigelse, maaske mindre i at kooperere — samarbejde — paa dette Omraade.

Den Betydning, der maa tillægges en forøget Levefod, er ogsaa fornylig kommet til Orde her i Landet. Paa De samvirkende sjællandske Husmandsforeningers Sendemandsmøde i 1944 udtalte Statskonsulent Jacobsen om Afsætningen af Landbrugsprodukter, „at dette Spørgsmaal slet ikke kunde besvares ud fra rent landbrugsmæssige Betragtninger, men kun i Forbindelse med den samlede Økonomi og den samlede Produktion, idet Afsætningen af Landbrugsvarer er betinget af Industriproduktionens Størrelse“. Han tilføjede, „at stort set bestaar Landbrugets Afsætning i, at Landbrugsprodukter udveksles med Industriprodukter, og naar blot Industrien holdes i fuld Gang og forbliver i fortsat Udvikling, baade inden for Landet og uden for Landets Grænser, skal der nok blive Afsætning for Landbrugsprodukter“.

Inden jeg forlader disse hypotetiske Betragtninger, vil jeg endnu pege paa to Forhold, som kan komme til at influere paa vore Muligheder for Eksport til England efter Krigen.

Før Krigen udførte England kun Varer til den halve Værdi af Indførselen, medens Underskudet dækkedes af Kapitalindtægterne. Da Englands udestaaende Fordringer under Krigen er blevet anvendt til Indkøb af Krigsmateriel og andre For-

nødenheder, vil Englands Muligheder for at købe Levnedsmidler efter Krigen være væsentligt reduceret.

Yderligere kan peges paa den Udvikling, der sker i de oversøiske Lande, som ikke er inddraget i Krigen, altsaa væsentligst i de sydamerikanske Lande samt i saadanne krigsførende Lande som Indien og Sydafrika. Paa Grund af Industrieksportens Standsning fra Europa til de oversøiske Lande, ophober der sig i disse Lande uhyre Lagre af Raastoffer, der tidligere gik til Europa. Denne standsede Samhandel tvinger de oversøiske Lande til en Erhvervsomlægning, d. v. s. til Udvidelse af Industrien, hvilket betyder formindskede Importmuligheder for Industrivarer fra Europa efter Krigen. Forudsat at de oversøiske Lande kan konkurrere paa lige Fod med England efter Krigen, vil denne Udvikling kunne medføre, at Englands Industrieksport efter Krigen vil dale stærkt, og at Englands Betalingssevne vil blive nedsat. Paa den anden Side vil denne Industrialisering kunne forøge Lefvoden i de paagældende Lande og derigennem lette Afsætningsforholdene for de animalske Produkter.

De saaledes anførte, specielle engelske Problemer har medført Tendenser i Retning af et handelspolitisk Skisma mellem U. S. A. og England, som man bør mærke sig. I England er man tilbøjelig til at mene, at man efter Krigen atter maa gennemføre et System med tosidige Handelsaftaler, idet man maa tilpasse Importen efter Evnen til at betale, d. v. s. Eksportmulighederne. Man maa derfor efter Krigen atter vente Import- og Eksportkontrol, Kvotabestemmelser m. v.

I U. S. A. ser man anderledes paa Forholdene, belært af Erfaringerne fra før Krigen. I 30'erne gennemførte U. S. A. gennem en stærk Forøgelse af Toldsatserne en udpræget Isolationspolitik. Denne Politik maatte anses for lidet konsekvent for en udpræget Kreditornation. Det er i Erkendelse heraf, at U. S. A. er gaaet ind for et langt friere Handelssamkvem efter Krigen.

De handelspolitiske Principper, som efter amerikansk Mening skal være vejledende efter Krigen, er af tidligere Udenrigsminister *Cordell Hull* formuleret saaledes:

1. En yderliggaaende Nationalisme skal ikke paany faa Lov til at komme til Udtryk igennem Handelsrestriktioner.
2. Ingen maa stilles daarligere end andre i de internationale Handelsforbindelser, men Verdenshandelen skal fremmes og blomstre.
3. Alle Nationer skal paa lige Fod faa Adgang til Raastoffer.

Medens vi beskæftiger os med de amerikanske Forhold, maa det dog betones, at den Højkonjunktur, som er skabt i U. S. A. under Krigen, vil det givetvis være meget vanskeligt at opret-holde efter Krigen. U. S. A. vil antagelig efter Krigens Ophør faa en meget urolig økonomisk Udvikling. Der vil antagelig komme til at raade Knaphed paa visse Omraader og Overkapacitet paa andre Omraader, og Prisudviklingen vil sikkert blive usikker. Inden for visse Egne af U. S. A. vil der nok komme en ret betydelig Arbejdsløshed, og paa noget længere Sigt vil Mulighederne for Krise utvivlsomt være til Stede. Hvad specielt Landbrugsprodukterne angaar, kan man som allerede paapeget nok paa noget længere Sigt vente en forøget Pro-duktion, og dette vil medføre et Prislefald paa Landbrugsprodukterne, hvorved Landbrugernes Indtægter vil gaa ned. Dette vil virke ind paa Industrikonjunkturerne, og Tendenserne i Retning af Krise og Depression vil akkumuleres.

For at rekapitulere, hvad her er sagt, maa man uanset Kri-gens Udfald regne med, at to modgaaende Tendenser vil kunne paavirke vore Afsætningsmuligheder. Paa den ene Side (især hvis de allierede vinder Krigen) vil Imperiepolitikken — hvis den maatte sejre efter Krigen — og Englands økonomiske Svækkelse hemme vore Afsætningsmuligheder til England; paa den anden Side vil Bestræbelserne i Retning af frit Handels-samkvem, fuld Beskæftigelse og en Højnelse af Levefoden sti-mulere Landbrugsvarernes Afsætningsmuligheder. Hvis disse Bestræbelser nu skulde mislykkes og Depressionen sætte ind i U. S. A., vil dette i Forbindelse med Imperiepolitikken faa skæbnsvangre Følger for dansk Landbrug.

Hvilken af de anførte Tendenser, der bliver den stærkeste, er vanskeligt at afgøre. Jeg vil dog være mest tilbøjelig til at

tro, at Imperiepolitikken og de specielle engelske Vanskeligheder samt Mulighederne for en Depression i U. S. A. er stærkere end de mere generelle socialpolitiske Synspunkter, bl. a. Hævelse af Levefoden. — Vore Eksportmuligheder maa derfor ikke ses i alt for rosenrødt Skær. Som Overgangsfænomen vil Hjælpen til de krigshærgede Lande utvivlsomt betyde en Fordel for vor Afsætning af Landbrugsvarer, men man ved ikke, til hvilke Priser disse Varer tænkes afsat.

Efter saaledes at have søgt at vurdere Afsætningsmulighederne for vore Landbrugsvarer efter Krigen, rejser sig dernæst Spørgsmaalet: Til hvilke Priser kan Landbrugsvarerne tænkes afsat?

Med Hensyn til Prisudviklingen efter Krigen er den gængse Mening vel den, at den Del af Prisstigningen, der under Krigen skyldes Vareknapheden, efterhaanden vil forsvinde, medens den inflatoriske Del af Prisopgangen kun kan fjernes gennem Deflation. Der er dog nok antagelig ikke store Udsigter til, at Prisfaldet paa kortere Sigt vil blive særlig betydeligt, idet man gennem internationale Aftaler i nogen Grad vil søge at holde Varerne noget tilbage for derigennem at regulere Priserne. Paa Grund af Krigsforsikringernes Bortfald, en betydelig Nedsættelse af Fragterne og Vareknaphedens Ophør vil Priserne dog falde en Del. Hvad angaar Landbrugsvarernes Priser har man fra de store Landes Side betonet, at Kriteriet for Landbrugsvarernes Prisfastsættelse maa være, at Landmændene skal have rigtige og retfærdige Priser. Hvad man saa skal forstaa ved rigtige og retfærdige Priser maa til sin Tid vise sig.

Der er vist ogsaa Enighed om, at Prisfaldet udefra ikke maa lukkes ude; det skal tværtimod have Lov til at sætte igennem, idet man samtidig forudsætter, at man opretholder Arbejdernes Nominallønninger. Derigennem forøges Reallønnen, og følgelig stimuleres Købeevnen.

Grunden til, at vi ikke maa lukke Prisfaldet ude, er, som bl. a. fremhævet af Nationalbankdirektør *Bramsnæs*, „at vi af Hensyn til vort fremtidige Pris- og Omkostningsniveau maa lade Prisfaldstendenserne virke, saa vi kommer i Niveau med andre Lande.“

Naar man saaledes ønsker at komme i Niveau med andre

Lande, er det ikke mindst af Hensyn til vore Eksportmuligheder. Har vi et for højt Omkostningsniveau, vil vi faa Vanskeligheder med at afsætte vore Eksportvarer til lønnende Priser, og dette indebærer Muligheder for Arbejdsløshed. Nu kunde man naturligvis tænke sig, hvis Omkostningsniveauet var for højt, og saafremt man ikke ønsker en Forøgelse af Arbejdernes Realløn, at sænke den danske Valuta for derigennem at skaffe Eksporterhvervene tilstrækkelige Indtægter.

Jeg tror, at Nationalbankdirektøren fuldt ud har Ret, naar han betoner, at der sikkert efter Krigen gennem Aftaler med Landene vil sættes visse Grænser for Manipulering med Valutakurser, Eksportpræmier o. lign. En selvstændig dansk Valutapolitik er derfor antagelig ikke gennemførlig; de smaa Lande maa utvivlsomt følge Trop med de store. Medens man saaledes paa kortere Sigt maaske kan vente et moderat Prisfald, stiller Spørgsmaalet sig anderledes paa noget længere Sigt. Hvis der indtræder Depression i U. S. A., vil dette som allerede nævnt faa meget alvorlige Følger ikke alene for dansk Landbrug, men for det danske Samfund som Helhed. At sige noget om denne Udvikling paa længere Sigt maa man dog nok afholde sig fra paa nærværende Tidspunkt, men man kan dog henvisse til Udviklingen i Begyndelsen af 30'erne.

I en følgende Artikel skal jeg give en Redegørelse for de foran anførte Forholds Indflydelse paa Landbrugets Rentabilitet.

Ny Form for Ungdomsskole. Skolegaarden »Fjordvang« ved Ringkøbing.

Af Gaardejer *N. Erik Toft*, Degnbøl, Lem.

En ny Skoleform er under Dannelse. — Overskriften taler om en Skole og en Gaard, og i det følgende skal gøres Rede for, hvordan man paa denne Gaard vil søge at give Landbrugets Unge under et Aars Ophold ikke blot Høj- og Landbrugsskoleundervisning, men tillige en afsluttende Lærlingeuddannelse, saaledes at det praktiske Arbejde inden for Tredelingen bliver noget centralt, hvorom Undervisningen samler sig.

Hverken Højskolen eller dens yngre Slægtning Landbrugsskolen behøver videre Omtale. I Hundredaaret for Oprettelsen af Danmarks første Højskole er den ikke blot saa velkendt, men ogsaa saa anerkendt, at selv den, der i og for sig ikke er sympatisk indstillet, alligevel maa indrømme, at den — direkte eller indirekte — har dannet Grundlaget for den enorme Udvikling, der er sket inden for det danske Landsbysamfund. Man behøver her blot at pege paa, at den har været Banebryder for Landbrugsskolen og for det sunde og frugtbare Fællesskab, som repræsenteres af Andelsforeninger, faglige Sammenslutninger og lignende.

Landbrugsskolerne har ikke fornægtet deres Oprindelse; de er saa godt som uden Undtagelse højskoleprægede. Det er derfor ikke uden Grund, at man ofte i samme Aandedrag taler om Høj- og Landbrugsskoler. De har begge vist deres Berettigelse og Bærekraft, hver for sig og i Kombination, og selv i en Tid, da saa meget er i Støbeskeen, kan man ikke finde andet Grundlag at bygge op paa end det gamle. Derfor skal det ogsaa være Grundlaget for Skolen paa „Fjordvang“. Det nye, her er kommet til, er, at en Gaard medinddrages og bliver Ramme om baade Skole og praktisk Uddannelse.

Der har i de seneste Aar været stærkt Røre om baade den praktiske og den teoretiske Uddannelse af Landbrugets Unge, fordi det erkendes, at med de Krav, der i Dag stilles til den, der skal drive Landbrug, slaar det hidtidige i de fleste Tilfælde ikke til. Andre Erhverv har deres, som oftest fleraarige, obligatoriske Læringleuddannelse, men Landbruget har kun Landhusholdningsselskabets og nu sidst Landbo- og Husmandsforeningernes Indsats paa lignende Linie.

Forholdet vil dog stadigt være det, at langt den overvejende Del af Landets Bondeungdom kun faar indøvet de rent praktiske Færdigheder. Dette sker paa en ganske vist god og fornuftig Maade enten i Hjemmet eller paa Smaagaarde, hvor der i Almindelighed begyndes, og disse Forhold kan og bør ikke ændres, saa meget mere som de er et Led i dansk Landbrugs Struktur, men der tiltrænges en Forbedring, idet et moderne Landbrug ikke blot stiller Krav til Færdigheder, men lige saa meget til Forstaaelse af og Viden om de Ting, der arbejdes med, og det er nu ikke hver Husbonds Sag her at give den fornødne Vejledning. Landbruget har selv ved Oprettelsen af den landbrugsfaglige Ungdomsskole erkendt, at Forholdet er saaledes, og dens Betydning skal ikke her underkendes, men det føles dog som om, der er Brug for noget mere rationelt, og her tænker man sig „Fjordvang“ sat ind, ikke som Afløser for Kursus og Aftenundervisning; det bør bibeholdes, men som en Afslutning ved Overgangen til enten selvstændig Stilling eller til mere betroede Stillinger som Forkarle og Fodermestre — som en Komplettering af det, de allerede har lært rent praktisk, men navnlig en mere indtrængende Forstaaelse, saa de kan staa bedre rustede til at udfylde den Plads i Samfundet, de nu har valgt.

Hvad enten det bliver et større eller et mindre Landbrug, en ung Mand selv faar, vil det være en Fordel, at han har prøvet at være paa en større Gaard, hvor der er Mulighed for rent arbejdsmæssigt at faa indøvet mere Orden og Præcision, paa mange Omraader ogsaa et Tempo, som vanskeligere kan indøves i de mindre Brug, igen et Supplement til, hvad den unge Mand har lært i de tidligere Læreaar i det mindre Landbrug.

Paa en saadan Skolegaard maa Landbrugsmaskinerne ikke glemmes, og det gælder ikke mindst, naar man ved, hvilke Forsyndelser der i Almindelighed bliver begaaet mod disse. Her har de unge noget at lære — ikke saa meget med Hensyn til Maskinernes Brug, der jo falder Ungdommen let, som med Hensyn til deres Behandling, deres Indstilling og ikke mindst deres Pleje. For at holde en Maskine i Orden maa man kende noget til dens Konstruktion og de forskellige Deles Funktioner. Hvor ofte staar f. Eks. en ellers dygtig Ilægger ikke underligt famlende blot over for Indstillingen af et Tærskværk. Man kan vist godt udtrykke det saaledes, at Landbrugets maskinelle Udvikling er gaaet hurtigere frem end Maskinpasserens — og det koster dyrt.

Den teoretiske Undervisning paa Skolegaarden tænkes anlagt i nær Tilknytning til de forskellige Arbejder Aaret rundt, hvad der falder naturligt i Traad med, at Højskolen betragtes som grundlæggende. De 5 Vintermaaneder vil jo give mindst Anledning til Landbrugsundervisning, naar denne skal følge de forskellige Arbejder i Marken.

Den egentlige Skoleundervisning vil sandsynligvis komme til at svare til ca. 8 Maaneder, Arbejdet og den praktiske Undervisning til Resten af Tiden med en nogenlunde jævn Fordeeling Aaret igennem. Skolen indrettes til at tage 20, højst 24 Elever, der vil faa 2 à 3 Fællestimer hver Dag, men iøvrigt deles i 2 Hold, hvoraf det ene beskæftiges med teoretisk Undervisning og det andet med legemligt Arbejde og praktisk Undervisning. Den praktiske Undervisning gælder Fag som Opmaalinger, Maskinlære, Jordbundsundersøgelser, praktiske Beregninger og lignende, og for virkeligt at faa noget ud af disse Særfag, maa man rimeligvis foretage nok en Holddeling.

Man maa regne med, at Landbrugsundervisningen ikke i samme Grad som paa de egentlige Landbrugsskoler bliver saa teoretisk præget, idet Gaarden som Undervisningsmiddel giver Anledning til, at teoretiske Hjælpemidler delvis kan erstattes af praktiske.

Hvorvidt saa denne teoretiske-praktiske Skoleform kan yde nok som Landbrugsskoleophold betragtet, det maa Fremtiden

afgøre. Det ventes dog, at den i Almindelighed vil kunne det, nærmest ud fra den Betragtning, at det er vigtigere at faa en ung Mand gjort vaagen og interesseret, end det er at faa ham fyldt med den største teoretiske Viden, og i den Retning maa Skolegaarden have et Fortrin, nemlig i Kraft af sin lille Elev-flok og den levende Vekselvirkning mellem Teori og Praxis. Maaske en Del af Eleverne senere vil faa Lyst til mere teoretisk Indsigt, men i saa Fald kan dette Aar jo betragtes som Afslutningen paa en Læringleuddannelse, og i en mere moden Alder kan der søges til de egentlige Landbrugsskoler.

Skolen paa „Fjordvang“ vil blive søgt anerkendt i Lighed med andre Skoler, saadan at der for Skoletidens 8 Maaneder skal ydes som til andre Ungdomsskoler og forventes samme Understøttelse fra Amtet som til disse, men da Eleverne i den resterende Del af Aaret — som et Led i deres Uddannelse — skal gøre Gaardens Arbejde, tænkes dette belønnet med et mindre Honorar.

Det er Planen at ansætte en landbrugskyndig Højskolemand som Forstander; denne skal have Ledelsen af saavel Skole som Landbrug; yderligere tænkes ansat 2 Lærere samt en Fodermester; den ene af Lærerne maa kunne forestaa den praktiske Ledelse af Arbejdet samt den praktiske Undervisning.

Eleverne skal ikke gøre Arbejdet paa „Fjordvang“ for Arbejdets Skyld, men for at lære Arbejdet, og dette skulde gerne sættes saadan i System, at det fulde Udbytte kunde naas heraf.

„Fjordvang“ er erhvervet til Skolegaard, men Oplandets landøkonomiske Arbejder tænkes knyttet til den som til en lokal Forsøgsgaard, og den er velegnet baade til Planteavlfsforsøg og muligvis ogsaa til Afprøvningsstation for Afkomsundersøgelser over Tyre, til Demonstrationer og Afprøvninger af Maskiner o. lign., hvad der igen kan blive til Fordel for Skoleundervisningen. Som Oplandssamlingsplads for det landøkonomiske Arbejde saavel som for Sammenkomster af aandelig Art vil en saadan Skolegaard i fælles Eje have de bedste Muligheder for at komme til at virke til Højnelse og Dygtiggørelse af det Opland, som har rejst den.

Endnu engang — hvad venter man af denne tredelte Skoleform i Forhold til de bestaaende Høj- og Landbrugsskoler?

Først og fremmest maa det slaas fast, at den paa ingen Maade betegner et Brud paa den gamle Linie — kun et Supplement til denne. Hvis det viser sig, at den er et sundt og levedygtigt Skud fra den fælles Rod, og at dette resulterer i Oprettelsen af flere lignende Skolegaarde rundt i Landet, saa venter man snarest, at dette maa medføre en stærkere Søgning til de gamle Skoler af de lidt ældre unge.

Sammenlignet med Landbrugsskolen er det klart nok, at Skolegaarden ikke kan give saa fyldig teoretisk Undervisning, men saa er der — som før berørt — den Fordel, at Teori og Praksis her kommer i levende Kontakt. Stillet over for Højskolen skulde der ikke være anden Forskel end den, at der med det begrænsede Elevantal kan blive næsten hjemlige Forhold med Mulighed for, at Kammeratskabet kan blive særlig rigt, og at der skabes en nøje Forbindelse mellem Lærer og Elever. En anden lille Fordel kan maaske ogsaa noteres. Det er kendt nok, at visse unge er saa overvejende realistisk indstillede, at de straks fortaber sig i den materielle Virkelighed, og dem har Højskolen i Regelen mere vanskeligt ved at faa fat paa. Da Skolegaarden til Dels vil blive søgt af landbrugsmæssige Grunde, er der Mulighed for, at saaledes indstillede unge her kan faa lært, at der ogsaa er en aandelig Virkelighed, som man ikke ustraffet kan gøre sig blind for.

Skolegaarden „Fjordvang“ er her mest omtalt for, hvad man venter sig af den landøkonomisk, hvad der er naturligt i et landøkonomisk Tidsskrift, men Højskolen tænkes dog at sidde til Højboards, ikke mindst fordi Danmark i Dag mere end nogensinde trænger til aandelig Ballast, og hvad Højskolen har ydet i den Retning, kan vi ikke være den noksom taknemmelig for.

Litteratur.

»Byggekonsulenten«.

Redigeret af *Willy Kernel* og *Holger Ærsøe*
under Medvirken af 19 sagkyndige, 1944, 255 Si-
der. Pris 15,50 Kr. Landbrugsforlaget, København.

Egentlig burde jeg ikke modtage Redaktionens Opfordring til at anmelde denne Bog, men jeg gør det alligevel, da jeg i nogle Aar har arbejdet paa at faa Landbrugskandidater ansat som Byggekonsulenter. Nu kommer her et „Konsulentprodukt“, hvor to Landbrugskandidater har været Bogens Redaktører, og to andre Landbrugskandidater har skrevet de 2—3 Afsnit, der burde være Bogens Tyngdepunkt. Stor Interesse har jeg da i at analysere Produktet; det er jo nemlig ikke nok, at Landbrugskandidater kommer ind i dette Arbejde, de maa ogsaa vise sig Opgaverne voksne, og Byggekonsulentarbejdet bør derfor i den nærmeste Fremtid ligge i Projektørlyset.

Bogens to første Afsnit omhandler Love for og Tilskud til Landbrugsbyggeri. Det er et Par meget oplysende og gode Artikler, mod hvilke der vel ikke kan indvendes andet, end at Lovenes Navne, Nummer og Datoer ikke er anført, at nogle af Illustrationerne er lidt barnlige, og at Fortegnelserne over Formændene for Husmandskommissionerne og Grundforbedringsudvalgene vel ikke er paalidelige ret længe og nærmest hører Almanakkerne til.

Derefter følger et Afsnit om Byggematerialer. Her synes Arkitekten ikke engang at være naaet til „Rejsehøjde“, idet Artiklen omfatter Beton, Sten, Mørtel og saagar Limfarve og Tapet, men derimod intet om saa vigtige Byggematerialer som Træ og Jern og disses Anvendelse. Bogen synes altsaa ikke at kende Træ som Byggemateriale. Derfor virker det mærkeligt med en særlig Artikel om Svampe og Skadedyr i Træ.

Afsnittet om Ombygning af gamle Landbrug har en meget god Tekst, d. v. s. en god Beskrivelse af Krav til Lysforhold, Beliggenhed, Indretning m. m.; derimod synes de valgte to Ombygningseksempler ikke særlig karakteristiske, ligesom der overalt ved Tegningerne mangler Maalestok og de vigtigste

Maal. Det er nævnt, at Bygningerne skal være smukke, men ikke en eneste Facade demonstrerer dette.

Afsnittet om Isolering er i flere Henseender godt, ikke mindst gælder det vel Beskrivelsen af Stuehusets Varmeisolering. Men det er dog meget ensidigt, da det kun omhandler Letbetonerne, som forøvrigt delvis er beskrevet i Afsnittet om Byggematerialer, medens Træbetonplader, der allerede har en relativ stor Udbredelse i Landbruget, ikke er nævnt med et eneste Ord, og det samme gælder de forskellige Isolationsplader og -mætter, som kan bruges i Stuehuset. Der er heller ingen Steder vist „Sokkelisolation“ eller gjort opmærksom paa dens Betydning.

Artiklen om Ventilationsprincipperne karakteriseres ved følgende Udtalelse af *Jørn Høgsbro*: „Artiklen er skrevet af en Civilingeniør, for hvem Stoffet øjensynligt har været ganske fremmed, og som ikke har været i Stand til ud fra den disponible Litteratur at skaffe sig tilstrækkelig Viden til at virke vejledende for andre. Heller ikke Angivelserne af de heldigste Staldtemperaturer er i alle Tilfælde rigtig“.

Samme siger, at Artiklen om specielle Ventilationsundersøgelser giver forkerte Anvisninger, fordi de svenske Undersøgelser er mest udførligt refererede, og de hviler ikke paa helt rigtige Principper.

Afsnittet om Tage og Tagmaterialer maa vel siges at være ret godt. Men Anvisningen i Indledningsbemærkningen paa at tage Hensyn til Pris, Levetid og det æstetiske bliver dog kun i ringe Grad indfriet. anbefalingen for det store Udhæng til trædes ikke af alle Arkitekter. At Tagrender er til „stor Ulempe“ i Landbruget, er en forfærdende Misforstaaelse.

Artiklen om Belysning er ret intetsigende og giver slet ingen Oplysninger om Lampeantal og Lampestyrker.

Artiklen om Opvarmningsforholdene dækker sikkert de Krav, der kan stilles til en saadan. Dog — hvorfor anvises Radiatorerne ikke anbragt under Vinduerne?

Derefter følger Afsnittet: „Kan Landmanden selv indrette sine Bygninger“, en Overskrift, der er ganske mærkelig i Relation til Indholdet. Hvorfor dog ikke kalde det: „Grundplaner til Landbrugsbygninger“. Dette Afsnit burde være Bogens vigtigste, og det burde føre Hovedslaget for brede Bygninger, praktiske Grundplaner og rigtig Dimensionering; men det er meget mat i disse Henseender. Vel er der argumenteret godt for de brede Bygninger, men med Grundplaner og rigtig Dimensionering staar det daarligt til. Det hedder et Sted: „Hosstaaende Grundplaner vil sikkert give Vink om, hvorledes Grundplanen i grove Træk kan indrettes“; og derefter forelægges Grund-

planerne til den 4-længede, den enlængede svenske, T-Gaarden, Y-Gaarden, Korsgaarden, Stjernegaarden og Kamgaarden, uden Stillingtagen til disse Formers Fortrin og Fejl! — Tror Forfatteren og Redaktørerne virkelig, at vi andre havde været anstændige Kvægavlskonsulenter, om vi ikke skarpt og tydeligt havde dokumenteret, at *Højager Nakke* var meget bedre end *Delf Lou*, og at *Eske Brangstrup* var langt bedre end *Eske Holmdrup*. Nej! Og den samme Fasthed og Realitet maa der ind i Byggekonsulentarbejdet. Forfatteren og Redaktørerne kan ikke forsvare f. Eks. at fortie, at der kan bygges mere end 3 T-Gaarde af de samme Mursten, som medgaar til en Kamgaard med samme bebyggede Areal og 25 pCt. mindre Husrum end en T-Gaard, eller at fortie, at den aarlige Hovedfærdsel i Kamgaarden er 1114 km, naar den i T-Gaarden er 465 km. Den første — og vel derfor efter Forfatterens Opfattelse bedste — Stuehusgrundplan er en „god svensk“, der viser Køkkenet i den ene Ende og Spisestuen i den anden Ende af Stuehuset — stakkels Husmoder og Pige!

Og med den rigtige Dimensionering staar det ikke stort bedre til. Hvad skal Folk tro, naar der i Omtalen af Kostalden anvises en Fodergang paa 150—250 cm, men i en senere Dimensioneringsoversigt anvises 100—130 cm hertil. Forfatteren kan ikke have været ude for Byggeopgaver, naar han kan angive Kvægfodergange paa 2 à 2½ m som ideelle; for det første er de ikke praktiske, for det andet er der aldrig Raad til en saadan Flothed. Der anvises ogsaa forskellig Loftshøjde i Kostald og Svinestald, selv om disse to Stalde er i samme Bygning i de fleste Grundplanforslag, og en saadan Ordning er dog meget ubehagelig for Arbejdet paa Loftet, ligesom den fordyrer Byggeriet. Videre angives det, at Ajelebeholderne skal bygges efter, at hver Ko leverer 3 à 4 m³ Urin aarligt, medens vi er nødt til at regne med 5 m³ for at være paa den sikre Side.

Artiklen er ledsaget af over 50 Figurer, men de er primitive og uden Maal eller Maalestok, og ikke engang alle Bogstaver, som signerer de forskellige Rum og Dele, er forklaret i Figurteksterne, ligesom ingen Arkitekt præger Artiklen med Snit og Facader. Det vilde vel egentlig ogsaa være korrekt og høfligt at anføre Kilderne til lidt flere Figurer og Referater, end sket er.

De to Afsnit om Staldinventar og om Reparationer og Vedligeholdelser er oplysende, vejledende og paa deres Plads. Derimod har navnlig de to Artikler om Skadedyr, men delvis ogsaa de to om Forsikringer og Brandværn ikke noget naturligt Hjem i en saadan Bog. Naar Brandpolitiloven er omtalt, og vi bygger

tidssvarende og rationelt, svinder Brandfaren nemlig automa-
tisk ind til samme ringe Størrelse som i Fabrikker og Villaer i
Byerne. Krudtet til de 4 nævnte Artikler kunde derfor passende
være anvendt til nødvendige Forbedringer af andre og vig-
tigere Afsnit i Bogen.

Artiklen om Dimensionering af Landbrugsbygninger savner
ganske Angivelse af baade Kilde og Forfatter, ligesom enkelte
af Maalene kunde være baade bedre valgt og bedre afstemt med
Bogens øvrige Artikler.

Mange af Bogens Tegninger er barnlige og daarligt gennem-
arbejdede til et Fagskrift, og Papiret er daarligt, ligesom Ar-
kitekten absolut ikke har faaet den Plads, der tilkommer ham,
især i Bogens Hovedafsnit.

Og saa slutter den med en Utilladelighed, som Konsulentstan-
den burde føle Forargelse over, og Landbruget reagere imod:
11 Sider Annoncer camouflerer Redaktørerne som „tekniske Op-
lysninger fra store og kendte Firmaer“. Altid har der i Kon-
sulentvirksomheden været et skarpt Skel mellem Forretning og
Oplysning, mellem Annoncer og Reklamer kontra Konsulenter-
nes Artikler og Beskrivelser. Lad ogsaa dette nye Felt følge
denne gamle, gode og eneste værdige Linie.

L. Hansen Larsen.

Landbrugets Redskaber og Maskiner.

Landbrugets Redskaber og Maskiner. Af *Knud Hansen*. Udgivet af Det kgl. danske Landhushold-
ningselskab. (L. H. S. Forlag). 304 Sider. 218 Il-
lustrationer. Pris Kr. 8,50.

Den nylig udkomne Bog om Landbrugets Redskaber
og Maskiner af Forstanderen for Statens Redskabsprøver,
Knud Hansen, er tilrettelagt med Brug og Pasningen
for Øje. Den gaar ikke i Detailler med Redskabs- og Maskin-
lærens mere elementære Spørgsmaal, men bygger paa et vist
praktisk Kendskab til de paagældende Hjælpemidlers Indret-
ning og Brug. Derfor har det ogsaa været muligt at begrænse
Stoffet til et passende Omfang.

Ved en Gennemgang af Bogens forskellige Afsnit vil man
straks bemærke, at Hovedvægten er lagt paa de egentlige og
mest almindeligt anvendte Landbrugsredskaber og -maskiner.
Omtalen af Redskabets eller Maskinens Indretning er indskræn-
ket til et Minimum, men til Gengæld faar man desto mere om

de forskellige Arbejdsorganer og deres Funktion, Indstilling og Betjening. Man mærker her tydeligt Forfatterens Erfaringer fra den daglige Omgang med Maskiner og Redskaber. Afsnittene om Radrensere og Bindere er typiske Eksempler herpaa.

Under de egentlige Landbrugsredskaber og -maskiner omtales ogsaa Malkemaskinen og dens Funktioner; særlig udførligt behandles dens Pasning og Rengøring. Af de følgende Afsnit skal nævnes Kølemaskiner og Køleapparater, elektriske Hegn, Pumper, Arbejdsvogne og Haandredskaber. Det paagældende Hovedafsnit afsluttes med en Omtale af nogle af de Hjælpemidler, der enten har vundet eller er ved at vinde Indpas i mange, navnlig større Husholdninger: Vaskemaskiner, Tørrecentrifuger og Kartoffelskrællemaskiner.

Bogens andet — og ikke særligt omfattende — Hovedafsnit omhandler Kraftmaskinerne. Der gives en kortfattet Redegørelse for Princippet i de forskellige Typer af Forbrændings- og Elektromotorer. Som naturligt er faar Traktoren — og dens for Tiden eneste Kraftkilde: Gasgeneratoren — en forholdsvis udførlig Omtale.

Det sidste Hovedafsnit er kaldet Maskinanskaffelse og Maskinpleje, men omfatter ogsaa andre Ting, bl. a. lidt Materiallære og 8 Sider om Knuder, Stik og Splejsninger. Disse 8 Sider er ikke blot lærerige, men kan tillige give adskillige Timers fornøjelig Underholdning i de lange Vinteraftener.

Af Afsnittene om Plove, Saamaskiner, Radrensere, Høstmaskiner og Tærskværker er der taget Særtryk, som kan anvendes i Forbindelse med Redskabskursus o. lign. De faas fra Landhusholdningsselskabet, Rolighedsvej 26, København V. Priserne varierer fra 30 til 50 Øre pr. Stk.

Skønt ret koncentreret i Stoffet er Landbrugets Redskaber og Maskiner let forstaaelig for alle, der har blot noget praktisk Kendskab til Emnet. Den er dertil velskrevet og forsynet med et Utal af gode Billeder og Illustrationer. Det er kort sagt en lærerig Bog, der sikkert vil finde udstrakt Anvendelse, ogsaa fordi den er overkommelig baade af Omfang og i Pris.

C. A. N.

Udkomne Bøger.

Beretning om Statsprøveanstaltens Virksomhed i Finansaaret 1943—44. 36 Sider. (Kbhvn. 1944).

Aarsberetning fra Veterinærdirektoratet for Aaret 1943. Ved F. Wøldike Nielsen. 154 Sider. (Kbhvn. 1944).

Beretning om 2. Konkurrence mellem hele Kaninhold. Fællesudvalget til Kaninavlens Fremme 1. Oktober 1943—30. September 1944. Af H. M. Olsen, Konsulent. 36 Sider. (Kbhvn. 1944).

Befolkningens Bevægelser 1943. Danmarks Statistik. Statistiske Meddelelser 4. Række, 120. Bind, 5. Hæfte. Udgivet af Det statistiske Departement. 40 Sider. (Kbhvn. 1944).

4. Beretning om Landbrugsregnskaber fra Regnskabskredsen indenfor De samv. sjæll. Husmandsforeninger 1943—44. Udarbejdet og udgivet af Regnskabsudvalget ved P. Larsen, Konsulent. 35 Sider. (Slagelse 1944).

Lommebog for Landmænd for Aaret 1945. Indeholder korte Oplysninger om det rationelle Landbrugs Grundsætninger af ansete Fagmænd. Redigeret af Karsten Iversen, Forstander ved Askov Forsøgsstation. 244 Sider. Gyldendalske Boghandel — Nordisk Forlag. (Kbhvn. 1944).

Landmandens Lommekalender 1945. Udarbejdet af Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Sekretariat. 224 Sider. (Kbhvn. 1944).

Landøkonomisk Aarbog for 1945. Udgivet ved Foranstaltning af Ministeriet for Landbrug og Fiskeri. Redigeret af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab ved Axel Nielsen. 276 Sider. Gyldendalske Boghandel. Nordisk Forlag. (Kbhvn. 1945).

Landbrugsstatistik 1943. Danmarks Statistik. Statistiske Meddelelser 4. Række, 123. Bind, 1. Hæfte. Udgivet af Det statistiske Departement. 208 Sider. (Kbhvn. 1944).

44. *Beretning fra Statens Forsøgsmejeri. Studier over Propionsyrebakterierne og Paavisning af Aarsagerne til Pustning af Ost ved Bedømmelsen af de flygtige Syrer.* Af Civilingeniør C. Lind. 102 Sider. (Fh. August Bangs Forlag, Ejvind Christensen). (Kbhvn. 1944).

Fællesledelsen af Kvægavls- og Kontrollforeninger i Fyns Stift. Beretning for Aaret 1943—44. Udarbejdet ved A. Wulff Pedersen og Kristian Andersen. 304 Sider. (Odense 1944).

Statens Husholdningsraads Aarsberetning for Finansaaret 1943—44. 87 Sider. (Kbhvn. 1944).

Beretning Nr. 4 fra Akademiet for de tekniske Videnskaber. Meddelelser fra Akademiets Nikotinudvalg. 49 Sider. (Kbhvn. 1944).

Andelselskaber i Danmark i Aaret 1943. Udarbejdet af Andelsudvalgets Sekretariat ved A. Axelsen Drejer. Særligt tryk af Andelsbladet. 41 Sider. (Kbhvn. 1944).

Landbrugets Redskaber og Maskiner. Af Knud Hansen. Udgivet af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab. 302 Sider. Ill. (Kbhvn. 1945).

Lysbehandling af Frø. Nye Spireresultater. Af Carlos Jensen. Udgivet af J. E. Ohlsens Enkes Forlag. 59 Sider. (Kbhvn. 1945).

Undersøgelser over Landbrugets Driftsforhold XXVII. Regnskabsresultater fra danske Landbrug i Aaret 1942—43. Udgivet af Det landøkonomiske Driftsbureau. 159 Sider. (Fh. August Bangs Forlag, Ejvind Christensen). (Kbhvn. 1944).

Undersøkelser over jordbrukets driftsforhold 35. Regnskabsresultater fra norske Jordbruk 1942—43. Toogtredivte regnskabsår. Udgivet af Selskapet for Norges Vel. 195 Sider. (Oslo 1944).

Aarsberetning fra Det veterinære Sundhedsraad for Aaret 1943. Ved Sv. Andersen. 127 Sider. (Kbhvn. 1944).

Beretning om Virksomheden i De samvirkende sjællandske Landboforeninger i Aaret 1944. Udarbejdet af Sekretariatet. 120 Sider. (Kbhvn. 1945).

Mindre Meddelelser.

Landmandsuddannelse.

Til 1. Maj antages Elever til en 3-aarig Landmandsuddannelse paa Bønderbrug og/eller paa større Gaarde. Uddannelsen paa Bønderbrug foregaar i visse Egne af Landet i Samarbejde med Landbo- og Husmandsforeningerne samt Foreningerne af unge Landmænd.

Nærmere Oplysninger om Uddannelsen samt Fortegnelse over Læresteder faas fra Landhusholdningsselskabet, Rolighedsvej 26, København V.

Nye Midler i Fluebekæmpelsen.

Indenfor Landbruget har man i mange Aar søgt Midler og Veje til at undgaa Flueplagen i Sommertiden. Fluerne er ikke alene til Gene for Mennesker og Dyr, men ogsaa i mælkehygiejnisk Henseende forårsager Fluerne stor Skade og Ulempe.

Sidste Sommer fremkom et schweizisk Fluebekæmpelsesmiddel, *Gesarol*, som viste sig udmærket egnet til sit Formaal, men af handelspolitiske Grunde kan der foreløbig ikke fremskaffes mere *Gesarol*, og nogle faa større danske Virksomheder har derfor nu paabegyndt Fremstilling af Fluebekæmpelsesmidler med lignende fortrinlige Egenskaber.

Efter at Forholdene vedrørende de nye Fluebekæmpelsesmidlers Fremstilling og Pris nu er kommet ind i betryggende Baner, har Mejeriforeningernes Fællesorganisation fundet, at Tidspunktet er inde til at organisere en rationel Bekæmpelse af Fluerne igennem de enkelte Mejerikredse. Fællesorganisationen har sikret sig Tilsagn om Levering af det fornødne Kvantum af et fortrinligt Fluebekæmpelsesmiddel, *Idosect-D* Pudder, som fremstilles af *A/S Ferrosan* og leveres igennem *De danske Mejeriers Fællesindkøb* til en reduceret Pris, og Midlet er allerede afprøvet paa flere store og smaa Gaarde med et absolut tilfredsstillende Resultat.

Landbrugets Prisforhold i Januar Maaned 1945.

(Ved Det landøkonomiske Driftsbureau).

Tabel 1. Priser i Kr. pr. 100 kg.

	1943		Januar Md. 1944	1944		Januar Md. 1945
	Hele Aaret	Decbr. Md.		Hele Aaret	Decbr. Md.	
Landbrugsprodukter:						
Sødmælk (ab Mejeri) ¹⁾	27,88	28,95	28,95	28,03	28,95	28,95
Smør, Notering	389	389	389	389	389	389
do. do. + Tillæg	445	445	445	445	445	445
Ost, 20 pCt.	199	199	199	199	199	199
Æg	245	270	248	241	270	255
Slagterisvin, (sl. V.)	268	272	272	272	272	272
do. do. 80½ kg og derover	284	288	288	288	288	288
Slagtekøer, Kbh., 1. Kl. (lev. V.)	129	129	129	130	130	130
Stude og Kvier, Eshjerg, 1. Kl. (lev. V.)	128	128	128	129	129	129
Smaagrise, Køge, Kr. pr. Stk. .	57	39	39	44	39	40
Kælvekøer, Odense, 1. Kl., Kr. pr. Stk. ²⁾	830	875	825	771	750	—
Unge Heste, Kr. pr. Stk.	2514	2500	2520	2760	2600	2625
Hvede	29,33	29,65	29,85	29,37	29,25	29,25
Rug	30,33	30,65	30,85	30,37	30,25	30,25
Byg, 2/r.	26,25	26,25	26,25	26,25	26,25	26,25
Havre	26,25	26,25	26,25	26,25	26,25	26,25
Hø	27,11	22,75	23,50	22,92	25,00	27,00
Kartofler, Sælgers St., Sjælland	14,06	14,00	14,63	17,89	22,00	21,06
Runkelroefrø	235	185	195	205	235	238
Kaalroefrø	343	150	155	188	240	230
Rødkløverfrø	759	540	550	603	685	680
Hvidkløverfrø	830	800	778	773	850	843
Hundegræsfrø	255	250	250	248	250	250
Alm. Rajgræsfrø ³⁾	195	165	165	162	165	165
Ital. do.	178	150	150	146	150	150
Kunstgødning:						
Kalksalpeter	24,75	25,00	24,30	25,15	25,50	24,40
Sv. Ammoniak	26,65	24,90	24,00	24,85	25,20	24,20
40 pCt. Kaligødning	18,69	18,65	18,85	19,11	19,40	19,60

1) Inkl. Tillæg.

2) Bestaaet Tuberkulinprøven.

3) Tidlige Stammer.

Korn = Maksimalpriser.

Tabel 2. Prisindeks. (Femaaret 1909/14 = 100).

	1943		Januar	1944		Januar
	Hele Aaret	Decbr. Md.	Md. 1944	Hele Aaret	Decbr. Md.	Md. 1945
Landbrugsprodukter:						
Sødmælk	266	276	276	267	276	276
Smør, Notering	186	186	186	186	186	186
do. do. + Tillæg	213	213	213	213	213	213
Ost	349	349	349	349	349	349
Æg	208	229	210	204	224	216
Slagterisvin	291	296	295	294	294	293
Slagtekøer (København)	222	222	222	224	224	224
Stude og Kvier (Esbjerg)	210	210	210	211	211	211
Unge Heste (Odense)	341	339	342	374	353	356
Hvede	212	215	216	213	212	212
Rug	254	257	259	255	254	254
Byg, 2/r.	204	204	204	204	204	204
Havre	218	218	218	218	218	218
Hø	395	331	342	334	364	393
Kartofler, Sælgers St., Sjælland	375	373	390	477	587	562
Kunstgødning:						
Kalksalpeter	128	130	126	130	132	126
40 pCt. Kaligødning	157	156	158	160	163	164
Vejede Prisindeks for:						
Mejeriprodukter	224	225	225	224	225	225
Husdyrprodukter, ialt	242	246	244	243	246	245
Korn	217	216	216	217	216	216
Planteprodukter, ialt	239	236	238	249	263	261
Landbrugsprodukter, ialt	242	246	244	244	247	246
Kunstgødning	164	158	156	159	159	154
Markfrø	371	371	289	289	289	320

Forslag til Præstationsprøver (Trækprøver) for danske Landbrugsheste.

Af Konsulent, mag. agro. *Th. Vendelbo Andersen.*

1. Indledning.
2. Formaålet.
3. Oversigt over Prøveplanen.
De to Principper for Præstationsprøver.
 - I. En Prøve i almindeligt Landbrugsarbejde.
 - II. En Kraftprøve.
 - III. En Hurtighedsprøve.
4. Prøvernes Tilrettelæggelse, Udførelse og Bedømmelse.
Prøveredskaberne.
Prøvestedet.
Aarstiden for Præstationsprøven.
 - I. Arbejdsprøven.
 - II. Kraftprøven.
 - III. Hurtighedsprøven.
 - IV. Arbejdsviljen.
5. Prøveresultaternes Opgørelse.
6. Forskellige Forhold.
 - a. Korrektion for Drægtighed m. m.
 - b. Optegnelser.
 - c. Pavser.
 - d. Uheld under Prøverne.
7. Diskussion og Kritik.
 - a. Dyrskuerne og Præstationsprøverne.
 - b. Hestenes Alder.
 - c. Træning.
 - d. Racen.
 - e. Om Præstationsprøvernes Værdi.
 - f. Afkomsundersøgelser.
8. Litteraturfortegnelse.

1. Indledning.

Ved Udvalg har man i dansk Hesteavl hidtil kun taget Hensyn til Eksteriørbedømmelsen. Udvalget af de unge Avlsdyr er dels begrundet i Forældrenes og dels i Dyrets egen eksteriørmæssige Kvalitet. Selv om der siden 1861 — da Frederiksborg Amts Landboforening tog Spørgsmaalet op — har været gjort forskellige Tilløb til en Travprøve eller Trækprøve for Dyrskuehestene her i Landet, saa har disse Prøver ikke faaet nogen avlsmæssig Betydning, idet de indtil nu gennemførte Prøver i Almindelighed har været for milde til at kunne danne Grundlag for en Sortering.

2. Formaålet.

Det, man ønsker at opnaa gennem en Præstationsprøve, bør være avlsmæssigt begrundet og ikke alene dikteret af Krav, som stilles til en Militærhest, eller Krav, som stilles til Eksportheste. Det vil med andre Ord sige, at Formaålet kan være af blot og bar brugsmæssig Karakter, idet man kan iværksætte en Prøve, som vil dele Hestene i egnede og uegnede til f. Eks. militært Brug. En saadan ensidig Brugsprøve maa ikke vurderes for højt; den er af meget ringe avlsmæssig Værdi, og den bør derfor heller ikke vinde Indpas i dansk Hesteavl.

En *avlsmæssigt begrundet Præstationsprøve* maa være omfattende og alsidigt anlagt; den maa tillade en Deling af Avls materialet efter Præstationens Højde, paa samme Maade som Ydelsestallene i Kvægavlen tillader en Vurdering af de arvelige Anlægs Godhed.

Formaålet maa være talmæssige Resultater, som med Tiden — ligesom det allerede har været Tilfældet i Finland — kan danne Grundlag for Afkomsundersøgelser og Udvalg.

Som et Ønske kan saa tilføjes den Mulighed, at man ved Hjælp af Præstationsprøverne skulde kunne naa til Resultater, som kan være retningsgivende ved Eksteriørbedømmelsen, hvis bestemte Bygningstræk skulde vise sig at betinge den største Trækkeevne.

Paa Forhaand kan det siges, at Præstationsprøverne vil give

talmæssige Udtryk for Eksteriørbedømmelsens skønsmæssige Udtryk for Styrke, jordvindende, energisk m. fl.

At maale Foderforbruget i Forhold til Præstationen, d. v. s. Produktionsøkonomien, er et højt Maal, som man med Held arbejder med i Svine- og Hønsseavl, men i Kvægavlen endnu ikke er kommet længere med end til Forsøgene.

3. Oversigt over Prøveplanen.

Det, der kan faas Oplysninger om ved en Afprøvning, er Hestenes Evner med Hensyn til Udholdenhed, Hurtighed og Villighed til almindeligt Landbrugsarbejde.

Man kan faa Maal for følgende:

1. Styrke.
2. Hurtighed.
3. Udholdenhed.
4. Arbejdsvilje eller Villighed.

1, 2 og 3 maales og 4 bedømmes skønsmæssigt.

Der er 2 Principper, hvorefter en Prøve kan aflægges:

- a. Vi bestemmer Prøvens Omfang; det er det samme Princip, man gaar ud fra, naar det gælder om at maale Landbrugsredskabernes Kraftforbrug, og det er ogsaa Princippet i de fleste af de Prøver, som i Udlandet maa aflægges af Militærheste.
- b. Prøvehestene viser, hvor meget de kan præstere. Ved Præstationsprøverne gælder det mere om at maale Hestenes Trækkeevne end at faa Redskabernes Kraftforbrug bestemt.

Efter de Erfaringer man hidtil har gjort med Præstationsprøver, viser det sig, at man baade fra finsk og fra tysk Side kombinerer de to Principper, og det gøres med den Begrundelse, at Præstationsprøver for Landbrugsheste ikke maa være for ensidigt anlagte, og hertil kommer saa den Fordel, at Bedømmelsen af Udholdenheden og Villigheden lettes betydeligt, naar Prøverne faar et forholdsvis stort Omfang.

Hele Prøven deles herefter i 3 Dele:

1. En Prøve i almindeligt Landbrugsarbejde.
2. En Kraftprøve.
3. En Hurtighedsprøve.

I. *En Prøve i almindeligt Landbrugsarbejde*, hvorved der kan fastsættes en nogenlunde konstant Trækmodstand, kan udføres med saavel 2-Spand som Enspænder. Markarbejde, f. Eks. Pløjning, maa anses for det bedst egnede og mest typiske Arbejde og derfor velegnet til at indgaa i en Arbejdsprøve for Landbrugsheste. Prøvens Varighed fastsættes til 4 Timer.

II. *En Kraftprøve*, hvor Hesten selv bestemmer Arbejdsmængden, maa aflægges for Bremsevogn eller for en mere eller mindre belæst Slæde eller Harve. Hestene afprøves enkeltvis, og Prøven tager fra een til to Timer.

III. *En Hurtighedsprøve* udføres som Enspænderprøve for Vogn over en Vejstrækning paa 9 km og for en Trækmodstand paa ca. 50 kg. Prøven køres skiftevis 1000 m Trav og 300 m Skridt (sidste Skridtetappe bliver kun paa 200 m). Tiden, der er det afgørende, bestemmes af Hesten. Prøven tager ca. een Time.

De tre Prøver udføres bedst paa een Dag.

Resultaternes Nøjagtighed og de nødvendige Redskaber.

Resultaterne maa fremgaa af saa nøjagtige Maalinger som muligt. Nøjagtige Resultater kræver fine og rigtigt indstillede Maaleapparater og ensartede Afprøvningssteder.

De nødvendige Maaleredskaber er en Vogn eller Bil, som tillader en ensartet Afbremning, saa Trækmodstanden kan fastsættes og reguleres op og ned, en Slæde, en Kraftmaaler, som kan maale baade Kraft og Vej eller Tid samtidigt, et Stopur, et Termometer og et Baandmaal.

a. *Maalinger* af Aandedrætsfrekvensen, Pulsen og Temperaturen foretages ved Begyndelsen og Afslutningen af hver Prøve. Der foretages Skridttællinger paa 100 m samtidig med, at Skridttiden maales. Under de sværere Prøver maa Skridttid og Skridtlængde iagttages nøje.

b. *Arbejdsviljen* iagttages under hele Prøven, og navnlig under Kraftprøvens smaa og sværere Etapper.

c. *Højstekraftprøver* kan naturligt danne Afslutning paa Kraftprøven, og de udføres da som Enspænderprøver. En Højstekraftprøve, hvor Hesten i et kort, enkelt Tag viser, hvad den kan trække, har mere sportsmæssig end avlsmæssig Værdi, og kan uden at skade den samlede Præstationsprøves Resultater udelades.

4. Prøvernes Tilrettelæggelse, Udførelse og Bedømmelse.

Prøveredskaberne.

Af Fjederkraftmaalere bliver den nye — *Schäffer og Budenberg's* — den bedste. Den vejer nu kun 7 kg imod tidligere 17. Den er fremstillet af et let Metalhus med Rude af brudsikkert Glas, og den kan indstilles til at maale en Vægt paa fra 0 til 500 kg eller fra 0 til 1000 kg. Skrivestifterne, som aftegner Kraftens Størrelse, gaar paa et ca. 75 mm bredt Papirbaand, der drives frem og rulles op af et Urværk, eller i Forhold til den tilbagelagte Vej.

Urværket kan gaa i 6 Timer ved 12 mm Fremdrift pr. Minut; ved Hjælp af Vekselhjul kan Fremdriften indstilles til 2, 4, 8, 10, 12, 16 og 20 mm pr. Minut. Apparatet er dog meget ømfindtlig for Stød og Slag, og det maa derfor være godt afskærmet.

Bremsevognen eller Dynamometervognen kan være en speciel konstrueret Vogn til dette Brug. Af saadanne Vogne findes en amerikansk (*Collins*) og en schweizisk (*H. Wengers*); den amerikanske er forevist paa Landbrugsudstillingen paa Bellahøj i 1938. Det mest praktiske og lettest økonomisk overkommelige vil dog være at anskaffe, enten det tyske Olie-tryksbremseapparat, som er blevet benyttet til Kraftprøverne paa Kraftborn, Breslau, eller det finske Bremseapparat (konstrueret af Prof. *Terho*), som er benyttet ved Prøverne i Finland. Begge Apparaterne kan paamonteres en almindelig Personbil. Det finske Apparat kan yde en Modstand paa fra 90 til 450 kg.

Bremsevognen skal kunne indstilles paa at yde en jævn Trækmodstand uanset Kørebanens Beskaffenhed fra ca. 50 til ca. 2000 kg, saa kan den benyttes til baade 1 og 2 Heste.

Desuden skal der bruges et Læge-Termometer, et Baandmaal paa 50 til 100 m, et Stopur og eventuelt en Skridttæller.

Prøvestedet.

Det bedste Sted for Afholdelse af Trækprøverne er ude hos Landmændene selv. Den første Prøve, Arbejdsprøven, aflægges i Marken for Plov eller Harve. Kraftprøven kan aflægges paa samme Mark for Harve eller Slæde med forskellig Belastning. Kraftprøven kan ogsaa udføres paa Græsmark for Bremsevogn. Hurtighedsprøven aflægges for en let Vogn paa Bivej.

Det mest praktiske vil nok være at samle Hopperne for sig fra et mindre Omraade, og Hingstene for sig fra et større Omraade. Der aabnes herved en Mulighed for at afprøve Hingstene saa nøjagtigt som muligt med Bremsevogn og paa samme Bane Aar efter Aar. Hopperne gør i Følge Naturen kun en Brøkdæl af den Avlsindsats, som Hingstene præsterer, og de tilkommer da heller ikke den samme Opmærksomhed. Hopperne kan udmærket aflægge Prøven uden Brug af Bremsevogn paa en Mark, som, lige før Prøverne skal afholdes, har faaet en bestemt og ensartet Behandling.

Aarstiden for Præstationsprøven.

Prøverne for Hopperne, som afholdes ude hos de enkelte Landmænd, kan ordnes efter Landmandens Ønske, og naar Forholdene tillader det.

Prøverne for Hingstene maa samles til bestemte Aarstider. At ordne disse Prøver sammen med Dyrskuerne vilde være en god Publikumsattraktion, men Pladsforholdene og Dyrskuernes Tidsordning vanskeliggør i høj Grad et saadant Arrangement.

I. Arbejdsprøven.

Denne Prøve, som kun kan udføres i Marken, skulde strække sig over 4 Timer, og den skulde tillade en Bedømmelse af

Hestens Egnethed til almindeligt Landbrugsarbejde. Pløjning maa anses for det mest ideelle Arbejde til denne Prøve. Ved et normalt Træk paa 100 til 120 kg vil Hesten her kunne vise, hvad den er værd i dagligt, tilvant Arbejde, og Dommerne vil faa et Indtryk af Hestens Temperament (Lydighed, Føjelighed, Omgængelighed).

Prøven kan aflægges med en eller to Heste; benyttes 2-Spand halveres Kraftresultatet. Der anvendes Fjederkraftmaaler, og Arbejdsmængden i den fastsatte Tid maales.

Arbejdsprøven giver en ret stor Arbejdspræstation, som sammenlagt med de to andre Prøver giver en god Dagspræstation, netop det Dommerne ønsker for at faa et Grundlag for Bedømmelse af Udholdenhed, Sundhed og kraftig Konstitution. Ved Bedømmelsen gælder et „bestaaet“ eller „ikke bestaaet“. Naar Arbejdsprøven gennemføres om Formiddagen, sættes Hestene paa et ensartet Træthedsstadium, til de om Eftermiddagen skal udføre de egentlige Konkurrenceprøver: Kraftprøven og Hurtighedsprøven. Arbejdsprøven vil ophæve den eventuelle Nervøsitet hos Hestene, som følger med Prøvedagens Usædvanligheder. Kusken maa benytte Pisk som sædvanligt.

II. Kraftprøven.

Formaalet med denne Prøve er gennem stadige Stigninger i Trækmodstanden at give Hesten Mulighed for at vise sin Arbejdsevne med Hensyn til Kraftpræstation. Prøven tager een à to Timer, og den udføres som Enspænderprøve.

Til Hingste benyttes Bremsevojn, og Tiden maales.

Til Hopper kan benyttes mere eller mindre belastede Harver eller en Slæde; Kraften maales da med Fjederkraftmaaler sammen med Tiden.

Ved Kraftprøven skal fastlægges:

1. Trækstrækningerne — de kan være fra ca. 50 til 1000 m.
2. Begyndelsesmodstanden — den kan være fra ca. 30 til 100 kg.
3. Stigningerne i Modstanden — de kan være paa 20, 30, 50 kg eller fastsættes i Procent af Hestens Legemsvægt.

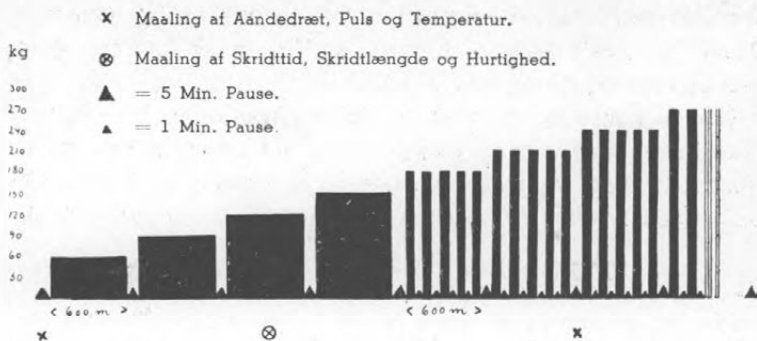
4. Pāvserne imellem Trækstrækningerne.
5. Prøvernes Afslutning.

Prøven gennemføres mest praktisk efter følgende Ordning:
 4 Strækninger à 600 m og derefter Strækninger paa 5×120 m.
 Der begyndes med en Modstand paa 60 kg, og den forøges med
 30 kg for hver Strækning paa 600 m. Pāvserne sættes til 5 Mi-
 nutter for hver 600 m. Efter de 4 (lange) 600 m Strækninger
 deles de følgende 600 m i 5 Strækninger à 120 m med en Pāvse
 imellem hver paa et Minut.

Ordningen af Kraftprøven bliver da:

1. Strækning paa 600 m med en Trækmodstand paa 60 kg
2. 5 Minutters Pāvse.
3. Strækning paa 600 m med en Trækmodstand paa 90 kg.
4. 5 Minutters Pāvse.
5. Strækning paa 600 m med en Trækmodstand paa 120 kg.
6. 5 Minutters Pāvse.
7. Strækning paa 600 m med en Trækmodstand paa 150 kg.
8. 5 Minutters Pāvse.
9. Strækning paa 120 m med en Trækmodstand paa 180 kg.
10. 1 Minuts Pāvse.
11. Strækning paa 120 m med en Trækmodstand paa 180 kg.
12. 1 Minuts Pāvse.
13. Strækning paa 120 m med en Trækmodstand paa 180 kg.
14. 1 Minuts Pāvse.
15. Strækning paa 120 m med en Trækmodstand paa 180 kg.
16. 1 Minuts Pāvse.
17. Strækning paa 120 m med en Trækmodstand paa 180 kg.
18. 5 Minutters Pāvse.
19. Strækning paa 120 m med en Trækmodstand paa 210 kg.
20. 1 Minuts Pāvse.
21. Strækning paa 120 m med en Trækmodstand paa 210 kg.
22. 1 Minuts Pāvse.
23. O. s. v. . . .

Kraftprøven.

Trækmodstanden paa de første 600 m er sat saa lavt, at enhver Hest er fortrolig med den. De første Stigninger i Trækmodstanden fra 60 til 90 og 120 kg giver Hesten Lejlighed til at blive fortrolig med Prøvegangen, før de tungere Prøver skal gennemgaaes.

Under denne Prøve er der Mulighed for at iagttage og bedømme Hestens Trækvillighed, Trækfasthed og eventuelle Temperamentsfejl.

Under Kraftprøven foretages forskellige Maalinger: Før Starten maales Aandedræt, Puls og Temperatur, og de samme Maalinger foretages igen, efter at Hesten har trukket den sidste (femte) Gang med en Modstand paa 210 kg. Skridthurtigheden maales — d. v. s. Skridttid og Skridtlængde — under Normalarbejdsstrækket paa 120 kg, og Maalingerne gentages flere Gange under de sværere Træk; Maalingen foretages over 100 m een til tre Gange for at faa nøjagtige Resultater.

Prøvens Afslutning: Gaar Hesten i Staa, drives den straks frem igen — efter tredie Standsning afsluttes Prøven. Prøven afsluttes ligeledes, hvis man mener, at Hesten ikke kan mere, eller, hvis Ejeren ønsker Prøven afsluttet.

Pisk maa kun bruges til at true med. Paa de tungeste Trækstrækninger falder en væsentlig Del af Arbejdsviljens Bedømmelse, og saa maa Pисken og Tømmerne paa ingen Maade bruges, saa dette Arbejde vanskeliggøres. Hvis Hesten er vant til en lille „Opmuntring“ for at blive opmærksom overfor et særligt svært Træk, saa maa dette dog blive Kuskens Sag.

Ved Kraftprøven bestemmer Hesten selv Ydelseshøjden, og den bedømmes da ogsaa simplest ved at opgive det opnaaede Resultat, f. Eks. 240 / 2, d. v. s. at Hesten er kommet over den anden Strækning paa 240 kg.

Prøven kan afsluttes med en Rekordpræstation, men det vil ikke have nogen særlig Værdi for Bedømmelsen af Resultatet. Derimod vil det være formaalstjenligt at foretage en kort Prøve paa Arbejdsvilje ved en Række Igangsætninger for svært Træk.

III. *Hurtighedsprøven.*

Meningen med en Prøve paa Hurtighed er at give Hestene en Mulighed for at vise deres Arbejdshurtighed. Prøven tager ca. 1 Time. Det er ikke Hensigten, at det skal være en Rekordpræstation, men det skal være en Prøve, hvor Gangarten er fastlagt over bestemte Strækninger og med en bestemt uforandret Trækmodstand under hele Prøven. Der bedømmes kun efter Hurtighed (Tid).

En Strækning paa 9 km Bivej inddelt skiftevis i 1 km Trav og 300 m Skridt giver 7 km i Trav og 2 km i Skridt (sidste Skridtstrækning bliver kun paa 200 m). Denne Prøve maa anses for passende for en Landbrugshest, og Metoden med at skifte mellem Trav og Skridt forhindrer Overanstrengelser. For saa vidt Hesten vil og kan, holdes Trav saa nær Galop som muligt, og Skridt saa nær Trav som muligt.

Prøven aflægges enkeltvis for Vogn paa Bivej med en Trækmodstand paa ca. 60 kg, og den køres ud i et Træk. Der benyttes Kraftmaaler som ved de andre Prøver. Ved Prøvens Afslutning maales Aandedræt, Puls og Temperatur. I den første og sidste km Trav tælles Antal Skridt over 100 m samtidig med, at der tages Tid; saa kan Skridtlængde og Skridttid beregnes.

IV. *Arbejdsviljen.*

Viljen er den halve Præstation, og den afspejler sig særlig i Iagttagelserne af Skridtmaalingerne. Der kan være ret store Forskelle paa Skridtlængden fra Hest til Hest. Hurtige og lange Skridt giver en stor Arbejdsydelse. Skridthurtigheden bliver derfor et Udtryk for Arbejdsviljen, og den er tildels ogsaa et

Udtryk for Hestens Fordringer (Foderbehov). Igangsætningsprøverne, som udføres ved Slutningen af Kraftprøven, tages ogsaa med ved Bedømmelsen af Arbejdsviljen.

Bedømmelsen af Arbejdsviljen er skønmæssig, og der maa derfor benyttes et Pointssystem eller den almindelige Karakter-skala (ug, ug÷, mg+ o. s. v.).

Der maa tages Hensyn til Føret og til Drægtighedsforhold.

5. Prøveresultaternes Opgørelse.

I. Arbejdsprøven.

Den udførte Arbejds mængde beregnet i Hestekrafttimer, HKT, er afgørende. Det bør være saadan, at der her gælder et „Bestaaet“ eller „Ikke bestaaet“, d. v. s. at et bestemt Mindste-maal af Arbejde er nødvendigt for, at Hesten kan fortsætte Prøverne, f. Eks. 3,5 HKT. Arbejds mængden opgøres efter Kraft-maalerens Diagrampapir.

$$\text{HKT} = \frac{\text{Kraft i kg} \times \text{Vejen i m pr. Sekund} \times \text{Timer}}{75}$$

II. Kraftprøven.

Arbejds mængden beregnes i HKT i Henhold til Kraftmaaleren. Iøvrigt maa det af Opgørelsen fremgaa, hvor langt Hesten er naaet med Prøven, f. Eks. at Hesten har klaret Trækmodstanden 210 kg paa 4. Delstrækning 210/4 (jvf. den grafiske Fremstilling Side 173).

III. Hurtighedsprøven.

Arbejds mængden beregnes i HKT i Henhold til Kraftmaaleren. Tiden, som er det afgørende ved denne Prøve, opgives i Minutter og Sekunder, f. Eks. 68²⁰.

IV. Arbejdsviljen.

Den skønmæssige Bedømmelse efter Points eller Karakter opgives f. Eks. mg⁺.

V. Dagsydelsen.

Som Udtryk for Udholdenhed i alsidigt Arbejde sammenregnes de 3 Prøvers Arbejds mængde i HKT, f. Eks. 12,7 HKT.

(En normal Hestearbejdsdag paa 10 Timer med 100 kg Træk over 25 km giver:

$$\frac{100 \times 25\,000 \times 10}{36\,000 \times 75} = 9,3 \text{ HKT.})$$

Det samlede Prøveresultat kommer da efter Eksemplerne til at se saaledes ud:

1. Arbejdsprøven	bestaaet
2. Kraftprøven	210 / 4
3. Hurtighedsprøven	68 ²⁰
4. Arbejdsviljen	mg ⁺
5. Dagsydelsen HKT	12,7

6. Forskellige Forhold.

a. *Tillæg til drægtige Hopper og Hopper med Føl.*

Fra en Tid før til en Tid efter Foling er Hopperne ikke i fuld Arbejdsvigour, og der kan da blive Tale om at give et Tillæg, ca. 5—10 Procent af de opnaaede Resultater. Af Hensyn til den Usikkerhed, der altid er forbundet med at korrigere et opnaaet Resultat for uvedkommende Faktorer, vilde det være rigtigst at undlade al Afprøvning under saadanne Forhold, hvor det med nogen Rimelighed maa antages, at Resultaterne ikke vil svare til Hestens Evner.

b. *Optegnelser.*

Til Bedømmelserne hører Optegnelser om Forhold, der kan have haft for stor Indflydelse paa Prøverne; f. Eks. bør der altid findes Oplysninger om Hestens Vægt og Alder, og om Arbejdet i Dagene umiddelbart før Prøvedagen. Der bør altid foretages en almindelig Eksteriørbeskrivelse af Hesten paa selve Prøvedagen. Det kan iøvrigt være af Betydning at nedskrive alt, hvad der under Prøverne afviger væsentlig fra det normale, f. Eks. om Hesten sveder meget eller kun lidt.

c. *Pavser.*

Efter Arbejdsprøven, som passende kan lægges om Formiddagen fra Kl. 8 til 12, er det naturligt at holde 2 Timers Hvil, og efter Kraftprøven holdes $\frac{1}{2}$ Times Hvil, inden man gaar i Gang med Hurtighedsprøven.

d. *Uheld under Prøverne.*

Der sker næsten aldrig Uheld under Prøverne, og det maa naturligvis være Hesteejeren tilladt at afbryde en Prøve, hvis han finder, at Hesten kan lide Skade ved yderligere Afrøvning.

Ved særlig fede Heste og ved højt drægtige Hopper eller ved magre og diegivende Hopper, maa der i varmt Vejr udvises særlig Forsigtighed under de svære Kraftprøver.

For alle Eventualitetens Skyld kan der tegnes en Forsikring, som kun gælder Prøvedagen.

7. *Diskussion og Kritik.*

a. *Dyrskuerne og Præstationsprøverne.*

Det er Skade, at Præstationsprøverne grundet paa Pladsmangel og for kort Tid ikke kan foretages og forevises sammen med Dyrskuerne. Det vilde være meget belærende, og Ulempen ved Dyrskuefedningen maatte vige for en passende jævn Arbejdstilvænnning for at faa Hestene i Prøvekondition — en Tilstand af Ubesværethed, der tillader fuld Udfoldelse af Kraft, Hurtighed og ikke mindst af Udholdenhed. Dyrskuebedømmelsen vilde heller ikke blive vanskeliggjort, om Hestene præsenteredes med noget markerede Muskler.

Det vil vel nok vise sig, at Præstationsprøverne mest praktisk aflægges sidst paa Sommeren, naar Kornhøsten er bjarget. Ved at lægge Prøverne paa samme Aarstid som Dyrskuerne kommer man ud for det Dilemma, at Hestene lettest udfører Prøverne i et passende Huld og en jævn Arbejdstilvænnning, men ved Dyrskuerne skal de helst møde i et „mindre passende“ Huld. Dette kommer man udenom ved at forskyde de to Bedømmelser i Tid, altsaa ved at lade Præstationsprøverne afholde om Efteraaret.

b. *Hestenes Alder.*

Der er ikke i Forslaget stillet Krav om en bestemt Alder for Hestene, og Prøven er i Formen ens for alle Aldersklasser. Hestene kan aflægge Prøven det Aar, Ejeren finder det mest passende, men det kræver nødvendigvis, at Hestens Alder opgives sammen med Ydelsesresultaterne. Samme Hest kan kun aflægge een Prøve om Aaret.

For at kunne sammenligne forskellige Hestes Prøveresultater vil det antagelig være praktisk at inddele dem i Aldershold efter et lignende Princip, som anvendes paa Dyrskuerne.

c. *Træning.*

Det er ikke nødvendigt med en særlig Træning før Prøverne, men et jævnt haardt Arbejde i Dagene før Prøverne giver de bedste Resultater. Baade for lidt og for meget Arbejde i Dagene før Prøverne formindsker Resultaterne.

Selv om Træning før Prøven kan forbedre denne noget, betyder det dog ikke saa meget som Hestens individuelle Egenskaber, og der er kun smaa Forskelligheder paa Præstationer, som aflægges af samme Hest med Aars Mellemlum.

d. *Racen.*

Forslaget er stillet som en Enhedsprøve for danske Landbrugsheste uden Hensyn til Race. For at kunne sammenligne Racerne er det selvfølgelig af væsentlig Betydning, at Prøverne gennemføres efter samme Princip og efter nogenlunde samme Plan.

Hovedsagen er dog, at Prøverne gennemføres, og at Resultaterne benyttes i Avlsarbejdet. Forslaget kan paa flere Punkter ændres for en enkelt Race, uden at Sammenligningsgrundlaget fortabes.

e. *Om Præstationsprøvernes Værdi.*

Værdien af Prøverne bliver baade af handelsmæssig og avlsmæssig Art. Handelsmæssigt har Prøven sin Værdi deri, at en Hest, der har tilstrækkelig fine Tal, vil være forholdsvis let sælgelig. Dette kunde tænkes at faa Betydning ved Eksporten

til Tyskland, idet Præstationsprøverne der endnu betyder mest handels- og brugsmæssigt set.

Som Køber staar man langt bedre orienteret, hvis man samtidigt med Selvsyn af Hesten faar forelagt Resultaterne af Præstationsprøverne. Saa kan man danne sig et godt Indtryk af Hestens Brugsværdi og se, om det nogenlunde svarer til de Fordringer, man vil stille til Hesten.

Prøvernes Værdi for Avlsarbejdet kan heller ikke drages i Tvivl, hvis man da ikke ligefrem vil paastaa, at de maalte Egenskaber ikke er arvelige. Antagelig spiller de ydre Kaar som Fodring og Træning en meget stor Rolle for Udfaldet af Prøverne, men noget lignende gør sig jo gældende for alle vore Husdyrproduktioner. Præstationsprøverne er et Middel i Hesteavlen, hvorved vi faar talmæssigt Udtryk for en Del af Eksteriørbedømmelsens subjektive og skønsmæssigt bedømte og betegnede Egenskaber.

Præstationsprøvernes Formaal er at virke vejledende for Hesteavlen, d. v. s. udpege de stærke, udholdende Heste, som har en passende hurtig Bevægelse, og det er at beskytte Hesteavlen imod at anvende umulige og ubrugelige Arbejdsheste som Avlsdyr, og for det tredje er det Ønsket at faa det meste Arbejde for det mindste Foder.

Det er ikke noget let Arbejde at maale Hestens Præstations-evne paa een Dag; det bedste vilde være at maale Arbejdsydelsen hver Dag og saa beregne Aarsydelsen, som for vore andre Husdyr. Det er dog med nogenlunde Sikkerhed, man kan bedømme Hestens Arbejdsevne udfra en enkelt Prøvedag, idet det har vist sig, at samme Hests Præstationer kun varierer meget lidt fra Aar til Aar.

For at faa et Maal for Hestens Godhed med Hensyn til de 4 Egenskaber: Udholdenhed, Kraft, Hurtighed og Arbejdsvilje, maa man udsætte Hesten for en alsidig og tilstrækkelig haard Prøve, som tillader en Maaling og en Bedømmelse af de 4 Egenskaber.

En alsidig Prøve, som egner sig for Landbrugsheste med alsidigt Arbejde, sammensættes af en Prøve i almindeligt strengt Markarbejde, en Prøve i svært og meget svært Træk og en Travprøve.

En saadan alsidig Prøve vil danne et godt Grundlag for en Bedømmelse af Hestens Arbejdsevne, og herefter vil det være rigtigere at værdsætte Hestens Avlsværdi ud fra en samlet Iagttagelse af Præstation og Eksteriør end ud fra Eksteriøret alene.

Det kan siges, at Arbejdsevne bedre kan vurderes ud fra Eksteriøret end Malkeevne, men Arbejdsevnen bedømmes ligesom Malkeevnen ogsaa sikrest ud fra en Kontrollering af den præsterede Ydelse. Endnu kender man ikke den Legemsform, som kan give den højeste Arbejdsydelse, men man maa med nogen Ret gaa ud fra, at de Heste, som yder de højeste Præstationer, ogsaa har den Legemsform og Konstitution, som er bedst egnet til Arbejdsbrug. Derfor vil Resultaterne fra Præstationsprøverne ogsaa kunne komme til at virke vejledende for Dyrskuedommerne.

Det er ikke en Rekordpræstation paa et enkelt Omraade, f. Eks. Kraft eller Hurtighed, som gør Hesten velegnet til Avlsbrug for Landbruget, men det er den alsidige høje Arbejdsydelse.

I Stambogen skal der selvfølgelig være Plads til Prøveresultaterne lige saa vel som til Eksteriørbeskrivelsen, men af den Grund er det ikke nødvendigt foreløbig at stille Krav om en bestemt Ydelseshøjde som Betingelse for Optagelsen, selv om der ret hurtigt kunde stilles Krav om en Afprøvning for at komme i Stambogen.

f. *Afkomsundersøgelser.*

Endnu er det kun i Finland, at Præstationsprøverne er gennemført paa en saa enkel og ensartet Maade og i et saadant Omfang, at en Afkomsundersøgelse har været mulig. Der er undersøgt adskillige Afkomsgrupper i Aarene før Krigen. Antallet af Afkom efter en Hingst har varieret fra 20 til over 100 Stkr. Afkomsgrupperne kan blive store, fordi baade Hænder og Hundyr kan deltage i Undersøgelsen.

Undersøgelserne er foretaget paa den Maade, at man har delt Afkommet i Grupper efter Præstationernes Godhed. Der foretages ikke en Sammenligning af Afkommets Præstationer med

Mødrenes, men man vurderer Hingstens Arvemaade direkte ud fra Afkommets Præstationshøjde, d. v. s. at Undersøgelserne svarer til dem, der foretages i dansk Svineavl. En saadan Afkomsundersøgelse kan først faa Værdi, hvis man har en anden eller helst flere at sammenligne den med.

Præstationsprøverne skal tjene dansk Hesteavl, og de skal dannè Grundlag for en udvidet Bedømmelse af Avlsdyrene efter mere rationelle Principper, end Skønnet alene bygger paa.

Litteraturfortegnelse.

- Beretningerne om de danske Landmandsforsamlinger 1845—1900.
 Stambok för hästar av finsk ras. 1939.
 L. Krüger, Breslau: Züchtungskunde B. 14. H. 6 og 7.
 Deutsches Kaltblut 1938 H. 13/14.
 Prof. Terho: Ugeskrift for Landmænd Nr. 49, 1938.
 H. M. Olsen: Ugeskrift for Landmænd Nr. 48 og 49, 1938.
 Dr. Petre Spanul: Züchtungskunde B. 14. H. 5.
 Dr. H. Tornede, Biedenkopf: Züchtungskunde B. 14. H. 8.
 Th. Glad: Tune Elevers Aarsskrift 1938.
 F. J. J. van Rijn: Trekproeven bij Paarden.
 Th. Vendelbo Andersen: Ugeskrift for Landmænd 1941.
 Th. Glad: Belgisk Hesteavl. 1942. S. 190.
 IVE. Congres international de Zootechnie Rapports Principaux Conclusions Résumés des Communications des Sections.
 Die finnische Landwirtschaft, Helsinki 1936: Veröffentlichung des Landwirtschaftsministeriums Nr. 17.
 Finske Landbrugsministerium: Förordning angående åtgärder för hästskötselens framjämde Nr. 17 af 1/12 1935.
 Hippologisk Tidsskrift: 15/7 1938 og 1/8 1939 m..fl.

Etableringsfond til Hjælp for Landbougdommen.

For nogen Tid siden fremkom Meddelelse om, at man i Vendsyssel omgikkes med Planer om Oprettelsen af et Etableringsfond til Støtte for unge Landmænd. — Det er noget sundt og godt, der ligger til Grund for denne Tanke, og den aabner vide Perspektiver.

Nedenfor redegør Gaardejer *Marius Heilesen*, M. F., Dalgaard, Tornby, der har taget Sagen op, for dens Formaal og for, hvordan den tænkes gennemført.

Efter Opfordring vil jeg gerne fremkomme med følgende: Tanken om Skabelsen af et Etableringsfond i Hjørring Amt maa betragtes som et Led i de Bestræbelser, der fra forskellige Sider og paa forskellige Maader udfoldes inden for Landbrugsorganisationerne og Samfundet i sin Helhed for at yde den Del af Landbougdommen Anerkendelse, som forblev tro mod Landbrugserhvervet i en vanskelig Tid til Gavn for hele vort Folk og Land. — Det er bleven sagt af ledende Mænd inden for Landbrugsorganisationerne i vort Land, at nævnte Del af Ungdommen ikke skal blive glemmt, naar Fredens Arbejde igen skal bygges op.

Tanken om Skabelsen af et Etableringsfond til Støtte for unge Mennesker, der etablerer sig inden for Landbruget, fremsatte Formanden for Brønderslev Landboforening, Gdr. *Chr. N. Østergaard*, Vrensted, for et Par Aar siden paa Foreningens Generalforsamling. Tanken havde jeg siden ved flere Lejligheder drøftet sammen med Østergaard, og han sagde, at hans Bestyrelse gav Tanken Tilslutning, men at den havde Betænkeligheder ved at gaa i Gang med Arbejdet og vove Forsøget.

Da Spørgsmaalet saaledes syntes at være henlagt, var jeg i Efteraaret naaet saa vidt i mine Overvejelser, at jeg havde besluttet mig til at sammenkalde Ledelsen af samtlige Landbo-

organisationer i Hjørring Amt — herunder Landbo- og Husmandsforeningerne med deres Sekretærer, Formændene for Slagterierne og Mejeriforeningerne samt en Repræsentant for Bankerne, Sparekasserne og Pressen. Mødet blev afholdt den 8. Januar 1945 i Hjørring, og næsten alle de indbudte var mødt. Ved Mødets Begyndelse gav jeg den Oplysning, at dette var lukket, saa enhver kunde udtale sig frit, og videre fremsatte jeg følgende:

Hvis man vil gaa tilbage i Historien, vil man se, at Vilkaarene for vor Ungdoms Etableringsforhold inden for Landbruget har været meget forskellige — for det meste vanskelige.

Ved Vedtagelsen af de forskellige Udstykningslove for Oprettelse af Husmandsbrug blev Forholdene ændret betydeligt til det bedre for de smaa Formuer, idet unge Mennesker, der var i Besiddelse af Energi, Dygtighed og Sparsommelighed, havde Mulighed for at skaffe sig eget Hjem og Eksistensmuligheder for sig og deres Familie.

De første Udstykningslove var behæftet med flere Mangler, som man senere har søgt af afhjælpe, navnlig var de første Brug for smaa. Selv om man fra alle Sider anerkender disse Loves Betydning for vor Landboudom, idet der ved Udstykningslovenes Hjælp er skabt mange gode og lykkelige Hjem — saa har man kun delvis naaet at efterkomme den Trang hos Landboudommen, som har været til Stede for at skabe eget Hjem paa Landet og ved den Jord, de føler sig bunden til.

De Vanskeligheder, der paa forskellige Maader har været for Ungdommen i saa Henseende, har bevirket, at en Del af Ungdommen har maattet søge Erhvervs muligheder i Byerne, og de er derved i mange Tilfælde bleven indrulleret i den graa, arbejdsløse Hær, hvorfra der næsten uden Undtagelse ingen Vej eller Muligheder fører tilbage til Landet igen. — Disse Forhold er hverken vore unge eller Landbruget tjent med at fortsætte med i Fremtiden; og navnlig naar vi gør os klart, hvad vi skylder den Del af Ungdommen, der blev tro mod vort Erhverv — trods Fristelsen om store Krigsfortjenester.

Et kan vi sikkert alle blive enige om: at vi inden for vort Lands Grænser vil faa store Vanskeligheder at overvinde. —

Det er allerede meget vanskeligt for den Del af Ungdommen, der igennem flere Aar har ønsket at etablere sig inden for Landbruget i eget Hjem, og dette er Bevæggrunden til, at jeg har indbudt til dette Møde, for at man inden for vort Erhvervs forskellige Grene kunde drøfte Problemet.

Jeg er saa dristig at foreslaa, om man ved fælles Bestræbelser skulde kunne finde et Grundlag til Overvejelse af Muligheden for at skabe et Fond ved frivilligt Bidrag fra alle landbrugsinteresserede Foreninger, Institutioner samt Enkeltpersoner. Dette Fond skulde efter nærmere Bestemmelse kunne komme Landboudommen til Hjælp ved dens Etablering i Hjørring Amt — i samme Forhold og i samme Omraade, som Midlerne er indkomne.

Nu forudskikkes den Bemærkning, at det hele er Tanker til Overvejelse og Drøftelse. Jeg har tænkt, at vi ved frivilligt Bidrag tegnede os for Eksempel foreløbig for 5 Aar à 10 Kr. pr. Medlem. — Det vil for de ca. 14 000 Medlemmer, der er tilsluttede Amtets forskellige Landbo- og Husmandsforeninger, aarlig give 140 000 Kr. — Og jeg tror slet ikke, at jeg har regnet for højt, da jeg mener, at der er mange, der vil give mere i disse Tider i Betragtning af hele Sagens Betydning. — Endvidere er der Mulighed for at føre den frivillige Tegning videre, f. Eks. til Slagterierne, og forsøge at faa Leverandørerne til at tegne 1 Kr. pr. leveret Svin, samt at anmode velhavende Institutioner saasom vore mange velhavende Banker og Sparekasser om Støtte til Sagen. — Det afgørende for Sagens Løsning er, at man fra alle Sider vil være med til at løfte i Flok. — Her vil jeg citere afdøde Etatsraad *Andersen*, der sagde: „At Villien til at ville, skaber Evnen til at kunne.“

I Sammenligning med andre Erhverv, f. Eks. Handelsstanden, har Landbruget aldrig til Hjælp for Ungdommen formaaet at skabe Midler, der kan udlaanes paa meget billige Betingelser eller helt uden Vederlag, eller til Uddeling som Hædersgave til unge, dygtige og energiske Mennesker, som har gjort sig fortjent dertil.

Det frie Erhverv, som Landbruget er, vilde ved Skabelsen af et saadant Fond skabe Respekt for sig over for andre Erhverv

— og derved være med til en Løsning af det meget vanskelige Spørgsmaal: „Hvorledes hjælper man Landboudommen med at stifte eget Hjem og bevare den for Landbruget?“

Hvorledes skal Fondets Midler anvendes? — Ja, det bliver jo de Organisationer, der gaar med i Arbejdet, der kommer til at udforme disse Bestemmelser. Jeg har tænkt f. Eks., at hvis et Par unge Mennesker vil etablere sig inden for Statshusmandsbruget el. lign. inden for Landbruget, skulde de kunne faa et rentefrit Laan, der tillige var afdragsfrit de første 2—3 Aar, og at eventuelle Renter af Fondet blev brugt til Uddeling som Anerkendelser og Gaver, hvis man kunde ønske at uddele saadanne. — Endvidere kunde jeg ogsaa tænke mig, at man gav Anerkendelser til den Del af Ungdommen, der af egne Midler havde bevist den sunde Opsparings Betydning.

Jeg ved godt, at det er en stor Plan, jeg her har søgt at gøre de indbudte interesseret i; men jeg tror tillige, at den vil kunne blive meget betydningsfuld for vort Erhverv og en stor Hjælp til vor Ungdom, der er stedt over for en meget vanskelig Fremtid. — Jeg tror ogsaa, at det vil lette det forestaaende Lovgivningsarbejde paa dette Omraade, naar Landbruget selv viser Villie til at hjælpe. Man har tidligere inden for vort Erhverv vist, at man ved Enighed har kunnet løse store og betydningsfulde Opgaver til Gavn for vort Land og Folk, og jeg vil slutte med at minde om den gamle Sentens: „Ved Enighed kan der af ringe Begyndelse skabes Storværk; men ved Uenighed gaar selv det største til Grunde.“

I den efterfølgende Diskussion gav man Forslaget en varm og enstemmig Tilslutning. Man drøftede forskellige Grundlag for Opkrævning af Bidragene, deriblandt blev nævnt Ejendoms-skylden som det mest retfærdige Grundlag. — Sagen vil nu blive forelagt paa Slagteriernes og Landboforeningernes Generalforsamlinger i den nærmeste Tid, og man vil derefter afholde et nyt Fællesmøde for hele Amtet, hvor man vil ned-sætte et Udvalg, der skal udarbejde Forslag til Vedtægter og Love, saa der kan blive ensartede Regler og Fremgangsmaader for alle Amtets Landboforeninger. — Sagen har siden dens Fremkomst været Genstand for stor Opmærksomhed fra mange

Sider, og jeg nærer det bedste Haab om Tankens Virkeliggørelse.

I Brønderslev Landboforening er man i Gang med Arbejdet, og man har allerede naaet en Tegning paa ca. 20 000 Kr.

Jeg vil ogsaa antage og tro, at hvis Fondet bliver til Virkelighed, da vil stedlige ældre, barnløse Folk, der er Ejer af Kapital, og som gerne vil støtte og hjælpe Landboudommen, ogsaa i mange Tilfælde skænke en Gave.

Marius Heilesen.

Kursus i Landbrugsbyggeri.

Paa Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole har der været afholdt et 5 Ugers Kursus i Landbrugsbyggeri, fortrinsvis tilrettelagt for Byggekonsulenter og andre bygningsinteresserede Landbrugskandidater. Vi har bedt en af Deltagerne, Landbrugskand. Sv. Aa. Molbjerg, Hjørring, om at omtale Kursusets Formaal og Forløb, og han har sendt os nedenstaaende:

I Landbrugsorganisationerne har der de sidste Aar været stedse stigende Interesse for Ansættelse af Byggekonsulenter; i flere Egne af Landet er der antaget saadanne. Det er erkendt, at der ligger en mægtig Opgave i at faa Landbrugets Bygninger bragt paa en Højde, der svarer til de andre driftsmæssige Fremskridt, og at det skal være Landøkonomer, som skal paatage sig den Opgave at være Fortalere for rationelt Landbrugsbyggeri og være Landmandens (Bygherrens) Tillidsmand under Byggeriets Forberedelse og Udførelse. Det er store Krav, der her stilles en Landøkonom, som ved Landbrugsuddannelsen paa Landbohøjskolen kun har faaet relativt faa Forelæsninger om Landbrugsbyggeri ved Professor L. Hansen Larsen, og et begrænset Antal Øvelsestimer i Bygningstegning. Efter den nye Undervisningsplan er Bygningstegning endog strøget.

Fra flere Sider, bl. a. fra Foreningen af jyske Landboforeninger, stilledes Forslag om Etablering af et Kursus i Landbrugsbyggeri afholdt ved Landbohøjskolen. Et saadant Kursus er nu paa Professor Hansen Larsens Initiativ blevet afholdt i Tiden 19. Februar til 24. Marts. Planen for Kursuset har tidligere været meddelt i Landbrugsbladene.

I Kursuset har deltaget 24 Landbrugskandidater, hvoraf en Del er ansat som Bygningskonsulenter. Undervisningen har i det store og hele fulgt den forudlagte Plan, som var udmærket tilrettelagt. Professor Hansen Larsen har gjort det største Arbejde, for at Udbyttet kunde blive bedst muligt. Bl. a. skal ogsaa nævnes Arkitekt *Kiørboe*, som har doceret Arkitektur, Byggematerialers Egenskaber og Anvendelse samt forskellige byggetekniske Forhold, og Civilingeniør *Jørn Høgsbro*, som har doceret Isolations- og Ventilationsproblemer samt Ajlbeholder, Silo, elektrisk Lys, Kloakering og Vandforsyning.

Ud over Undervisningen paa Skolen er der foretaget, 5 Høldagsekskursioner til forskellige Landejendomme, dels nye bygget efter Standardmaal og Tegninger udarbejdet af Professor Hansen Larsen og Arkitekt *Knud Brücker*, og dels gamle som trængte helt eller delvis til Ombygning; disse sidste har Kursusdeltagerne opmaalt og tegnet og benyttet som Emner for Opgaverne med Udarbejdelse af Grundplaner. Opgaverne er dels gaaet ud paa at udarbejde Nybygningsforslag, dels Ombygningsforslag. De enkelte Kursusdeltagere har udarbejdet flere Forslag til hver Opgave, dels formet dem, som man i Almindelighed har bygget den sidste Menneskealder med forholdsvis lange og smalle Bygninger, og for Bøndergaardenes Vedkommende som firelængede Gaarde, og dels Forslag efter Standardtypen med den mere koncentrerede Byggeform. For Forslagene er der udarbejdet detailleret Kalkulation over Byggeomkostningerne og udregnet den aarlige Hovedfærdsel i Bygningerne; begge Beregninger falder ud til Fordel for den brede Bygning.

Professor Hansen Larsen har sammen med Arkitekterne *Kiørboe* og *Toubro* gennemgaaet alle Forslagene og rettet deres Kritik til dem. Der har ikke været nogen egentlig Eksamen ved Kursuset, men ved Gennemgangen af Opgaverne har Professorens faaet et godt Overblik over, hvor godt de enkelte Deltagere mestrer det Puslespil, det er at ryste de forskellige Bygningsafsnit sammen, saa det daglige Arbejde bliver lettest muligt, og saaledes at der samtidig opnaas det størst mulige Husrum til den mindst mulige Pris.

Af Opgaver er udarbejdet Forslag til et mindre Husmandsbrug, to mindre og en større Bondegaard.

Af de nye Landbrugsbygninger, bygget efter Hansen Larsens Standardtegninger, som Deltagerne har haft Lejlighed til at bese, kan nævnes Gdr. Niels Svendsens Gaard „Vangegaard“ i Sperrestrup, Gdr. Hans Larsens Gaard „Ebbenhøjgaard“ i Igelsø og Statens Gaard „Favrholm“ ved Hillerød.

"Vangegaard" og "Ebbehøjgaard" er to af de Gaarde, der først blev bygget efter Standardforslagene. De har brede Bygninger uden Trempel, men med høj Rejsning paa Taget. Det er Gaarde, som absolut bør være Mønster for Landbrugsbygninger i Fremtiden, det er Gaarde, som i alle Maader er tiltalende, økonomisk, arbejdsmæssig og arkitektonisk set. "Vangegaard" er en mindre Bondegaard bygget i Vinkelform. "Ebbehøjgaard" er en middelstor Bondegaard bygget i T-Form, for at bruge Gdr. Hans Larsens egne Ord: "En Gaard der *aldrig* nogen Steder har svigtet Forventningerne!"

Staldbygningen paa "Favrholm" bemærker sig særlig ved de særdeles gode Lysforhold til Trods for den meget store Bredde, Bygningen har. Loftet er hævet ud mod Ydermurene; derved har de store Vinduer kunnet anbringes saa højt, at Lyset fordeler sig jævnt over hele Staldrummet. Her var ogsaa Lejlighed til at iagttage de nye Ventilationssystemers gode Virkning paa Stalduften. Denne Stald tjener som et godt Eksempel for Staldbygninger ved store Gaarde.

Landbrugets Bygninger, som repræsenterer den største Del af Landbrugskapitalen, har hidtil været det mest forsømte Felt indenfor Landbruget. Paa Byggeriets Omraade har Landbruget ikke haft en Udvikling svarende til den forøgede Avl og det udvidede Husdyrhold eller Teknikens Anvendelse i Landbruget. Men paa dette Omraade har Professor Hansen Larsen gjort et Pionerarbejde, hvis Betydning for Landbruget i Fremtiden næppe vil kunne vurderes højt nok. Det vil nu blive Bygningskonsulenternes Opgave at bygge videre paa det Arbejde og de Erfaringer, Hansen Larsen har gjort, og føre dem ud i Livet, saaledes at det danske Landbrug kan drage den fulde Nytte heraf. Det er ikke Hensigten, at disse Bygningskonsulenter skal ud i Landbruget og virke som en Slags Amatørarkitekter. Deres Opgave er at være Landmandens landbrugskyndige Vejleder ved Byggeforetager. Bygningskonsulenten har større Kendskab til det daglige Arbejde i Avls- og Beboelsesbygninger paa Landet end Haandværkeren og Arkitekten. Men ved et godt Samarbejde vil disse, Bygningskonsulenten, Arkitekten og Haandværkeren, kunne skaffe Landmanden den helt rigtige Landbrugsbygning.

Maalet er:

1. Den under Hensyn til Tidens Krav mindst mulige Byggesum at forrente,
2. Huse som er forsvarligt dimensionerede til Husdyr og Høst,
3. at placere Bygningerne saaledes, at Sollyset bliver udnyttet mest muligt,

4. at bygge saaledes, at vi faar mindst mulig Tidsspilde under det daglige Arbejde, at gøre Arbejdet lettest muligt for Husmoderen, Landmanden og deres Medhjælpere,
5. at isolere Staldene effektivt, baade Gulv, Vægge og Loft,
6. at ventilere Staldene saaledes, at Staldluften ikke mærkes,
7. at lade Landbrugsbyggeriet faa en Renæssance, som gør dette Aarhundredes Landbrugsbyggeri til Skamme. Det fortjenes.
Sv. Aa. Molbjerg.

Litteratur.

Beskæftigelsesproblemet i Danmark.

Beskæftigelsesproblemet i Danmark. Af *Kaj V. Petersen*. Udgivet af Universitetsforlaget i Aarhus. 1944. 96 Sider.

I 1943 udkrev L. A. B.'s Aarhusafdeling en Prisopgave om Beskæftigelsesproblemet i Danmark ved Overgangen fra Krigs- til Fredsøkonomi. Man ønskede en samlet Plan med en Udredning af Problemets Forudsætninger samt Forslag om Midler til at imødegaa den Arbejdsløshed, som maatte antages at ville komme.

Førsteprisen tilkendtes cand. oecon. *Kaj V. Petersen* for hans nu i Bogform foreliggende Besvarelse.

Lad det være sagt straks: for den, der i *Kaj Petersens* Bog venter at finde en systematisk Gennemgang af de særlige danske Problemer og en Række konkrete, selvstændige Forslag til disse Problemers Løsning, vil Bogen være en Skuffelse. Den er lagt bredt an „i et Forsøg paa i en populær Form at belyse nogle af de Omraader af den økonomiske Politik, der er af Betydning for Beskæftigelsen“. Herved har Forf. skaanet sig selv for det store og vanskelige Arbejde, det vilde være at udarbejde en Prognose for den fremtidige Udvikling paa det danske Arbejdsmarked. Samtidig har han imidlertid ogsaa skabt Tvivl om Nødvendigheden af, at det danske Bogmarked blev forøget med hans Værk, som ret beset næppe er mere end en — ofte meget kritisk — Gengivelse af de økonomiske Lærebøgers Visdom; og han har snydt Læserne for den Plan for den danske Beskæftigelsespolitik i Efterkrigstiden, som man efter at have læst om Formaalet med Prisopgaven havde sat Næsen op efter.

Det er anerkendelsesværdigt, at Forfatteren har villet „sprede

Oplysning i Befolkningen for derigennem at skabe en vis Forstaaelse for Nødvendigheden af de Statsindgreb, som en effektiv Beskæftigelsespolitik kræver". Men han burde have gjort det paa en anden Maade end ved ensidigt at gengive det særlige Kompleks af Teorier for Beskæftigelsen, som grupperer sig om den engelske Økonom *J. Keynes' Ideer*, og som med særlig Forkærlighed doceres ved Aarhus Universitet, hvor Forfatteren umiskendeligt har hentet sin økonomiske Indsigt.

Økonomerne *Keynes, Föhl, Jørgen Pedersen og Kjeld Philip* er særdeles rige og sprudlende Kilder, som Forf. ogsaa har øst rigeligt af. Men de bør læses med Kritik, og det har Forf. afgjort ikke formaaet at gøre.

Hans Bog er alligevel læseværdig. Den er interessant, fordi den behandler interessante Problemer og gengiver interessante Forfatteres Syn paa disse Problemer. Den er afgjort ikke nogen kedelig Bog. Men den bør læses med den yderste Agtpaaagivenhed, thi den er farlig derved, at mange Problemer og deres Løsning fremstaar enklere og lettere tilgængelige, end de i Virkeligheden er.

Forf. redegør i et let læseligt og ubesværet Sprog for de pengepolitiske, de rente-, pris- og lønpolitiske og for de handelspolitiske Problemer, som trænger sig paa. Som en rød Traad gaar gennem hele Redegørelsen Postulatet: Vi maa ikke overlade det økonomiske Samfund til Kræfternes frie Spil. Regeringen maa tage Haand i Hanke, den maa føre en maaltbevidst økonomisk Politik, og vi maa i Overgangstiden finde os i Importregulering, Lønregulering, Priskontrol o. s. v. — som vi har hørt det fra saa mange Sider i de sidste Aar.

Af rent praktiske Forslag til Imødegaaelse af Efterkrigstidens Arbejdsløshed indeholder Bogen kun meget faa. Af særlig Interesse for Landbruget er Forf.'s Forslag om, at Staten ved Ydelse af Tilskud til Beskæftigelsesforanstaltninger bør favorisere Landvindings- og Grundforbedringsarbejderne paa Vejarbejdernes Bekostning, idet de førstnævnte Arbejder efter Forf.'s Mening er betydeligt mere produktive og ogsaa forholdsvis mere arbejdskrævende end Vejarbejder.

Det kan ogsaa nævnes, at Forf. slaar til Lyd for, at L. A. B.'s værdifulde Indsats for Udnyttelsen af Arbejdsmulighederne paa Landet efter Krigen udvides derhen, at Foreningen i nært Samarbejde med Staten paatager sig Organisationen og Ledelsen af Grundforbedringsarbejder, private Vejarbejder o. s. v. Som Forf. skriver: „Staten maa have et saadant halvt offentligt Organ til sin Raadighed, en Organisation, som den efter skiftende Behov kan paalægge at løse de Opgaver, som Staten

og Kommunerne ikke er egnede til at løse, og som det private Erhvervsliv ikke udviser fornøden Interesse for."

Kaj Petersen's Bog giver en god Oversigt over de vigtigste Forhold, der er af Betydning ved Løsningen af Beskæftigelsesproblemet. At disse Forhold er ensidigt belyst, behøver ikke at berøve Bogen dens Værdi, — blot Læseren ikke lader sig besnære af dens enkle Løsninger og Problemstillinger.

B. G. Jensen.

Udkomne Bøger.

Stambog (Register) over Heste af jydsk Race, Bind XIV. Hopper Nr. 11 500—12 500. — Hingste Nr. 1469—1577. Udarbejdet af Statskonsulent A u g. K j æ r. Udgivet af De samvirkende danske Landboforeningers Udvalg for Stambogsføring for Heste af jydsk Race. 275 Sider. Ill. (Aarhus 1944).

Økonomisk Aarsoversigt 1943. Udgivet af Arbejderbevægelsens Erhvervsraad. 187 Sider. (Kbhvn. 1944).

Beretning om Statens Fjerkræudvalgs 13. Konkurrence mellem hele Høsehold og 10. Konkurrence mellem Kalkun-, Gaase- og Andehold 1943—44. Udarbejdet af Konsulent D a v i d D a v i d s e n. 31 Sider. (Kbhvn. 1944).

Nordisk økonomisk Samarbejde gennem 100 Aar. Af K r i s t i a n M ø l l e r. Udgivet af Foreningen „Norden“. Dansk Forening for nordisk Samarbejde. 80 Sider. (Kbhvn. 1944).

De danske Mergelselskaber. Aarsberetning 1944. Ved Redaktør L a u s t N i e l s e n. *Mergelselskabernes Virksomhed gennem 34 Aar.* Ved Landstingsmand M a r t i n S ø r e n s e n. 24 Sider. (Nykøbing M. 1944).

Räkenskapsresultat från svenska Jordbruk XXIX. Bokföringsåret 1942—43. Bearbejdet af L. N a n n e s o n. Meddelelse fra Kongl. Lantbruksstyrelsen. 120 Sider. (Norrtälje 1944).

Beretning 1943—44 fra Handelshøjskolen i København, Den handelsvidenskabelige Læreanstalt. Udgivet af Foreningen til unge Handelsmænds Uddannelse. 72 Sider. (Kbhvn. 1944).

Studies of crop production in the United States 1940 to 1943. Af Ewer Åberg. Nr. 1 i en Serie af Skrifter fra institutionen för växtodlingslära vid Kungl. Lantbrukshögskolan, Uppsala. 86 Sider. Ill. (Uppsala 1944).

Danmarks Økonomi under Krigen. Af A. Clausager, cand. polit. Udgivet af Venstres Ungdoms Landsorganisations Studiekredsudvalg. 114 Sider. (Slagelse 1944).

Husholdningsregnskaber i Aaret $1\frac{1}{4}$ 1939— $2\frac{2}{3}$ 1940 og i 4 Ugers Perioden $11\frac{1}{4}$ — $8\frac{1}{5}$ 1942. Danmarks Statistik, Statistiske Meddelelser 4. Række, 122. Bind, 1. Hæfte. Udgivet af Det statistiske Departement. 292 Sider. (Kbhvn. 1944).

Skovene i Danmark. Et Emnehæfte ved N. P. Andersen, Skoleinspektør. Udgivet af Dansk Skovforening. 36 Sider. (Kbhvn. 1944).

Elite-Stambog over Heste af belgisk Race, Bind III. 1944. Hingste Nr. 334—434 — Hopper Nr. 1383—1661. Udarbejdet af Holger Hansen, Landskonsulent. Udgivet af De samvirkende danske Landboforeningers Udvalg for Stambogsføring for Heste af belgisk Race. 310 Sider. Ill. (Odense 1944).

Landbrugsregnskaber fra jydsk Regnskabskredse 1943—44. Samlet og udgivet af Foreningen af jydsk Landboforeningers Regnskabsudvalg. Ved K. Kvist Kristensen, Konsulent. 221 Sider. (Aarhus 1944).

Aar bog for Gartneri. Seksogtyvende Aargang 1944. Redigeret af Alfred M. Danvig. Udgivet af Alm. dansk Gartnerforening. 308 Sider. (Kbhvn. 1945).

Driftsberetning 1944 vedrørende L. A. B.'s Aarhusafdeling. 20 Sider. (Aarhus 1945).

Hadsten og Omegns Landboforening. Aarsberetning for 1944. Samlet ved Henry Frederiksen. 41 Sider. (Hadsten 1945).

Tabeller for Fodermidlernes S sammensætning og Husdyrenes Fodring samt Forsøg og Erfaringer vedrørende Grovfoderproduktion, Højbjergning og Ensilering. Udarbejdet af Th. Rosenstand, Korinth. 34 Sider. (Odense 1945).

Dansk Brandværns Komité 1920 — 30. Januar — 1945. Ved Komiteens Pressesekretær, 50 Sider. (Kbhvn. 1945).

Kvægavlen paa Sjælland 1943—44. Beretning og Regnskaber fra De sammensluttede sjællandske Kontrolforeninger. Ved Konsulent T a g e A n d e r s e n. Beretning fra Forbundet af sjællandske m. fl. Kvægavlsforeninger. Ved Konsulent J ø r g. P h i l i p s e n. Fællesregister over afkomsundersøgte Tyre paa Sjælland indtil 1944 og Kvægavlsudvalgets Beretning 1944 fra De samv. sjæll. Landboforeninger. Ved Konsulent J ø r g. P h i l i p s e n. Ialt 435 Sider. (Slagelse 1945).

39. *Beretning om Planteavls-, Havebrugs- og landøkonomisk Ungdomsarbejde 1944.* Samlet og bearbejdet af Samvirksomhedens Planteavlsudvalg ved Konsulent F. K. D a m g a a r d. Udgivet af De samv. sjællandske Husmandsforeninger. 323 Sider + Meddelelser. (Slagelse 1945).

Mindre Meddelelser.

Oksebremselarvens Udryddelse.

Ved Bekendtgørelse fra Landbrugsministeriet angaaende Foranstaltninger til Udryddelse af Oksebremselarven er det paalagt enhver Kreaturholder i Aaret 1945 at sørge for Udryddelse af de i hans Besætning forekommende Oksebremselarver, hvorfor han i Tiden indtil 1. Oktober d. A., hvad enten Kreaturerne er i Stald eller paa Græs, jævnlig skal underkaste sine Kreaturer, herunder ogsaa Kalve paa $\frac{1}{2}$ Aar og derover, en omhyggelig Undersøgelse for Forekomsten af Verner (Vaarbylder), og saafremt saadanne forefindes, straks sørge for, at Dyrene behandles paa effektiv Maade.

I samtlige jyske Amter vil der ved Kommunalraadenes Foranstaltning ved dertil beskikkede Mænd i ca. 14 Dage, forinden Kreaturerne i Almindelighed udbindes, blive foretaget Eftersyn af alle Hornkvægbesætninger til Konstatering af, hvorvidt Kreaturholderne har opfyldt den dem paahvilende Pligt til at udrydde Oksebremselarven.

I de Besætninger, der viser sig befængt med Oksebremselarver, vil Udryddelsen ved Kommunalraadets Foranstaltning blive foretaget i Overensstemmelse med nærmere fastsatte Regler.

Det samme vil være Tilfældet i en Del Kommuner paa Sjælland, hvor der ved Eftersynet i 1944 paavistes Oksebremselarver. I Mod-sætning til 1944 vil der ikke i 1945 blive foretaget 2. Eftersyn af Hornkvægbesætninger for Oksebremselarver.

Kapitelstaksterne for Aaret 1944.

Kapitelstakstkredse (Ældre Stifter)	Kr. pr. 100 kg				Kr. pr. gl. dansk Tønde			
	Rug	Byg	Havre	Hvede	Rug	Byg	Havre	Hvede
1. Sjællands Stift (undtagen Bornholm)	28,81	24,87	24,92	27,79	27,86	22,73	17,30	29,13
2. Bornholm	29,10	25,00	24,55	—	28,32	22,96	16,51	—
3. Lolland-Falsters Stift	29,00	33,41	33,01	28,00	28,06	30,68	23,81	29,39
4. Fyns Stift	29,03	24,85	24,75	27,90	28,26	22,70	17,00	29,22
5. Aarhus Stift	29,24	25,21	25,22	—	28,40	23,21	17,63	—
6. Aalborg Stift	28,13	24,86	23,96	—	26,97	22,78	16,25	—
7. Viborg Stift	28,64	24,72	24,87	—	27,28	22,30	17,17	—
Ribe Stift:								
8. Vejle Amt	29,00	25,00	25,00	—	28,06	22,96	17,22	—
9. Ringkøbing Amt	29,00	25,00	25,00	—	28,06	22,96	17,43	—
10. Ribe Amt	29,30	25,00	24,85	—	28,83	22,96	17,12	—
Sønderjydske Amter:								
11. Haderslev Amt	29,30	24,85	25,15	28,20	28,83	22,62	17,74	29,91
12. Aabenraa Amdsraadskreds	29,00	25,00	25,00	28,00	28,06	22,96	17,43	29,39
13. Sønderborg Amdsraadskr.	29,45	24,90	24,90	28,45	29,22	22,73	17,22	30,56
14. Tønder Amt	29,00	25,00	25,00	—	28,06	22,55	17,02	—
Gnst. for samtl. Kredse	28,92	25,55	25,44	28,06	28,16	23,36	17,63	29,60

De for Ærter, Boghvede, Boghvedegryn, Smør, Flæsk og Honning een Gang for alle ved Kapitelstakstlovens § 7 fastsatte Takster er følgende:

Ældre Kapitelstakstkredse (Ældre Stifter)	Hvide Ærter	Graa Ærter	Boghvede	Boghvedegryn	Smør	Flæsk	Honning
	pr. Td.	pr. Td.	pr. Td.	pr. Td.	pr. Pd.	pr. Pd.	pr. Pot
Sjællands Stift:	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Møn	15,64	14,49					
Bornholm					1,04		
Loll.-Falsters Stift:							
forrige Halsted Amt	16,07	15,23					
forrige Maribo Klosters og Aalholm Amt	15,13	14,49					
forrige Nykøbing Amt	15,62	14,96			pr. Td.		
Aarhus Stift				27,62	251,84		
Ribe Stift:					pr. Pd.		
Ribe Amt			13,33		1,14	0,61	1,37
Vejle Amt			13,34		1,14	0,64	1,29
Ringkøbing Amt			14,10		1,13	0,60	1,25

Landbrugets Prisforhold i Februar Maaned 1945.

(Ved Det landøkonomiske Driftsbureau).

Tabel 1. Priser i Kr. pr. 100 kg.

	1943	1944			1945	
	Hele Aaret	Hele Aaret	Januar Md.	Febr. Md.	Januar Md.	Febr. Md.
Landbrugsprodukter:						
Sødmælk (ab Mejeri) ¹⁾	27,88	28,03	28,95	28,95	28,95	28,95
Smør, Notering	389	389	389	389	389	389
do. do. + Tillæg	445	445	445	445	445	445
Ost, 20 pCt.	199	199	199	199	199	199
Æg	245	241	248	210	255	233
Slagterisvin, (sl. V.)	268	272	272	272	272	272
do. do. 80½ kg og derover	284	288	288	288	288	288
Slagtekøer, Kbh., 1. Kl. (lev. V.)	129	130	129	130	130	130
Stude og Kvier, Esbjerg, 1. Kl. (lev. V.)	128	129	128	129	129	129
Smaagrise, Køge, Kr. pr. Stk. .	57	44	39	36	40	42
Kælvkøer, Odense, 1. Kl., Kr. pr. Stk. ²⁾	830	771	825	800	—	—
Unge Heste, Kr. pr. Stk.	2514	2760	2520	2650	2625	2700
Hvede	29,25	29,37	29,85	30,05	29,25	29,25
Rug	30,25	30,37	30,85	31,05	30,25	30,25
Byg, 2/r.	26,25	26,25	26,25	26,25	26,25	26,25
Havre	26,25	26,25	26,25	26,25	26,25	26,25
Hø	27,11	22,92	23,50	24,00	27,00	28,50
Kartofler, Sælgers St., Sjælland	14,06	17,89	14,63	15,00	21,06	18,63
Runkelroefrø	235	205	195	195	238	240
Kaalroefrø	343	188	155	155	230	230
Rødkløverfrø	757	603	550	563	680	670
Hvidkløverfrø	830	773	778	755	843	850
Hundegræsfrø	255	248	250	250	250	250
Alm. Rajgræsfrø ³⁾	195	162	165	165	165	165
Ital. do.	178	146	150	150	150	150
Kunstgødning:						
Kalksalpeter	24,75	26,15	24,30	24,50	24,40	24,65
Sv. Ammoniak	24,65	24,85	24,00	24,20	24,20	24,45
40 pCt. Kaligødning	18,69	19,11	18,85	19,05	19,60	19,80

¹⁾ Inkl. Tillæg.²⁾ Bestaaet Tuberkulinprøven.³⁾ Tidlige Stammer.

Korn = Maksimalpriser.

Tabel 2. Prisindeks. (Femaaret 1909/14 = 100).

	1943	1944			1945	
	Hele Aaret	Hele Aaret	Januar Md.	Febr. Md.	Januar Md.	Febr. Md.
Landbrugsprodukter:						
Sødmælk	266	267	276	276	276	276
Smør, Notering	186	186	186	186	186	186
do. do. + Tillæg	213	213	213	213	213	213
Ost	349	349	349	349	349	349
Æg	208	204	210	178	216	197
Slagterisvin	291	294	295	295	293	293
Slagtekøer (København)	222	224	222	224	224	224
Stude og Kvier (Esbjerg)	210	211	210	211	211	211
Unge Heste (Odense)	341	374	342	360	356	366
Hvede	212	213	216	217	212	212
Rug	254	255	259	260	254	254
Byg, 2/r.	204	204	204	204	204	204
Havre	218	218	218	218	218	218
Hø	395	334	342	349	393	415
Kartofler, Sælgers St., Sjælland	375	477	390	400	562	497
Kunstgødning:						
Kalksalpeter	128	130	126	127	126	128
40 pCt. Kaligødning	157	160	158	160	164	166
Vejede Prisindeks for:						
Mejeriprodukter	224	224	225	225	225	225
Husdyrprodukter, ialt	242	243	244	241	245	243
Korn	217	217	216	216	216	216
Planteprodukter, ialt	239	249	238	240	261	253
Landbrugsprodukter, ialt	242	244	244	241	246	243
Kunstgødning	164	159	156	157	154	155
Markfrø	371	289	289	289	320	320

Landbrugsproblemer efter Krigen.

Af Fuldmægtig *Kjeld Bjerke*,
Det statistiske Departement.

Landbrugets Rentabilitet.

Som anført i Afsnittet om „Afsætningsmuligheder og Priser“*) maa det forudsættes, at et Prisfald sætter ind efter Krigen. Dette vil som nævnt lette vor Afsætning af Eksportvarerne. Man maa dog i denne Forbindelse ikke glemme, at ved at fastholde Nominallønningerne vil et af Omkostningselementerne ikke falde, tilmed et meget væsentligt Omkostningselement. Det kan derfor ikke undgaas, at Landbrugernes Indtægter efter Krigen maa gaa ret betydeligt ned, idet man vel ikke kan regne med en væsentlig Afgang af Arbejdskraft, saaledes at man ad den Vej kan nedsætte Arbejdsudgifterne.

Ganske vist gik Tendensen før Krigen i Retning af en Nedgang i Landbrugets Arbejdskraft, og denne Tendens er fortsat under Krigen. Men jeg vil tro, at man efterhaanden er kommet saa langt ned med Arbejdskraften, at Problemet lige efter Krigen nærmere bliver, hvorledes man i nogen Grad kan forøge Beskæftigelsen, saafremt man da ikke, hvis Lønningerne er for høje, vil foretrække at gaa over til en yderligere Maskin-anvendelse, selv om vi allerede er langt i den Retning. Paa den anden Side vil Opretholdelsen af Nominallønningerne, forudsat at Beskæftigelsen kan opretholdes efter Krigen, sikre Landbrugerne en god Afsætning paa Hjemmemarkedet, og da Forbruget af animalske Produkter, som senere skal omtales, er mere elastisk, end man maaske har været tilbøjelig til at tro, vil Hjemmemarkedet faa en voksende Betydning, hvilket naturligvis har en ikke ringe Værdi, hvis man paa lidt længere Sigt maa regne med Afsætningsvanskeligheder paa det engelske Marked.

*) Se Tidsskrift for Landøkonomi, Hæfte 3, 1945.

Det er indlysende, at Landbrugerne paa forskellig Maade vil søge at forhindre Nedgangen i deres Indtjeningsevne.

Af de Foranstaltninger, som Landbrugerne selv kunde foretage uden Støtte fra Samfundets Side, kan nævnes, at man nøje maa overvaage den bedste Udnyttelse af indkøbte Materialer. Jeg tænker bl. a. her paa, at man efter Krigen indkøber netop den Kunstgødningsmængde, der er den mest rentable.

Her vil Landbrugets Konsulenter sikkert vejlede de enkelte Landmænd. Det er muligt, at en Spredning af Kunstgødningen over nogle Aar er mere rentabel, end hvis man giver Jorden en særlig stor Dosis et enkelt Aar efter Krigen. Man maa i denne Forbindelse ikke glemme, at i det Omfang, der importeres Oliekager m. v., vil Mængden af Naturgødning ogsaa vokse.

Det maa ogsaa blive af afgørende Betydning at finde den rigtige Størrelse af Kvægholdet. Under Krigen er der sket en moderat Nedgang i Kvægholdet, idet man vel har udskudt de daarligst ydende Køer. Det vilde vel nok være økonomisk forsvarligt ikke at forøge Kobestanden for meget og at blive staaende ved en lidt mindre Kobestand end før Krigen, men til Gengæld bestaaende af de særlig gode Køer.

Ogsaa Spørgsmaalet om Beskæftigelsen vil gaa ind i Landbrugerens Overvejelser. Hvis Forholdene i Byerhvervene paa noget længere Sigt maatte blive gode efter Krigen, ser jeg ingen Grund til, at man kunstigt skal holde paa Arbejdskraften i Landbruget, idet Tendensen før Krigen som nævnt har været, at Landbruget har frembragt en stærkt stigende Produktion med en aftagende Befolkning. Jeg tror derfor ikke, at man under disse Forudsætninger skal forhindre Afgangen og derigennem forhindre en yderligere Mekanisering af Landbruget. Jeg er derfor fuldt enig med A. P. Jacobsen, naar han i det foran nævnte Foredrag har fremhævet, at Afgangen fra Landbruget til de andre Erhverv ikke skal forhindres, hvis Indtjeningmulighederne i de andre Erhverv er bedre, men Afgangen er selvfølgelig kun formaalstjenlig, naar der arbejdes paa fuld Kraft og med Dygtighed i de øvrige Erhverv, d. v. s., at disse Erhverv frembringer tilsvarende større Mængder Produkter af

alle mulige Slags til Forbedring af den gennemsnitlige Levefod. Hvis man f. Eks. tænker sig, at Eksportvilkaarene efter Krigen vil komme til at ligge gunstigere inden for Industrien end inden for Landbruget, vilde det efter min Mening være skadeligt, om man forhindrede en Afgang af Arbejdskraft fra Landbrug til Industri.

Hvis Udviklingen derimod arter sig saadan, at der i By-erhvervene bliver en betydelig Arbejdsløshed efter Krigen, vil en Opretholdelse af Beskæftigelsen i Landbruget være af stor Betydning.

I Forbindelse med disse Problemer kan man ikke undgaa at tage Stilling til Spørgsmaalet om en fortsat Udstykning efter Krigen. Argumentet for en fortsat Udstykning er bl. a. det, at man derigennem holder Arbejdskraften paa Landet, og dette anses for en Fordel i sig selv. Jeg vil tro, at man skal tænke sig meget om, inden man hovedkulds gaar ind for en Udstykning efter Krigen. Hvis Afsætningsvilkaarene efter Krigen ikke bliver særlig straalende, hvilket der er en Del, der taler for, vil det givetvis ikke være rimeligt at fremme den Del af det danske Landbrug, som har den største Produktion af animalske Produkter.

Da man ogsaa maa kunne forudse, at der efter Krigen vil være en betydelig Knaphed paa udenlandsk Valuta, idet jeg ikke tror paa, at vi kan opnaa Laan fra Udlandet i særlig stort Omfang, bør man antagelig ogsaa tage i Betragtning, at de smaa Brug utvivlsomt er de mest valutakrævende. Allerede disse Argumenter — forekommer det mig — maa man ikke tabe af Syne, naar man vil overveje, hvad der skal gøres efter Krigen med Hensyn til Udstykningen. Det er nemlig ikke klogt — vil jeg synes — at lade politiske Programmerklæringer og Ønskemaal være ene afgørende ved Beslutninger af saa vital Betydning. Foruden de saaledes anførte Synspunkter kan det ogsaa nævnes, at ved en Undersøgelse, jeg har foretaget over de enkelte Brugs økonomiske Betydning, viser det sig, at Bønderbrugene i Aarene fra 1920/21 til 1941/42 i de fleste af Aarene har staaet „bedst“. Jeg har ligesom Departementschef *Adolph Jensen* i 1930 sammenlignet Produktionsfaktorernes Af-

lønning med det Udbytte, som Produktionsfaktorerne afkaster, og kommer — forudsat at Driftsbureauets Materiale er brugbart — som nævnt til, at de smaa Brug og de største Brug tilsyneladende i den forannævnte Periode gennemgaaende har staaet daarligere end Bønderbrugene.

Denne Betragtning er en Gennemsnitsbetragtning. Hvis det især er de smaa Brug, der f. Eks. skal gaa over til mere ekstensiv Dyrkning, er det muligt, at de største blandt disse herigennem vil kunne aflønne Produktionsfaktorerne bedre. Det er antagelig særligt de mindste Husmandsbrug, der staa saa daarligt, saa Problemet omkring de „indeklemte“ Husmænd bliver derfor særlig aktuelt, hvis Afsætningsmulighederne skulde vise sig at være daarlige, medens jeg tror, at de store Husmandsbrug bedre kan klare sig. En Forøgelse af de „indeklemte“ Husmandsbrugs Areal ved Køb af Tillægsjord kan derfor blive problematisk, snarere burde man under de nævnte Forudsætninger eventuelt anvende nogle af disse Ejendomme til Landarbejderboliger og samtidig oprette nye Landarbejderboliger paa noget af Jorden.

Hvis Afsætningsmulighederne derimod skulde vise sig taalelige paa længere Sigt, bør man givetvis tage Udstyknings-spørgsmaalet op til fornyet Overvejelse, idet jeg i alt Fald ikke mener, at den rent økonomiske Vurdering kan være ene afgørende overfor Spørgsmaalet. Der er saa mange sociale Momenter, der efter min Mening vejer saa tungt i Vægtskaalen, at dette under Forudsætning af, at vore Landbrugsprodukter kan finde en taalelig Afsætning, taler for en fortsat Udstykning. Specielt vil jeg pege paa, at hvis Mulighederne for Oparbejdning og Eksport af Konserves skulde være gunstige efter Krigen, maatte her være et naturligt Arbejdsfelt for de smaa Brug, ikke mindst naar det drejer sig om vegetabiliske Produkter.

Eventuelt bør ogsaa Staten paa forskellig Maade hjælpe Landbruget, hvis man saaledes fastholder Nominallønnen. Efter min Mening bør Statsmagten overveje Indgreb paa tre Felter, dels gennem Tilskud eller Laan til produktionsfremmende og produktionsbevarende Foranstaltninger, og dette gælder ogsaa,

selv om Landbruget skulde gaa over til mere ekstensiv Drift, dels gennem visse socialpolitiske Indgreb til Fordel for de daarligst ernærede i Samfundet, og endelig maa Spørgsmaalet om en Løsning af Gældsproblemet overvejes. Det skal i Parentes bemærkes, at Løsningen af disse Problemer faar ikke mindst Betydning, hvis de pessimistiske Betragtninger vedrørende Udviklingen i U. S. A. skulde holde Stik.

Med Hensyn til det første Spørgsmaal skal jeg kort gennemgaa de Omraader, hvor man efter Krigen bør fortsætte den Politik, som man allerede under eller før Krigen har iværksat. Saaledes bør utvivlsomt Støtten til Grundforbedringsarbejder fortsættes — det var iøvrigt ogsaa et af Hot Spring Konferencens Programpunkter. Visse Landvindingsarbejder bør givetvis ogsaa gennemføres, særlig hvis de ikke er alt for ingeniør-romantisk betonede. Støtten til Ensilage- og Ajlebeholdere bør ogsaa beholdes efter Krigen, idet Besparelser er lige saa gode som Produktionsforøgelse.

Man bør ogsaa nok overveje, om man ikke igen kunde tage Istandsættelseslovgivningen op, særlig hvis Beskæftigelsen i Byerne m. v. ikke kan opretholdes. Jeg vil dog mene, at man i Lovgivningen bør indføre visse Betingelser med Hensyn til Istandsættelsernes Art. Det skal være Istandsættelser, der enten kommer Landbrugserhvervet til gode (f. Eks. Tilskud til Istandsættelse af Avlsbygninger), eller som kommer Medhjælperne til gode (Tilskud til Istandsættelse af Karlekamre o. lign.). Det forekommer mig at være en Fejl, at man ikke i den hidtidige Lovgivning paa dette Omraade direkte har forfulgt disse to Formaal.

Der findes andre Omraader, hvor Staten bør yde en Indsats til Hjælp for Landbrugserhvervet. Raastofkommissionen har saaledes foreslaaet Etablering af Kartoffelhuse. En Støtte til Etablering af saadanne Huse vil ligge fuldt paa Linie med Støtten til Bygning af Ensilage- og Ajlebeholdere.

Nationalbankdirektør Bramsnæs nævnte i sit Foredrag i Nationaløkonomisk Forening i Oktober Maaned Raastofkommissionens Forslag om en Rationalisering af Mejeridriften. Han anførte herom: „De danske Smørmejerier er gennemsnitlig for

smaa til at udnytte fuldt ud de Muligheder, som den moderne Teknik stiller til Raadighed, og som kan sikre lave Omkostninger ved Produktionen af et ensartet godt Standardprodukt. Derfor bør Smørproduktionen efterhaanden samles i færre og større Mejerier. Kommissionen udskrev en Konkurrence om et nyt stort Mejeri, og fra Statens Side blev der stillet Penge til Raadighed, saaledes at det kunde bygges og i Praksis vise sine Fordele. Imidlertid standsede Krigen Planens Gennemførelse."

Den betydelige Indsats, der er gjort for at finde de bedst egnede Afrøder, bør naturligvis fortsat støttes og støttes effektivt; ogsaa Bekæmpelsen af Rotteplagen burde sikkert tages effektivt op under en eller anden Form.

Det er tydeligt, at der saaledes er mange Omraader, hvor Samfundet kan og eventuelt bør træde hjælpende til overfor Landbrugserhvervet. En Tilskuds- og Laanepolitik efter den anførte Linie vil sikkert ikke volde Vanskeligheder i vort Forhold til Udlandet, idet man nok vil kunne regne med, at Udlandet ikke vil betragte en saadan Politik som „Dumping“.

Det andet Hovedspørgsmaal, vi herefter skal se noget nærmere paa, er som nævnt Spørgsmaalet om at gennemføre visse socialpolitiske Indgreb til Fordel for de daarligst ernærede i Samfundet. Forinden skal dog peges paa Betydningen af Nominallønningernes Opretholdelse for Levestandarden.

Hvis man kan gaa ud fra, at Afsætningen til Udlandet paa længere Sigt vil vanskeliggøres, fordi Selvforsyningsinteresserne bliver stærkere end Interesserne for en Hævelse af de brede Klassers Levofod, rejser det Spørgsmaal sig, om man ikke isoleret kan hæve Ernæringsstandarden her i Landet. Med andre Ord: Kan man ikke forøge det indenlandske Forbrug af Levnedsmidler, saaledes at der herigennem kan ske et forøget Aftræk af Landbrugsproduktionen? I denne Forbindelse maa først og fremmest peges paa, at en Opretholdelse af Arbejdernes Nominallønninger og Beskæftigelsen samt en eventuel Forhøjelse af de lavestlønnedes Lønninger vil betyde en Forøgelse af Forbruget.

Det har nemlig vist sig, at Efterspørgselen efter animalske Landbrugsvarer tilsyneladende er meget mere følsom overfor

Ændringer i Prisen, end man normalt har været tilbøjelig til at tro. Det er særlig Professor *Myrdal*, der har draget Konsekvensen af disse Forhold, og det skal bl. a. i denne Forbindelse fremhæves, at *Myrdal* peger paa, at netop af animalske Produkter samt Frugt og Grønsager kan Forbruget specielt blandt de daarligere stillede i Samfundet udvides. Han fremhæver, at inden for de børnerige Familier er Forbruget af den Slags Varer relativt for lille. *Myrdal* kommer ogsaa ind paa nogle Betragtninger over det, han kalder optimal tilstrækkelig Kost. Han understreger, at i og for sig er der formentlig ikke Tale om Underernæring i egentlig Forstand inden for de daarligst stillede i Samfundet. Der er Tale om en „Fejlnæring“. Han bemærker ogsaa paradoksalt, at den fattige Del af Befolkningen giver for lidt ud til (den rigtige) Føde, men det er en for stor Andel af deres Indtægt.

Naar nu Forholdene ligger saadan, at der for store Kredse af Befolkningen faktisk finder en gal Ernæring Sted, saa maatte det være muligt at forene to Synspunkter, nemlig det landbrugspolitiske med det socialpolitiske. Fra Landbrugets Side gælder det om at faa afsat de animalske Produkter, fra et socialpolitisk Synspunkt drejer det sig om at sørge for en bedre Folkeernæring netop med Hensyn til disse Produkter, med andre Ord, en konsekvent gennemført Landbrugspolitik og en konsekvent Socialpolitik er i og for sig to Sider af samme Sag.

Man kan rejse Spørgsmaalet om Størrelsen af den Konsumreserve, der findes. Dette har været gjort til Genstand for Undersøgelse i Sverige, og efter de Udtalelser, *Myrdal* anfører, kan man regne med, at det skulde være muligt at afsætte for flere Hundrede Millioner Kroner animalske Produkter udover det nuværende Forbrug. Her i Landet maa man dog antage, at Konsumreserven er mindre.

En Nedsættelse af Landbrugsvarernes Priser vil altsaa gennem en Udvidelse af Forbruget være medvirkende Aarsag til at stimulere Landbrugets Rentabilitet.

Nu er det dog et Spørgsmaal, om man ad den Vej kan komme tilstrækkeligt langt. Her kan allerede peges paa de

forskellige udbytteforøgende Foranstaltninger til Nedsættelse af Omkostningerne, men desuden kunde man ogsaa fra Statens Side gennem omfattende Prisrabatter stimulere Forbruget. Tankegangen er ikke ny, idet man allerede før Krigen har haft et saadant System, der gaar ud paa, at man ved Hjælp af Prisrabatter paa f. Eks. Mejeriprodukter, Kød, Flæsk, Æg, Frugt, Grønsager o. s. v. skulde udvide Forbruget af disse Varer; man skulde altsaa indføre en Slags Rabatkortsystem for de daarligst stillede i Samfundet; hvorvidt et saadant System i større Omfang er teknisk gennemførligt, skal jeg ikke komme ind paa, men dog fremhæve, at nogle svenske Økonomer er ret optimistiske med Hensyn til Mulighederne for at gennemføre Systemet.

Nu er det dog antagelig ikke saa lige til at gennemføre et saadant Rabatsystem.

Tænker man paa Smørret, er der forskellige Momenter, som maa tages i Betragtning. Det kan for det første understreges, at som bekendt er Margarineforbruget her i Landet under normale Forhold meget betydeligt; det er derfor et Spørgsmaal, om man efter Krigen burde udvide Forbruget af Smør i Sammenligning med Førkrigsforbruget paa Bekostning af Margarine; hvis nemlig Smørret og den vitaminiserede Margarine ernæringsfysiologisk paa det nærmeste erstatter hinanden, saa vil det sikkert samfundsøkonomisk ikke være tilraadeligt at udvide Smørforbruget, saa længe der findes en saa stor Prisforskel mellem Smør og Margarine. Hvis Smørret derimod har specielle Fordele frem for Margarine, hvad bl. a. er fremhævet af Dr. *Ejnar Nyrop*, saa kunde dette tale for en Udvidelse af Smørforbruget. I dette Tilfælde kunde man eventuelt tænke sig at gennemføre saadanne Foranstaltninger, at Smørforbruget blev en Del forøget inden for de daarligst stillede i Samfundet. I det hele taget maa man gøre sig klart, at der efter Krigen kommer et meget vanskeligt Problem vedrørende Konkurrencen mellem Smør og Margarine.

Det er altsaa tvivlsomt, saa længe man ikke har faaet nogen endelig Dom om Smørrets og Margarinens ernæringsfysiologiske Egenskaber, om en Udvidelse af Smørforbruget vil være

tilraadelig; derimod vilde det sikkert være rigtigt at udvide Forbruget af Mælk; specielt for Mødre og Børn vilde et større Mælkeforbrug være gavnligt. Bortset fra disse særlige Vanskeligheder for Smørret indebærer et Rabatsystem ogsaa visse generelle Vanskeligheder. Det er vanskeligt at administrere et saadant System, og man har ingen Garanti for, at de udleverede Kort benyttes af de Personer, der er trængende; det er muligt, at Rabatkortene sælges videre. Det er vel heller ikke udelukket, at de Handlende vilde levere andre Varer paa Rabatkortene, end disse gav Ret til. Derimod kunde det tænkes, at man ikke ved Hjælp af et Rabatsystem, men gennem en udvidet Skolebespisning og en speciel Mødrehjælp vilde kunne gennemføre en større Afsætning af Landbrugsprodukter. Man skal dog vist ikke overvurdere dette Spørgsmaals Betydning. Endelig skal det fremhæves, at det er muligt, at Staten og Kommunerne gennem sine Kostreglementer paa Hospitaler vil kunne gøre Propaganda for den rigtige Ernæring.

Det er fremhævet, at det sidste Omraade, hvor en Lettelse af Landbrugets Vilkaar efter Krigen — eller nærmere sagt *Landbrugernes Vilkaar* — kan gennemføres, er gennem en rationel Løsning af Gældsproblemet, idet Landbrugets Rentebyrder er et af de Omkostningselementer, der spiller en særlig stor Rolle. Den samlede Gæld i Landbruget androg i 1937 ca. 4,4 Milliarder Kr. eller 72 pCt. af samtlige Aktiver, den aarlige Rentebyrde af Prioritetsgælden er ca. 180 Mill. Kr. Sammenholder man Renteudgiften til Fremmed-Kapitalen med Netto-Udbyttet, d. v. s. med det Beløb, der bliver tilovers til Forrentning af hele Kapitalen (efter et passende Vederlag til Brugere og Familie for udført Arbejde) laa Renteudgiften paa ca. 50 Kr. pr. ha i de sidste Aar før Krigen, medens Nettoudbyttet i Perioden 1931—32 til 1935—36 var 57 Kr. pr. ha. I 1935—36 var Nettoudbyttet 88 Kr. pr. ha, for 1936—37 kun 55 Kr. pr. ha. I de sidste Aar før Krigen steg Nettoudbyttet igen. Disse Tal viser antagelig klart dansk Landbrugs Vanskeligheder, naar Konjunkturerne er daarlige. Hertil kan føjes, at de anførte Tal kun viser, hvorledes Vanskelighederne stiller sig for et Gennemsnitsbrug; desværre ligger det jo saadan, at et

stort Antal Brug er væsentligt daarligere stillet. Det kan understreges, at ca. 75 000 af Danmarks ialt godt 200 000 Landejendomme har en Gæld, der er større end Panteværdien.

Naar Gælden saaledes er blevet saa betydelig, staar dette bl. a. i Forbindelse med den Gældsstiftelse, der har fundet Sted over Ejendomssalgene.

Ved en Undersøgelse, jeg har foretaget for Perioden 1917 til 1942, viste det sig, at Ændringerne i Købesummerne ved Ejendomme solgt i fri Handel ganske nøje følger Ændringerne i Landbrugets Indtægter, naar man faseforskyder Tallene et halvt Aar. Afhængigheden er saaledes, at hvis man kalder Købesummen for y og Indtægterne i Landbruget for x er $y = ax + q$, hvor a og q er nogle Konstanter, q udtrykker, at selv om Landbrugets Indtægter falder til 0, vil Landejendommene af forskellige Grunde, jeg ikke skal komme ind paa her, dog have en Pris. Over den saaledes anførte i Praksis eksisterende Mindsteværdi findes der, som nævnt, en nøje Sammenhæng mellem Ændringer i Indtægt og Købesum. Under forrige Krig og under Inflationsperioden 1923—25 steg derfor Købesummerne meget betydeligt, og Købene finansieredes gennem en omfattende Gældsoptagelse. Det kan saaledes nævnes, at af de optagne Laan i Perioden 1909 til 1926 paa ialt 2,3 Milliarder Kroner kan man regne med, at 60 pCt. er sket gennem Ejendomssalgene.

Her under Krigen udviser Salgspriserne atter en betydelig Stigning, men Prioritetsgælden er tilsyneladende ikke vokset saa stærkt. Saaledes kan det nævnes, at fra 1937 til 1942 er Prioritetsgælden kun forøget fra 4125 til 4240 altsaa med 115 Mill. Kr., og for den løse Gælds Vedkommende kan man maa-ske tilmed regne med en Nedgang. Problemet under denne Krig har altsaa slet ikke stillet sig paa samme Maade som under forrige Verdenskrig, hvor Prioritetsgælden fra 1909 til 1920 steg med næsten en Milliard Kr.

Denne specielle Udvikling under denne Krig skyldes formentlig dels den særlige Lovgivning, der gennemførtes umiddelbart før Krigen, og hvorefter Prioritetsgælden normalt ikke kan forøges udover Panteværdien, dels Pengerigeligheden.

Hvis Landbrugets økonomiske Forhold efter Krigen som forudsat bliver knap saa straalende, og Indtægterne derfor gaar ned, vil der formentlig atter finde en fornyet Gældsstiftelse Sted, idet der efter den foran nævnte Lov ikke er noget i Vejen for at forøge Prioritetsgælden op til Panteværdien, og den betydelige Gæld, der allerede findes, vil tynde stærkt, hvis vi atter kommer ud for en Depression.

Man kan rejse det Spørgsmaal, om der findes noget Middel, der kunde have forhindret den betydelige Gældsstiftelse, der i Perioden fra Aarhundredskiftet er sket over Ejendomssalgene paa Grund af de stigende Købesummer. I teoretisk Henseende er Svaret ganske klart. Man skulde have forhindret de stærke Stigninger i Landbrugets Indtjeningsevne. I Praktiken er Problemet ulige vanskeligere, selv om man dog kan pege paa, at man i Sverige tilsyneladende har kunnet mestre dette Spørgsmaal. Noget skævt er der givetvis i, at Landbrugets Indtægter har været stærkt stigende samtidig med, at Arbejderklassens Realløn er gaaet betydeligt ned.

Det er dog muligt, at man af forskellige Grunde ikke kunde have forhindret Indtægtsstigningerne her under Krigen, som bl. a. er afhængig af vore Eksportpriser og den ualmindelige gode Høst, men kunde man ikke have baandlagt noget af Beløbene, saavel under denne Krig som ikke mindst under tidligere lignende økonomiske Tilstande. Jeg tænker her paa, at man, som jeg tidligere har berørt i en Artikel i nærværende Tidsskrift, nemlig i 1942, kunde have oprettet et Landbrugsfond, hvori de ekstraordinære Indtægter indbetaltes. De saaledes indbetalte Beløb skulde ikke tilgaa Staten, men komme Landbrugserhvervet til gode, nemlig til sin Tid naar Konjunkturerne vender. Gennem en saadan Indtægtsudjævning vilde man have opnaaet, at Salgspriserne ikke vilde stige, og følgende vilde der være skabt en Hemsko paa Gældsforøgelsen. Det er ganske aabenbart, at havde man i Tide, altsaa allerede før forrige Verdenskrig, gennemført en saadan Ordning, vilde der dels være opnaaet, at Landbruget i højere Grad selv kunde have klaret sig under Krisen i 30'erne, dels at Landbruget havde siddet med en væsentlig mindre Gældsbyrde, end det

nu er Tilfældet. Man kan ogsaa sige det paa den Maade, at det paatænkte Konjunkturudjævningsfond vilde have forhindret, at betydelige Dele af Landbrugskapitalen var gaaet over paa andre Hænder. Bortset fra de politiske Vanskeligheder ved Gennemførelse af en saadan Ordning maatte man ogsaa overveje, hvorledes man kunde undgaa, at Ordningen virkede hemmende paa Fornyelse og Forøgelse af Landbrugets Kapitalapparat. For ikke at blive misforstaaet vil jeg gerne tilføje, at det er nok muligt, at et saadant Fond ikke havde været tilstrækkeligt til at klare Landbrugets Vanskeligheder, idet Landbruget gennemgaaende er underbetalt, men der er ingen Tvivl om, at det vilde have lettet Problemerne for Erhvervet. Det er nemlig kortsynet Politik for en øjeblikkelig Gevinstchance, der kommer den enkelte til gode, at prisgive Erhvervet som saadant.

Nu kan det ikke nytte noget at græde over spildt Mælk. Gælden eksisterer nu en Gang. Den Opgave, der derfor maa løses i Fremtiden, er, hvorledes man eventuelt kan lette Landbrugerne deres Gældsbyrde.

I Perioden 1916—17 op mod den nuværende Krigs Udbrud har Landbrugets Forrentningsprocent i Gennemsnit været godt 4. Da Fremmedkapitalen i Gennemsnit er forrentet med knap 5 pCt., har Egenkapitalen kun kunnet opnaa en Rente paa mellem 2 og 3 pCt. Hvis man forudsætter, at Nettoudbyttet i Fremtiden og dermed Forrentningsprocenten skulde komme til at ligge endnu lavere, vil det atter gøre Gældsspørgsmaalet brændende. Specielt under en Depressionsperiode vil man efter det anførte kunne forstaa, at det vilde være overordentlig vanskeligt at kunne forrente Gælden. Med Hensyn til en Løsning af Gældsspørgsmaalet er der tre interesserede Parter nemlig: Debitor, Kreditor og Samfundet (Staten). Hvis Landbrugets Vilkaar bliver daarligere i Fremtiden, maa Kreditor formentlig i nogen Grad tage Konsekvenserne af de ændrede Forrentningsmuligheder, men samtidig bør Staten i nogen Grad søge at forhindre et for stærkt Fald i Landbrugets Indtægter, først og fremmest af samfundsmæssige Hensyn.

Ud fra de anførte Forudsætninger kan man derfor rejse

Spørgsmaalet: Hvorledes burde en fremtidig Gældsordning være? Man kunde pege paa fire Ting, der eventuelt burde gøres. Man kunde tænke sig, at de højt forgældede Ejendomme blev overtaget af Panthaverne, hvis Landbrugerne f. Eks. under en ny Depression ikke kunde opfylde deres Renteforpligtelser. Dernæst kunde man tænke sig en Gældsnedskrivning specielt for den yderste Del af Gælden, yderligere kunde man tænke sig en Konvertering af selve Realkreditten, og efter at disse Foranstaltninger var gennemført, var det et Spørgsmaal, om man ikke skulde indføre en eller anden Form for konjunkturbestemt Rente for Gælden indenfor Grundværdien.

Hvad angaar at lade Panthaverne overtage Ejendommene under en Krise og ad den Vej faa skaaret Gælden ned, vil jeg anse en saadan Udvej for uigennemførlig bl. a. af politiske Grunde. Jeg er dog ikke blind for, at Pengerigeligheden under Krigen nok har lettet Gældsbyrden for mange Landbrugere. Alligevel vil jeg tro, at alt for mange Landbrugere maatte gaa fra Hus og Hjem, og alt for mange mindre Kapitalister vilde blive mere eller mindre tilfældigt ramt.

Hvad angaar en Nedskrivning af Gælden, har man ved de hidtidige Gældsordninger ikke forsøgt dette i større Omfang, hvilket formentlig staar i Forbindelse med, at en Nedskrivning har været politisk uigennemførlig.

Ser vi paa Gældssanerings-Lovgivningen i de sidste Aar før Krigen, er det kun i mindre Omfang, at man derigennem har forsøgt at nedskrive Gælden. Det kan saaledes nævnes, at indtil Udgangen af Januar 1939 var der anvendt 87 Mill. Kr., hvorved der var opnaaet en samlet Udløsning paa 111 Mill. Kr. Tilmed maa man regne med, at Nedskrivningen for de senere Aar har været mindre. Man kunde synes, at i det Øjeblik, Staten stod med meget betydelige Beløb til Udligning af den øverste Gæld, vilde man i højere Grad kunne have opnaaet en Nedskrivning. Nu skal det fremhæves, at en Nedskrivning af mange Grunde kan være vanskelig, idet en Del af den øverste Gæld er Købmandsgæld og Haandværker-gæld o. lign., og en Nedskrivning af disse Fordringer vil antagelig ramme Folk, som vanskelig vilde kunne taale det. Paa den anden

Side, naar man ikke i højere Grad har forsøgt en Nedskrivning af Gælden ved den hidtidige Lovgivning, bliver det ikke nemmere nu at gøre det, fordi de senere Aars Gældssaneringslove jo har medført, at man har indskudt en Statsprioritet for en Del af den øverste Gæld paa konjunkturbestemte Rentevilkaar.

Det er dog et Spørgsmaal, om man ikke i langt videre Omfang burde have gennemført eller i Fremtiden burde gennemføre en tvangsmæssig Nedskrivning af Gælden, saaledes at Nedskrivningen blev størst for de yderste Prioriteter, men iøvrigt førtes til Bunds. Det forudsætter dog efter min Mening, at man samtidig burde stille som Betingelse, at det foran skitserede Konjunkturudjævningsfond blev etableret, idet man da vilde kunne forhindre unødigt Gældsstiftelse og stabilisere Erhvervet. Jeg tror desværre ikke, at Ordningen er praktisk gennemførlig, men det forekommer mig at være en tiltalende Ordning, dels lader man nemlig Kapitalen gennem Nedskrivningen bære noget af Risikoen for Ændringerne i Landbrugets Indtjeningssmuligheder, og dels paalægger man Landbrugserhvervets Udøvere gennem Etableringen af Konjunkturudjævningsfonden en Forpligtelse, der bl. a., som nævnt, skulde bidrage til at forhindre unødigt Gældsstiftelse over Ejendomssalgene.

Foruden Spørgsmaalet om en Nedskrivning kan man pege paa, at en Konvertering vilde lette Rentebyrden for Landbruget. Medens en Nedskrivning først og fremmest vilde lette de daarligst stillede Landbrugere, vilde en Konvertering i højere Grad lette Landbrugserhvervets Rentebyrder som Helhed. Med de Obligationskurser, vi har i Øjeblikket, har der, som bekendt, fundet en Del Konvertering Sted, men i og for sig kunde man maaske have regnet med, at Konverteringerne vilde have taget et større Omfang. Naar dette ikke er sket, staar det maaske i Forbindelse med, at Pengerigeligheden i Sparekasser og Banker har medført en forholdsvis lav Udlaansrente for disse Institutioner, og dette har fristet en Del til at optage Laan her. Da der vel er en Del, der taler for, at Obligationskurserne i alt Fald en vis Tid efter Krigens Ophør stadig vil ligge højt, burde man sikkert benytte sig heraf og se at faa gennemført en Konvertering til Bunds.

Ser man Gældsproblemet paa noget længere Sigt, rejser der sig det Spørgsmaal, om man ikke fra Statens Side burde overtage Risikoen for Svingninger i en Del af Landbrugets Kapitalværdier. Saaledes har Ligningschef *K. J. Kristensen* foreslaaet, at man skulde lade den nederste Del af Kapitalen, svarende til Grundværdien, svinge med Konjunkturerne. Denne svingende Grundværdi kunde enten forrentes med en fast Rentefod, eller man kunde ogsaa lade Rentefoden svinge, saaledes at Svingningerne i Grundværdien skulde afspejle Ændringerne i Konjunkturerne paa længere Sigt; Svingningerne i Rentefoden, Ændringerne i Konjunkturerne fra Aar til Aar. *K. J. Kristensen* fremhæver, at ved en saadan Ordning vilde man hemme en Indtægtsnedgang i Landbruget under en Depression. Hans Argument for Gennemførelse af Systemet er iøvrigt det, at Svingninger i Kapitalen (Gælden) svarende til Grundværdien skal Landbruget ikke bære Risikoen for, fordi Grundværdiens Størrelse og Ændringer først og fremmest skyldes Samfundsudviklingen. I Modsætning hertil fremhæver han, at for Bygninger og for Besætning og Inventar maa Kreditor og Debitor bære Risikoen for Værdisvingninger. Debitor maa bære Risikoen som Driftsleder og delvis Kapitalbesidder, og Kreditor maa bære Risikoen som Kapitalbesidder.

Til Afslutning skal omtales et Spørgsmaal, som jeg hidtil har ladet ligge, men som man ikke kan se bort fra, naar Landbrugets Fremtidsmuligheder omtales. Det kan nok forudsættes, at der efter Krigen vil være en betydelig Knaphed paa udenlandsk Valuta. Af beskæftigelsesmæssige Grunde gælder det derfor at faa anvendt den knappe Valuta paa den bedste Maade, altsaa først og fremmest til Raa- og Hjælpestoffer. Nu kan man ikke gaa ud fra, at vi i vor Handelspolitik vil komme til at staa frit. Vi maa saaledes kunne regne med, at de store Lande i et ikke ringe Omfang ønsker at afsætte Færdigvarer, hvorfor Spørgsmaalet om Udnyttelsen af den knappe Valuta paa bedste Maade med uomgængelig Nødvendighed vil rejse sig. Lignende Problemer var allerede fremme før Krigen, og fra forskellige Sider har man gjort sig til Talsmand for, at Landbruget i højere Grad skulde være selvforsynende med

Foderstoffer. Det drejer sig dels om, at man gennem en Forøgelse af Avlen af højprocentige Roer og Foderkartofler søger nedsat Indførselen af Korn, dels om, at man gennem en bedre Høberedning, Ensilering af Lucerne og Roetop m. v. søger at forøge den indenlandske Produktion af Protein.

Med Hensyn til det første Spørgsmaal viser Arealstatistiken, at der allerede i Aarene før Krigen var en Tendens i Retning af at udvide Arealerne med tørstofrige Roer. Hvad angaar en bedre Udnyttelse af Græs- og Grønfoderafgrøderne er det ogsaa en Kendsgerning, at der allerede er gjort gode Fremskridt, og Roetoppen udnyttes langt mere rationelt nu end blot for 10 Aar tilbage. Staten har som tidligere nævnt gennem Tilskud til Ensilagebeholdere ogsaa støttet denne Bevægelse. I det Øjeblik, hvor Knapheden paa Valuta melder sig, og hvor muligvis Tilgangen af Oliekager bliver knap, er man derfor stillet over for Problemet om en eventuel midlertidig Forcering af de hjemmeavlede Afgrøder. De Oliekager, vi kan faa, bør vi givetvis importere, selv om der er Valutaknaphed. Derimod er jeg ikke sikker paa, at man, saalænge der findes Valutaknaphed, uhindret skal tillade Import af Korn, idet „Grænse-svinene“ er meget valutakrævende. Konsekvensen maa derfor blive, at man særligt bør forcere Avlen af tørstofrige Roer og Kartofler. Hvis man saaledes forcerer Avlen, maa man gøre sig klart, at dette utvivlsomt vil forøge Landbrugets Drifts-udgifter, idet enhver Produktion inden for Landbruget antagelig i ikke ringe Omfang er drevet til Grænsen for deres Rentabilitet.

Til allersidst skal jeg atter understrege, at en Prognose, som den jeg her har forsøgt, er en lidet taknemmelig Opgave, men en Opgave, som man ikke kan komme uden om, hvis man ønsker at staa forberedt for at kunne klare de Vanskeligheder, som vil vise sig for dansk Landbrug efter Krigen.

Arbejdsydelsen ved Jordbearbejdning.

Af Landbrugslærer A. O. Rasmussen, Tune Landboskole.

Ved Jordens Bearbejdning bestemmes Arbejdsydelsen af følgende Forhold:

1. Redskabets Arbejdsbredde,
2. Agerlængden,
3. Kørehastigheden,
4. Tiden, der medgaar til Vending, og
5. Pauser under Arbejdet.

For at faa klarlagt de enkelte Forholds Indflydelse paa Arbejdsydelsen kunde det antages at være nødvendigt at gennemføre nøjagtige Tidsobservationer af Arbejdet i et stort Antal Tilfælde, hvor de nævnte Forhold varierede.

Dette er dog næppe nødvendigt undtagen af Hensyn til en Bestemmelse af den Tid, der medgaar til Pauser, og som utvivlsomt veksler stærkt.

Da der imidlertid ikke foreligger danske Undersøgelser over dette Forhold, og da Praktikerne altid vil fastholde, at det afgørende er, at der køres hele Tiden, d. v. s., at der netop arbejdes uden Pauser, er der ved de efterfølgende Beregninger over de øvrige Forholds Indflydelse set bort fra saavel frivillige som de af Arbejdets Art nødvendiggjorte Pauser.

Det følger da af sig selv, at Arbejdsydelsen under denne Forudsætning staar i ligefremt Forhold til Redskabets Arbejdsbredde, hvorfor Tallene i Tabel 1 angiver *Arbejdsydelsen i m² bearbejdet Areal pr. Time og pr. m Arbejdsbredde af Redskabet.*

Beregningen er iøvrigt foretaget efter Formlen:

Arbejdsydelse =

$$\frac{\text{Agerlængde i m} \times \text{Hastighed i m pr. Sekund} \times 3600}{\text{Agerlængde i m} + \text{Hastighed i m pr. Sek.} \times \text{Vendetid i Sek.}}$$

Naturligvis kan Formlen ogsaa bruges til Beregning af Arbejdsydelsen under Forhold, hvor Agerlængde, Kørehastighed og Vendetid afviger fra de i Tabellen angivne Tal. Men da Kørehastigheden maa bestemmes som Forholdet mellem Agerlængden og den Tid, det varer at køre et Bed, er det lettere at anvende følgende Opstilling:

$$\text{Arbejdsydelsen} = \frac{\text{Agerlængde i m} \times 3600}{\text{Tid i Sekunder pr. (Bed + Vending)}}$$

idet den egentlige Køretid i Beddet og Tiden for den tilhørende Vending da konstateres under eet.

Forsaavidt Tallene i Tabel 1 ønskes brugt til direkte Aflæsning af Arbejdsydelser efter at Agerlængde, Kørehastighed og Vendetid er fundet, maa det erindres

- 1) at forekommende Pauser, som før nævnt, ikke er medregnet, heller ikke Tid til f. Eks. Paafyldning af Sæd i Saamaskine eller af Kunstgødning i Kunstgødningsspreder,
- 2) at Tiden, som Arbejdsydelsen ganges op med, er den egentlige Arbejdstid, altsaa Tiden fra Redskabet sættes i Gang om Morgenen eller efter Middag og indtil Fraspænding, og
- 3) at Redskabets Arbejdsbredde for Harver og Tromler ikke falder sammen med selve Bredden af Redskabet.

Tabellens Tal kan altsaa ikke betragtes som Normer for Arbejdsydelsen, men dog meget vel tjene som Maal, hvorefter man kan stræbe, og som man vil have desto større Muligheder for at naa, jo mere Pauser og Standsninger under Arbejdet kan undgaas.

Agerlængden.

Agerlængdens Betydning for Arbejdsydelsen fremgaar af Tabel 2. Med 250 m Agerlængde som Udgangspunkt er Arbejdsydelsen ved andre Agerlængder angivet med Forholdstal.

Ved hurtig Vending, 5—10 Sekunder, ses det, at Agerlængden

er uden større Betydning, i hvert Fald saa snart den overgaar 100 m.

Ved Vendetider af normal Længde, 20—30 Sekunder, skal Agerlængden være under 150—200 m, før der fremkommer en større Nedgang i Arbejdsydelsen.

Ved saa langsom Vending som 40—50 Sekunder maa Agerlængden være mindst 300—350 m, inden Arbejdsydelsen bliver i Hovedsagen konstant.

Jo hurtigere, der køres, desto mere udpræget er Fordelen ved de lange Agre, men Agerlængdens Indflydelse paa Arbejdsydelsen er dog mindre afhængig af Kørehastigheden end almindelig antaget.

Kørehastigheden.

I Tabel 3 er Forholdstallene udregnet for at belyse Kørehastighedens Indflydelse paa Arbejdsydelsen.

Forandringer i Kørehastigheden paavirker Arbejdsydelsen stærkt. Ved hurtige Vendinger er der — i Hovedsagen uanset Agerlængden — en Nedgang og en Opgang paa 15—20 pCt., naar Hastigheden ændres fra 1,0 til 0,8 og fra 1,0 til 1,2 m pr. Sekund. Ogsaa ved langsom Vending findes denne Virkning, saa snart Agerlængden er 250 m og derover, hvorimod den samme Ændring i Farten paa korte Agre kun medfører Forandringer paa 10—15 pCt.

Vendetiden.

Til Belysning af Vendetidens Indflydelse paa Arbejdsydelsen tjener Tallene i Tabel 4, hvor Vendetiden er angivet i pCt. af den totale Arbejdstid.

Jo kortere Ager og desto hurtigere, der køres, des mere gør Vendetiden sig gældende.

Saa længe en Vending kan gennemføres paa 5—10 Sekunder, og Agerlængden er 100 m og derover, vil Vendetiden — uanset Kørehastigheden — udgøre mindre end 10 pCt., og paa de længste Agre vil dette Tal kun overskrides uvæsentligt, selv om der køres hurtigt og vendes langsomt.

Paa de korteste Agre vil den langsomme Vending derimod medføre, at Vendetiden opgaar til omkring 50 pCt. af den totale Arbejdstid.

Tabel 1. Arbejdsydelse i m² pr. Time og pr. m Arbejdsbredde af Redskabet.

Vende- tid	Hastig- hed m pr. Sek.	Agerlængde m:									
		50	100	150	200	250	300	350	400	450	500
5	0,8	2667	2769	2805	2824	2835	2842	2848	2851	2855	2857
	0,9	2972	3100	3146	3169	3183	3192	3199	3204	3208	3211
10	1,0	3273	3429	3484	3512	3529	3541	3549	3556	3560	3564
	1,1	3568	3754	3820	3854	3875	3889	3899	3906	3912	3917
15	1,2	3857	4075	4154	4194	4219	4235	4247	4256	4263	4269
	0,8	2483	2667	2734	2769	2791	2805	2816	2824	2830	2835
20	0,9	2746	2972	3057	3100	3127	3146	3158	3169	3176	3183
	1,0	3000	3273	3375	3429	3462	3484	3500	3512	3522	3529
25	1,1	3246	3568	3688	3754	3793	3820	3839	3854	3866	3875
	1,2	3484	3857	4000	4075	4122	4154	4177	4194	4208	4219
30	0,8	2323	2571	2667	2717	2748	2769	2785	2796	2805	2813
	0,9	2551	2855	2972	3035	3074	3100	3120	3134	3146	3155
35	1,0	2769	3130	3273	3349	3396	3429	3452	3470	3484	3495
	1,1	2977	3399	3568	3658	3715	3754	3782	3803	3820	3834
40	1,2	3176	3661	3857	3963	4030	4075	4109	4134	4154	4170
	0,8	2182	2483	2602	2667	2707	2734	2754	2769	2781	2791
45	0,9	2382	2746	2893	2972	3023	3057	3082	3100	3115	3127
	1,0	2571	3000	3177	3273	3333	3375	3405	3429	3447	3462
50	1,1	2750	3246	3453	3568	3640	3688	3726	3754	3775	3793
	1,2	2919	3484	3724	3857	3942	4000	4043	4075	4101	4122
55	0,8	2057	2400	2541	2616	2667	2700	2724	2743	2758	2769
	0,9	2234	2645	2817	2912	2972	3014	3044	3067	3086	3100
60	1,0	2400	2880	3086	3200	3273	3323	3360	3388	3411	3429
	1,1	2555	3106	3346	3481	3568	3627	3672	3705	3732	3754
65	1,2	2700	3323	3600	3757	3857	3927	3979	4019	4050	4075

	0,8	1946	2323	2483	2571	2628	2667	2695	2717	2734	2748
	0,9	2104	2551	2746	2855	2924	2972	3008	3025	3057	3074
30	1,0	2250	2769	3000	3130	3214	3273	3316	3349	3375	3396
	1,1	2386	2977	3246	3399	3498	3568	3619	3658	3688	3715
	1,2	2512	3176	3484	3661	3776	3857	3917	3963	4000	4030
	0,8	1846	2250	2427	2526	2590	2634	2667	2698	2711	2727
	0,9	1988	2464	2678	2799	2877	2932	2972	3003	3028	3048
35	1,0	2118	2667	2919	3064	3158	3224	3273	3310	3340	3365
	1,1	2237	2859	3151	3321	3432	3510	3568	3612	3648	3677
	1,2	2348	3042	3375	3570	3699	3789	3857	3910	3951	3985
	0,8	1756	2182	2374	2483	2553	2602	2639	2667	2689	2707
	0,9	1884	2382	2613	2746	2832	2893	2938	2972	3000	3023
40	1,0	2000	2571	2842	3000	3103	3177	3231	3273	3306	3333
	1,1	2106	2750	3062	3246	3367	3453	3518	3568	3607	3640
	1,2	2204	2919	3273	3484	3624	3724	3799	3857	3904	3942
	0,8	1674	2118	2323	2441	2517	2571	2611	2642	2667	2687
	0,9	1790	2306	2551	2694	2788	2855	2904	2942	2972	2997
45	1,0	1895	2483	2769	2939	3051	3130	3190	3236	3273	3303
	1,1	1991	2649	2977	3174	3306	3399	3469	3524	3568	3603
	1,2	2077	2805	3176	3402	3553	3661	3743	3806	3857	3899
	0,8	1600	2057	2274	2400	2483	2541	2585	2616	2645	2667
	0,9	1705	2234	2492	2645	2746	2817	2871	2912	2945	2972
50	1,0	1800	2400	2700	2880	3000	3086	3150	3200	3240	3273
	1,1	1886	2555	2898	3106	3246	3346	3422	3481	3529	3568
	1,2	1964	2700	3086	3323	3484	3600	3688	3757	3812	3857

0,8	74	88	94	98	100	101	103	103	104	105	107
0,9	72	87	94	98	100	101	103	103	105	105	105
1,0	70	86	93	97	100	102	103	104	105	106	106
1,1	68	85	93	97	100	102	103	105	105	106	106
1,2	67	84	92	97	100	102	104	105	106	107	107
0,8	71	87	94	98	100	102	103	104	105	105	105
0,9	69	86	93	97	100	102	103	104	105	106	106
1,0	67	84	92	97	100	102	104	105	106	107	107
1,1	65	83	92	97	100	102	104	105	106	107	107
1,2	63	82	91	97	100	102	104	106	107	108	108
0,8	69	85	93	97	100	102	103	105	105	106	106
0,9	67	84	92	97	100	102	104	105	106	107	107
1,0	64	83	92	97	100	102	104	105	106	107	107
1,1	63	82	91	96	100	103	105	106	107	108	108
1,2	61	81	90	96	100	104	105	106	108	109	109
0,8	66	84	92	97	100	102	104	105	106	107	107
0,9	64	83	91	97	100	102	104	105	107	107	107
1,0	62	81	91	96	100	103	105	106	107	108	108
1,1	60	80	90	96	100	103	105	107	108	109	109
1,2	58	79	89	96	100	103	105	107	109	110	110
0,8	64	83	92	97	100	102	104	105	106	107	107
0,9	62	81	91	96	100	103	105	106	107	108	108
1,0	60	80	90	96	100	103	105	107	108	109	109
1,1	58	79	89	96	100	103	105	107	109	110	110
1,2	56	77	87	95	100	103	106	108	109	111	111

0,8	86	84	83	82	81	81	81	81	81	81
0,9	94	92	92	91	91	91	91	91	91	91
1,0	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1,1	106	108	108	109	109	109	109	109	109	109
1,2	113	115	116	117	118	118	118	118	118	119
0,8	87	84	83	82	82	81	81	81	81	81
0,9	94	92	92	91	91	91	91	91	91	91
1,0	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1,1	106	107	108	108	109	109	109	109	109	109
1,2	111	114	116	117	118	118	118	118	118	118
0,8	88	85	84	83	82	82	81	81	81	81
0,9	94	93	92	92	91	91	91	91	91	91
1,0	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1,1	105	107	108	108	109	109	109	109	109	109
1,2	110	114	115	116	117	118	118	118	118	118
0,8	88	85	84	83	82	82	81	81	81	81
0,9	94	93	92	92	91	91	91	91	91	91
1,0	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1,1	105	107	108	108	109	109	109	109	109	109
1,2	110	113	115	116	117	118	118	118	118	118
0,8	89	86	84	83	82	82	82	82	81	81
0,9	95	93	92	92	91	91	91	91	91	91
1,0	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1,1	105	106	107	108	108	109	109	109	109	109
1,2	110	113	114	115	116	118	118	118	118	118
0,8	89	86	84	83	83	82	82	82	82	81
0,9	95	93	92	92	92	91	91	91	91	91
1,0	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1,1	105	106	107	108	108	108	109	109	109	109
1,2	110	113	114	115	116	118	118	118	118	118

30

35

40

45

50

Tabel 4. Vendetid i Procent af den totale Arbejdstid.

Hæstigh hed m pr. Sek.	Vende- tid Sek.	Agerlængde m:									
		50	100	150	200	250	300	350	400	450	500
0,8	5	7,4	3,8	2,6	2,0	1,6	1,3	1,1	1,0	0,9	0,8
	10	13,8	7,4	5,1	3,8	3,1	2,6	2,2	2,0	1,7	1,6
	15	19,4	10,7	7,4	5,7	4,6	3,8	3,3	2,9	2,6	2,3
	20	24,2	13,8	9,6	7,4	6,0	5,1	4,4	3,8	3,4	3,1
	25	28,6	16,7	11,8	9,1	7,4	6,3	5,4	4,8	4,3	3,8
	30	32,4	19,4	13,8	10,7	8,8	7,4	6,4	5,7	5,1	4,6
	35	35,9	21,9	15,7	12,3	10,1	8,5	7,4	6,5	5,9	5,3
	40	39,0	24,2	17,6	13,8	11,3	9,6	8,4	7,4	6,6	6,0
	45	41,9	26,5	19,4	15,3	12,6	10,7	9,3	8,3	7,4	6,7
	50	44,4	28,6	21,1	16,7	13,8	11,8	10,3	9,1	8,2	7,4
0,9	5	8,3	4,3	2,9	2,2	1,8	1,5	1,3	1,1	1,0	0,9
	10	15,3	8,3	5,7	4,3	3,5	2,9	2,5	2,2	2,0	1,8
	15	21,3	11,9	8,3	6,3	5,1	4,3	3,7	3,3	2,9	2,6
	20	26,5	15,3	10,7	8,2	6,7	5,7	4,9	4,3	3,8	3,5
	25	31,0	18,4	13,0	10,1	8,3	7,0	6,0	5,3	4,8	4,3
	30	35,1	21,3	15,3	11,9	9,7	8,3	7,2	6,3	5,7	5,1
	35	38,6	23,9	17,4	13,6	11,2	9,5	8,3	7,3	6,5	5,9
	40	41,9	26,5	19,4	15,3	12,6	10,7	9,3	8,3	7,4	6,7
	45	44,8	28,8	21,3	16,8	13,9	11,9	10,3	9,2	8,2	7,5
	50	47,4	31,0	23,1	18,4	15,2	12,9	11,1	10,0	9,0	8,1

5	9,1	4,8	3,2	2,4	2,0	1,6	1,4	1,4	1,1	1,0
10	16,7	9,1	6,3	4,8	3,8	3,2	2,8	2,4	2,2	2,0
15	23,1	13,0	9,1	7,0	5,7	4,8	4,1	3,6	3,2	2,9
20	28,6	16,7	11,8	9,1	7,4	6,3	5,4	4,8	4,3	3,8
25	33,3	20,0	14,3	11,1	9,1	7,7	6,7	5,9	5,3	4,8
30	37,5	23,1	16,7	13,0	10,7	9,1	7,9	7,0	6,3	5,7
35	41,2	25,9	18,9	14,9	12,3	10,4	9,1	8,0	7,2	6,5
40	44,4	28,6	21,1	16,7	13,8	11,8	10,3	9,1	8,2	7,4
45	47,4	31,0	23,1	18,4	15,3	13,0	11,4	10,1	9,1	8,3
50	50,0	33,3	25,0	20,0	16,7	14,3	12,5	11,1	10,0	9,1
5	9,9	5,2	3,5	2,7	2,2	1,8	1,5	1,4	1,2	1,1
10	18,0	9,9	6,8	5,2	4,2	3,5	3,0	2,7	2,4	2,2
15	24,8	14,2	9,9	7,6	6,2	5,2	4,5	4,0	3,5	3,2
20	30,6	18,0	12,8	9,9	8,1	6,8	5,9	5,2	4,7	4,2
25	35,5	21,6	15,5	12,1	9,9	8,4	7,3	6,4	5,8	5,2
30	39,8	24,8	17,5	14,2	11,7	9,9	8,6	7,6	6,8	6,2
35	43,5	27,8	20,4	16,1	13,3	11,3	9,9	8,8	7,9	7,1
40	46,8	30,6	22,7	18,0	14,9	12,8	11,2	9,9	8,9	8,1
45	49,7	33,1	24,8	19,8	16,5	14,2	12,4	11,0	9,9	9,0
50	52,4	35,5	26,8	21,6	18,0	15,5	13,6	12,1	10,9	10,0
5	10,7	5,7	3,8	2,9	2,3	2,0	1,7	1,5	1,3	1,2
10	19,4	10,7	7,4	5,7	4,6	3,8	3,3	2,9	2,6	2,3
15	26,5	15,3	10,7	8,2	6,7	5,7	4,9	4,3	3,8	3,5
20	32,4	19,4	13,8	10,7	8,8	7,4	6,4	5,7	5,1	4,6
25	37,5	23,1	16,7	13,0	10,7	9,1	7,9	7,0	6,3	5,7
30	41,9	26,5	19,4	15,3	12,6	10,7	9,3	8,3	7,4	6,7
35	45,7	29,6	21,8	17,4	14,4	12,3	10,7	9,5	8,5	7,7
40	49,0	32,4	24,2	19,4	16,1	13,8	12,1	10,7	9,6	8,8
45	51,9	35,1	26,5	21,3	17,8	15,3	13,4	11,9	10,7	9,7
50	54,5	37,5	28,6	23,1	19,4	16,7	14,6	13,0	11,8	10,7

1,0

1,1

1,2

Sammenfatning.

Da Agerlængden paa Forhaand er givet, og da Kørehastigheden i det store og hele ogsaa er det, idet den nemlig vil være saa stor, som Jordens Tilstand og Redskabets og Bearbejdningens Art tillader, vil en Forøgelse af Arbejdsydelsen først og fremmest kunne hidføres ved at afkorte Tiden, der medgaar til Vendinger.

Naturligvis er der dog ogsaa Grænser for Ændringer i den Retning, men i Henhold til Observationer over Harvning med en 3 m bred Ukrudtsharve og med 1 Hest som Forspand kan en Vending gennemføres paa lidt under 10 Sekunder. Med 2 Heste som Forspand for tungere Harver og for Tromle bør en Vending — ogsaa i Henhold til foretagne Observationer — kunne gennemføres paa højst 15 Sekunder. Der foreligger ikke Observationer over Vendetiden for større Forspand.

Betragtes Tabel 1, ses det, at Arbejdsydelsen ved ens Kørehastighed er den samme ved følgende samhørende Værdier af Agerlængde og Vendetid:

Agerlængde:	50	100	150	200	250	300	350	400	450	500 m
Vendetid:	5	10	15	20	25	30	35	40	45	50 Sek.

Det vil da sige, at en *Arbejdsydelse kan opretholdes, selv om Agerlængden halveres, naar blot Vendetiden ogsaa halveres.*

Dette er naturligvis en logisk Følge af, at der ved Beregningen af Arbejdsydelsen er set bort fra Pauser, men det er dog muligvis tillige et ikke tilstrækkeligt paaagtet Forhold. Det giver Manden med den korte Ager en Chance for ogsaa at opnaa en stor Arbejdsydelse. Hvis han kan gennemføre en Vending paa 5 Sekunder, vil han pr. m Arbejdsbredde af Redskabet kunne bestille lige saa meget som Manden paa den 500 m lange Ager, naar denne bruger 50 Sekunder til en Vending.

Man vil muligvis hævde, at der maa kunne vendes paa samme Tid uanset Agerlængden, men dette er kun rigtigt under Forudsætning af, at der anvendes samme Redskab og Forspand. Paa den store Gaard, d. v. s. paa de lange Agre, anvendes

større Forspand og større og tungere Redskaber, der kræver længere Tid til Vending; den mindre Gaards lettere Redskaber og mindre Forspand — 2 Heste i Stedet for 3 eller 1 i Stedet for 2 — muliggør en hurtigere Vending.

Det er dog ikke Forspandets og Redskabets Størrelse alene, der bestemmer Vendetiden.

Kuskens Evne til at faa Hestene til at bevæge sig hurtigt under Vendingen, saavel som hans Færdighed i at køre Forspandet, saa Redskabet efter Vendingen straks er i Spor, er af stor Betydning. Dette kommer maaske særlig tydeligt frem, hvor der køres med Saamaskine (og Selvbinder!).

Dertil kommer, at mange Heste er tilkørt saa daarligt, at de aldrig har lært at vende hurtigt og nøjagtigt.

Der er ingen Tvivl om, at Opdragelsen og Oplæringen af saavel Kuske som Heste lader meget tilbage at ønske.

Endnu en Betragtning skal anlægges ud fra Tallene i Tabel 1.

En Mand harver paa en Mark, der er 50 m lang. Hvis han kører 0,8 m pr. Sekund, og en Vending tager 10 Sekunder, vil han kunne harve 2483 m² pr. Time og pr. m Arbejdsbredde af Harven. — Hvis han derimod kører 1,1 m pr. Sekund og vender paa 30 Sekunder, bliver hans Arbejdsydelse kun 2386 m², altsaa paa det nærmeste 100 m² mindre.

Ingen vil vist være i Tvivl om hvilken Fordeling af Tiden paa Vending og Kørsel, der ved en hel Dags Arbejde vil være fordelagtigst for ham.

En anden Mand harver paa en Mark, der er 500 m lang. Naar han som den første bruger 10 Sekunder til en Vending og kører med en Hastighed af 0,8 m pr. Sekund, vil hans Arbejdsydelse blive 2835 m² pr. Time og pr. m Arbejdsbredde af Harven. — Hvis han derimod kører 0,9 m pr. Sekund og bruger 50 Sekunder til en Vending, vil Arbejdsydelsen alligevel opgaa til 2972 m², altsaa en Del over 100 m² mere end ved den første Fordeling.

Paa korte Agre skal Vending foregaa hurtigst muligt, mens Forspandet kan tillades at faa „Pusten“ under Kørsel i Beddet.

Paa lange Agre skal Forspandet gaa saa hurtigt som muligt under Kørsel i Beddet; under Vendingen kan det tillades at faa „Pusten“.

DØDSFALD

DIREKTØR A. POULSEN, DANSKE LANDBOFORENINGERS FRØFORSYNING

Budskabet om at Direktør *A. Poulsen*, Danske Landboforeningers Frøforsyning, den 17. April var afgaaet ved Døden, kun godt 52 Aar gammel, blev modtaget med Beklagelse og Ve-

Direktør *A. Poulsen*.

mod i vide Kredse, thi ved dette Dødsfald mistede dansk Landbrug en afholdt og dygtig Medarbejder, og mange af dem, som Direktør Poulsen under sin Virksomhed havde staaet i Samarbejde med, mistede samtidig en god og trofast Ven.

A. Poulsen var fynsk Landmandssøn, født i Dærup ved Glamsbjerg den 1. December 1892, og han havde saaledes allerede fra Barnsben Lejlighed til at erhverve sig

en nøje Indleven i og Forstaaelse af Landbrugets Forhold. Efter nogle Læreaar ved praktisk Landbrug tog han i 1919 Landbrugseksamen fra Landbohøjskolen. Derefter fulgte en kort Tid som Lærer ved St. Restrup Husmandsskole, hvorefter han fra 1. Oktober 1919 ansattes som Assistent ved Danske Landboforeningers Frøforsyning, men allerede i 1920 udnævnt-

tes han til Fuldmægtig, og herefter fulgte i 1938 Udnævnelsen til Direktør for Selskabet.

Direktør Poulsens Livsgering har saaledes været nøje knyttet til D. L. F. For dette Selskab udførte han et enestaaende dygtigt Arbejde. Selv om det Aaremaal, det blev ham forundt at staa som Selskabets ansvarlige Leder, kun blev forholdsvis kort, saa har han alligevel ved sit mangeaarige dygtige Medarbejderskab været med til at præge den store Udvikling, som Selskabet i disse Aar har gennemløbet, og paa fortrinlig Maade bidraget til at udbygge og fæstne Selskabets Position og Anseelse.

Direktør Poulsens Arbejde samlede sig naturligvis først og fremmest om Administrationen af den store Virksomhed, hvis Ledelse han havde Ansvaret for, men desforuden fik han Tid til at udføre et værdifuldt Oplysningsarbejde til Fremme af dansk Frøavl, dels som Foredragsholder og dels som Skribent. Hans omfattende Viden og indgaaende Kendskab til Frøavlens mangesidede Problemer i Forbindelse med den Nøgternhed, der altid saavel i Tale som i Skrift prægede hans Fremstilling, gjorde, at man altid fra Landbrugets Side modtog hans Oplysninger om Frøavlsproblemer med udelst Interesse. Et værdifuldt Arbejde, som vil have Betydning langt frem i Tiden, nedlagde han i Bogen „Avl af Markfrø“, som i 1943 udkom paa Landhusholdningsselskabets Forlag, og af hvilken han sammen med Fuldmægtig *J. C. Andersen* var Forfatter. Hans Skribentvirksomhed udøvedes iøvrigt navnlig i D. L. F.s Medlemsblad „Tidsskrift for Frøavl“, af hvilket han gennem en Aarrække var Redaktør.

Ved sin Død var Direktør Poulsen Medlem af Landbrugsministeriets Udvalg for Ind- og Udførsel af Frø samt Sekretær for N. J. F.s Sektion for Frøavl og Frøkontrol.

Direktør Poulsen var i Besiddelse af en enestaaende Flid, og overfor det Selskab, han tjente, udviste han en sjælden Pligt-troskab og Loyalitet; hans intense Medleven i den store Virksomheds mange Forgørelser og Enkeltheder medførte vel, at han undertiden kom til at slide unødigt haardt paa sig selv.

Forud for Direktør Poulsens Død gik et flere Maanedes langt

Sygeleje. Hans Paarørende og mange Venner havde ventet og haabet, at han atter kunde vende tilbage til sit Arbejde. Dette blev ikke Tilfældet. Hans Livsgerning er afsluttet, og blev den end kort, blev den ikke uden Resultater. Paa den smukkeste Maade har Direktør Poulsen indskrevet sit Navn i D. L. F.s Historie, og gennem den Betydning, dette Selskab har for dansk Landbrug, har han sat sig et Minde, der vil blive agtet og æret i Dage, der kommer.

Frits Olsen.

PROFESSOR NILS HANSSON

Den 19. Marts, faa Dage efter at være fyldt 78 Aar, døde Professor *Nils Hansson* i Stockholm. En af Aarhundredets betydeligste Mænd paa Husdyrbrugets Omraade er hermed gaaet bort, og det maa siges, at kun faa naar at faa udrettet saa meget paa sit Arbejdsfelt, som Nils Hansson naaede. Der er heller ikke mange, som op i Alderdommen evner at følge med i Arbejdet med samme Friskhed, som han indtil det allersidste Aar gjorde det.

Professor Nils Hanssons Liv og Gerning har været noget ud over det sædvanlige baade i Form og Indhold. I sine Erindringer „Sextio år i Lantbrukets tjänst“, som udkom for tre Aar siden, giver han et interessant og livfuldt Billede af Barnheds- og Ungdomsaarene nede i Skaane. Maalet var da Landmandsgerningen, og i 1891 satte han Bo og købte Gaard i Nærheden af Alnarp. Først derefter tog han fat paa den egentlige teoretiske Uddannelse, idet han knyttedes til Alnarp Landbrugsinstitut først som Lærer og derefter som Elev.

Gennem Oprettelsen af Sveriges første Kontrolforeninger og gennem et omfattende Konsulentarbejde for skaansk Husdyrbrug blev Nils Hansson hurtig kendt over hele Sverige; i 1908 fik han derfor tilbudt Stillingen som Professor og Leder af Forsøgsvirksomheden paa Husdyrbrugets Omraade. Her kom hans betydeligste Virksomhed til at ligge, og man gaar ikke nogen for nær, naar man hævder, at han indenfor de nordiske Lande i de første 20 Aar af dette Aarhundrede var den ledende

Mand med Hensyn til Husdyrenes Fodring. Nils Hansson var Fjords fornemste Efterfølger paa dette Omraade, og selv fremhævede han Gang paa Gang sin Tilknytning til Fjord og Fjords Forsøgsmetodik.

Ved i Aarene omkring 1913—15 at knytte den nordiske Foderenhed sammen med den kemiske Analyse af Fodermidlerne fæstede han Værdien af denne Enhed for Fodervurdering

Professor Nils Hansson.

og Foderudmåaling, saaledes at andre Enheder for os har været overflødige. Nils Hansson besad en sjælden Evne til at se, hvad Praksis havde Brug for; dertil kom, at han baade i Tale og Skrift forstod at forme sine Tanker og Meninger paa en Maade, saa alle kunde forstaa dem.

Nils Hansson var en meget betydelig Personlighed, vennesæl, men

dog med Myndighed, saaledes at han overalt maatte gøre sig gældende. I 1920—21 var han saaledes Landbrugsminister, og utallige er de Kommissioner og Udvalg, han var Medlem af. I Aarene fra 1908 til 1930 er der næppe foregaaet meget indenfor svensk Husdyrbrug, ja, man kan godt sige svensk Jordbrug, uden at Nils Hansson har været med i Arbejdet.

Her i Landet havde han fra sin tidlige Ungdom mange Venner ikke mindst indenfor Folkehøjskolens Kredse, men selv sagt ogsaa blandt Husdyrbrugets Mænd. Han var i mange Aar med i Ledelsen af N. J. F.s Husdyrbrugssektion; ogsaa fra Danmark lyder derfor et: Æret være hans Minde.

V. Steensberg.

Forslag til Præstationsprøver for danske Landbrugsheste.

I Hæfte 4 af T. f. L. bragte vi Konsulent Th. Vendelbo Andersens Forslag til Præstationsprøver (Trækprøver) for danske Landbrugsheste.

I Tilknytning hertil har vi fra Konsulent Math. Nissen, Graasten, modtaget nedenstaaende:

Det har glædet mig at læse det Forslag til Præstationsprøver, som Konsulent, mag. agro. Th. Vendelbo Andersen har fremsat i Nr. 4 af Tidsskriftet.

Konsulent Vendelbo Andersen har i udmærkede Artikler tidligere været inde paa Spørgsmaalet; men dette grundigt gennemarbejdede og klart fremstillede Forslag giver gode Holdepunkter for nærmere Gennemtænkning af Sagen.

Adskillige Gange har jeg ved Foredragsmøder fremdraget dette Spørgsmaal og understreget dets Vigtighed for dansk Hesteavl's Fremtid og har derigennem erfaret, at ikke faa af vore Hesteopdrættere er interesserede i at faa Sagen taget op, medens til Gengæld andre staar ret, uforstaaende over for den.

Uden i mindste Maade at forklejnne Vendelbo Andersens Forslag — tværtimod — eller at indlede en Diskussion, vil jeg tillade mig at foreslaa visse Ændringer i Forslaget, og jeg gør det ikke mindst for at være med til at indføje flere Betragtninger for de, der staar for vor Hesteavl, saa Sagen belyses fra mange Sider, inden den for Alvor forhaabentlig i nær Fremtid tages op.

At den almindelige Dyrskuetid ikke er heldig for Prøvernes Afholdelse er sikkert rigtigt, men mindre af Hensyn til, at „Dyrskuehuld“ og „Arbejdshuld“ bør være saa forskellige som af Hensyn til Arbejdstræning og Varme. Selv om Træning anføres at betyde ret lidt, betyder forskellig Træning dog saa meget, at det er et Usikkerhedsmoment. Hverken Hingste eller Hopper er normalt i den Arbejdstræning i Dyrskuetiden som i de egentlige Arbejdsperioder. Dertil kommer, at det ofte er saa varmt i Dyrskuetiden, at man ikke kan forlange naturlig Arbejdsudfoldelse af en utrænnet Hest. Kort Tid efter Høst maa af nævnte Grunde anses for bedste Prøvetid.

De saakaldte „Kraftprøver“ som de 4- og 5-aarige Hingste aflægger paa Kredsskuerne eller Fællesskuerne bør nu afløses af virkelige Præstationsprøver, og samtidig kan Eksteriørbedømmelsen og -beskrivelsen foretages. Det vil netop være heldigt at foretage Eksteriørbedømmelse og Præstationsprøver samtidig for at faa Hingstene at se i „naturligt“ Arbejdshuld, ogsaa Eksteriørbedømmelsen kan vinde herved. De Omraader, hvorfra Hingstene samles, bør ikke være for smaa; de nuværende Kredsskueomraader er maaske passende. Det er muligt, at Hopperne bedst samles fra mindre Omraader; men til at begynde med kan de vist godt samles fra lige saa store Omraader. Transportforholdene bliver vel lette igen, ja og Avlshoppernes Antal mindre. Dagene for Præstations- og Eksteriørbedømmelsen bør være godt besøgte til Vejledning for de mange. Det bliver de bedst ved at være virkelig „store Dage“.

Vendelbo Andersens Forslag udmærker sig ved at være meget grundigt; men maaske dog ogsaa mere grundigt og dermed mere omstændeligt end nødvendigt for at opnaa sikre Prøver. En saa kompliceret „Ydelseskontrol“, som Præstationsprøver trods alt er, bør sikkert opgøres med Betegnelser, i hvilke Skønnet kan faa en ret stor Plads, netop fordi saa mange Egenskaber bestemmer, hvor stor Værdi man vil tillægge en Hest til sit Brug. Pointsskala er særlig velegnet.

Arbejdsprøven er den vigtigste, fordi netop det jævne, støtte, middelsvære Landbrugsarbejde er vore Hestes vigtigste Funktion. Den kan udmærket udføres paa samme Bane fra Aar til Aar og ved Hjælp af Slæde med Belastning til bestemt Træk — helst i Procent af Hestens Vægt — blive ens fra Egn til Egn, hvilket er meget vigtigt. Prøven bør ske ved Kørsel med Enspænder; forskellige Makkere kan give et vist Usikkerhedsmoment. For Hingste og Hopper bør bruges samme Fremgangsmaade; det gør Resultaterne mere vejledende. 4 Timers Arbejdsprøve er jo længe, men af Hensyn til Prøvens Betydning maaske ikke for længe. Under Prøven bør Dommerne give en Beskrivelse af Hestens hele Maade at udføre sit Arbejde paa; en Beskrivelse der, som nu Afkomsbeskrivelserne, følger med Resultatet. De Heste, der „bestaar“, tildeles Points som vi kender dem fra Eksteriørbedømmelser; vi skal nødig have indført endnu flere Pointsskalaer, end vi har.

Kraftprøven bør ogsaa udføres efter samme Princip for Hingste og Hopper og med Bremsebil som omtalt i Forslaget. Mon ikke den uden Skade kan forenkles en hel Del. Det finske System har jo kun 2 Strækninger à 500 m og derefter „Trapper“ à 50 m. Arbejdsprøven giver jo de væsentligste Resultater, og Kraftprøven som Middel til at vise Hestens Vil-

lighed til at tage fat og Evne til at trække haardt er næppe forringet gennem et simplere og lettere gennemførligt System, f. Eks. Strækninger à 100 m med stigende Modstand i Forhold til Hestens Vægt.

Jeg finder det finske System med Trækmodstand i Procent af Hestens Vægt for det bedste. Det kan godt indrømmes, at ogsaa Hestefolk sommetider anvender misvisende Argumenter i Raceagitationen. De store Heste skal faa større absolutte Tal for kg Træk end de smaa; disse Tal kan misbruges. Prof. *Terho* siger jo, at man kan frembringe Hestestammer af forskellig Vægt med samme Trækkeevne i Forhold til Vægten. Tal herfor faar man direkte frem ved at afpasse Trækprøven efter Hestens Vægt. Saa kan vi bruge samme Bedømmelsesmetode i alle Racer; vi har i Forvejen alt for forskellige Betegnelser i Eksteriørbedømmelse mellem Racerne.

Jeg er lidt betænkelig ved den foreslaaede Hurtighedsprøve. Arbejds- og Kraftprøven skal fortælle, hvad Hesten duer til i Marken; paa Landevejen skal Bilerne nok i endnu større Omfang end nogensinde tage Pladsen op. En saadan Hurtighedsprøve vil let blive en Sportspræstation, der har lidet med almindeligt Landbrugsarbejde at gøre. En Travprøve, der siger noget om Hestens Evne til „Træk i Trav“ angivet ved Points, er enkel og sikker nok til Prøvens Værdi.

Som et „Modforslag“, der som nævnt har til Formaal at belyse Sagen fra flere Sider, tillader jeg mig da at fremsætte følgende:

1. **Arbejdsprøve.** Jævn Mark, der kan bruges fra Aar til Aar. 4 Timers Kørsel med Slæde med Belastning til 15 pCt. af Hestens Vægt. Beskrivelse af Hestens Arbejdsmaade. Points fra 9—24. 24—21 = 1. Præmie; 20—17 = 2. Pr.; 16—13 = 3. Pr.; 12—9 = 4. Pr.
2. **Kraftprøven.** Bremsebil. 100 m Strækninger med 3 Min. Pause begyndende med 10 pCt. af Hestens Vægt stigende med 5 pCt. for hver Trappe. „Trappen“s Nr. angives.
3. **Træk i Trav.** Der køres 1 km med 5 pCt. af Vægten i Trækmodstand og gives Points som anført under Arbejdsprøven.
4. **Arbejdsvilje.** Der gives Points efter den anførte Skala. Maalinger m. m. som anført i Vendelbo Andersens Forslag.

Gid denne Sag snart maa tages op af Hesteavlens ledende Mænd i godt Samarbejde mellem Racernes Talsmænd til Gavn ikke for en bestemt Race men for den samlede danske Hesteavl.

Math. Nissen.

Udkomne Bøger.

Aarsberetning 1944. Udgivet af Erhvervsraadet for Gartneri og Frugtavl. 21 Sider. (Kbhvn. 1945).

Skælskøregnens Landboforening. Aarsberetning for 1944. Samlet ved H. Wraae-Jensen. 140 Sider + Meddelelser. (Slagelse 1945).

Beretning om Landboforeningernes Virksomhed for Planteavl en paa Sjælland 1944. Samlet og bearbejdet af De samv. sjællandske Landboforeningers Planteavlsudvalg ved L. Rasmussen, Konsulent i Planteavl. 371 Sider. (Kbhvn. 1945).

Beretning om Planteavl en paa Lolland-Falster 1944. Udarbejdet af Planteavlsudvalget for De samv. lolland-falsterske Landboforeninger. Ved E. Vestergaard og H. H. Holme Hansen. *Beretning fra Græsmarksforeningen.* Ved G. Engel. 168 Sider. (Nykøbing F. 1945).

Beretning om Planteavlsarbejdet i De samv. Husmandsforeninger i Fyns Stift 1944. Udarbejdet ved Planteavlsudvalgene. Samlet og bearbejdet af Jacob Hansen, Konsulent i Planteavl. *Beretning om Regnskabsføringen 1943—44 i De samv. Husmandsforeninger i Fyns Stift.* Ved A. Chr. Nielsen, Konsulent i Husdyrbrug og Regnskabsføring. 199 Sider + Meddelelser. (Odense 1945).

Kvægavl en i Jylland 1944, med et Tillæg om Kvægbesætninger under Tilsyn. Samlet og udarbejdet af Foreningen af jydsk e Landboforeningers Husdyrbrugsudvalg ved Nic. Bønde, Konsulent. Ialt 637 Sider. (Aarhus 1945).

21. *Beretning fra Foreningen af jydsk e Landboforeningers Husholdningsudvalg og Forsøgskøkken.* Udarbejdet af Konsulent Cath. Holmsgaard. 44 Sider. (Skanderborg 1945).

Oksebremselarvens Forekomst i Danmark i Aarene 1935—1944. Af Veterinærdirektør Gerhard Petersen. Særtryk af Maanedsskrift for Dyr læger, 57. 14 Sider. (Kbhvn 1945).

Mindre Meddelelser.

Tidsskrift for Landøkonomi.

For at skaffe Arkivplads til den nye Landbrugets Brevskole ser vi os nødsaget til at reducere Beholdningen af ældre Aargange af Tidsskrift for Landøkonomi. Der er i den Anledning sammensat et Antal Aargange af Tidsskriftet, som kan tilbydes Landhusholdningsselskabets Medlemmer og andre, som maatte være interesseret i at tilvejebringe en Samling af Tidsskriftet.

Aargangene holdes fortrinsvis samlet i Rækker, men ogsaa enkelte Aargange og løse Hæfter vil kunne skaffes i begrænset Omfang. Fra 1921—1944 kan Tidsskriftet leveres komplet. Før 1918 haves dog kun enkelte Aargange og løse Hæfter.

Prisen pr. Aargang er 6,25 Kr. og for enkelte Hæfter 0,75 Kr. eksklusive Forsendelse. Til Medlemmer af Landhusholdningsselskabet ydes 20 pCt. Rabat.

Uddeling af Landhusholdningsselskabets Duelighedsmedailler.

Det kgl. danske Landhusholdningsselskab lader i 1945 uddele indtil 25 Sølvmedailler til Tyende paa Landet og Landarbejdere (Mænd og Kvinder), der har vist særlig Dygtighed i et eller flere til Landbrug, Havebrug eller Skovbrug hørende Fag og har præsteret lang og tro Tjeneste.

Indstillinger indsendes gennem en Landbo- eller Husmandsforening til *Det kgl. danske Landhusholdningsselskab*, Rolighedsvej 26, København V., inden Udgangen af Juli Maaned og maa være ledsaget af den paagældende Forenings eller Sogneraadets Erklæring samt indeholde fornødne Oplysninger om den Indstillede, derunder Navn, Adresse, Tjenestetid, om Vedkommende tidligere har været indstillet, Anbefaling fra Husbonden m. v.

Der benyttes Skemaer, som faas ved Henvendelse til Landhusholdningsselskabet.

Godsejer Viktor A. Goldschmidts Legat (Afdeling B).

Legatet, der bestyres af Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Præsidium, skal anvendes til Forsøg og Undersøgelser, der har til Formaal at fremskaffe Midler til Bekæmpelse af Sygdomme hos Dyr.

Legatportionerne, der er strengt personlige, kan gives for et Tidsrum af indtil 3 Aar. Portionernes Størrelse fastsættes i hvert enkelt Tilfælde af Legatbestyrelsen.

Ansøgning om Andel i Legatet, bilagt med udførlige Oplysninger om, til hvilket Formaal og paa hvilken Maade Beløbet agtes anvendt, maa indsendes til *Det kgl. danske Landhusholdningsselskab*, Rolighedsvej 26, København V., inden den 15. Juni d. A. Ansøgningskema benyttes ikke.

Landbrugets Prisforhold i Marts Maaned 1945.

(Ved Det landøkonomiske Driftsbureau).

Tabel 1. Priser i Kr. pr. 100 kg.

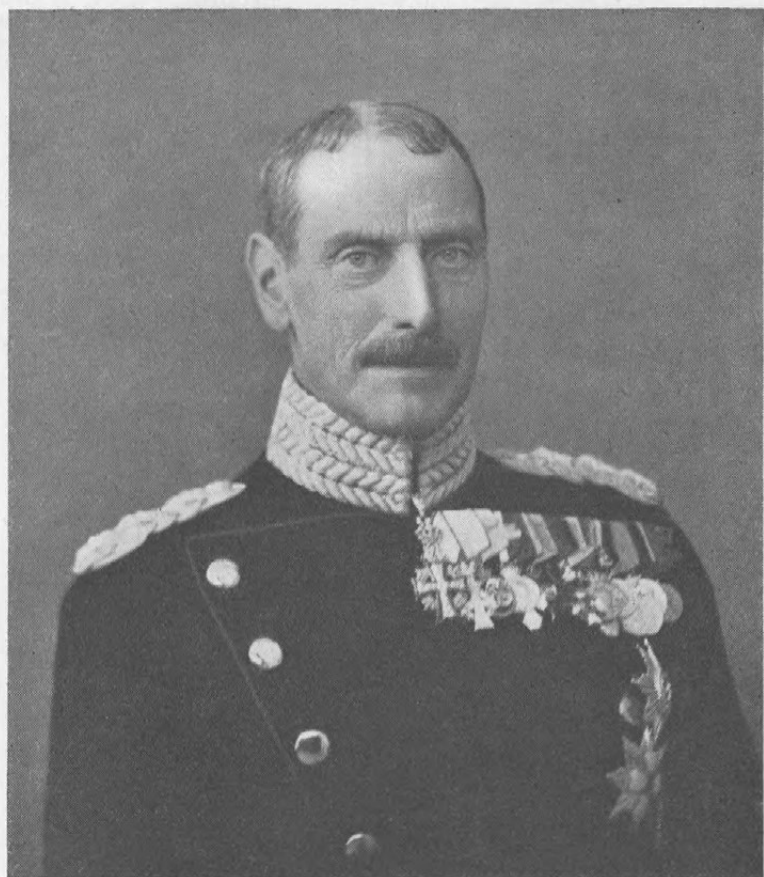
	1944			1945		
	Hele Aaret	Januar - Marts	Marts Md.	Januar - Marts	Febr. Md.	Marts Md.
Landbrugsprodukter:						
Sødmælk (af Mejeri) ¹⁾	28,03	28,95	28,95	28,95	28,95	28,95
Smør, Notering	389	389	389	389	389	389
do. do. + Tillæg	445	445	445	445	445	445
Ost, 20 pCt.	199	199	199	199	199	199
Æg	241	223	210	233	233	210
Slagterisvin, (sl. V.)	272	272	272	272	272	272
do. do. 80½ kg og derover	288	288	288	288	288	288
Slagtekøer, Kbh., 1. Kl. (lev. V.)	130	130	130	130	130	130
Stude og Kvier, Esbjerg, 1. Kl. (lev. V.)	129	129	129	129	129	129
Smaagrise, Køge, Kr. pr. Stk. .	44	37	35	44	42	50
Kælvekøer, Odense, 1. Kl., Kr. pr. Stk. ²⁾	771	802	781	—	—	—
Unge Heste, Kr. pr. Stk.	2760	2673	2850	2717	2700	2825
Hvede	29,37	29,72	29,25	29,25	29,25	29,25
Rug	30,37	30,72	30,25	30,25	30,25	30,25
Byg, 2/r.	26,25	26,25	26,25	26,25	26,25	26,25
Havre	26,25	26,25	26,25	26,25	26,25	26,25
Hø	22,92	23,83	24,00	28,17	28,50	29,00
Kartofler, Sælgers St., Sjælland	17,89	14,88	15,00	19,61	18,63	19,13
Runkelroefrø	205	195	195	238	240	235
Kaalroefrø	188	155	155	238	230	223
Rødkløverfrø	603	562	573	667	670	650
Hvidkløverfrø	773	766	765	843	850	835
Hundegræsfrø	248	251	253	250	250	250
Alm. Rajgræsfrø ³⁾	162	163	160	165	165	165
Ital. do.	146	148	145	150	150	150
Kunstgødning:						
Kalksalpeter	26,15	24,50	24,70	24,63	24,65	24,85
Sv. Ammoniak	24,85	24,20	24,40	24,43	24,45	24,65
40 pCt. Kaligødning	19,11	19,05	19,25	19,73	19,80	19,80

¹⁾ Inkl. Tillæg.²⁾ Bestaaet Tuberkulinprøven.³⁾ Tidlige Stammer.

Korn = Maksimalpriser.

Tabel 2. Prisindeks. (Femaaret 1909/14 = 100).

	1944			1945		
	Hele Aaret	Januar - Marts	Marts Md.	Januar - Marts	Febr. Md.	Marts Md.
Landbrugsprodukter:						
Sødmælk	267	276	276	276	276	276
Smør, Notering	186	186	186	186	186	186
do. do. + Tillæg	213	213	213	213	213	213
Ost	349	349	349	349	349	349
Æg	204	189	178	197	197	178
Slagterisvin	294	295	294	293	293	292
Slagtekøer (København)	224	224	224	224	224	224
Stude og Kvier (Esbjerg)	211	211	211	211	211	211
Unge Heste (Odense)	374	363	387	369	366	383
Hvede	213	215	212	212	212	212
Rug	255	258	253	254	254	254
Byg, 2/r.	204	204	204	204	204	204
Havre	218	218	218	218	218	218
Hø	334	347	349	410	415	422
Kartofler, Sælgers St., Sjælland	477	397	400	523	497	510
Kunstgødning:						
Kalksalpeter	130	127	128	128	128	129
40 pCt. Kaligødning	160	160	161	166	166	166
Vejede Prisindeks for:						
Mejeriprodukter	224	225	225	225	225	225
Husdyrprodukter, ialt	243	242	241	243	243	240
Korn	217	218	216	216	216	216
Planteprodukter, ialt	249	241	240	256	253	255
Landbrugsprodukter, ialt	244	242	241	244	243	244
Kunstgødning	159	157	158	154	155	155
Markfrø	289	289	289	320	320	320

Elfelt fot.

*Hans Majestæt Kongens Budskab til sit Folk
den 5. Maj 1945.*

Danske Mænd og Kvinder!

Den tyske Besættelses tunge Aag er hævet, og med dyb Taknemmelighed og Glæde hilser vi i Dag vore Befriere, de allierede Magter. Vi kan nu atter frit hejse vort gamle Flag og selv tage Vare paa vore egne Forhold. Det danske Folk har i disse Aar holdt ubrydeligt sammen, og

jeg vil derfor paa denne Dag udtale en varm Tak for dette Sammenhold, der har givet os Styrke til at komme gennem alle Trængslerne.

En særlig Tak ønsker jeg at udtale til Frihedsbevægelsens Ledelse saavel som til alle i de Meniges Rækker for uforfærdet Indsats i den fælles Kamp, der har skabt Danmarks Stilling i Dag.

Jeg vil her mindes alle dem, der i disse Aar gav deres Liv for Danmarks Frihed. Deres Minde vil stedse blive holdt i Ære i vort Folk. Jeg mindes ogsaa med dyb Sorg de mange, der faldt som Ofre for de Ulykker, Krigsførelsen medførte inden for vore Grænser, og for den Terror, der fulgte i Besættelsens Spor. Ogsaa under Udførelsen af deres Gerning har mange Danske sat Livet til som Følge af Krigsforholdene. Jeg tænker her ikke mindst paa vore Søfolk, der har gjort vort Land Ære ude i det fremmede, og jeg tænker med Deltagelse paa alle dem, der i Dag savner deres Slægtninge.

Mine Tanker gaar i Dag til alle de Landsmænd, hvem Besættelsen har skilt os fra i den lange Tid, til Befolkningen paa Færøerne og paa Grønland og til vore Landsmænd i fremmede Lande. Har Adskillelsen i Krigsaarene været tung at bære, vil Gensynsglæden nu blive saa meget større.

De kommende Maaneder vil bringe mange Vanskeligheder og vil kræve Offervilje og Afsavn. Lad os i Enighed løfte de Byrder, som Tiden lægger paa os. Jeg opfordrer alle Landsmænd til at staa sammen og til at give det af mig i Dag udnævnte Ministerium den Tillid, som er nødvendig for Løsningen af de kommende Opgaver.

Det har i disse tunge Aar været min inderligste Bøn, at vi sammen maatte opleve Befrielsens Time, og dette er

blevet os forundt. Jeg beder i Dag til, at vi maa vise os værdige til den Naade, Gud har skænket vort Fædreland, og at vi i Fællesskab ved fortsat Sammenhold gennem den kommende Tid maa kunne lægge Grunden til et frit og betrygget Danmark.

Gud velsigne vort gamle Fædreland.

Hilsen til Kongeparret.

Den 5. Maj sendte Landhusholdningsselskabet følgende Telegram til Kongen og Dronningen:

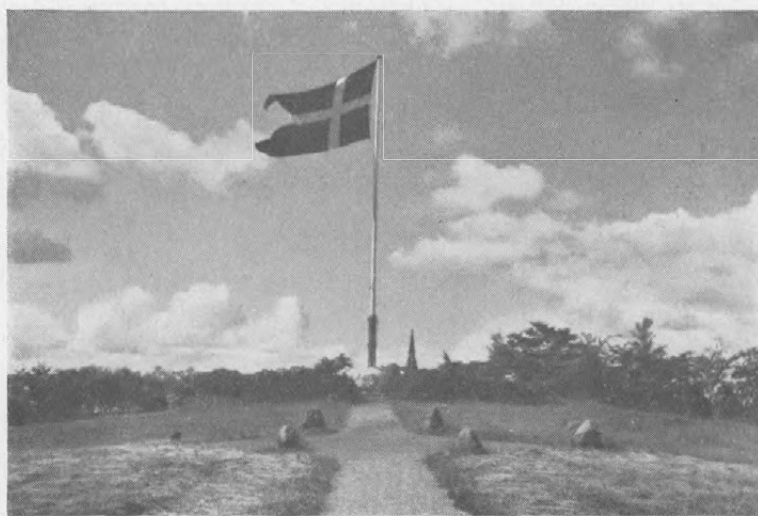
„Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Medlemmer hilser og hylder Danmarks Kongepar i denne for Danmark saa lykkelige Stund.“

(sign.) August Bech.

Fra Kongeparret modtoges senere følgende:

„Vor dybtføjte Tak.

Alexandrine. Christian.“

Fot. Jonals Co.

DEN 5. MAJ 1945.

Ethvert Land har i dets Historie Dage, der springer frem foran den stadig, jævnt løbende Strøm af Tidsinddelinger i Døgn — Dage, der gennem Generationer, ja, gennem Aarhundreder bliver nævnt som skelsættende for Folket og dets Udvikling, kulturelt og økonomisk.

En saadan Dag vil den 5. Maj vise sig at være, den Dag, hvor der endeligt og uigenkaldeligt sattes Bom for tysk Terror og tysk Vold, hvor Danske atter kunde aande frit og kunde begynde at bygge op og hele alt det, der gennem 5 lange Aar var brudt ned og traadt under Fode.

Naar man tænker tilbage paa den lange, tunge Tid, i hvilken Danske ikke var Herrer i deres eget Hus, saa slaar

Fot. Jonals Co.

Fot. Jonals Co.

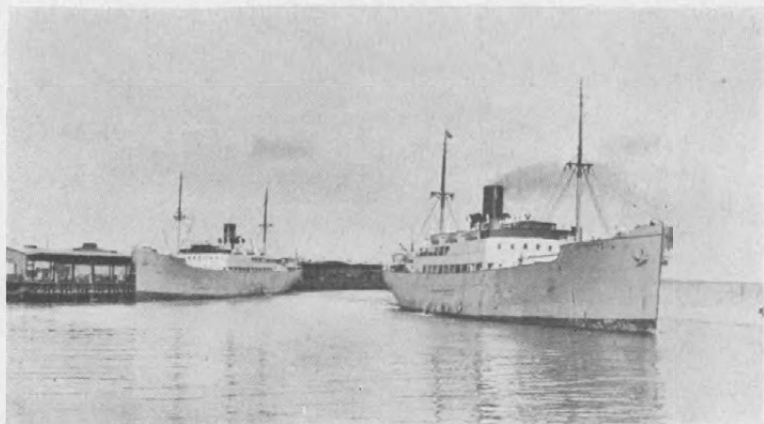
det en, hvorledes det stadigt øgede Tryk avlede en Vækst i Sammenholdet inden for Folket, saaledes at det, da Timen var inde, stort set stod som en samlet Blok til Værn for alt det, der er Folket dyrest, Frihed og Selvstændighed, og vi skylder dem, der gik i Spidsen for den Modstandsbevægelse, der voksede sig saa uimodstaaelig stærk, den største Tak for deres farlige, men frygtløse Gerning.

Inden den 5. Maj var der andre Dage, der har brændt sig ind i ens Erindring, og særlig den 9. April, den 29. August og den 19. September vil man mindes som Dage, hvor Fjendens brutale Knytnæve ramte den danske Nation, men vi tog Slaget staaende, og vi blev trods alt ved med at staa! Og midt blandt os stod vor Konge og vor Dronning, visende os med deres lysende Eksempel, hvorledes vi skulde bære den voksende Byrde, der lagdes paa vore Skuldre! Der blev gennem Aarene mere stille paa Kongeborgen, men naar Kongens milde Røst af og til

lød til os, saa kunde vi være sikre paa, at vi blev formanede til Sammenhold og Enighed. „*Slut jer sammen, danske Kvinder og Mænd, sæt Ryg mod Ryg, saa kan vi bære de onde Dage,*” lød Kongens kloge Raad, og Kongen sluttede ved en Lejlighed med Salmens Ord: „*Tunge Tider langsomt skrider, langsomt skrider, det har den Art,*” for at holde Utaalmodigheden og Mismodet i Tømme. Og saa at sige hele Nationen fulgte villigt sin Førstemands, sin Konges Raad!

Karakteristisk for det meget store Arbejde, der er gaaet forud for den 5. Maj, et Arbejde, der maatte ske i det skjulte og med den største Fare for Fængsling, Pinsler og Død, er, at det for Størstedelen er Ungdommen, der har udført det. Det har inden for store Kredse i de senere Aar været almindeligt, at man har talt nedsættende om Danmarks Unge, men nu har disse Unge paa en straalende Maade tilbagevist de Beskyldninger, der rettedes mod dem!

Blandt dansk Ungdom har Landboerne indtaget en meget smuk Plads. Det var ifølge Sagens Natur umuligt at følge deres Indsats i Detailler, selv om man godt mærkede, at der var meget i Gære, men saa, da man den 5. Maj om Morgenen saa Frihedskæmpernes smukke trefarvede Armbind paa sine Medhjælperes Ærmer og hørte om Togterne, der Nat efter Nat havde fundet Sted for at opsamle Vaaben, skjule Brændselsolie eller paa anden Maade tilrettelægge Danmarks Befrielse, Togter der havde berøvet de Unge deres Nattesøvn, men uden at det var gaaet ud over Dagens Gerning, ja, saa følte man sit Hjerte varmes i Taknemmelighed over, hvad man var Vidne til!

Nu lægger Danmarks Skib ud paany til en Sejlads, hvor vi skal konkurrere med alle Verdens Folkeslag om en Plads i Solen, og Skibet er bemanded med en god, ja, en fortrinlig Ungdom, der vil gøre sit yderste for at naa det store Maal. Vi Ældre faar forhaabentlig Lov til at være med paa denne Sejlads en kortere eller længere Tid, og vi vil gøre vor Indsats, saa langt vore Kræfter rækker, idet vi sige til hinanden, Gamle og Unge:

Gud velsigne vor Konge og vor Dronning, Gud velsigne vort ældgamle, vort uplettede Flag, Dannebrog, og Gud være med hele det danske Folk paa dets Færd mod en lys og lykkelig Fremtid!

August Borch

Om Smitsom Kastning med særlig Henblik paa Bekæmpelse i større Besætninger.

Af Professor H. C. Bendixen.

For at forstaa denne Sygdoms Natur og de Maader, hvorpaa man kan gribe ind for at bekæmpe den, er det nødvendigt at se paa, hvorledes Kastningsbakterierne trænger ind i Kvægets Organisme. Spredes der f. Eks. ved en Kastning eller inficeret Fødsel Bakterier i Stalden, vil de andre Dyr være overordentlig udsatte for Smitte. Bakterierne kan optages med Foderet og trænge ind gennem Fordøjelseskanalets Slimhinde. Køer kan lægge sig eller paa anden Maade gennemblødes paa Bagbenene, Hale, Yver og Patter af bakterieholdigt Materiale, der ligger paa Staldbunden, og Bakterier vil kunne trænge igennem Huden, navnlig hvis der er Saar og Smaarifter. Gennem saavel Legemets ydre Huddække som de indre dækkende Slimhindeflader, saaledes ogsaa Kønsvejens Slimhinde, er Kastningsbakterier altsaa ved Tid og Lejlighed i Stand til at trænge ind i den modtagelige Organisme.

Udsættes f. Eks. en modtagelig Ko for Paaføring af en massiv Smitte, finder vi regelmæssigt, at Bakterierne ca. 3 Uger efter er naaet over i Blodet, og i større Antal kan de paavises i Kroppens forskellige Organer. I Princippet stemmer Smitstoffet heri overens med andre Smitstoffer, der kan fremkalde almene Infektionssygdomme. Medens der ved andre Infektionssygdomme i dette saakaldte Generalisationsstadium plejer at være Feber og forstyrret Almenbefindende, ses der ved denne Sygdom ingen Sygdomstegn hos Kvæget. I Løbet af yderligere nogle Uger eller Maaneder nedkæmper Kvægets Organisme ubemærket for en ydre Betragtning Bakterieangrebet, og vi ser, at Bakterierne forsvinder ganske fra Lymfekirtler og Organer, hvor de havde slaaget sig ned. Saaledes gaar det med stor Regel-

mæssighed hos unge, ikke kønsmodne Dyr, der renser sig fuldstændig for Infektionen, og i Flertallet af Tilfælde gaar det lige saadan hos de voksne Dyr.

Imidlertid sker det hos det kønsmodne Hundyr meget hyppigt, at Mælkekirtlerne ikke formaar at rense sig. Bakterierne holder sig i spredte smaa „Reder“ i Kirtelvævet og vil sædvanligt herfra kunne udskilles med Mælken. En saadan Infektion af Mælkekirtlen kan være af meget forskellig Varighed; men sjældent er det ikke, at den holder sig i Aarevis og undertiden i Resten af Dyrets Liv. Dyret er da blevet varig Udskiller med Mælken. Saaledes gaar det altsaa ofte hos den kønsmodne Kvie og Koen. Da Bakterieantallet i Mælken sædvanlig er forholdsvis ringe, betyder saadan Mælk en forholdsvis lille Smittefare over for Besætningens andre Dyr. Men der vil være Bakterier nok til, at de som Regel kan paavises i Blandingsmælken fra den smittede Besætning. Mejerimælk indeholder derfor som Regel Kastningsbakterier. Mælkens Indhold af disse Bakterier betinger en Smittefare over for Mennesker, som drikker raa Mælk eller Fløde. Den ikke drægtige Bør renser sig almindeligvis hurtigt for Infektionen. Bakterierne synes at trives meget daarligt her. Helt anderledes gaar det, hvis Infektionen rammer Koen, mens den er drægtig. I Børknuderne, Fosterhinderne og selve Fosteret formerer Bakterierne sig stærkt. I Løbet af nogen Tid opstaa de kendte sygelige Forandringer, som medfører Kastningen.

Den Tid, det tager for disse Forandringer at udvikle sig, er noget forskellig. Tiden fra Infektionens Opstaaen til Kastningens Indtræden er meget almindeligt 2 Maaneder, men kan i nogle Tilfælde være kortere, ca. 4 Uger. Hyppigt gaar der længere Tid, 4—5—6 Maaneder. Smittes en Ko i den senere Del af Drægtigheden, vil man forstaa, at Drægtighedstiden kan udløbe, saaledes at Koen kælver til normal Tid. Kalven kan oven i Købet være levedygtig, omend den ofte er svagelig. Den særlige Betydning af dette ligger deri, at den Slags tilsyneladende normale Fødsler spreder mindst lige saa meget Smitstof i Stalden som de aabenlyse Kastninger. Efter Fødslen renser Børen sig forholdsvis hurtigt for Kastningsbakterier, saaledes

at Bakterierne i Almindelighed ikke kan paavises mere efter 3—8 Ugers Forløb. *Den inficerede Fødsel eller Kastning repræsenterer uden Sammenligning den alvorligste Form for Smitte-spredning fra angrebne Dyr. Foster, Efterbyrd og Flaad er overordentlig stærkt bakterieholdigt.*

Rammer Infektionen en Tyr, vil Dyret i de fleste Tilfælde rense sig ganske for Smitten, saaledes som det er beskrevet hos de ikke drægtige Hundyr; men det har dog vist sig, at det ikke er helt sjældent, at Kønskirtlerne kan blive Sæde for en varig Infektion med alvorlige Betændelsesforandringer. Det kan dreje sig om Testiklerne, men hyppigere er Sædblærerne angrebet. Da disse Kirtler ligger skjult oppe i Bækkenet, ses intet paa Tyren. Den kan bibeholde sin Avledygtighed, men der udskilles i kortere eller længere Tid Kastningsbakterier med Sæden. Herved opstaa Mulighed for Parringsinfektion. Naar Parringsinfektion tilsyneladende spiller saa ringe Rolle i Praksis, hænger det sammen med, at de kroniske Tilfælde af Kønskirtelinfektion er overordentlig bakteriefattige og derfor lidet smittedygtige. Under det akutte Stadium kan Sæden være meget bacilrig og derfor meget smittedygtig. Det er i Almindelighed saaledes, at der skal et vist Antal Kastningsbakterier til, for at Infektion kan opstaa. Selv om Dyret smittes ved Parringsakten, kan Udviklingen af Infektionen ske saa langsomt, at Blodet først viser positiv Reaktion 5—6 Maaneder senere. Kastningen optræder derfor ogsaa ved denne Infektionsmaade i den sidste Halvdel af Drægtighedsperioden. Det er derfor under almindelige praktiske Forhold kun undtagelsesvis muligt nøjagtigt at sige, at Parringsinfektion har fundet Sted. I 1942 paavistes et Tilfælde af denne Art. Det drejede sig om en Tyr, der udelukkende anvendtes ved kunstig Sædovertøring. Det viste sig, at den i en bestemt Periode havde inficeret 70,8 pCt. af de Køer, som var inseminerede med dens Sæd (*Seit, 1944*). I 31 kastningsfri Besætninger var insemineret 32 Køer. Naar det lykkedes at opklare dette, skyldes det dels det store Antal Køer, som var inseminerede, og det hidtil enestaaende Forhold her hjemme, at den anvendtes i en Egn, hvor den smitsomme Kastning var næsten udryddet.

Der er hermed omtalt Forhold ved Bakteriernes Udvikling af den største Betydning for Forstaaelsen af Smitteoverførelse fra Dyr til Dyr. Imidlertid maa man jo huske, at Kastningsbakterier kan slæbes ret vidt omkring ved besudlede Genstande, utildækkede Dele af døde Fostre, Efterbyrdsdele, Flaad o. lign. Hunde, Katte, vildtlevende Rovdyr, Fugle, Fluer og maaske Rotter kan slæbe rundt med disse Dele. Personsmitte kan ogsaa spille en Rolle. Endelig kan Hunde, Heste og Mennesker jo smittes, og der er da en Mulighed, selv om den maa anses for at være sjældent forekommende, for at de kan indføre Smitten i Besætninger. Overslæbningsmaaden mellem Nabo-besætninger kan være mangfoldig.

I Praksis er det dog i særlig Grad ved Handel med smittede Dyr, at Sygdommen spredes til ny Besætninger over længere Afstande. Salg af drægtige Dyr fra smittede Besætninger er en overordentlig farlig Ting. Indsætning af Kreaturer paa Græs-gange med sammenbragte Dyr er ligeledes en hyppig Smitte-kilde. Nysmitte i Besætninger optræder hyppigt i Tilslutning til Græsningssæsonen. Det vil føre for vidt at gennemgaa Eks-empler paa, hvorledes Smitte kan omslæbes paa denne Maade, men som almindelig Regel maa gælde, at den rene Besætning skal være forsigtig med: 1) Indkøb. — 2) Samkvem med andre Besætninger; Forebyggelsen heraf medfører navnlig Vanske-ligheder om Sommeren. — 3) Omslæbning af Smitstof i Form af Fosterdele, Efterbyrder, Flaad o. lign. ved Hunde, vildt-levende Rovdyr m. m. Besudlede Genstande som Fodersække o. lign. — 4) Personer, som færdes i Kasterbesætninger. I den Henseende stilles der jo store Krav til Dyr lægerne. Disse er imidlertid ifølge deres Uddannelse fuldt vidende om den Smitte- fare, som Arbejdet fra Besætning til Besætning medfører. — 5) Tyrehold.

Under Infektionens Udvikling forholder Organismen sig ikke passiv, hvilket efter nogen Tids Forløb bl. a. viser sig ved Optræden af visse Stoffer i Blodet, som kaldes Antistoffer, og blandt disse er Agglutinerne i denne Forbindelse de vigtigste. Fig. 1 viser i Kurveform Agglutininernes Optræden efter en massiv Fodringsinfektion. Som Eksempel er valgt to ikke dræg-

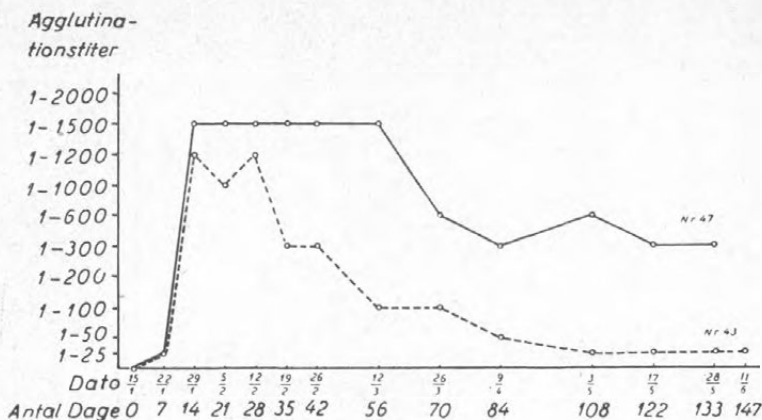

Fig. 1. To typiske Agglutininkurver. Kvie 43 renser sig for Infektionen, og Agglutinerne forsvinder i Blodet. Kvien blev dog slagtet, før de helt var forsvundet. Kvie 47 har faaet blivende lokal Infektion i Yveret. Svarende hertil forbliver Agglutininmængden i Blodet højt. Kvien var paa det Tidspunkt, da den slagtedes, stadig Højreagent (Titer 1—300). Se Teksten.

tige kønsmodne Kvier, som den 15. Januar har faaet en kraftig Fodringsinfektion. I Løbet af ca. 3 Uger stiger Agglutininmængden i Blodet og kulminerer samtidig med, at den stærke Spredning af Bakterierne med Blodet finder Sted. I denne Periode stimuleres Dyrets Afværgemekanisme. Den herved erhvervede specifikke Evne til at nedkæmpe Kastningsbakterierne, Immuniteten, viser sig ved, at Bakterierne i den følgende Tid forsvinder igen maaske med Undtagelse af de enkelte tidligere nævnte Organer (drægtige Bør, Yver, Tyrens Kønskirtler). Samtidig med Bakteriernes Forsvinden ser man, at Agglutinin-kurven atter falder.

Ved Blodets Agglutinationstiter forstaar man den højeste Fortyndingsgrad af Serum, som giver total Agglutination med den anvendte Bacilopslemning. Man kan ogsaa udtrykke Titeret som den mindste Serummenge, der viser positiv Reaktion med en given Mængde Bacilopslemning. Hvis Dyret renser sig totalt, kan Agglutinerne efterhaanden helt forsvinde igen. Kvie Nr. 43 tjener som typisk Eksempel paa Agglutinin-

kurvens Udvikling hos et Dyr, der renser sig helt for Brucella-bakterier. Man ser, at Agglutininmængden i Blodet ret hurtigt begynder at falde, og allerede i Begyndelsen af Maj er Titeret nede paa 1—25, hvor det holder sig. Havde Kvien faaet Lov at leve noget længere, havde man kunnet regne med at se, at den atter vilde være blevet negativ. Anderledes gaar det, hvis Dyret faar en varig lokal Infektion, f. Eks. i Mælkekirtlerne. Saa holder Agglutininmængden i Blodet sig højt og kan holde sig et eller flere Aar. Kvie Nr. 47 i Fig. 1 tjener som typisk Eksempel paa et Dyr, der ikke renser sig helt, idet der har holdt sig en lokal Infektion i Yveret, hvilket kunde paavises ved Slagtningen 147 Dage efter Fodringen. Som Helhed ligger Titeret højere hos denne Kvie end hos den anden, og selv om Titeret falder noget i Tilslutning til, at Generalisationen klinger af, saa forbliver det dog højt, omkring 1—600 og 1—300, og naar der ses bort fra temporære Svingninger, maa vi vente, at det vil fortsætte saaledes ud i Fremtiden, saa længe den lokale Infektion bestaar.

Som tidligere berørt er det ikke altid, at Agglutininindholdet i Blodet stiger saa hurtigt som i Fig. 1 anført. Hvis et Dyr paaføres en meget svag Infektion som f. Eks. ved de omtalte Parringsinfektioner eller ad anden Vej, kan der gaa Maaneder før Bakterierne trænger saa vidt rundt i Dyrets Organisme, at Antistoffer dannes i paaviselig Mængde. Ja, man ser endog, at enkelte Dyr naar at kaste, inden Blodet viser positiv Reaktion. Ca. 10 pCt. af Kasterkvier forholder sig paa denne Maade.

Resultatet af den gennemgaaede Infektion bliver altsaa for Dyrets Vedkommende, at det har erhvervet en forøget Modstandsevne mod en ny Infektion. Der er opstaaet Immunitet, som vil gøre sig gældende, hvis Dyret atter skulde blive smittet. Bakterierne formaar da ikke at trænge saa vidt omkring i Organismen, og de forsvinder hurtigt derfra igen og giver af den Grund kun Anledning til svagere Blodreaktioner. Ved Brucellose er det ikke muligt at fremkalde en absolut Immunitet, saaledes som vi kan se det ved en Række akutte smitsomme Sygdomme. Immuniteten kan gennembrydes, hvis Dyret udsættes for en meget massiv Smittetilførsel. Alligevel

maa vi i saa høj Grad som mulig drage Nytte af denne Immunitet i vort Bekæmpelsesarbejde i smittede Besætninger.

Det er af den største praktiske Betydning at holde sig Sygdommens Natur for Øje. Tænker man sig f. Eks., at Kastnings-smitte indslæbes i en hidtil ren Besætning ved, at en indkøbt Ko kaster paa en saadan Maade, at de andre Køer udsættes for Berøring med Flaadet, saa er der i de fleste Tilfælde sket noget uopretteligt. Selv om vi ved Blodprøveundersøgelser vil prøve at begrænse og isolere de smittede, saa har Infektionen faaet et Forspring, og vi vil iagttage, hvorledes Antallet af Reagenter stiger Maaned for Maaned. Avertissementet gennem Blodreaktionen kommer 1 eller 2 Postdage efter Smitten.

De smittede drægtige Dyr vil efterhaanden kaste, nogle oven i Købet inden de naar at faa tydeligt positivt Blodtiter, og give Anledning til, at endnu ikke angrebne Dyr smittes. I en ny-inficeret Besætning vil derfor i Reglen de fleste Dyr kaste. Det er dog noget afhængigt af Drægtighedsforholdene paa det Tidspunkt, da Smitten indslæbes.

Dette giver os Forklaringen paa, hvorfor Blodprøverne saa ofte svigter i den akut inficerede Besætning. Senere ved vi, at Besætningen atter vil kunne udvise normale Fødsler, selv om Smitten stadig findes der og giver Anledning til inficeret Fødsel hos et og andet Dyr. Dette beror paa den erhvervede Immunitet hos Flertallet af Dyrene. En saadan Besætning kaldes ofte kronisk inficeret. Det er jo hyppigt Ungdyrene, der endnu et Stykke Tid fortsætter med at kaste i den kronisk inficerede Besætning. Der finder af og til Smittespredninger Sted i disse Besætninger, men da de voksne Dyr som Helhed har erhvervet forøget Modstandsevne, ses forholdsvis faa Kastninger, og Ejeren mener ofte, at hans Besætning tillige er smittefri, hvilket dog sædvanlig ikke er Tilfældet.

I de store Besætninger er Smittemulighederne til Stadighed tilstede i et saadant Omfang, at de een Gang smittede vil vedblive at være det ud i Fremtiden, hvis der ikke gøres noget.

Under de Forhold, som hidtil har været gældende, har Ejerne af de store Besætninger gennemgaaende staaet sig bedst ved at have deres Besætninger kronisk inficerede. De har herved kun-

net drives med de mindst mulige Tab. Under disse Forhold har mange anvendt systematisk Kvievakcination, saaledes som den i sin Tid blev gennemført med levende Kultur af *O. Bang*. At de systematisk vaccinerede Besætninger virkelig var bedre stillede end de Besætninger, hvor der slet intet blev foretaget, har kunnet vises bl. a. ved systematiske Blodprøveundersøgelser af et Antal store Besætninger, dels saadanne som ikke har været vaccinerede og dels saadanne, hvor Vakcination med levende Kultur af Brucellabakterier har været gennemført i en

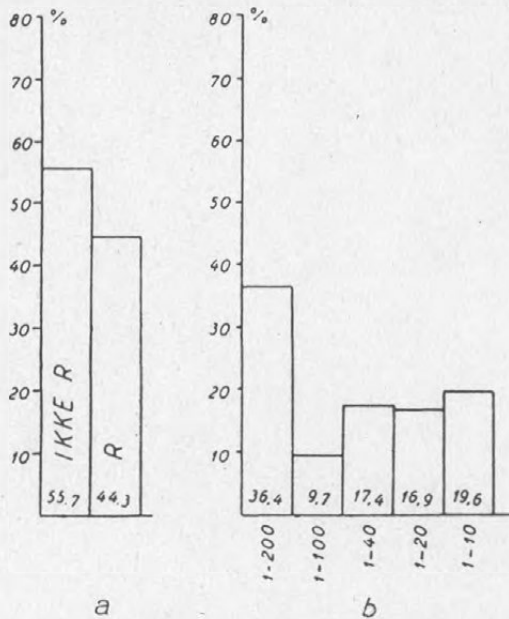

Fig. 2 a viser Forholdet mellem Reagenter og Ikke-Reagenter blandt 1694 Køer fra 12 Besætninger, hvor Vakcinationer overhovedet ikke er foretaget. 44,3 pCt. af Køerne havde positivt Agglutinationstiter. Fig. 2 b viser Fordelingen af de i 2 a omhandlede Reagenter i forskellige Titergrupper, idet de Dyr, der er sat i Titergruppen 1—10, har haft total Agglutination i denne Fortynding, men ikke i nogen højere Fortynding. Dyrene i Gruppen 1—20 har haft total Agglutination i denne Fortynding, men ikke i 1—40 o. s. v. Dyrene i Gruppen 1—200 har haft total Agglutination i denne Fortynding, men ikke i 1—40 o. s. v. Dyrene i Gruppen 1—200 har haft total Agglutination i denne Fortynding, men ikke i 1—40 o. s. v. Dyrene i Gruppen 1—200 har haft total Agglutination i denne Fortynding, men ikke i 1—40 o. s. v. Det bemærkes, at 46,1 pCt. af Reagenterne er „Højreagenter“ (positivt Titer 1—100 og derover).

Aarrække. Fig. 2 a og b samt Fig. 3 a og b giver en Oversigt over disse Undersøgelser.

Til Sammenligning med Fig. 2 a og b henvises til Fig. 3 a og b, hvor Resultatet af Blodundersøgelser af 939 Køer fra 7 systematisk vaccinerede Besætninger er opgjort paa tilsvarende Maade. Alle disse Køer har som Kvier været vaccineret med levende Kultur.

Som det ses, ligger Reaktionsprocenten meget væsentligt lavere i de systematisk vaccinerede Besætninger og samtidig er Antallet af Højreagenter meget lille i Sammenligning med, hvad Tilfældet er i de ikke vaccinerede Besætninger. Dette svarer atter til, at den kliniske Kastning praktisk talt er forsvundet i de systematisk vaccinerede Besætninger.

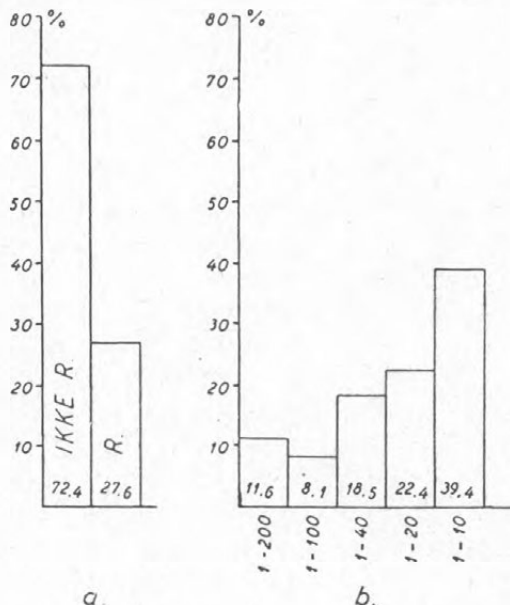

Fig. 3 a viser Forholdet mellem Reagenter og Ikke-Reagenter blandt 939 Køer fra 7 systematisk vaccinerede Besætninger, hvor alle Køerne har været vaccinerede i Kviealderen. 27,6 pCt. af Køerne har positivt Agglutinationstiter. — Fig. 3 b viser Fordelingen af de i 3 a omhandlede Reagenter i forskellige Titergrupper (se Forklaringen i Teksten til Fig. 2 b). Det bemærkes, at 19,7 pCt. af Reagenterne er „Højreagenter“.

Da Hovedparten af de Køer, der i den kronisk inficerede Besætning udskiller Brucellabakterier med Mælken, findes blandt Højreagerterne, vil man ogsaa deraf kunne slutte, at Antallet af disse Bakterier i Blandingsmælken fra de systematisk vaccinerede Besætninger er mindre end i dem, der har faaet Lov at skøtte sig selv. Dette har da ogsaa kunnet vises ved systematiske Mælkeundersøgelser af saadanne Besætningers enkelte Køer.

Paa dette for den enkelte Besætnings Økonomi i og for sig relativt gunstige Stade kan man imidlertid af flere Grunde, som der her ikke skal gaas ind paa, ikke blive staaende. Maalet maa nu være Sygdommens fuldstændige Udryddelse.

I de kronisk inficerede Besætninger vil den saakaldte Fejlprocent ved Blodprøverne være væsentlig mindre end den, der tidligere er angivet for Kasterkvier. I de nyinficerede Besætninger med akut Kastning vil Fejlprocenten være forholdsvis høj.

Ud over Landet har vi en Blanding af dels de store Besætninger, der saa godt som alle er kronisk smittede, dels de forskellige Bønderbrugs større og mindre Besætninger, hvoraf en vekslende Procentdel er smittede enten akut eller kronisk, og dels de smaa Besætninger — Husmandsbesætninger, hvoraf de fleste maa antages at være fri, og hvor Smiten har forholdsvis smaa Forudsætninger for at holde sig kronisk (Tabel 1). Vi iagttager her en fremtrædende Tendens til Selvrensning. Til Illustration af Forholdet med Hensyn til Smitens Udbredelse mellem de store, mindre og smaa Besætninger henvises til Tabel 1, der viser Resultatet af Blodprøvningen paa Bornholm (*Axel Thomsen*, 1938). Som det ses er 100 pCt. af Besætninger med 50 Køer og derover brucellainficerede. Med faldende Antal Køer er der ogsaa en faldende Infektionsprocent. Af Besætninger med 1—5 Køer er kun 15,6 pCt. inficerede. Denne Fordeling mellem store og smaa Besætninger maa anses for typisk for alle Landets Egne, og den siger noget om, hvor betydningsfuldt Bekæmpelsesproblemet i de store Besætninger er inden for den organiserede Kastningsbekæmpelse taget som Helhed.

Tabel 1.

Besætning bestaaende af Antal Køer	Antal sunde Besætninger	Antal inficerede Besætninger	Procent inficerede Besætninger
1— 5	1468	284	15,6
6—10	550	246	30,9
11—20	312	310	49,8
21—30	92	194	67,8
31—40	42	115	73,2
41—50	14	54	79,4
51—75	0	20	100,0
over 75	0	4	100,0
Ialt	2478	1227	33,1

Nogen skarp Grænse ved alle, at der ikke er mellem disse Grupper; men naar der er Tale om Bekæmpelse, vil det være praktisk ogsaa at se paa de store Besætningers Problemer for sig. Hvis et organiseret Bekæmpelsesarbejde skal naa det eftertragtede Maal at udrydde den smitsomme Kastning, maa det, saaledes som det allerede er sket, tages op kollektivt, saa alle er med ligesom ved Tuberkulosebekæmpelsen.

I Efteraaret 1937 havde jeg flere Samtaler med Ejeren af en stor og god Besætning paa ca. 150 Malkekøer. Han havde gennem en længere Aarrække ladet sine Kvier vaksinere mod smitsom Kastning, saaledes at samtlige Køer paa det paagældende Tidspunkt havde gennemgaaet denne Kvievaccination. Der var nu ikke mere klinisk Kastning af Betydning i Besætningen. Men han var, som naturligt er, interesseret i at komme helt af med Sygdommen. Jeg maatte fremhæve, at det fuldt vel var muligt at rense Besætningen ved Hjælp af Blodprøveundersøgelser og Isolation eller Bortsalg af Reagenterne. I Diskussionen naede vi, som man altid gør, naar det drejer sig om større Besætninger, til det Stadium, hvor Besætningen tænkes at være rensed eller dog praktisk talt rensed, og hvor den da bestaar af fuldt modtagelige Dyr. At kontrollere Smittevejene til en stor Besætning, som ligger omgivet af Naboer, hvis Forhold ikke kendes, er umuligt. Da hverken Ejeren eller jeg turde paatage os Ansvaret for, hvad der vilde ske, hvis Smitte paany skulde blive slæbt ind i Besætningen, og den skulde komme til at gennemgaa

Sygdommen med Kastning fra en Side af, blev det aftalt, at han skulde fortsætte Arbejdet efter følgende Plan, der dog paa dette Tidspunkt ikke var fuldt udformet. Ved fortsat Arbejde i denne og flere andre Besætninger har den imidlertid vist sig let gennemførlig.

1) Der gennemføres systematisk Vaccination med levende Kulturer af alle Kvier op til 10 Maaneders Alderen, idet der anvendes en Vaccinestamme med nedsat Virulens.

2) Besætningen fornyes ved eget Tillæg; Indkøb af Tyre kan ske i det Omfang, Ejeren finder fornødent. Derimod bør der af Hundyr kun købes ikke kønsmodne Kvier under 10 Maaneders Alderen.

3) Der gennemføres smittebegrænsende Foranstaltninger, idet drægtige Dyr før Fødsel eller eventuelt Kastning anbringes for sig selv i Kælvebokse, en Kælvestald eller særlige Kælvestader. Køer, der kælver normalt, kan sættes ind mellem Malkekøerne efter ca. 10 Dage. Køer med sygeligt Flaad maa staa der længere. Ved hensigtsmæssig Tilrettelægning af Arbejdet søges Smitteomslæbning til den øvrige Del af Besætningen forhindret.

4) Der foretages 1 eller 2 aarlige Blodprøvninger af alle over 1 Aar gamle Hundyr i Besætningerne. I hvert Fald i Begyndelsen bør der helst foretages Blodprøvning hvert halve Aar. Ved Blodprøvningerne faar man dels et Overblik over Totalantallet af Reagenter og dels over Antallet af „Højreagenter“.

5) Til at begynde med og navnlig, hvis der er væsentlig klinisk Kastning, eller der ved den ny Blodprøvning viser sig mange ny Reagenter, bør man være tilbageholdende med at tilraade Bortsalg. Naar der er gaaet et halvt eller helt Aar, og man raader over to eller flere Blodprøvninger af den paagældende Besætning, kan man se, hvilke Dyr der vedblivende ligger paa højt Titer, og disse tilraades bortsolgt ved første Lejlighed. I Løbet af yderligere et Aars Tid eller to, og navnlig efter at de vaccinerede Kvier begynder at indgaa som Køer, findes sædvanligt færre ny tilkommende Reagenter, og man konstaterer, at Antallet af Reagenter vil falde. Se saaledes

Fig. 4, der giver en Oversigt over Resultatet af et Arbejde efter disse Linier i 3 Herregaardsbesætninger.

Besætning F havde omtrent 140 Malkekøer og havde i 1937 i en Aarrække gennemført systematisk Kvievakination, saaledes at alle tilstedeværende Køer havde været vaccineret. Fra Efteraaret 1937 gennemførtes Vakination af Kvierne i 10 Maaneders Alderen med levende Kultur. I Vinteren 1938—39 blev det tilraadet Ejeren at bortsælge de permanente Højreagenter, idet det nu var tydeligt, at Forholdene var stabiliserede. Derefter faldt Reaktionsprocenten stærkt, idet den siden Efteraaret 1940 har ligget omkring 5 (se Fig. 4). Der findes nu ikke Kastning i Besætningen og ingen Højreagenter. Der fandtes i de første 3 Aar ialt 14 Højreagenter, som efterhaanden er blevet solgt paa 2 nær, af hvilke den ene atter gik ned paa lavt Titer, medens Ejeren meget nødtigt vilde af med den anden. Lavreagenterne har Ejeren disponeret frit over paa ganske lignende Maade, som over de ikke reagerende Køer. Hvis det ønskes, vil Besætningen ved Bortsalg af 5—6 Køer nu kunne blive reaktionsfri og ren. Der fortsættes imidlertid med Vakination, idet man ikke tør ophøre hermed, før Egnen som Helhed har taget Bekæmpelsesarbejdet op, saa man kan kontrollere Smittevejene til Besætningen.

Besætning D, der var paa ca. 60—70 Køer, havde ikke gennemført Kvievakination i 2—3 Aar, da Arbejdet blev taget op. Som det fremgaar af Fig. 4, laa Reaktionsprocenten paa 41 blandt Køerne. Siden Efteraaret 1939 gennemførtes de smittebegrænsende Foranstaltninger efter Planen, og Kalve i 6—8 Maaneders Alderen vaccineredes systematisk. Fra Efteraaret 1940 viser Reaktionsprocenten sig stærkt faldende. Forholdene er stabiliserede, idet der opstaar meget faa ny Reagenter, og ved de 2 sidste Prøvninger har Reaktionsprocenten ligget omkring 5, idet der har været 3 Køer med positiv Reaktion, men med lavt Titer. Siden Foraaret eller Efteraaret 1942 vilde det have været let overkommeligt at rense denne Besætning ved Bortsalg af de faa Reagenter. De 7 Højreagenter, som fandtes de første Aar, er blevet solgt, da de viste et ret konstant højt Titer. Vakination fortsættes imidlertid af samme Grund som i Besætning F.

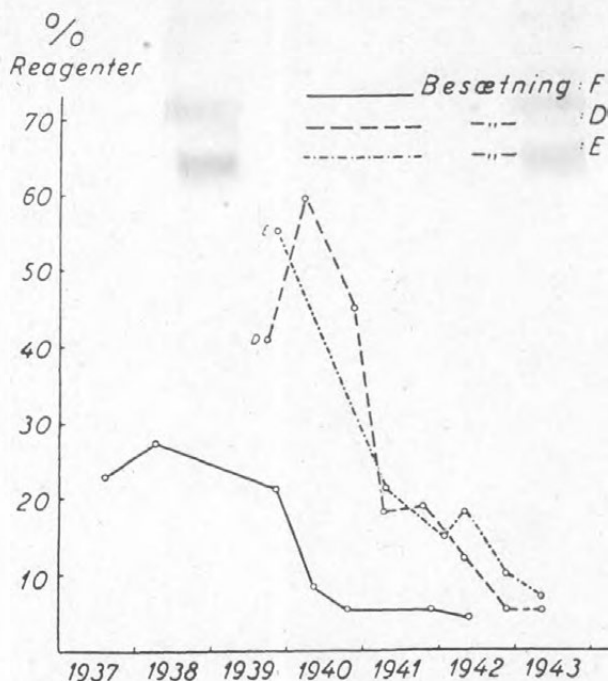

Fig. 4. Reaktionsprocentens Forskydning blandt Malkekøerne i 3 Herregaardsbesætninger, hvor der dels har været gennemført systematisk Vaccination af Kvier under 12 Maaneder og dels smittebegrænsende Forholdsregler blandt Køerne. Agglutination i Fortynding 1—10 er regnet som positiv. Det bemærkes, at der efter 1—2 Aars Forløb begynder at indtræde et Fald i Reaktionsprocenten, som derefter i Løbet af 1—1½ Aar er naaet ned under 10.

Besætning E, der er paa ca. 100 Køer, havde ikke foretaget Vaccination i en Aarrække, da Arbejdet i Efteraaret 1939 blev begyndt. Resultatet var, at Reaktionsprocenten blandt Malkekøerne da laa paa 55,7, hvoraf ca. 28 pCt. var Højreagenter. Endvidere fandtes der en Del Kastninger blandt Kvierne. Der blev nu gennemført Vaccination af 6—8 Maaneder gamle Kalve, ligesom de planmæssige smittebegrænsende Foranstaltninger indarbejdedes med det Resultat, at Reaktionsprocenten de følgende Aar faldt meget stærkt. Allerede i Efteraaret 1942 vilde det have været en let overkommelig Sag at gøre Besætningen

reaktionsfri og ren ved Bortsalg af nogle faa Reagenter, som alle havde lavt Titer. Ialt er der i de forløbne Aar solgt 21 Køer med højt Blodtiter, medens 1 Ko er gaaet ned paa lavt Titer og stadig henstaar i Besætningen. Vaccinationen fortsættes af samme Grund som i de to foregaaende Besætninger.

I de senere Aar har flere og flere større Besætninger taget Arbejdet op efter disse Linier. Det skal saaledes nævnes, at man inden for Kredsen af Andelshavere i Trifoliums Mælkeforsyning i 1942 stiftede en Forening, der med Selskabets Støtte tog et systematisk Arbejde op samtidig med Mastitisbekæmpelse. Senere er alle Selskabets Andelshavere blevet tilsluttet Arbejdet. Derudover har talrige enkelte Besætninger rundt omkring lagt Bekæmpelsesarbejdet til rette paa denne Maade.

Det er min Opfattelse, at et Arbejde efter disse Linier er meget nyttigt som et Led i en almindelig organiseret Bekæmpelse, hvor alle er med. De store Besætninger kan paa forholdsvis kort Tid og under moderate Omkostninger bringes paa et Stadium, hvor de med meget ringe Udgifter kan renses totalt og Vaccinationen ophøre; men dette kan først ske den Dag, da Egnen er kortlagt, og alle Besætninger bragt paa et lignende stabiliseret Stadium, saaledes at der er en betryggende Sikkerhed mod ny Smitteindslæbning.

I 50-Aaret for de første Kontrolforeningers Oprettelse.

Af Konsulent Tage Andersen, Roskilde.

Den 24. Januar 1895 blev Vejen og Omegns Kontrolforening stiftet, og Foreningen paabegyndte sin Virksomhed den 1. Maj 1895.

Der havde ganske vist paa et noget tidligere Tidspunkt andre Steder i Landet været Bestræbelser fremme for Iværksættelsen af en systematisk Ydelseskontrol af Malkekøerne, men først da Arbejdet blev paabegyndt paa Askoveggen, synes Tiden at have været helt moden til dette Avlsarbejdes Paabegyndelse. Medvirkende hertil var det ogsaa, at man i Dr. N. Gerbers Fedtbestemmelsesapparat havde faaet en for Praxis baade nem og dog tilfredsstillende nøjagtig Fedtbestemmelsesmetode.

Vejen-Askoveggen var iøvrigt et af de Steder, hvor man igennem flere Aar havde arbejdet for og med en Ydelseskontrol med Malkekvægbesætningerne, saa det var kun naturligt, at Kontrolforeningsarbejdet blev paabegyndt her. Samtidig med havde man ved Udarbejdelsen af Foreningens Vedtægter og Arbejdsmaade en heldig Haand saaledes, at denne Forening kom til at staa som Mønster for alle senere oprettede Kontrolforeninger.

Kontrolforeningsarbejdet, som det virker her i Landet i Dag, kunde derfor den 1. Maj i Aar sammen med Vejen og Omegns Kontrolforening se tilbage paa 50 Aars Virke.

Efter Oprettelsen af Vejen og Omegns Kontrolforening i 1895 og med denne Forening som Forbillede, oprettedes der i de kommende Aar Landet over en stor Mængde Kontrolforeninger. Saaledes blev der samme Aar oprettet yderligere 1

Forening i Jylland, medens de første Foreninger paa Sjælland, Fyn og Lolland-Falster oprettedes i 1897. Paa Bornholm oprettedes de første Kontrolforeninger i 1898.

Omkring Aarhundredskiftet er Antallet af Kontrolforeninger i Danmark opgjort til 128, men iøvrigt fremgaar Udviklingen og Udbredelsen af Kontrolforeningerne af efterfølgende Tabel 1.

Tabel 1. Kontrolforeningernes Udbredelse og Størrelse.

Aar	Antal			pCt. kontroll. Køer	Medlemmer pr. Forening	Antal Køer pr.	
	Foreninger	Medlemmer	kontroll. Køer			Forening	Besætning
1943—44	1 763	68 823	763 089	49,9	39,0	433	11,1
1939—40	1 817	68 032	791 128	49,8	37,4	435	11,6
1934—35	1 588	50 376	669 088	40,6	31,7	421	13,3
1929—30	1 467	44 463	598 852	36,7	30,3	408	13,5
1924—25	1 013	27 689	431 901	31,0	27,3	426	15,6
1919—20	635	14 545	204 012	18,3	22,9	321	14,0
1918—19	614	13 393	179 111	17,2	21,8	292	13,4
1913—14	587	12 757	208 013	15,9	21,7	354	16,3
1908—09	449	9 584	167 483	13,1	21,3	373	17,5
1903—04	280	6 600	111 900	10,3	23,6	400	17,0

Kontrolforeningerne satte sig fra første Færd det Maal, at de igennem en planmæssig Undersøgelse af Mælkemængden, Mælkefedmen og Fodringen af de enkelte Køer i Besætningen vilde belyse Kvægbrugets Økonomi, ligesom de ved de nødvendige avlsmæssige Optegnelser om de enkelte Dyr vilde skabe Grundlaget for Avlens Udvikling.

Dette Formaal er stadig blevet bibeholdt og er yderligere blevet styrket igennem den Udvikling, som det danske Mejeribrug har gennemløbet siden Slutningen af forrige Aarhundrede, og af den store Betydning man i Avlsarbejdet tillægger Kontroltallene. Til Gengæld maa det anføres, at Kontrolforeningerne og deres Arbejde har haft en ikke ringe Indflydelse paa Indførelsen af Fedtafregningen paa Mejerierne samt paa en Forbedring af Mælkens Kvalitet.

I 1943—44 var der her i Landet 1763 Kontrolforeninger med ca. 69 000 Medlemmer og med 49,9 pCt. af Landets samlede Malkekvægbestand under Kontrol i en Kontrolforening.

Tallene i Tabel 1 viser en opadstigende Linie, hvad Tilslutningen til dette Avlsarbejde angaar. Kun i de første Par Aar af hver af de 2 Verdenskrige 1914—18 og 1939—45 mærkedes en Tendens til et Frafald af Medlemmer inden for Kontrolforeningsarbejdet, men dette Frafald har begge Gange været af forbigaaende Natur.

Kontrolforeningsarbejdet er ogsaa vokset saa fast ind i vore nødvendige Avlsforanstaltninger — og er utvivlsomt den Avlsforanstaltning, der har betydet mest for Danmarks Kvægbrug — at selv en kort Tids Standsning i Arbejdet helt vil tilintetgøre de Oplysninger om de enkelte Dyrs Afstamning og Ydelse, som det igennem Kontrolforeningerne har taget Aar at bygge op.

Det bør, naar der tales om Tilslutning til Kontrolforeningsarbejdet, nævnes, at Tilslutningen er større paa Øerne end i Jylland. Saaledes havde i 1943—44 Fyn 72,1 pCt. af Køerne under Kontrol i en Kontrolforening, Lolland-Falster 60,3 pCt., Sjælland 52,4 pCt., Bornholm 49,4 pCt., medens Jylland havde 44,2 pCt. af Køerne under Kontrol i 1943—44.

I Kontrolforeningernes første Aar og indtil 1920 var det fortrinsvis de store og middelstore Gaarde, der fandt Optagelse i Kontrolforeningerne, men siden 1920 er der optaget mange mindre Besætninger saaledes, at alle Ejendomsstørrelser nu repræsenteres inden for Kontrolforeningernes Rækker.

Indtil 1920 laa Antallet af Medlemmer i Foreningerne omkring 21—22 og den gennemsnitlige Besætningsstørrelse paa 16—17 Køer, men den skitserede Udvikling fra 1920erne har medført, at Medlemsantallet i 1943—44 er oppe paa 39 og den gennemsnitlige Besætningsstørrelse paa 10—11 Køer. Antallet af Køer pr. Forening har ret konstant ligget omkring 400 Stkr., hvilket ogsaa af Hensyn til Foreningernes Økonomi maa anses for en passende Foreningsstørrelse.

Det har ikke kunnet undgaas, at det stadig stigende Medlemsantal i Foreningerne har øvet en uheldig Indflydelse paa Kontrolperiodernes Længde. Mest rigtigt vilde det være i en Kontrolforening at kontrollere hver 14.—21. Dag, men det stigende Antal Medlemmer har medført, at Kontrolleringer hver 26.—28. Dag er blevet det mest almindelige.

Man har søgt at komme uden om de lange Perioder ved at lade enten Ejeren alene eller Ejeren og Kontrolassistenten skiftevis udtage Prøverne, men denne Fremgangsmaade maa ogsaa betegnes som uheldig.

Kontrolassistenten som uhildet og neutral Prøveudtager maa foretrækkes, og Kontrolperioder paa 3 Ugers Længde maa meget stærkt anbefales, men begge Dele vil selvfølgelig betyde en Merudgift pr. Ko for Foreningens Medlemmer. Denne Merudgift til Kontrolforeningerne opvejes imidlertid af den Eliminering af Fejlklilderne ved Ydelsesberegningen, der er ved de lange Perioder, og naar Ejeren skal være medinteressert ved Prøveudtagningen. I hvert Fald opvejes denne Merudgift meget let ved den Adgang til Indstilling af Foderet i Forhold til Ydelsen, som de kortere Perioder giver Lejlighed til, men som desværre ikke udnyttes tilstrækkeligt i Kontrolforeningerne.

Ydelsen inden for Kontrolforeningerne er siden deres Oprettelse udregnet i kg Smør, idet det viste sig, at man i Betegnelsen *Smørværdi* havde en Værdimaaler, som praktiske Landmænd forstod at vurdere.

Efterfølgende Tabel 2 viser de kontrollerede Køers Ydelse i Danmark fra 1903—04 og til 1943—44.

Tabel 2. Ydelses- og Fodertal for Danmark.

Aar	Middeltal pr. Ko					Anm.
	Mælk kg	pCt. Fedt	Smør kg	Smør- fedt kg	F.-E.	
1943—44	3139	4,02	141,3	126,1	2912	Krigsaar
1941—42	2779	4,07	126,7	113,2	2694	do.
1939—40	3429	4,01	153,9	137,5	2924	do. M.- og Klovesyge
1937—38	3813	3,92	167,2	149,5	3121	
1934—35	3506	3,80	148,8	133,1	2864	Kriseaar
1929—30	3643	3,80	154,6	138,4	3001	
1924—25	3399	3,70	140,3	125,8	2697	Mund- og Klovesyge
1919—20	2779	3,64	112,8	101,2	2285	Efterkrigstidens Virkninger
1918—19	2229	3,64	90,5	81,1	—	Spærret for Indf. af Foderst.
1913—14	3256	3,52	127,6	114,6	2474	
1908—09	3090	3,50	120,4	108,2	—	
1903—04	3107	3,40	117,4	105,6	—	

Ydelsen inden for Kontrolforeningerne viser en fortsat Stigning, der kun er afbrudt af de Fald i Ydelsen, som enkelte Aars daarlige Fodringsforhold, Afspærring for Tilførsel af Foderstoffer udefra, Mund- og Klovesyge og andet øver Indflydelse paa.

Paa Grundlag af de Oplysninger om de enkelte Dyr, som Kontrolforeningerne har fremskaffet, er det altsaa lykkedes ved rigtigt Udvalg af Tillægsdyr at højne Ydelsen for Danmarks Køer, selv om en Del af Ydelsesfremgangen maa tilskrives den forbedrede Fodring, Pasning og Pleje, som er blevet Malkekøerne til Del.

Ved en Vurdering af Ydelsesfremgangen inden for Kontrolforeningerne maa det dog ogsaa tages i Betragtning, at der ved Siden af Ydelsesstigningen fra 1903—04 og til 1943—44, som Tabel 2 viser det, er sket en 10-Dobling af Medlemsantallet og en 7-Dobling af Koantallet i samme Tidsrum. Denne Tilgang af nye Besætninger til Kontrolforeningerne vil altid betyde en Forhaling af Ydelsesstigningen og Ydelseshøjden, idet det i Reglen viser sig, at nyindmeldte Besætninger i Kontrolforeningerne har en Ydelseshøjde, der ligger under eller omkring Middeltallene for de kontrollerede Besætninger.

De i Tabel 2 anførte Middeltal er Ydelsen for alle Landets Køer omregnet paa en Gennemsnitsko. I disse Middeltal skjuler sig de mange høje Ydelsesresultater, der opnaas af baade Besætninger og enkelte Køer. Det kan i denne Forbindelse anføres, at i 1937—38, der var det sidste normale Aar, før Mund- og Klovesyge og Spærring for indførte Foderstoffer gjorde sig gældende, var der 50 Besætninger, der havde en Gennemsnitsydelse af Besætningen paa 300 kg Smør og derover, og 111 enkelte Køer havde i dette Aar opnaaet en Ydelse paa mindst 400 kg Smør, medens yderligere 4424 Køer havde en Smørydelse mellem 300—399 kg.

I de 50 Aar, der er forløbet siden Kontrolforeningernes Start med Oprettelsen af Vejen og Omegns Kontrolforening i 1895, har denne Avlsforanstaltning vist sig som en af de vigtigste inden for dansk Kvægbrug. Paa Kontroltallene bygger hele den stærkt udviklede og udbyggede danske Kvægavl, og denne

vinder betydelig i Værdi netop paa Grund af de mange Oplysninger om de enkelte Dyr, som Kontrolforeningerne fremskaffer. Og ikke mindst for den enkelte Besætningsejer har Kontroltallene, rigtig udnyttet, uvurderlig stor Betydning i hans Bestræbelser for at oparbejde en rentabel og yderig Besætning. Hele det danske Forsøgsvæsens mange udmærkede Resultater inden for Kvægforsøgene kan ogsaa kun paa tilfredsstillende Maade udnyttes igennem Kontrolforeningerne, og er Kontrolforeningerne og deres Arbejde ikke paa en vis Maade et Led i en stort anlagt Forsøgsrække? Mer eller mindre ubevidst virker de kontrollerede Besætninger ogsaa ved Eksemplets Magt paa de Besætninger, der staar uden for Kontrolforeningerne, idet disse sidste Besætninger i høj Grad drager Nytte af de kontrollerede Besætningers opnaaede Resultater.

De gav deres Liv for Danmarks Frihed.

Danmark har genvundet sin Frihed. Ydmygelsens fem lange, onde Aar er til Ende, og det Haab, som alle Danske har næret i denne Mørketid, er blevet til Virkelighed.

Blandt de Tusinder — i By som paa Land — der følte det som et Kald at gaa ind i Kampen for vort Lands Befrielse, skulde mange desværre ikke opleve at se Danmark frit igen.

Vi vil mindes disse gode, danske Kvinder og Mænd, hvis Liv blev taget, fordi de som Danske rejste sig til Kamp mod Undertrykkelse af Sandhed og Ret. Adskillige af dem var Landmænd. Der skal her kun nævnes to, men det, der kan siges om dem i deres Forhold til Danmark og det danske Folk, gælder ligeiuldt de mange andre, der fristede den samme Skæbne. De døde for deres Land, men Mindet om dem vil leve og blive holdt i Ære!

Landbrugskandidat E. Briand Clausen.

Paaskedag meddelte den danske Radio fra London, at Landmand *Erik Briand Clausen* om Morgenen Skærtorsdag den 29. Marts var blevet henrettet af Tyskerne i Ryvangen sammen med en Række andre gode danske Mænd. Vi, hans tidligere Arbejdskammerater og Venner, stod straks uforstaaende overfor, at *Briand* nu saa pludselig skulde være gaet bort, men vi vidste, at han paa alle Omraader var Modstander af den Udplyndringspolitik og det Terrorregimente, der fra tysk Side førtes her i Landet, og at han havde ofret sit Liv i Kampen for Danmarks Frihed.

Landbrugskandidat *Briand Clausen* var født den 24. Januar 1901 i Yokohama som Søn af Hotelejer *Clausen*. Som 9-aarig

Dreng kom han til Danmark og fik her sin Skoleuddannelse, hvorefter han uddannedes ved Landvæsenet paa en Række større Gaarde og paa Næsgaard Agerbrugsskole. Han rejste her- efter til Amerika, hvor han arbejdede som Forsøgs- og Kon- trolassistent i nogle Aar og tog saa hjem igen for at studere ved Landbohøjskolen. Efter fuldendt Eksamen i 1929 fik han Ansættelse i Landbrugsraadet indtil 1933, hvilket Aar han paa Anmodning fra Folkeforbundet overtog Stillingen som land- brugskyndig Raadgiver for Folkeforbundets Komité i Kina og virkede her til 1935. Han var saaledes omtrent vendt tilbage til sin Barndoms Egne og omfattede dette Arbejde blandt den ki- nesiske Landbefolkning med stor Kærlighed, hvilket hans man- ge Foredrag og det store Billedmateriale, han havde indsamlet, og som han senere har skænket Landbrugsraadet, giver klart Udtryk for. Efter Hjemkomsten gik han over til praktisk Land- brug og blev Ejer af Gaarden Vernersminde ved Hvalsø.

Briand Clausen gik med Ildhu og aldrig svigtende Arbejds- mod ind til Opgaven at forbedre Landbruget paa Vernersminde, og under de vanskelige Arbejdsforhold maatte han selv tage haardt fat. Kom man i Nærheden af Vernersminde, var det altid en særlig Glæde at besøge Briand Clausen og hans unge, dygtige Frue, fordi man i deres særprægede og gæstfri Hjem straks følte Hyggen og en hjertelig Velkomst.

Han fik imidlertid større Opgaver. Med sin retlinede og ret- skafne Karakter gjorde han altid, hvad han mente maatte gøres, selv om det var forbundet med store personlige Vanskeligheder, og som den gode danske Mand, han var, tog han efter Dan- marks Besættelse og Bruddet med det tyske Styre nye Opgaver op inden for Modstandsbevægelsen. De store Skove, som om- gav hans Ejendom, gav ofte Anledning til farlige Transporter af luftlandet Materiel.

Saa vel her som ved tidligere Opgaver gik han ind i et Ar- bejde, som krævede sin Mand fuldtud, og vi er ham Tak skyl- dig for hans Indsats paa disse Omraader. Han var en Mand, der stolede paa andre, naar de ikke havde givet Grund til andet, og gik altid direkte til Sagen. En Maaned før Danmarks Befrielse faldt han, og tilbage sidder nu hans Enke og deres

lille Pige i Sorg, men med kostelige Minder om en Mand, som vil kunne svare til de gamle Ord fra Eddaen:

Fæ dør,
Frænder dør,
selv dør man til sidst.
Et ved jeg,
der aldrig dør,
Dom over hver en død.

Derfor vil vi holde hans Minde i Ære inden for dansk Landbrug.

A. F. Knudsen.

Greve Lennart Ahlefeldt-Laurvig-Lehn.

Den 28. Marts 1945 døde Forvalter, Løjtnant, Greve Lennart Ahlefeldt-Laurvig-Lehn. Han gav, som saa mange andre af vore bedste unge, Livet for sit Land. Han fik, som han udtrykte det i et Afskedsbrev, skrevet efter at en tysk Krigsret havde dømt ham til Døden: „— — — den skønneste Død man kan ønske sig“.

Forvalter Lennart Ahlefeldt-Laurvig-Lehn var født den 4. Maj 1915 som Søn af Kammerherre, Hofjægermester, Greve Chr. Ahlefeldt-Laurvig-Lehn, Hvidkilde. Han nærede en levende Interesse for Landbruget og fik en grundig praktisk Landvæsensuddannelse, der afsluttedes med et Landbrugsskoleophold. Under Uddannelsen og i hele sin Færd stiledede han mod det, der er de fleste unge Landmænds Maal, at faa sin egen Bedrift. Tiden indtil det Tidspunkt, da dette kunde ske, skulde udnyttes og Erfaringer indvindes, saa han kunde staa bedst muligt rustet til at blive en dygtig Landmand og Driftsleder.

Greve Lennart blev Forvalter. Han var paa Brahetrolleborg, midt i det typisk sydfynske Landskab med de frodige Marker, Bakkerne, de store Skove og Søer, alt det Greve Lennart var opvokset iblandt og som han følte sig saa nøje knyttet til. Hans gode Uddannelse, baade landmandsmæssigt og militært, hans

Lederegenskaber og stærke, noble Karakter i Forbindelse med en dyb Trang til at tjene sit Land gjorde det selvfølgeligt, at netop han gik foran i Organiseringen af Modstanden mod Undertrykkelsen. Landskabet var netop egnet for en saadan Virksomhed. Det gik Greve Lennart, som det er gaaet saa mange andre gode Danske. Gestapo kom paa Sporet af hans Arbejde. Han blev fængslet, dømt til Døden og henrettet, fordi han havde gjort den Indsats, som hans Samvittighed bød ham at gøre.

Stærk var hans Karakter, medens han som fri dansk Mand kunde øve sin Gerning, men stærkere endnu da det gik mod Døden. Han kunde skrive til sine Forældre: „— — — i Stedet for at være bedrøvede skal I være glade og stolte, lov mig det, saa først vil jeg gaa glad i Døden“. — Saadan taler kun Danmarks bedste Sønner. Greve Lennart Ahlefeldt-Laurvig-Lehn var en ung Mand med rige Muligheder. Man nærrede med Rette store Forventninger til denne unge Mand, som alle holdt af og gerne vilde følge, fordi han viste det gode Eksempel i hele sin Færd.

Han døde tidligt, inden han endnu kunde faa Lejlighed til at øve sin Manddoms Gerning, men han har dog gennem sin Indsats efterladt sig et smukt Minde, som vil leve videre. Han vil staa som et lysende Eksempel paa, hvordan den bedste Del af den danske Ungdom reagerede i Farens Stund.

C. A. N.

Præstationsprøver for Landbrugsheste.

Vi har fra Generalmajor *H. Rørdam* og Landskonsulent *Holger Hansen* modtaget nedenstaaende Indlæg i Tilknytning til Konsulent *Th. Vendelbo Andersens* Artikel om ovennævnte Emne i Tidsskrift for Landøkonomi, Hæfte 4.

Det har været mig en Glæde at læse det Forslag, som Konsulent *Vendelbo Andersen* i Tidsskrift for Landøkonomi har fremsat angaaende Afholdelse af Præstationsprøver for Heste, en Sag, som jeg i de sidste 15 Aar har slaaet til Lyd for i Hippologisk Tidsskrift.

Avl efter Eksteriør alene er ikke tilstrækkeligt. Utallige er de Forsøg og Undersøgelser, der i de senere Aar er foretaget for at søge klarlagt Sammenhængen mellem Eksteriør og Præstation, men Resultaterne har i Hovedsagen været negative eller modstridende.

Som Eksempel herpaa kan nævnes:

Svenskeren *Birger Rösjö* er ved Undersøgelse af nordsvenske og amerikanske Traverser kommet til det Resultat, at ved Hurtighed paa Banen er den Hest gunstigst stillet, som har lange Ben og spidse Ledvinkler. *Porthan*¹⁾ hævder efter Undersøgelsen af amerikanske Traverser, at selv om Ekstremiteternes Længde har en vis Betydning, saa er Hurtigheden dog ikke saa meget betinget af Størrelsen af et enkelt Maal som af den harmoniske Sammenhæng mellem flere. Professor *Terho* hævder, at lange Ben ikke er en nødvendig Forudsætning for Hurtighed. Lavbenede Heste kan undertiden udvikle stor Hurtighed og glide lange Strækninger i kraftige Sæt, hvilket ses ved Fotografering af lavbenede Heste i Trav.

Præstationen afhænger jo ikke alene af Hestens Legems-

¹⁾ Dis. Leipzig 1937.

bygning, men i lige saa høj Grad af dens fysiologiske Egenskaber (Konstitution) og af dens Psyke (Energi, Villighed o. s. v.).

Jo mere ensartet m. H. t. Eksteriøret Hestene bliver gennem Avl efter Eksteriør, des mere nødvendigt bliver det derfor ogsaa ved Præstationsprøver at konstatere de enkelte Individets indre Egenskaber. Kun derved bliver det muligt at naa det Maal, der maa tilstræbes, „at avle Heste, der paa mest økonomisk Maade — mindst Foderforbrug — største Hurtighed og Udholdenhed, længste Levealder, største Sundhed og Frugtbarhed — kan opfylde, hvad der kræves af dem“.

Ved det af Konsulent V. A. stillede Forslag er aabenbart lagt til Grund det, som er fremsat af Professor Terho i Særtryk af Nordisk Jordbrugsforskning, Hæfte 1—2, 1942, og af Professor Krüger i Züchtungskunde, B. 14, 1939. Konsulentens Forslag vil sikkert give et meget godt Grundlag for Afholdelsen af Præstationsprøver her i Landet.

Naar jeg i det efterfølgende fremsætter nogle Bemærkninger til Forslaget, er det i ingen Henseende for at kritisere dette, men kun for at uddybe Emnet.

Jeg er selvfølgelig enig med Konsulent V. A., naar han hævder, at Præstationsprøverne maa være avlsmæssigt begrundet. Naar Hr. V. A. dernæst hævder, at Prøver, der er dikteret af Krav til Militærheste eller Eksportheste, er ensidige, er dertil at sige:

Med Militærheste mener Hr. V. A. mulig let Halvblod. Skulde der her i Landet blive Tale om en rationel Avl af let Halvblod, maa Formaålet for Avlen — som andetsteds — blive Avlen af en ædel, men dog stærk og kraftig Hest lige egnet til Ridehest, Kørehest og til Arbejde i Landbruget, og Præstationsprøver maa være lige saa nødvendige i denne Avl som inden for andre Avlsretninger.

Hvad Eksporthestene angaar, maa det vel antages, at de købes til Udlandet, fordi de har visse paa Eksportmarkedet ønskede Egenskaber. En rationel Avl, der forbedrer disse Egenskaber, vil vel ikke være uden Betydning. Hr. V. A. hævder jo selv dette (S. 178, c).

Naar Hr. V. A. hævder, at ensidige Brugsprøver ikke bør

vinde Indpas i den danske Hesteavl, kan man være enig med ham, for saa vidt han mener, at der ikke bør tillægges dem større avlsmæssig Betydning. Visse ensidige Brugsprøver — som Material- og Egnethedsprøver — der skal vise Hestens mulige eller øjeblikkelige Egnethed til et bestemt Formaal, er dog af økonomisk og vejledende Betydning saavel for Bruger som for Opdrætter og bør derfor ikke udelades.

Naar Hr. V. A. helt vil udskyde Højestekraftprøverne, er jeg ikke enig med ham heri. At Prøverne i Landbrugsarbejde maa være de vigtigste, er rimeligt. Det hævdes ogsaa af Professor Krüger, men han udskyder derfor ikke helt Højestekraftprøverne, men foreslaar dem afholdt i Sammenhæng med andre Prøver.

Oberregierungsrat Meyer, Leder af de fleste Præstationsprøver for svære Heste i Tyskland, der var her ved Bellahøj-skuet i 1938, udtalte, at Højestekraftprøverne var et værdifuldt Supplement til de andre Prøver.

Krüger siger om Prøverne af største Kraft, af største Hurtighed og for Arbejde over længere Distance (Kraftstreckenprüfung), at alle 3 Prøvemaader giver Lejlighed til at bedømme den almindelige Egnethed til Arbejde, Villighed og alle de Egenskaber, der udgør Hestens Brugsværdi.

Han hævder ogsaa, at Højestekraft og største Hurtighedsprøve over korte Strækninger er Supplement til de andre Prøver paa Udholdenhed og Hurtighed over længere Strækninger, hvor store Krav der end herunder er stillet.

Ligeledes med Hensyn til Bedømmelse af Konstitutionen og Hestens Villighed til at trække giver disse Prøver et godt Middel. Saavel Krüger som Terho hævder, at det er meget vanskeligt og usikkert ved Hestens ydre Optræden, Puls, Aandedræt, Temperatur, Sved o. s. v. at bedømme, hvor anstrengt Hesten er, og at man hidtil ikke har fundet noget Middel hertil. „Mest egnet“, siger Krüger, „er Højestekraftprøver, stigende Kraftprøver over bestemte Strækninger og Hurtighedsprøver.“ Højestekraftprøverne er simple, lette at anordne og at bedømme med Sikkerhed.

Det kan ikke benægtes, at Prøver for Markredskaber, f. Eks.

Plov eller Udholdenhedstrækprøver, kræver betydelig større Ulejlighed ved Anordning, Iværksættelse og Bedømmelse²⁾. Det vil være vanskeligt at forsyne alle deltagende Vogne eller Redskaber med Kraftmaalere. Ændringer i Vind, Vejr, Jordbundsforhold spiller ind. Ligesaa Forskelle med Hensyn til Vogne, Forspænding o. s. v.

Den Del af Bedømmelsen, der skal foregaa skønsmæssigt, er vanskelig, og forskellige Anskuelser kan gøre sig gældende. Ved Bedømmelsen af Hestens Gang hævder f. Eks. Krüger, at Hurtigheden i høj Grad afhænger af Skridtlængden, men at ogsaa Skridthurtigheden spiller en Rolle. *Hartman*³⁾ hævder, at det ikke er Skridtlængden, men Skridthastigheden, der er af afgørende Betydning for Præstationsevnen. Heste, der er meget villige til at trække, tager jo — som ogsaa anført af Krüger — korte og hurtige Skridt, naar de skal trække et tungt Læs.

Ved Omtalen af Prøveredskaberne bør man mulig ikke helt forbigaa den hollandske (*Visser*) og tilsvarende tyske (*Ehrenberg-Nitsche*) Hesteomgang⁴⁾, hvorved man paa den nemmest mulige Maade kan indstille til enhver ønskelig Trækmodstand og aflæse Resultatet af det udførte Arbejde samt lade Hesten arbejde, saa længe man ønsker, under ganske ensartede Forhold. De har den Ulempe, at de ikke kan flyttes, men kunde mulig med Fordel anvendes ved visse Avlscentre eller paa faste Dyrskuepladser.

Hvilke Prøvemethoder man nu end vil vælge, er det givet, at den danske Avl ikke i Længden kan skyde Spørgsmaalet Præstationsprøver fra sig.

For at faa den rette Værdi af Prøverne inden for de forskellige Avlsretninger er en nøjere Undersøgelse og Fastlæggelse af de Krav, der maa stilles til Dyrene, nødvendig. For Avlens Økonomi er det af Betydning, at der ikke stilles større Krav til Ydeevnen end nødvendigt i de Bedrifter og Erhverv, hvori Hestene skal anvendes. En unødvendig Stræben efter Størrelse og Masse bør undgaaes.

²⁾ Jeg henviser i saa Henseende til en Art. i *Hip. Tids.* 23-24/38 om Dauerzugleistungsprüfungen i Leck.

³⁾ *Landw. Jahrbuch* 81/35.

⁴⁾ Nylig omtalt i *Hip. Tids.*

Afkomsprøver maa afholdes i saa vid Udstrækning som mulig.

Det har jo ved talrige Undersøgelser rundt omkring vist sig, i hvor høj Grad Dyrets Udvikling kan paavirkes ved Behandlingen i de unge Aar. Svage Dyr kan gøres stærke ved god og stærke Dyr svage ved daarlig Behandling. Men det er kun Dyrenes egne Egenskaber, der paavirkes, og ikke de Anlæg, de giver i Arv til Afkommet. Kun ved stadige Prøver af Afkommet kan man opnaa nogenlunde Sikkerhed i Bedømmelsen af Avlsdyrenes Værdi. Ved denne Bedømmelse maa ogsaa tages Hensyn til de Forhold, hvorunder Afkommet er opvokset m. m.

Familieprøver maa være det endelige Maal for Afkomsprøverne.

Jeg vil haabe, at Hr. V. A.s Afhandling giver Stødet til, at Sagen snart sættes i Gang herhjemme.

Der bør nedsættes et Udvalg af Repræsentanter for de forskellige Hesteracer. Paa Grundlag af Hr. V. A.s Forslag og Studiet af de Resultater, man er kommet til andetsteds i Verden, bør der udarbejdes en endelig Plan for Igangsættelsen af Prøverne. Udvalget bør ogsaa tage den Opgave op at fastslaa de Krav, der maa stilles til de forskellige Racer. Oprettelsen af Præstationsstambøger bør ogsaa i Tide overvejes med det endelige Formaal, at Dyr, som ikke kan optages i disse, udskydes af Avlen.

H. Rørdam.

Konsulent *Th. Vendelbo Andersen* har i sin Afhandling om Præstationsprøver for Heste taget et Spørgsmaal, der har ligget brak alt for længe, op til systematisk Behandling. Det fortjener han Tak for.

Flere Lande har arbejdet med denne Sag i en Aarrække, og der er derfor allerede Erfaringer at bygge paa.

Nu maa den danske Hesteavl tage denne Sag op, ikke alene til Drøftelse, men til Gennemførelse.

Inden for Belgieravlen har Spørgsmaalet været paa Programmet det sidste Par Aar. Men — vil jeg stærkt understrege — det er naturligvis en Opgave, der ikke er eller skal være speciel

for en eller enkelte Racer, men en Opgave der har Bud til hele den danske Hesteavl.

Jeg giver Konsulent Vendelbo Andersen Ret i, at det ikke er en Opgave, der kan løses i Forbindelse med Dyrskuer — saa lidt som Kontrollen med Køernes og Svinenes Ydelse sker der.

De Former og Regler, hvorunder og hvorefter Præstationsprøverne for Heste skal ske, maa de Folk udforme, der skal sørge for Sagens Gennemførelse. Men hertil danner netop Vendelbo Andersens Afhandling et fortrinligt Grundlag. For øvrigt vil jeg foreslaa, at man kalder det *Arbejdsprøver for Heste*.

Prøverne maa være for Avlsdyrene. Derved kan Prøverne senere danne Grundlag for Afkomsundersøgelser og disse Basis for Udvalg.

At Arbejdsprøverne for Heste maa hvile paa Frivillighedens Grundlag nævnes for Fuldstændighedens Skyld.

Holger Hansen.

Mindre Meddelelser.

Landbrugsministeriets Tilsyn

med Anvendelsen af Statens Tilskud til Konsulentvirksomhed i landøkonomiske Foreninger, hvilket Tilsyn i over 30 Aar har været varetaget af Kontorchef H. C. Larsen, er fra 1. Juni overtaget af Landbrugskandidat, Fuldmægtig Th. Larsen, der i en lang Aarrække har været Medhjælper ved Tilsynet.

Landbrugets Prisforhold i April Maaned 1945.

(Ved Det landøkonomiske Driftsbureau).

Tabel 1. Priser i Kr. pr. 100 kg.

	1944			1945		
	Hele Aaret	Januar - April	April Md.	Januar - April	Marts Md.	April Md.
Landbrugsprodukter:						
Sødmælk (ab Mejeri) ¹⁾	28,03	28,95	28,95	28,95	28,95	28,95
Smør, Notering	389	389	389	389	389	389
do. do. + Tillæg	445	445	445	445	445	445
Ost, 20 pCt.	199	199	199	199	199	199
Æg	241	220	210	227	210	210
Slagterisvin, (sl. V.)	272	272	272	272	272	272
do. do. 80 $\frac{1}{2}$ kg og derover	288	288	288	288	288	288
Slagtekøer, Kbh., 1. Kl. (lev. V.)	130	130	130	130	130	130
Stude og Kvier, Esbjerg, 1. Kl. (lev. V.)	129	129	129	129	129	129
Smaaerise, Køge, Kr. pr. Stk. .	44	36	36	45	50	49
Kælvekøer, Odense, 1. Kl., Kr. pr. Stk. ²⁾	771	802	800	—	—	—
Unge Heste, Kr. pr. Stk.	2760	2736	2925	2728	2825	2760
Hvede	29,37	29,60	29,25	29,25	29,25	29,25
Rug	30,37	30,60	30,25	30,25	30,25	30,25
Byg, 2/r.	26,25	26,25	26,25	26,25	26,25	26,25
Havre	26,25	26,25	26,25	26,25	26,25	26,25
Hø	22,92	23,88	24,00	28,63	29,00	30,00
Kartofler, Sælgers St., Sjælland	17,89	15,03	15,50	19,61	19,13	19,63
Runkelroefrø	205	195	195	236	235	225
Kaalroefrø	188	155	155	226	223	215
Rødkløverfrø	603	561	560	661	650	630
Hvidkløverfrø	773	765	760	841	835	830
Hundegræsfrø	248	251	255	250	250	250
Alm. Rajgræsfrø ³⁾	162	163	160	165	165	165
Ital. do.	146	148	145	150	150	150
Kunstgødning:						
Kalksalpeter	26,15	24,60	24,90	24,75	24,85	25,10
Sv. Ammoniak	24,85	24,30	24,60	24,55	24,65	24,90
40 pCt. Kaligødning	19,11	19,15	19,45	19,80	19,80	20,00

¹⁾ Inkl. Tillæg.²⁾ Bestaaet Tuberkulinprøven.³⁾ Tidlige Stammer.

Korn = Maksimalpriser.

Tabel 2. Prisindeks. (Femaaret 1909/14 = 100).

	1944			1945		
	Hele Aaret	Januar - April	April Md.	Januar - April	Marts Md.	April Md.
Landbrugsprodukter:						
Sødmælk	267	276	276	276	276	276
Smør, Notering	186	186	186	186	186	186
do. do. + Tillæg	213	213	213	213	213	213
Ost	349	349	349	349	349	349
Æg	204	187	178	192	178	178
Slagterisvin	294	295	294	293	292	292
Slagtekøer (København)	224	224	224	224	224	224
Stude og Kvier (Esbjerg)	211	211	211	211	211	211
Unge Heste (Odense)	374	371	397	370	383	374
Hvede	213	214	212	212	212	212
Rug	255	256	254	254	254	254
Byg, 2/r.	204	204	204	204	204	204
Havre	218	218	218	218	218	218
Hø	334	348	349	417	422	437
Kartofler, Sælgers St., Sjælland	477	401	413	523	510	523
Kunstgødning:						
Kalksalpeter	130	127	129	128	129	130
40 pCt. Kaligødning	160	161	163	166	166	168
Vejede Prisindeks for:						
Mejeriprodukter	224	225	225	225	225	225
Husdyrprodukter, ialt	243	242	241	242	240	240
Korn	217	216	216	216	216	216
Planteprodukter, ialt	249	240	242	257	255	257
<i>Landbrugsprodukter, ialt</i>	244	242	241	243	241	242
Kunstgødning	159	158	159	155	155	156
Markfrø	289	289	289	320	320	320

Mejeribruget i Danmark 1944.

Af Mejerikonsulent *H. M. Jensen.*

Mælkeproduktionen.

I de første Krigsaar skete betydelige Reduktioner inden for det danske Husdyrbrug. Den tyske Besættelse i 1940 medførte en fuldstændig Afbrydelse af Forbindelsen med Landene, fra hvilke Importen af Fodermidler tidligere fandt Sted, og de smaa Afgrøder, der høstede i Besættelsens første Aar, nødvendiggjorde en Indskrænkning. Den gode Høst i 1943 bevirkede imidlertid, at Kreaturbestanden atter gik frem, og denne Fremgang har kunnet fortsættes ogsaa i 1944. Efter den officielle Kreaturtælling den 3. Januar 1944 begyndtes Aaret med 1 469 000 Malkekøer og Kvier, som havde kælvet. Ved Tællingen den 30. December 1944 var Bestanden vokset til 1 532 000 Dyr, og tillige var Ungkreaturerne Antal opadgaaende. Stigningen, 63 000 Malkekøer i Aarets Løb, svarer til 4,3 pCt., og Antallet ligger kun 3,9 pCt. under Tallet den 15. Juli 1939. Naar man sammenligner med Forholdene under Verdenskrigen 1914—18, hvor Landets Kobestand dalede med 21,8 pCt., er den Opretholdelse af Besætningerne, der nu har fundet Sted gennem mere end 5 Krigsaar med en langt fuldstændigere Udelukkelse af importerede Fodermidler intet mindre end en Bedrift.

Med Stigningen i Malkekøernes Antal er fulgt en ikke uvæsentlig Fremgang i Mælkeproduktionen. Denne kan, hvis Hjemmeforbruget paa Landejendommene anslaas til 350 Mill. kg, beregnes til 4 010 Mill. kg i 1945 mod 3 815 Mill. kg i 1943. Opgangen 195 Mill. kg svarer til Procenttallet 5,1. Produktionsstigningen fandt Sted i Aarets 3 første Kvartaler, hvorimod der i sidste Kvartal trods Besætningsforøgelsen produceredes mindre Mælk end i 1943. Forklaringen herpaa maa søges i Fod-

ringsforholdene, der paa Grund af Vejret blev noget unormale. Græsvæksten standsede næsten helt i den usædvanlig varme og tørre Sommer, og Rodfrugternes Udvikling hæmmedes stærkt. Efteraarsgræsningen gav derfor ikke det ønskede Udbytte, og Roehøsten blev under Middel, hvorfor Fodringssituationen ikke stillede sig saa gunstig som Aaret før.

Som nævnt er Oplysningerne om Hjemmeforbruget anslaaede Tal og derfor noget usikre, hvorimod Angivelserne for den Mængde, Mejerierne indvejer, maa regnes for paalidelige. Mængden opgives for 1944 til 3660 Mill. kg, hvilket er 5,6 pCt. mere end i 1943. Hvad Kvaliteten i den indvejede Mælk angaar, har Fremgang næppe været at spore. Den fra 1. Januar 1944 skete Forhøjelse af Reduktasefradraget har endnu ikke haft den tilsigtede Virkning, og Aarsagen hertil er utvivlsomt at søge i Landbrugets Mangel paa Arbejdskraft. Udstrakt Brug af Malkemaskiner og utilstrækkelig Renholdelse af disse er mange Steder Skyld i, at Mælken leveres i daarlig bakteriologisk Tilstand. Som Bidrag til Klarlægning af Fodermidlernes Indflydelse paa Mælkens Beskaffenhed har baade De danske Mejeriforeningers Fællesorganisation og Fyns Mejeriforening iværksat omfattende Undersøgelser af Ensilage. Ikke mindst de fynske Undersøgelser bekræfter den praktiske Erfaring, at uheldig Ensilage rummer en Fare for Mejeriprodukternes Kvalitet. — Ligesom de foregaaende Aar er der af De danske Mejeriforeningers Fællesorganisation udført et betydeligt Oplysningsarbejde for Forbedring af Mælken, og et stort Antal Malke- og Hygiejnekursus er afholdt. Arbejdet for Kvægtuberkulosens Udryddelse nærmer sig sin Afslutning, og Kastningsbekæmpelsen er mange Steder paabegyndt. Begge disse Foranstaltninger, der vel har økonomisk Betydning for Landbruget, bør ogsaa paaskønnes af Landets øvrige Befolkning, idet de indirekte tjener Folkesundhedens Fremme.

Mejeriernes tekniske Forhold.

I Mejerierne er Gennemførelse af nødvendige Vedligeholdelser af det tekniske Udstyr i 1944 blevet endnu vanskeligere end i de foregaaende Aar. Centrifuger har ikke kunnet frem-

skaffes i det Omfang, Fornyelsen kræver, og en Omskiftning til brændselsbesparende Pladepasteuriseringsanlæg fra Tre-Apparat-Systemet kan heller ikke praktiseres i den ønskede Udstrækning. Paa Grund af øget Smuldproduktion i Moserne har mange Mejerier paa Øerne Besvær med at erhverve sig Tørv til Brændsel. Enkelte har derfor anskaffet sig Tørvebriketmaskiner for at kunne oparbejde Smuld til et brugeligt Brændsel, medens Halmfyring for andre har været Midlet til Overvindelse af Brændselsvanskelighederne.

I det sidste Aars Tid er der blevet nogen Interesse for Oprettelse af Andelsvaskerier og Kød-Frysehuse i Forbindelse med Mejerierne. Tanken om Andelsvaskerierne er vist nok kommen fra Sverige, og Ideen til Central-Fryseanlæg stammer fra Amerika, hvor Udbredelsen i Løbet af Trediverne skal være blevet betydelig. Baade Andelsvaskerier og Kød-Frysehuse vil sikkert være udmærkede Foranstaltninger hver for sig; men med Mejeribrug har de intet at skaffe, og det kan være noget beskæmmende at se Leverandørkredse, hvis Mejeriers Inventar er forældet, og hvis Ostelagre er under al Kritik, ofre 30—40 000 Kr. for at drive Kølehusvirksomhed.

Som det kniber med Vedligeholdelse og Fornyelse af Inventaret i Mejerierne, volder Anskaffelsen af Hjælpestoffer ogsaa Besvær. Smøreolier er kun til Stede i begrænsede Mængder, og Nødvendighedsartikler som Smørfarve og Salt fremkommer i Kvaliteter, der meget ofte har uheldige Virkninger paa de fremstillede Produkter.

Byernes Forsyning med Mælk.

Byernes Forsyning med Mælk og Fløde (beregnet som Sød-mælk) beslaglagde i 1944 i alt 575 Mill. kg Mælk eller 101 Mill. kg mere end i 1943. Stigningen i Forbruget udgør 21,3 pCt. og skyldes dels Knapheden paa andre Drikkevarer dels Befolkningens øgede Forstaaelse af Mælkens Værdi i Ernæringen. Den er blevet muliggjort ved Forlængelse af den i tidligere Aarsoversigter omtalte Suppleringsmælkordning, hvis Gyldighed i Efteraaret 1944 forlængedes til 27. September 1945. Efter Suppleringsmælkordningen er betydelige Kvanta af Mælk

tilført København og de større Provinsbyer fra de almindelige Produktionsmejerier. Betalingen har været den samme som foregaaende Aar, ligesom Detailpriserne ogsaa i det væsentligste er holdt uforandrede. De opgives for Københavns Vedkommende til at ligge 7 Øre lavere pr. Liter end før Krigen; men naar dette fremhæves, bør Værdiforringelsen, der er sket gennem Sødmælkens Standardisering og Nedsættelsen af Flødens Fedtindhold samtidig tages i Betragtning.

Om Rationaliseringen af Byernes Mælkeforsyning i Henhold til Lov af 5. August 1940 er kun hørt lidt i 1944. En enkelt Købstad har i Aarets Løb faaet indført en Mælkeordning; men endnu er Lovens Bestemmelser ikke opfyldt i Halvdelen af Landets Byer.

Smørproduktionen.

Da Byernes Forsyning har beslaglagt over Halvdelen af den Mælkemængde, Produktionen øgedes med i 1944, er det Kvantum, der har staaet til Raadighed for Oparbejdelse af egentlige Mejeriprodukter, kun steget fra 2991 Mill. kg i 1943 til 3085 Mill. kg i det sidst afsluttede Aar; men de i tidligere Artikler omtalte Foranstaltninger til Smørproduktionens Fremme: Forbudene mod Fremstilling af Piskefløde og Anvendelse af Sødmælk til Mælkekonserves samt Bestemmelserne om Konsummælkens Standardisering og Sænkning af Kaffeblødens Fedtindhold til 15 pCt. havde fortsat Gyldighed og hjalp med til at

Smørproduktionens maanedlige Størrelse (Mill. kg).

Maaned	1941	1942	1943	1944
Januar	9,7	8,3	7,5	8,7
Februar	8,5	7,1	6,5	7,8
Marts	10,0	7,8	7,7	8,7
April	10,3	8,1	8,7	9,3
Maj	11,3	9,7	12,9	12,9
Juni	13,5	11,9	13,7	14,8
Juli	11,6	11,3	13,4	14,3
August	11,0	10,3	12,4	12,7
September	10,7	9,5	12,1	11,3
Oktober	10,6	9,1	11,5	10,8
November	8,8	8,0	9,5	9,1
December	8,4	7,6	9,0	8,4

øge den fremstillede Smørmængde. Den steg i 1944 til 128,8 Mill. kg mod 124,9 Mill. kg foregaaende Aar. Opgangen 3,9 Mill. kg eller 3,1 pCt. følger Stigningen i Mælkemængden, idet Produktionen i Aarets sidste Kvartal laa lavere end i samme Tidsrum 1943.

Danmarks Produktion samt Ind- og Udførsel af Smør i Mill. kg.

Aar	Produktion	Udførsel						Værdi i Mill. Kr.
		Indførsel	I Drotter og Kasser	I Daaser	Flede	Ialt	Overskuds-udførsel	
1914		9,66	101,40	2,22	5,56	109,17	99,51	212,00
1915		3,73	102,95	2,05	0,08	105,08	101,35	273,00
1916		0,22	94,01	1,85	0,25	96,11	95,89	296,00
1917		—	60,23	1,17	0,01	61,41	61,41	241,45
1918		—	14,11	0,47	—	14,58	14,58	61,04
1919		0,31	35,64	1,04	0,17	36,85	36,54	207,54
1920		0,05	73,18	1,68	0,27	75,13	75,08	480,89
1921		0,39	91,62	0,64	0,09	92,35	91,96	433,27
1922		1,25	94,60	0,90	0,02	95,52	94,27	363,23
1923	132	1,83	110,33	1,30	0,01	111,64	109,81	483,62
1924	140	3,85	122,11	1,28	0,10	123,49	119,64	625,04
1925	141	2,09	121,53	1,24	0,13	122,90	120,81	540,62
1926	152	2,32	131,39	1,11	—	132,50	130,18	400,03
1927	162	1,74	142,16	1,05	—	143,21	141,47	426,00
1928	166	1,51	146,73	1,01	—	147,74	146,23	458,40
1929	179	1,67	158,12	0,92	—	159,04	157,37	475,72
1930	190	2,57	168,19	0,80	—	168,99	166,42	413,89
1931	195	1,82	171,12	0,53	—	171,65	169,85	358,50
1932	188	0,98	157,47	0,33	0,70	158,50	157,52	290,78
1933	185	0,88	150,32	0,40	—	150,72	149,84	256,23
1934	183	0,83	149,45	0,37	—	149,82	148,99	251,11
1935	173	0,42	137,86	0,44	—	138,30	137,88	274,89
1936	180	0,18	145,68	0,53	—	146,21	146,03	311,25
1937	183	0,02	152,37	0,60	—	152,97	152,95	354,31
1938	189	—	157,48	0,57	—	158,05	158,05	375,12
1939	182,7	—	148,47	1,33	—	149,80	149,80	367,20
1940	162,8	—	107,74	0,16	—	107,90	107,90	343,56
1941	124,6	—	53,70	—	—	53,70	53,70	273,92
1942	108,8	—	38,70	—	—	38,70	38,70	197,41
1943	124,9	—	55,60	—	—	55,60	55,60	283,62
1944	128,8	—	58,20	—	—	58,20	58,20	296,88

Produktionens laveste Grænse naaedes i Februar med 7,8 Mill. kg, og i Juni steg den til Maksimum 14,8 Mill. kg. Forskellen er 7,0 Mill. kg, og det Sæsonpræg, den giver Udtryk for, maa tages som et Tegn paa en noget uheldig Udvikling inden for dansk Mejeribrug. Regelmæssighed i Produktionen var dets Styrke i tidligere Tider; men de særlige Ernæringsforhold for Malkekvæget samt Ensartetheden i Smørprisen Sommer og Vinter har dels direkte dels indirekte været Aarsag til Forskydningen.

Det fremstillede Smør er enten afsat paa Hjemmemarkedet eller eksporteret. Smørrationernes Størrelse, 300 g ugentlig pro persona, har kunnet opretholdes uændrede hele Aaret 1944. Der krævedes til Rationernes Dækning godt 70 Mill. kg, hvilket er en Ubetydelighed mere end foregaaende Aar.

Om Eksportforholdene blev alle Oplysninger tilbageholdt under den tyske Besættelse. Med dennes Ophør er det atter muligt at bringe Talmateriale, der kan vise, hvorledes Eksportmængderne fordeler sig til forskellige Aftagerlande. Tallene i nedenstaaende Oversigt er hentet fra Statistisk Tabelværk, („Danmarks Vareindførsel og -udførsel“) samt Landbrugsraadets Meddelelser. Sammenlignes det anførte Eksportkvantum med Tallene i foregaaende Tabel, findes en betydelig Afvigelse, hvilket svarer til den Del af det tyske Smørforbrug her i Landet, der ikke købtes paa danske Rationeringsmærker, men afregnedes som Eksportsmør, selv om det ikke kom uden for Landets Grænser.

Oversigt over den danske Smøreksperts Fordeling (1000 kg).

	1940	1941	1942	1943	1944
Storbritannien	22 760				
Tyskland	80 821	51 088	26 819	40 497	40 310
Belgien	50				
Schweiz	1 925				
Finland	1 167	968	7 956	6 027	6 689
Norge		427	1 049	3 706	4 963
Sverige	724	150	1	224	600
Andre Lande	456	86			
Ialt	107 903	52 719	35 825	50 454	52 562

De opnaaede Smørpriser laa uforandrede gennem hele Aaret 1944. Eksportsmørret er siden 4. April 1941 betalt med 510,10 Kr. pr. 100 kg, og for Smør til Hjemmesalg har Prisen efter 25. Oktober 1940 i Henhold til Smørordningen været 389,00 Kr. pr. 100 kg. Smørordningen, der udløb den 1. Oktober 1944, forlængedes administrativt, og har Gyldighed indtil den 30. September 1945. Efter den bringes Smørprisen til Mejerierne (= Afregningssummen) ved Eksportafgift og Afgift paa saakaldt Industrismør samt Statstilskud op paa 445 Øre pr. kg Smør. Forskellen mellem dette Beløb og Hjemmemarkedsprisen udbetaltes oprindelig i Form af et Sødælkstillæg paa 2,5 Øre pr. kg Mælk; men da denne Form for Udbetaling nærmest virkede som en Præmiering af mager Mælk, ændredes Udbetalingsmaaden fra 31. Marts 1944, saaledes at der tilstilles Mejerierne et Beløb svarende til 56 Øre pr. kg Smør. For Konsummælkens Vedkommende foretoges ingen Ændring, og Tilskuddet er her stadig 2,5 Øre pr. kg. Samtidig med Nyordningen bebudedes en Efterregulering helt tilbage til 2. Oktober 1942, og hermed vil et af de Klagepunkter, der oftest er fremført mod Smørordningen, være bragt ud af Verden.

Gennemsnit af Københavns Smørnotering.

Aar	Øre pr. kg	Aar	Øre pr. kg	Aar	Øre pr. kg
1933	171,00	1937	224,98	1941	389,00
1934	161,13	1938	230,69	1942	389,00
1935	192,23	1939	238,66	1943	389,00
1936	206,55	1940	312,15	1944	389,00

De Overpriser, Smørhandelen har været i Stand til at betale, laa gennemsnitlig i 1944 ved 8,43 Øre pr. kg. Medregnes dette Tal, har Mejerierne i det sidst afsluttede Aar opnaaet en Gennemsnitspris af 453 Øre pr. kg Smør.

Betalte Overpriser (Øre pr. kg).

Aar	1. Kvartal	2. Kvartal	3. Kvartal	4. Kvartal	Gennemsnit
1940	5,04	4,61	6,55	8,84	6,26
1941	6,87	6,12	7,06	8,81	7,22
1942	7,45	6,92	7,11	9,54	7,76
1943	7,44	6,87	7,28	9,08	7,67
1944	8,59	8,28	8,11	8,72	8,43

Trods de unormale Afsætningsvilkaar, Smørproduktionen nu har arbejdet under gennem lange Tider, kunde der i 1943 paa-vises en svag opadgaaende Tendens i Kvaliteten. Opgangen fortsattes i 1944 at dømme efter Resultaterne fra Statens Smørbedømmelser. Fynske Udstilling, som afholdtes i Foraaret 1944, bekræftede Fremgangen, idet Gennemsnitskarakteren steg til 10,48 Points mod 10,13 Points i 1943. Hverken De østlige Øers eller Jydske Mejeriudstilling kunde afholdes i 1944.

Osteproduktionen.

I 1944 produceredes 39,1 Mill. kg Ost. Den fremstillede Mængde ligger kun 1,5 Mill. kg eller 3,7 pCt. lavere end i 1943, hvor dansk Osteproduktion naaede sin hidtil største Højde med ialt 40,6 Mill. kg. Inden for de fremstillede Mængder er i Sammenligning med foregaaende Aar sket en Forskydning fra Skummetmælks- og 10 pCt.s Ost til federe Typer, saaledes at 20 pCt.s Gruppen omfatter mere end Halvdelen af Produktionen. Aarsagen hertil maa søges i, at de Bestemmelser, Oste-mejerierne i 1944 var underkastede, muliggjorde et større Forbrug af Smørfedt ved Ostelavningen, end Tilfældet var i 1943. Ved Aarets Begyndelse havde Mejerierne, der ønskede at fremstille federe Oste, Lov til at anvende 30 pCt. af den Fedtmængde, som brugtes ved Ostningen i samme Tidsrum af 1939—40, medens Virksomheder, der ikke producerede Oste med højere Fedtindhold end 20 pCt. i Tørstoffet, var fritaget for enhver Begrænsning. Fra den 28. April 1944 forhøjedes Procenten til 70, og denne havde Gyldighed til 25. August 1944, hvorefter der skete en Nedsættelse til 30 pCt. Samtidig bortfaldt Særstillingen, som Mejerier, der producerede 20 pCt.s Ost, indtog. En Lempelse af Bestemmelserne skete dog igen fra 13. Oktober, idet Procenten hævedes til 50, og Produktionen af Ost med indtil 20 pCt. Fedt i Tørstoffet blev atter frigivet. Yderligere har Mejerierne i 20 pCt.s Gruppen gennem hele Aaret haft Tilladelse til at fremstille federe Oste i et Omfang, der svarede til 1 pCt. af den indvejede Mælkemængde, og hertil kommer, at Mejerier, som gennem Smørekseportudvalget har leveret Suppleringsmælk til Byerne, har faaet Lov at be-

Danmarks Produktion samt Ind- og Udførsel af Ost i 1000 kg.

Aar	Produktion	Indførsel	Udførsel	Overskuds- udførsel	Kasein- udførsel
1914		480	500	20	348
1915		385	4 300	3 915	51
1916		145	4 460	4 315	17
1917		18	5 934	5 916	106
1918		—	3 113	3 113	76
1919		256	2 597	2 341	34
1920		130	9 706	9 576	26
1921		246	12 541	12 295	8
1922		550	8 924	8 374	23
1923		331	5 458	5 127	85
1924		356	8 860	8 504	124
1925		387	8 520	8 133	83
1926		649	6 950	6 311	117
1927		501	5 282	4 781	189
1928		394	6 086	5 692	275
1929	25 000	294	6 583	6 289	400
1930	26 600	367	5 727	5 360	373
1931	25 400	276	4 274	3 998	39
1932	27 600	59	6 593	6 534	65
1933	29 000	36	10 078	10 042	36
1934	27 500	68	6 301	6 233	1 278
1935	29 000	105	6 663	6 558	419
1936	33 200	28	9 529	9 501	1 139
1937	30 700	23	9 375	9 352	1 997
1938	35 700	14	9 110	9 096	764
1939	32 900	10	9 590	9 580	734
1940	30 800	—	8 930	8 930	380
1941	29 100	—	6 032	6 032	358
1942	32 900	—	4 687	4 687	794
1943	40 600	—	2 187	2 187	275
1944	39 100	—	1 724	1 724	—

nytte en Mængde af 2 Fedtenheder pr. kg Suppleringsmælk til Fremstilling af Ost i Typer efter eget Valg, hvilket har hjulpet med til at give Produktionen af federe Oste det anførte Omfang.

Indskrænkningerne i Adgang til Kød og andre Paalægsvarer har under Krigen medført en stærk Stigning i Hjemmeforbruget af Ost. I 1943 regnedes med, at Eksporten udgjorde ca. 5 pCt. af Produktionen, og i 1944 dalede den yderligere

til omkring 4 pCt. Da Nedgang i Lagerbeholdningerne til- lige har gjort sig gældende gennem det sidste Aar, kan man gaa ud fra, at Hjemmemarkedet i 1944 har aftaget den hidtil største Ostemængde. Den eksporterede Ost er i Hovedsagen aftaget af Tyskland; mindre Partier er gaaet til andre

Oversigt over den danske Osteeksports Fordeling (1000 kg).

	1940	1941	1942	1943	1944
England	478	—	—	—	—
Tyskland	7 429	5 374	4 139	1 934	922
U. S. A.	214	—	—	—	—
Sverige	193	121	135	79	207
Norge	39	127	276	120	387
Finland	—	406	107	5	180
Schweiz	20	4	25	9	15
Belgien	284	—	5	40	13
Andre Lande	273	—	—	—	—
	8 930	6 032	4 687	2 187	1 724

Lande, med hvilke Samhandel har fundet Sted. Eksportprisen har nærmest været uforandret siden 1941, og da den ligger højere end Hjemmemarkedsprisen, opkræves en Eksportafgift, som gennem Ostekontingentfondet fordeles til de osteproduce- rende Mejerier. Heller ikke den her i Landet gældende Maks- imalprisordning er undergaaet væsentlige Ændringer. Den 29. August 1944 udvidedes den til ogsaa at omfatte Smelteost og Osteblandinger.

Det vilde være af Betydning, om Osten, ogsaa naar normale Forhold indtræder, vedblivende kunde hævde den Stilling i Er- næringen, som er naaet i Krigsaarene. En Forudsætning saavel for dette som for en eventuel Udvidelse af Eksporten er imid- lertid, at Kvaliteten opretholdes. Osteudstillingerne viser, at Mejerierne er i Stand til at fremstille gode Produkter. Allige- vel fremkom der i den varme Sommer 1944 mange begrun- dede Klager over daarlige Oste, og dette vil utvivlsomt blive medvirkende til, at en Kvalitetskontrol kan ventes indført, naar normale Forhold indtræder.

Sammen med Omtalen af Osteproduktionen er det naturligt

at nævne, at Fremstillingen af teknisk Kasein i 1944 har fundet Sted i mindre Omfang end foregaaende Aar, hvilket hænger sammen med en Standsning af Tekstil-Kasein-Fabrikationen. Ogsaa Produktionen af Foderkasein har været mindre, selv om Afsætningsforholdene siges at være gode. Hvorledes denne Produktion, der især er taget op af jydsk Mejerier, vil udvikle sig, naar Tilførsel af Oliekager udefra bliver mulig, lader sig ikke forudsige. Nogle af Mejerierne haaber at kunne fortsætte med Fremstilling af teknisk Kasein eventuelt til en dansk Galalithfabrik; men her maa det dog huskes, at Danmarks Import af Galalith før Krigen kun laa ved ca. 28—29 000 kg aarligt, og aabner der sig ikke Muligheder for Eksport, vil dette Forbrug næppe kunne bære en Fabrikation.

Mælkekonserves.

I de Aarsoversigter, som *Tidsskrift for Landøkonomi* har bragt under Krigen, har det ikke været muligt at give Oplysninger om den danske Fremstilling af Mælkekonserves. Fabrikernes Produktionsstatistik er ikke tilgængelig paa samme Maade som Mejeriernes, hvilket vel sagtens hænger sammen med hele denne Industris Driftsform. Da den væsentligste Del af de Varer, der fremstilles, gaar til Eksport, vil Udførselstallene imidlertid give et Indtryk af Fabrikationens Omfang, og da Oplysninger om de eksporterede Mængder nu atter maa bringes, kan der igen dannes et Skøn over den danske Mælkekonservesindustri.

Danmarks Udførsel af Mælkekonserves (i 100 kg).

	1940	1941	1942	1943
Mælk og Fløde, kondenseret	86 390	86 327	74 087	62 506
Mælkepulver	3 930	2 357	9 841	8 969

Tallene viser, at den stærke Nedgang i Eksporten, som gjorde sig gældende allerede i det første Krigsjaar, stadig har holdt sig. Markedet for Produkterne, der før Krigen omfattede hele Jorden, indskrænkedes, saaledes at der i 1943 kun skete Afsætning til Tyskland, Norge, Sverige, Finland og Belgien. Udførselen omfattede i 1943 følgende Produkter:

	100 kg	1000 Kr.
Sødmælk, sukret, kondenseret, hermetisk	56	7
Sødmælk, usukret, kondenseret, hermetisk	4 660	656
Skummetmælk, kondenseret, sukret og usukret, hermetisk	15 862	1 966
Mælk og Fløde, sukret, ikke hermetisk	41 928	4 254
Tørmælk, hermetisk	8 945	5 183
Tørmælk, Mælkepulver af Sødmælk, ikke her- metisk	24	11

Mejeriernes Driftsforhold.

Ligesom Tilfældet har været gennem en længere Aarrække, er der atter i Aar stillet Regnskabsmateriale til Raadighed fra fire veldrevne Andelsmejerier. Selv om direkte Sammenligninger ikke kan gennemføres, bliver det herved muligt at betragte Mejeribrugets driftsmæssige Forhold ud fra samme Grundlag som tidligere, og Artiklens Forfatter bringer derfor de paagældende Mejeriers Ledere sin bedste Tak.

Regnskabsudtog fra et fynsk Andelsmejeri med Ostelavning.

(Regnskabsaaret gaar fra 1. Oktober 1943 til 30. September 1944).

Aar	Mælkemængde	Forbrug til 1 kg Smør
1914	4 377 500 kg	25,5 kg Mælk
1919	2 290 800 "	25,2 " "
1939	5 280 829 "	22,5 " "
1943	3 569 856 "	21,4 " "
1944	3 806 833 "	21,5 " "

I Sammenligning med 1943 viser det sidst afsluttede Aarsregnskab, at Mejeriet har haft en Stigning i Mælkemængde paa 9,4 pCt.; men endnu ligger Tallet dog 27,9 pCt. lavere end i 1939. Fedtprocenten er dalet fra 3,94 i 1943 til 3,90 i 1944. Samtidig er Forbruget af kg Mælk til 1 kg Smør gaaet op med 0,1 kg.

Af Mejeriets særlige Osteregnskab fremgaar atter en betydelig Stigning inden for denne Produktionsgren, idet der er anvendt 1 716 500 kg Skummetmælk og 1 667 650 Fedtenheder mod henholdsvis 1 601 450 kg Skummetmælk og 737 480 Fedt-

enheder Aaret før. Den større Produktion og Oparbejdelsen af federe Oste har sat Osteriets Andel i Aarets Pengeomsætning op med 74 470,72 Kr.

Osteregnskabet.

Indtægt.

Der er solgt Ost for	278 975,23	Kr.
Der er solgt Valle for	25 304,08	"
Beholdning den 1. Oktober 1944	35 592,50	"
	<u>Ialt</u>	<u>339 871,81</u> Kr.

Udgift.

Brugt til Ost 1 716 500 kg Skummetmælk	192 882,05	Kr.
Brugt til Ost 1 667 650 Fedtenheder = 18 950 kg Smør	87 928,00	"
Omkostninger	26 665,90	"
Beholdning den 1. Oktober 1943	32 395,86	"
	<u>Ialt</u>	<u>339 871,81</u> Kr.

Naar Smørværdien i den anvendte Sødmælk er trukket fra, har Ostelavningen udbragt Skummetmælken i en Pris af 11,2 Øre pr. kg. Aarets Skummetmælkspris blev officielt angivet til 9,04 Øre pr. kg, saa den opnaaede Betaling maa betegnes som et smukt Resultat af Ostelavningen.

Af det fynske Mejeris Regnskab kan som Hovedresultater af Aarets Drift nævnes, at Smørprisen er udregnet til gennemsnitlig 464 Øre pr. kg, hvilket er 6 Øre mere end foregaaende Aar, og Prisen pr. kg Sødmælk naaede 29,6 Øre eller 0,1 Øre mere end i 1943.

Regnskabsudtog fra et stort jydsk Andelsmejeri med stor Ostelavning.

(Regnskabet gaar fra 1. Oktober 1943 til 28. September 1944).

Aar	Mælkemængde	Forbrug til 1 kg Smør
1914	5 674 838 kg	25,4 kg Mælk
1919	2 697 358 "	24,6 " "
1939	8 142 352 "	22,0 " "
1943	5 340 928 "	22,2 " "
1944	6 177 796 "	22,3 " "

Mejeriets Regnskab for Driftsaaret 1943—44 oplyser, at den Opgang i Mælkemængde, som kunde konstateres i foregaaende

Aar, fortsattes kraftigt, idet der indvejedes 15,7 pCt. mere Mælk end Aaret før. Endnu ligger den modtagne Mælkemængde dog 24,1 pCt. under, hvad der leveredes i 1939. Med Stigningen i Mælkemængde er fulgt en ubetydelig Nedgang i Mejeriets Gennemsnitsfedtprocent. Den er gennem sidste Aar dalet fra 3,84 til 3,83 pCt. Nedgangen er fulgt af en Stigning i Forbruget, der er gaaet op med 0,1 kg, fra 22,2 til 22,3 kg Mælk til 1 kg Smør. Smørprisen, som Mejeriet opnaede i 1944, var 464,5 Øre pr. kg mod 461,87 Øre pr. kg i 1943. Prisstigningen tillige med den større Mælkemængde har medført en stærk Forøgelse af Mejeriets Pengeomsætning. Det trykte Regnskab viser følgende Indtægtsposter:

Salg af 205 319 kg Smør	959 518,60	Kr.
Salg af 263 207 kg Ost	592 843,06	"
Salg af Valle, Mælk og Fløde til Andelshaverne	314 253,87	"
Detailsalg af Mælk og Fløde	202 371,21	"
Forskelligt	7 840,21	"
	<u>Ialt 2 076 826,95</u>	Kr.

Oversigt over Driftsudgifterne.

Driftsudgifternes Fordeling	Ialt Kr.	Øre pr. 1000 kg Mælk				
		1944	1943	1939	1919	1914
Mælkekørsel m. m. ...	62 854,70	1 017,4	1 078,7	501,4	1 030,0	243,8
Brændsel (m. Kørsel) .	44 741,32	724,2	708,2	181,7	599,4	83,0
Smørdritler og Mærke- stave samt anden Emballage	23 894,03	386,8	334,5	253,4	87,2	21,6
Salt, Løbe, Farve, Pergament m. m. ...	27 501,19	445,2	353,6	123,9	270,6	30,8
Olie	1 052,63	17,0	16,4	13,0	15,8	3,8
Kontorudgifter	2 341,97	37,9	41,4	18,5	32,2	11,0
Inventarets Vedligeh.	19 733,25	319,4	209,7	135,3	240,2	38,6
Bygningernes "	4 736,57	76,7	48,0	35,6	26,2	5,6
Voggenes "	1 526,30	24,7	7,0	14,3	71,2	26,6
Lønninger	55 347,23	895,9	835,3	352,0	613,3	152,0
Renter og Skatter	4 769,69	77,2	93,4	62,1	275,8	105,2
Forskelligt	4 227,95	68,4	76,9	24,3	31,7	42,8
	<u>252 726,83</u>	<u>4 090,8</u>	<u>3 803,1</u>	<u>1 715,5</u>	<u>3 293,6</u>	<u>764,8</u>

Mejeriets Omkostninger er steget med 49 608,61 Kr. siden foregaaende Aar, og selv om den øgede Mælkemængde tages i Betragtning, viser det sig, at Driftsudgifterne i Øre pr. 1000 kg behandlet Mælk er steget til 4090,8 fra 3803,1 eller ca. 7,6 pCt.

Mejeriets Ostelavning, der er af betydeligt Omfang, udvidedes yderligere i 1944, idet der ostedes 100 750 kg eller 3,9 pCt. mere end i 1943.

Osteregnskabet.

Indtægt.

Produktion af Ost	586 085,20 Kr.
Valle	31 884,13 "
Modtaget af Ostekontingentfondet	6 757,86 "
Ialt	<u>624 727,19 Kr.</u>

Udgift.

Ostet af ialt 2 699 800 kg Mælk med en Smørværdi af 49 430 kg Smør	223 193,76 Kr.
Skummetmælksværdien 2 650 370 kg à 12,13 Øre	321 533,43 "
Driftsudgifter	80 000,00 "
Ialt	<u>624 727,19 Kr.</u>

Den modtagne Skummetmælk har Mejeriets Andelshavere betalt med 10,0 Øre pr. kg. I 1943 var Prisen 9,78 Øre pr. kg. Pr. leveret kg Sødmælk er til Andelshaverne udbetalt 29,04 Øre eller 0,07 Øre mere end i foregaaende Regnskabsaar.

Regnskabsudtog fra et stort vestjysk Andelsmejeri.

(Regnskabet gaar fra 1. Oktober 1943 til 30. September 1944).

Til Mejeriet er i Aarets Løb leveret 4 203 845 kg Sødmælk, hvilket er 19,7 pCt. mere end i 1943, hvor der blev modtaget 3 595 602 kg Mælk paa Mejeriet. Om den betydelige Stigning i Mælkemængden skriver Mejeribestyreren i sine Kommentarer til Regnskabet, at den kan synes ret mærkelig i en Tid, hvor al Tilførsel udefra er standset; men Aarsagen maa formodentlig søges i, at Vejrforholdene igennem et Par Aar har

været gunstig for de lettere Jorder. Der var i Mejerikredsen en god Høst af saavel Hø som Roer at fodre op i den milde Vinter 1943, og den gode Græsning, som Sommeren 1944 medførte, betingede yderligere en Øgelse af Mælkeproduktionen. Trods den stærke Opgang i Mælkemængden har Gennemsnitsfedtindholdet kunnet stige fra 3,65 pCt. i 1943 til 3,72 pCt. i 1944. Samtidig er Forbruget dalet fra 24,0 til 23,76. Den opnaaede Smørpris var i Regnskabsaaret 470,20 Øre pr. kg. Af dette Beløb skyldes 61,44 Øre pr. kg Smørordningen. Mejeriets Penge-regnskab omfatter følgende Indtægtsposter:

I n d t æ g t.	
Salg af Smør	786 043,69 Kr.
" " Sødmælk	59 334,43 "
" " Skummetmælk og Kærnemælk	127 748,87 "
" " Fløde	33 720,93 "
Renter	2 448,01 "
Forskelligt	15 054,70 "
	Ialt 1 024 350,63 Kr.

Oversigt over Driftsudgifterne.

Driftsudgifternes Fordeling	Ialt Kr.	Øre pr. 1000 kg Mælk				
		1944	1943	1942	1941	1940
Kørsel af Mælk o. a...	54 729,85	1 301,9	1 311,3	1 374,4	1 031,7	611,2
Lønninger	22 909,26	545,0	602,6	569,0	450,8	257,6
Brændsel	22 387,92	532,6	496,5	376,6	248,7	266,3
Emballage til Smør ..	9 791,34	232,9	241,1	216,4	234,6	230,1
Rengøringsmidler, Salt, Farve, Olie	2 434,91	57,9	64,3	98,4	83,3	84,5
Vedligeholdelse af In- ventar og Bygninger	7 031,77	167,3	150,0	263,0	130,9	56,9
Skatter, Forsikringer og Foreninger	2 435,40	57,9	71,0	88,4	63,6	42,3
Renter	1 665,00	39,6	56,3	75,0	77,2	53,5
Andre Udgifter	1 651,91	39,3	38,3	59,6	44,4	29,1
	125 037,36	2 974,4	3 031,4	3 120,8	2 365,2	1 631,5

Mejeriets Driftsudgifter er i 1944 steget med 16 037,77 Kr., hvilket er 14,7 pCt. mere end Aaret før. Da Opgangen i Mælke-

mængden som foran nævnt har været 19,7 pCt., vil Driftsudgifterne beregnet pr. 1000 kg Mælk, ligesom i 1943 vise en lille Nedgang, idet de kun udgør 2974,4 Øre mod 3031,4 foregaaende Aar. Af Udgiftsposter, der viser nogen Stigning, kan fremhæves Vedligeholdelse samt Brændsel. Af Brændsel er foruden det, der er opført mellem de egentlige Driftsudgifter, efter Regnskabet yderligere brugt for 6 834,00 Kr. til Kartoffelkogning. Kartoffelkogningen har indbragt Mejeriet 8 182,00 Kr.

Regnskabsudtog fra et Andelsmejeri med Salg til en Kondenseringsfabrik.

(Regnskabet gaar fra 1. Oktober 1943 til 30. September 1944).

Regnskabet fra et Andelsmejeri med Salg til en Kondenseringsfabrik har i en Aarrække været benyttet i Aarsoversigten som et Eksempel paa Forholdene, hvor en stor Del af den indvejede Mælkemængde afsættes til en anden Virksomhed. Afsætningen skaffede i 1944 Mejeriet 34,4 pCt. af dets Indtægt og er hermed kommen til at udgøre lige saa stor en Part af denne, som Tilfældet var før Krigen. Salget er stadig sket til Kondenseringsfabrikken; men ifølge Mejeribestyrerens Oplysninger til Regnskabet er de leverede Produkter ikke benyttet til Oparbejdelse af Mælkekonserves. De er indgaaet som Suppleringsmælk i nærmeste Købstad, selv om Afregningen stadig er sket over Fabrikken. Leverancernes Størrelse og de opnaaede Priser var følgende:

116 586,0 kg	Fløde	à	135,67 Øre	pr. kg.	
404 793,0	"	Sødmælk	à	29,32 Øre	pr. kg.
668 734,0	"	Skummetmælk	à	10,34 Øre	pr. kg.

En Sammenligning mellem den opnaaede Betaling og Regnskabets øvrige Oplysninger vil vise, at der ved Salget er opnaaet en god Betaling for de afhændede Varer.

Mejeriets regnskabsmæssige Hovedresultater i de sidste Driftsaar har været:

	1944	1943	1942	1941
Indvejnet Mælkemængde, kg ...	3 299 336	3 047 837	2 809 152	3 045 643
Mejeriets Gennemsnitsfedtprocent	3,79	3,77	3,82	3,78
Smørrets Gennemsnitspris (Øre pr. kg)	463	479	459	445
Sødmælken er udbragt i (Øre pr. kg)	27,65	27,25	25,30	24,10
Andelshaverne har betalt den skummede Mælk med (Øre pr. kg)	10,0	9,6	7,0	6,95
Driftsudgifterne (Øre pr. 1000 kg)	2 765	2 870	2 530	2 470

I det sidste Regnskabsaar er Mejeriets Mælkemængde steget med 251 499 kg eller 7,6 pCt. Den opnaaede Smørpris har pr. kg været 16 Øre lavere end i 1943, hvor den var usædvanlig høj. Driftsudgifterne ligger 1,05 Øre lavere pr. kg Mælk, og dette i Forbindelse med en lille Stigning i Skummetmælksprisen har medført, at Sødmælken kunde udbringes i 27,65 Øre pr. kg eller 0,4 Øre mere end i 1943.

Skal Udviklingslinien i Aarets Mejeridrift bedømmes paa Grundlag af det spinkle Materiale, som fire gennemgaaede Regnskaber er, vil Stigningen i Mælkemængden være det mest fremtrædende Træk. Stigningen er sket uden væsentlige Ændringer i Fedtprocenten, og en større Produktion er blevet Følgen. Produktpriserne har været saa godt som uforandrede, og Driftsudgifternes Tal viser Opgang. Omregnes Driftsudgifterne paa Mælkemængden, vil det dog fremgaa, at Mælkenes Oparbejdelse i Mejerierne er foregaaet billigere end i 1943, og derfor er Nettoudbyttet pr. kg Sødmælk blevet en Ubetydelighed højere, end Tilfældet har været de nærmest foregaaende Aar.

Ensilerings Status 1945.

Vi bringer her første Del af en Artikel om Ensilerings Status, omhandlende det offentlige Indsats til Fremme af Ensileringen. I en følgende Artikel vil Forsøgsleder, Dr. agro. V. Steensberg redegøre for Spørgsmaalet set fra et landbrugsmæssigt Synspunkt.

Statens Støtte til Opførelse af Ensilagebeholdere.

Af Sekretær Johs. Laursen.

I Anledning af at det i Aar er fem Aar siden, Statens Støtte til Opførelsen af Ensilagebeholdere ved Landbrugsejendomme blev indledt, har Redaktionen af Tidsskrift for Landøkonomi ønsket at gøre Ensilerings Status op. Ogsaa som et Led i Overvejelserne om Efterkrigstidens Forhold synes det nyttigt at gøre op, hvad der er naaet paa de fem Aar og hvilke Erfaringer, der er indvundet.

Oprindelsen til Siloloven maa søges i en Indstilling af Januar 1940 fra Statsministeriets Produktions- og Raastofkommission. Denne Kommission, af hvis Medlemmer omtrent Halvdelen er aktive eller forhenværende Landmænd, havde i høj Grad Opmærksomheden rettet mod Mulighederne for en forbedret Udnyttelse af Landbrugets Raastoffer og havde saaledes Aaret før foranlediget Gennemførelsen af Staldhygiejneloven, efter hvilken der ydes Laan eller Tilskud til Opførelse af Ajlebeholdere og Møddingsteder.

Indstillingen om Fremme af Ensileringen skyldtes den væsentlige valutamæssige Besparelse saavel som den driftsøkonomiske Fordel for den enkelte Landbruger, som en mere rationel Bjærgning og Opbevaring af Græsmarksafgrøder og andre grønne Foderafgrøder vilde betyde. Kommissionen anbefalede især at søge gennemført en forbedret Højbjærgning samt at yde

Statsstøtte til Fremme af Ensileringen. Sidstnævnte Konserveringsmetode havde været kendt i en Aarrække, men var først i de senere Aar blevet gennemprøvet forsøgsmæssigt og i en vis Udstrækning i Praksis her i Landet. Derimod havde Metoden allerede længe fundet udbredt Anvendelse i Nordamerika. I Europa benyttede især Holland og Schweiz Ensilering; i de sidste 10—20 Aar havde navnlig Finland og Tyskland eksperimenteret med Ensileringen og var naaet til en Form, der kunde give et sikkert Resultat ogsaa for de Afgrøder, der især havde Interesse for Danmark, nemlig bælgplanterige Afgrøder samt Roetop. Kommissionen fandt, at Ensileringsmetoden fortjente at finde almindelig Anvendelse i dansk Landbrug til Bjærgning af alle grønne Afgrøder, som falder uden for den egentlige Høseson, eller som vanskeligt lader sig lave til Hø.

Efter Kommissionens Beregninger skulde Opførelsen af Ensilagebeholdere ved Landbrugsejendomme være en rentabel Foranstaltning. Naar Kommissionen alligevel foreslog Statsstøtte, skyldtes det, at man antog, at mange Landbrugere vilde have Vanskelighed ved selv helt at finansiere Arbejdet eller maa-ske ikke vilde føle sig tilstrækkeligt tilskyndede dertil, selv om det var økonomisk overkommeligt for dem. De foreslaede Foranstaltninger vilde dels virke valutabesparende og forøge Landets Forsyninger med æggehviderigt Foder og dels forbedre den enkelte Landbrugers Økonomi, og da der endelig til Opførelsen af Ensilagebeholdere fortrinsvis medgik indenlandsk Materiale og Arbejdskraft, fandt Kommissionen det samfundsøkonomisk fordelagtigt at lade Staten yde sin Støtte.

Kommissionen foreslog, at der blev stillet et Beløb af 5 Mill. Kr. til Raadighed som Laan til de enkelte Landmænd. Man tænkte sig en Del af Administrationen henlagt til Husmandsforeningerne og Landboforeningerne og disses sagkyndige. Et Medlem af Kommissionen fandt det naturligt, at Administrationen — i Lighed med hvad der var Tilfældet efter den Aaret før vedtagne Staldhygiejnelov — blev foretaget med Bistand af Grundforbedringsudvalgene, hvori der findes Repræsentanter for Husmands- og Landboforeninger, og dette Forslag blev lagt til Grund for Regeringsforslaget, dog saaledes

at Grundforbedringsudvalgene skal søge Samarbejde med en Konsulent udnævnt af Landbo- eller Husmandsforeningerne.

Lovforslaget blev fremsat for Folketinget den 2. Februar 1940 og fulgte i det store og hele Raastofkommissionens Indstilling. Der var paa Rigsdagen almindelig Tilslutning til Forslaget. Dog var der nogen Uenighed om en Bestemmelse om, at der ved Anlæg med Omkostninger paa 800 Kr. eller derover, saafremt der skulde antages Arbejdere til Udførelsen af Foranstaltningerne, skulde beskæftiges arbejdsløse, fortrinsvis Familieforsørgere og saadanne, som har forsikret sig mod Arbejdsløshed. I Praksis har Bestemmelsen dog næppe voldt større Problemer.

Ved Loven, der blev stadfæstet den 26. April, altsaa først efter Landets Besættelse, blev Landbrugsministeren bemyndiget til at anvende indtil 5 Mill. Kr. til Udlaan til Landbrugere til Opførelse af støbte eller murede Ensilagebeholdere med Oversilo, Afdækning og øvrige Tilbehør. Laanene skulde være paa $\frac{3}{4}$ af Omkostningerne og andrage fra 150 Kr. indtil 1200 Kr. pr. Ejendom. De skulde udbetales kontant, være rentefri i hele Løbetiden og afdragsfri i to Aar, hvorefter de skulde afdrages med $\frac{1}{10}$ halvaarlig. Det blev fastsat, at Laanene kun maatte anvendes til Dækning af Byggeomkostningerne, men ikke til Betaling af Gravearbejde. Laanene blev undtaget fra andre Kreditorers Retsforfølgning; de tinglyses og placeres bedst muligt med oprykkende Panteret, og saaledes at de i Forbindelse med forudgaaende Behæftelsers Restgæld faar betryggende Pantesikkerhed inden for 110 pCt. af Ejendommens Panteværdi. I særlige Tilfælde, hvor Ejendommens Handelsværdi betydeligt overstiger Panteværdien, og denne er uforholdsmæssig lav i Sammenligning med det i Ejendommen indestaaende 1. Prioritetslaan, kan Landbrugsministeriet meddele Dispensation fra Pantsætningsgrænsen. Derimod mente man ikke som ved Grundforbedringsloven og Staldhygiejneloven at kunne give Laanene Fortrinsstilling frem for ældre Prioriteter, vel nok især fordi der kunde rejses Tvivl om Anlæggenes Værdi efter Afspærringens Ophør.

Loven blev ikke anvendt i saa stor Udstrækning, som man

kunde have ventet i Løbet af Sommeren og Efteraaret 1940. Der blev saaledes kun ydet ca. 150 Laan; men der var dog vakt Opmærksomhed om Sagen. Om Efteraaret stillede Regeringen — navnlig paa Grund af den stigende Arbejdsløshed — Forslag om visse Ændringer i Loven, der derefter fik sin nuværende Udformning og blev stadfæstet den 31. Oktober 1940.

Maximumsgrænsen for Laan i særlige Tilfælde blev forhøjet fra 2000 Kr. til 3500 Kr. Af større Betydning var det dog, at der blev givet Landmændene Adgang til at opnaa Tilskud i Stedet for de rentefri Laan. Det antoges, at mange Landmænd ved Besætningsreduktioner vilde komme i Besiddelse af kontante Midler, som de kunde ønske at anvende til Opførelse af Siloanlæg, men at de vilde finde Udgifterne herved for store. Man ønskede derfor at fremme Silobyggeriet ved at yde et Tilskud, der nogenlunde svarede til det Offer, som Staten bringer ved at yde rentefri Laan. Tilskudet var i Forslaget fastsat til en Femtedel af Omkostningerne; men Folketinget ønskede at præmiere Tilskudsformen, hvorfor Tilskudet blev forhøjet til en Fjerdedel af Omkostningerne.

Træsiloer blev ikke anset for at være saa holdbare, at der burde ydes Laan hertil. Ved Lovændringen blev der derimod aabnet Adgang til at yde Tilskud til saadanne Siloer, dog kun dersom de var fremstillet af indenlandsk Træ. Mange Landmænd har foretrukket de billigere Træsiloer, enten fordi de kun regner med at ensilere i en kortere Aarrække eller paa Grund af Vanskelighederne med at skaffe Cement. I de sidste Aar har det i øvrigt ogsaa været vanskeligt at skaffe Træ og Søm til Træsiloerne.

Efter Indførelsen af Tilskudsformen viste der sig stor Interesse blandt Landmændene for at udnytte Loven. De fleste Siloer anvendes til Ensilering af Roetop, Lucerne og andre grønne Afgrøder, men i Sukkerroeegnene og Kartoffelegnene er der ogsaa ydet Støtte til Opførelse af Siloer til Sukkerroeaffald og kogte Kartoffler.

Den Fremgangsmaade, Landmændene maa følge, naar de ønsker at søge Laan eller Tilskud, er, at de selv eller gennem en Landbrugskonsulent fremskaffer Tilbud paa Opførelsen af

det ønskede Anlæg. Ansøgning indgives til Amtsraadskredsens Grundforbedringsudvalg. Saafremt Konsulenten finder Anlægget egnet og af en passende Størrelse i Forhold til Ejendommen, og Grundforbedringsudvalget herefter kan anbefale Sagen, videresendes Andragendet til Landbrugsministeriet. Dette kan maaske synes at være en omstændelig Fremgangsmaade; men det kan siges, at Samarbejdet mellem Konsulenterne og Grundforbedringsudvalgene i Praksis har formet sig gnidningsløst. Landbrugsministeriets Opgave bliver navnlig at paase, at Lovens Vilkaar overholdes, samt at der, selv om Grundforbedringsudvalgene arbejder ret selvstændigt, dog tilvejebringes fornøden Ensartethed mellem de enkelte Landsdele. Desuden udfører Landbrugsministeriet en Del Kontorarbejde, som det ikke vilde være praktisk at bebyrde Udvalgene med. Det er saaledes Ministeriet, der udfærdiger Pantebrevene og drager Omsorg for Tinglysning.

Priserne paa Siloer af ensartet Kvalitet har kunnet variere ikke ubetydeligt. Landbrugsministeriet har derfor ved et Par Lejligheder opfordret Grundforbedringsudvalgene til kun at afgive Indstilling om Laan eller Tilskud til Siloer, naar Prisen er passende. Har vedkommende Landmand fastholdt Ønsket om Anskaffelse af et dyrt Anlæg, er der undertiden bevilget Tilskud i Forhold til en af Grundforbedringsudvalget skønsomt ansat reduceret Pris. Senest er det den 28. Juni 1944 paalagt Grundforbedringsudvalgene at drage Omsorg for, at der ikke afgives Indstilling om Laan eller Tilskud til færdigstøbte Siloer (og Ajlebeholdere), hvis Salgspris er beregnet paa Grundlag af en højere Betonpris end den af Priskontrolraadet ansatte.

I Sommeren 1942 indførtes Cembrationering, og det blev snart vanskeligt at fremskaffe Cement til Opførelse af Ensilagebeholdere af det Kvantum, der blev stillet til Raadighed for Salg gennem de Handlende uden særlig Tilladelse. Efter Forhandling med Handelsministeriet fik Landbrugsministeriet derfor i Efteraaret 1942 gennemført en Ordning, hvorefter et begrænset Antal Indkøbstilladelser for Cement blev stillet til Raadighed for Grundforbedringsudvalgene. De Landmænd, der

ønskede at komme i Betragtning ved Fordelingen af denne Cement, maatte over for Grundforbedringsudvalgene afgive Erklæring paa Tro og Love om, at de havde truffet Aftale med en Haandværker om Opførelse af et Siloanlæg, at Arbejdet vilde blive udført med det samme, og at vedkommende ikke selv var i Besiddelse af eller kunde skaffe den fornødne Cement paa anden Maade. Lignende Tildelinger af Cement blev foretaget i 1943 og 1944.

Antallet af bevilgede Laan har i de forløbne næsten fem Aar indtil 1. April 1945 udgjort knap 400 til et samlet Beløb af omtrent 175 000 Kr. Knap 70 000 Kr. blev udbetalt allerede det første Aar, og Beløbet har, siden Tilskudsformen blev indført, været stadig dalende og udgjorde i 1944—45 kun godt 7000 Kr.

Det højeste Laanebeløb falder paa Viborg Amt med godt 17 000 Kr. Herudover er Laan paa ialt over 10 000 Kr. indtil 1. April 1945 kun ydet til Sorø, Maribo, Svendborg, Odense, Ribe og Haderslev Amter.

Fordelingen af Laan og Tilskud paa de enkelte Aar fremgaar af nedenstaaende Tabel.

Laan og Tilskud i Henhold til Siloloven.

	Laan Kr.	Tilskud Kr.	Tilsammen Kr.
1940—41	68 550	9 981	78 531
1941—42	43 018	507 205	550 223
1942—43	31 349	724 562	755 911
1943—44	22 700	484 911	507 611
1944—45	7 376	290 941	298 317
Tilsammen	172 993	2 017 600	2 190 593

Som det ses heraf, kom Lovændringen af 31. Oktober 1940 for sent til at faa nogen Betydning for Ensileringen af Høsten 1940. Til Gengæld blev der i Finansaaret 1941—42 udbetalt $\frac{1}{2}$ Mill. Kr. som Tilskud. Stærkest blev Loven udnyttet i 1942—43, da Beløbet androg 725 000 Kr. Derefter gik Udnyttelsen noget tilbage, idet det udbetalte Beløb i 1943—44 knap naaede $\frac{1}{2}$ Mill. Kr. og i 1944—45 knap 300 000 Kr. Aarsagen

til Tilbagegangen maa antagelig først og fremmest søges i Materialevanskelighederne, idet Cementtildelingerne næppe var tilstrækkelige, ligesom der ogsaa efterhaanden blev Mangel paa andre Materialer.

Nogen Betydning har det ogsaa haft, at Høsten af Roetop det sidste Par Aar ikke har været rigelig. Der er vel ogsaa Landmænd, der har ment, at naar de ikke fik begyndt med Ensilering i Krigens første Aar, vilde de ikke begynde hermed paa et Tidspunkt, hvor Krigens Afslutning kunde skimtes. Ensilerings Omfang efter Krigen vil først og fremmest afhænge af, hvilke Priser Foderkager kommer til at staa i. Bliver Oliekagerne ikke meget billige, vil sikkert de fleste af de Landmænd, der under Krigen har lært Ensileringen at kende, fortsætte Arbejdet. Andre vil vel høre op, maaske først og fremmest paa Grund af at Ensileringen er temmelig arbejdskrævende og tilmed skal udføres i en travl Tid. Som Konklusion tør man nok spaa Ensileringen en væsentlig større Udbredelse i Fremtiden end før Krigen, blandt andet ogsaa fordi Ensilering af specielle Afgrøder rimeligvis vil vinde øget Udbredelse. Naar Materialesituationen bedres, vil der antagelig melde sig Ønsker om Opførelse af ikke ganske faa Siloanlæg. Bliver Importforholdene, hvad man maa regne med, vanskelige i Aarene efter Krigen, vil Udviklingen kunne tage hurtigere Fart.

Ialt er som Laan og Tilskud ydet godt 2 Mill. Kr. Da Statens Tilskud og Laan kun er paa henholdsvis $\frac{1}{4}$ og $\frac{3}{4}$ af Udgifterne, er der i Opførelsen af Siloer investeret 8—9 Mill. Kr., hvoraf Landmændene selv har betalt 6—7 Mill. Kr. De enkelte Tilskudsbevillinger har gennemsnitlig været paa godt 100 Kr., svarende til en samlet Udgift paa godt 400 Kr. pr. Anlæg. En Tilskudsbevilling omfatter undertiden et Anlæg bestaaende af flere Siloer, men i andre Tilfælde paa den anden Side kun en Oversilo eller Undersilo.

Tilskudsbevillingernes Fordeling paa de enkelte Amtsrads-kredse fremgaar af efterfølgende Tabel.

Da Kredsene er ulige store, er der for at faa et Sammenligningsgrundlag foretaget en Beregning af, hvor stort et Tilskud der gennemsnitlig er bevilget hver Amtsrads-kreds pr.

Amtsraadskreds	Antal Bevillinger	Bevilget Tilskud Kr.	Tilskud pr. 10 Køer Kr.
København	121	15 500	18
Roskilde	374	47 300	17
Frederiksborg	397	54 700	13
Holbæk (herunder Samsø) ..	1 012	101 900	14
Sorø	784	102 200	17
Præstø	695	82 500	12
Bornholm	148	17 700	7
Maribo	212	69 700	10
Svendborg	1 395	188 600	23
Odense	901	141 200	30
Assens	489	91 700	35
Øerne	6 528	913 000	17
Vejle	1 559	145 100	17
Skanderborg	1 134	98 500	17
Aarhus	625	56 000	15
Randers	988	101 300	12
Aalborg	1 185	119 300	12
Hjørring	1 612	220 600	21
Thisted	475	44 400	9
Viborg	1 005	109 200	11
Ringkøbing	1 028	95 600	9
Ribe	1 236	99 100	11
Haderslev	884	82 300	15
Aabenraa	404	39 000	19
Sønderborg	387	39 600	20
Tønder	358	34 400	14
Jylland	12 880	1 284 400	14
Hele Landet	19 408	2 197 400	15

10 Køer. Det fremgaar heraf, at Fyn, især Vestfyn, har udnyttet Loven stærkest. Herefter følger Hjørring, Sønderborg og Aabenraa Amtsrads kredse, men ogsaa København, Roskilde, Sorø, Vejle og Skanderborg Amtsrads kredse har udnyttet Loven forholdsvis meget. I Gennemsnit for hele Landet er hidtil ydet Tilskud paa nøjagtig $1\frac{1}{2}$ Kr. pr. Ko, svarende til en Investering i Siloanlæg paa ca. 6 Kr. pr. Ko gennemsnitligt. Her til kommer de Anlæg, der er opført uden Statsstøtte samt det begrænsede Antal, hvortil der er ydet Laan.

Statistisk Departement har senest ladet foretage Optælling af Antallet af Ensilagebeholdere ved Landbrugstællingen i Sommeren 1943. Resultatet heraf var, at der fandtes Ensilagebeholdere ved 21 300 Landejendomme mod 14 900 i 1942 og 6 100 i 1941. Der fandtes i 1943 ialt 9 800 Ensilagebeholdere af Træ og 22 900 Ensilagebeholdere, murede, støbte eller lignende. Ensilagebeholdernes samlede Rumfang var 515 000 m³. Hertil kommer, at 1 800 Landejendomme ikke havde givet Oplysning om Beholdernes Art og Rumfang. 28 500 Landejendomme benyttede Jordkuler til Ensilage. Heraf havde 25 400 Ejendomme ikke andre Beholdere til Ensilage end Jordkuler. Ialt havde i 1943 ca. 47 000 Ejendomme eller 23 pCt. af samtlige Landbrugsejendomme Mulighed for Ensilering.

Efter Opførelsen af Siloer i Efteraaret 1943 og 1944 maa det antages, at henimod 30 000 Landbrugsejendomme nu raader over Siloanlæg. Antallet af Jordkuler er antagelig ogsaa steget noget, men dog paa Grund af den ringere Høst af Roeflade næppe saa meget som i Krigens første Aar. Det er saaledes stadig næppe meget over en Fjerdedel af samtlige Landbrugsejendomme, der har Mulighed for Ensilering.

Bygningsforskning i Landbruget. Et Par svenske Undersøgelser.

Af Arkitekt M. A. A. Kai Agertott.

Der er udsendt et Par nye Meddelelser fra „Statens Forskningskommitté för Lantmannabyggnader“, som fortsætter Ofentliggørelsen af Komiteens Undersøgelser af Landbrugsbyggeriet.

Den ene er en Redegørelse for „Nybyggnadsbehovet av bostäder för lantarbetare och innehavare av mindre jordbruk“, udarbejdet af Arkitekt *Gunnar Aspe*. Den anden er en Undersøgelse af „Nybyggnadsverksamheten inom jordbruket under åren 1943 och 1944“ af Agronom *Lennart Hjelm*. Begge Meddelelser er tilsluttede Komiteens første Meddelelse af *Lennart Hjelm*.*)

Arkitekt *Gunnar Aspe*'s Redegørelse arbejder med Omfang og Fordeling af Nybygningsbehovet ved Beboelsesbygninger for Landarbejdere og Landbrugere med Landbrug indtil 20 ha.

For disse mindre Landbrug udgør Boligens Byggeomkostninger paa det nærmeste Halvdelen af de samlede Byggeomkostninger, og en Billiggørelse er derfor afgørende for Driftens Rentabilitet.

Redegørelsen regner med det minimale Nybygningsbehov, som giver en beboelig Bolig i sundhedsmæssig Henseende, idet der foreløbig ses bort fra et Nybygningsbehov ved en eventuel Standardhævning af Landbrugets Byggeri i Retning af Byernes Boligstandard eller med Henblik paa en kommende Udvikling i Landbrugets Rationalisering.

Nybygningsbehovet deles i et normalt og et over normalt; det normale er det Behov, der aarlig er nødvendigt for at vedligeholde det bestaaende Byggeri og staar derfor i Forhold til Bygningernes Levetid; denne anslaaes til 67 Aar og det nor-

*) Se Tidsskrift for Landøkonomi 1944, Hæfte 10, Side 517.

male Nybygningsbehov til 1,5 pCt. Det overnormale Nybygningsbehov omfatter det Behov for Byggeri, der er opstaaet ved, at det normale Nybygningsbehov for tidligere Aar ikke er blevet inddækket.

Ved Hjælp af forskelligt tilgængeligt, statistisk Materiale udregnes Tabeller over Landbrugsbefolkningens Fordeling inden for Landsdelene og inden for de varierende Størrelser af Landbrug, og sideordnet hermed Landbefolkningens Boligmængde og dennes tilsvarende Fordeling.

Redegørelsens Resultat bliver en Oversigt over den øjeblikkelige Boligmængde og dennes Fornyelsesbehov.

	Øjeblikkelig Boligmængde i Rumenheder	Normalt Nybygningsbehov		Overnormalt Nybygningsbehov		Middelfamilie Personenheder	Middelbolig Rumenheder
		%	Rumenheder	%	Rumenheder		
10-20 ha Landbrug..	314 000	1,5	4 700	4,2	13 200	3,89	5,2
2-10 „ „ ..	766 000	1,5	11 500	5,6	42 900	3,47	3,6
Under 2 ha „ ..	600 000	1,5	9 000	5,5	33 000	2,0-3,4	3,0
Landarbejdere	125 000	1,5	1 900	5,5	6 900	2,92	2,5
Ialt...	1 805 000		27 100		96 000		

Beregningerne er udført med Statistik for Aarene 1936—40 som Grundlag og viser et overnormalt Nybygningsbehov paa 4—5,5 pCt. Lennart Hjelm's senere Undersøgelser viser, at Nybygningsvirksomheden i Aarene 1943 og 1944 har været langt under det normale Nybygningsbehov; der maa derfor regnes med et yderligere forhøjet overnormalt Behov.

Tabellen er forøget med en anden Opstilling fra Redegørelsen, hvori vises Middelfamiliens Personantal og Middelboligens Rumantal. I Gennemsnit er Boligerne rummelige; men Undersøgelsen har vist, at over Halvdelen af Boligerne i det mindre Landbrug har mere end 2 Personer pr. Rum, hvor Familien omfatter 3 eller flere Børn.

Redegørelsens Slutresultat er ikke differentieret i Landsdele, og Skellen mellem Træhuse og Stenhuse er ikke foretaget.

Redegørelsen slutter med Ønsker om mere differentieret og detaljeret Statistik over Landbefolkningens Familieforhold, Bolig- og Ejerforhold, hvorefter der altsaa skal tages fat igen.

Agronom Lennart Hjelm's Undersøgelse omfatter Bygninger inden for Landbrug med et Jordtilliggende over 2 ha og hensigter at belyse den forhaandenværende aarlige Nybygningsvirksomheds Størrelse og Byggeomkostningerne ved forskellige Slags Byggerier i Aarene 1943 og 1944.

Undersøgelsen af Ombygning og Reparation har maattet udskydes. Nybygningsmængden har fundet Udtryk gennem Enheder som Rumenhed for Boliger og Kreaturpladser for Økonomibygninger.

Undersøgelsen er baseret paa en Enquete foretaget mellem Formænd for Husholdningsselskabernes Sognekomiteer, og omfatter i Gennemsnit for hele Sverige 8 pCt. af Landbrugene (8,7 pCt. af Agerarealet) forholdsvis jævnt fordelt over Landsdelene og over de forskellige Størrelsesgrupper af Landbruget.

Undersøgelsens Resultater fremstilles i flere Tabeller og Diagrammer, de her gengivne giver et Overblik.

Diagrammet, Fig. 1, viser Omfanget af nybyggede Økonomibygninger udtrykt ved Antal opførte Kreaturpladser pr. 1000 ha Ager inden for forskellige Størrelsesgrupper af Landbruget og saaledes, at Norrland er udskilt fra det øvrige Sverige. Ved Enheden Kreaturplads forstaas en saa stor Del af en Staldbygning indbefattet Foderrum, Mælkerum og Høloft, som fædres for en fuldvoksen Ko, svarende til 2 Kvier eller Kalve, $\frac{2}{3}$ Hest, $\frac{1}{3}$ Plag eller Føl, $\frac{10}{3}$ Faar eller Geder, 5 Svin eller 20 Høns.

Af Diagrammet ses, at de i 1944 opførte Stalde har været større end de i 1943 opførte for saa godt som alle Størrelser Landbrug og særlig stor for Norrlands Vedkommende.

Fig. 2 viser et Diagram over nyopførte Boliger angivet i Antal Rumenheder uanset Rummenes Størrelser og med Køkkenet som et Rum.

Der er anvendt samme Opdeling som i Fig. 1, og de samme Forskydninger viser sig med et noget forøget Byggeri i 1944 og et særligt stort Byggeri i Norrland, dette sidste i Særdeles-

Fig. 1. Antal nyopførte Kreaturpladser pr. 1000 ha Ager i Aarene 1943 og 1944.

Man lægger Mærke til den store Byggevirkksomhed inden for Økonomi- og mibygningerne i Norrland. Det for 1944 angivne forholdsvis store Økonomibyggeri for Landbrug over 50 ha hidrører baade fra søndre og mellemste Sverige.

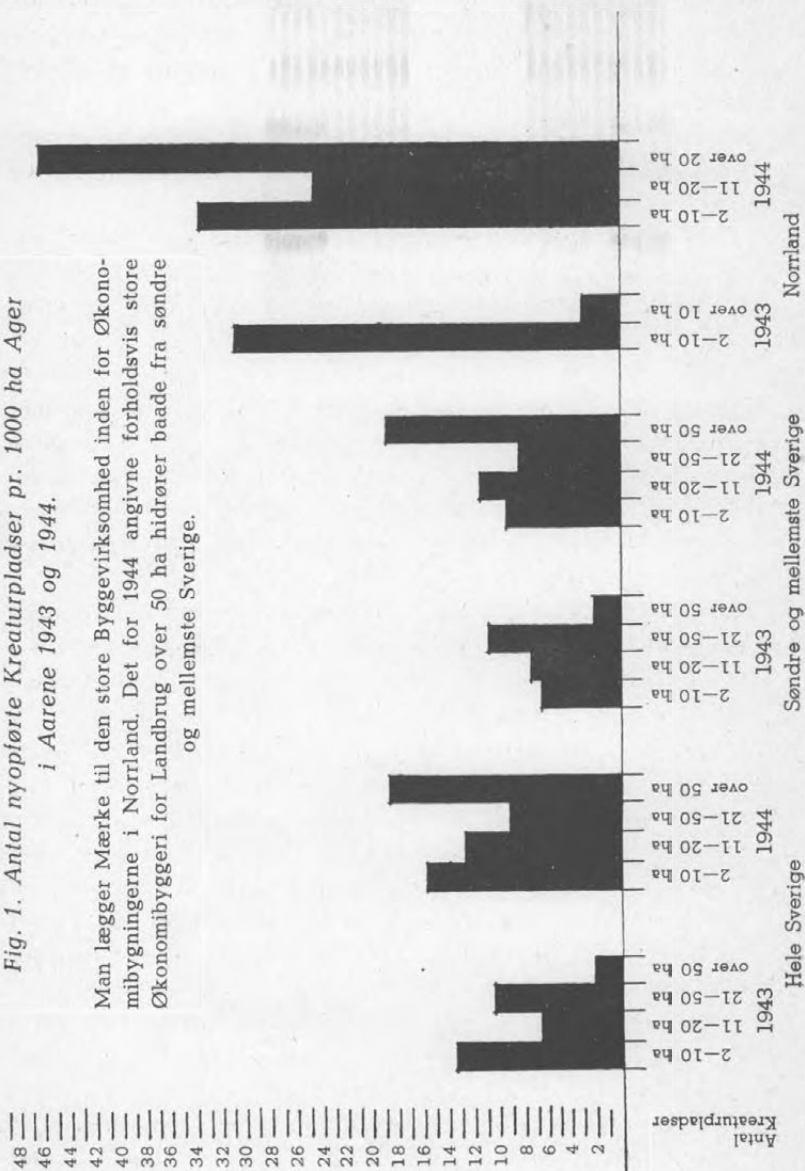

Fig. 2. Antal nyopførte Rumenheder pr. 1000 ha Ager
i Aarene 1943 og 1944.

Her viser sig ogsaa inden for Boligbyggeriet en meget stor Virksomhed i Norrlands mindre Landbrug.

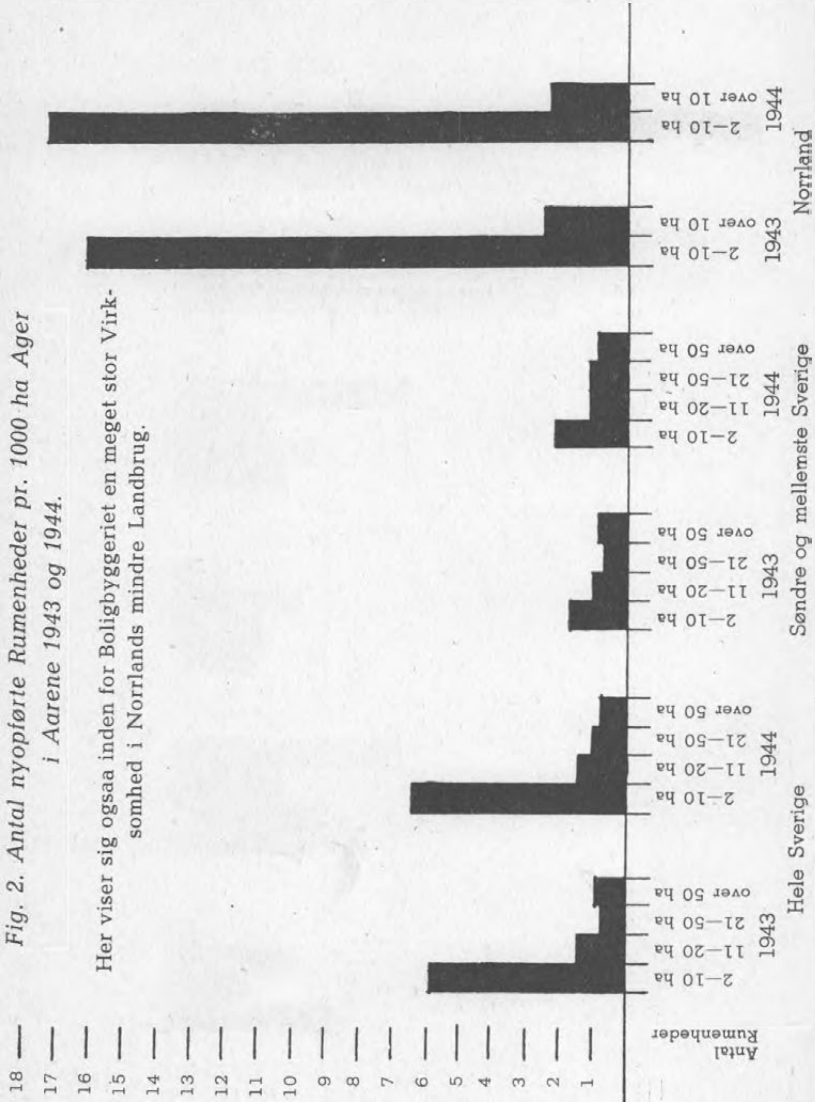
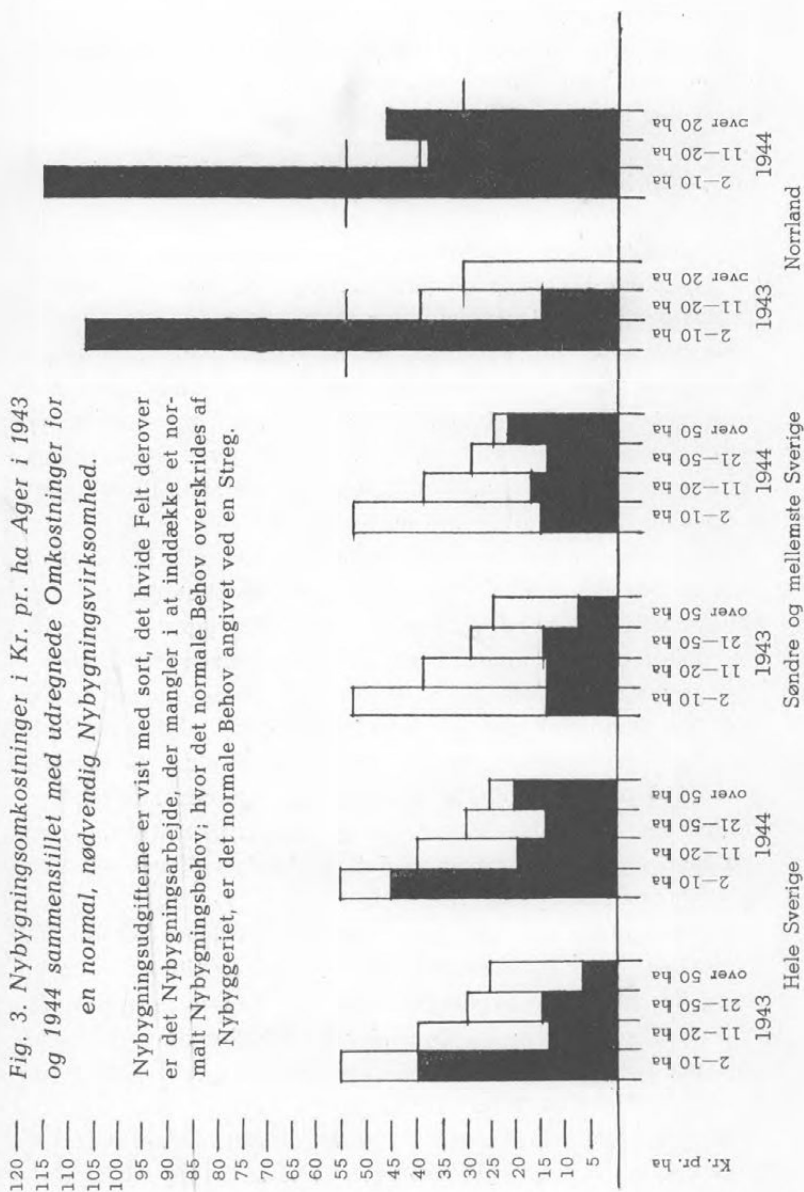

Fig. 3. Nybygningsomkostninger i Kr. pr. ha Ager i 1943 og 1944 sammenstillet med udregnede Omkostninger for en normal, nødvendig Nybygningsvirksomhed.

Nybygningsudgifterne er vist med sort, det hvide Felt derover er det Nybygningsarbejde, der mangler i at inddække et normalt Nybygningsbehov; hvor det normale Behov overskrides af Nybyggeriet, er det normale Behov angivet ved en Streg.

hed for Landbrug mellem 2—10 ha; ogsaa for det øvrige Sverige er Boligbyggeriet størst i det mindre Landbrug.

Paa Grundlag af Arkitekt Aspe's Redegørelse har man kunnet beregne hvor stor en Del, den nyopførte Boligmængde udgør af den eksisterende. For hele Landet er Forholdet 0,62 pCt. for 1943 og 0,69 pCt. for 1944. For det mindre Landbrug mellem 2—10 ha er Procenten 0,88 og 0,96.

I det sidste Diagram, Fig. 3, er Nybygningsudgifterne for Økonomibygninger og Beboelser vist sammenlagt, med samme Opdeling i Landbrugsstørrelser og med Norrland udskilt fra det øvrige Land.

Udgifterne er udtrykt i Kr. pr. ha. Hvor Nybygningsudgifterne ikke dækker det normale Nybygningsbehov (den normale Nybygningsprocent er sat til 1,5), er det manglende Nybygningsarbejde indføjet som hvidt Felt over Nybygningsudgifterne, der er vist med sort; hvor det normale Behov overskrides, er dette angivet ved en Streg.

Diagrammet viser, at naar undtages Norrland, har Nybygningsudgifterne ikke for nogen Gruppe dækket det normale Behov. Ved det mindre Landbrug har Nybyggeriet i Reglen været størst. Af en anden Tabel i Undersøgelsen fremgaar det, at Nybygningsprocenten for Beboelsesbygningerne er lavere end for Økonomibygningerne, undtagen for Norrland, hvor Forholdet er omvendt. Anledningen til den store Byggevirk-somhed i Norrland menes at skyldes Bygningernes mindre Hold-barhed dør, men ogsaa Statslaan og Tilskud til Byggeriet, som uddeles i stor Udstrækning til det norrlandske Landbrug, særlig til Beboelsesbygningerne.

Undersøgelsen kommer ikke ind paa, hvorledes de eksisterende Bygninger fordeler sig paa Træhuse og Stenhuse og en mulig forskellig Nybygningsprocent for disse; men det har været muligt at beregne de undersøgte Nybygningers Forde-ling paa Træhuse og Stenhuse, Norrland afviger dog ikke her fra det normale for hele Sverige.

Det vilde være interessant at se Resultatet af en videre Ud-forskning af Nybygningsprocentens Differentiering i Landsdele og Byggemaader.

Litteratur.

Fjerkræavl og Fjerkræhold.

Fjerkræavl og Fjerkræhold. Af S. Buus, J. Bælum, David Davidsen og A. Stenbæk. Udgivet af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab. (Det danske Forlag og L. H. S.-Forlag). 323 Sider. 155 Illustrationer. Pris Kr. 8,50.

Med Udsendelsen af Bogen Fjerkræavl og Fjerkræhold, hvis Forfattere er d'Herrer Konsulent S. Buus, Forsøgsleder J. Bælum, Konsulent David Davidsen og Dyr læge A. Stenbæk, har Det kgl. danske Landhusholdningsselskab imødekommet et fra mange Sider udtalt Ønske om en virkelig moderne og værdifuld Bog paa Fjerkræavlens Omraade.

Forfatterne har søgt at bringe vor Tids Viden, omfattende saavel praktiske Erfaringer som Forsknings- og Forsøgsresultater ud til danske Fjerkræholdere. Bogen er skrevet som en Vejledning for disse, og Hovedvægten er lagt paa at meddele Oplysning om de rent praktiske Spørgsmaal, som enhver Fjerkræholder støder paa i sit daglige Arbejde.

Med sine 323 Sider har Fjerkræavl og Fjerkræhold udførligt kunnet belyse de forskellige Emner inden for Fjerkræavlens, og de mange Billeder, der knytter sig til Teksten, supplerer denne paa en fortrinlig Maade.

I et stort og vægtigt Afsnit omtales Hønehuse og Løbegaarde. Den, der staar over for at skulle bygge et nyt og bedre Hønseshus, vil herfra kunne hente mange gode Raad og Erfaringer.

Efter en Omtale af de almindeligste Hønseseracer i Danmark behandles de vigtigste Avlsforanstaltninger, hvorunder Spørgsmaal om Krydsninger som Brugsdyr hører.

Gennem „Avlsarbejdet i Hønseserierne“ faar Læserne et Indblik i det Arbejde, der udføres paa Avlshønseserierne.

Alle Hønseserierne vil have Udbytte af at læse Afsnittet om

Fjerkræets Fodring, idet der gives grundig Besked om Næringsstoffer og Fodermidler, Hønsenes Fodring og Pasning samt Kyllingeopdræt. I en Omtale af Æggene og deres Behandling gives der Anvisning paa, hvordan der produceres gode Æg, en væsentlig Ting naar det erindres, at Æg før Krigen var vor tredie største Udførselsartikel.

Paa tilsvarende Maade er de forskellige Forhold vedrørende Kalkun-, Gaase- og Andehold gennemgaaet.

Sluttelig er der givet en udførlig Omtale af de almindeligste Fjerkræsygdomme. Det er forklaret, hvordan de ytrer sig, og hvorledes de bekæmpes. Da et Stykke Fjerkræ ikke har nogen særlig høj Værdi, er det sjældent, at man tilkalder Dyrlæge, fordi nogle er syge. Det er da af Betydning for Fjerkræholderen, om han selv kan finde ud af, hvad Dyrene fejler, og hvad han skal foretage sig. Der er derfor navnlig lagt Vægt paa en Omtale af de forebyggende Foranstaltninger.

Ved at læse Bogen om Fjerkræavl og Fjerkræhold bliver man klar over, at man for at faa en god Ægydelse af sine Høner ikke alene skal have Dyr af god Afstamning. De skal tillige fodres rigtigt, gaa i et velbygget og velventileret Hus og passes paa bedste Maade, saa Dyrene altid er i fuld Vigør, saa Sygdomme blandt dem kan undgaaes.

Det er kort sagt en lærerig Bog, der sikkert vil finde udstrakt Anvendelse, ogsaa fordi den er overkommelig baade af Omfang af Pris.

Dagbogsføringen i Landbruget.

Dagbogsføringen som et Led i Landbounddommens Uddannelse har ikke været ofret særlig Interesse. Dette hænger naturligt sammen med, at der ikke har foreligget Dagbøger, som var særlig egnede til Formaålet. De Dagbøger, der forelaa, var enten for svære at føre, eller ogsaa gav de ikke Mulighed for at føre de Optegnelser om Arbejdet, der var nødvendige for at faa et samlet Overblik over Bedriften som Helhed.

I Erkendelse heraf har Landhusholdningsselskabet ladet udarbejde 2 Dagbogstyper, en lettere Ud gave beregnet for de ganske unge og saadanne, som ikke har ret megen Træning

i skriftligt Arbejde, samt en Arbejdsdagbog med Driftsoptegnelser (udvidet Udgave) til Brug for dem, der har en Del praktisk Erfaring. Til denne Arbejdsdagbog knytter sig en Driftsoversigt, hvori de daglige Notater kan samles. Driftsoversigten er saaledes indrettet, at den — rigtigt ført — ved Aarets Slutning skulde give et samlet Overblik over Bedriften og derved være med til at opøve de unge i at skabe sig det Overblik, der er typisk for den dygtige Landmand og Driftsleder. Sidstnævnte Driftsoversigt vil dog først foreligge om nogen Tid.

Dagbogsføringen tjener ikke blot til at opøve de unge i at udtrykke sig skriftligt. Gennem de daglige Optegnelser hjælper den tillige med til at skærpe Iagttagelsesevnen, ligesom den træner dem i at skønne og vurdere med stigende Sikkerhed i mange forskellige Forhold.

Den udvidede Udgave af Arbejdsdagbogen med Driftsoptegnelser samt Driftsoversigten vil ogsaa kunne bruges af selvstændige Landmænd, der gennem regelmæssige Notater ønsker at følge deres Bedrifts Udvikling fra Aar til Aar.

Udkomne Bøger.

Foreningen af danske Landbrugskonsulenter 1920—1945. Ved H. K. Olsen. 69 Sider. (Odense 1945).

Danske Konsulenter vedrørende Landbrug, Havebrug, Husholdning m. m. Udarbejdet af Tycho Pedersen. Udgivet af Foreningen af danske Landbrugskonsulenter. 211 Sider. (Odense 1945).

Danmarks Kaninavlerforening 1895 — 6. Marts — 1945. Samlet og udarbejdet af P. Jelle Pedersen. 15 Sider. Ill. (Aarhus 1945).

Statsfrøkontrollen. Beretning fra det 73. Arbejdsaar fra 1. Juli 1943 til 30. Juni 1944. Ved Chr. Stahl. Særtryk af Tidsskrift for Planteavl, 49. Bind. 57 Sider. (Kbhvn. 1945).

Statsfrøkontrollen. Laboratoriemetoder til Bestemmelse af Spireevnen hos Lupinfrø, sammenlignet med Spiringen i Marken. Af Arne Kjær. Særtryk af Tidsskrift for Planteavl, 49. Bind. 15 Sider. (Kbhvn. 1945).

Millioner af Æg. 1895—1945. Dansk Andels Ægexport gennem et halvt Aarhundrede. Under Redaktion af Mathias P. Damm og J. Schmidt Hansen. Udgivet af Dansk Andels Ægexport. 162 Sider. (Kbhvn. 1945).

Det danske Landbrugs Historie, 28., 29.—30. Hæfte. Udgivet paa Foranledning af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab med Bistand af fagkyndige Medarbejdere ved K. Hansen, Statskonsulent. 216 Sider. G. E. C. Gads Forlag. (Kbhvn. 1945).

Den kongelige Veterinær- og Landbohøjskole. Aarsskrift 1945. Redigeret af Max Lobedanz. Udgivet af Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole. Indeholder følgende Afhandlinger: J. Vang: Typhula species on agricultural plants in Denmark, P. Ronnenberg: Undersøgelser over Smørfedtets Indhold af A-Vitamin og Karotin paa forskellige Aarstider, Axel Pedersen: Rødkløverens Blomstring og Bestøvning. Endvidere Selvbiografier af Aarets Doktorer. 141 Sider. (Kbhvn. 1945).

Den røde Bygning. Statens Administration. Af Johs. Laurson og Bjørn Svensson. 169 Sider. (Kbhvn. 1945).

Undersøgelser over Udtagning af Jordprøver. Ved Chr. Moth Bundgaard og Sigurd Larsen. Med Fejlberregning af R. K. Kristensen. Særtryk af Beretning om Landboforeningernes Virksomhed for Planteavlens paa Sjælland 1944. 20 Sider (Kbhvn. 1945).

De danske Kartoffelmelstfabrikkers Forsøgs- og Fremavlsvirksomhed 1944. XI. Ved O. Bachmann. 20 Sider. (Dyb-vad 1945).

25. *Beretning fra Fællesudvalget for Prøvedyrkning af Køkenurter.* Ved Lars Hansen, F. Junggreen Have og Asger Klougart. Særtryk af Aarbog for Gartneri 1944. 85 Sider. (Kbhvn. 1945).

44. *Beretning om Planteavlsarbejdet i Landboforeningerne i Jylland.* Samlet og udarbejdet af Foreningen af jyske Landboforeningers Planteavlsudvalg. Ved H. Land Jensen, Konsulent. 488 Sider. (Skanderborg 1945).

De samvirkende danske Landboforeningers Svinestambog XXXIII, Svin af Landrace og Yorkshirerace. Forfattet af K. M. Jensen, ledende Konsulent i Svineavl. Udgivet af De samvirkende danske Andelsslagterier. 295 Sider. Ill. (Odense 1945).

Landbrugets Prisforhold i Maj Maaned 1945.

(Ved Det landøkonomiske Driftsbureau).

Tabel 1. Priser i Kr. pr. 100 kg.

	1944			1945		
	Hele Aaret	Januar - Maj	Maj Md.	Januar - Maj	April Md.	Maj Md.
Landbrugsprodukter:						
Sødmælk (ab Mejeri) ¹⁾	28,03	28,65	27,45	28,59	28,95	27,15
Smør, Notering	389	389	389	389	389	389
do. do. + Tillæg	445	445	445	445	445	445
Ost, 20 pCt.	199	199	199	199	199	199
Æg	241	221	225	224	210	210
Slakterisvin, (sl. V.)	272	272	272	272	272	272
do. do. 80 $\frac{1}{2}$ kg og derover	288	288	288	288	288	288
Slagtekøer, Kbh., 1. Kl. (lev. V.)	130	130	130	130	130	130
Stude og Kvier, Esbjerg, 1. Kl. (lev. V.)	129	129	129	129	129	129
Smaagrise, Køge, Kr. pr. Stk. .	44	37	37	48	49	60
Kælvekøer, Odense, 1. Kl., Kr. pr. Stk. ²⁾	771	801	800	—	—	775
Unge Heste, Kr. pr. Stk.	2760	2789	3000	2702	2760	2600
Hvede	29,37	29,53	29,25	29,25	29,25	29,25
Rug	30,37	30,53	30,25	30,25	30,25	30,25
Byg, 2/r.	26,25	26,25	26,25	26,25	26,25	26,25
Havre	26,25	26,25	26,25	26,25	26,25	26,25
Hø	22,92	24,02	24,60	28,90	30,00	30,00
Kartofler, Sælgers St., Sjælland	17,89	15,60	17,88	19,69	19,63	20,00
Kunstgødning:						
Kalksalpeter	26,15	24,70	25,10	24,86	25,10	25,30
Sv. Ammoniak	24,85	24,40	24,80	24,66	24,90	25,10
40 pCt. Kaligødning	19,11	19,21	19,45	19,84	20,00	20,00

¹⁾ Inkl. Tillæg.²⁾ Bestaaet Tuberkulinprøven.

Korn = Maksimalpriser.

Tabel 2. Prisindeks. (Femaaret 1909/14 = 100).

	1944			1945		
	Hele Aaret	Januar - Maj	Maj Md.	Januar - Maj	April Md.	Maj Md.
Landbrugsprodukter:						
Sødmælk	267	273	261	272	276	259
Smør, Notering	186	186	186	186	186	186
do. do. + Tillæg	213	213	213	213	213	213
Ost	349	349	349	349	349	349
Æg	204	187	191	190	178	178
Slagterisvin	294	294	293	292	292	292
Slagtekøer (København)	224	224	224	224	224	224
Stude og Kvier (Esbjerg)	211	211	211	211	211	211
Unge Heste (Odense)	374	378	407	367	374	353
Hvede	213	214	212	212	212	212
Rug	255	256	254	254	254	254
Byg, 2/r.	204	204	204	204	204	204
Havre	218	218	218	218	218	218
Hø	334	350	358	421	437	437
Kartofler, Sælgers St., Sjælland	477	416	477	525	523	533
Kunstgødning:						
Kalksalpeter	130	128	130	129	130	131
40 pCt. Kaligødning	160	161	163	166	168	168
Vejede Prisindeks for:						
Mejeriprodukter	224	225	223	225	225	223
Husdyrprodukter, ialt	243	242	242	241	240	239
Korn	217	216	216	216	216	216
Planteprodukter, ialt	249	242	250	257	257	258
Landbrugsprodukter, ialt	244	242	242	242	242	240
Kunstgødning	159	158	160	155	156	156
Markfrø	289	289	289	320	320	320

Brandfare og Brandværn i Landbruget.

Der kan spares Millionbeløb paa
Landbrugets Brandkonto.

Af Konsulent *Fr. Mehlsen*, Dansk Brandværns-Komité.

Medens man i Landbrugskredse stedse har været indforstaaet med, at der bør forefindes et Brandvæsen, som kan tilkaldes, naar Brand opstaaer, har man ikke i samme Grad forstaaet, at det er endnu mere betydningsfuldt at lægge Vægt paa de forebyggende Foranstaltninger, og dog er der ingen Tvivl om, at der med god Virkning kan sættes ind paa dette Omraade. Der kan spares Millionbeløb paa Landbrugets Brandkonto.

Brandskader paa Landet kostede i 1944 alene i Bygnings-skader ca. 12 Mill. Kr. fordelt paa 1694 Brande. Hertil kommer Løsøreskaderne, for hvilke der ikke foreligger nogen officiel Statistik, men dette Beløb kan anslaaes til et noget lignende Tal, saa det samlede Skadebeløb i 1944 bliver ca. 24 Mill. Kr. alene af forsikrede Værdier. Det er Tal, som viser, hvor paakrævet et Brandværnsarbejde er.

For Aarene 1934—38 foreligger en Oversigt (den sidste inden Krigen) over Aarsagerne til Brandene paa Landet. Oversigten er udarbejdet af „Landbygningernes Brandforsikring“ og „Det gjensidige Forsikringsselskab Danmark“ og ser saadan ud:

Brandaarsager 1934—38.

Forsæt	3 pCt.
Uagtsomhed	32 "
Fejl ved Skorstene og Ildsteder	12 "
Lynnedslag	31 " *)
Selvantændelse	2 "
Petroleumsovne og Lamper	4 "
Elektricitet	6 "
Diverse	10 "

*) Heraf skyldtes ca. $\frac{9}{10}$ ikke-tændende Lyn, men de forvoldte kun $\frac{1}{10}$ af den samlede Skade ved Lynnedslag.

En saadan Oversigt kan naturligvis ikke gøre Krav paa at være helt udtømmende, da det i mange Tilfælde beror paa et Skøn, om man henfører en Brand til den ene eller den anden Gruppe, ligesom der ogsaa kan indløbe Fejl ved Opklaringen. Der er f. Eks. en vis Tilbøjelighed til at give den elektriske Installation Skylden, hvis man ikke kan finde anden Aarsag; men stort set er Oversigten god at drage Lære af.

Det er ikke tilfældigt, at Uagtsomhedsbrandene udgør ca. en Trediedel af samtlige Brande. Dermed skal ikke være sagt, at de, der er beskæftiget ved Landbruget, er mere uagtsomme end

Fig. 1. En Flagermuslygte
i brandfarlige Omgivelser.

Folk i andre Erhverv; men i Landbrugsbygningerne med deres brandfarlige Oplag, ofte under Straatag, er Risikoen for Brand større end de fleste andre Steder.

Tobaksrygning i brandfarlige Omgivelser.

Man vil endnu have Katastrofen paa Drejø i frisk Erindring. Det blev dengang hævdet, at Branden startedes af en Tække-mand, som røg Tobak under Arbejdet. Der nedbrændte 17 Gaarde og Huse. 14 Dage senere besøgte Forfatteren af nærværende Artikel Øen og tog derfra til en Nabø med en noget lignende

Bebyggelse. Man var her stærkt opskræmt af den frygtelige Katastrofe i det nærmeste Nabolag; men dette forhindrede dog ikke, at Øens Tækkemand tillidsfuldt røg paa sin Pibe under Arbejdet med at lægge nyt Straatag op paa en af Gaardene. Jeg henledte Ejerens Opmærksomhed paa Forholdet. „Vi kan ikke faa ham til at lade være“, var Svaret!

Mange Landmænd vil sige det samme, naar Talen er om Karles Tobaksrygning. Foran mig ligger en Brandsag fra Jylland. De optagne Fotografier viser en Brandtomt med Ruinerne af det, der engang var en velbygget Bondegaard.

Man ser et Nærbillede af Hestestalden. I den ene Ende af Fodergangen ligger en Dynge forkullet Hakkelse. Her er Branden opstaaet. En af Karlene fodrede Heste og bøjede sig over Hakkelsen med en tændt Pibe i Munden. Oven over Dyngen er der en Lem i Loftet. Loftet er brandsikkert, men Lemmen var ikke lukket, saa Ilden havde uhindret Adgang til Loftet og antændte det derværende Straafoder.

Her er altsaa Tale baade om Tobaksrygning direkte i Strid med Brandpolitiloven og Mangel paa Agtpaaagivenhed derved, at man ikke har lukket Loftslammen. Begge Dele er desværre almindelige Forseelser.

Den ulovlige Tobaksrygning er et vanskeligt Problem og ikke let at komme til Livs. Særlig galt er det, naar Ejeren selv overtræder Forbudet. Brandforsikringsselskaberne udleverer Skilte med Tekst: TOBAKSRYGNING FORBUDT — beregnet til Ophængning i Avlsbygningerne o. lign. Steder, og disse Skilte burde findes i alle Landbrugsbygninger, og derudover maa Ejeren direkte paatale Sagen. Det kan maaske have sin Interesse, at en Overtrædelse af Forbudet berettiger Ejeren til at bortvise paagældende Karl fra Pladsen, ligesom man ogsaa maa bemærke, at den Ejer, som undlader at informere sine Folk, i Tilfælde af Brand kan idømmes Bøde og faa Afkortning i Erstatningssummen.

Overalt, hvor Dansk Brandværns-Komité i disse Aar har Kursus for unge Landmænd, hvadenten det er paa Landbrugsskolerne eller ude paa Gaardene, bliver der gjort opmærksom paa Faren ved Tobaksrygning, ligesom Karlene advares mod at lade

Tændstikker ligge og flyde frit fremme paa Værelserne, hvor Børn kan gaa ind og tage dem for derefter at gaa hen til Halmstakken eller op paa Høloftet og sætte Ild paa.

Børns Leg med Tændstikker.

Man skal iøvrigt passe vel paa sine Børn. Børns Leg med Tændstikker forvolder hvert Aar ca. 300 Brande, hvoraf kun ca. Halvdelen forekommer paa Landet; men Brandskaden paa Landet er til Gengæld meget større end den tilsvarende Brandskade i Byerne, hvor der er mindre Brandfare og bedre Brandvæsen. Det er særlig Børnene i Alderen 3—7 Aar, det er galt med. Drengene er langt de værste. 90 pCt. af Brandvolderne er Drengene. Aarstiden spiller ogsaa en Rolle, idet ca. 40 pCt. af disse Brande forekommer i Foraarsmaanederne. Børnene, som i Vintertiden har opholdt sig inden Døre, hvor de har været under Opsyn, faar nu Lov til at tumle sig mere frit i de delvis tomme Avlsbygninger, og saa er det saa spændende med den Ild. Selv i denne Tid, hvor vi voksne har svært ved at skaffe os Tændstikker, faar Børnene paa en eller anden Maade fat i dem. Det mest almindelige Gemmested er Hylden over Komfuret, men man skal ikke slaa sig til Ro med, at Børnene ikke kan naa op til Hylden. De entrer Tørvekassen, en Stol eller noget andet, — op kommer de, naar det er det, de vil. Kan man ikke paa anden Maade (gennem Opdragelse) forhindre sine Børn i at røre Tændstikkerne, maa man simpelthen laase Tændstikkerne inde. Særlig galt er det at hængelægge Tændstikker i Udhusene, f. Eks. ved Vaskekedler, Foderkoger o. lign. Paa Falster brændte forrige Aar Laden og den indavlede Sæd paa en af de større Gaarde. Brandskaden udgjorde henved 300 000 Kr. Det var en femaars Dreng, som havde hullet en Kartoffel, fyldt den med Avner, sat et Rør i, taget en Æske Tændstikker, som laa paa en Foderkoger i Svinestalden, og saa under sine Forsøg med „Piben“ sat Ild i Laden.

En stor Del af disse Brande forekommer i Arbejderhjem, hvor Forældrene paa Grund af Forholdene er tvunget til at lade en større eller mindre Børneflok være overladt til sig selv i længere Tid af Døgnet, saaledes som det navnlig er Tilfældet

i Fodermesterhjem, i de til Herregaardene hørende Arbejderboliger o. lign. Steder. Ofte flytter disse Familier fra Sted til Sted, hvilket ogsaa er uheldigt for Børnene.

De farlige Halmstakke.

Børn har en særlig Forkærlighed for Halmstakke. Tænk paa det, naar De nu i de kommende Maaneder skal anbringe Halmen. Der skal være en Afstand paa mindst 8 m mellem Halmstak og Bygninger, hvor det er muligt; men kan man faa Afstanden større, er det tilraadeligt, og man maa absolut ikke nøjes med at lade Transportøren lige akkurat skubbe Halmen udenfor Ladeporten.

Udvælg omhyggelig Stakkenes Beliggenhed med Henblik paa, at den kan komme i Brand.

En Stakbrand udvikler en voldsom Varme, og opstigende Luftstrømme fører Gnisterne viden om og sætter Omgivelserne i Fare.

Det er i særlig Grad Husmødrene, som maa være opmærksomme paa Smaabørns Lyst til at lege med Tændstikker, og navnlig maa Mødrene ikke selv give Børnene Tændstikker. Blandt Brandsagerne fra 1944 forekommer et Tilfælde, hvor nogle Børn paa en Landejendom har opfundet en Leg, som de kalder: „Generatorbil“. Legen bestaar i, at Børnene fylder en Konservesdaase med Papirstumper og Halmrester, som de saa tænder Ild i. Moderen var indforstaaet med Legen, og det mest forbløffende var, at hun autoriserede den ved hver Dag at udlevere Børnene tre Tændstikker, indtil Gaarden brændte af.

Husgerning og Brandfare.

Ogsaa paa andre Omraader bidrager Damerne til, at Uagtsomhedsbrandene dominerer saa stærkt. Tænk blot paa det elektriske Strygejern, Tøjtørring paa Kakkellovn, Røgrør o. lign., Fernisdunke og Bonevoks anbragte til Opvarmning over aaben Ild, Petroleumslamper hængende med ubeskyttet Glas under Træloft eller i Nærheden af Gardin o. s. v.

Den varme Aske udgør et særligt Kapitel. Der udfoldes ofte en

ligefrem genial Opfindsomhed i Retning af at finde de mest brandfarlige Steder til at gemme Aske hen paa. Brandsagerne nævner saaledes: Skotøjsæsker o. a. Papæsker, henstillede under Trapper, i Garderobes, paa Lofter o. s. v. Trækasser er saare almindelige Gemmesteder, og navnlig er det en alt for udbredt Sædvane at tømme Askeskuffen ud paa halmfyldte Møddinger.

Blandt de mange Brande, som den varme Aske er Skyld i, kan nævnes Storbranden i Hvolbæk ved Skanderborg, hvor flere Gaarde nedbrændte til Grunden, fordi en ung Pige netop havde anbragt Asken paa Møddingen.

Der bør ved hver Ejendom findes en støbt eller muret Askeholder med brandsikkert Dække.

Ulovlige Sikringer.

Man maa dog ikke tro, at det altid er Damerne, der er uagtsomme og faar Bøder. „Skal jeg have Bøde for mine Tændstikker“, sagde en vred Kone for nogle Aar siden i en jysk Retssal, „hvad saa med min Mand? Han sætter hjemmelavede Sikringer i, naar han tærsker“! Dommeren var elskværdig og imødekom Konen, saa Manden fik sin Bøde, hvorefter Parterne ikke havde noget at lade hinanden høre. Det med de hjemmelavede Sikringer er nu ikke nogen *almindelig* Uagtsomhed. Det er en grov Overskridelse af Stærkstrømsreglementet og burde takseres skrapmere end til en almindelig lille Bøde.

Springer en Sikring, maa man udskifte den med en anden; springer denne ogsaa, er der Fare paa Færde, og man skal tilkalde en Elektriker. Det er forstaaeligt, om man selv prøver endnu en Gang, især hvis man er i fuld Sving med Tærskningen, og Elektrikeren er vanskelig at faa fat paa, men det er ulovligt, selv om der derfra og til hjemmelavede Sikringer er et langt Spring.

Tærskningsbrande. — Den elektriske Installation.

Hvert Aar efter Høst melder Aviserne dagligt om een eller flere Tærskningsbrande. Mange af disse Brande skyldes direkte Mangel paa Agtpaagivenhed. Det vil være naturligt her at gøre

opmærksom paa eventuelle Fejl eller Mangler ved den elektriske Installation. Hvor det er muligt, bør man lade en autoriseret Elektriker gennemgaa Installationen, før man starter Tærskemaskinen.

Installationen kan i Aarets Løb være blevet beskadiget eller slidt, saa den frembyder Brandfare. Særlig de ældre Installationer, som endnu findes paa adskillige Gaarde, og som kun bestaar af overspundet Ledningstraad ophængt paa Porcelænsknapper, er meget udsatte. Fugten raadner Beviklingen, den overgnaves af Skadedyr eller beskadiges paa anden Maade, hvorved der enten sker Overgang mellem Ledningerne indbyrdes eller Afledning til Omgivelserne. I begge Tilfælde kan der fremkomme Lysbuer, og er der saa letantændeligt Materiale i Nærheden, hvad der næsten altid er paa Landbrugs-ejendomme og da navnlig i Tærsketiden, vil der opstaa Brand. Særlig er Afledningen lumsk, idet den kan foregaa over et længere Tidsrum uden at give sig til Kende paa anden Maade, end ved at Maaleren snurrer en ekstra Omgang. I Almindelighed vil denne Afledning dog kunne konstateres, hvor Strømmen ledes til Metaldele eller fugtigt Murværk, idet disse saa vil „støde“. Mærker man saadanne „Stød“, skal man altsaa være klar over, at der gaar Elektricitet til Spilde, og at der er Fare paa Færde, hvorfor man ikke bør tøve med at tilkalde Elektriker, saa Fejlen kan blive rettet.

Overgang fra den ene Ledning til den anden medfører ret hurtigt, at Sikringerne springer, men der kan ogsaa ved Overgangen fremkaldes en Lysbue, der kan antænde Omgivelserne. Der er derfor al mulig Grund til at faa Installationen undersøgt, naar der forekommer Uregelmæssigheder. Et Sted har jeg set en Fodermester betjene Igangsætteren til Motoren ved Roevaskeren med en Roegreb for at undgaa „Stød“. Han holdt i Grenene og startede med Haandtaget og gjorde det med en Rutine, saa man tydelig kunde se, at det ikke var første Gang.

Man maa haabe, at de forældede Installationer, hvor Ledningerne er ophængt paa Porcelænsknapper, snart forsvinder. Bedre, men ikke helt gode, er de Installationer, hvor Ledningerne er beskyttet af Jernrør. Disse Rør kan angribes af Rust

udefra, og der kan samle sig Kondensvand indvendig, som raadner Isolationen. Dette sker især, hvor Ledningen føres mellem to Rum, der har forskellig Temperatur eller Fugtighed.

I alle moderne Installationer anvendes nu jernbaandsarmerede Blykabler, hvor der kan være Tale om Fugtighed. Disse Kabler yder en meget effektiv Beskyttelse for Ledningerne, men kan naturligvis beskadiges ved Stød og Slag af Arbejdsredskaber. Dette gælder iøvrigt alle Kabler. Ligger Kablerne paa Steder, hvor der er Risiko af denne Art, bør de beskyttes med Lister, f. Eks. hvis de oplægges direkte paa Lofter, der benyttes til Kornmagasiner.

Maalerskabene.

Et andet Omraade ved den faste Installation, som kan give Anledning til Brandfare, er de gamle Maalerskabe. Disse Skabe saavel som Knivafbryderne blev tidligere anbragt uden særlig Hensyn til Brandfaren, f. Eks. paa Stolper i Laden godt omgivet af Korn eller Halm, eller paa Muren i Køreladen, udsat for Paakørsel.

Skabene holdes gennemgaaende ikke i Orden. Man ser dem fyldt med Spindelvæv, Halmrester og Støv baade indvendig og udvendig. Hængslerne forfalder, saa Skabsdørene hænger og dingler eller er helt forsvundne. Enhver, der har Maalerskabe af Træ, bør forvisse sig om:

1. at Skabet og dets Omgivelser er fri for Støv og Spindelvæv og andet letantændeligt Materiale,
2. at Hængsler og Lukketøj er i Orden,
3. at Skabets, og herunder ogsaa Dørens, Inderside er beklædt med Asbest, galvaniserede Jernplader eller lignende.

Det mest effektive vil naturligvis være at udskifte Træskabene med vandtætte Støbejernsskabe. I moderne Installationer anbringer man undertiden disse Skabe og en Centralafbryder paa en Mast udenfor Bygningerne og begrænser derved Brandfaren i Tilfælde af Lynnedslag, idet man kan gøre Installationen spændingsløs under Tordenvejr. Dog bør man paa de Gaarde, der har eget Vandværk, som drives af en elektrisk

Pumpe, sikre sig, at Strømmen til denne gaar uden om Centralafbryderen.

Til den faste Installation hører ogsaa Lampestederne. Overalt i Udhuse, Vaskehuse o. lign. Steder skal Lamperne beskyttes af Glaskupler. Disse er i Mørklægningsperioden blevet fjernet paa mange Gaarde, fordi man anvendte Sparelamper, som ikke kunde give Lys nok gennem den som Regel snavsede Kuppel; men nu er Mørklægningen ophævet og Kuplerne maa frem igen.

Det hænder, at Lamper i Lader og paa Hølofter sættes til med Hø eller Halm. Man bør da forinden skrue Pæren af for ikke uforvarende at komme til at tænde Lampen. Sker dette, kan Varmen fra Lampen sætte Ild paa Omgivelserne.

Selv den bedste faste Installation kan som tidligere nævnt lide Overlast; men der er dog betydelig større Risiko for, at alle de løse Ledninger, som anvendes i stadig større Udstrækning, bliver beskadigede.

Begynd med at efterse Kontakterne og paase, at Stikkene ikke kan rokke, saa der danner sig Lysbuer inde i Kontakten. De løse Ledninger maa ikke anbringes paa Steder, hvor de kan beskadiges, f. Eks. sættes i Klemme i en Dør. Det er særlig galt med de Kabler, som anvendes i Avlsbygningerne. De er i Dag paa mange Gaarde i en sørgelig Forfatning, fordi det ikke er muligt at faa dem erstattet med nye. Beviklingen er slidt af eller sprængt umiddelbart ved Stikproppen, hvor Kablet paa Grund af forkert Ophængning ofte udsættes for et stærkt Træk i Forbindelse med en voldsom Bøjning — noget man let kan undgaa ved at ophænge Kablet i et Baand.

Kablerne maa ikke ophænges paa Søm, der vil ruste Beviklingen, og det skulde være en Selvfølge, at de ikke faar Lov til at ligge og flyde paa Logulve o. a. Steder, hvor der er Færdsel med Køretøjer eller Kreaturer. Adskillige saakaldte „Kortslutningsbrande“ kan sikkert føres tilbage til Kabler, som paa denne Maade har faaet Ulivssaar. Man bør vide, at Kabler saa lidt som andre elektriske Ledninger kan taale Fugt. Vand giver Elektriciteten en særlig Appetit paa at komme ud og lave Ulykker. Derfor er de Kabler, som anvendes udendørs

ved Brændeskæring, til Ajlepumper o. lign. samt Kabler, der anvendes i Roerum, særlig udsatte.

Saa vel stationære som ambulante Elektromotorer kan medføre Brandfare.

Kursus i Pasning og Brug af Elektromotorer.

Det var ønskeligt, om de unge Landmænd i hver Kommune kunde faa et Kursus i Pasning af disse som andre af Landbrugets Maskiner. Jeg har i Sommer haft Lejlighed til at følge en Række Kursus for unge Landmænd ude i Sognene og ser her, hvorledes Konsulenterne giver grundig Besked om Husdyrbrug og Planteavl. Paa samme Maade maa Maskinlæren kunne blive almindelig i den landbrugsfaglige Undervisning. Som det er nu, indtager Maskinerne en Pariastilling paa mange Gaarde. Man bruger dem, til de gaar i Stykker og gør Strejke, og saa sender man Bud efter Smeden eller Elektrikeren, to Personer, der i Høst og Tærseperioden derefter er lige saa vanskelige at faa fat i som Statsbanernes Færgebilletter i denne Sommer. Det koster Penge i Form af tabte Arbejdstimer og Haandværkerregninger, og Sløseriet med Materiellet frembyder i mange Tilfælde en ikke ringe Brandfare.

Udover det Tilsyn med de elektriske Installationer, som foretages paa Foranledning af Brandforsikringsselskabernes Ingeniører og Elektricitetsværkerne, har man flere Steder den Ordning, at den stedlige Elektriker hvert Aar før Høst efterser Elektromotorerne, skiller dem ad, smører og renser dem, efterser Kullene, Kablerne, Igangsætterne o. s. v. Her vilde der være god Lejlighed for Gaardens Karle til at faa lidt Anskuelsesundervisning. Man vil maaske indvende, at Tiden ikke tillader, at der spildes en hel eller halv Dag paa dette Arbejde; men der er ingen Tvivl om, at den Tid, som anvendes hertil, indvindes paa anden Maade. Karlene faar lært at starte og standse Motoren paa rigtig Maade: først Knivafbryder og dernæst Igangsætter, baade ved Start og Standsning. Det første kommer af sig selv. Det sidste maa man forklare. Standser man paa Igangsætteren og glemmer at trække Knivafbryderen og tage Stikproppen ud, er der Spænding paa Ledningen, som kan lave Ulykker. Det hører

ogsaa med til god Orden, at man efter endt Arbejde med Motoren ruller Kablet op og hænger det paa Plads. Hvor man har Motor med automatisk Afbryder, maa man være opmærksom paa, at disse Afbrydere undertiden nægter at fungere. Der kan være forskellige Aarsager hertil: Fjederen er for slap, Induktionsrullen afmagnetiseres ikke, Snavs eller andet. Man kan ikke selv ordne Sagen, men maa tilkalde Elektriker.

Det gælder om at have en Motor, der kan magte Arbejdet. Skal Motoren trække over sin Evne, løber den varm, og man griber saa til den ulovlige Udvej: at fjerne Motorkassen helt eller delvis. Motorkassen skal have tre Gange saa stort et Rumfang som Motoren, og den skal holdes fri for Halm, Spindelvæv o. a. letantændeligt Materiale. — Hvor mange gør det?

Man er tilbøjelig til at være mindre nøjeregnende med Anbringelse af de smaa stationære Motorer til Hakkelsesmaskiner, Pumper, Roevaskere o. lign. Jeg har set dem anbragt helt ubeskyttede i mistænkelig Nærhed af baade Hø og Halm. Der har naturligvis oprindeligt været en Kasse omkring dem; men den er af en eller anden Grund blevet fjernet. Ser Tilsynet en saadan Uregelmæssighed, bliver den paatalt, men Gaarden kan være nedbrændt, længe før Tilsynet naar frem. Det er sikrest at være sin egen tilsynsførende og være interesseret i, at Sagerne er i Orden. Et Sted har jeg set en indkapslet Motor til en Malkemaskine anbragt paa Staldloftet direkte ved Straafoder. Selve Motoren var der ingen Risiko ved; saa havde Elektrikeren jo næppe opstillet den; men Remskive og Rem arbejdede i Halm, som kan vikle sig om Akslen og derved forårsage Brand.

Det er Maskintilsynets Opgave at undersøge, om Remme, Remskiver, Aksler og iøvrigt alle roterende Dele er forsvarligt afskærmede og arbejder rigtigt. En ubeskyttet Rem eller Aksel kan lynhurtigt gribe fat i et Ærme eller en Arbejdsjakke, og saa gælder det Livet. Mange har mistet Livet og endnu flere Førligheden ved den Slags Ulykker.

Brandværnsmæssigt ligger Faren bl. a. i:

at Remmene enten er saa slappe, at de slæber paa, eller saa stramme, at de arbejder med for stor Friktion paa Remskiverne,

at Halmen vikler sig om Akslerne,
 at Lejerne mangler Smørelse,
 at Remskiverne er slørede,
 at Lejerne ikke er passende tilspændt,
 at Fundamenterne er forskubbede, saa Akslerne arbejder
 skævt.

Det er altsammen Forhold, som man i en travl Periode har saa let ved at overse. Man lader staa til, indtil det gaar galt. Der eksisterer en udmærket Bestemmelse om, at der under Tærskning skal være Slukningsmidler parat til Brug. Der er ikke ret mange, som kender denne Bestemmelse og overholder den, men opstaar der Brand, bliver der ganske givet ikke Tid til først at oplede Vandspande og derefter faa dem fyldt med Vand og komme i Gang med Slukningen.

Skal en Tærskningsbrand slaas ned, maa man kunne gribe ind i samme Øjeblik, man opdager den. Det er indvendt, at man ødelægger Maskinerne ved eventuelt at dænge Vand paa glødende Aksler eller Lejer. Det er muligt, men hellere dette, end lade Gaarden brænde af.

Justitsministeriets Bekendtgørelser.

I det foregaaende er der kun talt om de Tilfælde, hvor man anvender Elektricitet som Trækkraft. De, der anvender Vindmotorer, Lokomobiler eller Forbrændingsmotorer som Drivkraft, bør i egen Interesse hos den kommunale Maskintilsynsmand paa Stedet rekvirere følgende Vejledninger: Justitsministeriets Bekendtgørelser af 23. Januar 1935, 15. Juli 1941 og 21. Oktober 1936.

Disse Vejledninger udleveres gratis. Desværre er det saadan, at de Ejere, som har saa megen Interesse for Spørgsmaalet, at de studerer dem, ikke er de mest „brandfarlige“. De har saa megen Omtanke og sund Sans, at de ikke anbringer Lokomobiler eller Forbrændingsmotorer paa en saadan Maade, at der bliver Tale om Brandfare; men der er et forbavsende stort Antal Landmænd, som, selvom de kender Justitsministeriets Bestemmelser, alligevel ikke overholder dem, fordi de mener, at det kun er Paragrafer paa et Stykke Papir, der ingen

Berettigelse har i det praktiske Liv. Det er særlig blevet galt, siden Gasbilerne kom i Gang. Uanset at der kan staa klare Flammer ud af disse Bilers Udblæsningsrør, kører man dem ind i Laderne og læsser af. „Hvad skal vi ellers gøre?“ siger man. Færdsel med Gasbiler i Lader kommer betænkelig nær op til forsætlig Brandstiftelse, og selv om det er generende, maa man finde paa andre Udveje. I Virkeligheden er de Krav, der stilles af Myndighederne i de forskellige Cirkulærer og Bekendtgørelser kun de Minimumskrav, som netop Erfaringer fra det praktiske Liv har vist er nødvendige.

Der forekommer i det daglige Liv adskillige Tilfælde, som ikke er forudset i nogen Lovgivning, men hvor man ved at udvise Omtanke og Agtpaaagivenhed selv træffer det rette, og det vil ikke være muligt at nævne alle de Uagtsomheder, der kan medføre Brand.

Befolkningen er i Dag selv stærkt interesseret i at passe paa, at der ikke opstaar Ild, og det er den bedste Beskyttelse. Det er en kendt Sag, at Brandskadekurven stiger og falder modsat Konjunkturerne. I daarlige Tider brænder der mere end i gode og omvendt. Under de nuværende Forhold er en Brand en Katastrofe, uanset hvordan ens Forsikring staar. Man kan ganske simpelt ikke faa det, der brænder, genanskaffet.

Landbrugets Brandskader skal Landbruget selv betale.

For øvrigt vil en Brand altid betyde Ødelæggelse af Værdier, og det var ønskeligt, om man ogsaa i Tider med normal Adgang til Opførelse af Nybygninger og Anskaffelse af Løsøre vilde forstaa dette. Før man fik oprettet Brandforsikringselskaberne, maatte enhver Mand klare for sig. Brandforsikringen har flyttet Risikoen fra den enkelte over paa os allesammen. Vi er alle med til at betale, hvad Ilden ødelægger, og vi maa derfor alle være interesseret i at begrænse Skaderne mest mulig. Det er for letkøbt en Betragtning, at Brandskaderne kun gaar ud over Forsikringselskaberne. Selskaberne har som bekendt ikke andre Penge til Raadighed end dem, de forsikrede har indbetalt.

Der er i det foregaaende nævnt nogle af de Omraader, paa

hvilke man ved at udvise Agtpaagivenhed kan forebygge, at Brand opstaar; men det staar endnu tilbage at omtale de bygningsmæssige Forhold.

Herved tænkes især paa Fejl og Mangler ved Skorstene, Røgrør og Ildsteder. Det er Skorstensfejernes Opgave at føre Tilsyn med disse Ting, men ogsaa her gælder det, at det bedste Tilsyn findes paa de Ejendomme, hvor Ejeren selv er interesseret i, at alt er i Orden.

Bygningsmæssige Forhold.

Brandpolitilovens Fordringer vedrørende de bygningsmæssige Forhold er paa en klar og letfattelig Maade angivet i Hæftet: „Om Bygningsbestemmelser i Brandpolitiloven paa Landet“, hvortil henvises (se Litteraturhenviisningen, Side 338).

Yderligere har Dansk Brandværn-Komité samlet en Lysbilledserie med autentiske Optagelser fra en Række Gaarde til Illustration af, hvad det er, der tæller, naar man taler om Brandværn i Landbrugsbygninger.

I det foranstaaende er der peget paa de bygningsmæssige Forhold, som det vil være muligt at bringe i Orden. Desværre kan man ikke lave de gamle straatækte Gaarde brandsikre. Det eneste, man kan gøre, er at faa rettet lidt paa de værste Skavanker og foretage saadanne Rettelser paa rigtig Maade.

Jeg har i flere Tilfælde set, at man har brandsikret gamle Staldlofter ved Lerpaalægning uden at være opmærksom paa, at Lerlaget skal dække Loftsbjælkerne, selv om disse er Jernbjælker. Særlig kniber det med at faa Lerlaget helt ud til

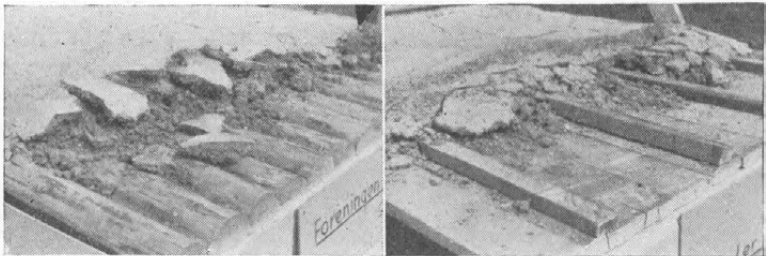

Fig. 2. Ler paa Rafteloft (tv.) og paa forstærket Bræddeloft (th.).

Siderne ind under Taget, saa „Remmen“ bliver beskyttet. Der er heller ikke vundet noget ved at lægge Ler paa Loftet, hvis man ikke samtidig sørger for, at der indrettes brandsikre Lemme, og at disse holdes lukkede, naar de ikke benyttes.

Vil man ikke have Besværet med Oplægning af Ler paa de gamle Lofter, kan man anvende ovtørrede Lersten. De bindes med Ler og giver et udmærket Loft at arbejde paa, og saa er man fri for de Revner og Huller, som let danner sig i Lerloftet. Yderligere kan Loftet forstærkes med et Slidlag af Beton.

En Gennemgang af Brandsagerne viser, at de bygningsmæssige Forhold i gamle Landbrugsbygninger, der atter og atter giver Anledning til Brand, er saadanne som:

Revnede Skorstene.

Skorstene ført op gennem Lofter med brandfarlige Oplag og uden lovbehalet Opsætning af Tremmeværk om Skorstenen.

Defekte Renseluger.

Renseluger anbragte for nær ved Straatag.

Defekte Røgrør.

Røgrør gennem Træskillerum.

Røgrør indelukket i Skabe eller Garderober.

Foderkogere og Vaskekedler.

Utætte Tage (Fugtighed angriber elektriske Installationer).

Naar man betænker, at det praktisk talt er umuligt at standse eller begrænse Ilden, naar den først har faaet fat i en gammel straatækt Gaard, saa forstaar man, at det her mere end noget andet Sted gælder om at udvise den største Agt-paaagivenhed overfor alt, som kan medføre Brandfare.

Med Hensyn til Nybygninger skulde det være en Selvfølge, at disse gøres brandsikre, saa vidt det overhovedet er muligt.

Inden for Landbruget har man ikke haft samme rationelle Oplysningsvirksomhed vedrørende Bygninger, Maskiner og Installationer, som man har haft paa Husdyrbrugets og Planteavlens Omraade.

Det er forbavsende faa Landbrugsbygninger, der er opført

brandværnsmæssigt rigtig, og de mange Tærsknings- og Kortslutningsbrande fortæller, at Maskiner og Installationer ikke faar fornøden Pasning og Eftersyn.

Bygnings- og Maskinlærens Placering i den landbrugsstagle Undervisning.

Henved ca. 60 pCt. af Landbrugets Kapital er investeret i Bygninger, Besætning og Løsøre, heraf ca. Halvdelen i Bygninger, saa Bygnings- og Maskinlære bør ikke være Stedbørn i Undervisningen.

Først og fremmest skal Haandværkere og Arkitekter kende og respektere Brandpolitiloven, og ved Nybygning vil man i Almindelighed gaa ud over Lovens Krav for at skabe bedst mulig Brandsikkerhed. Særlig skal Beboelsesrum og Stalde sikres. Da Branden som oftest opstaar i Udhusene, er det en Fordel, at Stuehuset er fritliggende, hvilket næsten altid er Tilfældet paa større Gaarde, medens man ved mindre Ejendomme, navnlig ved Husmandsbrugene, gerne vil have Forbindelse mellem Husene. Det kan man ogsaa udmærket have, naar blot man sørger for, at Forbindelsesdørene er brandsikre, og at der er Brandmur mellem Avlsbygning og Beboelseshus, idet Brandmuren bør holdes mindst 3 m fra indvendige Hjørner af eventuelt sammenbyggede Længer.

Der bygges vel ikke mange nye Stalde i Dag uden brandsikrede Lofter; men det hænder, at man begaar en eller anden Fejl, som bevirker, at Loftet vil svigte i Tilfælde af Brand. Det er saaledes ret almindeligt at lade Jernbjælker ligge ubeskyttede. Ved Brand vil Jernet udvides, Bjælken krumme sig, og Loftet styrter ned.

Det hænder ogsaa, at man opfører en Kostald med murede Hvælvinger eller andet brandsikkert Loft og saa opsætter Ventilationsskorstene af Træ, som i Tilfælde af Brand tillader Ild og Røg at trænge ned i Stalden. Et Sted har jeg set det brandsikre Staldloft gennembrudt af en Aabning paa flere m paa hver Led *ned til et underliggende Avnerum i selve Stalden.*

Det er meget sjældent, at Forbindelse mellem Stald og Lade brandsikres. Lad gaa, at man af arbejdsmæssige Grunde vil

have fri Passage fra Laden og til Staldlofter, men saa maa man sikre Dyrerne ved, at Døre og Lemme ind til Laden kan modstaa Ild, og det samme gælder Loftslemmene. Døre og Lemme skal være lukkede, naar de ikke benyttes. Javel, det er blot sjældent, de bliver det. Det bedste er, at disse Loftslemme er selvlukkende. Der findes flere gode Konstruktioner, som er udmærkede at arbejde med. Det gælder om at gøre disse Lemme saa bekvemme at passere igennem som muligt. Er det for besværligt, hitter Fodermesteren paa en eller anden Metode, som forhindrer Lemmen i at lukke.

Fig. 3. Stalldøren i Krogen. Under Brand vil det være vanskeligt at redde Dyrerne, hvis der ikke findes Udgang paa Bygningens anden Side.

Der skal være gode Udgangsforhold fra Staldene, saa man hurtigt kan faa Kreaturerne ud i det Fri. Man ser endnu enkelte Nybygninger, hvor Stalldøre fører ud til en Mellemgang, og er denne saa i direkte Forbindelse med Laden, vil en Brand her fylde Gangen med Røg, saa det bliver vanskeligt at faa Kreaturerne ud. I Svinestalden er det en Betyggelse at have Lemme direkte fra Baasene ud til det Fri. Det er blevet moderne at bygge Svinestaldene uden disse Lemme, og man

har ofte kun een Indgang, som fører ind til den første Sti i en lang Række. Skal man til den sidste Sti i Rækken, maa man altsaa passere gennem alle de øvrige. Naar man ved, hvor vanskeligt det er, selv med gode Udgangsforhold, at redde Svinene under en Brand, saa maa man indtrængende advare mod forannævnte Byggemaade.

Det har ikke været Hensigten med disse Bemærkninger at give en udtømmende Anvisning paa, hvorledes Landbrugsbygninger skal være. Jeg har kun villet nævne nogle af de Ting, som har særlig brandværnsmæssig Betydning.

Hvis Brand opstaar!

Man kan ikke opnaa 100 Procent Brandsikkerhed, men man kan naa videre, end man er i Dag. De forebyggende Foranstaltninger er de billigste. Men alle Foranstaltninger tiltrods kan Brand opstaa, og saa bør enhver være klar over, hvad han har at gøre. Der maa være Slukningsmidler paa hver Ejendom, afpasset efter dennes Størrelse, og man maa være fortrolig med at bruge disse Midler paa den rigtige Maade.

Fig. 4. Indkørslen til den gamle Gaard — en Dødsfælde i Tilfælde af Brand, hvis der ikke findes andre Udgange.

Det gælder om at kvæle Ilden i Fødselen, saafremt dette er muligt. Opdager man en begyndende Brand, skal man gaa til Angreb med det samme. Ild skal kvæles, derfor gælder det om at lukke alle Døre og Luger ind til det Rum, hvor Ilden er, og saa, mens man venter paa Brandvæsenet, der naturligvis skal alarmeres hurtigst muligt, forsøger man at holde Ilden i Skak eller helt nedkæmpe den med de Midler, der er paa Stedet. Det kan være en Haveslange monteret paa Vandhanen, Frugttræsprøjte eller ganske simpelt en Spand med Vand. En hel Del Gaarde har i de senere Aar anskaffet kemiske Ildslukkere af forskellig Konstruktion. Det er naturligvis udmærket, naar man bare sikrer sig, at disse Hjælpemidler til enhver Tid er i Orden; men det mest betryggende er stadig: *hurtig og let Adgang til Vand.*

Paa de større Gaarde bør man have egen Sprøjte, og der maa med Mellemrum afholdes Brandøvelse, saa enhver ved, hvad han har at gøre under Brand. Øvelsen kan f. Eks. omfatte:

Alarmering.

Redning af Mennesker.

Redning af Dyr.

Slukning.

Ved saadanne Øvelser vil man hurtig opdage, hvor der er brandværnsmæssige Mangler. Det kan f. Eks. være Kreaturbindslerne, der er upraktiske. I en Stald, hvor der stod ca. 300 Kreaturer, saa jeg for en Tid siden alle Dyrene bundet med en Jernlænke, der fastgjordes om Dyrets Hals ved at stikke en Tværpind gennem en Ring. Under Brand vil Kreaturerne stramme Bindslet og gøre det umuligt at faa Pinden ud gennem Ringen. Patentbindsler, som udløser alle Dyrene paa een Gang, kan heller ikke anbefales. Der bliver Panik, og Dyrene kommer ikke ud.

I samme Stald var der for faa og for smalle Døre, og Ejeren indrømmede beredvilligt, at „Stalden var et regulært Krematorium“.

Andre Steder er det galt med Adgang til Vandhaner. Under Øvelserne kan man jo nok komme ind i Bygningerne til de

derværende Vandhaner; men det er ikke sikkert, at der ogsaa er Adgang den Dag, det er Alvor. Derfor skal man have frit anbragte Brandhaner, der er tilgængelige under alle Forhold.

Disse Brandøvelser bør foretages fortrinsvis om Natten, selv om det volder lidt Forstyrrelse. Har man gjort sig den Ulejlighed at indprente Folkene, hvor meget der staar paa Spil, og hvor uhyre meget den enkeltes Indsats kan komme til at betyde, navnlig hvor Menneskeliv er i Fare, vil man opleve, at Folkene gaar til disse Øvelser med den rigtige Forstaaelse, og der bliver arbejdet udmærket.

Jeg plejer at afslutte mine Brandinstruktioner for unge Landmænd med Øvelse i kunstigt Aandedræt, fordi det under en Brand maaske kan komme til at betyde Liv eller Død for en Kammerat, om man kan give kunstigt Aandedræt.

Det er mit Haab, at man i de Genopbygningsaar, der forestaar, vil indrømme Brandværnet en Plads, der staar i Forhold til den Betydning, Sagen har.

Børn og unge lærer Brandværn.

Ved et Møde i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab den 8. December 1937 holdt Dr. techn. Erik V. Meyer et Foredrag over Emnet *Brandsikre Byggematerialer til Landbrugsbygninger*, og at Emnet har været af Interesse, ser man deraf, at Selskabet en kort Tid efter, allerede i Januar 1938, indbød Direktør *Jens Christensen*, Landbygningernes Brandforsikring til at holde Foredrag om *forebyggende Foranstaltninger mod Brandfare i Landbruget*. Begge Foredrag efterfulgtes af en livlig Diskussion, hvor der fra flere Sider blev slaaet til Lyd for et Samarbejde mellem brandværnskyndige Folk og Landbrugets Organisationer; specielt udtalte Selskabets Præsident, Hofjægermester *Chr. Lüttichau*, Tjele, Ønsket om, at Landbrugsskolerne underviste i Brandværn.

Dette Ønske er i Dag gaet i Opfyldelse for en Række Sko- lers Vedkommende.

Allerede før Møderne i Landhusholdningsselskabet havde Dansk Brandværns-Komité begyndt et Samarbejde med Folke- skolen, saaledes at Skolerne indenfor den almindelige Un-

dervisnings Rammer medtager Brandværnsstof. Over Halvdelen af Landets Skoler har i de forløbne Aar benyttet det Undervisningsmateriale, som Komiteen i den Anledning har udgivet. Dette Arbejde foregaar jævnt over hele Skoleaaret, og der gives derigennem Tusinder af Børn en brandværns-mæssig Indstilling, som maaske ikke har saa stor øjeblikkelig Virkning (navnlig kan man ikke vente, at det vil faa mærkbar Indflydelse paa de saakaldte „Børnebrande“, idet disse hovedsagelig forvoldes af Børn under den skolepligtige Alder), men som nok skal bevise sin Værdi ad Aare, saa kommende Slægtled faar mere Kendskab til og Sans for Brandhygiejne end Nutidens voksne.

Arbejdet i Barneskolen omfatter Brandværn i Almindelighed, men blev alligevel indirekte Anledning til, at der i Vinteren 1942—43 kom en Henvendelse til Komiteen fra en af vore Landbrugsskoler om at faa afholdt Foredrag om Brandværn i Landbruget.

Dette blev Begyndelsen til et glædeligt Samarbejde med praktisk talt alle Landbrugsskolerne her i Landet (og forøvrigt ogsaa mange andre Ungdomsskoler, Husholdningsskoler, alm. Højskoler o. s. v.). Det stod Komiteen klart, at skulde det lykkes at føre denne Sag igennem paa forsvarlig Maade, maatte der gøres et grundigt Forarbejde med Tilrettelæggelse af egnet Undervisningsmateriale, og Komiteen, der i første Omgang maatte bære Udgifterne, ønskede naturligvis at orientere sig om, hvilken Betydning man i Landbrugskredse tillagde Sagen.

Her var der ingen Vaklen. Landbrugsskolernes Forstandere har i den Udstrækning, det har været muligt, givet Plads for Brandværnsundervisning. De forskellige Landbrugslærere har udført et betydeligt Arbejde med at sætte Eleverne i Gang med skriftlige Opgaver og Tegneopgaver om Emnet. Landbrugsraadet, De samv. danske Landboforeninger og Husmandsforeninger er ogsaa paa forskellig Maade virksomme for Sagen, og lad mig ogsaa anføre den Interesse og Velvilje, som Landhusholdnings-selskabet har lagt for Dagen.

I de lokale landøkonomiske Foreninger har Landbrugskonsu-

lenterne ydet deres Medvirken ved Afholdelse af Foredrag med Fremvisning af Komiteens Film og Lysbilleder, der netop er blevet til i snævert Samarbejde mellem Landbrugslærer- og Konsulentforeningens Lysbilledudvalg og Komiteen, og i denne Sommer bliver der af de unge Landmænds egne Organisationer paa Sjælland, Møen og Lolland-Falster arrangeret ca. 40 Brandværnsinstruktioner paa centralt beliggende Gaarde.

Arbejdet har faaet sit eget Navn: „Landbrugets Brandværn“, og det er paa naturlig Maade indføjet i det danske Landbrugs Organisationsliv og Oplysningsarbejde. Det har faaet sin Plads i Rækken af de mange andre Opgaver, Landbruget maa beskæftige sig med, og svæver ikke i Luften. Der er skabt et Grundlag at bygge videre paa, og det er mig magtpaaliggende at paa-pege, at uden dette Grundlag kan Komiteen, hvor jeg har mit Arbejde, intet udrette. Dertil er Opgaven for stor. Det drejer sig i Virkeligheden om intet mindre end at være med til at brandsikre Landets 200 000 Landbohjem og de Millionværdier, de repræsenterer.

Litteraturhenvisning.

- 1) Brandpolitilov for Landet (1926).
- 2) Justitsministeriets Bekendtgørelse af 23. Januar 1935, 15. Juli 1941 og 21. Oktober 1936.
- 3) Om Bygningsbestemmelser i Brandpolitiloven for Landet.
- 4) Ingeniør, Dr. techn. *Erik V. Meyer*: „Brandsikre Byggematerialer til Landbrugsbygninger“. (Tidsskrift for Landøkonomi 1938).
- 5) Direktør *Jens Christensen*: „Forebyggende Foranstaltninger mod Brandfaren i Landbrugsbygninger“. (Tidsskrift for Landøkonomi 1938).
- 6) Lerpaalægning paa Staldlofter. Udgivet af Foreningen til Brandbeskyttelse af Dyr.
- 7) Landbrugets Brandværn. Udg. af Dansk Brandværns-Komité.
- 8) Husgerning og Brandfare. Af Forstanderinde *Alma Andersen*. Udg. af Dansk Brandværns-Komité.
- 9) Børn og Ild. Af *F. Mehlsen*. Udg. af Dansk Brandværns-Komité.

Husdyrbruget 1944.

Af Landbrugslærer *Halldan Jørgensen.*

Ved Aarsskiftet 1943—44 havde vi forholdsvis store Foderbeholdninger af den særdeles gode Høst i 1943. Sommeren 1944 blev dertil en god Græssommer; og selv om Roerne paa Grund af Sensommertørken skuffede noget baade med Hensyn til Rod og Top, saa blev der en ret god samlet Høst i 1944 — ikke mindst var der meget og fortrinligt Hø.

Betingelserne for en efter Forholdene stor Husdyrbrugsproduktion i Kalenderaaret 1944 var saaledes til Stede.

Husdyrbestanden.

Der blev i 1944 foretaget de sædvanlige Tællinger, hvortil kommer, at der for Kvægets Vedkommende blev indsamlet Oplysninger om Racefordelingen. Den sidst foregaaende Tælling af samme Art er fra 1933.

HESTE. Medens Hestebestanden i Marts var uforandret sammenlignet med Marts 1943, viste Hoyedtællingen i Juli en Fremgang paa 10 000 Stkr. Fremgangen gælder især Føl og

Hestebestanden i Landkommunerne (1000 Stkr.).

	15. Juli 1944	25. Marts 1944	17. Juli 1943	27. Marts 1943
Hingste, 3 Aar og derover	4	4	4	4
Vallakker, 3 Aar og derover ..	177	177	184	188
Hopper, 3 Aar og derover	239	233	235	233
Plage, 1—3 Aar	114	85	104	84
Føl under 1 Aar	75	53	72	42
Heste ialt	609	552	599	551

Plage. Kun Gruppen „Vallakker“ er gaaet tilbage, hvilket ogsaa var Tilfældet Aaret før. Foruden Hestene i Landkommu-

nerne var der antagelig henved 25 000 Heste i Bydistrikterne, hvilket tilsammen giver Landets hidtil største Hestebestand.

KVÆG. Naar undtages Grupperne Tyre og Stude har der været Stigning i Kvægbestanden. Ved Sommertællingen var der saaledes 149 000 Stkr. Kvæg mere end Aaret før, en Fremgang paa 5 pCt. Nedgangen fra Juli til December er i nogen Grad sæsonmæssig.

Hornkvægbestanden i Landkommunerne (1000 Stkr.).

	30. Dec. 1944	15. Juli 1944	25. Marts 1944	3. Jan. 1944	17. Juli 1943	27. Marts 1943
Tyre, 1—2 Aar	51	55	{ 37 }	53	55	{ 34 }
— 2 Aar og derov.			{ 22 }			{ 23 }
Stude, 1—2 Aar	53	64	{ 40 }	54	67	{ 36 }
— 2 Aar og derov.			{ 27 }			{ 25 }
Køer og Kvier, som har kælvet:						
1—2 Aar	1532	1530	{ 16 }	1469	1440	{ 13 }
2 Aar og derover ..			{ 1511 }			{ 1397 }
Kvier, som ikke har kælvet:						
1—2 Aar	581	655	{ 483 }	565	620	{ 452 }
2 Aar og derover ..			{ 160 }			{ 154 }
Kalve under 1 Aar ...	819	833	737	792	806	690
Hornkvæg i alt ..	3036	3137	3033	2933	2988	2824

Ved Racetællingen er baade Landkommunerne og Bykommunerne med i Opgørelsen, der gælder Bestanden ved Landbrugstællingen i Juli. Af et samlet Antal Tyre paa ca. 56 000 Stkr. over 1 Aar ångaves de 41 453 at være Bedæknings-tyre; og det er disse, Tabellen omfatter.

Til Sammenligning er angivet Tallene fra de to foregaaende Racetællinger. Det vil ses, at Bedækningstyrenes Antal er betydeligt mindre end i 1933. Men endnu er der Tyre nok, ca. 3 pr. 100 Køer.

Hvad Racefordelingen og Ændringerne heri angaar, er Procenttallene mest oplysende; og det fremgaar, at R. D. M. igennem begge Tiaar har haft stærk Fremgang i Jylland, hvor denne Race nu udgør over 50 pCt. af Bestanden — for hele Landet tilhører over to Trediedele af Bedækningstyrene R. D. M.

Men ogsaa for de mindst talstærke Racer, Jersey og Hol­ lændere, er der Fremgang — for Jerseytyrenes Vedkommende endda en meget stærk Fremgang. Derimod maa der noteres Tilbagegang for Tyre af Jysk Race og Korthorn.

Malkekøernes Raceforhold.

	1944					Hele Landet		
	Øerne Stkr.	Jylland Stkr.	Hele Landet Stkr.	Øerne pCt.	Jylland pCt.	1944 pCt.	1933 pCt.	1923 pCt.
Jysk Race	446	281 622	282 068	0,1	28,3	18,3	21,7	23,7
Rød dansk Malke- race	530 196	525 473	1 055 669	96,7	52,8	68,4	55,5	50,4
Hollandsk Race . .	353	14 452	14 805	0,1	1,5	1,0	0,6	0,4
Jersey Race	12 637	10 978	23 615	2,3	1,1	1,5	0,5	0,5
Korthorns Race . .	301	126 382	126 683	—	12,7	8,2	12,2	7,9
Andre Racer	22	2 212	2 234	—	0,2	0,1	} 9,5	17,1
Krydsninger	4 328	33 708	38 036	0,8	3,4	2,5		
Uoplyste	5 559	6 507	12 066	—	—	—		
Tilsammen	553 842	1 001 334	1 555 176	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Køernes Racefordeling viser nogenlunde samme Billede som Tyrenes, men de mindre udbredte Racer maa ifølge Sagens Natur have en noget større Tyreprocent end Koprocent, idet der ikke er saa udstrakte Muligheder for fælles Tyrehold. Dertil kommer, at en Race i talmæssig Fremgang tidligst vil vise Fremgangen igennem Antallet af Tyre.

Endvidere kan vi konstatere, at Krydsningernes Antal igen­ nem disse 21 Aar har været i stærk Tilbagegang.

SVIN. Der har været talt Svin ikke mindre end 10 Gange i 1944. I det efterfølgende gengives Hovedresultaterne for fem Tællinger og til Sammenligning Julitællingen 1943.

Der har altsaa været en ret betydelig Nedgang i Svine­ bestanden i Aarets Løb — fra 3. Jan. til 30. Decbr. saaledes 472 000 Stkr. eller 20 pCt. Tilbagegangen var for Søernes Ved­ kommende endda større; men det maa huskes, at Svinebestan­ den var forøget meget stærkt igennem 1943 — man havde været for optimistisk i Anledning af dette Aars gode Korn­ høst.

Efter Julitællingerne konstateres derimod en lille Fremgang fra 1943 til 1944.

Svinebestanden i Landkommunerne (1000 Stkr.).

	1944					1943
	30. Dec.	7. Okt.	15. Juli	25. Marts	3. Jan.	17. Juli
Avlsorner	8	10	10	10	10	9
Søer:						
Første Gang drægtige Søer ..	31	40	50	46	52	79
Andre drægtige Søer	75	76	81	86	97	85
Diegivende Søer	43	49	47	61	60	52
Goldsøer, ikke udsat til Slagtning	15	19	18	17	17	15
Udsættersøer til Slagtning ...	9	11	10	10	13	9
Søer i alt	173	195	206	220	239	240
Pattegrise hos Søerne	351	417	390	489	477	429
Ungt Tillæg og Slagterisvin:						
Fravænnede Grise under 35 kg	484	441	476	554	602	411
Svin paa 35—60 kg	424	440	541	509	500	475
Fedesvin paa 60 kg og derov.	379	645	422	509	463	447
Svin i alt	1 819	2 148	2 045	2 291	2 291	2 011

FAAR. Den samlede Faarebestand steg fra 186 000 Stkr. i Juli 1943 til 205 000 Stkr. i Juli 1944, en Fremgang paa 19 000 Stkr. eller 10 pCt.

FJERKRÆ. Den ret store Fremgang i Hønsbestanden fra 1942 til 1943 blev fortsat af en noget mindre Fremgang paa

Hønsbestanden i Landkommunerne (1000 Stkr.).

	15. Juli 1944	17. Juli 1943	11. Juli 1942
Haner, 1/2 Aar og derover	137	118	100
Høner, 1/2 Aar og derover	7 106	5 531	5 334
Kyllinger under 1/2 Aar	9 791	9 691	5 073
Høns i alt	17 034	15 340	10 507

ca. 11 pCt. fra 1943 til 1944. Ved Tællingen i Marts 1944 var der paa Landejendomme i Landkommunerne 10,3 Mill. Høns ialt mod 6,4 Mill. Stkr. i Marts 1943.

Den samlede Kreaturstyrke.

Paa Grundlag af Tællingerne i Juli 1944 er der af Statistisk Departement foretaget ret omfattende Beregninger over, hvorledes Kreaturholdet fordeler sig paa *Ejendomme af forskellig*

Størrelse, ligeledes hvorledes den samlede Bestand fordeiler sig paa Besætninger af forskellig Størrelse. Det vil føre for vidt her at komme nærmere ind paa Resultaterne af disse interessante Undersøgelser, men særligt interesserede henvises til

Statistiske Efterretninger Nr. 13 for 26. April 1945.

Kreaturstyrken (Antal Kreaturenheder) paa Landbrugsejendomme, fordelt efter Størrelsen af Ejendommenes Landbrugsareal (100 Stkr.).

	0,55-5 ha	5-10 ha	10-30 ha	30-60 ha	60 ha o. dero.	I alt
1944:						
Øerne	1 526	2 388	5 565	2 825	1 473	13 777
Jylland	1 294	3 918	12 831	6 050	2 397	26 490
Hele Landet .	2 820	6 306	18 396	8 875	3 870	40 267
1942:						
Øerne	1 213	1 915	4 627	2 486	1 370	11 611
Jylland	888	2 987	10 260	5 166	2 190	21 491
Hele Landet .	2 101	4 902	14 887	7 652	3 560	33 102
1933:						
Øerne	2 452	2 853	7 215	4 086	1 804	18 410
Jylland	1 928	4 543	14 314	7 695	3 682	32 162
Hele Landet .	4 380	7 396	21 529	11 781	5 486	50 572

Dog gengives i det følgende nogle sammentrængte Oversigter. Ved Angivelsen af Kreaturstyrken omregner man Opdræt og mindre Kreaturer til „Storkreaturer“ efter følgende Skala:

1 Storkreatur (1 Kreaturenhed) =

1 Malkeko	1,4 Plage
1,05 Tyre	3,33 Føl
1,4 Stude	2 Søer eller Orner
1,75 Kvier	25 Pattegrise
2,65 Kalve	2 Slagterisvin
1 stor voksen Hest	6,25 Faar
1,33 fremmede Smaaheste	50 Høns (Haner, Høner og Kyllinger)

Forholdstallene angiver det Antal Dyr, hvis samlede Foderbehov nogenlunde svarer til en Malkekos Foder.

Det vil ses, at henved Halvdelen af hele Kreaturstyrken fin-

des paa Ejendommene med imellem 10 og 30 ha. I hele Landet havde vi en samlet Kreaturstyrke paa godt 4 Mill. Stkr. i 1944 mod 3,3 Mill. Stkr. i 1942 og godt 5 Mill. Stkr. i 1933. Det er her navnlig Ændringerne i Svinebestanden, der gør sig gældende.

Af Oversigten over Kreaturstyrkens procentiske Fordeling vil det fremgaa, hvor stor Vægt de forskellige Besætningsgrene har — og det er betegnende for Kvægholdets afgørende Betydning i Bedriften, at Kvæget for hele Landet udgør 58,5 pCt. af den samlede Kreaturstyrke.

Kreaturstyrkens procentvise Fordeling paa Husdyrgrupper 1944.

Landbrugsareal	0.55-5 ha	5-10 ha	10-30 ha	30-60 ha	60 ha o.dere.	I alt
Øerne:						
Heste	13,4	14,4	13,1	14,1	12,7	13,5
Hornkvæg	48,4	50,5	56,0	59,7	69,0	56,3
Svin	21,5	22,7	22,0	19,9	14,9	20,9
Faar	0,2	0,2	0,4	0,6	1,0	0,5
Høns	16,5	12,2	8,5	5,7	2,4	8,8
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Jylland:						
Heste	11,4	13,2	11,6	11,5	11,5	11,8
Hornkvæg	48,4	53,0	59,5	62,8	68,6	59,6
Svin	23,4	22,5	21,0	19,7	15,9	20,6
Faar	0,8	0,6	0,9	1,1	1,6	1,0
Høns	16,0	10,7	7,0	4,9	2,4	7,0
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Hele Landet:						
Heste	12,5	13,7	12,0	12,3	12,0	12,4
Hornkvæg	48,4	52,0	58,5	61,9	68,8	58,5
Svin	22,3	22,6	21,3	19,7	15,5	20,7
Faar	0,5	0,4	0,8	1,0	1,3	0,8
Høns	16,3	11,3	7,4	5,1	2,4	7,6
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Der er ikke væsentlig Forskel paa Jylland og Øerne. Derimod viser Tallene Svinenes og især Hønsenes forholdsvis større Betydning paa de mindre Ejendomme. Paa den anden Side findes det meget beskedne Antal Faar fortrinsvis paa de større Ejendomme.

Kreaturstyrken pr. 100 ha 1944.

Landbrugsareal	0,55-5 ha	5-10 ha	10-30 ha	30-60 ha	60 ha o.dere.	I alt
Øerne	206,1	180,6	145,6	108,9	82,7	134,2
Jylland	200,8	165,7	124,6	103,8	85,2	120,7
Hele Landet	204,0	170,9	130,0	105,2	84,2	124,8

I Forhold til Landbrugsarealet har de smaa Ejendomme over dobbelt saa stort et Husdyrhold som Ejendommene over 60 ha.

Forskydninger i Kreaturstyrken 1933—1944.

Landbrugsareal	0,55-5 ha	5-10 ha	10-30 ha	30-60 ha	60 ha o.dere.	I alt
Øerne:						
1944	70,1	75,9	77,0	69,5	78,7	74,1
1942	57,0	62,3	65,4	62,6	74,9	63,9
1937	85,2	86,3	85,7	85,3	91,9	86,9
1933	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Jylland:						
1944	83,4	87,9	80,6	78,8	75,8	81,0
1942	58,0	67,8	65,2	68,0	70,0	66,4
1937	87,6	92,1	87,8	86,9	87,0	87,5
1933	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Hele Landet:						
1944	76,2	83,5	78,9	75,5	76,6	78,0
1942	57,7	65,9	65,0	66,1	71,6	65,1
1937	86,5	90,2	87,2	86,1	88,6	87,2
1933	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Nedgangen i Kreaturstyrken fra 1933 til 1937 skyldes i det væsentlige Svinereguleringen. Tallene viser ogsaa den ret betydelige Stigning i Husdyrholdet fra 1942 til 1944. Det ses, at de jyske Husmandsbrug i 1944 har de mindst reducerede Besætninger, naar 1933 tages som Udgangspunkt.

Fodring og Sundhedstilstand.

Der var, som tidligere nævnt, ret gode Fodringsforhold igenem 1944. Vinterfoderet i Aarets første Maaneder slog godt til, og der blev godt med Græs og Hø — dog kneb det paa Grund af Tørken med Græsningen den sidste Halvdel af Som-

meren — og Roerne fik af samme Grund ikke rigtig Lejlighed til at udnytte deres Vokseevne igennem Sensommer og Efteraar.

Man var forlængst blevet indstillet paa at skulle fodre igennem udelukkende med Foder af egen Avl; og bortset fra en Smule rationeret Kød-Benmel og Fiskemel var der heller ikke i 1944 meget af Værdi at hente paa Foderstofmarkedet. Frihandelskornet var dyrt — ca. 60 Kr. — og Omsætningen deraf ikke stor.

Foderforbruget 1942—43 til 1944—45.

	Foderværdi		Indhold af fordøjeligt Renprotein			
	1944-45 Mill. F.E.	1943-44 Mill. F.E.	1942-43 Mill. F.E.	1944-45 Mill. kg	1943-44 Mill. kg	1942-43 Mill. kg
Kraftfoder	2 270	2 458	2 404	179	194	191
Grovfoder ÷ Græs og Grønfoder	3 950	4 241	3 781	275	277	233
Mælk og Valle	465	517	478	80	89	82
Foderforbrug ialt ÷ Græs og Grønfoder	6 685	7 216	6 663	534	560	506

Den samlede Fodermængde, der efter Fradrag af Korn og Kartofler m. v. til andet Formaal var til Raadighed, blev for Høstaaret 1944—45 væsentlig mindre end for 1943—44. I vedføjede Oversigt er Græs og Grøntfoder ikke medregnet. En Nedgang sammenlignet med Aaret før fra 7,2 Milliarder F. E. til 6,7 Milliarder F. E. var ret følelig, og Fodringsituationen var saaledes i Efteraaret og ved Aarets Udgang noget daarligere end ved Aarets Begyndelse. De fleste Landmænd drog Konsekvenserne heraf straks, saa der var i Efteraarsmaanederne forholdsvis store Tilførsler af Kvæg til Slagtehusene.

SUNDHEDSTILSTANDEN iblandt Husdyrene var stort set tilfredsstillende. Tuberkulosebekæmpelsen fortsattes med godt Resultat, og stadig flere Mejerikredse gik ind i det fælles Arbejde til Bekæmpelse af den smitsomme Kastning.

Sidst paa Aaret var der dog et ret foruroligende Tilløb til Mund- og Klovesyge — og det kneb med at skaffe Vaccine. Dog lykkedes det ved Anvendelse af de forhaandenværende Mængder til særligt udsatte Omraader og Besætninger at holde den frygtede Sygdom nogenlunde i Skak.

Produktion og Priser.

Sammenlignet med 1939 udgjorde Produktionen i 1944 af Mælk 75 pCt., Smør 70 pCt., Flæsk 61 pCt., Æg 31 pCt. og Kød 84 pCt. Af efterfølgende Oversigt fremgaar det, at Produktionen har ligget ret ujævnt i Aarets Løb. Mælkeproduktionen var saaledes omtrent dobbelt saa høj i Juni som i Februar. Flæske- og Kødproduktionen laa ret højt i Foraarsmaanederne samt i Aarets sidste Maaneder.

Produktionen til Salg af de vigtigste Husdyrprodukter (Mill. kg).

	Mælk		Smør		Flæsk		Æg		Kød	
	1944	1943	1944	1943	1944	1943	1944	1943	1944	1943
Januar ...	239	203	8,7	7,5	15,6	8,3	2,8	1,3	8,9	3,7
Februar ..	219	183	7,8	6,5	17,5	8,9	3,7	2,1	9,7	7,3
Marts	249	213	8,7	7,7	17,9	11,9	5,0	4,7	11,5	9,9
April	269	244	9,3	8,7	16,3	10,3	5,4	4,3	10,0	10,6
Maj	369	362	12,9	12,9	19,6	10,8	5,2	3,8	11,2	8,6
Juni	426	389	14,8	13,7	14,1	15,1	4,1	2,5	5,5	6,1
Juli	420	379	14,3	13,4	13,4	11,5	3,1	2,1	5,6	5,9
August ...	371	344	12,7	12,4	9,7	10,3	2,4	1,9	9,5	6,8
September	305	332	11,3	12,1	10,3	11,1	2,1	1,6	12,3	9,0
Oktober ..	294	314	10,8	11,5	15,4	12,2	1,2	0,7	17,7	13,0
November	255	256	9,1	9,5	15,7	14,9	0,6	0,4	14,3	11,7
December	243	242	8,4	9,0	15,0	18,4	1,0	0,7	13,0	9,5
Hele Aaret	3659	3461	128,8	124,9	180,5	143,7	36,6	26,1	129,2	102,1

Til den i Oversigten angivne Mængde kommer Hjemmeforbrugt hos Producenterne; dette anslaaes til 350 Mill. kg Mælk, 40 Mill. kg Flæsk, 10 Mill. kg Æg og 1 Mill. kg Kød.

Fjerkræslagtningerne i 1944 var sammenlignet med de to foregaaende Aar ret store; især slagtedes der meget i Aarets sidste Maaneder. Slagtningerne paa de autoriserede Fjerkræslagterier androg i 1000 kg:

	1944	1943
Fjerkræ ialt	1795	1146
Deraf: Høns	721	337
Kyllinger	593	465
Poularder og Kapuner	13	5
Gæs	243	193
Ænder	199	132
Kalkuner	26	14

PRISERNE. Der var ikke store Ændringer i Priserne paa Husdyrholdets Hovedprodukter igennem 1944. For Smør var Afregningstallet, der er Basis for Smørprisen paa Hjemmemarkedet, igennem hele Aaret saavel som i 1943 3,89 Kr. pr. kg; Mejeriernes Afregningssum var uforandret 4,45 Kr. pr. kg.

Andelsslagteriernes Landsnotering for Flæsk laa ligeledes fast paa de 2,72 Kr. pr. kg slagtet Vægt, der blev fastsat i Marts 1943. Dertil kom Tillæget paa 16 Øre pr. kg for Svin paa 80½ kg sl. Vægt eller derover.

Ægpriserne afveg heller ikke væsentlig fra Priserne det foregaaende Aar; Aarets Gennemsnitsnotering blev dog 4 Øre lavere pr. kg. Følgende maanedlige Gennemsnit er Dansk Andels Ægeksperts Notering.

	1944 Kr. pr. kg	1943 Kr. pr. kg		1944 Kr. pr. kg	1943 Kr. pr. kg
Januar	2,48	2,63	August	2,40	2,40
Februar	2,10	2,66	September	2,59	2,48
Marts	2,10	2,28	Oktober	2,68	2,70
April	2,10	2,10	November	2,70	2,70
Maj	2,25	2,10	December	2,70	2,70
Juni	2,40	2,18			
Juli	2,40	2,40	Gennemsnit ...	2,41	2,45

Ogsaa Kødpriserne laa fast. Landbrugsministeriets Kvæg- og Kødudvalgs Gennemsnitsnotering for 1. og 2. Klasses Køer var saaledes igennem praktisk talt hele Aaret 121,75 Kr. pr. 100 kg eller knap 1 Øre højere pr. kg end Aaret før.

Hestepriiserne fortsatte Stigningen, og som Gennemsnit for 1944 var f. Eks. de fynske Landboforeningers højeste Notering for unge, gode Handelsheste 2758 Kr. pr. Stk. mod 2512 Kr. i 1943, en Stigning paa 246 Kr. eller henvend 10 pCt.

Priserne paa Slagtefjerkræ og Kaniner laa nogenlunde uforandret, og Afsætningsforhold og Priser paa alle Slags Skind var særdeles gode.

PRODUKTIONSØKONOMIEN i Husdyrbruget blev med stort set faste Priser paa Salgsvarerne, men stærkt stigende Omkostninger — navnlig til Arbejds løn — igennem 1944 noget forringet sammenlignet med Aaret før.

Eksporten.

Igennem Krigsaarene har Eksportstatistikken ikke været tilgængelig; men da Situationen nu paa dette Tidspunkt er ændret, skal her efter *Landbrugsraadets Meddelelser* gives en samlet Oversigt over Eksporten af Husdyrbrugsprodukter og deres Fordeling igennem alle Krigsaarene. Til Sammenligning gengives ogsaa det aarlige Gennemsnit af Femaaret før Krigen:

Udførslen af danske Landbrugsprodukter.

	1944	1943	1942	1941	1940	1939	Gens. 1935-39
<i>Smør (Tons)</i>							
Ialt	52 557	50 455	35 830	52 719	107 903	149 806	149 067
Heraf til:							
England	—	—	—	—	22 760	102 979	111 426
Tyskland	40 310	40 380	26 826	51 071	80 821	43 727	34 816
Norge	4 963	3 711	1 048	198	—	—	—
Finland	6 684	6 027	7 955	968	1 167	—	—
Sverige	600	224	1	240	724	—	—
Schweiz	—	—	—	—	1 925	530	155
Belgien	—	—	—	—	50	492	809
Frankrig	—	—	—	—	—	379	373
<i>Ost (Tons)</i>							
Ialt	1 724	2 188	4 687	6 032	8 930	9 590	8 853
Heraf til:							
England	—	—	—	—	478	1 162	1 061
Tyskland	922	1 933	4 139	5 373	7 434	5 387	4 927
U. S. A.	—	—	—	—	214	1 820	1 646
Sverige	207	80	134	121	193	489	317
Norge	387	122	227	127	21	—	78
Finland	180	5	107	406	—	—	—
Schweiz	15	9	25	—	—	—	—
Belgien	13	35	48	—	—	—	9
<i>Æg (1000 Snese)</i>							
Ialt	2 499	1 860	5 371	27 336	67 218	85 675	74 587
Heraf til:							
England	—	—	—	—	12 918	58 318	52 550
Tyskland	1 885	1 625	4 549	19 928	49 079	23 996	18 149
Schweiz	43	39	145	2 133	3 782	2 542	2 819
Norge	148	64	176	1 033	124	—	—
Sverige	418	132	—	1 668	765	536	—
Finland	5	—	79	1 362	—	—	—
Italien	—	—	422	1 108	—	—	—

	1944	1943	1942	1941	1940	1939	Gens. 1935-39
<i>Slagtet Fjerkræ og</i>							
<i>Kaniner (Tons)</i>	K.	K.		Fj.	Fj.	Fj.	Fj.
alt	445	901	—	746	6 629	3 106	2 912
Heraf til:							
England	—	—	—	—	—	7	—
Tyskland	238	609	—	518	6 546	3 036	2 697
Schweiz	155	148	—	—	—	15	55
Sverige	31	41	—	222	—	42	—
Norge	4	53	—	6	—	—	—
Finland	16	16	—	—	—	—	—
Belgien	—	33	—	—	—	—	—
<i>Bacon og Flæsk</i>							
<i>(Tons)</i>							
alt	101 303	62 994	20 108	73 434	143 023	189 593	185 187
Heraf til:							
England	—	—	—	—	46 197	183 804	181 470
Tyskland	92 253	62 648	17 879	62 056	95 428	5 672	2 983
Finland	575	40	689	1 835	608	—	—
Norge	2 791	—	1 308	3 658	602	28	30
Sverige	4 795	1	37	3 704	66	2	—
Schweiz	805	—	1	284	—	4	—
Italien	—	303	193	1 599	—	—	166
Belgien	41	—	—	309	—	—	240
<i>levende Svin (Stkr.)</i>							
alt	92 531	48 771	52 724	247 331	754 053	137 137	131 162
Heraf til:							
Tyskland	92 530	48 766	52 724	247 326	752 292	135 549	122 727
Schweiz	—	—	—	—	1 761	1 520	4 569
<i>vinefedt til Spise-</i>							
<i>brug (Tons)</i>							
alt	1 219	360	65	464	2 865	8 724	11 353
Heraf til:							
England	—	—	—	—	—	12	872
Tyskland	1 219	360	25	240	2 865	8 666	10 366
Norge	—	—	40	224	—	—	—

<i>Slagtet Hornkvæg</i> (Stkr.)	1944	1943	1942	1941	1940	1939	Gen. 1935-39
Ialt	36 708	3 721	38 537	47 587	56 260	78 301	61 090
Heraf til:							
Tyskland	8 971	8	32 482	39 363	14 063	17 701	5 298
Tysk Frihavn	7 063	3 713	6 032	6 180	8 033	18 406	13 789
Sverige	8 833	—	23	—	—	—	—
Norge	—	—	—	878	6 693	—	—
Finland	—	—	—	1 166	357	—	—
Holland	—	—	—	—	5 010	9 166	23 538
Belgien	—	—	—	—	22 170	28 231	10 239
Schweiz	—	—	—	—	—	3 106	3 286
<i>Lev. Hornkvæg</i> (Stkr.)							
Ialt	130 607	66 636	138 287	282 469	370 176	163 280	146 523
Heraf til:							
Tyskland	130 607	66 636	126 006	273 229	366 214	149 975	128 236
Italien	—	—	7 470	9 240	3 562	6 944	2 450
Belgien	—	—	345	—	—	6 273	12 505
Finland	—	—	4 356	—	—	—	2 450
Schweiz	—	—	—	—	—	68	2 995
Norge	—	—	—	—	400	746	—
<i>Slagteriaffald (Tons)</i>							
Ialt	9 013	6 349	5 834	7 807	16 874	24 307	22 204
Heraf til:							
England	—	—	—	—	201	1 965	1 948
Tyskland	7 773	4 675	4 412	6 408	15 820	19 575	16 760
Frankrig	59	35	18	19	45	674	1 209
Italien	—	323	337	290	429	594	430
Finland	390	631	451	455	169	790	276
Norge	221	181	255	259	14	18	29
Sverige	342	329	255	208	54	32	43
Schweiz	102	67	43	52	—	—	—
Holland	47	31	16	12	—	—	62
Spanien	—	14	9	—	—	—	—
Ungarn	33	41	10	—	—	—	—
<i>Heste (Stkr.)</i>							
Ialt	29 762	38 476	14 692	16 752	26 693	15 487	10 800
Heraf til:							
England	—	—	—	—	—	156	87
Tyskland	28 877	28 283	14 391	15 016	19 023	8 788	6 549
Holland	—	—	—	1 378	5 670	3 190	3 161
Schweiz	885	190	301	358	1 385	1 104	351
Frankrig	—	—	—	—	—	501	610

Det fremgaar heraf, at Eksporten af Smør for 1944 udgør godt en Trediedel af Førkrigsaarenes Eksport, Ost en Femtedel, Æg derimod kun 3—4 pCt. Eksporten af Flæsk, Svin, Fedt og Slagteriaffald har varieret meget i de forskellige Krigsaar, men i 1944 udgjorde den over Halvdelen af det normale. Slagtet og levende Kvæg viser forholdsvis store Eksporttal; og Hesteeksporten i 1943 og 1944 er henholdsvis omtrent fire og tre Gange saa stor som i Førkrigsaarene.

Tyskland har taget Broderparten — men det ses, at ogsaa navnlig Norge og Finland har aftaget en væsentlig Del af vor Udførsel — formentlig er en Del af de til Sverige udførte Varer ogsaa sendt videre til disse Lande.

Om Eksportværdien skal der foreløbig ikke tales. Som bekendt har det knebet at faa Valuta i Form af Importvarer — og Værdien af visse bogførte Tilgodehavender kan være ret illusorisk. Men vi maa ogsaa fra Landbrugets Side med Tilfredshed konstatere, at *Hjemmemarkedets Forsyning med Husdyrbrugsprodukter stort set under hele Krigen kom i første Række*, saa vort Lands Befolkning ikke kom til at lide under Mangelen paa de saakaldte „beskyttende Fødemidler“, i denne Forbindelse først og fremmest Mælk, Smør og Ost.

Det har for Landbruget og dets Organisationer været en selvfølgelig Pligt at arbejde paa denne Linie.

Avlsarbejdet.

Uanset de særlige Forhold og stigende Vanskeligheder paa mange Omraader fortsattes baade det private og det mere officielle Avlsarbejde i Lighed med tidligere Aar. Kappelysten var ikke afsvækket, og der blev arbejdet energisk paa at vinde ny Fremskridt — det har da heller ikke skortet paa Afsætningsmuligheder for virkelig gode Avlsdyr eller Priserne paa samme.

De lokale *Dyrskuer* blev afholdt som sædvanlig, og der var gennemgaaende god Tilslutning af Dyr og Mennesker. Derimod kunde de store landsdelsomfattende Dyrskuer paa Grund af Transportforholdene ikke afholdes i 1944; men disse Hovedskuer, der fortrinsvis omfatter de yngre Elitedyr, blev i Lighed med det jydsk Ungskue i 1943 spredt ud over Omraaderne, oftest som Afdelinger i Tilknytning til de større Lokalskuer.

Stambogsføring og *Kaaringer* gennemførtes som sædvanligt, ligeledes Samarbejdet i *Kvægavlstoreninger*, *Hesteavlstoreninger* og andre Avlsforeninger. Manglen paa Insemineringsdyrlæger var efterhaanden blevet saa følelig, at Landbrugsorganisationerne — trods Modstand fra veterinær Side — tog Initiativet til Afholdelse af et 3 Maaneders Kursus i Sædudtagning og Inseminering for Ikke-Dyrlæger. Kursuset afholdtes som det første i sin Art paa Tune Landboskole i Efteraarsmaanederne; og en Snes dér uddannede „Kvægavlsassistenter“ kom straks i Arbejde navnlig i de jyske Foreninger, hvor det sikkert vil vise sig, at ogsaa saaledes uddannede Folk kan gøre god Fyldest i det vigtige og krævende Arbejde. *Afkomspræmieringen* af de ældre Avlsdyr omfattede i 1944 410 Tyre og 112 Hingste; heraf tildeltes henholdsvis 16 Tyre og 11 Hingste 1. Klasse 1. Grad.

KONTROLFORENINGERNE. Arbejdet i Kontrolforeningerne har i 1944 haft yderligere Tilgang. For Regnskabsaaret, der sluttede til 1. Oktober, var der 1 763 Foreninger eller 15 flere end Aaret før. Medlemstal og Antallet af kontrollerede Køer steg fuldt saa stærkt — der er saaledes en beklagelig Tendens til, at Foreningerne bliver lovlig store, saa der bliver for mange Dage imellem Kontrolleringerne.

Gennemsnitsydelsen gik i alle Landsdelene noget frem i Sammenligning med Aaret forud, for hele Landet blev Fremgangen 6,3 kg Smør pr. Aarsko. Som sædvanlig ligger Fyn i Spidsen baade med Hensyn til Ydelse og Tilslutning.

De kontrollerede Køers Ydelse.

		kg Mølk	pCt. Født	kg Smør	F. E.	pCt.kontr. Køer	Udgift Kr.pr.Ko
Fyn	1943—44	3371	4,13	156,0	2998	72,1	5,57
Bornholm	"	3273	4,22	154,9	2890	49,4	4,74
Lolland-Falster	"	3225	4,03	145,5	2884	60,3	4,99
Sjælland	"	3182	4,05	144,3	2910	52,4	5,02
Jylland	"	3050	3,96	135,1	2894	44,2	4,77
Hele Landet	1943—44	3139	4,02	141,3	2912	49,9	
"	1942—43	3008	4,01	135,0	2831	49,0	
"	1941—42	2779	4,07	126,7	2694	49,2	
"	1938—39	3666	3,92	160,7	3050	47,7	

Jerseykøerne, hvoraf der var godt 14 000 kontrollerede i hele Landet, gav 2 464 kg Mælk med 5,68 pCt. Fedt og 158,4 kg Smør. Landets højstydende Besætning i 1943—44 var en mindre Jerseybesætning paa 3,4 Aarskøer hos *A. Rasmussen*, Svendstrup, Fyn, hvor Gennemsnitsydelsen var 299 kg Smør. Nr. 2 var en R. D. M. Besætning af samme Størrelse hos *A. Jensen*, Tune, Sjælland, hvor Ydelsen var 295 kg Smør. 35 Besætninger gav over 265 kg Smør pr. Aarsko.

884 Enkeltkøer gav over 300 kg Smør, deraf de 37 over 375 kg. Højst naaede Ko Nr. 53 af R. D. M. hos *Sv. Petersen*, Hvissinge, Sjælland; denne Ko gav 8661 kg Mælk med 4,96 pCt. Fedt og 484 kg Smør. Spidserne er som sædvanlig næsten udelukkende Køer af R. D. M. med et Par enkelte Jerseykøer imellem. I Aar er der ogsaa en Korthornsko med en meget bemærkelsesværdig Ydelse, ikke mindst Fedtprocent — idet Koen gav 4463 kg Mælk med 7,77 pCt. Fedt og 396 kg Smør; Koens Ejer er *J. Terkildsen*, V. Nebel, Jylland.

SVINEAVLSCENTRENE. Der anerkendtes i 1944 255 Svineavlscentre mod 256 Aaret før. Kun 5 af disse Elitebesætninger har Svin af Yorkshirerace, saa Landracen er ved at blive eneraadende. Antallet af Forsøgsgrise for Yorkshireracen er derfor ogsaa ret ringe — og som Sammenligningsgrundlag for, hvad de to Racer kan præstere, bliver Yorkshireracens Tal noget usikre.

Paa de fem faste Forsøgsstationer, der modtager Afkomshold efter Avlscentrenes Stamdyr til Kontrolfodring og senere Slagtebedømmelse, var Gennemsnitsresultaterne, som vist i Tabellen næste Side.

Det ses af Bedømmelsen, at Landracen nu paa de allerfleste Punkter er Yorkshireracen overlegen. I 1926—27 var Forholdet det omvendte, saa der er fuld Begrundelse for Yorkshireracens talmæssige Tilbagegang igennem de senere Aar. Landracens Gennemsnitstal for 1943—44 er praktisk talt de samme som Aaret før — og det er pæne Resultater. Vi staar altsaa stadig med fortrinlige Avlsbesætninger, hvorfra Bestanden kan rekrutteres, naar en større Udvidelse af Svineholdet igen bliver mulig.

AVLSCENTRE FOR HØNS. Paa Grundlag af Statens Fjerkræ-

Gennemsnitstal fra Svineforsøgene.

(Regnskabsaaret gaar fra 1. Sept. til 31. Aug.).

	1926-27		1943-44		1942-43
	Landrace	Yorkshire- race	Landrace	Yorkshire- race	Landrace
Antal Forsøgsgrise	2160	420	2484	52	2236
Udsætterprocent	7,2	4,2	3,4	1,9	3,3
F. E. pr. kg Tilvækst	3,44	3,45	3,30	3,35	3,25
pCt. Eksportflæsk	59,5	60,7	60,8	61,1	60,7
Tykkelse i cm af:					
Rygflæsk	4,05	3,84	3,44	3,78	3,42
Bug	3,06	3,18	3,32	3,15	3,32
Kroplængde i cm	88,9	88,7	93,7	92,3	93,8
Points (0-15) ved Bedømm. af:					
Fasthed	12,7	13,5	13,3	13,6	13,2
Bov	12,2	12,5	12,7	10,9	12,7
Rygfl. Fordeling	—	—	12,7	11,8	12,7
Bug	12,0	12,5	13,1	12,3	13,1
Skinker	12,3	12,7	12,4	12,1	12,3
Finhed	12,5	13,2	13,1	13,2	13,1
Kødfylde	12,4	13,0	12,8	12,6	12,8
Bacotype	12,2	12,7	12,6	11,6	12,6
pCt. Svin i Klasse:					
I { for tynde	50	64	7	2	8
I { letfede			78	53	79
II mellemfede	28	24	13	35	11
III fede	22	12	2	10	2

udvalgs aarlige Konkurrence mellem hele Hønsehold anerkendtes i 1944 96 Besætninger som Avlscentre, deraf de 88 i Klasse A. Som Nr. 1 i Konkurrencen kom *Husmandsskolen i Høng* med 96,5 Points og 246 Æg i Gennemsnit af Unghønerne; Nr. 2 blev Konsulent *K. Vadgaard, Borris*, med 96,4 Points og 231 Æg pr. Unghøne. Men iøvrigt følger en lang Række gode Besætninger lige efter med et omtrent tilsvarende Pointstal.

Ved *Kontrollægningen paa Favrholt* igennem de 11 Maanedre fra 1. Nov. 1943 til 30. Sept. 1944 lagde de prøvede Unghøner gennemsnitlig 184 Æg à 60,1 Gram = 11,066 kg Æg mod 192 Æg à 59,8 g Aaret før. De tre bedste Hold gav hver 224 eller 225 Æg pr. Høne; den højstydende Enkelthøne har lagt 262 Æg i 11 Maanedre.

Oplysnings- og Forsøgsarbejdet.

Oplysnings- og Forsøgsarbejdet paa Husdyrbrugets forskellige Felter er fortsat i Lighed med tidligere Aar. Indsatsen paa disse Omraader er dels gjort med Henblik paa Tidens aktuelle Problemer, dels med Henblik paa de Fremskridt, der kun vindes igennem Aaremaal. Og det tør vist siges, at Krigsaarenes Vanskeligheder har skærpet Lydhørheden hos Menigmand, saa han i højere Grad end tidligere er parat til at befare de Veje, som nøgterne Forsknings- og Forsøgsresultater anviser. Dette har været med til at klare Vanskelighederne i disse Aar, og — hvad maaske vigtigere er — det lover godt fremover og for det, der i Fremtiden skal vindes ogsaa paa Husdyrbrugets Omraade.

Aaret 1944 synes os paa mange Maader allerede saa fjernt. Der er jo sket saa vældige og voldsomme Ting igennem første Halvdel af 1945 — baade ude i den store Verden og i vort Land. Produktionsmæssigt er der imidlertid ikke foreløbig sket store Ændringer indenfor dansk Husdyrbrug. Forsyningerne med Raavarer udefra lader vente paa sig. Men naar de stilles til Raadighed, vil danske Husdyrbrugere være parate — og vide at nytte dem vel.

Litteratur.

Livsforsikring.

„Livsforsikring“ af Bjørn Svensson.
119 Sider + Tavler.
Nyt Nordisk Forlag 1944.

Her foreligger en Bog af overordentlig stor Interesse for enhver, som har tegnet eller staar over for at skulle tegne en Livsforsikring. Naar man har læst denne Bog, spørger man sig selv, hvorledes man dog tidligere har kunnet gaa rundt i Uvidenhed om de mange besynderlige Forhold inden for Livsforsikringsbranchen, som her belyses. Man undrer sig over, at ingen før Fuldmægtig, cand. polit. *Bjørn Svensson* har følt sig foranlediget til at belyse disse Forhold.

Svenssons Bog er dels et energisk, behageligt velbegrunderet „j'accuse“ rettet mod Forsikringselskaberne, dels „en Vejledning for alle, der vil sikre Familie og Fremtid“.

I den aggressive Del af Bogen paaviser Forfatteren, hvorledes Præmieniveauet er hævet ganske utilbørligt, dels derved at visse af Præmiens Bestanddele fordyres meget betydeligt, som Livsforsikringen nu administreres, dels ved at Selskaberne — til Skade for Forsikringstagerne — fortrinsvis arbejder med Forsikringsformer, som kræver høje Præmier, og endelig fordi Konkurrencen Selskaberne imellem er meget ufuldstændig, saaledes at store Prisforskelle mellem de enkelte Selskaber muliggøres.

Først og fremmest er Administrationen alt for dyr. Det er særlig Anskaffelsesomkostningerne og herunder særlig Agentprovisionerne, som falder i Øjnene. I det hele taget er Forfatteren stærkt ude efter *Agentsystemet*, som det praktiseres herhjemme med paagaende, tryglende, truende og be-

sværgende Agenter ved Døren Morgen, Middag og Aften. Han paapeger de sørgelige Resultater af dette System, som de kan læses i en Statistik for Aarene 1936—40, hvorefter der af en gennemsnitlig aarlig Afgang paa 139 000 Livsforsikringspolicer kun afgik 33 000 paa „naturlig“ Vis, d. v. s. som Følge af Død eller Udløb. Af de resterende 106 000 Policier blev 9000 nytegnede Forsikringer overhovedet ikke indløst (Agenterne har formentlig været for paagaende), 77 000 afgik i Utide saa tidligt, at der ikke kunde ydes Godtgørelse for indbetalte Præmier, medens de sidste 20 000 Policier vel afgik i Utide, men først saa sent, at der kunde udbetales Godtgørelser (Tilbagekøbsværdien).

De i den nævnte Periode i Utide afgaaede Policier udgjorde 60 pCt. af de i samme Periode nytegnede Forsikringer. Naar de ikke fastholdtes Tiden ud, skyldtes det enten, at Forsikringstagerne i Virkeligheden slet ikke ønskede at tegne Forsikringerne, eller at de ikke havde Raad til at fastholde dem.

Naar det yderligere oplyses, at de ikke gennemførte Forsikringer koster Forsikringstagerne ca. 10 Mill. Kr. om Aaret, vil man forstaa, at der er noget galt.

Forfatteren kritiserer ogsaa de uberettiget høje Priser paa „rene“ Livsforsikringer (der kun udbetales ved Forsikringstagerens Død), som tvinger Forsikringstagerne til at tegne „blandede“ Forsikringer (som udbetales enten ved den forsikredes Død eller naar han opnaar en vis Alder). I den „blandede“ Forsikring indgaar Forsikringsformaal og Opsparingsformaal i en efter Forfatterens Mening uheldig Enhed. Forfatteren paastaar — og som det synes med Rette — at Forsikringstagerne og Samfundet vil være bedst tjent med at Forsikringselskaberne koncentrerer sig om at varetage de rent forsikringsmæssige Opgaver og overlader Opsparingen til Sparekasserne.

Et for det nuværende Livsforsikringssystem særlig kompromitterende Forhold er de store Prisforskelle, som takket være Mangelen paa for Offentligheden tilgængelige Prislister og andet Hemmelighedskræmmeri trives mellem de enkelte Sel-

skaber. Som Forholdet nu er, vil man — saa mærkeligt det end lyder — kunne tjene indtil 4000 Kr. pr. 10 000 Kr. Forsikringssum ved at vælge den bedste Forsikring i det billigste Selskab!

Det er, som man ser, artige Ting, der oplyses i Svenssons Bog. Saa vidt det er Anmelderen bekendt, har Forsikrings-selskaberne end ikke forsøgt offentligt at imødegaa Forfatterens Angreb paa de væsentlige Punkter. En større Avis-polemik mellem Forfatteren og nogle Forsikringsfolk omhandlede kun perifere Spørgsmaal. Der er derfor Grund til at tro, at Forsikringsfolkene har læst Svenssons Bog med det blinde Øje. Saa meget mere Grund er der til for nutidige og fremtidige Forsikringstagere at studere Bogen — saavel for at gøre sig bekendt med, hvad der deri lidenskabsløst oplyses til Forsikringstagernes Vejledning (og den rent oplysende Del af Bogen er større end den revsende) som for at undres over de Uhyrligheder, som Forfatteren paa en klar og let forstaaelig Maade udleverer til Læserens Bedømmelse.

Om Bogen ikke faar anden Virkning, skulde den i hvert Fald gerne bevirke, at Folk i Fremtiden kan sige andet end „Naa“, „Nej“ eller „Ja“ til Forsikringsselskabernes Agenter. Et saa vigtigt Skridt, som Tegning af en Livsforsikring, bør ikke tages i Blinde.

B. G. Jensen.

Mindre Meddelelser.

Landhusholdningsselskabets Arbejdslederuddannelse.

For nogen Tid siden begyndte Landhusholdningsselskabet at forberede en ændret Form for Uddannelsen paa større Gaarde, saa den kunde blive bragt i Overensstemmelse med de Ændringer, der allerede er gennemført for Fodermesteruddannelsen og Landmandsuddannelsen paa Bønderbrug.

Den nye Uddannelse — kaldet Arbejdslederuddannelsen — træder i Kraft fra 1. November d. A.

Uddannelsens Formaal er at give de Elever, der antages, en alsidig, praktisk og teoretisk Oplæring som Forberedelse til Stillinger som Arbejdsledere paa større Gaarde.

Uddannelsesplanen er iøvrigt:

- 1) En 3-aarig Elevtid ved Markbruget. Den gennemføres paa 3 forskellige af Landhusholdningsselskabet godkendte Læresteder med et Aar hvert Sted.
- 2) Mindst $\frac{1}{2}$ Aar som Elev i Stalden paa et af Landhusholdningsselskabet dertil godkendt Lærested.
- 3) Et 9 Mdrs. Kursus paa Landbrugsskole eller et 17 Mdrs. Kursus paa Næsgaard Agerbrugsskole. Vælges Næsgaard, kan den praktiske Del af Kursuset træde i Stedet for et Halv-aar af den 3-aarige Elevtid.
- 4) Et Aar som Forvalter paa en mindre eller som Underforvalter paa en større Gaard som Afslutning paa Uddannelsen.

Efter vel gennemført Uddannelse faar Eleverne et af Landhusholdningsselskabet udstedt Lærebrev.

For at sikre de økonomiske Midler til Skoleopholdet indeholder Reglerne en Bestemmelse om, at Eleven indbetaler et vist Beløb halvaarlig til en Skolefond samtidig med at Lærestedet giver et tilsvarende Beløb. Ved Hjælp af de paa denne Maade tilvejebragte Midler vil Elever, som kan opnaa Statsunderstøttelse, saa nogenlunde have Dækning for Udgifterne til Skoleopholdet.

De trykte Regler for Uddannelsen samt nærmere Oplysninger om Læresteder o. l. faas fra Landhusholdningsselskabet, Rolighedsvej 26, København V.

Landhusholdningsselskabets Fodermesteruddannelse.

Til 1. November antages Elever til den af Landhusholdningsselskabet iværksatte Uddannelse af Fodermestre. Uddannelsen har til Formaal at give de Elever, der antages, en grundig

praktisk og teoretisk Oplæring i Kvæggets Fodring, Røgt og Pleje, med særligt Henblik paa en Forberedelse til selvstændige Stillinger som Kvægbrugsledere eller Fodermestre ved større eller mindre Besætninger.

Nærmere Oplysninger om Uddannelsen, Reglerne for denne samt Lærestedsfortegnelse faas fra Landhusholdningsselskabet, Rolighedsvej 26, København V.

Fodermesteruddannelsens Skolekursus.

Da Landhusholdningsselskabet for 2 Aar siden iværksatte sin Fodermesteruddannelse, var det Bestemmelsen, at det til Uddannelsen knyttede 9 Mdrs. Skolekursus for Fodermestre skulde starte allerede til November 1945 i Stedet for 1946 som efter den oprindelige Plan. Hensigten hermed var at imødekomme en Del ældre Elever under Uddannelsen og andre uden for denne.

Paa Grund af det sidste Aars vanskelige Forhold ser man sig imidlertid nødsaget til at gaa tilbage til den oprindelige Plan om først at begynde Kursuset fra November 1946. De ældre Elever, der havde haabet at kunne begynde deres Skoleophold i Aar, maa derfor fortsætte endnu et Aar som Elev eller Underfodermester og vente med den teoretiske Uddannelse til næste Aar.

Laurits Andersens Fond.

Ansøgninger om at komme i Betragtning ved den i Begyndelsen af Januar Maaned 1946 stedfindende halvårlige Uddeling af Fondets Midler maa være indsendt til Fondets Kontor senest den 1. September 1945 (for Ansøgere bosiddende udenfor Europa senest 1. Oktober). Ansøgningerne maa indeholde Oplysninger om eventuel fra anden Side modtaget eller søgt Støtte. Ansøgningskemaer anvendes ikke.

Fondets Midler anvendes ifølge Fundatsen til *Fremme af dansk Industri og Handel* — som er Fondets Hovedformaal — samt til *Hjælp til syge og fattige Danske hjemme og ude*. Bevillingerne til *sidstnævnte* Formaal gives ifølge Bestyrelsens Beslutning ikke til personlige Ansøgere (bortset fra trængende, nære Slægtninge af Fondets Stifter), men stilles til Raadighed for danske velgørende Foreninger i Ind- og Udlandet.

Nærmere Oplysninger om de Formaal, hvortil Fondet fortrinsvis yder Støtte paa det erhvervsmæssige Omraade, kan faas ved Henvendelse til Fondets Kontor, Industribyningen, Vesterbrogade 1, København V.

Landbrugets Prisforhold i Juni Maaned 1945.

(Ved Det landøkonomiske Driftsbureau).

Tabel 1. Priser i Kr. pr. 100 kg.

	1944			1945		
	Hele Aaret	Januar - Juni	Juni Md.	Januar - Juni	Maj Md.	Juni Md.
Landbrugsprodukter:						
Sødmælk (af Mejeri) ¹⁾	28,03	28,20	25,95	28,15	27,15	25,95
Smør, Notering	389	389	389	389	389	389
do. do. + Tillæg	445	445	445	445	445	445
Ost, 20 pCt.	199	199	199	199	199	199
Æg	241	224	240	221	210	210
Slagterisvin, (sl. V.)	272	272	272	272	272	272
do. do. 80 $\frac{1}{2}$ kg og derover	288	288	288	285	288	²⁾ 272
Slagtekøer, Kbh., 1. Kl. (lev. V.)	130	130	130	130	130	130
Stude og Kvier, Esbjerg, 1. Kl. (lev. V.)	129	129	129	129	129	129
Smaagrise, Køge, Kr. pr. Stk. .	44	39	52	51	60	64
Kælvkøer, Odense, 1. Kl., Kr. pr. Stk. ²⁾	771	798	780	—	775	800
Unge Heste, Kr. pr. Stk.	2760	2812	2925	2693	2600	2650
Hvede	29,37	29,48	29,25	29,25	29,25	29,25
Rug	30,37	30,48	30,25	30,25	30,25	30,25
Byg, 2/r.	26,25	26,25	26,25	26,25	26,25	26,25
Havre	26,25	26,25	26,25	26,25	26,25	26,25
Hø	22,92	24,18	25,00	29,08	30,00	30,00
Kunstgødning:						
Kalksalpeter	26,15	24,80	25,30	24,98	25,30	25,55
Sv. Ammoniak	24,85	24,50	25,00	24,78	25,10	25,35
40 pCt. Kaligødning	19,11	19,25	19,45	19,87	20,00	20,00

¹⁾ Inkl. Tillæg.²⁾ Bestaaet Tuberkulinprøven.³⁾ Tillægget for Svin paa 80 $\frac{1}{2}$ kg sl. V. og derover bortfalder fra og med den 3. Juni.

Korn = Maksimalpriser.

Tabel 2. Prisindeks. (Femaaret 1909/14 = 100).

	1944			1945		
	Hele Aaret	Januar - Juni	Juni Md.	Januar - Juni	Maj Md.	Juni Md.
Landbrugsprodukter:						
Sødmælk	267	269	247	268	259	247
Smør, Notering	186	186	186	186	186	186
do. do. + Tillæg	213	213	213	213	213	213
Ost	349	349	349	349	349	349
Æg	204	190	203	187	178	178
Slagterisvin	294	294	293	291	292	280
Slagtekøer (København)	224	224	224	224	224	224
Stude og Kvier (Esbjerg)	211	211	211	211	211	211
Unge Heste (Odense)	374	382	397	365	353	360
Hvede	213	213	212	212	212	212
Rug	255	255	254	254	254	254
Byg, 2/r.	204	204	204	204	204	204
Havre	218	218	218	218	218	218
Hø	334	352	364	423	437	437
Kunstgødning:						
Kalksalpeter	130	128	131	129	131	132
40 pCt. Kaligødning	160	161	163	167	168	168
Vejede Prisindeks for:						
Mejeriprodukter	224	224	221	224	223	221
Husdyrprodukter, ialt	243	242	242	240	239	235
Korn	217	216	216	216	216	216
Planteprodukter, ialt	249	243	250	257	258	258
Landbrugsprodukter, ialt	244	242	242	242	240	237
Kunstgødning	159	158	161	155	156	156
Markfrø	289	289	289	320	320	320

Planteavlen 1944.

Af Konsulent *H. Land Jensen.*

Vejrforholdene.

De 5 Krigsaar 1940—44 falder med Hensyn til klimatiske Betingelser i 2 Grupper. 1940—41 med strenge Vintre og tørre Forsomre, 1943—44 med milde Vintre og ret fugtige Somre. 1942 danner Overgangen mellem disse Perioder, idet Vinteren var streng, men Sommeren ret fugtig og frodig. For Landbrugets Produktion og Befolkningens Forsyning har det været af stor Betydning, at disse ugunstige Vejrforhold — naar vi skulde have dem — indtraf i de første Krigsaar og ikke i de sidste. Havde Vinterkulden og Sommertørken sat stærkt ind mod Krigens Slutning, samtidig med at Jorden var delvis udpint, og vanskelige Arbejdsforhold gjorde sig gældende, vilde det have været meget svært at overvinde de Vanskeligheder, som saa vilde have meldt sig. Nu staar vi i Landbruget i Kraft af 3 gode Høstaar produktionsmæssigt forholdsvis stærkt rustet til at tage fat paa Genopbygningsarbejdet, ja vi er endog i Stand til i betydelig Udstrækning at hjælpe andre Lande med Levnedsmiddelforsyninger.

Enkeltheder vedrørende Vejrforholdene i 1944 fremgaar af Tabel 1, der er udarbejdet paa Grundlag af Meteorologisk Instituts Maalinger. Efteraarsmaanederne 1943 var milde, og det milde Vejr fortsatte i Januar og Februar, idet disse Maaneders Middeltemperatur laa væsentligt over Normalen. Nedbøren var omkring det normale, men ret ujævn. Marts og April laa med Hensyn til Temperatur og Nedbør ret nær ved Normalen, men i Maj og Juni var Vejret gennemgaaende køligt, ret solfattigt og havde over normal Nedbør, der i Juni til Dels faldt i stærke Byger, som flere Steder medførte meget

Tabel 1. Temperatur, Solskinstimer og Nedbør 1944.
(Efter Meteorologisk Institut).

	Temperatur C°		Antal Solskinstimer		Nedbør	
	1944	Normal	1944	Normal	1944	Normal
Januar	3,4	0,1	37	36	72	44
Februar	1,0	÷0,1	74	66	18	34
Marts	1,6	1,6	137	123	35	41
April	6,1	5,5	178	174	28	40
Maj	9,6	10,7	227	252	59	42
Juni	13,2	14,2	219	264	72	47
Juli	17,2	16,0	237	245	47	64
August	18,5	15,3	289	223	29	80
September	12,6	12,3	158	167	109	57
Oktober	9,2	8,1	66	98	49	66
November	4,5	4,1	54	47	106	53
December	2,1	1,6	32	27	55	58

slem Haglskade. Juli og August gav til Gengæld Varme, men kun lidt Nedbør, navnlig var det tørt og varmt i August, hvilket hænger sammen med det forholdsvis store Antal Solskinstimer. August 1944 var i klimatisk Henseende noget for sig selv, idet Maaneden havde den højeste Middeltemperatur siden 1874 og den mindste Nedbør siden 1899. „Regntiden“ kom saa i Stedet i September, og den rigelige Nedbør fortsatte Aaret ud, idet Vejret samtidig var ret mildt.

Landbrugsarealets Benyttelse.

I Tabel 2 redegøres der for Hovedafgrødernes Andel i det samlede Landbrugsareal 1944 og de nærmest foregaaende Aar samt Femaarsperioden 1937—41. Forskydningen i Arealbenyttelsen har i de senere Aar ikke været stor. Det er en Regel, som er bekræftet gennem mange Aar, at der inden for de almindelige Landbrug normalt ikke røres væsentligt ved Driftsplanen. Sædskifterne og Arealets Fordeling paa de enkelte Afgrøder holdes ret uændret, og dette har ogsaa været Tilfældet gennem Krigsaarene, til Trods for at Produktions- og Forsyningsforholdene har været underkastet meget stærke Forskydninger.

Tabel 2. Arealanvendelsen i 1000 ha, hele Landet.

	1937/41	1942	1943	1944	% Frem- gang fra 1937/41 til 1944	Forholdstal 1944 Omdrift ialt	
<i>Indenfor Omdriften</i>							
Korn	1346,5	1351,0	1350,5	1331,6	÷1,1	49,0	41,7
Roer og Kartoffler ..	524,3	551,2	543,3	538,5	2,7	19,8	16,8
Græs og Grønfoder	737,9	721,4	708,9	736,8	÷0,1	27,1	23,1
Andre Afgr. og Brak	84,4	100,8	120,8	111,6	32,4	4,1	3,5
Ialt i Omdriften	2693,1	2724,4	2723,6	2718,5	0,9	100,0	85,1
<i>Udenfor Omdriften</i>							
Græs, Eng m. v. ..	545,0	478,0	464,7	457,4	÷16,1	—	14,3
Læggeplads til Tørv	(4,2)	25,3	21,6	20,2	—	—	0,6
Landbrugsareal	3242,3	3227,7	3209,9	3196,1	÷1,4	—	100,0

Kornarealet var i 1944 godt 1 pCt. mindre end i Aarene før Krigen. Det udgjorde 49 pCt. af Omdriften eller 41,7 pCt. af det samlede Landbrugsareal. Arealet med Roer og Kartoffler er derimod gaaet frem med henimod 3 pCt., hvilket væsentligst skyldes Udvidelse af Kartoffelarealet. Rodfrugtarealet udgjorde 16,8 pCt. af Landbrugsarealet.

Arealet med Græs og Grønfoder inden for Omdriften var reduceret en Del i 1942 og 1943, men var i 1944 atter paa Højde med Aarene før Krigen. Uden for Omdriften er der jævn Tilbagegang, hvilket i væsentlig Grad skyldes Afgivelse af Læggeplads til Tørv. Det samlede Græsareal var i 1944 37,4 pCt. af Landbrugsarealet.

Gruppen „Andre Afgrøder og Brak“ omfatter tilsammen kun 3,5 pCt. af Landbrugsarealet. Iøvrigt er de anførte Tal for denne Gruppe ikke meget oplysende, idet Brakarealet er gaaet tilbage, men andre Afgrøder stærkt frem.

Det samlede Landbrugsareal blev i 1944 opgjort til 3 196 000 ha. I de senere Aar har der været en jævn Tilbagegang, som sammenlignet med 1937—41 repræsenterer ikke mindre end 1,4 pCt. Gaar vi 10—15 Aar tilbage, var Landbrugsarealet nogenlunde uændret fra Aar til Aar. De senere Aars Foringelse

af det landbrugsmæssigt benyttede Areal hænger vel forøvrigt for en Del sammen med, at betydelige Arealer har været benyttet, som man under Krigen forsigtigt maatte sige, til „andet Formaal“. Ogsaa paa dette Omraade har Krigen haft sin destruktive Virkning.

Kornafgrøderne.

Som allerede nævnt var det samlede Kornareal i 1944 lidt mindre ind i de nærmest foregaaende Aar. Det er ikke Vintersæddyrkningen, der er gaaet tilbage. Selv om Hvedearealet blev meget stærkt reduceret i Aarene med de strenge Vintre og i 1944 endnu ikke var kommet helt paa Højde med Arealet før Krigen, var det saadan, at Rugarealet var udvidet saa stærkt, at der i 1944 arealmæssigt var fuld Dækning for det tabte Hvedeareal. Tilbagegangen falder, som det ses, paa Havre, der siden 1937—41 er indskrænket med 10 pCt. Dette er en ejendommelig og sagligt set uønsket Bevægelse. Vil man

Tabel 3. Kornareal i 1000 ha, hele Landet.

	1937/41	1942	1943	1944	% Fremgang fra 1937/41 til 1944	For- holdstal 1944
Hvede	112,9	5,9	49,1	84,0	÷ 25,6	6,3
Rug	151,8	190,5	224,4	196,1	29,2	14,7
Byg	395,3	421,4	398,1	395,8	0,1	29,8
Havre	366,9	343,5	336,3	330,4	÷ 9,9	24,8
Blandsæd	315,2	380,7	333,7	315,7	0,2	23,7
Bælgsæd	4,4	8,9	8,9	9,6	118,2	0,7
Kornareal	1346,5	1350,9	1350,5	1331,6	÷ 1,1	100,0

indskrænke Havredyrkningen, f. Eks. for at begrænse Faren for Havreaal, bør det absolut ikke gaa ud over de rene Havrefrøder, men Indskrænkningen bør falde paa Blandsæden.

Bælgsædarealet er under Krigen udvidet jævnt, men det udgør dog fremdeles kun en lille Del af det samlede Kornareal, i 1944 0,7 pCt.

Trods den milde Vinter fik man i Almindelighed ikke gennemført Kornsaaningen særlig tidligt. I de sydlige Egne og paa tidlige Jorder begyndte man allerede først i Marts, men en Periode med Frost og Sne standsede Arbejdet. De fleste Steder gennemførtes Saaningen i første Halvdel af April og paa sildige Jorder endda senere. Vejret var ustadigt i Saaperioden, men gennemgaaende lykkedes det dog at skaffe bekvemt Sædebed.

Lyspletsygen var ret slem, til Trods for at der i Forsommeren faldt rigelig Nedbør. Det kneb med at skaffe Mangansulfat nok til Helbredelsen. I det store og hele groede Kornafgrøderne dog godt til. Paa de bedre Jorder, og hvor der var gødet nogenlunde med Kvælstof, var Udviklingen til den frodige Side, saaledes at der mange Steder blev stærk Lejesæd. Sol og Varme sidst i Juli var af meget stor Betydning for de alt for frodige Kornafgrøder paa de gode Jorder, men paa de lette Jorder skete Modningen for hastigt. Mejning, Vejring og Indbjærgning havde særdeles gode Betingelser i den varme, solrige August, men hvor man ikke blev færdige inden Maa-nedens Udgang, var Bjærgningen meget besværlig og forløb ikke uden betydelige Tab.

Tabel 4. Høstudbytte i Mill. hkg Kærne og Halm, hele Landet.

	1937/41	1942	1943	1944
Hvede	3,3	0,2	1,8	2,8
Rug	2,7	4,1	5,1	4,1
Byg	11,6	13,9	12,8	12,5
Havre	9,7	10,1	10,4	9,8
Blandsæd	7,1	9,5	8,6	7,7
Bælgsæd	0,1	0,2	0,2	0,2
Korn ialt	34,5	38,0	38,9	37,1
Halm ialt	45,8	54,5	51,7	55,6

Høstudbyttet fremgaar af Tabel 4, hvor 1944 er sammenlignet med de nærmest foregaaende Aar. Det samlede Kærneudbytte i 1944 er opgjort til 37,1 Mill. hkg, hvilket er lidt lavere end 1942 og 1943, men dog et smukt Udbytte, navnlig i

Betragtning af, at 1944 var 5. Krigsjaar. Udbyttet ligger da ogsaa en Del over, hvad der er høstet som Gennemsnit i Aarene 1937—41. De Oplysninger, man har om Udbyttet af de enkelte Arter, varierer en Del, men i det store og hele maa der regnes med jævnt godt Udbytte af Hvede og Rug. Byggen synes at have svigtet lidt paa Grund af stærk Lejesæd. Havren har været jævnt god.

Halmudbyttet var stort, og der var paa alle Egne gennemgaaende rigeligt til Forsyning med Straafoder. Paa Øerne og i Østjylland var der stort Overskud, saa Salgspriserne blev smaa. Adskillige Steder blev der brændt meget Halm, heldigvis for en stor Del paa den Maade, at Halmen kom til Nytte ved Fyring paa Mejerierne, men der var ogsaa Steder, hvor man brændte betydelige Mængder paa Marken. Diskussionen om Halmoverskudets mere rationelle Udnyttelse blev rejst paany, men endnu er man ikke naaet til Løsning af dette vanskelige Spørgsmaal.

Rodfrugterne.

Ved Betragtning af Arealtallene i Tabel 5 er der Grund til at hæfte sig ved den stærke Fremgang for Kaalroer. Dette Areal laa i Aarene 1937—43 gennemgaaende ret fast ved

Tabel 5. Rodfrugtareal i 1000 ha, hele Landet.

	1937/41	1942	1943	1944	% Fremgang fra 1937/41 til 1944	For- holdstal 1944
Kartofler	74,2	100,5	105,4	98,3	32,5	18,3
Runkelroer	134,0	97,7	96,9	83,0	÷38,1	15,4
Fodersukkerroer	46,9	78,3	77,0	75,4	60,7	14,0
Kaalroer	188,9	187,0	183,5	212,1	12,3	39,4
Turnips	12,5	11,0	10,8	7,9	÷36,8	1,5
Gulerødder	4,3	6,0	4,7	4,2	÷ 2,3	0,8
Sukkerroer til Foder	20,6	22,2	18,6	14,7	÷28,6	2,7
Sukkerroer til Fabrik	42,3	47,2	45,5	42,1	÷ 0,5	7,8
Cikorierødder	0,6	1,3	0,8	0,8	33,3	0,1
Rodfrugtareal	524,3	551,2	543,3	538,5	2,7	100,0

180—190 000 ha, men i 1944 gik Arealet op til 212 100 ha, hvilket er en Fremgang fra 1943 paa ca. 16 pCt. for Landet som Helhed. Det er de senere Aars Modgang for Bederoedyrkingen, der gør sig gældende. Bevægelsen var ventet, men det er foruroligende, at Fremgangen var forholdsvis langt større paa Øerne (37 pCt.) end i Jylland (12 pCt.). Forsøgene anviser den modsatte Udvikling, idet Bederoerne fremdeles har været overlegne paa Øerne og i det sydøstlige Jylland. Fremgangen for Kaalroer har naturligvis givet Anledning til Tilbagegang for Bederoer. Det er særlig Runkelroer og Sukkerroer til Foder, det er gaaet ud over. Iøvrigt bemærkes, at der ogsaa var Tilbagegang for Kartoffelarealet, der i 1944 var under 100 000 ha. Ogsaa Arealet med Sukkerroer til Fabrik blev en Del reduceret.

Roesaaning blev en Del Steder gennemført ret tidligt, idet man havde god Tid til at tage fat herpaa efter Kornsaaning. Der havde i den milde Vinter været gode Betingelser for Udbringning af Staldgødning og Ajle. Spiringen var i Almindelighed god, men i den kolde Forsommer var Væksten langsom, og adskillige Steder gik Bederoerne helt i Stampe. Hertil kom betydelig Skade af meget udbredte og ondartede Angreb af Bedefluelarver. Kaalroeentusiastene glædede sig og i første Omgang med Rette, for Kaalroerne tegnede først paa Sommeren udmærket, men snart indfandt sig ondartede Angreb af Krusesyge, der i Forbindelse med Tørken i August næsten standsede Væksten. Artsforsøgene i 1944 viser betydelige Variationer fra Egn til Egn i Kaalroernes og Bederoernes indbyrdes Stilling. Gennemgaaende var de to Arter hinanden jævnbyrdige. Aaret har paany belært os om, at begge Rodfrugter har slemme Fjender, og at det derfor er galt at bygge for meget paa den ene Slags. Der var mange Stokløbere i Kaalroerne, navnlig i Wilhelmsburger, og flest vel i nordlige og vestlige Egne. Det var den kølige og solfattige Forsommer, der gjorde sig gældende, hist og her maaske dog ogsaa i nogen Grad tidlig Saaning. — Roernes Opbevaring og Hjemkørsel var meget besværlig i det fugtige Vejr, Topud-

byttet var ikke særlig tilfredsstillende, men dog gennemgaaende bedre end i 1943.

Den megen Modgang for Roerne medførte, som det vil fremgaa af Høstoversigten (Tabel 6), at Udbyttet gennemgaaende blev daarligt. Ved Betragtning af Tallene maa man iøvrigt erindre sig Arealforskydningen, og desuden at det drejer sig om Masseudbytte. Tørstofindholdet var omkring det normale.

Tabel 6. Høstudbytte i Mill. hkg Roer og Kartoffler, hele Landet.

	1937/41	1942	1943	1944
Kartofler	13,4	16,7	19,4	14,1
Runkelroer	80,7	49,8	53,3	38,1
Fodersukkerroer	23,4	33,2	36,5	30,1
Kaalroer	115,1	113,0	107,8	103,0
Turnips	5,6	4,6	4,6	2,8
Gulerødder	1,3	1,6	1,3	0,9
Sukkerroer til Foder	8,2	7,6	7,1	4,8
Sukkerroer til Fabrik	15,9	15,9	14,6	12,7
Cikorierødder	0,1	0,2	0,2	0,2
Ialt Rodfrugt	263,7	242,6	244,8	206,7

Man kunde have ventet, at de gennemgaaende ret smaa Roer havde haft forholdsvis højt Tørstofindhold, men dette var altsaa ikke Tilfældet. Som Helhed maa 1944 karakteriseres som et daarligt Roear.

Sukkerroer til Fabriksbrug blev som allerede nævnt dyrket paa lidt mindre Areal end i 1943. Efter at man i Begyndelsen af Krigen havde sat Arealet noget op, skete der et Tilbage-slag i 1943, og denne Udvikling er altsaa fortsat i 1944, hvor man var nede paa 42 000 ha mod 48 000 i 1941. Hertil kom, at Udbyttet af Roer pr. ha blev væsentligt under det normale, hvilket vil fremgaa af følgende Oversigt, der anføres efter Meddelelse fra A/S De danske Sukkerfabrikker:

	1940	1941	1942	1943	1944
hkg Roer pr. ha	339	335	300	281	271
Sukkerindhold i pCt.	17,6	17,9	16,3	16,3	16,5
Betaling Kr. pr. hkg Roer	3,19	4,40	4,40	5,31	5,96

Sukkerindholdet i pCt. var 16,5, altsaa nogenlunde normalt, men som Helhed blev Sukkerproduktionen dog kun lille, hvilket naturligvis var at beklage paa Baggrund af forsyningsmæssige Vanskeligheder og de handelsmæssige Fordele, som en bedre Sukkerproduktion vilde have haft for Landet. Betalingen pr. hkg Roer steg 1944 til 5,96 Kr., hvilket er mere end en Fordobling i Sammenligning med Aarene før Krigen, men Omkostningerne ved Dyrkningen er jo steget meget stærkt, og i denne Forbindelse er der navnlig Grund til at nævne Vanskelighederne med at skaffe tilstrækkelig Arbejdskraft. Det er vel især dette sidste Forhold, der har medført Indskrænkning i Arealerne.

Kartoflerne.

Det lykkedes ikke helt i 1944 at fastholde det forholdsvis store Kartoffelareal, man var kommet op paa i 1942, og som atter var udvidet i 1943, men Tilbagegangen var dog ikke foruroligende, idet Arealet i 1944 omfattede 98 300 ha (Tabel 5), og naar Kartoffelhøsten i 1944 blev meget lille, skyldes det ikke saa meget Indskrænkning af Arealet, men derimod daarligere Vækstforhold.

Trods rettidig Lægning var Kartoflerne ret sent paa Vej i den kølige Forsommer. De var derfor ikke naaet ret vidt i Knoldsætningen, da Tørken i Juli—August satte ind og hæmmede eller helt standsede Udviklingen. Særlig haardt gik det ud over de middeltidlige Sorter, og inden for denne Gruppe falder jo de to Hovedsorter, der her i Landet anvendes til Spisebrug: Bintje og King Edward. Bintje standsede mange Steder Væksten fuldstændig først i August, men ogsaa King Edward gik det haardt ud over. De sildige Sorter led naturligvis ogsaa af Tørken, men kom forholdsvis bedre igennem, saaledes at Avlen af Industri- og Foderkartofler dog blev nogenlunde.

Det samlede Høstudbytte blev opgjort til 14,1 Mill. hkg (Tabel 6) mod 19,4 Mill. hkg i 1943, da Arealet ganske vist var 7 pCt. større. De 14 Mill. Tdr. skulde egentlig have været

rigeligt til Landets Forsyning med Spisekartofler og til normalt Forbrug i Industrien. Det maatte saa forudsættes, at det var Anvendelsen til Foderbrug, der skulde indskrænkes. Imidlertid var man langt henne i Sæsonen, inden det rigtig gik op for Folk, at en Del af de grovere Sorter skulde anvendes til Spisebrug, og paa dette Tidspunkt var der allerede kogt mange Kartoffler til Foder. Hertil kom, at mange af Spisekartoflerne, især King Edward og Bintje, var stærkt smittet af Skimmel, hvorved der allerede i Efteraarstiden gik adskillige Beholdninger tabt, idet Opbevaringsforholdene var meget vanskelige paa Grund af den stærke Nedbør i Optagningstiden, der næsten umuliggjorde Nedkuling i tør Tilstand. De skimmelplettede Kartoffler var desuden meget vanskelige at sortere til Salg, hvad enten det drejede sig om Spise- eller Læggekartofler, en stor Part maatte kasseres. Disse Forhold medførte, at der i Løbet af Efteraaret bredte sig den Opfattelse, at man stod over for alvorlig Kartoffelmangel, og trods gentagne Forsøg paa at berolige Handelen og Kunderne, skete der adskillige panikagtige Opkøb, hvilket medførte betydelig Stigning i Prisen, men ogsaa Stigning i Mellemandleravance og Fordelingsomkostninger. Dagbladene havde ikke megen Plads for saglige og beroligende Udtalelser, tværtimod var man tilbøjelig til at puste til Ilden, navnlig visse københavnske Dagblade havde en stor Del af Skylden for, at det gik, som det gjorde, idet man næsten kappedes om at rejse Anklage mod Landbruget for at udnytte Situationen til ublu Prisforhøjelser, medens man i ringere Grad havde Øje for den urimelige Stigning i Handels- og Fordelingsomkostninger. Paa et ret tidligt Tidspunkt blev det fra Landbrugets Side foreslaaet, at man skulde gennemføre Maksimalpriser, men fra Forbrugerside var man dog en Overgang ængstelige herved. Resultatet blev dog, at man fra 22. Januar indførte Maksimalpris til Avlerne paa 16—18 Kr. + Opbevaringstillæg og desuden Begrænsning af Handelsavancen; senere blev der ogsaa indført Maksimalpris paa Læggekartofler. Samtidig med Indførelse af Maksimalprisen i Januar, udstedtes fuldstændigt Fodringsforbud for alle

Kartofler, der kunde anvendes til Spisebrug. Forbudet ophævedes først allersidst i Sæsonen, da det viste sig, at der var Kartofler nok til Konsum.

En stærkt medvirkende Aarsag til, at det gik, som det gjorde med Kartoffelforsyningen og Priserne, var de vanskelige og usikre Transportforhold, der naar som helst kunde forværres, navnlig frygtede man, at Overførslerne fra Jylland til København skulde komme i Fare.

Afsætningen til Industribrug i 1944 gik baade for Kartoffelmelsfabrikkerne og Spritfabrikkerne betydeligt tilbage, idet det samlede Forbrug kun androg 1 105 000 hkg mod 1 631 000 hkg af Høst 1943. De senere Aars Forbrug fremgaar af følgende Oversigt:

Kartofler til Industribrug, 1000 hkg.

	Høst	1939	1940	1941	1942	1943	1944
Kartoffelmelsfabrikker ...	728	848	884	984	1098	717	
Spritfabrikker	386	372	333	451	533	388	

Fremavlen af Læggekartofler havde endnu større Omfang end i 1943. Det samlede af Landbrugsministeriets Tilsyn inspirerede Areal androg i 1944 31 000 ha. Fælleskontrollen med Kartoffelfremavl udvidede sine Arealer fra 598 ha i 1943 til 697 ha i 1944, og i 1945 er der igen Tale om en betydelig Udvidelse, nemlig til 802 ha.

Anvendelse af Kartofler til Foder gik under de herskende Forsyningsforhold selvfølgelig en Del tilbage, men der var dog i Efteraarssæsonen, inden Fodringsforbudet blev udstedt, kogt og ensileret betydelige Kvanta, og Interessen for Avlen af Foderkartofler er fremdeles stor.

Græs- og Grønfoder.

Det fremgaar af Tabel 7, at det samlede Græsareal, efter at der i de senere Aar var sket en Indskrænkning, i 1944 blev udvidet med henimod 20 000 ha. Udvidelsen falder helt ud paa Sædskiftegræsmarkerne, ja, der er endog Tale om Tilbagegang for Græsmarkerne uden for Omdriften. Denne Forskydning mod

Tabel 7. Græs og Grønfoder i 1000 ha, hele Landet.

	1937/41	1942	1943	1944	% Fremgang fra 1937/41 til 1944	Forholdstal 1944
<i>Indenfor Omdriften.</i>						
Grønfoder	8,3	10,3	5,7	6,7	÷19,3	0,6
Lucerne	20,5	24,6	26,6	27,9	36,6	2,3
Kløver og Græs, Høslæt	225,6	120,8	245,9	260,8	15,6	21,8
Kløver og Græs, Græsning	483,5	565,7	430,7	441,4	÷ 8,7	37,0
Ialt i Omdriften ..	737,9	721,4	708,9	736,8	÷ 0,1	61,7
<i>Udenfor Omdriften.</i>						
Var. Græs til Høslæt ..	31,7	20,4	27,6	26,0	÷18,0	2,2
Var. Græs til Græsning	184,9	172,9	163,9	152,7	÷17,4	12,8
Eng o. l. Arealer til						
Høslæt	83,5	55,8	64,7	60,9	÷27,1	5,1
Græsning	132,7	128,5	117,4	127,2	÷ 4,1	10,6
Fællede, Strandmark o. l.	112,2	100,4	91,1	90,6	÷19,3	7,6
Ialt udenf. Omdriften	545,0	478,0	464,7	457,4	÷16,1	38,3
Ialt Græs og Grønfoder	1282,9	1199,4	1173,6	1194,2	÷ 6,9	100,0

mere Græs er jo talmæssigt set ret ringe og kan i og for sig ikke siges at have nogen særlig Betydning produktionsmæssigt, men man kan dog ikke undgaa at tænke paa, om det her drejer sig om en Strømpil i Retning af større Græsareal paa de øvrige Afgrøders Bekostning. Med andre Ord, om den mere ekstensive Drift, som man har ment kunde blive Resultatet af den vedholdende Mangel paa Arbejdskraft i Landbruget, nu skulde være paa Vej.

Iøvrigt er Forskydningerne inden for Kløvergræsdyrkingen ret smaa. Lucernedyrkingen har holdt Arealet, hvilket er al Ære værd i Betragtning af de tildels meget daarlige Resultater, man har i Dyrkingen af italiensk eller italiensk blandet Lucerne. Høslætarealerne i 1944 var paa Højde med 1943.

Vejret var i Forsommeren ideelt for Væksten af Græs og Grønfoder, idet der stadig faldt nogenlunde rigelig Nedbør. Fra Midten af Juli gjorde Tørken sig gældende, og navnlig var det meget tørt i August, saadan at Græsproduktionen paa

dette Tidspunkt gik delvis i Staa. Den rigelige Nedbør i September satte dog igen Gang i Væksten, saaledes at der i Efteraarstiden var ret gode Græsningsforhold.

Udbyttet af Hø, Grønfoder og Græsning fremgaar af Tabel 8. 1944 gav en særdeles stor Høhøst, navnlig af Agerhø, 15,8 Mill. hkg mod 11,7 Mill. hkg 1937—41 og 14,7 i 1943. Avlen af Enghø var derimod knapt Middel. Det fremgaar ogsaa af

Tabel 8. Høstudbytte af Hø, Grønfoder og Græsning, hele Landet.

	1937/41	1942	1943	1944
Lucernehø*), Mill. hkg	—	1,5	1,8	1,9
Agerhø, Mill. hkg	11,7	5,3	14,7	15,8
Enghø, Mill. hkg	4,0	2,3	3,9	3,5
Hø ialt, Mill. hkg	15,7	9,1	20,4	21,2
Grønfoder og Græsning, Mill. Afrørdeenheder	33,9	30,3	34,8	36,9

*) før 1940 incl. i Agerhø.

Oversigten, at 1944 har været et særdeles godt Græsningsaar, idet der er opnaaet 36,9 Mill. Afrørdeenheder mod 34,8 i 1943 og 33,9 i 1937—41.

Det samlede Høstudbytte.

Tabel 9 gentager i samlet Fremstilling Høstresultaterne af Hovedafgrøderne, idet der er foretaget Omregning til Afrørdeenheder. Tager man Femaarsperioden 1937—41 som Udtryk for Middelhøst, hvilket sikkert ikke er meget forkert, har

Tabel 9. Høstudbytte i Mill. Afrørdeenheder, hele Landet.

	1937/41	1942	1943	1944
Kærne	32,3	35,4	36,4	34,7
Halm	9,1	10,9	10,3	11,1
Kornafgrøder ialt	41,4	46,3	46,7	45,8
Roer og Kartoffler	34,4	31,5	32,7	27,1
Grønfoder, Hø og Græsning	40,2	34,1	43,1	45,6
Høsten ialt	116,0	111,9	122,5	118,5

1944 været lidt over Middel med Hensyn til Kærne, og samtidig er der høstet et meget stort Halmudbytte. Udbyttet af Roer og Kartoffler ligger derimod langt under Middel. Forskellen paa 1937—41 og 1944 er ikke mindre end 22 pCt. Denne Nedgang, som jo rammer en væsentlig Del af Grovfoderproduktionen, opvejes i nogen Grad af den store Produktion af Grønfoder, Hø og Græsning, hvor 1944 gav 12 pCt. over 1937—41. Der er kun den Mangel ved Forholdet, at Nedgangen i Rodfrugtavl næsten udelukkende rammer Vinterfodringsperioden, hvor man i Forvejen er daarligt stillet paa Grund af Mangel paa Kraftfoder. Det viste sig da ogsaa i afvigte Vinter, at det mange Steder var vanskeligt at faa Roefoderet til at slaa til.

Det samlede Høstudbytte i 1944 opgøres til 118,5 Mill. Afgrødeenheder, hvilket er 4 pCt. under Udbyttet i 1943, men et Par Procent over Udbyttet i 1937—41. Selv om 1944 saaledes ikke kommer helt i Spidsen, var det dog et godt Aar, navnlig i Betragtning af at de af Krigen fremkaldte Vanskeligheder vedrørende Forsyning med Gødning, Arbejdskraft m. v. gjorde sig gældende i stigende Grad, ligesom Krigens Byrder jo som Helhed var tungere.

Frøavl.

Med den milde Vinter 1943/44 var der igen gode Betingelser for de overvintrende Frøkulturer, og da Arealerne for de fleste Arter var større end normalt og Vækst- og Bjærngningsbetingelserne nogenlunde gode, gav 1944 paany Landet en Frøproduktion, der sikrede Forbruget af de vigtigste Arter. Betingelserne var dog langt fra gode for alle Kulturer.

Tabel 10 giver Oversigt over Arealet af de vigtigste Arter. Arealerne med Bederøefrø gik i 1944 en Del tilbage sammenlignet med 1943, da disse Arealer jo var meget store. Ogsaa Kaalroe- og Turnipsarealet blev indskrænket. Rødkløver holdt sig paa Højde med foregaaende Aar, men sammenlignes med 1937—41 skete der en stærk, og man maa sige berettiget Ud-

Tabel 10. Frøavlsarealer i 100 ha, hele Landet.

	1937/41	1942	1943	1944	% Fremgang fra 1937/41 til 1944	Forholdstal 1944
Runkelroer og Fodersukkerroer	15,3	26,0	41,9	30,9	102,0	5,3
Kaalroer og Turnips	10,9	1,5	36,6	21,6	98,2	3,7
Sukkerroer	5,2	3,8	14,9	12,7	144,2	2,2
Rødkløver, tidlig	30,1	20,9	26,9	25,8	÷14,3	4,5
Rødkløver, sildig	36,2	49,7	72,3	69,6	92,3	12,0
Hvidkløver	36,6	37,9	37,7	44,8	22,4	7,8
Andre Græsmarksbælgpl. .	14,0	16,4	30,6	27,8	98,6	4,8
Bælgpl. og Græsser i Bland.	3,5	4,9	6,7	5,4	54,3	0,9
Hundegræs	59,3	52,0	47,8	50,9	÷14,2	8,8
Alm. Rajgræs	53,3	55,0	85,9	86,3	61,9	14,9
Ital. Rajgræs	29,4	13,9	54,7	50,3	71,1	8,7
Engsvingel	37,2	45,3	40,8	44,6	20,2	7,7
Alm. Rapgræs	13,4	7,0	9,7	10,3	÷21,4	1,8
Timothe	13,5	20,3	18,8	21,7	60,7	3,8
Andre Græsser	6,8	7,2	9,6	9,6	41,2	1,7
Andet Mark- samt Havefrø	15,8	15,7	81,1	66,0	317,7	11,4
Ialt Frøareal	380,5	377,5	616,0	578,3	521,0	100,0

videlse af sildig Kløver (halvsildig), hvorimod tidlig Kløver gik tilbage. Hvidkløver avledes paa et større Areal end de foregaaende Aar. Arealerne med Græsfrø var ligeledes store. Det samlede Frøareal opgøres for 1944 til 57 800 ha, lidt mindre end 1943, men mere end 50 pCt. større end i 1937—41.

Det fugtige, men kølige Vejr i Forsommeren gav langsom Udvikling af de fleste Arter, men Højsommervarmen satte Gang i Vækst og Frøsætning. For Hvidkløver og tildels Rødkløver var den vegetative Udvikling mange Steder lovlig stærk til at give god Blomstring. Bjærgningen af Kløver forløb gennemgaaende udmærket, selv om de sidst høstede Rødkløverpartier led en Del Skade i Septemberregnen. Græsfrøarealerne var veludviklede, men led nogen Skade paa Egne med stærke Regnskyl i Juni—Juli. Bedefrømarkerne havde det lovlig tørt i den egentlige Frøsætningsperiode, og for Kaalroearalerne maa der noteres betydelig Skade af Biller.

Tabel 11. Middeludbytte af Frø, kg pr. ha.
(Efter Danske Landboforeningers Frøforsyning).

	1934/43	1941	1942	1943	1944
Barres	2207	2874	1989	2182	1696
Fodersukkerroe	1971	2413	1991	2147	1612
Sukkerroe	1906	1351	1571	1796	1329
Kaalroe	1404	726	1336	2077	970
Rødkløver, tidlig	223	153	149	256	288
Rødkløver, halvsildig	366	268	236	379	374
Hvidkløver, Morsø	238	113	270	306	285
Alsike	249	138	208	294	285
Timothe	413	271	407	433	493
Alm. Rajgræs, tidlig	1030	902	987	1252	1074
Ital. Rajgræs	1117	955	835	1345	1284
Hundegræs	629	496	448	644	627
Engsvingel	731	656	730	703	788

Udbyttetallene (Tabel 11) viser, at 1944 kun har givet et maadeligt Udbytte af Bederoe- og Kaalroefrø. Kløverfrøudbyttet var ret tilfredsstillende, og Græsserne gav jævnt godt Middeludbytte.

Industriplanterne.

Det samlede Areal af Industriplantearter, hvis Dyrkning har faaet særlig Interesse under Krigen, havde i 1944 nogenlunde samme Omfang som i 1943, hvilket vil fremgaa af følgende Oversigt:

	1942	1943	1944
Spindhør, ha	6272	6558	7341
Hamp, ha	1771	2184	1479
Oliehør, ha	3556	2661	3733
Sennep, ha	18016	17158	15213

Spindhørarealet svarer til Skætteriernes Kapacitet, og naar man i de sidste Par Aar for flere Skætterier ser, at man har vanskeligt ved at gennemføre Skætningen, inden ny Avl kommer frem, maa det i Hovedsagen forklares ud fra de af Krigen fremkaldte Vanskeligheder vedrørende Transport, Luftalarmer, Restriktioner m. v.

Arealet med Hamp blev i 1944 indskrænket en Del, og Dyrkingen er i 1945 praktisk taget ophørt, hvilket maa tages som Udtryk for, at Industrien, til Trods for at Avlen vel egentlig er lykkedes ret godt, ikke mener, den indenlandske Hamp har Mulighed for at konkurrere med udenlandsk, og vel i Grunden heller ikke med tilsvarende Produkter fremstillet af Hør.

Oliehøravlen udvidedes igen en Del, saa man naaede op i Nærheden af 4000 ha, derimod var der en lille Tilbagegang for Arealet med Sennep, der dog imidlertid fremdeles var meget betydeligt, over 15 000 ha.

Afgrøderne udvikledes jævnt godt, og hvad der kunde indhøstes i August bjærgedes let og smertefrit, for Spindhørrer i Grunden alt for let, da der næsten ikke var Mulighed for Rødning paa Marken. Den soltørrede Hør, som ikke har faaet Nedbør i Bjærgningsperioden, er aabenbart meget vanskelig at have med at gøre ved Grønskætning.

Gødningsanvendelsen.

I Lighed med tidligere Aar anføres Oversigt over Forbruget af Kunstgødning 1943/44 (Opgørelse pr. 1. Juli) sammenlignet med 4 foregaaende Forbrugsaar (Tabel 12) og endvidere Eggenes forholdsvis Kunstgødningsforbrug 1943/44 (Tabel 13).

Tabel 12. Forbruget af Kunstgødning i 1000 t pr. 1. Juli.
(Gødningsfirmaernes Opgørelse.)

	1939/40	1940/41	1941/42	1942/43	1943/44
18 % Superfosfat	377,4	87,1	33,7	0	0
Thomasfosfat	—	—	—	9,2	14,1
40 % Kaligødning	108,2	191,3	152,4	140,3	137,1
Kalksalpeter	141,0	202,5	191,0	194,6	137,6
Chilesalpeter	43,6	0,3	0	0	0
Natronsalpeter	10,6	0,7	0	0	0
Sv. Ammoniak	38,9	42,9	56,1	20,1	23,4
Kalkkvælstof	0,8	9,8	12,8	20,7	21,0
Nitrophoska	0,3	0,01	0	0	0

Tabel 13. Egnenes forholdsvis Kunstgødningsforbrug 1943/44.
(Gødningsfirmaernes Opgørelse.)

	kg pr. ha 15 1/2% Kvæl- stogødning	Kaligød- ning	Forholdstal for rene Næringsstoffer	
			Kvælstof	Kali
Sjælland	79	34	100	112
Bornholm	64	37	100	149
Lolland-Falster	134	56	100	109
Fyn	84	40	100	123
Østl. Jylland	63	41	100	170
Nordl. —	44	39	100	227
Vestl. —	43	48	100	287
Sydl. —	49	51	100	270
Hele Landet	61	43	100	180

Superfosfat har jo ikke været fremme 1942/43 og 1943/44. Man har søgt Erstatning, saa godt man kunde, i de smaa Mængder Thomasfosfat, som har været reserveret særligt fosforsyretrængende Arealer, navnlig Hede og Mose, men for Landbruget som Helhed har denne Fosforsyretilførsel været uden væsentlig Betydning. Kalianvendelsen havde 1943/44 nogenlunde samme Omfang som Aaret før, derimod var der en betydelig Nedgang for Anvendelse af Kalksalpeter, og Tilførslen af Sv. Ammoniak laa paa samme lave Niveau som Aaret før. Den udvidede Anvendelse af Kalkkvælstof, som vi er kommet i Gang med under Krigen, blev opretholdt.

Oversigten over Egnenes forholdsvis Kunstgødningsforbrug har ikke samme Interesse som tidligere Aar, da Fosforsyren er gaaet helt ud af Betragtning. Man bemærker, at det navnlig er i Jylland, man anvender forholdsvis meget Kali, hvilket utvivlsonst er en rigtig Praksis, da de letmuldede Jorder af Naturen er kalifattige, men Forholdet kan jo ogsaa tydes saaledes, at man paa disse Egne bruger for lidt Kvælstofgødning, og givet er det, at den Form for Kunstgødningsrationering, som har været anvendt under Krigen, har været mange Sandjords-egne forholdsvis ugunstig.

Prisforhold og Afsætning.

I det almindelige Landbrug giver Afsætningen af Plante-produkter som Regel ikke Anledning til store Spekulationer. Bortset fra den tvungne Aflevering af Korn, sker Afsætningen for Hovedparten af Avlen gennem Husdyrholdet. I et betydeligt Antal Landbrug er man dog indstillet paa Avl af direkte salgbare Planteprodukter, og for disse Brug er det altid af stor Interesse at følge Prisudviklingen. Tabel 14 giver Oversigt over Priser paa Korn, Kartofler, Sukkerroer, de vigtigste Arter af Frø og endelig Indekstal for Plante- og Husdyr-produkter.

Tabel 14. Priser paa Planteavlsprodukter, Kr. pr. 100 kg.
(Efter Det landøkonomiske Driftsbureau, 1. Juli—30. Juni.)

	1940/41	1941/42	1942/43	1943/44	1944/45
Hvede, Sælger	27,24	29,04*)	29,25*)	29,45*)	29,25*)
Rug	28,24	30,04*)	30,25*)	30,45*)	30,25*)
Byg 2 rd., Sælger	24,41	26,04*)	26,25*)	26,25*)	26,25*)
Havre	24,41	26,04*)	26,25*)	26,25*)	26,25*)
Havrehalm	14,56	20,74	12,18	8,25	9,00
Kartofler (Sælgers St. Sj.) ...	15,72	17,97	14,73	14,79	20,16
Sukkerroer	3,19	4,40	4,40	5,31	5,96
Runkelroefrø	210,00	215,00	248,00	182,00	204,00
Kaalroefrø	300,00	395,00	440,00	145,00	234,00
Rødkløverfrø, halvs.	—	—	820,00	510,00	575,00
Hundegræsfrø	108,00	240,00	242,00	236,00	236,00
Engsvingelfrø	126,00	230,00	232,00	210,00	210,00
Indekstal for Planteprodukter (1909—14 = 100)	225	277	269	250	269
Indekstal for Husdyrprodukter (1909—14 = 100)	198	225	238	243	242

*) Maximalpris + Tillæg.

Prisen paa Korn til Aflevering fastsættes i Kornloven. Fri-handelskorn kostede efter Høst 1944 henimod 50 Kr. pr. Td., steg derefter i Efteraaret til 55—60 Kr., hvor Prisen holdt sig til henimod Foraaret, da den en kort Tid i Marts—April var over de 60 Kr. Herefter begyndte et jævnt Fald, der slutter nu sidst paa Høstaaret omkring 40 Kr. eller lidt over.

Halmprisen har været ret lav, men dog lidt over Høstaaret 1943. Kartofflerne steg for Høst 1944 betydeligt over Niveauet de to foregaaende Aar, og Sukkerroer er ligeledes paany steget en Del. Frøpriserne steg for de fleste Arters Vedkommende.

Prisbevægelserne paa Planteavlsprodukter medførte, at Indekstallet for Planteprodukter efter Høsten 1944 steg til 269 mod 250 for 1943. Det tilsvarende Indekstal for Husdyrprodukter faldt med 1 Point og ligger en Del under Planteavlstallet. De Landbrug, der lægger Vægt paa Avl af Salgsafgrøder, skulde saaledes fremdeles have forholdsvis gode Muligheder, selv om disse Afgrøders Prisforhold i Forhold til Husdyrprodukterne er knapt saa gunstige som i Begyndelsen af Krigen.

Ensilerings Status 1945.

Af Forsøgsleder, Dr. agro. V. Steensberg.

I Slutningen af Sekretær Johs. Laursens Artikel i *Tidsskrift for Landøkonomi*, Hæfte 7, om *Statens Støtte til Opførelse af Ensilagebeholdere* anførtes, at ca. 47 000 Landejendomme i 1943 havde Mulighed for Ensilering; det var 23 pCt. af samtlige Ejendomme. Gaar vi ud fra, at ogsaa 1944 har bragt en lille Stigning, kan vi regne med, at mindst $\frac{1}{4}$ af Danmarks Landbrug i Dag er i Stand til at udnytte denne Opbevaringsmetode.

Set i Forhold til den korté Aarrække, det har varet at naa hertil, maa det siges at være et godt Resultat; men ser man det i Forhold til den Gavn, Landbruget særlig i disse Krigs-aar har haft af Ensileringen, er Resultatet ikke overvældende. Dertil kommer, at knap Halvdelen af disse Ejendomme havde egentlige Ensilagebeholdere, de fleste nøjedes med Jordkuler. Med Henblik paa Fremtiden maa man da vente en betydelig Tilbagegang, saa snart Mulighederne for nogenlunde fri Tilførsel af Oliekager og Korn fra Udlandet er til Stede; thi hvor man end ikke har ofret Anskaffelsen af en Silo til Ensilagen, maa man gaa ud fra, at Ensileringen kun er en Nødforanstaltning, som hurtigt slippes. En Undtagelse herfra danner Landbrugene i de sukkerroedyrkende Egne, hvor man trods det, at Ensilering af Affald og Top er en aarlig tilbagevendende Foranstaltning, meget ofte nøjes med Jordkuler.

Et andet Maal paa Ensileringsens Omfang og Betydning har vi i Salget af Ensilerings-syre. Indtil 1941 var der kun Tale om A. I. V.-Syre, men fra dette Aar maa ogsaa Amasil (Myresyre) tages med i Betragtning. I nedenstaaende Tabel er Mængderne angivet i l efter henholdsvis Det danske Gødningskompagnis og Anilinkompagniets Opgivelse. For A. I. V.-Syre an-

giver Tallene den solgte Mængde, for Amasil drejer det sig om Importen.

Aar	A. I. V. -Syre	Amasil
1932	6 960	—
1933	28 800	—
1934	61 200	—
1935	102 540	—
1936	118 980	—
1937	135 660	—
1938	151 380	—
1939	224 400	—
1940	1 054 740	—
1941	1 854 540	87 500
1942	1 885 020	398 330
1943	2 170 560	290 000
1944	1 743 000	320 830

For Salget af A. I. V.-Syre var der i Aarene op til Krigen en jævn Stigning. I 1940, da Landet blev afskaaret fra oversøiske Tilførsler, firedobledes Salget, og i 1943 var Salget meget nær 10 Gange saa stort som i 1939. Man kan ogsaa her sige, at Resultatet er godt, naar man ser umiddelbart paa Tallene; men tænker man paa, hvilke Mængder, der med Fordel kunde være anvendt, ja, da er det ikke særlig imponerende.

Hvis man regner med et Topudbytte paa 200 hkg pr. ha, kunde man ganske vist have ensileret omtrent al Toppen fra de 18 600 ha Sukkerroer, som i 1943 dyrkedes til Foderbrug; men samme Aar dyrkedes godt 45 000 ha til Fabrik foruden 77 000 ha Fodersukkerroer.

Nu kan der anføres, at Roetoppen lader sig ensilere uden Syreanvendelse, saaledes at A. I. V.-Syren fortrinsvis skulde komme Ensileringen af Lucerne, Sødlupin eller Kløver til Gode. Arealerne med Lucerne og Sødlupin udgjorde i 1943 henholdsvis 26 600 og 3500 ha. Med den solgte A. I. V.-Syre vilde man være i Stand til at ensilere 33 pCt. af dette Areal Afgrøde, hvis der for Lucerne kun regnes med et Slæt à 180 hkg og for Sødlupin med 350 hkg pr. ha.

Af Amasil blev der i 1943 solgt 290 000 l, men da den koncentrerede Syre her fortyndes med 20 l Vand til 1 l Syre, medens der til 1 l A. I. V.-Syre kun sættes $5\frac{1}{2}$ l Vand, strækker Amasil betydeligt længere, end Tallene umiddelbart giver Indtryk af.

Tænkes Amasil anvendt til Roetop efter den gældende Forskrift, viser det sig, at der i 1943 kunde være ensileret Top fra godt 10 000 ha, anvendt til Sødlupin vilde Syren have strakt til Afgrøden fra godt 4000 ha.

Tilsammen har der i Aarene 1942—44 været anvendt Syre, saa Sukkerroetoppen fra 25 à 30 Tusind ha kunde have været ensileret hermed. Var Syren anvendt til 1. Slæt Lucerne, kunde Afgrøden fra ca. 16 000 ha have været ensileret. Forholdet var jo imidlertid, at Syren anvendtes til saavel Roetop som Lucerne, Sødlupin og Kløvergræs.

Nedgangen i Syreanvendelse 1944 maa ikke i særlig Grad betragtes som svigtende Interesse for Ensilering, men mest som et Udslag af Tilførselsvanskeligheder, som ogsaa paa mange andre Omraader gjorde sig gældende.

Stilles dernæst Spørgsmaalet om, hvilke Ensileringsmetoder, der har vist sig at være bedst, kan man med betydelig Sikkerhed svare herpaa. Der foreligger i Dag saa mange og saa omfattende Forsøg, at man tør fastslaa følgende:

For de proteinrige Afgrøder som Lucerne, Sødlupin, Kløver og kløverrige Græsblandinger bør kun A. I. V.-Metoden komme i Betragtning. Ingen anden Metode har fuldt ud vist sig i Stand til at sikre Kvaliteten samtidig med, at Tabene af Protein og F. E. holdes nede. Amasil (Myresyre) har vel haft en vis Virkning, men særlig Proteintabene har været for store ved denne Metode. En Dokumentation af det anførte skal ikke foretages her; der kan henvises til saavel Statens Planteavlfsforsøg som Forsøgslaboratoriets Undersøgelser.

Naar Talen er om Roetop, stiller Forholdet sig anderledes. Her maa man sige, at flere Metoder er velanvendelige. Ganske vist har A. I. V.-Metoden ogsaa her hævdet sig i Spidsen, men saavel ved Tilsætning af Amasil som Melasse kan der sikres en god Kvalitet af Roetopensilagen samtidig med,

at Tabene holdes indenfor rimelige Grænser. Endelig har man i Topknuserne, som i de sidste Aar er kommet frem, et fortrinligt Hjælpemiddel til Sikring af saavel Kvalitet som til Begrænsning af Tabene. Det er et Spørgsmaal, om ikke disse Maskiner i Praksis vil vise sig som de bedste, idet den rigtige Fremgangsmaade ved Ensileringen med større Sikkerhed overholdes, hvor Maskinen tages i Brug, end hvor Syrefordeling, foretaget med primitive Hjælpemidler, er det afgørende.

Et hidtil ukendt fint Resultat tør ifølge enkelte til Dato udførte Forsøg ventes ved en Kombination af Sønderdeling og Tilsætning af Syre; men det bliver antageligt kun faa, der vil ofre begge Hjælpemidler paa Ensileringen af Roetop, selv om det, i alle Tilfælde med de gældende Priser paa proteinrige Fodermidler, vil kunne betale sig.

Selv om man altsaa gennem Forsøgene har faaet Klarhed over, hvilke Ensileringsmetoder der bør anvendes til de forskellige Afgrøder, saa er det ikke hermed givet, at Metoderne i Praksis svarer til Forsøgsresultaterne. Det er jo en kendt Sag, at man ofte slaar af paa Kravene, stryger en Del af Forskrifternes Anvisninger, naar en Metode skal anvendes ude i de Tusinder af Landbrug. Saadan er det utvivlsomt gaaet med Ensileringsmetoderne; man siger f. Eks., at man ensilerer efter A. I. V.-Metoden, og der tilsættes ogsaa A. I. V.-Syre, men hvor meget og hvordan? Der er sikkert mange, som sparer paa Syren, og der er utvivlsomt endnu flere, som faar den ureglementeret fordelt. Endelig er der mange, som ser stort paa Reglen om grundig Sammentrædning af Afgrøden i Siloen, et meget vigtigt Punkt ved Ensileringen.

Resultatet bliver derefter. — A. I. V.-Ensileringen viser sig i mange Tilfælde kun halvgod, trods det, at den, forskriftsmæssigt gennemført, skal og kan give et godt Resultat, baade hvad Kvalitet og ringe Tab angaar.

De Undersøgelser, som Landbo- og Husmandsforeningerne og senere Mejeriforeningerne lod gennemføre, viser til fulde dette. Her skal anføres følgende fra Mejeriforeningernes Undersøgelser af 281 Prøver Roetopensilage, fremstillet med A. I. V.-Syre.

Reaktionstal	Antal Prøver	Raaprotein %	Ammoniak- kvælstof i % af Total
under 4,0	49	13,66	6,6
4,0—4,5	138	14,47	10,0
4,5—5,0	78	14,11	14,1
over 5,0	16	13,86	19,6

Var Forskriften fulgt nøjagtigt, vilde kun ganske enkelte Prøver have haft Reaktionstal over 4, og Tabet ved Ammoniakdannelsen vilde ligge under 10 pCt. Det maa man altsaa ikke vente sig i Praksis.

Spørgsmaalet er da, om man kan opnaa et bedre Resultat ved at ændre Metoden. Der er ikke Tvivl om, at en delvis Mekanisering af Syretildelingen vilde betyde et Fremskridt og en Forbedring. Anvendelsen af Brusekander er baade tids-spildende og besværlig. Ved Anbringelse af Syrebeholdningen paa et Stillads, saa Syren kunde løbe til ved egen Vægt, kunde der opnaas en Forbedring, som ikke behøvede at koste mange Penge. Fremstilling af automatiske Pumper til Syrefordelingen var antageligt ikke særlig vanskelig, men anses af Teknikere for ret kostbar. Hvorom alt er, saa maa der gøres et Arbejde for at lette og forbedre Syrefordelingen, hvis Syremetoden fortsat skal have Fremgang.

Selv om de før nævnte Undersøgelser altsaa viste, at end ikke den bedste Ensileringsmetode i Praksis gav fuldtud tilfredsstillende Resultat, saa viste de tillige, at andre Metoder var endnu ringere, ja, nogle var saa daarligere, at man under normale Produktionsforhold næppe kan staa sig ved at anvende dem.

Naar saaledes Roetop, ensileret uden Tilsætningsmidler, ved Mejeriforeningernes Undersøgelser for 213 Prøver viste følgende:

Reaktionstal	Antal	Raaprotein %	Ammoniak- kvælstof i % af Total
under 4,0	5	12,22	7,1
4,0—4,5	31	13,16	10,3
4,5—5,0	80	13,45	15,4
5,0—5,5	82	13,22	21,7
over 5,0	15	14,65	23,6

er de 97 Prøver med Reaktionstal over 5 af en saadan Beskaffenhed, at dansk Mejeribrug næppe kan være tjent med, at saadant Foder anvendes til Malkekøer.

Undersøgelserne viste nemlig, at der var betydelig Samhørighed mellem Ensilagens Kvalitet og Kvaliteten af den Mælk, der produceredes.

Ensilagens Reaktionstal og Mælkekvaliteten			Ensilagens Ammoniakindhold og Mælkekvaliteten		
Reaktionstal	Antal Prøver	Points f. Mælk	% Ammoniakkvælstof	Antal Prøver	Points f. Mælk
under 3,5	6	11,67	0,00—0,02	141	11,30
3,5—4,0	133	11,14	0,02—0,04	97	10,78
4,0—4,5	201	10,83	0,04—0,06	133	10,68
4,5—5,0	115	10,57	0,06—0,08	72	10,51
5,0—5,5	62	10,40	0,08—0,10	50	10,40
over 5,5	11	10,55	0,10—0,12	24	10,50
			over 0,12	11	10,54

Skal dansk Smør hævde sig i den kommende Tid, maa det Foder, der anvendes til Danmarks Køer, ogsaa være af en saadan Beskaffenhed, at det ikke umuliggør Frømstillingen af fine Kvalitetsvarer.

Ensilage kan imidlertid være et betydeligt Plus for Smørproduktionen — ogsaa kvalitetsmæssigt. Vi ved med Sikkerhed, at A-Vitamin er af stor Betydning for Folkesundheden, og vi har gennem snart talrige Forsøg set, at A-Vitaminindholdet i Smørret i høj Grad er afhængigt af Foderets Karotinindhold. Et af de sidste Beviser herfor, nemlig Dr. Aage Lunds Undersøgelser af Mælk fra Forsøgshold paa Statens Gaard, Favrholt, gav som Resultat, at 12—14 kg Lucerne-A. I. V.-Foder pr. Ko daglig bevirkede, at Vintersmørret indeholdt ca. $\frac{2}{3}$ af Sommersmørrets A-Vitaminindhold, medens Køer paa Foderationer uden Ensilage gav Smør med kun ca. $\frac{1}{3}$ af Sommersmørrets Indhold.

Forholdet er altsaa dette, at god Ensilage afgjort maa siges at være fordelagtig for Smørproduktionen ogsaa kvalitetsmæssigt, medens daarlig Ensilage kan skade Kvaliteten. Fremtidens Løsen bliver da: Kun at fremstille god Ensilage!

For at dette Maal kan naas, maa man for det første have gode Beholdere. Jordkulerne maa sløjfes; de har været en Hjælp i en Periode, hvor Cement og andre Byggematerialer vanskeligt kunde fremskaffes. Træsiloer af den finske Type bør ogsaa i mange Tilfælde erstattes af mere varige Beholdere, og dernæst bør flest mulige af disse nye Beholdere anbringes under Tag helst saa nær Kostalden, saa Ensilagen daglig kan hentes direkte fra Beholderen.

Anbringelsen under Tag kan i langt de fleste Tilfælde praktiseres, ogsaa uden at man derfor behøver at gaa over til Taarnsiloer eller halvhøje Siloer. I Laden vil man ofte kunne finde en Plads, hvor der kan anbringes en Grubesilo. Er denne bestemt for Lucerne, maa den fyldes inden Høst; skal der Roetop i den, maa der lægges Rafter over, og det Korn, der sættes her, maa tærskes, inden Roeoptagningen begynder.

Bygningen af en høj eller halvhøj Beholder af Dimensioner, saa den passer for den Afgrøde, der skal udgøre Hovedparten af Ensilagefoderet, vil i mange Tilfælde være fornuftig. Ved de fleste Ejendomme vil det sige, at der skal opføres en Beholder til den Del af Bederøetoppen, som ikke med Fordel kan opfodres frisk. En saadan enkelt Beholder til Roetop kan fyldes i Løbet af Roekampagnen, idet der dog ikke maa hengaa mere end to à tre Dage mellem Paafyldningerne.

Ved Ejendomme, hvor Sødlupin er en fast Ensileringsafgrøde, kan en enkelt Silo ogsaa anvendes, idet Sødlupinen omtrent paa en Gang vil være tjenlig til Ensilering, saa Beholderen kan fyldes i Løbet af faa Dage.

Til Lucerne eller Kløvergræs vil man derimod sjældent kunne udnytte en enkelt Beholder. Saadanne Afgrøder er som Regel tjenlige til Ensilering flere Gange i Sommerens Løb, ofte med Maaneders Mellemløb. Ulempen ved en midlertidig Tildækning af en halvfuld Silo er saa stor, at man hellere maa have et Antal mindre Beholdere, saa en eller flere af disse kan fyldes færdige paa en Gang.

Beholdernes Form maa rette sig efter Afgrødens Beskaffenhed. Lucerne, Kløvergræs og Sødlupin, der ensileres i hel Tilstand, kræver runde Siloer, hvad enten der er Tale om Grube-

siloe af finsk Type eller Taarnsiloe. Ensileres Roetoppen i hel Tilstand, maa den runde Beholder ogsaa her foretrækkes. Er derimod Talen om sønderdelt Roetop, ja, da kan man vælge, hvilken Form man vil, og det samme gælder for Foder som Sukkerroeaffald, kogte Kartofler, Mask og lignende, som lader sig pakke tæt i rektangulære og firkantede Beholdere, naar blot Hjørnerne er afrundede.

For de sukkerroedyrkende Egne er der store Værdier at indvinde ved Opførelsen af gode Beholdere til saavel Sukkerroeaffaldet som Toppen. Hvad der her gaar tabt af F. E. ved daarlig Opbevaring er enormt; man regner ikke meget galt, naar man anslaar, at mellem 40 og 50 pCt. af den Foderværdi, der hentes fra Fabrikken eller fra Marken, gaar tabt under Opbevaringen. Dette Tab kan meget let ved Anskaffelsen af gode Beholdere og en Smule større Omhu bringes ned til Halvdelen — altsaa 20 à 25 pCt.

For saavel Lolland-Falsters som for hele Landets Økonomi vilde det være en stor Fordel om den Cement, der formentlig tænkes anvendt til den sørgeligt berømte Autostrada fra Rødby til Storstrømmen, i Stedet blev anvendt til Ensilagebeholdere ved Landejendommene langs Vejen og i dens Opland.

Efter Anskaffelsen af de gode Beholdere følger saa det næste Punkt: omhyggelig Anvendelse af dem, og her er det allerede nævnt, at Lucerne, Sødlupin og Kløvergræs bør ensileres efter A. I. V.-Metoden, medens man til Roetop kan anvende Syre eller Knusning, eventuelt begge Dele, ligesom Anvendelsen af Melasse maaske kan komme paa Tale. Det sidste synes saaledes at være anbefalelsesværdigt til Sukkerroeaffald fra første Halvdel af Roekampagnen, altsaa i Oktober, idet det har vist sig, at Affaldet i denne Periode svinder særlig stærkt ved Opbevaringen, medens Tilsætning af blot 1 pCt. Melasse i væsentlig Grad hemmer Svindet.

Af Afgrøder til Ensilering vil der først og fremmest være Bederøetoppen. *Dyrkning af Sukkerroer til Foderbrug er en Meningsløshed, hvis ikke Toppen fuldtud udnyttes.* Selv paa gode Jorder vil nemlig Sukkerroerne i Roden alene give for ringe et Udbytte, medens man, naar Toppen tages med, høster

væsentligt mere end i andre Roearter. Man maa her ind paa den Tankegang, at *Toppen er en lige saa vigtig Bestanddel af Afgrøden som Roden*, noget, som egentlig ikke skulde falde unaturligt, naar man ser paa, hvor kraftig Toppen som Regel er ved Optagningen.

For Fodersukkerroer gælder i øvrigt fuldtud det samme som for Sukkerroer. Med Toppen er det en stor og god Afgrøde, uden Toppen har de ikke store Fortrin fremfor Kaalroerne. De sidstnævnte kan ikke regnes at give noget til Ensilering, dels er Toppen sparsom, og dels bliver Ensilagen af Kaalroetop ikke særlig tiltalende. Brugen af den maa fraaades til Malkekøer.

Sødlupinen vil i Landets lette Sandjordsegne have Mulighed for at blive en betydelig Ensilageafgrøde. Den giver her en forholdsvis stor og proteinrig Afgrøde, et Foder, som kan bøde paa den Mangel paa Hø, der ofte er i disse Egne. Med nogen mere Erfaring i Sødlupinens Dyrkning, med gode Siloer og Øvelse i Ensileringen vil Sødlupinensilage blive en fast Bestanddel af Vinterfoderet i store Dele af Jylland.

Lucerne saavel som Kløvergræsafgrøder til Ensilering forekommer og vil fortsat forefindes; men nogen stor Part af disse Afgrøder kan man dog ikke vente, der bliver Tale om at ensilere. Hovedparten vil som hidtil blive opfodret frisk eller lavet i Hø.

I Hovedtrækkene tør man sige, at der ogsaa i Fremtiden vil være Brug for Ensilering som Opbevaringsmetode. En midlertidig Tilbagegang maa sikkert ventes, saa snart Tilførslen af Oliekager og Korn bliver nogenlunde fri; men derefter skulde der være Mulighed og økonomisk Baggrund for en jævn Fremgang ikke mindst i Retning af bedre Ensilagekvalitet.

Det vil til alle Tider være økonomisk rigtigt at udnytte Landets egen Høst paa bedst mulig Maade, og for at dette skal kunne ske, er der ogsaa Brug for Ensilering.

Om Kornskadedyrene og Kornskadedyrskomiteen.

Af Laboratorieførstander *H. Wichmand.*

I de første Aar, Skadedyrlaboratoriet eksisterede, modtog det i stadig stigende Omfang en hel Del Forespørgsler fra Landmænd og Møllere vedrørende forskellige Skadedyr i Korn og Mel, specielt dog vedrørende Kornsnudebiller, og der blev for Forfatteren Lejlighed til at gøre Jagttagelser over disse kedelige Dyr rundt om i Landet.

Da Kornskadedyrene syntes at være meget mere udbredt og af langt større økonomisk Betydning end hidtil antaget, publiceredes nogle af disse Jagttagelser i Tidsskriftet „Nordisk Jordbrugsforskning“. Nogen Tid efter, at dette var sket, var Professor *Mathias Thomsen* paa en Studierejse i England, og hjemkommen herfra fortalte han mig om, hvad man havde udrettet derovre paa dette Omraade, idet der var sket noget nyt. Paa Regeringens Foranstaltning var nedsat en større Ko-

Fig. 1. Kornsnudebille.

Fig. 2. Kornmøl.

mité af Videnskabsmænd, der havde faaet stillet ikke mindre end 20 000 £ til Raadighed til Indretningen af et Laboratorium for Studiet af Kornskadedyrene foruden rigelige Midler til Driften af dette.

Denne Komité havde allerede udgivet en Tryksag, en populær Pjece om alle de vigtigste Kornskadedyr, og denne Tryksag var udført med stor psykologisk Sans, idet man havde ofret baade stor Omhu og mange Penge paa fint Udstyr, fine Typer, Billeder og glittet Papir med den antagelig rigtige Bagtanke, at Tryksagen, naar den var saa fin, vilde blive opbevaret i Stedet for, som saa mange andre lignende Tryksager, at gaa i Papirkurven.

Ideen syntes saa rigtig, at en Anmodning om et Legat til Fremstilling af et lignende Skrift herhjemme hurtigt blev imødekommet, og Resultatet blev den lille Pjece om Skadedyr i Korn og Mel, der, da den udkom, vakte en saadan Interesse hos Pressen og i de interesserede Kredse inden for Landbrug, Kornhandel o. s. v., at Dannelsen af en dansk Kornskadedyrskomité laa lige for. Man kunde maaske sige, at det var unødvendigt med en saadan Komité her i Landet, da Skadedyrlaboratoriet allerede modtog mange Forespørgsler om disse Dyr i Forvejen, men Sagen var den, at man under Arbejdet med disse Dyr havde gjort den Erfaring, at al Vejledning var værdiløs, naar man ikke havde set paa Forholdene paa Stedet; og da Skadedyrlaboratoriet var nødt til at tage Honorar for alle Konsulentbesøg, var det praktisk talt kun de store Gaarde, der paa kaldte vor Assistance, medens alle de mindre hellere beholdt deres Snudebiller end ofrede det, et Konsulentbesøg vilde koste.

Statens plantepatologiske Forsøg i Lyngby havde dengang et Flyveblad om Kornsnudebiller med udførlig Vejledning vedrørende Bekæmpelsen, og ogsaa Skadedyrlaboratoriet gav lignende Vejledning gratis til alle Landmænd, der spurgte, men Erfaringen viste, at Bekæmpelsen for det meste slog fejl, og ved de Konsulentbesøg, der blev gennemført, viste det sig, at dette i næsten alle Tilfælde skyldtes, at der enten fandtes Fejl ved de paagældende Kornlofter eller blev begaaet Fejl ved Kornets Opbevaring. Den mest almindelige Aarsag var

skjulte Kornbeholdninger, f. Eks. under Gulvet, bag Paneler, i Hulrum i Muren og lignende Steder, hvor Billerne eller de andre Skadedyr kunde klare sig og formere sig i den Tid, hvor Loftet var tomt, og hvor man sprøjtede dette for at udrydde dem.

De ovenstaaende Erfaringer gjorde det klart, at intet virkelig effektivt kunde udrettes, med mindre man havde Midler til at foretage gratis Konsulentbesøg hos samtlige Landmænd, der havde Hjælp behov, og hertil maatte der skaffes Penge, og mange Penge. Derfor indbød Teknologisk Instituts Skadedyrlaboratorium de Kredse, der først og fremmest maatte være interesseret i dette Arbejde, til Dannelse af Kornskadedyrs-komiteen og mødte den største Interesse og Beredvillighed overalt. Inden for Kornhandelen og inden for de Kredse af Landbruget, Andelsbevægelsen m. m., som vi henvendte os til, fik vi straks Forslag om Indbydelse af andre, saaledes at det hurtigt lykkedes at samle en Forsamling af fremtrædende Mænd fra alle de interesserede Kredse. Det kan nævnes, at foruden de nævnte Erhvervsomraader blev ogsaa den hygiejniske Fagkunds-kab og Zoologien repræsenteret.

Komiteen holdt sit stiftende Møde paa Teknologisk Institut den 7. Marts 1941.

Til Formand valgtes Forstander *Oluf Jensen*, Slingerup Landbrugsskole, og et Arbejdsudvalg, der foruden Formanden kom til at bestaa af Direktør *C. J. Berring*, Toldbodmøllen, Dr. phil. *P. Bovien*, Statens plantepatologiske Forsøg, Grosserer *H. E. Jessen*, Fa. Carøe & Co., og Lederen af Sundhedskommissionens Kontrol med Bekæmpelse af Skadedyr cand. mag. *K. E. Stubbe Teglbjerg* samt undertegnede.

Ved det stiftende Møde vedtoges et af Skadedyrlaboratoriet foreslaaet Arbejdsprogram gaaende ud paa, at der skulde iværk-sættes en Agitation for at faa alle dem i Tale, hvis Korn- eller Melmagasiner var inficeret med Skadedyr, saaledes at man kunde komme til at vejlede dem med Hensyn til Bekæmpelse og Forebyggelse for derved at søge at bevare mest muligt af disse livsvigtige Varer for Ødelæggelse. Desuden vilde man virke for Udbredelsen af Kendskabet til disse Skadedyr, deres

Betydning og Levevis samt Bekæmpelse. Af Laboratoriet var paa dette Tidspunkt foretaget nogle Beregninger over, hvor stort et Tab de paagældende Skadedyr forvoldte i de danske Korn- og Melmagasiner, og man var kommet til Resultatet ca. 2 pCt. af Høsten, hvilket dengang svarede til ca. 22 Mill. Kr.

Da dette Tal muligvis kan synes nogle for stort, skal det nævnes, at man ved meget indgaaende Undersøgelser i Eng-

Fig. 3. Hvede angrebet af Kornsnudebiller. I nogle af de store Kærner er udviklet 2 Larver.

land er kommet til det Resultat, at Tabet der er 5 pCt. om Aaret, og i Tyskland, hvor man i 1941 foretog Undersøgelser herover over hele Landet, kom man til et Resultat paa ikke mindre end 9 pCt. De Erfaringer, Komiteen har indhøstet herhjemme, har da ogsaa bekræftet, at Tabet sikkert ikke er mindre end de 2 pCt.

Komiteen søgte straks Landbrugsministeriet samt forskellige Fonds og Legater om Midler til det første Aars Arbejde og mødte den største Forstaaelse alle Vegne. Saaledes stillede Ministeriet 31 000 Kr. til Raadighed, og fra Otto Mønstedts Fond ydedes 10 000 Kr.

Det viste sig imidlertid snart, at der var et saadant Behov for vor Assistance, at Personalet maatte forøges, og allerede det næste Aar maatte man søge Landbrugsministeriet om ca. 62 000 Kr. og havde den Glæde at faa hele dette Beløb bevilget af Ministeriet. Ved denne Bevilling blev det muligt ogsaa at tage det videnskabelige Arbejde op og foretage saadanne biologiske Undersøgelser, som kunde tænkes at faa Betydning i det praktiske Arbejde for Bekæmpelsen og Forebyggelsen.

Landbrugsministeriet har siden helt ud betalt Komiteens Arbejde ved aarlige Bevillinger paa 60—65 000 Kr., og det har vist sig, at der har været god Brug for Pengene, idet Kravene om Komiteens Assistance har været stadig stigende. Dog maa det her nævnes, at disse Krav desværre ikke kom af sig selv, selv fra Steder, hvor Hjælp var haardt tiltrængt. Det viste sig meget hurtigt, at Forespørgslernes Antal var afhængigt af Avisomtale o. l. Der maatte altsaa gøres Propaganda, og denne Propaganda er senere blevet fortsat og varieret paa alle mulige Maader og har givet de mest forunderlige Resultater.

Ved Propagandaen slog man først og fremmest paa, hvor meget Skadedyrene var i Stand til at ødelægge i det enkelte Tilfælde. Senere har man ændret den og forsøgt alle mulige Maader for Paavirkning og efter hver Impuls modtaget Stabler af Breve i Forhold til Virkningen af den paagældende Impuls og har herunder gjort mange morsomme Erfaringer; men det er naturligvis noget nedslaaende, at en Landmand først indsender en Anmodning om Assistance til Bekæmpelse af et Snudebilleangreb, naar han ser et særligt godt Propaganda-billede af *Storm-Petersen* i sin Avis, skønt der har været fuldt af Snudebiller paa Gaarden, lige saa længe en 90-aarig Kone kan huske tilbage.

Komiteens Arbejde blev tilrettelagt som foreslaaet af Skadedyrlaboratoriet, saaledes at saavidt muligt alle, der indsendte Forespørgsler, skulde besøges og Vejledning gives paa Stedet efter grundig Undersøgelse af det befængte Magasin. Der har hertil uafbrudt været beskæftiget 2 Landbrugskandidater hele Aaret + en ekstra om Sommeren foruden Komiteens Sekretær og zoologiske Medarbejder. Desuden har man søgt at sprede

Oplysning ved Udsendelse af en Del forskellige Tryksager; saaledes er den Pjece, som gav Impulsen til Komiteens Dan-nelse, efterhaanden trykt i 22 000 Eksemplarer, og 6 Flyve-blade om forskellige Kornskadedyr er ialt trykt i 140 000 Eksemplarer.

Ogsaa paa anden Maade har man søgt at sprede Oplysning: ved Afholdelse af Foredrag paa Landbrugsskoler, i Foreninger o. s. v., ved Afholdelse af Udstillinger ved Dyrskuer og Produkt-udstillinger og nu sidst ved Optagelse af en Film, der vises i de fleste Biografer Landet over. Foruden denne underholdende Udgave har man faaet optaget en længere belærende Film til Undervisningsbrug.

Det bør ogsaa nævnes her, at Planteavlskonsulenterne har støttet Komiteens Arbejde paa enhver Maade og stadig hen-viser mange Landmænd til os.

Alt i alt har vi dog til Dato kun besøgt ca. 1 pCt. af Dan-marks Landmænd, og det vil sikkert ikke være meget galt, hvis man anslaaer det Antal, der burde have været besøgt, til mellem 15 og 20 pCt.

I Laboratoriet er der i de samme Aar blevet udført et stort Taalmodighedsarbejde med sammenlignende Afprøvning af de forskellige Bekæmpelsesmidler og med forskellige biologiske Undersøgelser over Omraader af enkelte Dyrs Biologi, som ikke før var klarlagt. Hele denne Side af Arbejdet har hidtil været lagt saadan an, at man kun har søgt Løsning paa Spørgsmaal af direkte praktisk Interesse, medens de strengt videnskabelige Spørgsmaal, der maaske kunde være nok saa interessante, har maattet vente til bedre Tider. De indvundne Resultater er straks kommet frem i nye Udgaver af Komiteens Flyveblade og andre Tryksager.

Paa Bekæmpelsesmiddel-Omraadet har man især arbejdet med de danske Molér- og Kiselgurprodukter og har efter lang-varige Forsøg i Laboratoriet og ude i Landbruget fundet, hvilke Krav et Kiselgurprodukt skal opfylde for at give den største Effekt. Da Virkningen af Molér var adskilligt daarligere end Kiselgur, blev Anvendelsen af dette opgivet.

De Erfaringer, der er indhøstet paa dette Omraade, har iøv-

Fig. 4. Kornbunken er blevet blandet med Kiselgur og derefter omgivet med en Vold af samme Materiale for at forhindre Billernes Udvandring. De sorte Prikker paa Voldens Inderside er Biller, der forgæves søger at komme over.

rigt medført, at Sprøjtning praktisk talt er opgivet, idet man ved denne Bekæmpelsesform kun faar dræbt de Insekter, der i Øjeblikket er tilgængelige, medens Pudderet, der bliver liggende og hængende paa Vægge og Træværk, virker lige saa længe, det er tørt.

Foruden det førnævnte Arbejde har Komiteen af Statens Kornkontor faaet overdraget en meget nyttig Inspektion af samtlige autoriserede Magasiner og Møller over hele Landet, og Resultatet af dette Arbejde viser bedst, hvad der kan opnaas, idet der siden, vi begyndte, har fundet en meget betydelig Nedgang Sted i Antallet af de Lagre, der havde større

Fig. 5. Gulv overpudret med Kiselgur. Foruden de mange smaa Spor, der kun skimtes, ses det brede Spor, en stor Melorm har trukket paa sin sidste Vandring. Selv paa Insekter af denne Størrelsesorden virker Kiselgur meget hurtigt dræbende.

Angreb af forskellige Skadedyr. Smaa Angreb kan naturligvis aldrig undgaas helt i Virksomheder, hvor de Produkter, som det her drejer sig om, uafbrudt gaar ud og ind.

Det Maal, Komiteen satte sig: at søge at nedsætte det Tab, som forskellige Skadedyr forvolder paa vore Korn- og Mel-lagre, kan endnu kun delvis siges at være naaet, idet der vel er sket en saadan Nedsættelse hos vore Kornkøbmænd og Møllere samt hos de Landmænd, der har faaet rensset deres Lofter. Men desværre er der jo ikke nogen Tvivl om, at et Arbejde som dette først kan give de store Resultater paa langt Sigt, idet man kun ganske langsomt faar udbredt den Oplysning, der maa danne Grundlaget for det Resultat, man arbejder paa.

Alt for mange Landmænd finder sig desværre stadig roligt i, at det krible-krabler paa deres Lofter, ligesom det har gjort i deres Fædres og Bedsteforældres Tid, og desværre er dette ikke Tilfældet inden for den mindre oplyste Del alene. Alt for mange, ogsaa blandt førende Landmænd, anser det for saa vanskeligt at komme af med de smaa Dyr, at de helt opgiver at gøre noget alvorligt. Derimod er alle vist efterhaanden klar over, at særlig bekosteligt er det for det meste ikke at udrydde Kornskadedyrene, medmindre det da er nødvendigt at foretage Bygningsreparationer for at naa det ønskede Resultat. Der er Grund til at fremhæve, at Aarsagen til Snudebilleinvasionen jo i ikke helt faa Tilfælde netop er den, at Gulvene paa Kornlofterne er opslidte, saaledes at Kornet falder igennem for nede i Hulrummet at afgive det dejligste Ynglemateriale paa den Tid, hvor der ellers ikke er noget paa Loftet.

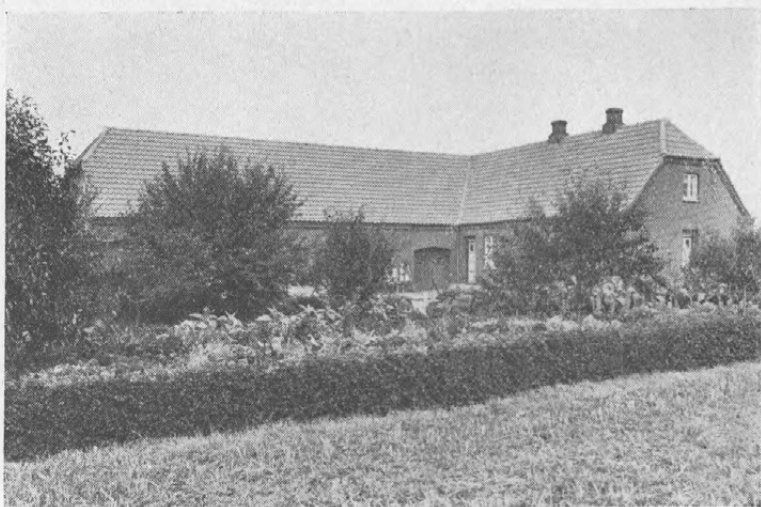
Jydske Mønsterbrug.

Af Sekretær *Thomas Christensen.*

Hvert Aar før Krigen afholdt De samv. jydske Husmandsforeninger en Mønsterbrugskonkurrence, hvortil 3 eller 4 af de 11 Amter under Samvirksomheden efter Tur kunde indstille. Da Statsstøtten til Rejser og Præmiering i 1940 faldt bort, ophørte ogsaa Mønsterbrugskonkurrencerne, men det følte som et Savn, og i 1944 vedtog man at tage dem op igen. Det blev Viborg, Ribe og Sønderborg Amter, der fik Indstillingsret, og der indstilledes ialt 7 Brug.

De 7 Ejendomme, der var indstillede, er alle smukke, vel-drevne Brug, og de tre bedste, der næsten laa paa Linje, blev tilkendt Præmie og Diplom.

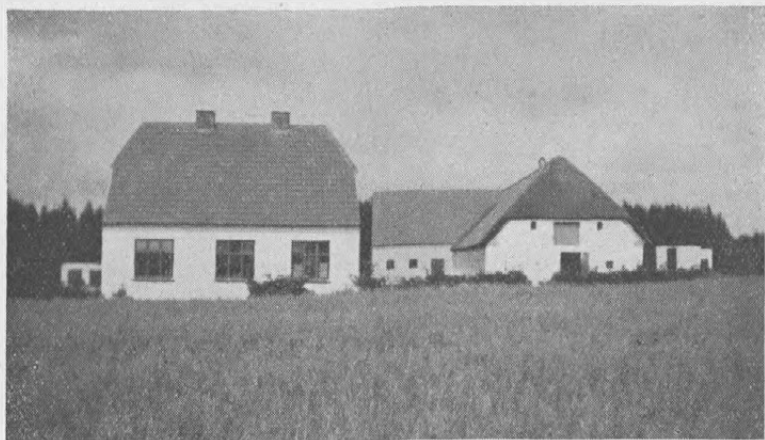
Nr. 1 blev Statshusmand *Hans Aage Foldberg*, Næstild pr. Jebjerg. Han er Arbejdersøn og kom ud at tjene som tiaars Dreng. 23 Aar gammel giftede han sig i 1926 med *Bodil Vejlbj Jensen* og ernærede sig de første Aar som Murerarbejdsmand. Men Drømmen om egen Bedrift var levende hos dem begge, og hvert Aar blev der sat lidt til Side, for at Drømmen kunde blive til Virkelighed. 1936, da de havde sparet 3000 Kr. fra, fik de Laan til et nyt Statshusmandsbrug i Næstild. Der var 13 Tdr. Land. Jorden var af temmelig god Kvalitet, men saa fyldt med Ukrudt, at de maatte igennem Roemarken 7 Gange for at holde den blot nogenlunde ren. Senere købtes 7 Tdr. Land sur Lynghede til, og gennem et dygtigt og maalbevidst Arbejde blev Jorden rensat og Heden merglet og drænet, saa de 20 Tdr. Land i Dag er i fin Kultur og kan føde en Besætning paa 8 gode Malkekøer samt Opdræt, Svin og Høns. Der

er en stor Omsætning, og Driften giver et pænt økonomisk Resultat. Det hedder i Bedømmelsesudvalgets Indstilling:

„Det er sjældent at finde et Brug, hvor der ikke er en Brist enten her eller der, men hos Foldbergs fandtes ingen. Udmærkede Afgrøder af alle Slags, rene og i fin Kultur. Gode Besætninger af alle Slags, mønsterværdigt passet. Smuk og velholdt Have, og den mest gennemførte Akkuratesse baade ude og inde. Redskaber og Maskiner i fin Orden og i Hus. Alt i alt et Mønsterbrug, der er en Pryd paa Egnen og andre til Efterfølgelse.“

Lars P. Larsen og *Hustru, Martine*, der blev Nr. 2 i Konkurrencen, købte i 1930 en fuldkommen forfalden Hedejendom i Høllund ved Vorbasse. Den kostede kun 2700 Kr., men der var heller ikke andet end den graa Sandjord og et raadent Hus, som maatte stives af. De første Aar gik de begge paa Arbejde og passede Bruget i den sparsomme Fritid, men efterhaanden blev der lidt til Indtægt, saa de kunde blive hjemme, og i Dag er al Jorden opdyrket og i god Drift. Der er gode Bygninger og en god Besætning, og Ejendommen har kunnet give sine flittige Brugere et pænt Overskud. Bedøm-

melsesudvalget skriver om Ejendommen, at Helhedsindtrykket er et Mønsterbrug oparbejdet under de vanskeligste Vilkaar af to Mennesker, der har stridt sig fremad Skridt for Skridt.

Nr. 3 blev *Niels P. Pedersen*, der bor i Næstild ligesom *Foldberg* og er Statshusmand fra samme Tid. Han havde sparet 5000 Kr. sammen som Tjenestekarl. Dem satte han i Ejendommen, og i Løbet af 8 Aar har han og hans Søster, som holder Hus for ham, faaet sat Skik paa det hele, saa Bedømmelses-

udvalget kalder det et saa gennemtænkt og gennemført Landbrug, som man sjældent ser, og det fremhæves, at Regnskabet er ført mønsterværdigt fra Starten af. Ogsaa her er Økonomien i god Orden.

De tre Præmietagere har ikke haft Brug for nogen Opmuntring udefra for at opnaa deres Resultater, men de har fortjent den Anerkendelse, de har faaet, og deres Eksempel kan tjene som en Spore for deres Standsfæller og som en Opmuntring til dem, der i Dag skal til at begynde og med Rette synes, at det er vanskeligt og risikabelt. De illustrerer godt det gamle Ord: *Man kan, hvad man vil, men Slid skal der til.*

Litteratur.

Millioner af Æg.

*Dansk Andels Ægexport gennem et halvt
Aarhundrede.*

Da Dansk Andels Ægexport passerede 50 Aars Dagen for Selskabets Oprettelse, blev Mærkedagen markeret ved Udsendelsen af et smukt lille Jubilæumsskrift: *Millioner af Æg*, redigeret af *Mathias P. Damm* og *J. Schmidt Hansen*.

Med Interesse læser man om D. A. Æ.'s Historie og Udvikling gennem det halve Aarhundrede. Tanken om at oprette en Ægssalgforening blev fremsat af den jydsk Lærer *Fr. Møller* i Lindet ved Vejle. Det stod dengang meget daarligt til med Æggene, baade handels- og kvalitetsmæssigt, og Lærer Møller søgte efter bedste Evne at raade Bod herpaa ved at agitere for en bedre Behandling af Æggene hos Producenterne. For ham var der ingen Tvivl om, at ogsaa Æggene kunde blive en vigtig Eksportartikel for Landbruget, hvis Sagen blev grebet rigtigt an.

Der er Grund til at mindes det Fremsyn, som Lærer Møller og ligesindede lagde for Dagen i deres Pionerarbejde. Det geniale i deres Tanke var, at man paa langt Sigt skulde producere det, der kunde sælges — og ikke nøjes med for en øjeblikkelig Fordel at sælge det, der kunde produceres.

De saa klart, at Vejen frem var at levere Varer, hvis Opriindelse i sig selv var en Borgen for den bedste Kvalitet. Ordet *Danish* stemplet paa Æggene skulde — som Lurmærket for Smørret nogle Aar senere — i sig selv være et Garantimærke, der skabte et dansk Produkt sit Verdensnavn.

Den videre Udvikling er paa fortrinlig Maade skildret i Jubilæumsskriftet. D. A. Æ. begyndte sin Virksomhed paa det af Pionererne dannede Grundlag og har paa dette skabt en rig Udvikling for vor Ægproduktion og Æghandel.

Det er naturligt, at Bogens Indhold koncentrerer sig om D. A. Æ. som Virksomhed, men den er skrevet paa en saadan Maade, at den samtidig bliver en Redegørelse for hele den Indsats, der igennem et halvt Aarhundrede er gjort til Forbedring af Ægproduktionens Økonomi.

Jubilæumsskriftet er derfor ikke blot blevet en Hilsen paa Jubilæumsdagen til Selskabets mange Leverandører og Medarbejdere, men tillige et vægtigt Bidrag til den danske Andelsbevægelses Udviklingshistorie.

En ny Konsulentfortegnelse.

Foreningen af danske Landbrugskonsulenter har udsendt en ny Udgave af *Danske Konsulenter vedrørende Landbrug, Havebrug, Husholdning* m. m. udarbejdet af Undervisningsassistent, Landbrugskandidat *Tycho Pedersen*, Landbohøjskolen.

Konsulentfortegnelsen er ikke blot en Fortegnelse i dette Ords egentlige Betydning, men en systematisk ordnet Gengivelse af Konsulenternes Data. Den fremtræder derfor som en biografisk Haandbog, først og fremmest af Interesse for Konsulenternes egen Kreds, men ogsaa udenforstaaende kan have baade Fornøjelse og Udbytte af gennem denne Haandbog at stifte nærmere Bekendtskab med vor udmærkede Konsulentstab.

Af en Oversigt over Antallet af Konsulenter i Perioden 1860—1944 fremgaar det, at der sidstnævnte Aar var ansat ialt 494 Konsulenter i Landbrugs-, Havebrugs- og Husholdningsorganisationerne. Det tilsvarende Tal var i 1930 328, saaledes at Stigningen er paa 50 pCt. Alle Grupper undtagen Grundforbedring viser Fremgang. Forholdsvis er Fremgangen størst for Grupperne Husholdning og Fjerkræavl.

Med den stærke Udvidelse af Konsulentstaben i de senere Aar kommer denne nye Udgave af Haandbogen som en længe savnet Afløser for den første Udgave, der i 1932 udsendtes under Redaktion af nu afdøde Statskonsulent, Docent *Anton Christensen*.

Udkomne Bøger.

Officiel Hanestambog (Nr. 281—308). Udgivet af Statens Fjerkræudvalg, 1945. Udarbejdet af Konsulent David Davidsen. 50 Sider. (Holbæk 1945).

Vareomsætning med Udlandet i Maj 1945. Danmarks Statistik. Handelsstatistiske Meddelelser, 36. Bind, 5. Hæfte. Udgivet af Det statistiske Departement. 40 Sider. (Kbhvn. 1945).

Foreløbige Meddelelser fra Svinetørsøgsstationerne 1945. 33. Beretning om sammenlignende Forsøg med Svin fra statsanerkendte Avlscentre 1943—44. Af Hjalmar Clausen. Udsendt som 217. Beretning fra Forsøgslaboratoriet. Udgivet af Statens Husdyrbrugsudvalg. 135 Sider. (Kbhvn. 1945).

Handelsberetning for Aaret 1944. Udgivet af Grosserer-Societetets Komité. 338 Sider + Tavler. (Kbhvn. 1945.)

24. Aarsberetning fra Dansk Landbrugs- og Handelslaboratorium, Odense. Ved R. Krogh. 22 Sider. (Odense 1945.)

Stambog over Korthorn, Bind XV. Tyre Nr. 2701—2800. Køer Nr. 16901—17700. Udarbejdet af Stambogskontoret for Korthorn. Ved A. C. Christensen. Udgivet af De samv. danske Landboforeningers og De samv. danske Husmandsforeningers Stambogsudvalg for Korthorn. 243 + 16 Sider. Ill. (Aarhus 1945.)

Stambog over Tyre af Rød dansk Malkerace II. Stbg. Nr. 3574—3656. Udarbejdet af de provinsielle Fælleslandboforeninger ved Konsulenterne N. Bonde, E. Jensen, C. P. Knudsen, A. Wulff Pedersen og Jørg. Philipsen. Udgivet af De samv. danske Landbo- og Husmandsforeningers Udvalg for Stambogsføring. 179 + 26 Sider. Ill. (Odense 1945.)

Stambog over Køer af Rød dansk Malkerace XXV Bind. Nr. 13611—14371. Udarbejdet af de provinsielle Fælleslandboforeninger ved Konsulenterne N. Bonde, E. Jensen, C. P. Knudsen, A. Wulff Pedersen og Jørg. Philipsen. Udgivet af De samv. danske Landbo- og Husmandsforeningers Udvalg for Stambogsføring ved Udvalgets Sekretær. 973 + 31 Sider. Ill. (Odense 1945.)

Mindre Meddelelser.

Kursus og Ungdomsstævne.

I Dagene 13.—15. September afholdes et Kursus for Studiekredsledere paa Landboskolen ved Kongens Lyngby. F. D. B.s Oplysningsudvalg, Dansk Ungdomssamvirke og Det sjællandske Ungdomsudvalg staar som Indbydere. Det er Tanken med dette Kursus at faa uddannet Studiekredsledere, som kan gøre en Indsats for Studiekredsarbejdet paa Landet i den kommende Vinter. Man vil gerne i højere Grad end hidtil drage Nytte af Studiekredsen som Undervisningsform i det landbrugsfaglige Oplysningsarbejde, saa meget des mere som Konsulenter og andre landbrugskyndige ikke kan overkomme Undervisningen i det Omfang, det kunde være ønskeligt. En ung Mand, der har været paa Landbrugsskole, vil i mange Tilfælde kunne gøre en god Indsats som Studiekredsleder.

Programmet omfatter Foredrag og Studiekredsovelser, og der arrangeres Biblioteksbesøg i Tilknytning hertil.

I Fortsættelse af Studiekredskursuset indbyder Det sjællandske Ungdomsudvalg til et 4 Dages Ungdomsstævne i Dagene 15.—18. September, ligeledes paa Lyngby Landboskole. Stævnet, hvis Program er alsidigt sammensat, er tænkt som en Slags Feriestævne for Landbougdommen, og det er Tanken i Fremtiden at fortsætte med tilsvarende Stævner i den egentlige Ferietid, ifald der viser sig fornøden Interesse derfor.

Ungdomsledermøde.

Landsudvalget for landøkonomisk Ungdomsarbejde afholder sit aarlige Ungdomsledermøde den 12. September i Aarhus. Landsudvalgets Formand, Forstander *P. Hjertholm*, Kærehave Landbrugsskole, aflægger Beretning om Udvalgets Virksomhed.

Sekretæren for Jordbrukare-Ungdomens Förbund, Agronom *Sigurd Örljängård*, Stockholm, har givet Tilsagn om at holde et Foredrag om det svenske Landbo-Ungdomsarbejde. Desuden vil der af Konsulent *Thv. Simonsen*, Lundby, samt af Husholdningskonsulent *Frk. Agnete Germansen*, Aars, blive indledet en Forhandling om Ungdomsarbejdets Maal og Midler.

Landbrugets Prisforhold i Juli Maaned 1945.

(Ved Det landøkonomiske Driftsbureau).

Tabel 1. Priser i Kr. pr. 100 kg.

	1944			1945		
	Hele Aaret	Januar - Juli	Juli Md.	Januar - Juli	Juni Md.	Juli Md.
Landbrugsprodukter:						
Sødmælk (ab Mejeri) ¹⁾	28,03	27,88	25,95	27,84	25,95	25,95
Smør, Notering	389	389	389	389	389	389
do. do. + Tillæg	445	445	445	445	445	445
Ost, 20 pCt.	199	199	199	199	199	199
Æg	241	226	240	220	210	210
Slagterisvin, (sl. V.)	272	272	272	272	272	272
do. do. 80½ kg og derover	288	288	288	283	272 ²⁾	272
Slagtekøer, Kbh., 1. Kl. (lev. V.)	130	130	130	130	130	130
Stude og Kvier, Esbjerg, 1. Kl. (lev. V.)	129	129	129	129	129	129
Smaagrise, Køge, Kr. pr. Stk. .	44	41	50	53	64	65
Kælvekøer, Odense, 1. Kl., Kr. pr. Stk. ²⁾	771	791	750	781	800	800
Unge Heste, Kr. pr. Stk.	2760	2824	2900	2706	2650	2780
Hvede	29,37	29,45	29,25	29,25	29,25	29,25
Rug	30,37	30,45	30,25	30,25	30,25	30,25
Byg, 2/r.	26,25	26,25	26,25	26,25	26,25	26,25
Havre	26,25	26,25	26,25	26,25	26,25	26,25
Hø	22,92	23,94	22,50	28,70	30,00	26,40
Kunstgødning:						
Kalksalpeter	26,15	24,90	25,50	25,06	25,55	25,55
Sv. Ammoniak	24,85	24,60	25,20	24,86	25,35	25,35
40 pCt. Kaligødning	19,11	19,28	19,45	19,89	20,00	20,00

¹⁾ Inkl. Tillæg.

²⁾ Bestaaet Tuberkulinprøven.

³⁾ Tillægget for Svin paa 80½ kg sl. V. og derover bortfaldt fra og med den 3. Juni.

Korn = Maksimalpriser.

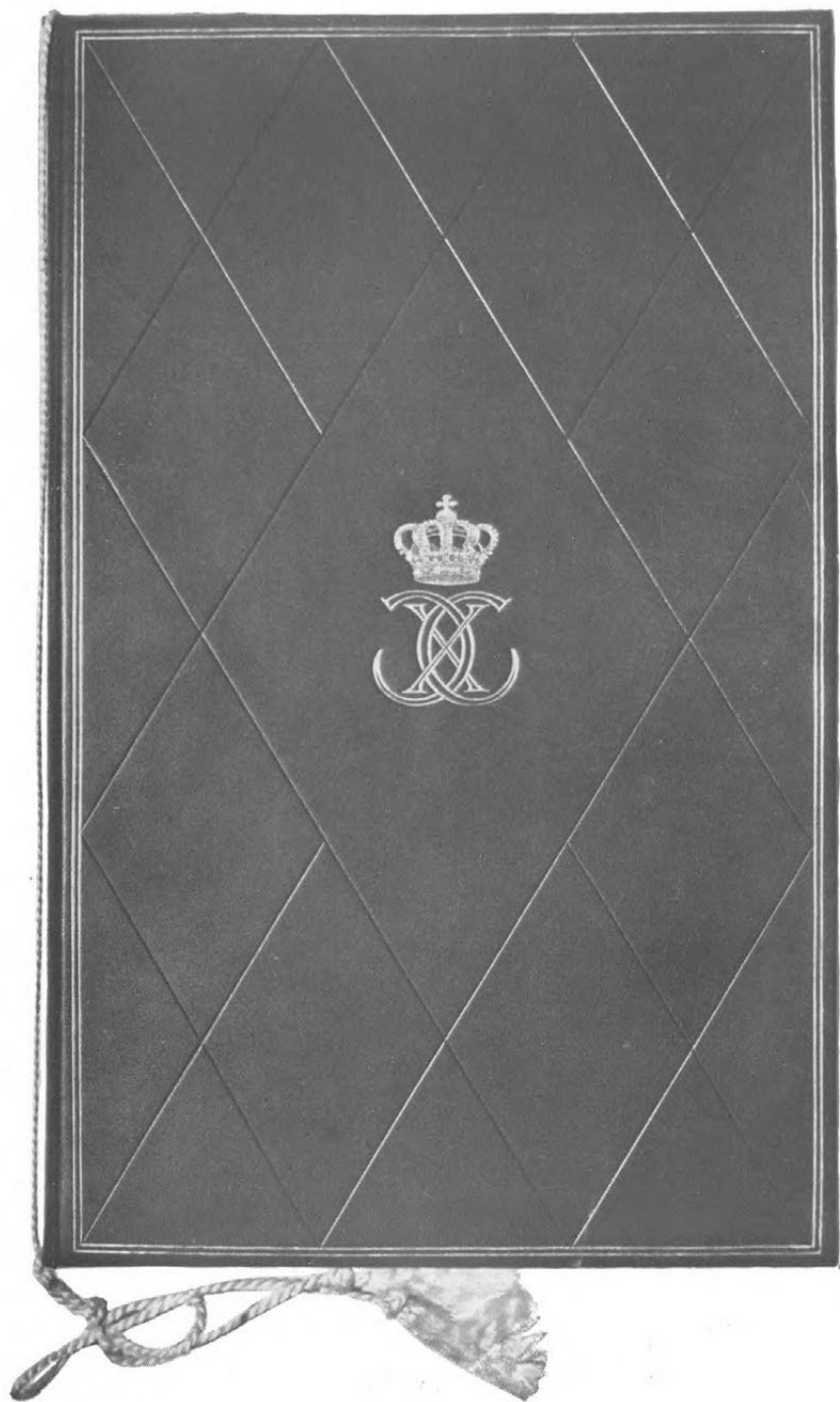
Tabel 2. Prisindeks. (Femaaret 1909/14 = 100).

	1944			1945		
	Hele Aaret	Januar - Juli	Juli Md.	Januar - Juli	Juni Md.	Juli Md.
Landbrugsprodukter:						
Sødmælk	267	266	247	265	247	247
Smør, Notering	186	186	186	186	186	186
do. do. + Tillæg	213	213	213	213	213	213
Ost	349	349	349	349	349	349
Æg	204	192	203	186	178	178
Slagterisvin	294	294	293	289	280	280
Slagtekøer (København)	224	224	224	224	224	224
Stude og Kvier (Esbjerg)	211	211	211	211	211	211
Unge Heste (Odense)	374	383	393	367	360	377
Hvede	213	213	212	212	212	212
Rug	255	255	253	254	254	254
Byg, 2/r.	204	204	204	204	204	204
Havre	218	218	218	218	218	218
Hø	334	348	328	418	437	384
Kunstgødning:						
Kalksalpeter	130	129	132	130	132	132
40 pCt. Kaligødning	160	162	163	167	168	168
Vejede Prisindeks for:						
Mejeriprodukter	224	224	221	224	221	221
Husdyrprodukter, ialt	243	242	242	240	235	235
Korn	217	217	216	216	216	216
Planteprodukter ialt	249	244	249	257	258	257
Landbrugsprodukter, ialt	244	242	242	241	237	237
Kunstgødning	159	159	161	155	156	156
Markfrø	289	289	289	320	320	320

Hans Majestæt Kong Christian den Tiende
75 Aar

Den 26. September 1945

Et kgl. danske Land-
kusholdningsselskabs
Medlemmer beder
Deres Majestæt,
Landkusholdningssel-
skabets høje Protektor,
modtage vore allerunderdanigste
og hjerteligste Lykønskringer,
idet vi udtaler vor dybtfolte Tak
for den Kongegerning,
Deres Majestæt har udøvet i
mere end 33 Aar. Ganske særligt
takker vi for det lysende Forbillede,
Deres Majestæt har været for
hele det danske Folk i den sidste
skæbnetunge Tid.

Paa Hans Majestæt Kongens 75-Aars Fødselsdag bragte Det kgl. danske Landhusholdnings-selskab Kongen sin Hilsen og Hyldest gennem en kaligraferet Adresse, underskrevet af Præsidium og Bestyrelsesraad. Adressens Udseende og Ordlyd findes gengivet i formindsket Størrelse paa de to foregaaende Sider.

Vi bringer her 1. Del af en Afhandling om Mælkebøtte, bygget paa Undersøgelser foretaget af Konsulent P. Grøntved som Led i en Serie af Ukrudtsundersøgelser. I et følgende Hæfte kommer Afhandlingens sidste Del, omhandlende Mælkebøttens Bekæmpelse.

Almindelig Mælkebøtte (*Taraxacum vulgare* Schrank).

Biologi og Bekæmpelse.

Af Konsulent P. Grøntved.

Slægten Mælkebøtte eller Løvetand (*Taraxacum* Juss.) hører til de Kurvblomstredes Familie (*Compositae*).

Mens man i ældre Tider henregtede de danske Mælkebøtter til 2—3 forskellige Arter, inddeles de nu i et stort Antal Smaa-Arter, som samles i 4 Artsgrupper eller Samle-Arter: Alm. Mælkebøtte (*Taraxacum vulgare* Schrank), Eng-Mælkebøtte (*T. paludosum* Scop.), Kambladet Mælkebøtte (*T. corniculatum* (Kit.) D. C.) og Rødfrugtet Mælkebøtte (*T. erythrospermum* Andr.).

I 6. Udgave af Raunkiærs Ekskursions-Flora (1942), hvori Slægten er behandlet af M. P. Christiansen og K. Wiinstedt, er der opført 91 danske Smaa-Arter, som grupperer sig saaledes indenfor de 4 Samle-Arter:

Til Alm. Mælkebøtte hører 74 Arter, til Eng-Mælkebøtte 2, til Kambladet Mælkebøtte 3 og til Rødfrugtet Mælkebøtte 12 Arter.

De 4 Samle-Arter adskilles ved følgende Karakterer:

RØDFRUGTET MÆLKEBØTTE har rødgule, teglstensrøde eller brunviolette Frugter og forekommer især ved sandede Kyster.

Fig. 1. Alm. Mælkebøtte (A), Frugt med (B) og uden
Frug og Næb (C).

Hos de øvrige er Frugterne graa, graagule eller svagt brunlige.

KAMBLADET MÆLKEBØTTE har en tydelig Pukkel paa Kurvsvøbbladene lige bag Spidsen, og hos denne Art er Frugten særlig lille og graagul. Forekommer paa lignende Steder som foregaaende.

Hos ENG-MÆLKEBØTTE er de ydre Kurvsvøbblade meget brede, æg-hjerteformede med hvid Hindekant og tæt tiltrykte de indre. Næbbet er ca. $\frac{1}{3}$ af Frugtens Længde. Forekommer især ved Søbredder og paa Strandenge.

ALMINDELIG MÆLKEBØTTE, som er den eneste, der skal omtales nærmere her, adskilles fra Eng-Mælkebøtte ved, at de ydre Kurvsvøbblade er af forskellig Bredde og Længde og med forskellig Retning (opret tiltrykte, udstaaende, buehængende eller nedbøjet omkring Kurvskaftet). Næbbet er kun $\frac{1}{5}$ — $\frac{1}{4}$ af Frugtens Længde. Forekommer overalt paa Marker og Enge, ved Vejkanter o. s. v.

Om Kromosomforholdene hos Mælkebøtte-Arterne kan efter *Thorvald Sørensen & G. Gudjonson (27)**) anføres følgende:

Mælkebøtterne er triploide, og normale Planter har 24 Kromosomer (3 homologe Sæt á 8). Men der opstaar hos de forskellige Smaa-Arter homologe Serier Mutanter, som har mistet et Kromosom og altsaa kun har 23. Der kan derefter hos disse Mutanter opstaa endnu en Tabs-Mutation (af 2. Grad), saa at der opstaar nye Rækker af Typer, som kun har 22 Kromosomer, og der kan ske yderligere Kromosomtab hos disse.

Der kan ogsaa være Tale om Kromosomfordobling saavel af normale Planter som af Mutanter, og der har været undersøgt Former med 48 og 46 Kromosomer.

Naar der kan forekomme forskellige Typer ved Tab af et enkelt Kromosom, skyldes det, at det ikke er ligegyldigt, hvilket Kromosom der mistes. De 8 Kromosomer i hvert Sæt er forskellige i Form og Størrelse, og ved Tab af et bestemt Kromosom faar man samme Mutant-Type, ligegyldigt hvilken Smaa-Art det drejer sig om. Derfor kan to tilsvarende Mutan-

*) Tallene i Parentes er Henvisninger til Litteraturlisten, der bringes sammen med Afhandlingens sidste Del.

ter af forskellige Smaa-Arter ligne hinanden mere, end de hver især ligner deres Stamart. Tabet af Kromosomer, som er Aarsagen til Mutanternes Fremkomst, medfører en Svækkelse af Individerne, og Planterne bliver desto svagere, jo flere Kromosomer de mister. Dette sætter en Grænse for Mangfoldigheden af nye Typer.

Almindelig Mælkebøtte er en fleraarig Urt (Staude), som i Raunkiærs Livsform-System (26) hører til Hemikryptofyterne eller Jordskorpeplanterne, hvis Foryngelsesknopper har deres Plads i eller lige under Jordoverfladen.

Dens vegetative Formeringsevne er meget begrænset, idet der kun er Tale om en Forgrening af Rodstokken; men Planten har en meget stærkt udviklet Regenerationsevne.

Mælkebøtten er udbredt over hele Jordkloden. Den er mange Steder indslæbt af Mennesket, men den optræder især stærkt paa den nordlige Halvkugle og anses for at have bredt sig fra et Centrum i Vest- og Centralasiens Bjerge (*Mentz & Jessen* (20)). Her til Landet menes den at være kommet umiddelbart efter Landisens Afsmeltning (*Jessen & Lind* (14)).

Alm. Mælkebøtte optræder herhjemme især i Enge og Skove samt ved Veje, paa Ryddepladser og i Lucerne- og fleraarige Græsmarker, hvor Bestanden af Kulturplanter ikke er tæt og frodig nok til at holde Ukrudtet borte.

Som Ukrudt betyder Mælkebøtten intet nævneværdigt i de enaarige Afgrøder, hvori den ikke kan fuldføre sin Udvikling. I Korn efter en fleraarig Afgrøde, som har været stærkt forurennet af Mælkebøtte, kan dette Ukrudt dog undertiden optræde ret talrigt, fordi en Del af Rødderne ofte overlever Jordens Efteraarsbehandling (Grønjordspløjningen) og saa næste Foraar skyder frem i Kornafgrøden.

Mælkebøtten trives bedst paa sund, muldrig og velgødet Jord. Den vokser frodigst paa passende fugtig Bund, men er paa den anden Side meget modstandsdygtig over for Tørke paa Grund af den kraftige, dybtgaaende Pælerod.

Dens Trivsel synes ikke at være afhængig af en bestemt Reaktionstilstand i Jorden (*C. Ferdinandsen* (7)); men den synes at være taknemlig for Kalitilførsel.

C. J. (Tind-)Christensen (6) anfører fra et fleraarigt Gødningsforsøg i Lavmoseeng under Statens Mosearealer ved Herning, at medens der i 5. Forsøgsaar ikke forekom Mælkebøtte i de Parceller, som kun var gødet med Fosforsyre, udgjorde denne Plante efter Vægt 25 pCt. af Afgrøden, hvor der var gødet ensidigt med Kali, og 14 pCt., hvor der var tilført baade Kali og Fosforsyre.

K. Hasle Nielsen (12) omtaler ogsaa, at den Kalitilførsel, som finder Sted ved en stadig gentagen Ajlegødskning, sikkert virker fremmende paa Mælkebøttens Vækst og Trivsel i ældre Græsmarker.

I. Morfologiske og anatomiske Forhold.

1. Roden.

Efter Frøets Spiring bliver Kimroden til en kraftig Pælerod, som trænger dybt ned i Jorden. S. Franck (8) har maalt en Rodlængde af 16 cm paa en maanedgammel Mælkebøtteplante, og hos en ældre Plante naaede Roden til en Dybde af 1,14 m.

I passende fugtig Jord og i Marker, som periodisk bliver bearbejdede, naar Roden dog sjældent mere end 20—30 cm ned i Jorden. Størst Dybde opnaar den paa tør, gennemluftet Jord, og her viser Planten en forbavsende Modstandsevne over for Tørke.

Pæleroden kan være ugrenet og vokser da lodret nedad; men ofte dannes der kraftige Rodgrene, som løber skraat eller

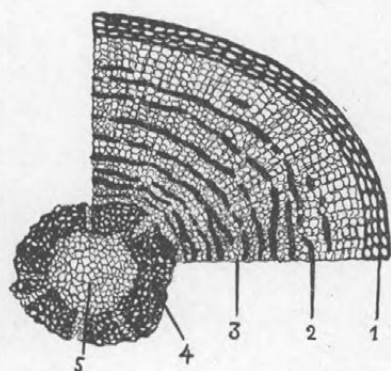

Fig. 2. Tværsnit af 1 Aar gl. Rod.

1. Korkhud.
2. Strengvæv (Mælkerør + Sirør).
3. Sekundær barkens Parenkymvæv.
4. Kar-Cylinderen.
5. Marv.

omtrent vandret ud i Pløjelaget, og Hovedrodens nederste Del faar da ogsaa gerne et lignende Forløb.

Ældre Rødder er mørke og stærkt korkklædte, mens de yngre er lyse, gullige og med tyndere Korkhud. Paa Tværsnit af den yngre Rod (Fig. 2) ser man i Midten de tyndvæggede, levende Marvceller, som forsvinder hos den ældre Plante. I den unge Rod findes uden om Marven en Cylinder af tykvæggede Kar, i ældre Rødder danner Karrene en massiv Søjle (Vedlegemet, Hadromet) i Rodens Midte, idet Marven er fortrængt.

Udadtil omgives Vedlegemet af den tynde Kambialcylinders levende Celler (Dannelsesvævet). Her sker Rodens Vækst i Tykkelse, og her opstaar de Adventivknopper, som betinger Regenerationen efter Beskadigelse (Fig. 3).

Uden om Kambiet findes den tykke sekundære Bark, som er Rodens vigtigste Forraadsvæv; denne bestaar af Parenkymceller, hvorimellem der er indlejret Strengvæv i Form af Bundter af Sirør og forgrenede Mælkekar. Disse to Elementer optræder i Grupper, som paa et Tværsnit af Roden ses samlet i koncentriske Ringe, der dog ikke er helt „lukkede“, men har en Del Afbrydelser (Fig. 2 og 3).

Fra de yderste Cellelag i Sekundærbarken nydannes Korkhuden, som omgiver hele Pæleroden og danner dens Overflade.

Ved Forkortelse af Siderødderne trækkes Hovedroden allerede i første Efteraar dybere ned i Jorden, og ved en saadan

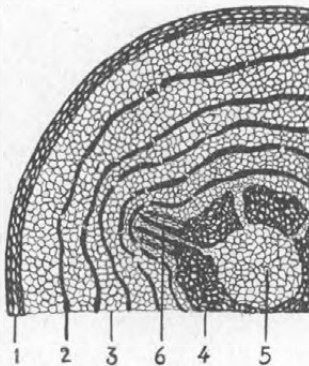

Fig. 3. Tværsnit af 1 Aar gl. Rod efter Beskadigelse.

1. Korkhud.
2. Strengvæv (Mælkekar + Sirør).
3. Sekundærbarkens Parenkym.
4. Kar-Cylindren.
5. Marv.
6. Adventivknop, som bryder frem fra Kambiet.

stadig Kontraktion faar Rodstokken og dens Knopper altid en Plads i eller lige under Jordoverfladen.

Selv om Mælkebøtten er en fleraarig Plante, kan man ikke uden Forbehold kalde den vedvarende. *Wehsarg* (30) opgiver, at den normalt kun lever 3—4 Aar, hvorefter den gaar til Grunde af Alderdomssvækkelse.

Efter en rig Blomstringsperiode kan Roden spaltes fra oven, hvorved den bliver udpræget flerhovedet, og Planten danner da over Jordoverfladen en Tue af nye, sekundære Bladrosetter. Spaltefladerne beklædes med Korkhud, men ned igennem Roden har hver Sekundær-Roset sin egen Streng af Styrke- og Ledningsvæv, der omgives af Bark (Fig. 4).

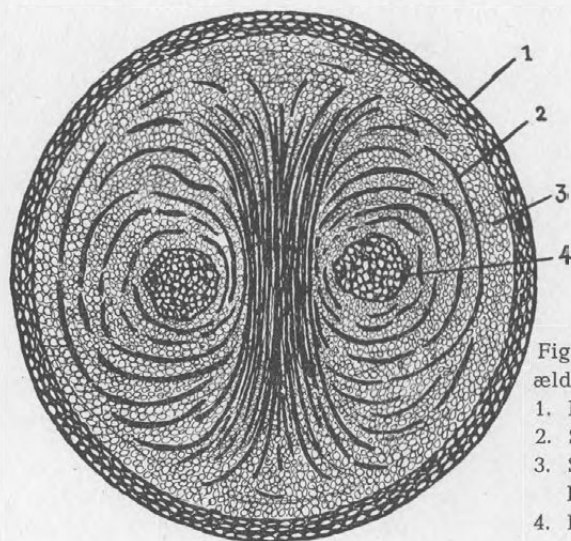

Fig. 4. Tværsnit af ældre, spaltet Rod.
 1. Korkhud.
 2. Strengvæv.
 3. Sekundærbarkens Parenkym.
 4. Kar (Vedlegemet).

Denne Spaltning synes at fremmes af Forhold, som fremskynder Plantens Vækst, og den gaar efterhaanden ned igennem hele Rodens Længde. Processen kan formentlig virke til en Forlængelse af det enkelte Individets Levetid (Foryngelse).

Rodens store Regenerationsevne (Side 430) er knyttet til Knopdannelse i Kambiet, hvorfra de nye Skud kommer til Syne paa en Saarflade eller sjældnere baner sig Vej ud igen-

nem den tykke Sekundær bark (Fig. 3). En saadan Knopdannelse sker kun efter mekanisk Beskadigelse og har derfor kun Betydning, hvor Jorden bearbejdes, eller hvor man søger at bekæmpe Mælkebøtten ved Stikning eller Saaring paa anden Maade.

Mælkebøttens Rod anvendes ligesom Cikoriens til Fremstilling af Kaffesurrogat. Dette skyldes dens Indhold af Kulhydratet Inulin, som findes opløst i Barkcellerne. *S. Franck* (l. c.) opgiver efter *Tschirsch*, at en Rod i Oktober indeholdt 24,3 pCt. Inulin, medens en anden i Marts kun indeholdt 1,7 pCt.

Roden har ogsaa Anvendelse i Medicinen. Mælkesaften, som findes i Mælkekarrene, er en Opslemning af mange forskellige organiske Stoffer (Sukker, Gummi, Fedt, Protein, Alkaloider, Salte af organiske Syrer m. m.), hvoraf nogle maa ske er Næringsstoffer og andre Affald fra Plantens Stofskifte.

2. Skuddet.

Efter Spiringen udvikles Kimknoppen til en kort, lodret Rodstok (Jordstængel) med rosetstillede Blade, Rodstokken er meget kort og slutter sig jævnt til Hovedrodens øverste Ende, hvorfra den kan kendes ved sine talrige Ar efter tidligere Blade nedenfor de nuværende.

Rodstokken danner kun faa eller ingen Birødder; men fra Endeknoppen i Bladrosetten, som dannes i Spiringsaaret, skyder under gunstige Forhold næste Foraar en Blomsterkurv frem paa et højt, bladløst „Skaft“.

Efter Frømodning dør Bladrosetten, men nogle af Rodstokkens Sideknopper, som er opstaaet i Rosettens Bladhjørner, udvikler sig til nye Bladrosetter, hvis inderste Akselknopper danner Blomsterstande det følgende Aar. Saaledes gentages Udviklingen med den gamle Bladrosets Bortdøen efter Frømodning, derefter Udvikling af nye Rosetter fra nogle af Akselknopperne og næste Aar Dannelse af Blomsterstande fra Bladhjørner i disse Rosetter.

Rodstokkens Længdevækst er altsaa begrænset, hvorimod der finder en stærk Vækst Sted i Form af en stadig Forgred-

ning. Herved dannes der en tæt Tue af Bladskud, og der kan fremkomme et stort Antal Blomsterkurve paa hver Plante.

Ved denne Udvikling bliver Roden flerhovedet, og hertil kommer yderligere, at en kraftig Produktion af Blomsterknopper kan tvinge Rosettens Blade med deres tilhørende Akselknopper (Vækstpunkter) ud fra hinanden.

I disse Vækstpunkter opstaar sekundære Bladrosetter, og nogle af disse kan leve videre som nye Individuer, skønt de har fælles Rod med de øvrige. Denne Form for Foryngelse er omtalt nærmere Side 430.

Rodstokken er ligesom Roden i Besiddelse af stor Regenerationsevne, men her er denne knyttet til de pladsbestemte Knopper.

Kimbladene er stilkede, omvendt ægformede og helrandede. De første Løvblade er omvendt ægformede-elliptiske, fjernt og svagt tandede og glatte. De senere fremkomne Blade er stærkere tandede eller fligede i forskellig Grad; desuden er de mere eller mindre filthaarede i Begyndelsen.

Bladene paa den fuldt udviklede Plante er stærkere indskaarne, med Fligenes Spidser rettet tilbage imod Bladstilken (høvlformet fligede, Fig. 1). Graden af Indskæring er desuden forskellig hos nogle af de mange Smaa-Arter, ligesom den kan variere efter Voksestedets Fugtighedsforhold, Skygge og saa videre.

Ved Regeneration efter Beskadigelse har Bladene i de nye Rosetter i Begyndelsen ofte „Ungdomsform“, d. v. s. de er svagt tandede og glatte.

I Rosetten er Bladene skruestillede og meget tæt sammentrængt. De er fjernervede og afsmalnende mod Grunden i en kort Stilk, som kan være stærkt vinget. I Omrids er Bladene lancetformede.

I milde Vintre holder Bladene sig grønne og friske, og enten de overvintrer levende, eller de yderste visner, virker de beskyttende for de mange Knopper, som har deres Plads i Bladhjørnerne.

I 1944 blev paa Statens Planteavlslaboratorium udført Analyse af de overjordiske Dele af Mælkebøtte, høstet paa 2 forskellige Tidspunkter. Resultatet var følgende:

Udviklingstrin	Dato	pCt. Terstof	I pCt. af Terstof Total N.	Fordejeligt N.
Lige før Blomstring	29/4	87,9	3,414	2,345
Ablomstret	1/6	86,1	2,609	1,630

Indholdet af kvælstofholdigt Stof aftager med Alderen, og det samme ses af Analyser, som er meddelt af *E. Lindhard* (18) fra Askov:

Dato	Total-N i pCt. af Terstof
24/5	2,04
8/6	1,77

Wehsarg (29) opgiver efter *Dietrich & König* følgende:

Udviklingstrin	Dato	N	I pCt. af Terstof			
			N-frie Ekstraktstoffer	Raafedt	Træstof	Aske
I Knop ...	18/5	3,10	51,59	4,77	10,52	13,74
Blade	4—8/6	2,04			13,80	

Det ses heraf, at Indholdet af Træstof tiltager med Alderen, jævnsides med Nedgangen i kvælstofholdigt Stof, ligesom Tilfældet er med Græsmarkernes Afgrøder.

Efter *H. Ingvard Petersen* (upubliceret) er Indholdet af de 3 vigtigste Plantenæringsstoffer følgende:

	I pCt. af Terstof		
	N	P ₂ O ₅	K ₂ O
Overjordiske Dele	1,606	0,348	3,106
Rødder	0,915	0,409	1,073

3. Blomsten.

Mælkebøttens Blomster er samlede i Kurve, og i hver Blomsterstand kan Antallet af Blomster variere fra ca. 100 til ca. 300. Gennemsnitlig findes der ca. 200 Blomster pr. Kurv.

Ved Optælling fandtes i 60 Kurve gennemsnitlig 190 Frugter pr. Blomsterstand, varierende fra 82 til 308. Antallet af Frugter svarede i disse Tilfælde meget nær til Antallet af Blomster.

Antallet af Kurve pr. Plante kan ogsaa variere overordentligt stærkt. Ved Optælling paa 60 Planter i Græsbevoksning fandtes gennemsnitlig 6,8 Kurve pr. Plante, varierende fra 3

til 16 Kurve. 60 Planter i aaben Bestand ved en Vekant viste 8,9 Kurve i Gennemsnit, og Tallet varierede fra 3 til 25. Et andet Sted optaltes paa een fritstaaende Plante 99 og paa en anden 69 Kurve. Det fremgaar af det anførte, at Frøproduktionen pr. Plante er meget stor. Det er formentlig ikke overdrevent at anslaa den til ca. 1500.

Blomsterkurvene sidder enkeltvis paa hule, bladløse, trinde Stængler („Skafter“), som bliver 20—30 cm høje, afhængig af den omgivende Plantevækst.

Kurven er omgivet af 2 Kranse af Højblade, Kurvsvøbet. Svøbbladene i yderste Række bøjer sig i mange Tilfælde tilbage allerede inden Blomstringen, mens de indre først bliver trængt udad, naar Blomsterne i Kurven udfolder sig. Efter Ablomstringen bøjer de indre Svøbblade sig igen indad og tjener til at holde Frugterne sammen og beskytte dem under Modningen. Derefter dør Svøbbladene, og Blomsterlejet hvælver sig kuppelformet frem, saa at Svøbet paany aabnes. Herved bliver der bedre Plads for Frugterne og deres Svæveapparat, Fnuggen, som nu har udviklet sig til et Organ, der minder om en Faldskærm. Fnuggen er Blomstens Bæger, som først udvikles efter Ablomstringen. Den udvikles som en Skærm eller en Stjerne af lange, stive, hvide Haar paa Spidsen af en stilkagtig Forlængelse paa den øverste Ende af Frugten („Næbbet“). Næbbet udvikles ogsaa først under Frugtens Modning (Fig. 1).

Ligesom hos de andre Kurvblomster af de Tungeblomstredes Gruppe er Kronen ensidigt udviklet og bestaar af et Kronrør, som spaltes foroven i den Side, der vender ind mod Kurvens Midte, samt en tungeformet, guldgul Krave, der er trukket ud til den modstaaende Side, ud mod Kurvens Omkreds. Herved faar Kurven Lighed med en enkelt Blomst, som har et stort Antal Kronblade. De 5 Blade, hvoraf Kronen er dannet, giver sig kun til Kende som 5 Tænder i Spidsen af den tungeformede Krone.

Blomsten har 5 Støvdragere med lange, sammenvoksede Knapper, men frie Støvtraade, der er fæstet indvendig i Kronrøret. Hos nogle Arter dannes der intet Blomsterstøv, og disse

Arter er rent hunlige. Hos andre findes der vel Støv i Støvknapperne, og disse Arter er altsaa tvekønnede; men der sker alligevel ingen Befrugtning.

Støvvejen bestaar af en 1-rummet Frugtknude, hvori der dannes eet opret, omvendt Frøanlæg, desuden en lang Griffel, som stikker op igennem Støvknapp-Røret og er spaltet i Spidsen, samt 2 Støvfang paa de indadvendte Flader af Griffelens 2 Grene.

Frugten (Fig. 1) er en Nød, som er aflang, lidt krum og afsmalende mod Basis. Frugten har Længderibber med opadrettede Tænder paa den øverste Del.

Den modne Frugt, som herefter benævnes „Frø“ er af Farve gulgraa eller svagt brunlig. Opadtil gaar den over i det lange Næb, som bærer den haarformede Fnug. *Korsmo* (16) opgiver Frøets Vægt til 0,7 mg og Størrelsen til $3,8 \times 1,1$ mm.

II. Biologiske Forhold.

1. Blomstring og Frugtdannelse.

De fleste Mælkebøtte-Arter blomstrer her i Landet fra Slutningen af April til Begyndelsen af Juni, og ofte ser man endnu en Blomstring i August eller endnu senere.

Blomsterne i Kurvens Midte blomstrer sidst. Kurvene aabner sig normalt om Morgenen og lukker sig igen hen paa Eftermiddagen, og Blomsterstandene er især aabne i Solskin og klart Vejr, mens de fleste lukker sig i koldt og fugtigt Vejr. Dette skyldes Vækstbevægelser i Svøbladene, og det hjælper til at beskytte Blomsterne imod Følgerne af ublidt Vejrlig.

C. Raunkjær (25) har vist, at Mælkebøttens Frø udvikler sig uden Befrugtning (Apogami), selv om der findes normale Kønsorganer i Blomsterne. Dette synes at gælde for saa godt som alle vore danske Arter; der findes dog Arter, som kun udvikler Kim efter forudgaaende Befrugtning.

Den apogame Frødannelse hjælper til at holde de mange Smaa-Arter adskilt, idet der ikke kan ske Krydsbefrugtning imellem dem, naar der ingen Befrugtning finder Sted. Derimod

sker der Mutationer, som nævnt Side 415, og herved kan der opstaa nye Arter.

Efter Blomstringens Afslutning bøjer Skaftet sig ned mod Jorden og lægger sig hen ad denne, men med Kurven rettet opad. Naar Frøene saa er modne, retter Skaftet sig atter i Vejret og vokser lidt i Længde, hvorved Vinden faar lettere Adgang til at føre de svævedygtige Frø bort.

Blomstringen varer en Ugestid og Frugtudviklingen og Modningen dobbelt saa længe (S. Franck, l. c.). Frøet er spiredygtigt straks efter Modningen, og iflg. K. Hansen (11) bevarer det Spireevnen i flere Aar.

E. Wiingren (32) har foretaget Undersøgelser over Tidspunktet for Spiremodenhedens Indtræden hos Frø af 7 Mælkebøtte-Arter (Smaa-Arter af Alm. Mælkebøtte) ved at høste Kurve med Frugter paa forskellige Udviklingsstrin.

Der blev høstet paa følgende 7 Udviklingsstadier:

1. Tidligt Knopstadium, 2. Senere Knopstadium, 3. Stængel med stor Blomsterstand-Knop, 4. Blomstring, 5. Kurven lukket efter Blomstringen, 6. Fnug udviklet, 7. Frø af svagt brun Farve.

Der var 5 Dages Mellemrum mellem hver Høsttid. Frøene blev opbevaret i 10 Døgn paa Jorden i det Fri, inden de blev lagt paa Spireapparatet, hvor Resultatet blev følgende:

	Procent ved Modningsstadium				
	1-3	4	5	6	7
Spirede		8,2	44,4	44,4	73,4
Sunde, ikke spirede					1,4
Abnorme		6,1	7,0	3,1	4,9
Raadne	100	85,7	48,6	52,5	20,3

Spiremodne Frø er først forekommet i Hold 4 (fuld Blomstring). I dette Stadium kan Frøene ikke spredes af Vinden, da de ikke kan løsnes fra Blomsterlejet.

Frø fra de tidlige Modenhedsstadier (4—6) gav ved Udsaaning i Sand langt svagere Planter end de fuldmodne Frø fra Hold 7.

Nogle tilsvarende Hold af Frø, som blev opbevaret ved

Stuetemperatur eller i Kælder inden Springen, gav tilsvarende Resultater som de anførte, og det samme var Tilfældet med Frø, som blev underkastet Vernalisering.

Mælkebøtten kan frembringe Frø, der spirer med 5—10 pCt. allerede efter Afhugning i Blomstringstiden. En enkelt Blomsterstand kan saaledes paa dette Stadium give 10—20 spiredygtige Frø. Bekæmpelse ved Afhugning skal derfor ske inden Blomstringen.

Korsmo (16) fandt ved Afhugning under begyndende Blomstring, at alle Frøanlæg døde, mens 41 pCt. af Frøene var spiredygtige efter Afhugning under fuld Blomstring.

Det er muligt, at de Forskelligheder, som forskellige Forskere har fundet, kan forklares ved, at det har været forskellige Smaa-Arter, som har været behandlet.

2. Frøspredning.

Mælkebøttens Frø spredes først og fremmest ved Vindens Hjælp. Fnuggen, som Frøet er udstyret med, giver det en betydelig Svæveevne, og naar Frøet efter Modningen løsnes fra Blomsterlejet, efter at Skaftet for sidste Gang har strakt sig til Vejrs over den omstaaende Vegetation, kan selv et svagt Vindpust føre det lette Frø med højt til Vejrs og langt bort fra Moderplanten.

Naar Frøet derefter af en eller anden Grund daler ned imod Jorden, hænger det ned fra „Faldskærmen“, og det vil let blive fanget af Forhindringer som Græsvækst el. lign. Frøet har, som tidligere nævnt, paa sin Overflade flere Rækker Tænder, hvis Spidser vender opad; disse Tænder virker som Modhager, der forhindrer, at Frøet bliver rystet fri igen, selv om det lander imellem Planter, der bevæges af Vinden. Frøet vil tværtimod bedre kunne arbejde sig ned til Jordoverfladen, hvor det især finder gode Spirevilkaar i aabne Pletter i Afgrøderne.

I de enaarige Afgrøder naar Mælkebøtten sjældent at faa Fodfæste paa denne Maade, da den her vil blive ødelagt ved Jordens Efteraarsbehandling, og i kortvarige, frodige Kløver-

græs-Afgrøder er Forholdene heller ikke gunstige for dens fortsatte Trivsel, især naar Markerne benyttes til Høslæt.

Men i Lucernemarker, hvori Bunden ofte er ret aaben, samt i varige Afgræsningsmarker, hvor Græsvæksten bliver holdt i Bund ved hyppig og tæt Afbidning, kan Mælkebøtten i Løbet af faa Aar vinde Indpas i en saadan Grad, at man ser sig nødsaget til at ompløje Marken.

Invasionen sker meget ofte fra Vejkantene, i hvis Flora Mælkebøtten er et af de mest karakteristiske Elementer. Men jævnlgt spredes Frøene ogsaa fra ældre Græs- og Lucernemarker eller fra udyrkede Arealer, som gerne er stærkt bevoksede med Mælkebøtte.

Som Eksempel paa Indvandring i Marker ved Frøspredning fra Vejkanten kan anføres følgende fra en Lucernemark ved Ladby pr. Næstved, en varig Græsmark ved Vallensved pr. Fodby og en Timothe-Frømark ved Næstelsø pr. Næstved.

Der er optalt Antal Mælkebøtteplanter i 15—20 Cirkelflader à $\frac{1}{10}$ m² langs Linier, parallelle med Vejen, men i forskellig Afstand fra denne. Langs hver Linie er angivet Antal Planter pr. Kvadratmeter samt Antallet af Prøveflader.

		Antal Planter pr. m ² i følgende Afstand fra Vejen			
		5 m	10 m	15 m	20 m
Lucernemark	15 Prøveflader	40	30	23	
Varig Græsmark	20 "	29	9	4	
Timothe-Frømark	20 "	13	6	4	2

Tallene viser tydeligt, hvorledes Frøspredningen er sket fra Vejkanten.

H. Ingvar Petersen (22) har berettet om en tilsvarende, men mere omfattende Undersøgelse af Mælkebøttens Udbredelse i en Græsmark, der blev „smittet“ baade fra en Vejrabat og fra en ældre Græsmark. Undersøgelsen blev gentaget i 3 Aar og viste ligesom ovenstaaende, at Antallet af Mælkebøtteplanter aftager stærkt med tiltagende Afstand fra Smittekilden. Den gamle Græsmark havde medført en langt stærkere Frøspredning end Vejrabatten.

Sammenlignet med Vindspredningen har andre Spredningsveje kun ringe Betydning.

Frø af Mælkebøtte forekommer nu kun sjældent som Forurening i Kulturfrø. Af 3729 Frøprøver, som i 1927—28 blev undersøgt paa Statsfrøkontrollen, indeholdt kun 22 Prøver Mælkebøttefrø, og af 3024 Prøver i 1939 var der kun 1, som indeholdt Mælkebøttefrø.

Korsmo (17) beretter om et Forsøg med Opfodring af Mælkebøttefrø paa Hest, Ko og Faar.

Af de opfodrede Frø blev alle dræbt ved at passere Fordøjelseskanalen hos Hesten og Koen, mens 4,5 pCt. af Frøene kom levende igennem Faaret.

Der er ikke megen Fare for at faa Marken forurennet af Mælkebøttefrø ved Staldgødningen under danske Forhold.

3. Udvikling.

A. Spiring og Udvikling i 1. Aar.

Som tidligere anført er Mælkebøttens Frø spiredygtige straks efter Modningen, og ude i Naturen spirer mange Frø frem i Modningsaaret.

Ved Spiringen bryder Kimroden først frem; Kimbladene, som er omvendt ægformede, kommer op over Jordoverfladen.

Spiringen sker lettest, naar Frøet ligger oven paa Jorden, og efter Korsmo (16) spirer Frøet ikke fra større Dybde end 4 cm. *H. Ingvard Petersen* og *Søren Lund* (24) fandt ved Forsøg følgende Spireprocenter hos Frø, saaet i forskellig Dybde:

Saadybde, cm	Spiring, pCt.
0	79
2	22—33
4	1

I Spiringsaaret bliver Kimroden til Plantens fleraarige Hovedrod, og af Kimknoppen udvikler den første Roset sig som en Krans af glatte, tynde, svagt tandede Blade.

Planten blomstrer ikke eller i hvert Fald kun under særlig gunstige Forhold i 1. Aar.

B. Den 2—fleraarige Plante.

I Plantens 2. Leveaar fremkommer oftest i det tidlige Foraarsaar en eller flere „Blomsterknopper“ i Bladrosettens Midte eller tillige i de indre Bladhjørner. Heraf vokser i Løbet af Foraaret Blomsterkurve frem, baaret af de nøgne Skafter. I en tæt Græsbestand vil mange Mælkebøtteplanter først naa til Blomstring i 3. Leveaar eller endnu senere. Den midtstillede Blomsterstand dannes af Rodstokkens Endeknop, og herved begrænses Rodstokkens Længdevækst; men efter Afblostringen udvikler Sideknopper sig til nye Bladrosetter, og herved bliver Rodstokken forgrenet. Denne Udvikling er beskrevet paa Side 420.

Mælkebøtten er hovedsagelig en Foraarsplante, hvis største Stofproduktion foregaar inden Blomstringens Afslutning. Frembringelsen af de nye Bladrosetter efter Frømodningen er Indledningen til Sommerens vegetative Periode, som er præget af langt svagere Vækst.

E. Lindhard (18) har maalt Mælkebøttens Stofproduktion Sommeren igennem i en varig Græsmark ved Dalby i det sydøstlige Sjælland. Resultatet var følgende:

	hkg Hø pr. ha				
	21/5	27/6	16/8	21/10	Ialt
4 Slæt	8,4	2,8	2,3	0,6	14,1
3 „		8,2	2,6	0,5	11,3
2 „			3,5	0,7	4,2

Nedgangen i Produktionen i Sommerens Løb fremgaar klart af disse Tal saavel som af de følgende, der angiver Høvægten pr. Mælkebøtteplante, angivet i Gram:

	21/5	27/6	16/8	21/10	Ialt
4 Slæt	0,38	0,08	0,07	0,02	0,55
3 „		0,37	0,08	0,02	0,47
2 „			0,14	0,02	0,16

Ved første Optælling om Foraaret var der gennemsnitlig 225 Mælkebøtteplanter pr. m², og ved sidste Optælling var Tallet 342. Forskydningen er sket ved, at der er kommet 162

nye Planter til, som er spiret frem i Sommerens Løb samtidig med, at 45 ældre Planter er døde.

Ved en samtidig Undersøgelse af en varig Græsmark ved Askov fandtes 174 Blomsterkurve pr. m². Kun ca. $\frac{1}{4}$ af Planterne bar Blomster med omtrent 3 Kurve for hver 2 Planter; det overvejende Antal af de blomstrende Planter havde saaledes kun 1 Blomsterkurv. Størsteparten af Planterne, der formentlig var spiret det foregaaende Aar, syntes saaledes at gennemleve deres anden Sommer uden at blomstre om Foraaret. Undersøgelsen blev her foretaget 8. Juni, og det er muligt, at en Del Planter, som har været trykket af Græsvæksten i Foraaret, kan være kommet i Blomst om Høsten.

C. *Regeneration.*

Ved Beskadigelse af Mælkebøttens Rodstok vil der fra dennes Knopper fremkomme nye Skud til Erstatning for de tabte. Men ogsaa Roden er i Besiddelse af en overordentlig Regenerationsevne.

Ved enhver Beskadigelse af en levende Rod vil der dannes Knopper i Rodens Kambium imellem Vedlegemet og Barken (Fig. 3), og disse Knopper vil som Skud vokse frem paa Saarfladen eller i sjældnere Tilfælde bryde ud igennem Barklaget som reparative Rodskud.

Derfor vil en Overskæring (Stikning) af Roden ikke medføre Plantens Død, men vil i mange Tilfælde kun føre til, at et større Antal Skud bryder frem til Erstatning for det ene, som er blevet ødelagt. Denne Genvækst vil kunne redde Planten selv efter Overskæring i saa stor Dybde, som man kan naa ned til ved Hjælp af Roehakke, Tidseljern og Harve, da enhver nok saa lille Del af Plantens Rod er regenerationsdygtig.

Ved grund Stikning af de Skud, som bryder frem fra Resterne af en saaret Rod, vil man kun opnaa, at hvert af de overskaarne Skud atter sender flere nye Skud op, saa at man faar et helt Knippe af Bladrossetter i Stedet for den ene, som man oprindeligt afhuggede (Fig. 5). Saaledes gaar det efter Stikning i Græsplænen. Vil man udrydde Mælkebøtten

ved Jordbehandling, maa man enten luge hele Roden op eller efter en dyb Pløjning harve Rødderne op paa Overfladen til Udtørring.

Fig. 5. Regeneration af Rod efter Saaring (Stikning under Jordoverfladen).

For at maale Rodens Regenerationsevne opgravede jeg 5. Marts 1943 100 Mælkebøtteplanter, som efter forskellig Behandling samme Dag blev nedlagt i 4 Kasser, hvori Rødderne blev anbragt imellem 2 Lag Sækkelærred og vandet hver Dag med lunkent Vand. Vandet kunde flyde bort, saa at der kun blev tilbageholdt saa meget, som Lærredet kunde indsuge. I hver Kasse blev anbragt 25 Planter, som blev behandlet paa følgende Maade:

Hold I var intakte Planter med Rodstok.

Hold II tilsvarende Planter, hvorfra Rodstokken var bortskaaret.

Hold III var Rødder skaaret i Stykker à 1 cm Længde.

Hold IV var tilsvarende Rødder skaaret i Stykker à 0,5 cm Længde.

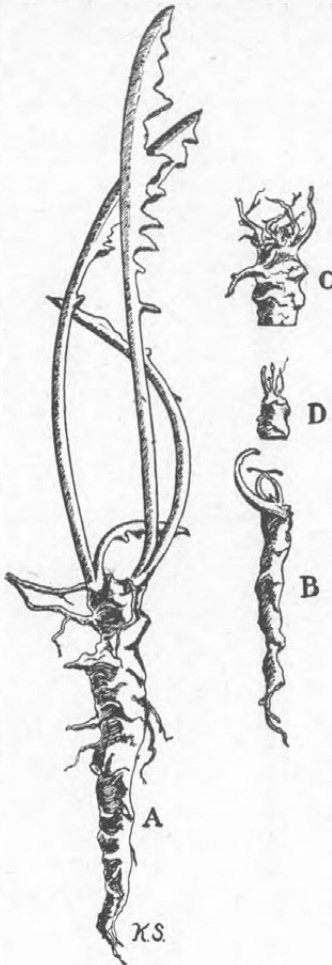

Fig. 6. Regeneration efter forskellig Behandling.

A. Rod + Rodstok ubeskadiget.

B. Rodstokken afskaaret.

C. Rodstykke af 1 cm Længde.

D. Rodstykke af 0,5 cm Længde.

Resultatet af Forsøget var følgende (se Fig. 6):

Hold I. Alle Planter havde Skud efter 8 Døgn.

Hold II. 24 Rødder med nye Skud efter 21 Døgn. 1 Rod var raadnet.

Hold III. Af 206 Rodstykker havde 183 (88 pCt.) Skud efter 27 Døgn.

Hold IV. Af 343 Rodstykker havde 271 (70 pCt.) Skud efter 27 Døgn.

De øvrige Rodstykker i Hold III og IV var raadnet i Forsøgstiden.

De nye Skud fremkom fra Snitfladerne, i enkelte Tilfælde dog ved at bryde ud igennem Rodens Barklag.

Dette Forsøg viser, at selve Hovedroden i høj Grad er regenerationsdygtig helt til Spidsen, og at ogsaa Rodgrenene er i Stand til at præstere Genvækst.

1. April 1943 blev 100 Planter udplantet i min Have umiddelbart efter, at de var gravet op.

Planterne blev inddelt i 5 Hold, hvori større og mindre Individuer blev fordelt ligeligt. Efter Udplantningen blev de vandet, men ikke senere.

Planterne fik Lov at staa i Fred, indtil de var kommet godt i

Vækst, og enkelte af Planterne i alle Hold var begyndt at blomstre. Bestanden, 20 Planter pr. Hold, var fuldtallig, da Behandlingen tog sin Begyndelse.

De 5 Hold blev behandlet efter følgende Plan, idet Stikningen altid blev udført 2 cm under Jordoverfladen:

Hold I blev stukket 1 Gang (27. April).

Hold II blev stukket 2 Gange (27. April og 19. Juni).

Hold III blev stukket 3 Gange (27. April, 19. Juni og 28. Juli).

Hold IV blev stukket 4 Gange (27. April, 19. Juni, 28. Juli og 14. September).

Hold V blev stukket 4 Gange (15. Maj, 19. Juni, 28. Juli og 14. September).

I Hold V begyndte Behandlingen først efter Frømodning. Forsøget gav følgende Resultat:

Hold Nr.	Regeneration							
	Antal Planter efter Stikning Nr.				pCt. Planter efter Stikning Nr.			
	1	2	3	4	1	2	3	4
I	19				95			
II	17	17			85	85		
III	18	17	17		90	85	85	
IV	17	17	17	11	85	85	85	55
V	19	19	19	11	95	95	95	55

Regenerationens Varighed, Antal Dage fra Stikning til Skudenes Fremkomst over Jorden, var følgende:

Hold	Stikning Nr.			
	1	2	3	4
I	21,5			
II	21,9	15,5		
III	19,9	20,0	17,6	
IV	21,6	15,0	16,6	15,4
V	18,8	10,5	10,7	7,1

Forsøgets Resultat viser, at det er temmelig haabløst at forsøge paa at udrydde Mælkebøtten ved Afskæring umiddelbart under Jordoverfladen, selv om denne Stikning gentages flere

Gange i Løbet af en Vækstperiode. I Løbet af 2—3 Uger efter Stikningen er der paany Skud fremme, og navnlig hvis Behandlingen først paabegyndes efter Blomstring og Frømodning (V), foregaar Regenerationen hurtigt.

Stikningen svækker ganske vist Planterne, men den medfører samtidig, at der fremkommer mange smaa Bladrosetter, fordi Fjernelsen af den oprindelige Roset stimulerer Rodkambiet til Dannelse af Knopper (Skud).

For at undersøge Mælkebøtterøddernes Modstandsevne over for Udtørring har H. Ingvard Petersen (23) prøvet at udsætte 120 Rødder for Sol og Vind i Tidsrum af forskellig Længde og derefter nedgrave dem i 10 cm Dybde. Forsøget blev udført under tørre og varme Vejrforhold, idet Temperaturen om Dagen var 17,8—25 ° C., og Luftens Fugtighedsgrad, ligeledes maalt om Dagen, var 46—89 pCt. Der faldt ingen Nedbør, mens Rødderne laa paa Jordoverfladen.

I nedenstaaende Tabel er anført, hvor stort Røddernes Vandindhold var i de Dage, Udtørringen stod paa, og hvor mange Procent af Rødderne der var i Stand til at skyde nye Skud efter den paafølgende Nedgravning.

Udtørringstid Døgn	Antal Rødder nedlagt	pCt. Vand i Rødderne	pCt. Rødder regenerationsdygtige
0	30	66,6	57
1	30	50,9	53
2	30	29,7	23
3	30	26,0	0

Efter 3 Døgns Udtørring var Rødderne endnu sejge, og enkelte kunde vædske lidt ved Overskæring; men efter Henliggen i dette Tidsrum under saa tørre Vejrforhold var de ikke i Stand til at frembringe nye Skud.

Disse Rødder kan altsaa dræbes ved, at de udsættes for Sol og tørrende Vejr i nogle Dage i Højsommertiden. Forsøget blev udført i sidste Halvdel af Juli.

(Fortsættes).

Det svenske Ungdomsarbejde.

Jordbrukare Ungdomens Förbunds-rörelsens mål och arbetsmetoder.*)

Av Sigurd Örjangård, Stockholm.

Den svenske bondens ställning i samhället.

Sverige har varit ett bondeland och är på god väg att bli ett övervägande industriland. Det är inte fullt ett århundrade sedan 4/5 av Sveriges folk tillhörde yrkesgruppen jordbruk med binäringar. För ett årtionde sedan var yrkesfördelningen sådan i avrundade tal att av 10 svenskar 4 tillhörde jordbruket, 4 industri och hantverk och 2 övriga yrken eller med andra ord: 4 skulle producera livsmedel, 4 andra förnödenheter, de övriga 2 skulle sköta varuförmedlingen, kommunikationerna och administrationen. Så raskt har utvecklingen gått på det sista årtiondet att f. n. av de 10 svenskarna 3 syssla med jordbruk, 4 med industri och 3 med övriga yrken.

Man kan nu fråga sig, om denna utveckling betyder, att jordbrukets roll i det svenska samhället blivit allt mindre. Det kan ju vid ett ytligt betraktande synas så, men i själva verket är det väl snarare tvärtom. *Ju färre jordbrukarna bli i förhållande till andra yrkesgrupper, desto mer kommer varje enskild jordbrukare att betyda för samhället.* Detta är ju uppenbart fallet i närvarande tid, då landets behov av livsmedel måste fyllas inom landet. Under det att jordbrukarfolket minskat, inte bara relativt, d. v. s. i förhållande till andra yrkesgrupper, utan även absolut, har jordbrukets produktion av brödsäd och animaliska produkter betydligt mer än fördubblats. Detta tack vare den rationalisering inom jordbruket, som ägt rum och

*) Efter Foredrag ved Landsudvalget for landøkonomisk Ungdomsarbejdes Ungdomsledermøde i Aarhus den 12. September 1945.

alltjämt fortfar. För 100 år sedan hade 8 jordbrukare att förse sig själva och 2 andra svenskar med livsmedel. Nu har 3 jordbrukare att utom sig själva förse 7 andra svenskar med livsmedel. Och det märkliga är att detta går bättre för de 3 än det förut gick för de 8.

Misstron mot jordbruket.

De, som under de sista 50 åren växt upp i jordbrukarhem, insöpo med modersmjölken en stark misstro mot jordbruket som framtidsyrke för begåvad och framåtsträvande ungdom. Industrin bröt fram med styrkan av en vårflod och inte endast drog åt sig kapital utan mobiliserade för sin räkning bror-slotten av folks företagaranda och intresse. Exploateringen av alstringskraftig, jugfrulig jord i andra världsdelar medförde för vårt jordbruk låga produktpriser och skuldsättning. Om jordbruk i Sverige inte lönar sig, så spelar det mindre roll, tycktes man mena. Vårt land är skapat att bli ett industriland. Världsmarknaden är mättad av billiga livsmedel, och vår exportindustri kan inte bli konkurrenskraftig utan dessa billiga livsmedel.

Ungdomén, som inte var insatt i de handelspolitiska problemen, förstod dock lätt de enkla realiteter, som konstituerade *dess egen livsföring och framtid*: städerna gävo högre löner och kontanta löner, lättare arbete och arbete med större socialt anseende, billiga läroanstalter og utbildning, tillträde till nya, rika kulturella tillgångar, mera fritid och förströelse. Tråkigheten på landsbygden blev benämningen på den olustkänsla, som under olika tider mer och mindre starkt varit rådande på landsbygden under dessa årtionden och som haft sin rot i jordbrukets ekonomiska trångmål och i lantungdomens andliga isolering, en isolering som i hög grad främjades av laga skiftets genomförande.

Vi har aldrig kunnat beteckna flykten från jordbruket som fanflykt, men väl som ett välsignat tecken på vår jordbrukarungdoms framåtanda och den strävan efter bättre förhållanden, som väl dock utgör grundvalen för allt framåtskridande. Men vi sågo samtidigt att ungdomens initiativ och framåtanda

kommit att få en felinriktning. Ungdomen höll på fel häst. Vi trodde att en stark industri skulle bygga inte främst på en oviss export utan på ett ekonomiskt starkt jordbruk. Jordbrukarfolket representerar en betydande del av landets Befolkning. Den borde bli avnämare för massor av industriens alster, om blott kapital finnes. Behovet av lantbruksmaskiner är stort, av byggnadsmateriel, elektriska anläggningar och tusen andra ting. Ett starkt jordbruk, en stark industri borde stå på vägs skyltarna för de tvenne jämsides löpande vägar, som leda mot vårt lands framtid.

Jordbrukarungdomens uppgifter.

Den Omgestaltning av vårt samhälles struktur, som sålunda ägt rum i och genom industriens genombrott, förändrade på ett genomgripande sätt landsbygdens liv. Arten av denna förändring betecknas i ekonomiskt hänseende enklast med övergången från natura- till penninghushållning, en ekonomisk omvälvning sålunda. Jordbrukaren hade hittills producerat varor för direkt tillfredsställelse av familjens behov. Nu blev kapitalet i samhällets liv en faktor av förut ej anad betydelse, och jordbrukaren såsom förvaltare av kapital, jord, byggnader, djur — måste följa med i utvecklingen och göra sitt kapital ränte- och vinstbärande. Han måste frambringa pengar såsom driftsresultat. Han tvangs att rationalisera driften, kalkylera och bokföra.

Läget på världsmarknaden — influerat av exploateringen av de väldiga områdena jungfrulig jord i Amerika — försvårade jordbrukets läge, men blev på samma gång en hävstång för den nödvändiga rationaliseringen. Emigrationen och inom landet överflyttningen av betydande massor av jordbrukets folk till industri, handel och allmänna yrken minskade snabbt tillgången på arbetskraft vid jordbruket. Ett reducerat antal yrkesutövare ställdes att lösa problemet att tillfredsställa livsmedelsbehovet hos en befolkning, som på 100 år fördubblades. Det stod snart klart, att framför allt två vägar måste beträdas för att nå målet — jordbrukarfolkets trygga bärgning och en för landet betryggande livsmedelsproduktion. De vägarna voro:

teoretisk-praktisk skolning av landsbygdens ungdom, de blivande jordbrukarna, och ekonomisk samverkan bland yrkets utövare. Tanken att skolutbildning var behövlig för jordbrukaryrket vann ytterst långsamt terräng, och jordbrukets ekonomiska organisationer krävde årtiondens födslovånda. Det gällde att kalla ungdomen, morgondagens jordbrukare, till handling.

Industriens genombrott betecknade även

en kulturell omvälvning.

Den gamla allmogekulturen trängdes hastigt undan av den nivellerande internationella stadskultur, som utan rötter i svensk jord, dock hade förmåga att genomsyra hela landet, även landsbygden. Ekbuffé, silkesstrumpor och schlagers ersatte hemmets och bygdens hemslöjd och spelmansmusik. Sedvänjor och tänkesätt undergingo en förändring, en „modernisering“, låt vara att denna process försiggick i avsevärt långsammare takt. Lantungdomen, framför andra bärare av de ärvda traditionerna, kom att stå trängd mellan å ena sidan dessa traditioner, med vilka den ännu kände sig höra hemma, å andra sidan den nya tidens livsformer, för vilka man innerst inne stod främmande, men som ambitionen rent av bjöd att acceptera. Ty man skulle väl följa med sin tid. Ungdomen på landet kände sig „ur spelet“, „bakom“, „från landet“ och fick mindervärdeskänslor. Man kunde iakttaga en andlig hemlöshet, som spred olust och som var en av de båda huvudfaktorerna — den andra var jordbrukets ekonomiska och organisatoriska trångmål — som konstituerade „tråkigheten på landsbygden“ och förorsakade den flykt från jorden, som ännu pågår och av i stort seft samma orsaker. Laga skiftet visade sig ha ett Janusansikte, i det att detsamma utom de avgjorda och nödvändiga förbättringarna av ägoförhållandena åstadkom en andlig isolering, som utgjorde en skarp kontrast mot det forna bylivets gemensamhet i arbete, i helg och högtid.

Utifrån dessa förutsättningar blev lantungdomens uppgifter efter hand allt klarare skönjbara. De kunde ha formulerats så, att på grundvalen av ett mångsidigt teoretiskt-praktiskt bild-

ningsarbete under genomförd organisatorisk samverkan arbeta för jordbrukets tekniska och ekonomiska utveckling och lantlivets kulturella höjande.

J. U. F:s mål.

Då Jordbrukare-Ungdomens Förbund (J. U. F.) för 25 år sedan år 1918 bildades formulerades dess mål sålunda: att väcka och stärka jordbrukarungdomens håg och höja dess duglighet för jordbrukarens yrke samt att sålunda, till fromma för vår modernärings sunda och ostörda utveckling, motarbeta „flykten från landet“.

Meningen var att samla både den uppväxande ungdomen till för den nyttig och fostrande sysselsättning och den vuxna ungdomen till ett bildningsarbete. Arbetsprogrammet måste sålunda bli mångsidigt och är i förbundets stadgar angivet på följande sätt.

J. U. F.-rörelsen vill

befrämja inhämtande av hembygds-kunskap, särskilt i syfte att öka ungdomens kärlek till hembygden, dess natur, minnen och kulturvärden;

väcka intresse för och bibringa insikt i jordbrukareyrket, särskilt genom att under sakkunnig ledning utveckla ungdomens självverksamhet i egna ekonomiska jordbruksföretag, hushållsarbete och smärre jordbruksförsök ävensom genom anordnande av tävlingar i växtodling, plöjning, mjölkning, hemslöjd och andra arbetsgrenar inom jordbruket och lanthemmet;

lära ungdomen sparsamhet och att på ett för framtiden nyttigt sätt använda de inkomster, som förvärvats genom eget arbete;

hos ungdomen söka väcka intresse och håg för studie- och föreläsningverksamhet, ekonomisk föreningsverksamhet, jordbruks- och trädgårdskurser, ävensom för sociala uppgifter såsom hjälp åt åldringar och sjuka o. dyl.;

söka samarbete med folk- och fortsättningsskolor samt landsbygdens ungdomsskolor;

väcka intresse för allmängagnande verksamhet, såsom skogsplantering, djur- och naturskydd, fiskevård, jaktvård, brandskydd, förskö-nande av allmänna platser m. m.;

söka bevara och öka lantlivets skönhetsvärden särskilt genom hemkulturens höjande ävensom genom befordrande av sunda och förädl-lande nöjen samt

fysiskt fostra och stärka ungdomen genom gymnastik, lek, idrotts-övningar, bad och friluftsliv.

När förbundet började sin verksamhet stod jordbruket lågt i kurs, inte minst bland jordbrukets egna utövare och särskilt bland begåvad och framåtsträvande ungdom. Ungdomen sökte sig bort från jorden och detta av många skäl men kanske främst därför att jordbrukaryrket inte betraktades som ett framtidsyrke i ett land som allt mera blev ett industriland. Andra yrken gävo snabbare och bättre utkomst och större socialt anseende.

Men det kunde inte vara lyckligt, att lantungdomen, då den valde levnadsbana, skulle mena: "jag är begåvad och kan skapa mig en god framtid — alltså går min väg bort från jorden" eller "jag duger nog inte till annat än jordbrukare — alltså stannar jag hemma". Vi sågo i jordbruket inte bara det härligaste bland yrken, vi sågo det också som den för landet betydelsefullaste näringen och vår plikt var att i vår mån medverka till att jordbrukets folk finge ekonomisk likställighet med andre yrkens utövare. Vi voro revolutionära nog att mena, att bondhustrun borde ha badrum och vattenledning, då hennes dotter, hembiträdet i stan hade det. Vårt mål skulle inte vara *det negativa*: att motverka flykten från jordbruket, framför allt inte genom förespeglingar och romantiska lovsånger, utan *det positiva*: att göra jordbruket till ett lockande yrke för begåvad ungdom med företagsamhet och framåtanda.

Det var en social uppgift, ty den gällde samhällets struktur och hälsa, det var en ekonomisk uppgift och en kulturell. J. U. F. blev en starkt fackligt betonad ungdomsrörelse. Ty främst var det jordbrukets ekonomi vi hade att ta sikte på. Hur avgörande än den ekonomiska föreningsrörelsen och det politiska maktspelet är och kan vara för jordbrukets ekonomiska läge, så ligger dock själva grundvalen och förutsättningen för en gynnsam utveckling i lantungdomens, de blivande jordbrukarnas bildningsarbete. I detta bildningsarbete var det därför naturligt, att yrkesutbildningen måste komma i främsta rummet. Det är märkligt och betydelsefullt, att bildningsarbetet för jordbrukarungdomens del kan börja redan i 12-årsåldern tack vare den naturliga utgångspunkt som det fäderneärva yrket utgör. Den unges intresse väves spontant in i

yrket genom den ständigt löpande skyttel som årets växlande arbeten i hemmet utgöra. Genom klubbarbetet inte blott uppövas den manuella färdigheten utan vaknar snabbt behovet att tänka jordbruk, att söka kunskaper för att nå ett gott resultat. Detta sökande sker genom samtal med ungdomskonsulenten och genom att leta i böcker efter de anvisningar, som vid olika tillfällen behövas. Den s. k. nya skolan söker stimulera eleverna till självverksamhet i studiearbetet. Det går bra inom vissa ämnesområden, sämre inom andra. Här, i klubbarbetet, är pojakens eller flickans sunda och riktiga åstundan att få ett gott ekonomiskt resultat av sin odling eller djuruppfödning den naturliga och på intet sätt konstlade drivfjädern. Den blir inkörsporten till ett verkligt studiearbete som börjar vid 12 år och fortgår genom hela livet.

Studiearbete med praktiskt-ekonomiska resultat.

En stark stimulans för lantungdomens studiearbete ligger däri att detta omedelbart kan ge och ger resultat av ekonomisk betydelse för hemmet och bygden. Klubbungdomens insats har för många bygder betytt introduktion av köksväxtodling i bygden och därmed en förbättring av kosthållet. Rotfruktsodling har genom tävlingar förts fram på många håll på sådant sätt att de bästa metoderna tillämpats med ty åtföljande goda resultat. Man finner sålunda idag skickliga rotfruktsodlare i bygder, där dessa kulturväxter tidigare ej prövats. En viss liten avgränsad produktionsuppgift för gården, potatisodling, för att ta ett exempel, omspänner en hel serie arbeten från gödslingen och plöjningen till upptagning och sortering. Vid tävlingarna går det praktiska arbetet och de teoretiska studierna hand i hand och de klargöra därför på ett helt annat sätt än enbart teoretiska studier vad varje särskilt arbetsmoment betyder för ett gott slutresultat. Tävlingar i beteskötsel ha inte blott på enstaka gårdar givit som resultat ökad tillgång på billigt prima foder, utan de lyckade resultaten ha verkat stimulerande i bygden, så att grannarna tagit efter. Man producerar bättre och billigare mjölk med skickliga och intresserade djurvårdare och mjölkare än med mindre skickliga

och intresserade sådana. Tävlingar i mjölkning och ladugårdshygien äro därför av ekonomisk betydelse. Man tillför gårdens gröda ökad mängd av värdefull växtnäring, sedan tävlingar i gödselvård lockat fram den förstklassiga behandlingen av gårdens gödseltillgångar. Flickornas kursdagar i hemmen och tävlingar på hemarbetets område ha, enligt de kvinnliga ungdomskonsulenternas enstämmiga vittnesbörd, märkbart förändrat livsföringen i många hem.

Jag känner ingen annan grupp av ungdom som på detta sätt kan under ungdomsåren i samband med sin utbildning njuta av den underbara stimulans som en verklig insats för gårdens ekonomi och familjens framtid utgör. "Hinc robur et securitas", sade de gamla romarna, och man må med skäl medge, att ur detta säregna bildningsarbete bör spira upp en glad och hoppfull inställning till jordbruket och en fast tro på egen kraft. Men inte blott på egen kraft. Den moderna jordbrukaren är inte som Geijers odalbonde blott en man för sig. Han är en länk i den allt starkare sammansvetsade kedjan av jordbrukets yrkesutövare. Redan klubbungdomarna få vanan vid samarbete med yrkeskamraterna i blodet. Gemensamt köper man utsäde, gödsel m. m., gemensamt säljer man sina produkter. Skolningen av föreningsbonden börjar sålunda redan vid 12-årsåldern och fortsätter i klubben och J. U. F.-avdelningen under hela ungdomstiden.

Studiearbetets etapper.

Ett visst system i lantungdomens studiearbete har efter hand utbildats. Det försiggår nu, då det är som bäst, i etapper, betingade och beroende av varandra. Etapperna äro: klubbverksamhet i tidiga år, därefter arbetstävlingar, sedan yrkeskolan och slutligen studiearbete och en mångsidig kursverksamhet med utnyttjande av hushållningssällskapens, hemslöjdsföreningarnas och andra specialorganisationers undervisningskurser. Till detta system hör också korrespondensundervisningen, som närmast ansluter sig till studiecirkelns verksamhet. Korrespondensundervisningen betecknar liksom radion för

bygdernas isolerade ungdom en bildningsmöjlighet, som bryter udden av den ekonomiska svårighet, som bristen på högre skolformer på landsbygden utgör.

*Kärlek till jorden och yrket ger kraft
till livsgärningen.*

Då vårt förbund bildades, satte vi som det primära målet att sträva mot redan för den uppväxande ungdomens del: kärlek till jorden och yrket. Vår mening var denna: en ungdom som av födsel och fostran anammat den rätta kärleken till jordbruk och lantliv, hämtar kraft härur, går till verket med något av bonden Paavos anda och slår sig igenom. Många nu medelålders män och kvinnor ha betygat, hur deras liv fick sin inriktning genom uppväxtårens klubbverksamhet. Den egna växtodlingen förde med sig en vag men lockande inblick i växtlivets under. Det var en stolt känsla att redan som 12-åring liksom far ha en egen inkomst från egen jord. Livet fick innehåll och mening. Det blev ett spännande äventyr, och många buro med sig fram mot den mognande mandomen en undermedveten men klarnande känsla av att det främsta bland nöjen är inte passivitet, biograf, åskådande utan aktivitet, verksamhet i en uppgift, för ett mål.

Vår studietävling "Gården och släkten" låter deltagarna skriva, med ledning av ett omfattande frågeformulär, en uppsats om gården och en om släkten. Ungdomen är inte böjd för att blicka bakåt. Den är på resa framåt och vill helst, som naturligt är, söka få en överblick av den väg som väntar. Men den som upptäckt, att starka trådar binda honom vid många generationer av förfäder och deras gärning på fädernegården, han nystar gärna under hela sitt liv upp dessa trådar. Han blir en länk i en kedja och därför får han ansvar inför gånga släktled och kommande.

Hembygdskänslan är knoppen till den blomma, som heter fosterlandskärlek. Det primitiva stadiet är stenåldersmänniskans och barnets fäste vid boplatsen, hemmet. Denna utvecklas till den kärlek och solidaritet som koncentreras kring byn

och bygden. Sverige blev Sverige först genom årtusendens födslovånda. Av de spridda hemmen blev en bygd. Av byar och bygd blev småriken. Av småriken blev Sverige. Barnet kan ej famna begreppet fosterland och fosterlandskärleken blir långt senare toppen av den byggnad som murades av kärleken till "marken och stenarna där barn jag lekt".

Till 25-årsjubileet nu i juni månad genomförde förbundet en släktgårdsinventering för hela landet i samarbete med Sveriges Lantbruksförbund och Samfundet för Hembygdsvård. Det syn-tes oss av betydelse, att ungdomen i möjligaste mån själv forskade i sina gårdars historia och sökte tränga bakåt genom släktleden för att få fram en släkttavla. Släktgårdsdiplomet erhöles, då man fått bevis för minst 200-årigt innehav av gården, och sådant diplom har närmare 900 gårdar erhållit. Den ungdom som ser detta diplom på hemmets vägg med namnen på alla kända ägare — förfäder, kommer helt säkert att känna nya starka band knytnas mellan sig själv och fädernegården. För vår jordbrukarungdom bör det också kännas som en styrka att leva i ett land, där bondebefolkningen allmänt varit bofast och rotfast på samma jord i århundraden.

Arbetstävlingen) är en lovsång till arbetets ära.*

För oss i Sverige ha jordbrukarungdomens arbetstävlingar, vilka vunnit stor popularitet och spridning, blivit ett betydelsefullt led i den mera vuxna ungdomens utbildning. Enbart inom J. U. F. ha 150 000 unga deltagit i tävlingar och dessa ha tagits upp som arbetsform även i politiska föreningar och därigenom vunnit än mera spridning. Tävlingarna ha inte bara bidragit att höja yrkesskickligheten. Framför allt vågar jag säga ha de utlöst en kunnandets glädje. Det simpla jordbruksarbetet, som enligt gammal tanke vem som helst kunde på ett tillfredsställande sätt gå i land med, har blivit ett kvalitetsarbete och därför oväntat glädjefyllt. Det har fått respekt, ty det har visat sig att vem som helst blir inte en skicklig mjölkerska eller plöjare. Här fordras begåvning, handlag, in-

*) Konkurrencer omfattende praktiske Arbejder.

trasse och träning. Tusentals åskådare kunna samlas för att se en slåttertävling. Det är något av god sport, men framför allt betyder denna bygdefolkets eniga samling, av gamla och unga, kring ett enkelt jordbruksarbete utfört av en handfull pojkar, en hel liten social revolution, genom vilket jordbrukets sociala värde kommer till sin rätt. Arbetstävlingen är en lov-sång till arbetets ära.

Landsbygdens problem — en kulturfråga.

Landsbygdens problem är av ekonomisk och social natur, det är också en kulturfråga i mer inskränkt mening. Lantungdomen ställdes andligen hemlös och desorienterad, då den nya tidens amerikaniserade och nivellerande jämnstrukenhet skövlade den bondekultur, som under århundraden stilla rests på solid grund. De enklaste, torftigaste hem under sotad ås ägde sin primitiva men stolta skönhet, musiken: låtarna och visan, ägde sin, och den syntes av andlig odling, som traditionsbunden tro och sed udgjorde, bar sitt av svensk natur och strävsamt arbetsliv vid jorden präglade adelsmärke.

Vi ha aldrig tänkt oss att återinföra gamla tiders sedvänjor. Gärna dansa vi de gamla folkdanserna, spela bygdernas gamla låter og kläda oss till fest i de vackra bygdedräkterna. Men vår uppgift är inte en återgång till våra förfäders livsföring. Inte heller vilja vi göra oss kulturellt urarva. Vår uppgift är däremot att lära känna vårt arv och sålunda ta emot detta arv för att så på naturlig väg bygga vidare med utnyttjande av det värdefulla bland den nya tidens kulturtillgångar. Vi eftersträva att behålla konturerna av gamla tiders grovhuggna men rena ansikte i stället för att falla till föga för den moderna livsföringens slappa och konturlösa ansikte. Liksom svensk hemslöjd förstätt att bygga upp modern hemslöjd på gammal grund, så är det bondeungdomens uppgift att på olika områden gå en liknande väg. Våra studiecirklar skola upplåta för oss den klassiska och moderna litteraturens skatter för att därigenom göra vår inre människa rikare och för att ge oss medel i händerna att skapa skönhet och trivsel åt livet i lant-hem och byar. En svensk bondpojke ser annorlunda ud nu än

för 25 år sedan. Vi känna alla skillnaden. Denne sitter inte blott i kläder och uppträdande. Vi tro också att den är förankrad i en personlighetsklyvning hos en elit av jordbrukets ungdom. Föreningslivet och bygdegårdarna ha brutit isoleringen. En fläkt av sund ungdomsglädje sveper över landsbygden, och ungdomens glada fester ha alltmer tagit avstånd från de enklare tivolinöjenas tingel-tangel och äro på god väg att få en egen prägel av värdig och sund ungdomsglädje.

Vår rörelse utgör sålunda en sammankoppling av en fosterande verksamhet för uppväxande ungdom och ett utan avbrott därefter följande bildningsarbete för vuxen ungdom. Det hela vill vara ett kulturarbete med rot i den enskildes verksamhet för sin egen individuella utveckling. I en tid då så mycket rivs ned hotar kulturell nivellering det mest positiva och uppbyggande elementet: individens egenart, som det är hans plikt att ta vara på och utveckla. Vår lantungdom skall gå till sitt livsverk i stolt medvetande om att dess verk skall vara att bygga upp sin egen personlighet, moraliskt stark och fri och att därigenom skapa det bästa och starkaste virket för den byggnad som representerar vår framtida materiella och andliga kultur.

"De väldiga herrar med skri och med dån
slå riken och byar omkull.

Tyst bygga dem bonden och hans son,
som så uti blodbestänkt mull."

Undersøgelser over Frøsamlers Værdi til Indsamling af Korn og Ukrudtsfrø i Kornmarker.

Af Chr. Moth Bundgaard, H. Ingvard Petersen og A. O. Rasmussen.

Ukrudtsplanternes Muligheder for at mangfoldiggøre sig paa Markerne staar i nøje Forhold til den Agtpaagivenhed, der fra Landbrugets Side udvises med Hensyn til at stoppe de Tilførselsveje, gennem hvilke Forureningerne sker. Disse Tilførselsveje omfatter dels den direkte Frøkastning, der finder Sted paa Markerne før og under Afgrødernes Mejning, dels uren Gødning, Saasæd m. m. Gennem forebyggende Foranstaltninger, der i Reglen er lettere og billigere at gennemføre end den direkte Bekæmpelse af Ukrudtet, kan ovennævnte ofte ondartede Forureninger af Markerne i væsentlig Grad undgaas.

I Høsten 1944 gennemførte vi Undersøgelser over, i hvilken Udstrækning man i Kornmarker ved Hjælp af Frøsamler kan forhindre den direkte Frøkastning, som i Reglen er den af Forureningskilderne, der spiller den største Rolle for Frøukrudtets Vedligeholdelse og Opformering. Foruden Indvejning og Analyse af det indsamlede Materiale blev der i nogle Marker foretaget Tidsobservationer for Tømning af Frøsamlerens forskellige Dele. Endvidere blev der i nogle Marker før Høst udført Undersøgelser over Ukrudtsbestandens Sammensætning og Masseforhold.

Det kgl. danske Landhusholdningsselskab og Norsk Hydros Fond har ydet økonomisk Støtte til Opgavernes Gennemførelse, og Statsfrøkontrollen har udført alle de nødvendige Frøanalyser. For den Hjælp og Imødekommenhed, vi saaledes har modtaget under Arbejdet, bringer vi hermed vor bedste Tak.

Endvidere bringer vi en Tak til Landbrugskandidaterne Axel V. Larsen og Søren Thorup, der har bistaaet ved Arbejdets Gennemførelse.

Undersøgelserne er foretaget dels paa *Ringstedegnen* og dels paa *Taastrupegnen* og omfatter følgende Marker og Arealer:

<i>Ringstedegnen:</i>		<i>Taastrupegnen:</i>	
8 Bygmarker	39,5 ha	9 Bygmarker	10,4 ha
5 Havremarker	16,7 ha	6 Havremarker	9,8 ha
4 Blandsædsmarker .	11,9 ha		
2 Hvedemarker	3,5 ha		

Undersøgelser paa *Ringstedegnen* 1944.

Paa *Ringstedegnen* er der indhentet Oplysninger om den forudgaaende Ukrudtsbekæmpelse i hver Mark. Oplysninger om denne og de indsamlede Mængder af Kærne og Ukrudtsfrø er anført i Tabel 1. Til Tallene i denne skal bemærkes, at der med Undtagelse af et enkelt Tilfælde (Mark 4) kun er anvendt Frøsamler under Binderbordet. Tallene for Kærne og Ukrudtsfrø vilde være blevet noget større, hvis der ogsaa havde været indsamlet under Platformen. Gennemgaaende har den indsamlede Mængde Kærne været ringe. I Gennemsnit af 8 Bygmarker udgør den 6,5 kg pr. ha, af 5 Havremarker 7,4 kg, af 3 Blandsædsmarker 9,4 kg og af 2 Hvedemarker 1,0 kg pr. ha. I flere Marker er der derimod indsamlet store Mængder Ukrudtsfrø. Angivelser i Kilogram giver dog ikke det rette Indtryk af Mængden. Ukrudtsfrøene er jo i Reglen mindre end Kornarternes Kærner, og de forskellige Ukrudtsarter har vidt forskellig Frøstørrelse. For at danne sig et paalideligt Skøn over den indsamlede Frømængde er det derfor nødvendigt at indhente Oplysninger om, hvilke Ukrudtsarter der har været Tale om.

I Tabel 2 er anført Resultatet af Frøindsamlingen af 8 af de hyppigst forekommende Ukrudtsplanter. Mængden af indsamlet Ukrudtsfrø af de forskellige Ukrudtsarter er her angivet som Antal pr. m². Af Vaarsædsmarkernes mest ondartede Frøukrudtsplanter, Ager-Sennep og Ager-Kaal, er der i Gennemsnit af 8 Bygmarker indsamlet 690 Frø pr. m². Sammenligner man dette Antal med de 400—500 Kærner, som man normalt udsaar pr. m² af vore Kornarter, faar man maaske det bedste Indtryk af Indsamlingens Størrelse. Tallene svinger

meget stærkt fra Mark til Mark, og Gennemsnitstallene har derfor ikke ret stor Værdi. Saaledes fremgaar det af Tabel 2, at der i Mark 6 kun er indsamlet 5 Frø pr. m², medens der i Mark 13 er indsamlet over 2600 Frø pr. m². Ogsaa i de øvrige Afgrøder er der indsamlet store Mængder Frø af disse to Ukrudtsarter. Frø af Ager-Sennep og Ager-Kaal har gennemgaaende domineret i det indsamlede Materiale. Der er dog ogsaa i flere Marker indsamlet ret store Mængder af Gaa-sofod, hvis Frø iøvrigt er optraadt med stor Regelmæssighed

Tabel 1. Oversigt over Bekæmpelse og Mængden af indsamlet Korn og Ukrudtsfrø.
Ringsted 1944.

Mark Nr.	Afgrøde	Ukrudtsbekæmpelse	Indsamlet kg pr. ha	
			Korn	Ukrudtsfrø
1	Byg	2 Træk m. Ukrudtsharve	0,1	2,6
4	"	2 " " "	10,2	4,6*)
6	"	1 " " "	22,5	1,2
8	"	1 " " "	3,9	1,2
13	"	2 " " "	5,1	26,6
14	"	2 " " "	1,5	13,0
16	"	2 " " " og Sprøjtning	3,3	2,4
20	"	Ingen	5,3	4,4
			Gns.	7,0
2	Havre	Ingen	0	0,8
7	"	1 Træk m. Ukrudtsharve	16,0	0,5
9	"	2 " " "	7,6	0,7
12	"	150 kg Kalkkvælstof pr. ha	9,4	2,0
18	"	Ingen	4,1	0,5
			Gns.	0,9
10	Blandsæd	3 Træk m. Ukrudtsharve	10,8	9,1
17	"	1 " " " og Sprøjtning	11,7	2,0
21	"	Ingen	5,8	0,5
			Gns.	3,9
5	Hvede	Ingen	0	4,1
19	"	"	2,0	0,3
			Gns.	2,2

*) Deraf 3,3 kg i Platformskuffen.

Tabel 2. Oversigt over Mængden af indsamlet Frø af de hyppigst forekommende Ukrudtsplanter.

Ringsted 1944.

Under Binderbordet: Indsamlet Antal Frø pr. m² af:

Mark Nr.	Afgrøde	Ager-Serrep og Ager-Kaal	Gaasefod	Snerle-Pileurt	Pileurt	Fuglegræs-Fladstjerne	Hønsetarm	Forglem-migej	Pengeurt	Silene sp.
1	Byg	156	169	5	87	27	43	104	—	—
4	"	457	1	1	—	1	—	—	—	—
6	"	5	—	5	—	—	—	9	38	—
8	"	122	10	—	8	—	—	—	—	—
13	"	2627	70	11	—	19	12	—	—	26
14	"	1226	137	3	2	23	4	—	1	3
16	"	204	7	1	—	5	—	—	—	1
20	"	426	7	—	2	2	—	1	2	1
	Gns.	690	50	3	12	10	7	14	5	3
2	Havre	100	34	1	4	1	5	3	—	—
7	"	41	1	1	—	2	—	2	7	—
9	"	63	5	—	3	1	11	1	2	1
12	"	154	29	2	7	16	—	1	14	—
18	"	47	—	—	—	—	—	—	—	1
	Gns.	81	17	1	3	4	3	1	5	—
10	Blandsæd	633	30	5	11	48	8	1	4	—
11	"	676	93	—	4	340	100	13	10	6
17	"	145	7	—	4	9	4	—	—	33
21	"	33	35	—	2	15	—	2	—	2
	Gns.	372	41	1	5	103	28	4	3	10
3	Hvede	108	18	—	3	37	2149	123	2	5
19	"	26	—	—	—	2	14	7	—	3
	Gns.	62	9	—	1	19	1081	65	1	4

i Materialet. I enkelte Marker er der endvidere indsamlet et stort Antal Frø af andre Arter, og det er bemærkelsesværdigt, at det undertiden drejer sig om Arter, som man paa Grund af deres ringe Højde, ikke umiddelbart venter repræsenteret. Dette gælder saaledes *Fuglegræs Fladstjerne*, af hvilken der i Mark Nr. 11 er indsamlet 340 Frø pr. m², og *Hønsetarm*, af hvilken der i Mark 3 er indsamlet ikke mindre end 2100 Frø pr. m².

Tabel 3. Oversigt over Antallet af indsamlede Frø af samtlige forekommende Arter.
Ringsted 1944.

	Indsamlet Antal Frø pr. m ² i Mark Nr.																		
	Byg						Havre						Blandseed						Hvede
	1	4	6	8	13	14	16	20	2	7	9	12	18	10	17	21	3	19	
Afgrøde:																			
Kulturfør:																			
1 Fodervikke											0,02								
2 Hejre, Ager								0,1											
3 Hundegræs	0,01	0,03	0,1					0,1	0,1	0,2		0,02	0,2				0,3	0,1	
4 Hvidkløver																0,1			
5 Rajgræs	0,9	0,3	0,6	0,1	70,3				0,8	0,5		0,9	0,4	0,9	0,2		48,0		
6 Rapgræs		0,7	0,1				1,4		0,1								0,4	1,7	
7 Rødkløver				0,01															
8 Sennep, Gul										0,1			0,1			0,2		0,04	
9 Sneglebæg, Humle..										0,1				3,3	0,3		0,3		
10 Svingel, Eng	0,4						0,2	0,5	0,01										
11 Svingel, Stivbladet ..																			
12 Timothe		1,2	0,1							1,2			0,1		0,8		0,4	0,1	
13 Ært																			
Ukrudtsfør:																			
14 Sennep, Ager	156,4	456,8	4,8	121,6	2626,9	1226,4	203,8	426,0	100,0	41,1	62,9	154,1	46,7	658,3	144,9	33,4	107,1	25,7	
15 Gaasefod	169,0	0,8	13,1	9,8	70,3	136,7	7,4	7,4	34,0	1,2	4,6	29,1	0,1	68,3	7,2	34,7	18,2	0,04	
16 Pilleurt	87,3	0,3	0,1	0,2		10,8	1,6	2,8	3,8	0,4	3,2	7,4		7,0	3,9	1,7	2,6	0,1	

(Fortsættes.)

I Tabel 3 er der givet en Oversigt over alle de Arter, der bortset fra Kornarterne har bidraget til Indsamlingen. Som det fremgaar af Artslisten, er der indsamlet Frø af ialt 69 Arter, hvoraf 13 er Kulturarter. Artslisten indledes med Kulturarterne, derefter følger de 5 hyppigst forekommende Ukrudtsarter, *Ager-Sennep*, *Gaasefod*, *Pileurt*, *Snerle-Pileurt* og *Fuglegræs Fladstjerne*, og endelig alle de øvrige Ukrudtsarter i alfabetisk Rækkefølge. I Tabellen er Antallet af Frø opført under Marknummeret. Der er af Kulturplanterne kun indsamlet et ringe Antal Frø, et Forhold, der sikkert staar i Forbindelse med et Faatal af disse Planter i Markerne. Mængden af indsamlet Frø af de hyppigst forekommende Arter er allerede omtalt i Tabel 2. Den interesserede Læser vil imidlertid i Tabel 3 kunne finde andre Arter, hvoraf der i enkelte Marker er indsamlet meget store Mængder Frø. Her skal blot yderligere gøres opmærksom paa, at der i Havremark Nr. 18 er indsamlet ialt 50 Frø pr. m², medens der i Hvedemark Nr. 3 er indsamlet over 10 000 Frø pr. m².

Undersøgelser paa Taastrupegnen 1944.

Medens vi paa Ringstedegnen til Undersøgelserne overalt har benyttet Gaardens egen Frøsamler, har vi paa Taastrupegnen udelukkende benyttet en „Tip Top“ Frøsamler. Denne bestaar af 3 Dele, to Skuffer og en Jernplade, der hver især er virksom ved Indsamlingen af Korn og Ukrudtsfrø paa de Steder af Selvbinderen, hvor der foregaar større Spild, nemlig mellem Platform- og Elevatorsejl, mellem Elevatorsejl og Binderbord samt under Binderbordet (Udsmideren).

I Tabel 4 er der givet en samlet Oversigt over Undersøgelserne paa Taastrupegnen. Af denne fremgaar det, at der er foretaget Optællinger af Ukrudtsplanter i 11 Marker, og at der er foretaget Observationer over Frøsamlerens Tømmingstid i 13 Marker. Endvidere giver Tabel 4 en Oversigt over, hvor meget Materiale der er indsamlet henholdsvis under Binderbordet og under Platformen samt over Indholdet af Ukrudtsfrø, Korn og Affald i Materialet fra de to Indsamlingssteder. Det er saaledes muligt at bedømme, hvilken Sammenhæng der

Tabel 4. Oversigt over Ukrudtsbestand, indsamlet Materiale og Tommetid for Frøsamleren.
Taastrup 1944.

Mark Nr.	Atrøde	Høstdato	Antal Ukrudtsplanter pr. m ²	Opsamlet kg pr. ha															
				Under Binderbord					Under Platform					Tilsammen under Binderbord og Platform					
				Heraf		Heraf		Heraf		Heraf		Heraf		Heraf		Heraf			
Tømmetid i Minutter	Ialt	Ukrudtsfø	Korn	Affald	Tømmetid i Minutter	Ialt	Ukrudtsfø	Korn	Affald	Tømmetid i Minutter	Ialt	Ukrudtsfø	Korn	Affald					
1	Byg	8/8	151	19,3	35,0	12,3	14,6	8,1	24,4	14,3	7,8	2,0	4,5	43,7	49,3	20,1	16,6	12,6	
2	"	8/8		17,4	60,2									17,4	60,2				
3	"	7/8		24,9	38,2	9,1	18,9	10,2	19,7	23,0	12,5	3,8	6,7	44,6	61,2	21,6	22,7	16,9	
4	"	11/8		10,7	38,4	9,5	12,8	16,1						10,7	38,4	9,5	12,8	16,1	
5	"	7/8		22,9	137,8	45,9	26,6	65,3	22,6	69,5	34,3	3,8	31,4	45,5	207,3	80,2	30,4	96,7	
6	"	8/8		6,5	8,8	0,7	5,1	3,0	4,3	2,4	0,8	0,5	1,1	10,8	11,2	1,5	5,6	4,1	
7	"	m. Udlæg	78		32,9	1,9	20,6	10,4							32,9	1,9	20,6	10,4	
8	"	"	92		27,2	2,3	17,7	7,2		13,3	3,8	4,8	4,7		40,5	6,1	22,5	11,9	
9	"	"	160		19,1	35,5	10,2	19,5	5,8	17,1	13,7	9,0	1,1	3,6	36,2	49,2	19,2	20,6	9,4
10	Havre	10/8	156	36,6	50,4	29,6	7,1	13,7	31,2	48,5	31,8	2,7	14,0	67,8	98,9	61,4	9,8	27,7	
11	"	8/8		23,5	10,6	1,9	7,1	1,6	28,0	3,5	1,2	1,6	0,7	51,5	14,1	3,1	8,7	2,3	
12	"	12/8		6,4	16,7	3,9	9,4	3,4	8,6	9,8	4,6	3,0	2,2	15,0	26,5	8,5	12,4	5,6	
13	"	12/8	113	9,4	21,8	4,0	8,9	8,9	7,4	9,4	3,3	2,0	4,1	16,8	31,2	7,3	10,9	13,0	
14	"	13/8	232	8,8	30,7	10,7	7,8	12,2	7,7	26,4	13,2	2,4	10,8	16,5	57,1	23,9	10,2	23,0	
15	"	m. Udlæg	135	14,6	16,9	7,2	6,3	3,4	12,5	13,1	6,4	1,4	5,3	27,1	30,0	13,6	7,7	8,7	
Gennemsnit af 8 Marker				179	17,2	42,1	15,1	11,9	15,1	15,9	24,7	13,3	2,0	9,3	33,1	66,8	28,4	13,9	24,4

bestaar imellem Ukrudtsbestanden i Markerne og den indsamlede Frømengde, hvor store Arbejdsudgifter, der er forbunden med Indsamlingen, hvor meget Korn og Ukrudtsfrø man kan vente at indsamle ved Hjælp af Frøsamler, samt hvilken Betydning det har at anvende Frøsamlere baade under Binderbord og Platform.

I Gennemsnit af 8 Marker er der pr. m² fundet 179 Ukrudtsplanter. Antallet i de enkelte Marker varierer fra 78 til 232 pr. m². Som det fremgaar af Tidsobservationerne er der i Gennemsnit af 8 Marker medgaaet ca. 17 Minutter pr. ha til Tømning af Skuffen under Binderbordet og ca. 16 Minutter pr. ha til Tømning af Skuffen under Platformen. Der er saaledes anvendt ca. 33 Minutter pr. ha til Tømning af begge Skufferne. Tiderne for Tømning varierer stærkt fra Mark til Mark afhængig af, hvor hyppigt det har været nødvendigt at tømme Frøsamleren og den Hurtighed, hvormed Binderkusken har arbejdet. Som det fremgaar af Tallene for indsamlet Materiale er der i Gennemsnit af 8 Marker indsamlet 42 kg pr. ha under Binderbordet og 25 kg under Platformen. Der er saaledes indsamlet betydeligt mere Materiale under Binderbordet end under Platformen. Tallene for de 3 Grupper: Ukrudtsfrø, Korn og Affald, som Materialet er opdelt i, viser imidlertid, at Korn og Affald udgør en forholdsvis større Del af det indsamlede Materiale under Binderbordet end under Platformen. Mængden af Ukrudtsfrø, der i denne Forbindelse maa betragtes som den væsentligste Fraktion, er derimod omtrent lige stor i de to Skuffer, nemlig 15 kg under Binderbordet og 14 kg under Platformen. Denne ligelige Fordeling af Ukrudtsfrø i de to Skuffer ses ogsaa at være gældende for de enkelte Marker; i nogle Marker er der indsamlet lidt mere i Binderbordsskuffen end i Platformsskuffen, i andre Marker er Forholdet omvendt.

I begge Skuffer er der i Gennemsnit af 8 Marker indsamlet 67 kg Materiale, hvoraf 28 kg er Ukrudtsfrø, og 14 kg er Korn. Tallene for Korn og Ukrudtsfrø varierer dog stærkt fra Mark til Mark. Saaledes er der i Mark 5 indsamlet 80,2 kg Ukrudtsfrø og 30 kg Kærne pr. ha, medens der i Mark 6 kun er indsamlet 1,5 kg Ukrudtsfrø og 5,6 kg Kærne.

Tabel 5. Oversigt over Antallet af Ukrudtsplanter og Mængden af indsamlet Frø.

Taastrup 1944.

Mark Nr.	Afgøde	Antal Ukrudtsplanter pr. m ²			Indsamlet Antal Frø pr. m ²		Bemærkninger om Korn og Ukrudt umiddelbart før Mejnningen
		Rod-ukrudt	Frø-ukrudt	Heraf Ager-sennep	Ialt	Heraf Ager-sennep	
1	Byg	1	150	89	915	898	Overvejende Lejesæd, meget ujævn moden.
4	"	25	52	9	569*)	551	
5	"	15	112	79	7249	7241	Staaende, ret stærkt modent. Kun lidt Frø af "Agerkaal" kastet før Mejnning.
6	"	5	103	0	137	22	
7	"	18	60	2	74*)	69	Hovedsagelig staaende, Passende, lidt uens modent.
8	"	1	91	7	258	209	
9	"	23	137	91	876	777	Ondartet Lejesæd. Mejnning kun fra een Side.
10	Havre	15	141	83	2860	2832	
13	"	68	45	14	695	690	Delvis Lejesæd. Passende modent.
14	"	8	224	232	2134	2125	
15	" m. Udlæg	4	131	82	603	603	Smaa Lejesædspletter. Fuldmødent.

*) Binderbordsskuffen alene.

I Tabel 5 er der givet en Oversigt over Antallet af forekommende Ukrudtsplanter og Mængden af indsamlet Frø i 11 Marker. Da det hovedsagelig er Frøukrudtsplanterne, der leverer Frø til Frøsamleren, er der foretaget en Deling af Ukrudtsplanterne i Rodukrudt og Frøukrudt. Endvidere er der i Ta-

bellens (Kolonne 5 fra venstre) angivet, hvor mange Planter af Ager-Sennep, der forekom i de enkelte Marker. Som foran omtalt har der været store Variationer i Ukrudtsmængden fra Mark til Mark, og dette bekræftes af Tallene for Antal Frøukrudts- og Ager-Sennepsplanter i Tabel 5. Vi har ved disse Undersøgelser søgt at faa baade stærkt urene og ret rene Marker repræsenteret.

Det indsamlede Ukrudtsfrø bestaar, som det ses af Tabel 5, ganske overvejende af Frø af Ager-Sennep, og det er ofte fantastisk store Mængder, det drejer sig om. Saaledes er der i Mark 5 indsamlet over 7200 Frø af Ager-Sennep pr. m². Sammenholdes dette Tal med Mængden af Ager-Sennep, der i Mark 5 er opgjort til 79 Planter pr. m², ses det, at der omtrent er indsamlet 100 Gange saa stort Antal Frø, som der er Planter i Marken. Uden Frøsamler vilde alle disse Frø være blevet afkastet paa Marken, og da Frøene bevarer Spireevnen i mange Aar, vilde denne ene Frøkastning have været i Stand til at sikre en kraftig Bestand af Ager-Sennep i Afgrøderne i mange Aar. Dette Eksempel, der demonstrerer, hvad Frøsamlere kan udrette i urene Marker, er formentlig tilstrækkeligt Grundlag for Anbefaling af Frøsamlere til almindeligt Brug i saadanne Kornmarker.

Mængden af Ukrudtsfrø, der kan indsamles under Mejnningen, afhænger foruden af Ukrudtsbestanden ogsaa af Ukrudtsplanternes Modenhedstilstand, Vejrforholdene m. m. Som det fremgaar af Bemærkningerne i Tabel 5, har der i enkelte Marker fundet en betydelig Frøkastning Sted før Mejnning. I mange Tilfælde er Kornet dog tilstrækkeligt modent til, at Mejnningen kan foretages, inden en saadan ondartet Frøkastning finder Sted.

Naar Ukrudtsplanterne er fuldmodne, og Mejnningen foregaar i tørt Vejr, drysset der en Masse Frø af paa Platformsejlet. Som det allerede er omtalt, og som det fremgaar af Tallene i Tabel 6, er det af største Betydning, at Selvbinderen ogsaa er forsynet med Frøsamler under Platformen. I Gennemsnit af 8 Marker er der af Ager-Sennep indsamlet 1012 Frø pr. m² under Binderbordet og 887 Frø under Platformen. I nogle

Tabel 6. Oversigt over Mængden af Frø i Skufferne under Binderbord og Platform af de hyppigst forekommende Ukrudtsplanter.

Taastrup 1944.

Mark Nr.	Afgrede	Ager-Sennep			Gaasefod			Snerle-Pileurt		
		Opsamlet Antal Frø pr. m ²			Opsamlet Antal Frø pr. m ²			Opsamlet Antal Frø pr. m ²		
		Under Binderbordet	Under Platformen	Ialt	Under Binderbordet	Under Platformen	Ialt	Under Binderbordet	Under Platformen	Ialt
1	Byg	554	344	898	3	4	7	2	2	4
3	"	419	623	1042	5	2	7	0	0	0
4	"	557	—	557	0	—	0	5	—	5
5	"	4108	3133	7241	0	0	0	2	2	4
6	"	4	18	22	1	2	3	7	27	34
7	Byg m. Udlæg	69	—	69	0	—	0	1	—	1
8	" " "	70	139	209	4	3	7	5	6	11
9	" " "	425	352	777	29	22	51	1	1	2
10	Havre	1377	1455	2832	11	4	15	1	0	1
11	"	68	46	114	42	11	53	2	2	4
12	"	166	235	401	4	2	6	0	0	0
13	"	379	311	690	0	0	0	3	2	5
14	"	926	1199	2125	0	0	0	2	4	6
15	" m. Udlæg	321	282	603	0	0	0	0	0	0
Gns. af 8 Marker:		1012	887	1899	5	4	9	2	5	7

Mark Nr.	Afgrede	Pileurt			Fuglegræs-Fladstjerne			Ager-Tidsel		
		Opsamlet Antal Frø pr. m ²			Opsamlet Antal Frø pr. m ²			Opsamlet Antal Frø pr. m ²		
		Under Binderbordet	Under Platformen	Ialt	Under Binderbordet	Under Platformen	Ialt	Under Binderbordet	Under Platformen	Ialt
1	Byg	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3	"	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4	"	2	—	2	3	—	3	1	—	1
5	"	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6	"	1	2	3	2	13	15	0	0	0
7	Byg m. Udlæg	0	—	0	0	—	0	0	—	0
8	" " "	6	5	11	3	5	8	0	0	0
9	" " "	4	2	6	12	2	14	8	12	20
10	Havre	2	1	3	1	0	1	0	0	0
11	"	0	0	0	2	1	3	0	0	0
12	"	0	0	0	0	0	0	0	0	0
13	"	0	0	0	0	0	0	0	0	0
14	"	0	0	0	0	0	0	2	1	3
15	" m. Udlæg	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gns. af 8 Marker:		1	1	2	2	2	4	1	2	3

Table 7. Oversigt over Antallet af indsamlede Frø af samtlige forekommende Arter.
Taastrup 1944.

Løbe Nr.	Art	Indsamlet Antal Frø pr. m ² i Mark Nr.														
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
		Bygmarker							Havremarker							
	Kulturfør:															
1	Fodervikke															
2	Hejre, Ager	0,1														0,02
3	Hundegræs															
4	Rajgræs							0,2		0,1	0,7					
5	Rapgræs, Eng									0,001	0,3	1,1				
6	Sneglebælg, Humle ..	0,2									0,0001	0,1				
7	Svingel, Eng	0,01									1,1					
8	Svingel, Stivbladet ..	0,1														
9	Timothe								3,0			0,1				
	Ukrudtsfrø:															
10	Sennep, Ager	898,2	1042,5	557,4	7241,5	21,9	68,9	209,4	776,7	2832,3	113,8	400,5	689,6	2124,6	603,0	
11	Gaasefod	7,1	7,4	0,3		2,5	0,1	6,8	50,8	14,5	53,2	6,0				
12	Pileurt	0,2		2,0		2,6		11,2	5,8	2,6	0,2	0,3				
13	Pileurt, Snerle	3,7	0,3	4,7	4,3	34,4	0,5	10,8	2,2	0,9	4,5	0,6	4,5	5,8	0,2	
14	Fladstjerne, Fuglegræs	3,0	0,4	2,5		15,0	0,04	7,8	14,1	1,0						
15	Arve								0,0003							
16	Brandbæger															
17	Forglemmigej	0,1	0,001			50,1		3,2	0,0002	0,0002	0,2					
18	Hanekro	0,2		0,04	0,1	1,5	2,0	3,3	10,8							

Marker er der endog indsamlet flere Frø under Platformen end under Binderbordet. Ogsaa af de 5 andre Ukrudtsarter, der er omtalt i Tabel 6, er der omtrent indsamlet lige meget Frø i de to Skuffer.

Hele Artslisten er anført i Tabel 7, hvoraf det fremgaar, at der ud over Kornarterne er indsamlet Frø af ialt 44 Arter, hvoraf 9 er Kulturarter. Der har saaledes været den største Artsrigdom paa Ringstedegnen, hvor der blev indsamlet Frø af ialt 69 Arter. Det fremgaar iøvrigt af Tabel 7, at der ud over de i Tabel 6 omtalte hyppigst forekommende Arter kun er indsamlet større Frømængder af *Forglemmigej* i Mark 6 og af *Hanekro* i Mark 9.

De arbejdsmæssige Forhold ved Frøsamlerens Anvendelse:

For de Markers Vedkommende, hvor Indsamlingen af Korn og Ukrudtsfrø har været ledsaget af Tidsobservationer, lader Besværlighederne og Økonomien ved Frøsamlerens Anvendelse sig belyse.

Det fremgaar af Tabel 8, at Antallet af Tømninger gennemsnitlig har været 17 pr. ha, vekslende fra 3 til 33.

Tabel 8. Oversigt over de arbejdsmæssige Forhold ved Frøsamlerens Anvendelse. Taastrup 1944.

	Mark Nr.											
	1	3	4	5	6	9	10	11	12	13	14	15
Antal Tømninger pr. ha	20	30	12	23	12	19	33	12	8	3	14	20
Gennemsnitlig Tid pr. Tømning, Sekunder:												
Skuffen under Binderbord	29	71	53	54	30	115	66	117	47	60	47	43
Skuffen under Platform	36	56	—	52	20	61	61	139	61	48	41	37
Ialt	65	127	—	106	50	176	127	256	108	108	88	80
Pris i Øre pr. kg indsamlet Korn med en Timeløn paa 2 Kr.:												
Under Binderbord ..	4,4	4,4	2,8	2,9	4,2	3,3	17,2	11,0	2,3	3,5	3,8	7,7
Under Platform ...	40,8	17,2	—	19,8	28,6	51,3	38,5	58,8	9,6	12,3	10,7	29,9
Begge Skuffer	8,8	6,9	—	5,0	6,4	5,9	23,0	19,8	4,0	5,1	5,4	11,8

Tømningstiden for de to Skuffer har ogsaa vekslet stærkt, afhængig dels af Kuskens Energi og Hurtighed, og dels af hvor godt Skufferne gled i Rammerne. Mangler i sidstnævnte Henseende er medvirkende Aarsag til den langsomme Tømning for Markerne Nr. 9 og 11. Endvidere indvirker ogsaa Antallet af Tømninger pr. ha paa Tømningstiden, thi ved faa Tømninger bliver der en forholdsvis lang Transport med Sækkene, men er Materiellet i Orden, og hvis der arbejdes hurtigt, kan Tømningen af begge Skuffer tilendebringes paa mindre end 1 Minut pr. Gang.

I Tabellens sidste Afdeling er foretaget en Beregning af Opsamlingsudgifterne for det indsamlede Korn udfra en Time-løn paa 2 Kr. Der er saaledes intet Hensyn taget til Anskaffelse eller Forrentning og Afdrag af Frøsamleren, der i 1944 kostede 135 Kr.

Det Korn, der er samlet under Binderbordet, ligger med en Opsamlingsudgift paa fra 2,3 til 17,2 eller i Gennemsnit 5,6 Øre pr. kg, mens det, som Platformsskuffen har indsamlet, har kostet fra 9,6 til 58,8 eller i Gennemsnit 28,8 Øre pr. kg. Taget under eet bliver Prisen fra 4,0 til 23,0, i Gennemsnit 9,3 Øre pr. kg.

Endnu skal tilføjes, at den anvendte Frøsamler i intet Tilfælde har været i Vejen for Maskinens Betjening.

Resultatet af disse Undersøgelser, der iøvrigt fortsættes i 1945, kan da sammenfattes i:

1. *Frøsamleren vil i mange Marker være et yderst betydningsfuldt Led i Kampen mod Ukrudtet, og det er først og fremmest af den Grund, Frøsamleren bør anvendes.*
 2. *Selvom den indsamlede Mængde Korn ofte synes betydningsløs lille, vil den dog i de fleste Tilfælde yde en meget høj Betaling for det anvendte Arbejde.*
-

Landbrugets Brevskole.

Da man for snart et Aar siden behandlede Tanken om en Landbrugets Brevskole, var man klar over, at skulde en saadan Virksomhed have Muligheder for at løse de paatænkte Opgaver, og skulde den yderligere have Mulighed for at klare sig nogenlunde økonomisk, maatte den hvile paa et videre Grundlag. Den økonomiske Side af Sagen løstes paa den Maade, at der blandt Landhusholdningsselskabets Medlemmer tegnedes Andele i Laan paa ialt 100 000 Kr. Hertil kommer et Beløb, som Landhusholdningsselskabet sætter i Brevskolen.

I den forløbne Sommer er der arbejdet paa Fremstilling af Undervisningsmateriale, og man er kommet saa vidt, at man nu allerede fra Midten af Oktober Maaned er i Stand til at give Undervisning i ca. 60 forskellige Kursus inden for Omraaderne: Landbrug, Havebrug, Husgerning, Foreningskunds-kab og Sprog m. m. Skolens Kursus bliver billige, aktuelle og populære. Stort set henvender man sig ikke til nogen bestemt Kategori af Elever, idet Kursusbrevene er affattet saaledes, at hver enkelt kan gøre saa meget eller saa lidt ud af Kursus, som Tid, Forudsætninger og Interesse nu anviser.

Kursusene er af forskellig Størrelse. De smaa Kursus be-
staar af 3—4 Lektioner, og Prisen bliver ca. 10—13 Kr. De største Kursus er paa 18 Undervisningsbreve og bliver tilsvarende dyrere. Hvert Undervisningsbrev er paa 12, 16 eller 20 Tryksider, og der regnes med, at et saadant Brev skal kunne gennemgaas ved effektivt Arbejde paa 2—4 Timer.

Man kan deltage i Undervisningen med Enkeltmandsstudium, men man kan ogsaa slaa sig sammen i Studiekredse, hvorved Udgiften for den enkelte Deltager vil falde til omkring $\frac{1}{3}$. Det maa derfor forudses, at man mange Steder vil danne Studiekredse og i Vinterens Løb gennemgaa et eller flere af

Brevskolens Kursus. Ikke mindst paa de store Ejendomme, hvor man har en Flok Elever at tage Vare paa, vil Brevskolens Arbejde betyde noget nyt og vil mange Steder kunne blive en Hjælp til at klare Vanskelighederne. Ejeren eller Forvalteren kan med Eleverne danne en Studiekreds, og paa denne Maade i Vinterens Løb selv paatage sig Undervisningen af Eleverne. Det gaar ganske let, naar man benytter Brevskolens Materiale. Stoffet serveres i passende Mundfulde, man behandler et bestemt Afsnit ved hver Lektion, Spørgsmaal og Opgavebesvarelser lægger det hele til Rette, og man har — det har vist sig først og fremmest i Sverige — Udsigt til ved denne Fremgangsmaade virkelig at faa noget ud af det. Man er heller ikke afhængig af, om der kan skaffes særlig uddannede Lærerkræfter, og dette kniber det jo visse Steder med. Skulde man ikke være helt klar over, hvorledes en Studiekreds bør være, hvorledes den kan arbejde o. s. v., giver Brevskolen ogsaa Besked herom. Skolen har et lille Kursus i Ledelse af Studiekredse. Det er paa 4 Lektioner og koster 7,50 Kr. alt i alt. Det vil kunne anbefales interesserede at gennemgaa Kursus i Ledelse af Studiekredse nu først paa Efteraaret, saaledes at man er klar over Fremgangsmaader m. m., naar vi kommer til den egentlige Undervisningssæson. Saa godt som alle Kursus fra Landbrugets Brevskole egner sig til Behandling i Studiekredse.

Landbrugets Brevskole bør betragtes som et Supplement til det eksisterende omfattende Undervisningssystem, vi har her i Landet. Brevskolen skal ikke — og kan heller ikke — betyde nogen Konkurrent i hverken den ene eller anden Retning, men den er i Virkeligheden ensbetydende med endnu en Mulighed for let Adgang til faglig Oplysning.

Ved Brevskoleundervisning er der ganske vist ingen Lærer til Stede, men Brevskolens Fremgangsmaade tilsigter dog i saa høj Grad som muligt at bøde paa denne Mangel. Brevskoleundervisning byder ogsaa paa adskillige Fordele: man kan arbejde med Kursus i sit Hjem, man kan selv bestemme Tiden, man kan selv bestemme Farten, og man faar Tid til at fordybe sig saa stærkt i Emnet, som man har Lyst til.

Erfaringen har vist, at Brevskoleundervisning er et Supplement til de øvrige Former for Kundskabstilegnelse. Hvor man har taget denne Form for Landbrugsundervisning op paa tilstrækkeligt bredt Grundlag, har man efter alt at dømme haft et tilfredsstillende Resultat, og der er derfor Grund til at tro, at man ogsaa herhjemme vil kunne drage Nytte af den.

Har Kursusdeltagerne Viljen til virkelig at arbejde med Stoffet, kan Brevskoleundervisningen blive af største Værdi.

H. M. Olsen.

Litteratur.

25 Aar i Planteforædlingens Tjeneste.

I Anledning af sit 25 Aars Jubilæum har Pajbjergfondens Forædlingsvirksomhed udsendt et smukt Jubilæumsskrift. Pajbjergfonden stiftedes i 1920 af en af dansk Frøavls store Mænd, Frøavler *Jens Hvidberg og Hustru*. Dens Midler skulde først og fremmest anvendes som Støtte for dansk Planteforædling.

I Jubilæumsskriftet findes en udførlig Redegørelse for Fondens Ledelse gennem hele Perioden og for de Forhold, hvorunder den har virket. Hertil kommer et interessant Afsnit om Forædling i Almindelighed, og saadan som den gennem en lang Aarrække er udført af Pajbjergfonden under Ledelse af Forædlingsleder *J. S. Fruergaard*.

Jubilæumsskriftet er smukt illustreret, blandt andet med Farvetavler.

Udkomne Bøger.

Danish species of Alternaria and Stemphylium. Taxonomy, parasitism, economical significance. Af Paul Neergaard. (Doktorafhandling). 560 Sider. (Kbhvn. 1945.)

Elite-Stambog over Heste af jydsk Race. XVIII Bind. Hopper Nr. 14962—15305. Hingste Nr. 2110—2155. Udarbejdet af Aug. Kjær, Statskonsulent. Udgivet af De samv. danske Landbofor-
eningers Udvalg for Stambogsføring for Heste af jydsk Race. 316 + 110 Sider. Ill. (Aarhus 1945).

45. *Beretning fra Statens Forsøgsmejeri.* Afprøvning af Kolding vasseløse Kærne, Type DÆ, Kolding Pladeapparat, Type 2 BKe. Kolding Flødesyrningstank, Type 18 B, Kolding Flødepasteur, Type 14 Kfr. 66 Sider. — 46. *Beretning fra Statens Forsøgsmejeri.* Rensning af Spildevand. 52 Sider. (Kbhvn. 1945).

De samvirkende Kvægavlforeninger med kunstig Sædovertøring. Aarsberetning for 1944. Samlet og udarbejdet af Samvirksomhedens Sekretær, Konsulent Sv. Aa. Maarssø, Aarhus. 96 + 12 Sider. (Aarhus 1945).

Hvedeudvalgets 13. Beretning. Beretning om Undersøgelser af dansk Hvede af Høsten 1943. Ved Holger Jørgensen, Civilingeniør, Dr. techn. Udført for „Hvedeudvalget“ med Støtte af Dansk Gærings-Industris Studiefond. 19 Sider + Tabeller. (Kbhvn. 1945).

Register-Stambog over Kvæg af Rød dansk Malke race. XXII. Tyre: 21372—22027. Køer og Kvier: 2594—2600. Udarbejdet af Konsulent M. Nielsen. Udgivet af De samv. danske Landbo- og Husmandsforeningers Udvalg for Stambogsføring og Registrering af rødt dansk Malkekvæg. 272 + 55 Sider. (Kbhvn. 1945).

214. *Beretning fra Forsøgslaboratoriet. Fodringsforsøg med Sukkerroer.* 14. Beretning om de af Forsøgslaboratoriet og De samv. danske Andels-Svineslagterier iværksatte Fodringsforsøg

med Svin. Af Johs. Jespersen. *Fejlberegning*. Af R. K. Kristensen. Udgivet af Statens Husdyrbrugsudvalg. 127 Sider. (Kbhvn. 1945).

Beretning om Husdyrbrugsarbejdet 1944 i De samvirkende sjællandske Husmandsforeninger. Samlet og bearbejdet af Samvirkensheds Husdyrbrugsudvalg ved Konsulent E. Møldrups, Hillerød. 114 Sider. (Slagelse 1945).

Svineavl i Jylland 1944. Samlet og udarbejdet af Foreningen af jydsk Landboforeningers Husdyrbrugsudvalg ved Ni c. B o n d e, Konsulent. 116 Sider. (Aarhus 1945).

Foreløbig Beretning om Prøve med Roetoprivere. 12. Meddelelse fra Statens Redskabsprøver. 8 Sider. (Kbhvn. 1945).

Saatidsforsøg med Kaalroer paa kaalbroktri og paa kaalbroksmittet Jord. 376. Meddelelse fra Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur. 4 Sider. (Kbhvn. 1945).

Meddelelser fra Landbo- og Husmandsforeningernes Forsøgsvirksomhed i Planteavl. — Nr. 19: *Udbringningstid for Kvælstofgødning*. Nr. 20: *Kvælstof- og Kaligødningens Indflydelse paa Udbyttet og Kvaliteten af Spisekartofler*. Nr. 21: *Afbrydning af Spisekartoflernes Vækst og dens Indflydelse paa Udbyttets Størrelse og Kvalitet*. Nr. 22. *Kaligødning til Foder- og Industrikartofler*. (Aarhus 1945).

Lærebog i Bagning. Udgivet af Husassistenternes Fagskole. 41 Sider. (Kbhvn. 1945).

Om Tuberkelbakteriers Forekomst i Afløbsvand fra Slagterier, Mejerier og Destruktionsanstalter. Af Veterinærinspektør M. J. Christiansen og Professor Aage Jepsen. Særtryk af Maanedsskrift for Dyr læger. 21 Sider. (Kbhvn. 1945).

Havedyrkerens Gødningsbog. Af Knud Nordgaard. 56 Sider. Udg. af Det danske Forlag. (Kbhvn. 1945).

Danmarks Mejeri-Statistik 1945. *Danmarks Mejeri-Drifts-Statistik*, 48. *Aarsberetning* (Regnskaber for 1944), *Danmarks Smørris-Statistik*, 42. *Aarsberetning* (1. April 1944—31. Marts 1945). Udarbejdet af Kontoret for Mejeri-Statistik, Aarhus, ved L. P. Frederiksen, Kontorets Leder. Udgivet ved Statstilskud af Udvalget for Mejeri-Statistik. Ialt 230 Sider. (Odense 1945).

De danske Mejeriforeningers Fællesorganisation. Beretning om Virksomheden 1944—45. Udarbejdet af Fællesorganisationens Sekretariat ved Kontorchef L. P. Frederiksen. 134 Sider. (Aarhus 1945).

47. *Beretning fra Statens Forsøgsmejeri.* Afprøvning af Super Pladepasteur. 32 Sider. I Kommission hos fh. August Bangs Forlag. (Kbhvn. 1945).

Stambog over Kvæg af jydsk Race. Bind LIV. Register-Stambog 19. Tyre Nr. 5252—5403. Elite-Stambog 16. Køer Nr. 3648—3751. Udarbejdet af Nic. Bonde, Konsulent. Udgivet af De samv. danske Landboforeningers og De samv. danske Husmandsforeningers Stambogsudvalg for Kvæg af jydsk Race. Ialt 389 Sider. Illustreret. (Aarhus 1945).

A. I. V.-Systemet såsom Grundval för Husdjurens Utfodring. Af Artturi I. Virtanen. Udgivet paa Svensk af L. T.s Forlag. 304 Sider. (Stockholm 1945).

Mindre Meddelelser.

Kursus for Talere paa Teknologisk Institut.

Samvirksomheden for landbrugsfagligt Oplysningsarbejde afholder i Dagene 18.—20. Oktober d. A. et Kursus for Talere paa Teknologisk Institut. Kursuset er særlig beregnet for Husholdningskonsulenter og -lærerinder samt Landbrugskonsulenter og -lærere. Andre Interesserede vil efter Aftale med Samvirksomhedens Sekretariat være velkomne til at deltage eller eventuelt overvære enkelte Foredrag. Kursus er gratis.

Hovedemnerne ved Kursusforedragene er: Stemmen som Lærerens Værktøj, Stemmedannelse, Stemmelæbernes Funktion, Syge og sunde Stemmer, Foredragsteknik, Mødeteknik og Kunsten at tale i Mikrofon. Talere bliver Talelærerinde Kirsten Bohm, Talelærerne Kr. Riis, Svend Schmidt og Overlærer Egil Forchhammer, Forstander Lars Pedersen og Kursusleder Kirsten Halberg samt Afdelingschef J. Rosenkjær og Programsekretær K. B. Andersen.

Kursusplanen faas hos *Samvirksomhedens Sekretariat, Rolighedsvej 26, København V.*, hvortil ogsaa Indmeldelse maa ske inden den 15. Oktober 1945.

Landhusholdningsselskabets Arbejdslederuddannelse.

Som tidligere meddelt i Tidsskriftet træder den af Landhusholdningsselskabet iværksatte Arbejdslederuddannelse i Kraft fra 1. November d. A. Uddannelsens Formaal er at give de Elever, der antages, en alsidig, praktisk og teoretisk Oplæring som Forberedelse til Stillinger som Arbejdsledere paa større Gaarde.

Der er truffet Aftale med et Antal større Gaarde om Samarbejde med Landhusholdningsselskabet angaaende denne Uddannelse.

Fortegnelse over disse Læresteder saavel som Reglerne for Uddannelsen faas ved Henvendelse til Landhusholdningsselskabet, Rolighedsvej 26, København V.

Landbrugets Prisforhold i August Maaned 1945.

(Ved Det landøkonomiske Driftsbureau).

Tabel 1. Priser i Kr. pr. 100 kg.

	1944			1945		
	Hele Aaret	Januar - Aug.	Aug. Md.	Januar - Aug.	Juli Md.	Aug. Md.
Landbrugsprodukter:						
Sødmælk (af Mejeri) ¹⁾	28,03	27,69	26,35	27,65	25,95	26,35
Smør, Notering	389	389	389	389	389	389
do. do. + Tillæg	445	445	445	445	445	445
Ost, 20 pCt.	199	199	199	199	199	199
Æg	241	228	240	222	210	234
Slagterisvin, (sl. V.)	272	272	272	272	272	272
do. do. 80½ kg og derover	288	288	288	282	272	272
Slagtekøer, Kbh., 1. Kl. (lev. V.)	130	130	130	130	130	130
Stude og Kvier, Esbjerg, 1. Kl. (lev. V.)	129	129	129	129	129	129
Smaagrise, Køge, Kr. pr. Stk. .	44	43	56	54	65	64
Kælvekøer, Odense, 1. Kl., Kr. pr. Stk. ²⁾	771	785	744	775	800	750
Unge Heste, Kr. pr. Stk.	2760	2834	2900	2684	2780	2533
Hvede	29,37	29,43	29,25	29,25	29,25	29,25
Rug	30,37	30,43	30,25	30,25	30,25	30,25
Byg, 2/r.	26,25	26,25	26,25	26,25	26,25	26,25
Havre	26,25	26,25	26,25	26,25	26,25	26,25
Hø	22,92	23,43	19,80	27,68	26,40	20,50
Kunstgødning:						
Kalksalpeter	26,15	24,98	25,50	25,12	25,55	25,55
Sv. Ammoniak	24,85	24,68	25,20	24,92	25,35	25,35
40 pCt. Kaligødning	19,11	19,17	18,40	19,90	20,00	20,00

1) Inkl. Tillæg.

2) Bestaaet Tuberkulinprøven.

Korn = Maksimalpriser.

Tabel 2. Prisindeks. (Femaaret 1909/14 = 100).

	1944			1945		
	Hele Aaret	Januar - Aug.	Aug. Md.	Januar - Aug.	Juli Md.	Aug. Md.
Landbrugsprodukter:						
Sødmælk	267	264	251	263	247	251
Smør, Notering	186	186	186	186	186	186
do. do. + Tillæg	213	213	213	213	213	213
Ost	349	349	349	349	349	349
Æg	204	193	203	188	178	198
Slagterisvin	294	294	294	288	280	280
Slagtekøer (København)	224	224	224	224	224	224
Stude og Kvier (Esbjerg)	211	211	211	211	211	211
Unge Heste (Odense)	374	385	393	364	377	344
Hvede	213	213	212	212	212	212
Rug	255	255	253	254	254	254
Byg, 2/r.	204	204	204	204	204	204
Havre	218	218	218	218	218	218
Hø	334	341	288	403	384	298
Kunstgødning:						
Kalksalpeter	130	129	132	130	132	132
40 pCt. Kaligødning	160	161	154	167	168	168
Vejede Prisindeks for:						
Mejeriprodukter	224	223	222	223	221	222
Husdyrprodukter, ialt	243	242	242	239	235	237
Korn	217	217	216	216	216	216
Planteprodukter ialt	249	244	248	257	257	255
<i>Landbrugsprodukter, ialt</i>	244	242	243	241	237	239
Kunstgødning	159	159	158	156	156	156
Markfrø	289	289	289	320	320	320

Vi bringer her 2. Del af Konsulent *P. Grøntveds* Afhandling om Mælkebøttens Biologi og Bekæmpelse.

Almindelig Mælkebøtte (*Taraxacum vulgare* Schrank).

III. Bekæmpelse af Mælkebøtte.

Af Konsulent *P. Grøntved*.

Det er vanskeligt at faa et paalideligt Udtryk for Mælkebøttens Betydning som Ukrudt i Græs- og Lucernemarkerne.

Dette hænger i nogen Grad sammen med, at Mælkebøtten i Foraarstiden kan yde et Bidrag til Græsmarkens Udbytte, og som det fremgaar af Analyserne Side 422 er dens Blade ret næringsrige. De ædes da ogsaa gerne af Kvæget, i hvert Fald i Foraarstiden; men Plantens lave Vækst medfører, at dens Udbytte kun bliver lille, og den fortrænger let de mere ydende Kulturplanter. Desuden er dens Udbytte meget ringe om Sommeren, som det fremgaar af Tallene Side 429.

Johan Paulli (21) skriver 1761 om Mælkebøtten: „Ved Veje, Diger og Fædrifter hjælper den til bedste Græsning, som giver megen Mælk og gør de hostende Heste friske. Paa feede Agre, hvor sødt Høe voxer, sees den ofte i stor Mængde, men er skadelig, da den forhindrer det høyvoxende Græs og for sin Lavheds Skyld giver selv intet Høe“.

Korsmo (16) har kontrolleret Udbyttet af Græsmarkerne i 5 norske Landbrug og har fundet følgende:

I de rene Græsmarker var Udbyttet pr. ha 62 hkg Hø + 0,4 hkg Mælkebøtte, i de urene Marker var det tilsvarende Udbytte 39,3 hkg Hø + 5,5 hkg Mælkebøtte.

I første Tilfælde udgør Mælkebøtten mindre end 1 pCt. af hele Udbyttet, i sidste Tilfælde ca. 12 pCt.

Selv om Mælkebøtte sættes til samme Foderværdi som Kløvergræs, hvad Korsmo mener er forsvarligt, har de urene Græsmarker givet et Mindreudbytte i Forhold til de rene af 17,8 hkg Hø, svarende til 28,43 pCt.

Saaledes er Forholdet sikkert ofte, ogsaa her i Landet, og mange varige Græsmarker maa ompløjes efter faa Aars Forløb, fordi Mælkebøtten truer med helt at tage Overhaand.

1. Forsøg og Iagttagelser vedrørende Bekæmpelsesmetoder.

I Litteraturen anføres oftest som de vigtigste Midler til Modarbejdelse af Mælkebøtten, at man skal sørge for en tæt og frodig Bestand af tidlige og hurtigvoksende Bælgplanter og Græsser, som kan konkurrere med Ukrudtet fra Foraaret af og derved bidrage til at holde det i Skak.

K. Hansen (11) fremhæver saaledes, at Mælkebøtten i Græsmarker faar størst Magt, naar den er i Selskab med sent voksende Græsser som Timothe, Eng-Svingel og Ager-Hejre, mens Hundegræs, Draphavre og Italiensk Rajgræs bedre kan klare sig for den.

Bornemann (4) anfører, at Mælkebøtten naar til sin bedste Udfoldelse i Aar med koldt, tørt Foraar, hvor Græsset kommer sent i Vækst; kommer der flere saadanne Foraar i Træk, kan den naa en overvældende Frødighed og Frøsætning, selv om den hidtil næppe har ladet sig se, fordi den har været „trykket“ af Græsset.

Klapp (15) fremhæver, hvad man ogsaa kan iagttage her i Landet, at Mælkebøtten er værst i Græsmarker med en hullet Bestand af Kulturplanter og især i Marker, som har været for stærkt besat med græssende Kreaturer eller er blevet optraadt af Dyrene.

Næsten alle Forfattere er enige om foruden en tæt Græsbestand at tilraade en tidlig og tæt Afgræsning om Foraaret, mens Oplagsnæringen i Roden er mindst, og indtil Græsvæksten kommer i fuld Gang. Ved en saadan Afgræsning og en efterfølgende Afpudsning med Slaamaskinen kan man i nogen Grad forebygge Blomstring og Frøkastning. Derefter hægges Mælkebøtten mest, naar Græsmarken benyttes til Høslæt.

Nogle Forfattere tilraader efter Afpudsningen at give Marken et Tilskud af Kvælstofgødning (Kalkkvælstof eller Kalksalpeter) for at faa Græsset i stærk Vækst (*Braun* (5), *Bornemann* (l. c.), *Grunewald* (10)).

Klapp (l. c.) anbefaler, at man efter den tidlige Afgræsning lader Afgrøden staa til Høslæt, da Græsset herved lettest kan holde Mælkebøtten nede. Ved at gentage dette nogle Aar vil man kunne svække Mælkebøtten noget i en uren Mark.

Mens Bornemann (l. c.) frakender Kemikalierne enhver Betydning som direkte Bekæmpelsesmiddel, anbefales det af andre Tyskere at udstrø Kalkkvælstof tidligt om Foraaret, inden Græssets Vækst begynder. Grunewald (l. c.) tilraader saaledes at udstrø 140 kg pr. ha, naar de første Blade er synlige paa Mælkebøtten. Denne Behandling skal gentages 3—4 Aar i Træk sammen med den tidlige Afgræsning og paafølgende stærk Gødskning.

Klapp (l. c.) anbefaler ogsaa at udstrø Kalkkvælstof, helst for Kløveren grønnes, i en Mængde af 400—500 kg pr. ha, eller man kan bruge 400—1000 kg støvfint Kainit eller en Blanding af de to Gødninger. Derefter afgræsses som ovenfor omtalt, og Marken bruges om Sommeren til Høslæt.

Frölich & Haring (9) har udført et stort Forsøg med Udstrøning af 300—400 kg Kalkkvælstof pr. ha til 2 forskellige Tider. I Forsøget har man maalt saavel Udbyttet som Antallet af Mælkebøtteplanter. De vigtigste Resultater gengives her:

Ca. 1 Maaned efter Udstrøningen kunde i alle Tilfælde fastslaaes en tydelig Tilbagegang i Antallet af Mælkebøtteplanter.

Mælkebøtteplanterne i de behandlede Parceller var væsentligt svagere end Planterne i de ubehandlede.

I de ubehandlede Parceller var der 266 Planter pr. m², men kun 132 i de behandlede, og Vægten pr. Plante var 2,46 g i de ubehandlede Parceller, men kun 1,17 i de behandlede. Græsudbyttet blev forøget med 25—50 pCt. som Følge af Anvendelsen af Kalkkvælstof.

Næringsudbyttet pr. Arealenhed blev stærkt forøget, navnlig var Merudbyttet af Protein betydeligt. 300 kg Kalkkvælstof

pr. ha syntes at være tilstrækkeligt, og 400 kg medførte hverken større Udbytte eller færre Mælkebøtteplanter.

Paa Grundlag af Forsøgets Resultater blev det især anbefalet at bruge Kalkkvælstof, inden Græssets Vækst begynder, da Græsset saa ikke er udsat for at blive beskadiget, og Virkningen syntes at være god.

Bekæmpelsen har ikke varig Virkning, idet Rødderne før eller senere, naar Vejrforholdene er gunstige, skyder igen, selv om de overjordiske Dele er helt ødelagt.

I Mellemtiden gælder det om, at Planterne bliver holdt nede ved stærk Konkurrence fra Græssernes Side. Ved fortsat Bekæmpelse paa denne Maade kan Grønsværen formentlig i Tidens Løb blive saa tæt, at Mælkebøtten kun kommer til at spille en underordnet Rolle.

I dette Forsøg skyldes den stærke Gødningsvirkning sikkert, at der har været Tale om en Bestand, der næsten udelukkende har bestaaet af Græsser. Der nævnes i Afhandlingen intet om Kløver.

Ved Behandling i Blomstringstiden blev Mælkebøtteplanterne næsten helt ødelagt; men Græsset tog ogsaa Skade.

I Sverige og Norge har Anvendelse af Kalkkvælstof over for Mælkebøtte ogsaa været Genstand for Forsøg.

Fra Sverige har *Åslander* (1 og 2) berettet om Forsøg med Udstrøning af Stoffet i en Mængde af 150 kg pr. ha til forskellig Tid, og han har fundet udmærket Virkning, naar Udstrøningen skete paa dugvaade Planter paa et Tidspunkt, da Blomsterstandene var synlige som smaa Knopper nede midt i Bladrosetten. Under disse Forhold blev Antallet af Blomsterkurve ofte reduceret til en halv Snes Procent af, hvad der fandtes uden Behandling, og Kløveren led ingen Skade; derimod var der en betydelig Udbytteforøgelse som Følge af Kvælstoftilførslen. Denne Udbytteforøgelse var størst i fugtige Somre, mens Skadevirkningen over for Mælkebøtten var stærkest i tørre Aar. I en Del Tilfælde blev Mælkebøtteplanterne helt dræbt, og næste Aar var Antallet nedsat noget.

Mens det gunstigste Tidspunkt som nævnt var, naar Knopperne kunde ses som smaa Vorter inden for Rosetbladene, var

Virkningen betydeligt svagere 8—10 Dage senere, og ved ringe Dugforekomst syntes Virkningen ogsaa at blive stærkt formindsket.

8 Forsøg i Gävleborgs Len i 1921—25 gav følgende Resultat:

	hkg Hø pr. ha	pCt. Kløver	pCt. Blomsterkurve
Ubehandlet	44,3	42	100
150 kg Kalkkvælstof pr. ha	53,8	58	5—25

T. Vidme (31) har fra Norge berettet om et Forsøg i en 2. Aars Timothemark ved Landbrukshøgskolen. Her blev prøvet en Udstrøning af Kalkkvælstof saavel Foraars som Efteraars. Resultatet gengives her:

	Antal pr. m ²		hkg Hø pr. ha
	Mælkebøtte- planter	Blomster- kurve	
Ubehandlet	13,7	20,0	59,7
250 kg Kalkkvælstof 15/10 1943	8,9	15,1	67,5
500 " " " "	4,6	6,2	59,7
1000 " " " "	0,5	1,2	38,4
500 " " 16/5 1944	8,2	0,5	64,9

Efteraarsbehandlingen har dræbt flere Planter end Foraarsbehandlingen. Antallet af Mælkebøtteplanter er reduceret med $\frac{2}{3}$ og $\frac{2}{5}$ efter Udstrøning af 500 kg Kalkkvælstof pr. ha henholdsvis Efteraars og Foraars. 1000 kg udstrøet om Efteraaret dræbte 96 pCt. af Planterne, men det var for stor en Dosis for Græsset. 500 kg om Efteraaret udtyndede ogsaa Græsset en Del, mens 250 kg ikke gjorde Skade.

Efter Udstrøning af 500 kg pr. ha om Foraaret viste Græsset en forbigaaende Gulfarvning, som Planterne dog snart kom over, og der var et Merudbytte af Hø, som androg 1 kg pr. kg Kalkkvælstof. Kløverindholdet gik ned fra 1 pCt. til „Spor“ som Følge af Behandlingen.

Foraarsbehandlingen forhindrede især Blomstring og Frøkastning (2,5 pCt. Blomsterkurve i Forhold til „Ubehandlet“).

De overlevende Planter efter Efteraarsbehandlingen blomstrede normalt næste Aar, og det var de kraftigste Planter, som overlevede denne Behandling.

I en gammel Græsplæne samme Sted dræbtes 75 store Mælkebøtteplanter alle ved Udstrøning af 5 g Kalkkvælstof pr. Plante om Efteraaret.

Fra Sverige beretter Åslander (3) om et Forsøg med Bekæmpelse af Mælkebøtte i Plæner med spredt Forekomst af dette Ukrudt. Planterne blev optalt ved Forsøgets Anlæg og atter næste Foraar.

Behandlingen skete 16. November. Resultaterne var følgende:

	Antal Mælkebøtteplanter pr. 10 m ²		pCt. overlevende Planter
	16/11 1939	13/5 1940	
Ubehandlet	23	22	96
1000 l 2,5 pCt. Blaasten pr. ha	40	27	67
1000 " 5 " " " " "	24	16	67
150 kg Kalkkvælstof pr. ha	25	15	60
225 " " " " " "	30	13	43
300 " " " " " "	43	18	42
1000 l 2,5 pCt. Natriumklorat pr. ha ..	30	24	80
1000 " 5 " " " " " ..	20	14	70
1000 " 10 " " " " " ..	42	14	33
1 Teskefuld Kalkkvælstof pr. Plante	28	0	0
1/2 " Natriumklorat " " "	27	3	11
1/2 " Blaasten " " "	33	8	24

Efter Udstrøning af 1 Teskefuld Kalkkvælstof (ca. 5 g) pr. Plante sent om Efteraaret døde alle Mælkebøtteplanter ligesom i det norske Forsøg, og dette Middel synes at være det mest effektive under disse Forhold, hvor der kun er Tale om spredt forekommende Planter.

Bestanden af Græs og Hvidkløver paavirkedes kun i 2 Tilfælde, nemlig ved Bredspredning af Kalkkvælstof som gav en tydeligt frodigere Vækst, og ved Sprøjtning med 5 og 10 pCt. Natriumkloratopløsning, som frembragte en udtalt Skadevirkning. Forsøg med 10 og 20 pCt. Jernvitriol viste en Virkning, som svarede til Blaastensopløsningens.

Jeg prøvede i Foraaret 1943 at behandle 140 kraftige Mælkebøtteplanter i min Have med forskellige Kemikalier med eller uden forudgaaende Stikning. Det drejede sig om 7 Hold à 20 Planter. Planen og Resultaterne var følgende:

- 1) Stikning + Paastrøning af 10 g Kainit pr. Plante. —
Ingen Planter med Genvækst.
- 2) " + " " 10 " Kalkkvælstof pr. Plante. —
Ingen Planter med Genvækst.
- 3) " + " " 10 " Blaasten pr. Plante. —
5 pCt. Planter med Genvækst.
- 4) " + " " 10 " Jernvitriol pr. Plante. —
15 pCt. Planter med Genvækst.
- 5) " + " " 5 " Natriumklorat pr. Plante. —
Ingen Planter med Genvækst.
- 6) Uden Stikning + Paastrøning af 5 g Natriumklorat pr. Plante. —
Ingen Planter med Genvækst.
- 7) " " + " " 10 " Kalkkvælst. pr. Plante. —
5 pCt. Planter med Genvækst.

Behandlingen fandt Sted 27. April 1943.

I Efteraaret 1943 (5. Oktober) behandlede jeg 60 kraftige Planter med Paastrøning af 5 g Kalkkvælstof pr. Plante uden forudgaaende Saaring. 30 tilsvarende Planter forblev ubehandlede.

Næste Foraar var alle de behandlede Planter døde og Rødderne helt formuldede, mens alle de ubehandlede stadig var i Live. Dette viser ligesom de svenske og norske Forsøg, at Udstrøning af Kalkkvælstof paa de enkelte Planter om Efteraaret maa anses for at være en absolut sikker Metode til Bekæmpelse af enkeltvis forekommende Mælkebøtteplanter i Græsplæner.

I det svenske Forsøg synes Sprøjtning med Blaasten og Bredspredning af Kalkkvælstof paa denne Aarstid at dræbe nogle Planter, antagelig af de enaarige, som først er spiret frem samme Aar. Disse Behandlinger er maaske brugbare i Udlægs-Efteraaret.

Foruden Kalkkvælstof har flere andre Kemikalier været forsøgt til direkte Bekæmpelse af Mælkebøtten. *K. Hansen* (11) anfører, at Frøspredning i nogen Grad kan forebygges ved Overbrusning med Jernvitriol e. lign., naar Marken er gul af Blomster; disse ødelægges deraf, og Planterne svækkes noget uden dog at dræbes.

Korsmo (16) skriver, at Bladene dræbes ved Oversprøjtning

med Opløsninger af 15—20 pCt. Jernvitriol eller $3\frac{1}{2}$ pCt. Svovlsyre, og undertiden dræbes Blomsterne derved; men dette er ikke almindeligt.

Wehsarg (29) er kommet til samme Resultat ved Brug af en 15—20 pCt. Opløsning af Jernvitriol, og *Loomis* (19) refererer en lang Række Forsøg, udført af forskellige Undersøgere, som i Hovedsagen bekræfter disse Iagttagelser.

Der har desuden været prøvet Cyanforbindelser, Furfurol-Emulsion, Kogsalt, Svovlsur Ammoniak og andre Kunstgødninger i Opløsning, Benzin og Petroleum m. fl.; men det gælder i Almindelighed, at naar Midlerne er tilstrækkelige til at dræbe Mælkebøtten, angriber de Græsset for stærkt.

Benzin svider Græsset og er for flygtigt til Brug i varmt Vejr. Petroleum har specielt været prøvet i Græsplæner i U. S. A. og synes under disse Forhold at kunne anvendes.

Loomis (19) tilraader paa Grundlag af sine egne og andres Undersøgelser at anvende ren Petroleum med Kogepunkt mellem 180 og 250 ° C. og med et Indhold af højst 4 pCt. umættede Kulbrinter. Hans Forsøg blev udført i Plæner, som var tilsaaet med Eng- og Fladstraaet Rapgræs samt Hvidkløver, og der blev anvendt ca. 2000 l Petroleum pr. ha, jævnt udspøjt over Plænen i køligt, skyet Vejr. I klart Vejr blev Virkningen daarlig.

De bedste Resultater er opnaaet ved at sprøjte ca. 2 Maaneder før Slutningen af Rapgræssets Vækstperiode, d. v. s. i Iowa i sidste Halvdel af September.

Vædsken synes at indsuges og tilbageholdes i Mælkebøtters Pælerod og at angribe Sivævet i Roden. Enkelte, spredte Planter kan naar som helst ødelægges ved Oversprøjtning med Petroleum.

Rapgræsset i Plænen kan ødelægges, hvis man anvender saa stor en Mængde som 3000 l Petroleum pr. ha, eller hvis der bruges en daarligere Vare (Raolie, Motorpetroleum e. lign.), og endelig er det af Betydning, at Sprøjtningen ikke foretages senere paa Aaret, end at Græsset atter kan naa at komme til Kræfter inden Vinteren.

Sprøjtningen skal udføres i Graavejr eller hen imod Aften

for at forhindre en for stærk Fordampning af Vædsken. A. Weber & Chr. Stapel (28) tilraader ved Bekæmpelse af enkeltstaaende Mælkebøtteplanter i Plæner at drysse lidt Svovlsur Ammoniak (eller Sv. Ammoniak + Jernvitriol) midt i Bladrosetten. Virkningen skal være stærkest, naar Hjerteskuddet samtidig mases lidt.

H. Ingv. Petersen*) anbefaler Hedolit O som absolut dræbende, naar det anvendes paa lignende Maade, paastrøet med en halv Teskefuld pr. Bladroset, uden at Hjerteskuddet forinden behøver at beskadiges.

Han har desuden forsøgt Sprøjtning af Plæner med Hedolit O og har anvendt 3000 l 1 pCt.-Opløsning pr. ha.

Det anbefales paa Grundlag heraf at sprøjte paa helt tørre Planter, og naar der er Udsigt til tørt Vejr. Under saadanne Forhold svides Bladene af Mælkebøtten; men Planten skyder dog senere igen.

Ved gentagen Behandling svækkes Mælkebøtten stærkt, mens Græsset kun svides lidt; Hvidkløver er mere ømfindlig og dræbes ved gentagen Sprøjtning.

Hvis man vil forhindre Mælkebøttens Frøkastning ved Afhugning af Blomsterkurvene, maa dette, som anført Side 425, ske tidligt, inden Planten er i fuld Blomst. I Plæner, paa Vejrabatter o. lign. Steder kan dette Arbejde undertiden være overkommeligt, især hvis man har et velegnet Redskab hertil.

Der findes herhjemme konstrueret et Haandredskab (Poul Roeds Lugerredskab) af Form omtrent som en Rive med tæt-siddende, fremadrettede, flade Staaltænder og med Afstrygeskinner til Renholdelse af Tænderne for Blomsterkurve. Redskabet kæmmer under Brugen Blomsterkurvene eller disses Knopper af. Det har aldrig haft nogen videre Udbredelse og egner sig kun til Renholdelse af ganske smaa Arealer.

I Norge har man et tilsvarende, men større Redskab til Hestekraft (Løvetannplukkeren „Tarax“). Denne Maskine er monteret paa Hjul, og den opsamler de afplukkede Kurve i en

*) Om nogle Ukrudtsplanter i Græsplæner og deres Bekæmpelse med kemiske Midler. Gartner-Tidende 1944.

Beholder bag paa Maskinen. Den opgives at kunne behandle 0,3 ha i Timen.

C. G. von Hojsten (13) har i Sverige iagttaget, at en Svamp ude i Græsmarkerne kan angribe og dræbe Mælkebøtteplanterne uden at skade Kløver eller Græs. Svampen breder sig centrifugalt fra en angrebet Plet ligesom Tilfældet er med de velkendte Heksering-Svampe.

Om det ved Hjælp af en saadan Svamp engang skal lykkes at bekæmpe Mælkebøtten ad biologisk Vej, maa foreløbig staa hen; men Sagen bør følges med Interesse.

Ottegaard-Forsøget 1943—45.

Foraaret 1943 anlagde jeg et Forsøg med Bekæmpelse af Mælkebøtte i en varig Græsmark paa Ottegaard pr. Fodby. Marken var da 3 Aar gammel og var ret stærkt forurennet af Mælkebøtte. Plantebestanden bestod iøvrigt af Hvidkløver (meget frodig), Alm. Rajgræs, Eng-Svingel, Eng-Rapgræs og ganske lidt Timothe. Af Græsserne var Alm. Rajgræs langt det vigtigste.

Forsøgsarealet omfattede 420 m², som blev indhegnet og inddelt i 105 Parceller à 4 m². Parcellerne laa i 5 Længderækker med 21 i hver Række. Efter Planen skulde der være 21 Behandlingsmaader og 5 Fællesparceller; men alle de planlagte Spørgsmaal kom ikke til Behandling i 1. Aar.

Inden for Arealet, som havde en ret jævn Mælkebøttebestand, blev Fællesparcellerne placeret i spredt Orden, men dog efter en bestemt Plan, og Virkningen af Behandlingsmaaderne blev maalt ved Optælling af Antal Blomsterkurve, Bedømmelse af Plantebestandens Frodighed nogen Tid efter Behandlingerne, botanisk Analyse i Udsnit fra alle behandlede Parceller i første og sidste Aar samt ved Optælling af Antal Mælkebøtteplanter paa 1/2 m² pr. Parcel ved Forsøgets Slutning.

Parcellerne var for smaa til, at der kunde foretages Udbyttebestemmelse. Derfor blev der fra 2. Aar anlagt nogle enkle Forsøg med større Parceller i Græsmarker paa andre Ejendomme (Side 491).

Jorden i Forsøget er god Lermuld med Reaktionstal (pH) 7,0, Fosforsyretil 2,0 og Kaliumtal 4,2.

I 1. Forsøgsaar (1943) gjaldt det især om at finde det gunstigste Tidspunkt for Udstrøning af Kalkkvælstof med Mælkebøttens Bekæmpelse for Øje. Det er tidligere nævnt, at *Frölich & Haring* (Side 475) angiver det heldigste Tidspunkt til at være, inden Græssets Vækst rigtig begynder, mens *Åslander* (Side 476) hævder, at Virkningen er bedst ved Udstrøning ganske kort Tid før Mælkebøttens Blomstring.

I Ottegaard-Forsøget blev nu prøvet 5 forskellige Udstrøningstider fra omkring 1. April til omkring 1. Maj med en Uges Mellemlum mellem Terminerne. (Fig. 7).

Ved hver Udstrøningstid var der et Spørgsmaal, som drejede sig om Udstrøning paa tørre Planter, og et andet, hvor Planterne først blev fugtet ved Overbrusning med Vand.

Det drejede sig i alle disse Tilfælde om en Mængde af 200 kg Kalkkvælstof pr. ha, men ved første og sidste Udstrøningstid blev desuden prøvet 300 og 400 kg pr. ha (l, m, n, o).

Endelig blev 5 Parceller i 1. Aar (p) overbrust med en 3 pCt.-Opløsning af Raphanit den 17. April (3. Udstrøningstid), og om

Fig. 7. Udsnit af Ottegaard-Forsøget 1943. Midt i Forgrunden ses en ubehandlet Parcel, til venstre Parcel med tidlig Udstrøning af Kalkkvælstof, bag denne flere, som er behandlet senere.

Efteraaret (18. Oktober) blev yderligere 5 Parceller (q) overbrust med Petroleum; men Virkningen af denne Behandling kunde først maales i 2. Aar (1944).

Blomsterkurve blev optalt 13.—15. Maj, Udsnit ($\frac{1}{10}$ m² pr. Parcel) til botanisk Analyse blev udtaget 20. Maj, og Græsbestandens Frodighed blev bedømt 15. Maj. Denne Bedømmelse af Frodighed blev egentlig foretaget for tidligt, idet Græsset endnu ikke var kommet i fuld Vækst efter de sidste Behandlinger; men herved kommer den midlertidigt hæmmende Virkning af Kalkkvælstoffet til Syne. I de to sidste Forsøgsaar skete Bedømmelsen saa meget senere, at Gødningsvirkningen da var kommet frem overalt.

Forsøgsresultaterne 1943.

Behandling	Blomsterkurve		Botanisk Analyse		Græsbestand. Frodigh. 0—10
	Antal pr. 20 m ²	Forholdstal	pCt. Mælkeb.	pCt. Kløver	
a Ubehandlet	2757	100	5,2	5,1	5,0
b 200 Kalkkv. $\frac{3}{4}$ fugt.	2288	83	1,8	4,2	7,0
c 200 " " tørt	2171	79	1,6	3,5	6,5
d 200 " 10/4 fugt.	1976	72	2,5	7,4	5,5
e 200 " " tørt	1820	66	1,3	4,4	6,0
f 200 " 17/4 fugt.	1016	37	1,1	3,9	5,5
g 200 " " tørt	1178	43	1,2	7,1	6,0
h 200 " 24/4 fugt.	318	12	0,3	6,3	5,0
i 200 " " tørt	436	16	1,0	5,8	4,0
j 200 " 1/5 fugt.	696	25	0,4	6,3	4,0
k 200 " " tørt	680	25	0,3	6,4	4,5
l 300 " 3/4 fugt.	1330	48	0,7	1,2	8,5
m 300 " 1/5 "	684	25	0,7	2,4	3,5
n 400 " 3/4 "	1142	41	0,7	0,9	8,5
o 400 " 1/5 "	552	20	0,3	3,0	3,5
p 1000 l 3 pCt. Raphanit 17/4 ...	2135	77	2,7	4,0	3,5

Det fremgaar tydeligt af Blomsterkurvenes Antal, at Blomstringen hæmmes mindst ved tidlig Udstrøning af Kalkkvælstoffet. Antallet af Kurve aftager stærkt henimod et Minimum ved 4. Termin (24. April), som var, da Blomsterstandene var synlige som Knopper i Bladrosettens Centrum.

Dette bekræfter Åslanders tidligere anførte Iagttagelser.

Ved Anvendelse af større Mængder Kalkkvælstof (300—400

kg) er Virkningen over for Mælkebøtten større ved første Udstrøningstid, men ikke nævneværdigt ved sidste. Der ses ikke nogen sikker Forskel imellem Udstrøning paa fugtige og tørre Planter.

Virkningen af Raphanit er kun ringe. Stoffet sved Bladene, men skadede ikke Mælkebøtten tilstrækkeligt til at forhindre dens Blomstring i nævneværdig Grad. Resultaterne af den botaniske Analyse er ikke saa sikre som Optællingen af Blomsterkurve; men det ses dog tydeligt, hvorledes Mælkebøttens Andel i den samlede Afgrøde aftager stærkt ved Brugen af Kalkkvælstoffet, især ved de sidste Udstrøningstider. Raphanit har ogsaa haft nogen Virkning i denne Henseende paa Grund af Svidningen af Mælkebøttebladene.

Kløverprocenten er ikke nedsat væsentligt i 1. Aar, undtagen ved Brug af de store Mængder Kalkkvælstof og da navnlig efter den tidlige Udstrøning, hvorved Stoffet har haft en stærk Gødningsvirkning over for Græsset; dette har svækket Kløveren saavel som Mælkebøtten.

Karaktererne for Græsbestandens Frodighed viser et Plus, som selvfølgelig udelukkende gælder selve Græsserne, for den tidlige Udstrøning, især af de store Mængder, mens Gødningsvirkningen efter de senere Behandlinger endnu ikke var kommet til Syne, da Bedømmelsen fandt Sted.

Den midlertidige Skadevirkning af de store Mængder, som var udbragt sent, var endnu ret tydelig paa denne Tid; en Maaned senere var Forskellen for en stor Del udlignet. Vejrforholdene var gennemgaaende gunstige for dette Arbejde i Foraaret 1943. 24. April (4. Termin) kom der lidt Støvregn efter Udstrøningen, ellers var Vejret tørt paa de andre Udstrøningstider.

En Uge efter hver Udstrøning saa de behandlede Parceller paa Afstand blege ud. Mange smaa, enaarige Mælkebøtteplanter var dræbt, og de kraftige Planter havde mere eller mindre visne og tørre Blade. Hvidkløveren stod med mange tørre Blade; men Rankerne var grønne og levende.

Planter, som kun var blevet ramt i mindre Grad af Kalkkvælstoffet, klarede sig bedre. 3 Uger efter Behandlingen stod baade

Hvidkløveren og en Del Mælkebøtteplanter paany med grønne Blade, og nu havde Græsserne faaet en kraftigere grøn Farve som Følge af Kvælstoffilførslen. Græsserne blev i det hele taget kun lidt beskadiget; de viste i de første 1—2 Uger kun en noget lysere Farve og lidt tørre Bladspidser.

2. *Forsøgsaar. 1944.* Da der i 1. Aar ikke viste sig nogen sikker Fordel ved at udstrø Kalkkvælstoffet paa fugtige fremfor paa tørre Planter, blev denne Behandling, som i Praksis er forbundet med størst Vanskelighed, udskudt. De derved „frigjorte“ 25 Parceller (b, d, f, h og j) forblev i 1944 ubehandlede, saa at det blev muligt at undersøge, om der nu var nogen kendelig Eftervirkning af Behandlingen det foregaaende Aar.

I 1944 blev der paa Grund af manglende Tid ikke udført nogen botanisk Analyse. Bedømmelsen af Græsbestandens Frodighed skete 9. Juni sammen med Optælling af Blomsterkurve, altsaa betydelig senere end foregaaende Aar, hvorved Gødningsevirkningen efter de sidste Udstrøningstider fuldtud kom til sin Ret.

Behandlingstiderne blev iøvrigt holdt tæt op til de tilsvarende i 1943; men da Mælkebøttens Vækst begyndte mindst en Uge senere i 1944 end i 1943, blev Terminerne ikke de samme i Forhold til denne Plantes Udvikling, og 2. Udstrøningstid i 1944 svarer i Virkeligheden til 1. i 1943 o. s. v.

Dette var der Lejlighed til at konstatere i Marken, og det kan ogsaa ses af Tallene nedenfor. Den gunstigste Udbringningstid er her den sidste; men den svarer efter Mælkebøttens Udviklingstrin til næstsidste Termin i 1943. Sidste Udstrøning af de to store Mængder er her sket paa dette heldige Tidspunkt, hvilket paa en gunstig Maade har influeret paa deres Virkning.

Her er medtaget Virkningen af 2000 l Petroleum pr. ha, udspøjtet paa q-Parcellerne 18. Oktober 1943.

Kalkkvælstoffet er i alle Tilfælde udstrøet paa tørre Planter saavel i 1944 som 1945.

Mælkebøtten blomstrede langt svagere i Forsøget i 1944 end i 1943, hvilket viser sig ved, at der kun var halvt saa mange Kurve i a-Parcellerne som det foregaaende Aar.

Forsøgsresultaterne 1944.

Behandling	Blomsterkurve		Græsbestand. Frodighed, 0-10
	Antal pr. 20 m ²	Forholdstal	
a Ubehandlet	1376	100	5,0
b Ubehandlet	1347	98	5,5
c 200 Kalkkv. 1/4	1240	90	6,9
d Ubehandlet	1543	112	6,3
e 200 Kalkkv. 8/4	1081	79	7,2
f Ubehandlet	1651	120	5,8
g 200 Kalkkv. 15/4	993	78	6,6
h Ubehandlet	943	69	5,5
i 200 Kalkkv. 22/4	522	38	6,1
j Ubehandlet	899	65	5,0
k 200 Kalkkv. 29/4	294	21	6,9
l 300 " 1/4	706	51	7,4
m 300 " 29/4	180	13	9,1
n 400 " 1/4	778	57	8,8
o 400 " 29/4	192	14	10,0
q 2000 l Petroleum 18/10 1943	604	19	1,7

Der synes ikke at være nogen sikker Eftervirkning paa Blomsterantallet efter foregaaende Aars Behandling i b-, d- og f-Parcellerne, altsaa de tidlige Udstrøningstider, mens en saadan findes i h- og j-Parcellerne, som i 1943 havde de laveste Tal for Blomsterkurve. Der fandtes dog en synlig Eftervirkning i Afgrødens Frodighed, og dette kan ogsaa skimtes i Frodigheds-Karaktererne.

I 1944 har den gunstigste Udstrøningstid for Kalkkvælstoffet været den sidste, 29. April, og de store Mængder, udstrøet denne Dato, har virket allerbedst. Grunden hertil er allerede nævnt.

Sprøjtningen med Petroleum i Efteraaret 1943 (q) har nok skadet Mælkebøtten alvorligt, men har samtidig ødelagt Hvidkløveren og hærget Græsset saa stærkt, at kun de kraftigste Tuer overlevede Behandlingen. I disse Parceller var Jorden delvis bar i Foraar og Forsommer, hvilket medførte en senere Fremkomst af Mælkebøtte-Kimplanter, som stammede fra tilflyvende Frø.

Vejrforholdene var ogsaa i 1944 gunstige paa Udstrøningstiderne, idet Arbejdet hver Gang blev udført i Tørvejr.

3. *Forsøgsaar. 1945.* I 1945 blev de 25 Parceller (b, d, f, h, j), som foregaaende Aar ekstraordinært havde været ubehandlet, sprøjtet med en 1 pCt.-Opløsning af Hedolit O i en Mængde af 3000 l pr. ha. De øvrige Parceller, undtagen p og q, som nu var udgaaet, blev behandlet som de to foregaaende Aar. 20 Parceller, som hidtil ikke havde været brugt, blev nu behandlet med Hedolit O-Opløsninger af forskellig Styrkegrad og med Brug af forskellige Væskemængder. Her var kun Tale om eet Behandlingstidspunkt, mens Spørgsmaalene b—o blev behandlet til de sædvanlige Tider.

I 1945 svarede Mælkebøttens Udvikling til de fastsatte Behandlingstider ligesom i 1943.

Ved 3. Behandlingstid faldt der en Regnbyge 5 Timer efter Behandlingen, ellers var Vejret tørt hver Gang.

Der blev optalt Antal Blomsterkurve og givet Karakterer for Græsbestandens Frodighed 23. Maj. Samtidig blev der taget Udsnit til botanisk Analyse, og endelig blev der 8. Juni optalt Antal Mælkebøtteplanter paa $\frac{1}{2}$ m² i hver Parcel.

Mælkebøtten blomstrede i samme Udstrækning som i 1943, og Planternes Udviklingstid svarede ogsaa til, hvad der var Tilfældet i Forsøgets første Aar. Minimum af Blomsterkurve optaltes saaledes efter næstsidste Behandlingstid (27. April).

Efter de første Behandlingstider har man størst Virkning over for Mælkebøttens Blomstring og Frøsætning ved Brug af Hedolit O; men naar man nærmer sig den rigtige Anvendelsestid for Kalkkvælstoffet, er dette betydeligt overlegent.

Naar Kalkkvælstofbehandlingen helt igennem staar med det laveste Antal Mælkebøtteplanter pr. m², er det vanskeligt at sige med Sikkerhed, om dette skyldes en større dræbende Evne, end Hedolit O har. Denne har jo kun været prøvet i det sidste Forsøgsaar i Parceller, som i det foregaaende Aar var ubehandlede.

Selv om Eftervirkningen af tidligere Behandling med Kalkkvælstof kun maa paaregnes at være ringe over for Mælkebøttens Blomstring, kan Kvælstofgødsningen i et Aar mere godt have nogen Betydning for, hvor mange nye Mælkebøtteplanter, der kan finde Plads og Mulighed for at spire frem.

Forsøgsresultaterne 1945.

Behandling	Blomsterkurve Antal pr. 20 m ²	For- holds- tal	Antal Mælke- bettepl. pr. m ²	Bot. Anal. pCt. Mælke- batter	Anal. pCt. Klø- ver	Græs- bestand. Frodigh. 0—10	
a Ubehandlet	2332	100	52,8	17,9	7,1	5,0	
b 3000 l 1 pCt. Hedolit O 6/4	628	27	44,0	4,7	0,8	4,6	
c 200 Kalkkv. "	1149	49	37,2	4,1	0,9	6,1	
d 3000 l 1 pCt. Hedolit O 13/4	912	39	38,4	5,7	1,4	4,6	
e 200 Kalkkv. "	998	43	34,0	3,9	2,5	7,1	
f 3000 l 1 pCt. Hedolit O 20/4	702	30	42,8	2,7	1,7	4,3	
g 200 Kalkkv. "	586	25	34,8	1,7	1,7	7,1	
h 3000 l 1 pCt. Hedolit O 27/4	696	30	38,0	1,6	0,8	4,3	
i 200 Kalkkv. "	316	14	15,6	1,1	1,1	6,8	
j 3000 l 1 pCt. Hedolit O 4/5	846	36	34,0	2,2	0,6	3,6	
k 200 Kalkkv. "	958	41	30,4	1,6	1,6	6,2	
l 300 "	6/4	723	31	19,6	1,1	0,6	7,5
m 300 "	4/5	495	21	19,2	1,4	0,9	7,9
n 400 "	6/4	544	23	22,4	2,6	0,4	8,6
o 400 "	4/5	539	23	22,4	1,4	0,7	8,9
r 1000 l 1 pCt. Hedolit O 4/5	1047	45	38,0	3,4	4,1	4,7	
s 2000 " 1 " "	4/5	907	39	34,4	3,4	1,4	3,6
t 3000 " 1/3 " "	4/5	1510	65	34,0	3,8	0,8	4,3
u 3000 " 2/3 " "	4/5	1053	45	36,8	5,7	1,4	3,9

Den botaniske Analyse viser, med samme Forbehold, at Kalkkvælstoffet gennemgaaende har angrebet Mælkebøtten fuldt saa stærkt som Hedolit O, og begge har i dette Aar nedsat Kløverprocenten stærkt, saa at denne efter 3 Aars Forsøg gennemsnitlig er gaaet ned til $\frac{1}{6}$ af, hvad den er i de ubehandlede Parceller. Dette var næppe synligt i Forsøgets første Aar, men er nu meget tydeligt.

Græssets Frodighed er som sædvanlig forøget væsentligt efter Brugen af Kalkkvælstoffet, mens dette selvsagt ikke er Tilfældet, hvor der er brugt Hedolit O; det drejer sig jo om en Kvælstofvirkning.

Resultaterne fra Spørgsmaalene r—u tyder ikke paa, at det er tilraadeligt at gaa ned til mindre Mængder af Hedolit O end 2000 l 1 pCt.-Opløsning pr. ha; men dette Materiale er kun spinkelt og skal ikke udgives for mere, end det er.

Oversigt over 3 Aars Forsøg med Kalkkvælstof imod Mælkebøtte.
Ottegaard 1943—45.

Behandling	Forholdstal for Blomsterk.				Antal pr. m ²		Antal Kurve pr. Plante
	1943	1944	1945	Middel	Planter	Kurve	
a Ubehandlet	100	100	100	100	52,8	116,6	2,2
c 200 Kalkkv. 1-6/4	79	90	49	71	37,2	57,5	1,6
e 200 " 8-13/4	66	79	43	60	34,0	49,9	1,5
g 200 " 15-20/4	43	72	25	43	34,8	29,3	0,8
i 200 " 22-27/4	16	38	14	20	15,6	15,8	1,0
k 200 " 29/4-4/5	25	21	41	30	30,4	47,9	1,6
l 300 " 1-6/4	48	51	31	43	19,6	36,2	1,8
m 300 " 29/4-4/5	25	13	21	21	19,2	27,2	1,4
n 400 " 1-6/4	41	57	23	38	22,4	24,8	1,1
o 400 " 29/4-4/5	20	14	23	20	22,4	27,0	1,2

Det ses af Forholdstallene for Antal Blomsterkurve, at Kalkkvælstoffets ødelæggende Virkning over for Mælkebøttens Blomstring og Frøsætning tiltager med en Udsættelse af Udstrøningstiden indtil et Tidspunkt, som i 1943 og 1945 har været omkring 25. April, men i 1944 en Uge senere, fordi Plante dette Aar kom senere i Vækst.

Man er her naaet ned til $\frac{1}{7}$ — $\frac{1}{8}$ af det Antal Blomsterkurve, som findes i de ubehandlede Parceller.

Det rigtige Tidspunkt for Behandlingen er, naar Blomsterstandene ses som Knopper midt i Bladrosetten. Hedolit O synes at virke fuldt saa kraftigt som Kalkkvælstoffet i det tidlige Foraar, men daarligere hen imod Blomstringstiden.

Antallet af Mælkebøtteplanter viste ved Forsøgets Slutning, efter 3 Aars gentagen Behandling, en Nedgang paa 70 pCt. i Forhold til de ubehandlede Parceller, naar Udstrøning var sket paa det gunstigste Tidspunkt.

Uden Behandling var der gennemsnitlig 2,2 Kurve pr. Plante, mens Antallet efter Behandlingen med Kalkkvælstof var 0,8—1,8 pr. Plante. Mindst Halvdelen af Planterne var smaa, 1 Aar gamle Frøplanter, som ikke var naaet frem til Blomstring i den forholdsvis tætte Græsbestand, derfor er Antallet af Kurve pr. Plante saa lille, sammenlignet med hvad der forekommer paa mere fuldvoksne, fritstaaende Planter (Side 422).

Andre danske Forsøg 1944—45.

Efter at Ottegaard-Forsøget i 1943 havde givet en Antydning af, hvornaar det gunstigste Tidspunkt for Udstrøning af Kalkkvælstof falder, blev der i Foraaret 1944 i de sjællandske Landboforeninger anlagt 7 Forsøg i Græsmarker efter følgende Plan:

- a. Ubehandlet.
- b. 200 kg Kalkkvælstof pr. ha, inden Græssets Vækst begynder.
- c. 200 kg Kalkkvælstof pr. ha, umiddelbart før Mælkebøtens Blomstring.

I disse Forsøg var der 4 Fællesparceller à 25—27 m².

2 af Forsøgene, Nr. 1—2, blev udført i Haslev og Omegns Landboforening og 5, Nr. 3—7, i de sydsjællandske Landbo- og Husmandsforeninger.

I 5 af Forsøgene blev der høstet 2 Slæt, i de øvrige (Nr. 2 og 7) kun 1 Slæt i 1944. Forsøgene Nr. 1, 3, 4 og 5 blev fortsat i 1945, og i dette Aar blev der høstet 2 Slæt i alle Forsøgene.

Forsøgene har været udført hos følgende Landmænd:

- Nr. 1 hos *N. Borup*, Højskolen, Haslev.
 " 2 " *Ulrich Madsen*, Ørslev.
 " 3 " *H. O. Hansen*, Blangslev, Lou.
 " 4 " *Evald Hansen*, Rønnebæk, Næstved.
 " 5 " *Viggo Nielsen*, Vallensved, Fodby.
 " 6 " *Knud Larsen*, Lisbjerggaard, Næstved.
 " 7 " *Laur. Larsen*, Lou Enghave, Lou.

Forsøgenes Resultater følger i omstaaende 2 Tabeller.

Gødningsvirkningen ved Behandlingen med Kalkkvælstof har i begge Aar været den, at efter den tidlige Udstrøning er Græsmerkens Udbytte forøget ganske lidt (2—3 pCt.), mens der har været en tilsvarende Udbyttenedgang efter den senere Udstrøning. Kalkkvælstoffet har virket noget gødende paa Græsset, men det har været en tvivlsom Fordel, idet Kløveren herved er blevet trykket i Væksten. Dette er mest fremtrædende efter den tidlige Udstrøning, fordi Gødningsvirkningen her er

1. Forsøgsaar, 1944.*

Forsøg Nr.	Ubehandlet				200 kg Kalkvælstof, tidlig Udstrening				200 kg Kalkvælstof, senere Udstrening							
	Antal pr. m ²		pCt.		Antal pr. m ²		pCt.		Antal pr. m ²		pCt.					
	Mælkebøtte- planter	Blomsterkurve	Mælkebøtte	Kløver	Udstreningssdato	hkg Grønt pr. ha	Mælkebøtte- planter	Blomsterkurve	Mælkebøtte	Kløver	Udstreningssdato	hkg Grønt pr. ha	Mælkebøtte- planter	Blomsterkurve	Mælkebøtte	Kløver
1	28	25	4	26	8/4	339	23	23	6	18	6/5	361	17	16	3	24
2	253	288	67	8	13/4	199	163	163	64	6	6/5	181	223	202	60	4
3	33	122	14	17	25/3	211	22	66	9	18	12/5	191	14	38	4	14
4	25	175	13	0	25/3	349	19	84	8	0	12/5	338	16	46	3	0
5	22	115	16	39	25/3	298	19	64	12	29	12/5	284	16	27	4	39
6	62	518	51	0	25/3	297	54	365	33	0	12/5	246	37	256	26	0
7	21	86	13	37	25/3	102	18	47	8	20	12/5	100	13	30	5	22
Middel	63	190	25	18	30/3	256	45	116	20	10	10/5	243	48	88	15	15
Forholdstal	100	100	100	100		102	72	61	80	56		97	76	46	60	83

*) Se Beretning om Landboforeningernes Virksomhed for Planteavl paa Sjælland 1944, Side 122 og 142—143.

2. Forsøgsaar, 1945.

Forsøg Nr.	Ubehandlet				200 kg Kalkvælstof, tidlig Udstrening				200 kg Kalkvælstof, senere Udstrening								
	hkg Grent pr. ha	Mælkebøtte- planter	Blomsterkurve	pCt.	hkg Grent pr. ha	Mælkebøtte- planter	Blomsterkurve	pCt.	hkg Grent pr. ha	Mælkebøtte- planter	Blomsterkurve	pCt.	hkg Grent pr. ha	Mælkebøtte- planter	Blomsterkurve	pCt.	
1	231	10	11	35	13	13	5/4	212	6	8	28	7	240	7	6	19	8
3	173	28	90	20	4	22/3	199	32	66	20	1	28/4	174	22	12	6	1
4	262	28	103	15	0	22/3	283	17	63	6	0	28/4	249	13	5	3	0
5	199	17	126	27	28	23/3	194	17	97	16	9	4/5	181	17	31	5	17
Middel	216	21	83	24	11	26/3	222	18	59	18	4	1/5	211	15	14	8	7
Forholdstal	100	100	100	100	100		103	86	71	75	36		98	71	17	33	64

stærkest. Kløverprocenten i den høstede Afgrøde har været saaledes:

	1. Aar	2. Aar
Ubehandlet	18	11
Tidlig Udstrøning	10	4
Senere Udstrøning	15	7

Efter den senere Udstrøning har Hvidkløveren ikke lidt saa stor Skade, fordi Kalkkvælstoffets Gødningsvirkning overfor Græsset her ikke har været af nævneværdig Betydning. Der var i det hele taget mindre Kløver i Afgrøderne i 1945 end i 1944, hvilket maaske skyldes Benyttelsen til Slæt i Stedet for Afgræsning.

Antallet af Mælkebøtteplanter er i næsten alle Tilfælde blevet nedsat ved Behandlingen, idet smaa Planter, som er spiret frem foregaaende Sommer, i mange Tilfælde er blevet dræbt af Kalkkvælstoffet. I de fleste Tilfælde er denne Virkning størst efter den senere Udstrøning, men der findes dog et Par Undtagelser fra denne Regel (Nr. 2 i 1944 og Nr. 1 i 1945). Som Gennemsnit af alle Forsøgene er Antallet af Mælkebøtteplanter nedsat 24—28 pCt. som Følge af Behandlingen i 1944 og 14—29 pCt. i 1945, henholdsvis efter tidlig og senere Udstrøning.

Antallet af Blomsterkurve er nedsat stærkt efter Behandlingerne, navnlig efter den senere Udstrøning. I 1. Aar er Antallet efter tidlig og senere Udstrøning saaledes kun henholdsvis 61 og 46 pCt. af, hvad der findes uden Behandling, og i 2. Aar er de tilsvarende Tal 71 og 17 pCt. Reglen er altsaa her ligesom i Ottegaard-Forsøget, at Virkningen er langt den største efter Udstrøning umiddelbart før Mælkebøttens Blomstring.

Ifølge den botaniske Analyse er Mælkebøttens Part i Udbyttet aftaget stærkt ved den senere Behandling, især i 2. Aar, hvor den kun udgør $\frac{1}{3}$ af, hvad den er uden Behandling.

Som Helhed har Resultaterne af disse Forsøg bekræftet Erfaringerne fra Ottegaard-Forsøget. Men de tyder ikke paa, at man i varige Græsmarker under danske Forhold skal regne med nogen stor Forøgelse af Græsmerkernes Udbytte som Følge af Kvælstoftilførslen.

2. Den praktiske Bekæmpelse.

Ved Bekæmpelse af Mælkebøtten vil det være af stor Betydning at hindre dens Frøspredning fra Vejkanter o. lign. Steder til de nærliggende Marker ved Afhugning senest ved begyndende Blomstring. Bekæmpelse i de dyrkede Afgrøder maa forme sig forskelligt efter Afgrødernes Beskaffenhed.

A. *I varige Græsmarker* bekæmpes Mælkebøtten indirekte ved Tilvejebringelse af de gunstigst mulige Udlægsforhold, ved Brug af stor Udsædsmængde og kraftig Gødskning samt hensigtsmæssig Benyttelse af Marken.

Tidlig Afgræsning om Foraaret og paafølgende Afpudsning af Græsmarken med Slaamaskine, saa snart Mælkebøtten begynder at blomstre, vil modvirke Frøkastningen i høj Grad.

For stærk Brug af Græsmarken kan virke fremmende paa Mælkebøtten, idet Kulturplanterne kan lide under en for tæt og hyppig Afbidning saa vel som under Optrædning af Jorden under fugtige Forhold; herved faar Mælkebøtten gunstige Forhold til sin Udbredelse, og dette bør undgaas.

Blomstring og Frøsætning hemmes ved Brug af Afgrøden til Høslæt efter den tidlige Afgræsning; men dette Middel kan sjældent anvendes i varige Græsmarker, der i Almindelighed kun bør bruges til Afgræsning.

Brug af 200—300 kg Kalkkvælstof pr. ha, udstrøet umiddelbart før Mælkebøtten begynder at blomstre, d. v. s. naar Blomsterstandene ses som Knopper midt i Bladrossetterne, har i Forsøgene (Side 483) vist sig som et brugbart Bekæmpelsesmiddel, der dog bør bruges flere Aar i Træk, naar man vil nedkæmpe Ukrudtsbestanden i en meget uren Græsmark.

Hedolit O kan anvendes tidligt om Foraaret, inden Græssets Vækst begynder (Side 488). Der udsprøjtes 2000—3000 l pr. ha af en 1 pCt.-Opløsning. Jernvitriol, Blaasten, Raphanit o. lign. har i Forsøg haft for ringe Virkning. Petroleum, udsprøjet om Efteraaret, har haft stærk Virkning paa Mælkebøtten, men har skadet Kløver og Græsser meget alvorligt (Side 487).

B. *I Lucernemarker* kan Mælkebøtte ikke bekæmpes med Kalkkvælstof eller andre Kemikalier, da Lucernen derved skades for stærkt. Der har ikke været udført Forsøg i Lucerne-

afgrøder; men her skal anføres en Metode til Bekæmpelse af Mælkebøtte og Enaarigt Rapgræs, som Gaardejer *Jens Frederiksen*, Stenbæksholm pr. Næstved, gentagne Gange har anvendt med godt Resultat.

Naar en Lucernemark er stærkt forurennet af disse to Ukrudtsplanter, bliver der efter 1. Slæt udsaaet Frø af Ager-Hejre, hvorefter Jorden gennemharves ved to Træk af Tip-Top-Harve og tiltromles. Frederiksen anvender saa stor Udsædsmængde som 30—40 kg Hejrefrø pr. ha, men mindre kan sikkert klare det. Ager-Hejren spirer frem i Høst og Efteraar, og næste Sommer fylder den stærkt i Afgrøden paa de Pletter, hvor Lucernen staar lidt tyndt, men faar mindre Betydning, hvor Lucerneafgrøden er tæt og kraftig. Paa Grund af Ager-Hejrens sene Vækst generer den ikke Lucernen ret meget, og Afgrøden skal afhugges 1. Gang inden Hejrens Skridning.

Enaarigt Rapgræs bliver helt ødelagt, og Mælkebøtten svækkes meget stærkt under en saadan Lucerne-Hejre-Afgrøde i Løbet af en Sommer, og næste Sommer, naar Hejren er gaaet bort, er Lucernemarken til Dels rensset for Mælkebøtte. Metoden har endnu ikke været forsøgsmæssigt afprøvet, men synes at virke udmærket i Praksis.

Isaaning af Timothe (1 kg Frø pr. ha) sammen med Lucernens Saaning virker ogsaa noget beskyttende over for Mælkebøttens Invasion i Lucernemarken, da selv en saa svag Iblanding af Græs bidrager til at holde Jorden dækket med Kulturplanter, og Mælkebøtten faar derved vanskeligere Fodfæste.

C. I Græsplæner anvendes en meget tæt Udsæd for at faa en frodig Græsbestand. Findes der kun faa, spredte Mælkebøtteplanter, kan disse dræbes ved om Efteraaret at strø en Teskefuld Kalkkvælstof paa hver enkelt Bladroset (Side 478). Dette er langt mere effektivt end Stikning (Side 479).

Aarlig Udstrøning af 3 kg Kalkkvælstof pr. 100 m², lige inden Mælkebøttens Blomstring begynder, vil i Løbet af faa Aar formindske Mælkebøttebestanden betydeligt (Side 484).

Åslander (3) anbefaler, hvor der er Fare for at faa en nyudlagt Plæne forurennet, at man udlægger Plænen i Højsom-

mertiden (efter forudgaaende Brakning) og udstrør Kalkkvælstof paa den i Udlægs-Efteraaret, da dette vil kunne ødelægge de smaa, fremspirende Mælkebøtteplanter.

D. *Efter Ompløjning* af en stærkt forurenede Græs- eller Lucernemark kan det blive nødvendigt næste Foraar at gennemharve Jorden meget kraftigt for at faa saa mange Mælkebøtterødder som muligt trukket frem paa Jordoverfladen til Udtørring, inden Marken paany bliver tilsaaet. Efter en mere lem-fældig Jordbehandling kan en Del af de nedpløjede Rødder skyde frem i en Afgrøde af Korn e. lign., hvor de ellers ikke hører hjemme.

Til Slut vil jeg takke Det kgl. danske Landhusholdningsselskab for økonomisk Støtte til dette Arbejde i Form af Godtgørelse til Forsøgsværterne. Proprietær *Randbøll Petersen* skylder jeg Tak for, at jeg har faaet stillet Græsareal til Raadighed for det store Forsøg paa Ottegaard. Ligeledes vil jeg gerne takke Tegneren *Kurt Sørensen* for de udførte Tegninger, mærket K. S.

LITTERATURLISTE

1. *Åslander, Alfr.*: Våra viktigaste åkerogräs och metoder för deras utrotande. 1930.
2. *Åslander, Alfr.*: Kalkkväve som medel mot ogräs. Lantmannen. 1938.
3. *Åslander, Alfr.*: Maskrosens utrotning i trädgårdar. Lantmannen. 1940.
4. *Bornemann, F.*: Deutsche Landwirtschaftliche Presse. 56. 1929.
5. *Braun*: Löwenzahn-Bekämpfung. Deutsche Landw. Presse. 65. 1938.
6. *Christensen, C. J.*: Forskellige Gødningsforsøg paa Mosejord. Tidsskr. f. Planteavl. 29. 1923.
7. *Ferdinandsen, C.*: Danske Ukrudtsformationer paa Mineraljord. Tidsskr. f. Planteavl. 25. 1918.
8. *Franck, S.*: Langs Grøftekant og Hegn. I. Dansk Natur. 1937.
9. *Frölich, O. & Haring, F.*: Versuch zur Bekämpfung von Löwenzahn auf Viehweiden. Kühn-Archiv. 43. 1937.
10. *Grunewald, W.*: Deutsche Landwirtschaftliche Presse. 56. 1929.
11. *Hansen, K.*: Løvetand. Landbrugets Ordbog. 1. Udgave, 3. Bind. 1912.
12. *Hasle Nielsen, K.*: Græsmarkssektionen 1919—44. 1944.

13. *von Hofsten, C. G.*: Kan Maskrosen bekämpes på biologisk väg. Lantmannen. 1943.
 14. *Jessen, Knud & Lind, Jens*: Det danske Markukrudts Historie. Det kgl. danske Vidensk. Selsk. Skrifter. Naturv. og math. Afd. 8 Rk. VIII. 1922—23.
 15. *Klapp*: Löwenzahn-Bekämpfung auf Weiden. Deutsche Landw. Presse. 65. 1938.
 16. *Korsmo, E.*: Ugress i Nutidens Jordbruk. Oslo. 1925.
 17. *Korsmo, E.*: Hvorfra kommer Ugresset? Nordisk Jordbrugsforskning. 1937.
 18. *Lindhard, E.*: Plantedækkets Sammensætning i vedvarende Græsmarker, benyttet paa forskellig Maade. Tidsskr. f. Landbr. Planteavl. 15. 1908.
 19. *Loomis, W. E.*: The control of Dandelions in lawns. Journ. of Agric. Research. 56. 1938.
 20. *Mentz, A. & Jessen, K.*: Vilde Planter i Norden. IV. Bind. 1940.
 21. *Paulli, Johan*: Dansk oekonomisk Urtebog. 1761.
 22. *Petersen, H. Ingv.*: Mælkebøtte (*Taraxacum officinale*) i vedvarende Græsmarker. Ugeskrift f. Landmænd. 1942.
 23. *Petersen, H. Ingv.*: Udtørring af Rodukrudt. Ugeskr. f. Landmænd. 1944.
 24. *Petersen, H. Ingv. & Lund, Søren*: Undersøgelser over Spireforhold hos Frø af nogle ondartede danske Ukrudtsplanter. Tidsskr. f. Landøkonomi. 1944.
 25. *Raunkiær, C.*: Kimdannelse uden Befrugtning hos Mælkebøtte (*Taraxacum*). Bot. Tidsskrift. 25. 1903.
 26. *Raunkiær, C.*: Planterigets Livsformer. 1907.
 27. *Sørensen, Th. & Gudjonson, G.*: Eksperimentelle og cytologiske Undersøgelser over Kromosommutanter hos *Taraxacum*. Naturh. Tidende. 8. 1944.
 28. *Weber, A. & Stapel, Chr.*: Bekæmpelse af Haveplanternes Sygdomme. 10. Udg. 1941.
 29. *Wehsarg, O.*: Die Verbreitung und Bekämpfung der Ackerunkräuter in Deutschland I. Arb. der Deutschen Landw.-Gesellschaft. Heft 294. 1918.
 30. *Wehsarg, O.*: Wiesenunkräuter. Arb. des Reichnährstandes. Band 1. 1935.
 31. *Vidme, T.*: Bruk trollmjöl mot lövetann. Norsk Landbruk 1945.
 32. *Wingren, E.*: Undersökning angående grobarheten hos frö av *Taraxacum officinale*. Lantbrukshögskolens Annaler. 4. 1937.
-

Afkomsundersøgelser og Afkomsprøvestationer.

Af Professor *L. Hansen Larsen.*

Tid efter anden fremkommer der Forslag til nye Foranstaltninger eller Ændringer i Kvægavlsarbejdet. Saadanne staar vel sjældent Maal med vore gamle, prøvede resultatrige Hjælpe-midler, men har de blot en ringe Mulighed for at bringe noget godt, bør de dog prøves.

Ud fra dette Synspunkt har vi modtaget Forslaget om Afkomsprøvestationer i Kvægavlen, d. v. s. en Foranstaltning, hvorigennem Afkommet af stærkt benyttede Tyre ydelsesprøves under ens Fodringsintensitet, ens Fodersammensætning, ens Pleje og Behandling, ens Alder og ens Sundhedstilstand.

Er der da Mulighed for, at Afkomsprøvestationerne kan supplere eller erstatte vore hidtidige Afkomsundersøgelser?

For at besvare dette Spørgsmaal maa vi analysere disse to Foranstaltningers Fortrin og Fejl.

Ydelsesafkomsundersøgelsen,

som vi har haft i 45 Aar — omkring 1940 over 450 afkomsundersøgte Tyre aarlig — har efter 12—14 Aars Børnesygdomme været en meget værdifuld Avlsforanstaltning, der paa en relativt billig Maade har omfattet en meget stor Del af vore præmierede Tyre og derved er blevet et ret demokratisk Foretagende, stærkt brugt baade i Udvalgsarbejdet og i Agitationen for rationel Kvægavl.

Men Mangler har den haft, derfor søger man nu noget nyt, og disse Mangler vil jeg pege paa i det følgende.

Først er det iøjnefaldende, at Resultaterne i Reglen fremkom for sent til at begrænse eller fremme Avlsbenyttelsen af den

paagældende Tyr. Tyren var hyppig afgaaet, naar Afkomsundersøgelsen fremkom, hvorfor Undersøgelsens Hovedopgave blev at være vejledende ved Afstammingsbedømmelsen og ved Udvalget af den næste Stamholder. At det har forholdt sig saaledes, forstaar man efter Studiet af Tabel 1 og 2.

Tabel 1. De undersøgte Tyres Gennemsnitsalder ved Offentliggørelse af Afkomsundersøgelsen, regnet efter Kalenderaar for Fødsel og Beretning.

	Beretnings- aar*)	Antal Tyre	Gns. Alder i Aar	Yngste	Ældste
Jylland	1940	256	10,2	7	17
Sjælland	1941	144	8,5	7	15
Fyn	1942	481	10,1	7	23
Røde Stambogstyre	1940	114	8,8	6	13
Jydske Stambogstyre ..	1940	20	8,7	7	11
Jylland	1945	75	12,8	8	18

En af de sidste „normale“ Afkomsundersøgelsesberetninger fra Jylland viser, at gennemsnitlig var de undersøgte Tyres Alder ca. 10 Aar, da Beretningen udkom. Det er en saa høj Alder, at 70 pCt. af Tyrene da var afgaaet, hvorfor Resultaterne kun har ret ringe direkte Betydning. Ganske vist omfatter Beretningen baade sent „afsluttende“ og tidligt „foreløbige“ Undersøgelser, hvoraf de førstnævnte kan siges noget uretfærdigt at forhøje Gennemsnitsalderen, men det er dog ikke meget, thi selv om disse to Kategorier deles, viser det sig dog, at de „foreløbig“ undersøgte Tyre var gennemsnitlig ca. 9¹/₂ Aar ved Beretningens Fremkomst.

Bedre staar det ikke til med de fynske Undersøgelser. Da den store Beretning kom i 1942, havde de undersøgte Tyre en Gennemsnitsalder paa godt 10 Aar. Noget lavere laa Alderen derimod for Tyrene i den sidste større Beretning fra Sjælland, nemlig paa 8¹/₂ Aar, men alligevel saa sene Undersøgelser, at Værdien begrænses stærkt. I alle de tre Beretninger var de yngste Tyre 7 Aar, og de ældste var 15 Aar, undtagelsesvis 23 Aar. Ganske vist har disse ældste Tyre været „afsluttende“

*) Det Aar Beretningen udkom.

undersøgt, men der har dog selvfølgelig været en Hensigt med at offentliggøre deres Undersøgelse.

I disse Special-Beretninger blev imidlertid behandlet et saa bredt Publikum af Tyre, at mange ikke var gode nok til Elitestambogen, og for om muligt at yde Foranstaltningen større Retfærdighed som Middel i Eliteavlen, nøjes jeg med Materialet i Elitestambøgerne, ogsaa Eksempler herfra findes i Tabel 1 og 2. Stambogstyrene i 1940 var noget yngre, nemlig henholdsvis 8,8 og 8,7 Aar i Gennemsnit for røde og sort-brogede; det er en noget gunstigere Alder end i de specielle Beretninger, men dog alligevel for høje Tal for denne sidste værdifulde Klassificering; og ikke mindre end 57 og 55 pCt. af Tyrene er da afgaaet. I den røde Stambog var der dog 3 af 114 Tyre, som kun var ca. 6 Aar ved Afkomsundersøgelens Offentliggørelse, men Opgørelserne var da ogsaa meget smaa, nemlig 6 Døtre-Mødrepar for de 2 Tyre og 11 for den 3. Saa følger der 17 af de 114 Tyre, som kun var ca. 7 Aar gamle, medens de øvrige 94 var fra 8 til 13 Aar. Af fremragende Avlstyre kan nævnes *Guvernør*, 7 Aar og med 24 registrerede og 74 præmierede Sønner; *Maegaard* omtrent 8 Aar og med 40 registrerede Sønner, *Thor* ca. 8 Aar og med 43 registrerede Sønner, *Keld* 7 Aar og med 19 registrerede Sønner o. s. v., da Undersøgelsen fremkom; det er sene Undersøgelser for saa værdifulde Tyre.

Tabel 2. De afkomsundersøgte Tyres Aigang ved Beretningsudgivelse.

	Beretnings- aar	Antal Tyre ialt	Afgaaede Tyre	
			Antal	%
Jylland	1940	256	179	70
Sjælland	1941	144	98	68
Røde Stambogstyre	1940	114	65	57
Jydske Stambogstyre ..	1940	20	11	55

Dette Forhold har været stærkt medvirkende til, at mange spejder efter nye Midler, og Øjnene er standset ved Afkomsprøvestationerne.

Korttidsopgørelser kunde vel nok hjælpe os til lidt tidligere Resultater saavel af Afkomsundersøgelser som Afkomsprøverne.

Men dels er Korttidsopgørelser mere usikre at arbejde med end Aarsregnskaber, dels er Folk saa vænnet til at vurdere Regnskabsaar, at Korttidsopgørelserne aldrig har faaet en Plads af særlig Betydning i Afkomsundersøgelsesarbejdet, og det vil vi erindre os, naar vi nu begynder Arbejdet paa Afkomsprøvestationerne. I denne Forbindelse minder jeg om, at vi i 1931 indførte paa de sjællandske Indberetningsskemaer Opgørelse af Ydelser i de 180 første Malkedage for alle 1. Kalvskvier; derved vilde det blive muligt efter 8—10 Aars Forløb at lave tidligere Afkomsundersøgelser; men i 1940 lod den sjællandske Kvægavlsledelse disse Indberetninger i Korttidsopgørelser bortfalde, uden at Materialet var prøvet i sin Hensigt.

I de hidtidige Afkomsundersøgelser øver Konjunkturer, veksellende Erhvervsforhold, herunder forskellig Høst og Tilgangen af Oliekager, en til Tider stærk Indflydelse, og selv om Konsulenten prøver gennem sit Udvalg af Døtre-Mødrepar at eliminere Skævheden i den Anledning, kan det dog ikke altid gøres. Derfor har vi store Laguner i dette Arbejde, stærkest udtalt under og efter de to Verdenskrige, idet først var det Døtrenes Regnskaber, som blev uanvendelige, og i næste Generation naar de optraadte som Mødre, blev det galt her. Omkring Slutningen af forrige Verdenskrig regnede Jyderne saaledes kun Gennemsnitsfedtprocenten ud for Tyrenes Døtre. Under den sidst afsluttede Krig og Besættelse gik Afkomsundersøgelsesarbejdet praktisk talt helt i Staa.

Tabel 3. Afkomsundersøgelsesernes Udbredelse.

Jylland:	1940 (39)	256	Tyre
"	1941 (40)	277	"
"	1942 (41)	192	"
"	1943 (42)	106	"
"	1944 (43)	70	"
"	1945 (44)	75	"
Sjælland:	1941 (40)	144	"
"	1943 (42)	27	"
"	1945 (44)	0	" (Fællesregister)
Fyn:	1942	481	" (forrige Beretning 1938)
Loll.-Falster:	1941	113	" (første større Beretning)
Stambøgerne:	Siden 1942 stærk Nedgang i Afkomsundersøgelserne.		

De jyske Afkomsundersøgelser gik saaledes ned til ca. $\frac{1}{4}$ fra 277 i 1941 til 75 i 1945, og saa var disse Undersøgelser endda meget lidt værd, da Tyrene' gennemsnitlig var 12,8 Aar, d. v. s., man turde til Slut kun røre ved de gamle Tyre. Paa Sjælland gik Undersøgelserne ned fra 144 i 1941 til 0 i 1945; Fynboerne gav os ingen siden 1942, hvor endda de fleste Opførelser var pr. 1. Oktober 1940 eller tidligere, og i Stamboerne svandt Undersøgelserne stærkt ind fra 1942.

Dertil kommer, at mange andre Forhold giver Usikkerhedsmomenter i Afkomsundersøgelserarbejdet, saasom Kastning, Ufrugtbarhed og andre sundhedsmæssige Forhold, tidligere mere end nu spillede det en Rolle, om en Ko stod i en stor eller lille Besætning, ligesaa den forskellige Udnyttelse af Ydelsesanlæggene, som findes i almindelige Brugsbesætninger kontra Elitebesætninger, eller hvor Ejerens Interesse for Kvæget svinger, eller hvor skiftende Fodermestre udfører Arbejdet med forskellig Dygtighed og Interesse. Alle disse Ting kan Konsulenten selvfølgelig ikke have Rede paa, hvor Arbejdet har et stort Omfang, og dog har Afkomsundersøgelserne givet gode Resultater i alle Perioder med rolige og stabile Kvægbrugsforhold, blot har de mere lokale Forstyrrelser sinket Resultaternes Fremkomst, saa Tyrene blev gamle forinden.

Kan vi da vente, at

Afkomsprøvestationerne

kan give værdifuldere Resultater end Afkomsundersøgelserne? Ja, vistnok, selv om jeg ikke helt afgjort tør besvare dette Spørgsmaal bekræftende, før Foranstaltningen er prøvet. Det er dog øjensynligt eller afgjort, at Afkomsprøverne har følgende Fordele:

1. De kan laves ca. 3 Aar tidligere end gennemsnitlig for de almindelige Afkomsundersøgelser, og 1 Aar tidligere end de tidligste almindelige Undersøgelser, idet Resultaterne af Afkomsprøven kan komme, naar Tyren er ca. $5\frac{1}{2}$ Aar gammel, se Tabel 4.

Tabel 4. De afkomsprøvede Tyres Alder ved Prøvens Resultat.

Tyrens Alder ved Brugen	15	Maaneder
Koens Drægtighed	9	"
Kviens Alder ved Prøvens Begyndelse	30	"
Prøvens Varighed	10	"
Bearbejdelse af Materialet	2	"
Ialt	66	Maaneder = 5½ Aar

2. Sundhedsforhold og Staldpleje bliver ens for Afkomssamlingerne.
3. Fodringsintensiteten bliver ens, hvorved Spørgsmaalet om Ejerinteresser, Fodermesterdygtighed og vekslende Konkjunkturer bortfalder.
4. Fodersammensætningen bliver ganske ens, hvilket kan faa stor Betydning for Avlsarbejdet med Fedtprocenten; ingen vidste nemlig, hvad „der laa“ i de gamle Undersøgelsesresultaters Fedtprocent af Kokoskager, Sukkerroer, godt Hø og fede Køer.
5. Man faar konstateret Afkomssamlingernes indbyrdes Ydeevne, Omsætningsevne, Trivselighed og Dyrenes Størrelse efter Vægt og Maal.

Alle disse Ting gøres saa langt, langt sikrere ved Afkomsprøverne end ved de hidtidige Afkomsundersøgelser, men saa har Afkomsprøverne to Fejl, hvis Rækkevidde vi ikke kender, før vi har arbejdet med dem, nemlig for det første ved vi ikke, hvor effektivt vi kan sammenligne Døtrenes Ydelse med Mødrenes, og hvilken Rolle det spiller under de nye Forhold, og for det andet bliver Afkomsprøverne fra Stationerne langt dyrere end de almindelige Afkomsundersøgelser. Af denne sidste Grund bliver Afkomsprøverne de mest eksklusive, og de kan kun komme til at omfatte de stærkest benyttede Tyre.

For at kunne vurdere de store Udgifter ved Afkomsprøverne maa vi have Holdepunkter for Elitetyrenes Alder og Udskiftning. I dette Øjemed er undersøgt Afgangsalderen for Tyrene i den sjællandske Afdeling af Tyrestambogens 35., 36., 37. og 38. Bind, og det viste sig, at de der optagne Tyre afgik i en

Gennemsnitsalder paa 6,8 Aar, og de fordelte sig saaledes ved Afgangen:

Afgaaet i	3. Aar	..	8 pCt.	Afgaaet i	10. Aar	..	4 pCt.
"	"	4. "	.. 19 "	"	"	11. "	.. 3 "
"	"	5. "	.. 20 "	"	"	12. "	.. 4 "
"	"	6. "	.. 11 "	"	"	13. "	.. 4 "
"	"	7. "	.. 7 "	"	"	14. "	.. 1 "
"	"	8. "	.. 6 "	"	"	15. "	.. 2 "
"	"	9. "	.. 11 "				

D. v. s. før $4\frac{1}{2}$ Aar, da Prøven begynder, afgaar ca. 40 pCt. af Elitetyrene. Efter $4\frac{1}{2}$ Aar 60 pCt.

I Foreningerne for kunstig Sædooverføring findes efter sidste Opgørelse 536 Tyre; naar de kan regnes at naa en Gennemsnitsalder af 6,8 Aar, skal de fornyes med 79 Tyre aarlig, det er Tilgangen, og tilsvarende maa Afgangen være. Af disse 79 Tyre er 60 pCt. i Live, naar Afkomsprøven over dem skal begynde, d. v. s. *der skal aarlig afkomsprøves 47 Tyre*, hvis Prøvernes Hovedformaal er at konstatere, om Tyren skal kasseres til Avl eller fortsat bruges og maaske stærkt, d. v. s. vi skal have mindst 23 Afkomsprøvestationer á 2 Tyresamlinger. De Tyre, der afgaar før $4\frac{1}{2}$ Aars Alderen, maa det derimod overlades til de almindelige Afkomsundersøgelser at analysere, jævnsides med adskillige af de gode Tyre, der endnu bruges til naturlig Bedækning.

Som Priserne ligger i Øjeblikket, bliver Forsøgslaboratoriets Udgifter ved Afkomsprøverne af hver Tyr ca. 2500 Kr. Det er langt mere, end den normale Afkomsundersøgelse koster. Det er vanskeligt at udregne dennes Pris, da Arbejdet med den helt igennem er koblet til andre Foranstaltninger, men mere end 75—100 Kr. pr. Undersøgelse koster den næppe.

Hvad faar Foreningerne da for de 2500 Kr., Afkomsprøven koster?

Det kan besvares gennem følgende Betragtninger: De Tyre, der naar at blive $4\frac{1}{2}$ Aar og kommer til Afkomsprøve, opnaar

en *Gennemsnitsalder paa 8½ Aar*. Resultaterne af Prøven kan foreligge, naar Tyren er 5½ Aar, d. v. s., de 2500 Kr. kan fordeles paa de sidste 3 Aar af Tyrens Levetid; er Undersøgelsen ugunstig, hindres Tyren i at lave Ulykker i disse Aar; er Tyren god, kan den bruges saa meget stærkere i de sidste 3 Aar; er Normen saa blot 1000 Køer pr. Tyr aarlig, er denne Foranstaltning overkommelig, blot den er god, og mange vil vel sige, at vi absolut skal have den presset igennem.

I Overensstemmelse hermed, efter Ønske fra de saakaldte „kunstige Kvægavlsforeninger“, efter at Sagen har været drøftet og vundet Tilslutning i en meget kompetent Forsamling af Kvægavlskonsulenter og Repræsentanter for Forsøgslaboratoriet i September 1944 og efter Vedtagelser i Statens Husdyrbrugsudvalg gik Forsøgslaboratoriet den 1. September 1945 i Gang med Afkomsprøvestationerne 3 Steder á 2 Tyresamlinger, nemlig paa Brattingsborg, Samsø, paa Lægaard Landbrugs-skole ved Holstebro og paa Fjordvang ved Ringkøbing.

Reglerne, der med smaa Afvigelser er fulgt i Starten, bør og vil sikkert ogsaa ufravigeligt blive følgende:

1. Sædvanlig afkomsprøves kun Kvier af 1. Aargang af Tyre, som er brugt til kunstig Sædoverføring.
2. Et Prøvehold skal saavidt muligt være paa 20 1. Kalvskvier; Hold paa under 15 Stk. prøves ikke; for at garantere Mindstetallet udpeges Reserver.
3. Kvierne skal være i Alderen 27—33 Maaneder ved Kælvingen.
4. Kvierne skal kælve i Tiden 1. Oktober til 15. November, og de skal være fra tuberkulose- og kastningsfri Besætninger.
5. Kvierne samles paa Prøvestationen ca. 1. September.
6. Prøven varer ca. 10 Maaneder fra Kælvingen.
7. Fodringsintensiteten gøres ganske ens paa alle Prøvestationer og lægges nogle faa Procent over Normalnormerne.
8. Fodersammensætningen gøres ganske ens paa alle Prøvestationerne, at ikke forskellige Mængder Hø eller Kaal-

roer kontra Sukkerroer eller lavprocentige Oliekager o. lign. skal øve forskellig Indflydelse paa Mælkens Fedtprocent.

9. Kviernes Fodring, Vejning og Ydelseskontrol ledes eller foretages af en af Forsøgslaboratoriet ansat Assistent efter Regler og Planer, som Laboratoriet har udarbejdet, idet Foderet vejes ud til hvert Dyr daglig, og der ydelseskontrolleres 2 Dage ugentlig.
10. Inden 2 Maaneder efter Prøvens Afslutning kan dens Hovedresultater ventes tilstillet Tyrens Ejer og Fælleslandboforeningen i vedkommende Landsdel, medens Offentliggørelsen finder Sted i aarlige Beretninger fra Forsøgslaboratoriet.
11. Eventuelle Udgifter til Kvier, Foder og Pasning er Forsøgslaboratoriet uvedkommende. Ved en Tyrs Indmeldelse til Afkomsprøven garanterer Tyrens Ejer for, at Kravene til disse kan opfyldes.

Bliver Afkomsprøverne almindelige, foreslaas det, at Foreningerne indsætter en Bestemmelse i deres Love om, at Medlemmerne er pligtige til at deltage i Forhold til deres Koantal med Kvier af 1. Aargang af en Tyr til disse Prøver og med Løbninjerne af Kvierne at disponere derefter.

Saaledes planlagt imødeser vi, hvad dette nye Middel kan bringe os.

Fabriksfremstillet Landbrugsbygning.

Et svensk Forsøg.

Af Arkitekt M. A. A. Kai Agertoft.

Den første monteringsfærdige Landbrugsbygning af saakaldet låghustyp er bygget i Lassaröd i Skåne. Den er blevet opført af *Sveriges Forskningskommitté för Lantmannabyggnader* i Samarbejde med *Lantbruksförbundets byggnadsförening* i Løbet af

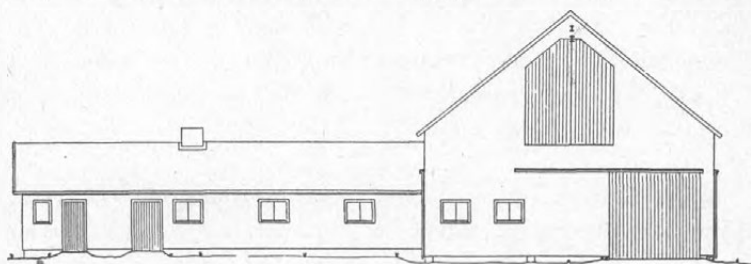

Fig. 1. Facade af Forsøgsgaarden i Lassaröd. Bemærk den lave Staldlænge, som er uden Loftspåds.

Juni Maaned 1945 for at faa en Mulighed for at prøve denne Landbrugsbygningstype i Praksis. Civilingeniør *Nils Holmqvist* har i S. F. L.s 6. Meddelelse*), der udsendtes straks efter Fuldendelsen af Byggeriet, givet en Redegørelse for de Forundersøgelser, der har fundet Sted, og for Bygningens Kalkulation, Konstruktion og Udførelse.

Der er valgt en Størrelse Landbrug paa 12 Malkekøer, 4 bundne Ungdyr og 4 Ungdyr i Box, 3 Kalve samt 3 Heste; det svarer til ca. 20 ha Landbrugsareal; af Sveriges 307 000 Landbrug over 2 ha har de 271 000 under 20 ha, hvorfor Forsøget har den største Interesse for Flertallet af de svenske Landbrug.

*) Meddelande från Statens Forskningskommitté för Lantmannabyggnader Nr. 6: Et försök med ladugård av låghustyp.

I et Landbrug af samme Størrelse, men med højt Høloft over Stalden, der var sammenbygget med en stor Lo, foretoges sammenlignende Arbejdstidsstudier ved Halm- og Høfodringen, dels naar den skete paa sædvanlig Maade fra Loftet og dels fra et Foderlager i Loen 11 m fra Stalddøren.

Der viste sig ingen Tidsforskel at være i Udførelsen af Fodringen efter de to Metoder, i hvert Fald er der ikke for det mindre Landbrug nogen Fordel ved at fodre fra et højt Høloft.

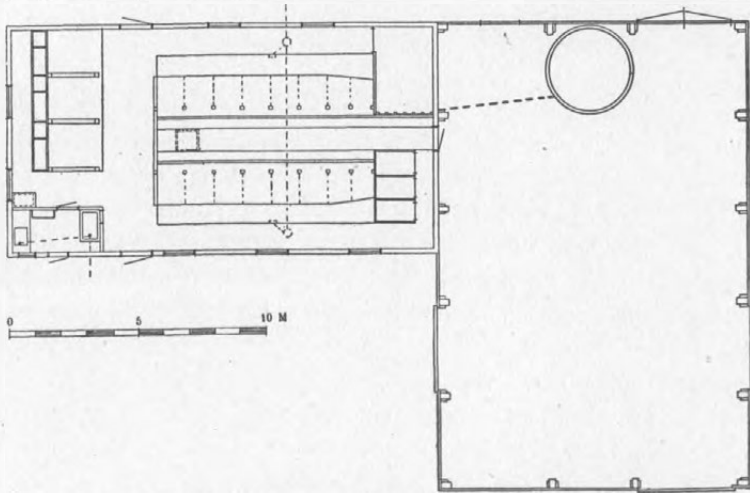

Fig. 2. Plan af Forsøgsgaarden i Lassaröd. Cirklen i Laden markerer Ensilagebeholderen.

Den byggeøkonomiske Sammenligning er udført som en detailleret Overslagsberegning paa Grundlag af Tegningerne til Forsøgsgaarden og Tegninger til et tilsvarende stort Landbrug med højt Høloft. Byggeomkostningerne i de to Tilfælde blev henholdsvis 19 650 Kr. og 25 425 Kr. Ved Efterregning af de endelige Byggeudgifter blev Byggeomkostningerne for den nye Type 19 689 Kr., hvilket overensstemmer meget fint med Overslaget og viser en Besparelse paa mellem 20 og 25 pCt. af den nuværende Byggeudgift for Landbrugsbygninger med højt Høloft.

Foruden de økonomiske Fordele ved den lave Staldbygning

med tilliggende Fodermagasin indebærer Typen ogsaa en øget Mulighed for en bedre Brandsikring af Staldbygningen, da det er lettere og billigere at brandsikre en lodret Vægflade med Døraabninger end en Loftslade med Nedstyrtningslemme.

For Udarbejdelsen af den nye Type opstilledes 4 Hovedprincipper:

1. Arbejdet med Dyrenes Pasning skal være Minimum.
2. Staldbygningen skal være hygiejnisk god.
3. Arbejdet med Bygningens Opførelse skal være Minimum.
4. Alle Maal skal passe i et Modulsystem.

Med Udgang fra Resultaterne af visse Arbejdsstudier, som udføres af S. F. L., udarbejdedes den Planløsning for Stalden, som vises paa omstaaende Tegning. Der er her taget Hensyn til, at Vejen for Uddelingen af Foderet, for Transport af Mælk og Gødning, skal blive saa kort som muligt; der er desuden taget i Betragtning at give Mulighed for, at Principløsningen kan anvendes ogsaa i Tilfælde med flere eller færre Malkekøer end i dette Forslag.

Stalden er opført af monteringsfærdige Vægelementer af Træ med 25 mm Glasuldsmaatte. Isoleringsevnen svarer til, at Staldluften kan holde en Temperatur paa 15° og en Fugtighedsgrad paa 80 pCt. med $\div 5^{\circ}$ Ydertemperatur.

Vægelementets Konstruktion er beregnet saaledes, at Faren for Kondensvandansamling i Glasuldsmaatten er udelukket, og Muligheden for Kondensvand i den øvrige Trækonstruktion vil være saa lille, at der ikke foreligger Fare for Angreb af Raad. Isoleringen af det lave Tagrum er foretaget med et Lag løs Halm, Middelhøjde 0,8 m. For Ventilation af Stalden anvendes en 80×80 cm Ventilationsskakt, og af Hensyn til Varmetabet har Vinduerne Forsatsvinduer.

For at fordele Lyset bedst muligt er Vinduerne forskudt saaledes i Vægelementerne, at et Vindue paa den ene Væg svarer til Vægpille i den modsatte Væg.

Ved Beregningen af Vinduesstørrelsen anvendtes en Beregningsmetode, hvorefter man reducerer Vinduesarealet mod Syd med 1,0, mod Øst og Vest med 0,6 og mod Nord med 0,2,

dette bliver sammenlagt 3,02 m² reduceret Vinduesflade eller 2,3 pCt. af Gulvfladen.

Det har vist sig vanskeligt at skaffe faguddannet Arbejdskraft ud paa Landet til Opførelsen af Bygningerne, og der er derfor arbejdet med at udføre ogsaa Grundstøbningerne af færdig udarbejdede Elementer, Bjælker paa ca. 4 m Længde oplagt paa færdigstøbte Piller. Bjælkerne isoleres indvendig med 7,5 cm tykke Siporexplader*).

Ved forud indhentede Tilbud viste det sig, at fabriksfremstillet Tagværk, Vægelementer og Snedkerarbejde kunde konkurrere i Pris med et paa Byggeplads fremstillet Byggeri, hvorfor der allerede ved dette første Forsøg anvendtes fabriksfremstillede Elementer for Tag og Vægge.

Der maa være store Muligheder for endnu billigere Fremstilling ved rationel Fabriksfremstilling, og Forfatteren peger paa de Muligheder for Fremstilling af Lagervarer af monteringsfærdige Elementer i Tidsperioder, hvor Byggeriet ellers ligger stille.

Foruden disse direkte økonomiske Muligheder rummer en øget Standardisering og Fabriksfremstilling den Mulighed for Fremtiden, at Landbrugeren selv med egen Arbejdskraft kan udføre Byggeriet, og at han kan udføre det paa de Tider, som passer bedst for det øvrige Arbejde paa Gaarden.

S. F. L. fortsætter Undersøgelserne i Samarbejde med Cementvarefabrikkerne om Mulighederne for Fabriksfremstilling af saa mange som mulig af de for det indvendige Udstyr nødvendige Elementer, saaledes at der eventuelt kun blev selve Grovbetonudstøbningen af Gulvet tilbage at udføre paa Byggepladsen.

Den nu opførte, nye Type Landbrugsbygning vil blive Genstand for fremtidige, varmetekniske Maalinger og sikkert ogsaa for andre Forsøg og Studier.

Dette Forsøg og alle S. F. L.s øvrige interessante Undersøgelser og Arbejder maa fængsle og incitere os danske Landøkonomer og Teknikere til Opnaaelse af nøjere Kendskab til Kommissionens Organisation og Arbejdsmetoder.

*) Siporex er en svensk Isoleringsplade af porøs Beton, den svarer nærmest til den danske damphærdede Gasbetonplade.

Præstationsprøver for danske Landbrugsheste.

Spørgsmaalet om Indførelse af Præstationsprøver for Avlsheste staar fremdeles paa Dagsordenen, og det er rimeligt, at det bliver staaende, indtil der er fundet en fornuftig Løsning paa Opgaven.

Man maa ikke se bort fra, at en Ydelseskontrol for Landbrugsheste er et nyttigt Hjælpemiddel for rationel Avl, saavel som ved Omsætning af Heste.

Der har i Tidens Løb været megen Forhandling om en bedre Organisering af dette Forhold, idet de nuværende saakaldte Kraftprøver for 4- og 5-aarige Hingste nærmest er Køreprøver eller Køreopvisninger, som der ikke regnes med hverken i Avl eller i Handel.

Konsulent *Th. Vendelbo Andersen* har nylig fremsat Forslag til Præstationsprøver. Forslaget er godt og klart udformet og ret detailleret, dog paa nogle Omraader noget skematisk.

Der foreslaas Prøver for baade Avlshingste og Avlshopper, og dette er ogsaa rigtigt, men en Afprøvning efter Forslagets Regler af samtlige Avlshingste og Avlshopper synes noget uoverkommeligt, da det vil blive til flere Tusinde Heste hvert Aar, men det er muligt, at der kan prøves en hel Aargang af Hingste hvert Aar.

Det vil antagelig være nødvendigt at faa Reglerne for Prøverne indrettet efter de forskellige Hesteracer, saaledes at Prøverne passer for saavel de svære som de lettere og de mindre Hesteracer i Forhold til hinanden, saaledes at Prøverne kan sammenlignes, taget i Forhold til de enkelte Hestes Størrelse og Vægt.

Hvis Prøverne virkelig skal betyde noget, er det af Betydning, at de udføres under saa ensartede Forhold som muligt, da der er mange Faktorer, som vil indvirke paa Resultaterne. Mange forskellige Mennesker kommer til at medvirke ved saa-

danne Prøver. Hestenes Foderstand og Sundhedstilstand vil være meget forskellig. Hestene kan ikke prøves paa samme Jord, og denne vil forefindes i meget forskellig Tilstand o. m. a.

Men uden at komme ind paa Forslagets Enkeltheder iøvrigt, kan det meget anbefales at gaa i Gang med at undersøge Forslagets Anvendelighed her i Landet, hvilket haabes at være muligt, saaledes at man kan gaa til dets Gennemførelse i Praksis.

J. Albrechtsen.

Litteratur.

A. I. V.-Systemet som Grundlag for Husdyrenes Fodring.

Paa L. T.'s Forlag i Stockholm er en Bog om ovennævnte Emne og forfattet af Professor *A. I. Virtanen*, Finland, udkommen for nylig.

Det er nu en halv Menneskealder, siden *A. I. Virtanens* Ensileringsmetode efter forudgaaende Laboratorieundersøgelser og praktiske Forsøg i Finland blev sluppet ud i Verden. Det skete paa en Maade, vi ikke var vant til, nemlig ved Patenttagning og Salg af Udnyttelsesrettighederne. Dels dette, dels maaske ogsaa det, at andre Metoder fra anden Side søgtes fremmet, medførte en vis Skarphed i Stillingtagen til og Spænding over Afprøvningerne af de forskellige Ensileringsmetoder i de første Aar derefter. Det blev ved *N. J. F.s* Kongres i København i 1935, at større danske Kredse af Jordbrugsforskere første Gang stiftede personligt Bekendtskab med Prof. *A. I. Virtanen*. Og han vandt ved dette Kendskab. Det var en 100 Procents vederhæftig Forsker og dertil indsigtfuld og myreflittig.

Ingen har mere end han fulgt *A. I. V.-Ensileringsmetoden* og dens Stilling i Forhold til andre Konserveringsmetoder siden. Alene derfor har det Interesse at stifte Bekendtskab med, hvad han nu efter saa mange Aars Forløb kan berette om denne Sag.

Det er dette, han gør i denne Bog, der er bleven paa hele

300 Sider. Den omhandler dog ikke Ensilering alene, men, som det ogsaa fremgaar af Titlen, Ensilerings- og da særlig A. I. V.-Ensileringsystemet og dette som Grundlag for hele Planteavlens Tilrettelægning i Marken og Fodringens Tilrettelægning i Stalden.

Her maa man som Dansker huske paa, at de naturlige Forudsætninger for Landbrug i Finland og i Danmark er meget forskellige. Hovedforskellen ligger i, at Finland ikke kan avle store Fodermængder pr. Arealenhed af kulhydratrige Foderroeafgrøder, som vi kan det, medens man der har store, lave, temmeligt fugtige Arealer, bedst egnede til Græsdyrkning. Vi maa avle Roer for at faa den intensiveste og mest økonomiske Planteavl og Fodring, og vi maa købe proteinrige Fodermidler til Supplering. Hos os faar Ensileringen størst Interesse netop i Forbindelse med Konservering af Roetop. I Finland bliver Græs- og Grøntfoder Hovedemnet for Ensilering. Selv Kartoffeltop nævnes før Roetop.

Dette hjemmeavlede Foder avlet frem i en Udstrækning, saa der er nok deraf, taget paa den Tid, hvor Næringsværdien er størst, og konserveret i den Form, der giver mindst Opbevaringstab specielt for Proteinet, d. v. s. netop ved A. I. V.-Ensilering, er det, der slaas stærke Slag for i denne Bog. I Forbindelse dermed ser man helst Oliekagerne derhen, hvor Peberet gror, ikke bare fordi de da ikke behøves, men tillige fordi Oliefrøene ogsaa giver det Stof, der mere end noget andet konkurrerer med Smørproduktion, nemlig Fedtstof til Margarinefremstilling.

Bag Tanken om at fremme Selvforsyningen ligger ogsaa Ønsket om at øge Vintermælkens og Vintersmørrets Vitaminindhold for derved at virke heldigt ind paa Helbredstilstanden saavel for Mennesker som Dyr.

Selve A. I. V.-Metodens Grundprincip og Forhold vedrørende Næringstab, Konserveringsevne for forskellige Næringsstoffer herunder ogsaa Vitaminer samt Foderets Bedømmelse og gode Indflydelse paa Dyrene findes ingen Steder bedre beskrevet end her, og dog er det saaledes, at det kan forstaas uden videnskabelige Forudsætninger.

Bogen indeholder et stort Afsnit af plantefysiologisk Natur vedrørende Bælgplanters særlige Vækstforhold. Man bemærker herunder, at Podning finder Sted i større Udstrækning i Finland end her, idet den anvendes ikke blot for Lucerne, men ogsaa for Kløver. Man har erfaret, at det betyder overordentlig meget, at de allerbedste Stammer af Knoldbakterier er til Stede. Ogsaa Græsmarkens Brug og Gødskning behandles. Det er her af Interesse at bemærke, at A. I. Virtanen helt er paa Linie med det danske Synspunkt, hvad angaar Kvælstofgødning til Kløvergræs.

Man undres noget over den Alvor, hvormed Spørgsmaalet om Kartoffeltoppens Udnyttelse som Foder tages. Det er for hele Finland 60 Millioner F. E. og 10 Millioner kg fordøjeligt Renprotein, man her stræber efter at udnytte saa meget som muligt af ved Ensilering.

Endvidere omtales A. I. V.-Foderet til forskellige Husdyrgrupper og dets Indflydelse paa Husdyrprodukterne. Herfra skal fremholdes den gode Mælke kvalitet, man har faaet fra Besætninger fodrede med A. I. V.-Foder. Men det fastslaas stærkt, at dette kun gælder, naar Talen er om godt Udgangsmateriale, og dette er ensileret saaledes, at Reaktionen virkelig er mellem 3 og 4. Selv Ost af Emmentalertype er man naaet til at kunne fremstille i god Kvalitet af saadan Mælk ved en særlig Metode, der hindrer Smørsyregæringen. Metoden omtales dog ikke i Enkeltheder.

I Bogens praktiske Del, der udgør knap en Trediedel af hele Bogen, bemærker man en Udvikling i Finland, der som her gaar i Retning af at gaa fra primitive til dyrere og bedre Siloer og at gøre stærkere Brug af Teknik og mekanisk Kraft under Ifyldningen. Talrige Siloplaner vises, og ligeledes vises Skitser af Anordninger for lettere Fordeling af A. I. V.-Vædsken gennem Slange og Spreder staaende i Forbindelse med saa højtliggende Beholder, at Vædsken løber til af sig selv. Ved Flyder og Maalestang kan den givne Vædske aflæses udvendig. Det er noget, der er nødvendigt, om Metoden skal holde sig og eventuelt brede sig under de vanskelige Arbejdsforhold, vi er inde i nu, og som vi vel beholder langt ud i Fremtiden.

Under Betonsiloers Beskyttelse mod Syre understreges det, at Bestrygning med Ler er et billigt og effektivt Middel. Det vil vi i Danmark opponere imod. Enten er der Forskel paa finsk og dansk Ler, eller ogsaa er det Spørgsmaal ikke godt undersøgt i Finland.

Selv om finsk-svenske Forhold paa mange Omraader ikke lader sig overføre hertil, er Bogen meget læseværdig, først og fremmest for Konsulenter, Landbrugslærere og de Praktikere, der ønsker at følge med paa det teoretiske Omraade, men ogsaa, og allermest, for de Landmænd herhjemme, der driver praktisk Landbrug under lignende naturlige Forudsætninger, som er almindelige i Finland og Midtsverige. Deraf er der jo en Del.

Niels A. Olesen.

Svinehold og Svinefodring.

Af Forstander *L. Lauridsen*. Udgivet af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab. 7. Udgave. 174 Sider. — Ill. — Indb. Pris Kr. 4,75.

Den Række af Husdyrbøger, der i de senere Aar er blevet udgivet af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab, er med den nylig udkomne 7. Udgave af Forstander *L. Lauridsen's* Bog „Svinehold og Svinefodring“, som Selskabet har overtaget, blevet forøget med en værdifuld Bog om vort populære Husdyr.

Hovedformaalet med de tidligere Udgaver har været, at Bogen skulde tjene som Grundlag for Undervisningen i Svineavl og Svinefodring ved Landbrugsskoler m. v. Med denne Udgave er det fra Forfatterens Side tilstræbt at gøre Fremstillingen af Stoffet saadan, at den endvidere kan tjene som Vejledning for den *praktiske* *Svineholder*. Bogen udkom tidligere paa Forfatterens eget Forlag. Naar Selskabet nu overtager den, er det i Haab om, at „Svinehold og Svinefodring“ derved skal kunne vinde yderligere Udbredelse.

Bogen indledes med et interessant og velskrevet Afsnit om Svinehold og dets Økonomi, og der gøres bl. a. heri udførligt Rede for Svinets Betydning for vor Landbrugseksport. De for-

skellige Svineracer gennemgaas i Afsnittet om Svineavl, og Teksten er her anskueliggjort med gode Billeder af de forskellige Typer.

Svinenes Fodring behandles for saavel Ornernes som Søernes, Smaagrisenes og Slagterisvinenes Vedkommende, Afsnit der ligeledes er forsynet med værdifuldt Billedstof, der gør Stofet mere levende og letter Tilegnelsen.

Endelig behandles Svinets vigtigste Sygdomme, ligesom Indretningen af Svinestalden gennemgaas i Tekst og Billeder.

Alt i alt en Bog som Landmanden har Brug for netop nu, hvor man forhaabentlig staar overfor øgede Produktionsmuligheder inden for Svineholdet, og hvor følgelig praktisk Erfaring og de nyeste Forsøgsresultater bør kendes af enhver Svineholder.

Vildmosearbejdet.

Af Konsulent *M. K. Kristensen*, Professor, Dr. phil. *Knud Jessen*, Professor, Dr. phil. *Aug. Mentz* og Museumsinspektør, cand. mag. *Peter Riismøller*. Udg. af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab. 219 Sider. 522 Illustrationer. Indb. Pris 12,50 Kr.

Efter forrige Verdenskrigs Slutning paabegyndtes det hidtil største Opdyknings- og Landvindingsarbejde her i Landet, nemlig Opdyrkningen af Store Vildmose og siden ogsaa af Lille Vildmose. Den, der ikke har haft Lejlighed til paa nærmere Hold at følge dette Arbejde, vil faa Overraskelse paa Overraskelse, naar han i den lige udkomne Bog „Vildmosearbejdet“ læser om, hvilket Jættearbejde det har været, og hvilke forudsete og uforudsete Hindringer der har maattet ryddes af Vejen.

Bogen indledes med Professor *Knud Jessens* Afsnit om Vildmosens Geologi, hvori paa en anskuelig Maade i Tekst og Billeder gøres Rede for de geologiske Processer fra Mosernes Dannelse omkring Kristi Fødsel.

Interessant og let læseligt er Afsnittet om Vildmosens Historie af Museumsinspektør, cand. mag. *Peter Riismøller*.

Professor, Dr. phil. *Aug. Mentz* naaede faa Maaneder før sin Død at faa skrevet Afsnittet om Store Vildmoses Plantevækst. Heri gives en god Orientering vedrørende Mosens Plantearter og disses Vækstforhold fortrinlig suppleret med Malerinden Frk. *Ingeborg Frederiksens* nydelige Tegninger af de almindeligt forekommende Planter.

Konsulent *M. K. Kristensen* — Jydsk Græsmarkssektions kendte *M. K.* — har skrevet Hovedafsnittet, hvori omtales Forberedelserne til Mosernes Dyrkning, Dyrkningsforanstaltninger, Kulturerne og deres Udnyttelse, Vildmosens Mænd m. m.

M. K. Kristensens Redegørelse for Vildmosearbejdets første Faser er ikke alene en Række praktiske Erfaringer fra et stortilet Opdyrkningseksperiment, men det er tillige en Skildring af de, der lagde Kræfterne deri. Det er et Nutids-Eventyr, der oprulles for Læserne, og alligevel et Eventyr, der kan blive til Virkelighed, blot Viljen, Lysten og en sejt Energi er til Stede.

„Vildmosearbejdet“ fremtræder i et tiltalende Udstyr og er trykt paa godt Papir; Hundreder og atter Hundreder af Billeder fra Arbejdet i Moserne og af de Personer, der gennem Aarene har været tilknyttet Vildmosearbejdet, gør Bogen interessant og letlæselig.

I Kredse med nær Forbindelse med Vildmosen vil den sikkert i lang Tid fremover blive en meget yndet Gavebog, men ogsaa for dem, der har Vildmosen paa større Afstand, er det en Bog, der vil skaffe sin Læser en paa samme Tid interessant og belærende Læsning.

Udkomne Bøger.

Gl. Roskilde Amts Landboforening gennem 75 Aar. 1870—1945. Ved K. M. Andersen. Udgivet af Gl. Roskilde Amts Landboforening. 255 Sider. (Roskilde 1945).

Dansk Tidsskrift-Index. Systematisk Fortegnelse over Indholdet af ca. 260 danske og en Del andre nordiske Tidsskrifter. Udgivet af Statens Bibliotekstilsyn. Tredivte Aargang. 1944. 385 Sider. (Kbhvn. 1945).

19. *Beretning fra Statens Foderstofkontrol.* Ved A. C. Andersen, J. Gredsted Andersen og Harald M. Petersen. 100 Sider. (Kbhvn. 1945).

Stambog over Heste af belgisk Race. Bind XII 1945. Hingste 924—1031. Hopper 5287—6153. Udarbejdet af Landskonsulent Holger Hansen. Udgivet af De samvirkende danske Landboforeningers Udvalg for Stambogsføring for Heste af belgisk Race. 120 + 232 Sider. Ill. (Odense 1945).

2. *Beretning om Dansk Pelsdyravlerforenings Virksomhed 1. Juli 1944—30. Juni 1945.* Udarbejdet af Konsulent Alf Lund. 64 Sider. (Ringsted 1945).

Landbrugets formuemæssige Stilling under Krigen og Krigstidens Forringelse af Landbrugets Produktionsapparat. Udarbejdet af Landboforeningernes Skatteudvalg. Udgivet af De samv. danske Landboforeninger. 19 Sider. (Kbhvn. 1945).

Beretning om Arbejdet i Foreningerne af unge Landmænd paa Lolland. 1. Oktober 1944—30. September 1945. Af Konsulent Sv. E. Sørensen. 15 Sider. (Maribo 1945).

215. *Beretning fra Forsøgslaboratoriet. Om organiske Oxy-syrsers Virkning paa Resorptionen af Kalcium og Fosfat i Tarmen.* Af Holger Møllgaard. — *Om kvantitativ Bestemmelse af Proteinstoffer, Polypeptider og Aminosyrer i vore Fodermidler.* Af Grete Thorbek. Udgivet af Statens Husdyrbrugsudvalg. 92 Sider. (Kbhvn. 1945).

Stambog over Heste af norsk Vestlandsrace. Bind III. Ved J. Albrechtsen, Konsulent og Stambogsfører. Udgivet af De samv. danske Husmandsforeningers Udvalg for Stambogsføring for Heste af norsk Vestlandsrace. 38 + 156 Sider. Ill. (Aarhus 1945).

Sønderjyllands Kredittforening gennem 25 Aar, 1920—1945. 396 Sider. (Haderslev 1945).

Beretning fra Bestyrelsen for Tuborgfondet med Regnskab for Aaret 1944. 23 Sider. (Kbhvn. 1945).

Forsøg med stigende Salpetermængder, Kvælstoigødskningens Økonomi. Ved Karsten Iversen og K. Dorph-Petersen. 44 Sider. — *Dyrkningsforsøg med Rabarbersorter 1933—1943.* Ved Edv. Christiansen og Aksel Henriksen. 17 Sider. — *Stammeforsøg med Rødbeder 1941—1943.* Ved Hakon Sørensen. 11 Sider. — *Stammeforsøg med Vintergulerødder til Spisebrug, 1941—1943.* Ved Hakon Sørensen. 17 Sider. — *Forsøg med Stammer af tidlig og halv-sildig Rødkløver, 1938—1943.* Ved Josef Hansen. 24 Sider. — *Stammeforsøg med Kepaløg, 1940—1943.* Ved Hakon Sørensen. 9 Sider. — *Beskrivelse af Kartoffelsorter, dyrket i Danmark.* Ved Hans R. Hansen og M. Nissen. 104 Sider. — *Ensileringsforsøg med Sødlupin, Kløvergræs og Roetop.* Ved R. K. Kristensen og C. J. Tind-Christensen. 53 Sider. 380.—387. Beretning fra Statens Forsøgs-virksomhed i Plantekultur. (G. B. N. F., København).

Berättelse över svenska smörprovningarnas verksamhet under år 1944. Avgiven av dess styrelse. Meddelande från Kungl. Lantbruksstyrelsen N:r 333. (Malmö 1945).

Mindre Meddelelser.

Denne Gang gælder det Frankrig!

Ja, det er jo ofte, der i de sidste Aar er blevet lagt Beslag paa Folks Evne og Lyst til at give, det ved jeg godt, men naar jeg alligevel appellerer til Medfølelsen og Godgøreheden, saa gør jeg det ud fra den Overbevisning, at alt, hvad vi Danske har ydet, staar i et meget beskedent Forhold til den naadige

Skæbne, der i disse prøvende og tunge Aar er blevet os beskaaret, og det maa da være vores Pligt og vores Lyst, hvor det er os muligt, at bøde lidt paa alle de grufulde Ulykker, der er kommet over de fleste af Europas Lande!

Det har altid forekommet mig, og jeg er sikker paa, at saaledes er det for overordentlig mange Danske, at der over selve Navnet: Frankrig er en Lyd som en Fanfare, der ikke kan sammenlignes med andre Landes Navne. Frankrig, det rige Land, som Naturen paa saa mange Maader har været saa gavmild imod, Frankrig med sin stolte Historie, med sine store Traditioner, er nu et Land i Nød, der kalder paa Folks Deltagelse og Medlidenhed!

Børnene i de store Byer og maaske allermest i Landets Hovedstad, Byernes By, Paris, er blege og tynde paa Grund af langvarig Underernæring, og de fattige Gamle kryber frysende sammen om de kolde Kakkelovne. Vi Danske baade kan og bør hjælpe paa disse alvorlige Forhold, der hersker i det store, smukke Land, med hvilket vi har levet i aarhundredgammelt Venskab, og derfor er „Frankrigshjælpen“ traadt sammen for at formidle en Trang til at støtte Landet, en Trang, der givet maa være til Stede i store Kredse af vort Folk.

Opgaven, man har stillet sig, er at bespise 12 000 af Paris's sultende Børn med et Maaltid nærende, varm Mad daglig gennem alle Vintermaanederne. Man regner med, at der i Paris er i alt ca. 500 000 Børn, og af disse er mindst 100 000 stærkt underernærede. Man vil altsaa se, at hvis vores Hjælpeaktion — ogsaa takket være Deres Bidrag til Sagens Løsning — lykkes, saa er 12 pCt. af de nødstedte, uskyldige smaa Væsenere reddede gennem Vinteren. Desuden haaber man at kunne naa saa vidt, at man kan kaste et Solstrejf over mange gamle Pariseres fattige og graa Tilværelse!

For at fremskaffe de fornødne Midler, er der planlagt en Indsamlingsdag, „Paris i København“, d. 9de November, og det er vort Haab, at det maa lykkes paa denne Dag, paa hvilken mange forskellige Festligheder og Arrangementer vil finde Sted, at samle et stort Beløb ind. Senere vil formentlig flere af de større Provinsbyer ordne deres særlige Indsamlingsdage, men

Landboerne faar jo kun i mindre Grad Lejlighed til at deltage i alt dette. Opgaven bør imidlertid løses af hele Befolkningen i Fællesskab, og Bidrag kan indsendes pr. Postanvisning eller paa Gironumrene 2406 og 3602 under Adressen: „Frankrigshjælpen“, Amaliegade 18, København K.

Lad da saa os Landmænd vise, at vi lige saa vel som Byboerne forstaar Sagens Betydning, saaledes at vi vil være med til at støtte i saa stor Udstrækning, som det er os muligt.

August Bech.

Maskinkursus for Landmænd paa Teknologisk Institut.

Paa Grund af den store Tilslutning, som disse Kursus har haft særlig i de senere Aar, vil der i 1946 blive afholdt to Maskinkursus for Landmænd og et Motor- og Traktorkursus.

I. Maskinkursus fra 28. Jan.—9. Februar.

II. Maskinkursus fra 11.—23. Februar.

Hensigten med disse Kursus er at give Landmænd Vejledning i Indstilling, Betjening og Opbevaring af alle de Maskiner, der almindeligvis anvendes i Landbruget.

III. Motor- og Traktorkursus fra 25. Februar—9. Marts.

Ved dette Kursus gives der Landmænd, der særlig beskæftiger sig med Kraftmaskiner, en grundigere Undervisning vedrørende Forbrændings- og Elektromotorer, Traktorer, Traktorbindere og Tærskværker.

Betalingen for hvert Kursus er 60 Kr., men ubemidlede Landmænd kan forvente nogen Støtte til Ophold og Rejse, hvis de inden 15. December indsender Ansøgning derom til *den stedlige Landboforening*. Udvalget raader endvidere over enkelte hele og halve Fripladser, der gives til særlig dygtige og trængende Elever. Da en Del Elever kan faa gratis Logi paa Institutets Sovesal, naar Ansøgning herom indsendes i Tide, vil Udgifterne være overkommelige, selv for den mindst bemidlede.

Alle nærmere Oplysninger med Program, Indmeldesskema og Skema til Ansøgning om Understøttelse faas ved Henvendelse til Teknologisk Institut, Hagemannsgade 2, København V.

Landbrugets Prisforhold i September Maaned 1945.

(Ved Det landøkonomiske Driftsbureau).

Tabel 1. Priser i Kr. pr. 100 kg.

	1944			1945		
	Hele Aaret	Januar -Sept.	Sept. Md.	Januar -Sept.	Aug. Md.	Sept. Md.
Landbrugsprodukter:						
Sødmælk (ab Mejeri) ¹⁾	28,03	27,72	27,95	27,68	26,35	27,95
Smør, Notering	389	389	389	389	389	389
do. do. + Tillæg	445	445	445	445	445	445
Ost, 20 pCt.	199	199	199	199	199	199
Æg	241	232	264	224	234	240
Slakterisvin, (sl. V.)	272	272	272	272	272	272
do. do. 80½ kg og derover	288	288	288	281	272	272
Slagtekøer, Kbh., 1. Kl. (lev. V.)	130	130	130	130	130	130
Stude og Kvier, Esbjerg, 1. Kl. (lev. V.)	129	129	129	129	129	129
Smaagrise, Køge, Kr. pr. Stk. .	44	44	55	55	64	61
Kælvekøer, Odense, 1. Kl., Kr. pr. Stk. ²⁾	771	778	725	766	750	719
Unge Heste, Kr. pr. Stk.	2760	2826	2767	2650	2533	2375
Hvede	29,37	29,41	29,25	29,25	29,25	29,25
Rug	30,37	30,41	30,25	30,25	30,25	30,25
Byg, 2/r.	26,25	26,25	26,25	26,25	26,25	26,25
Havre	26,25	26,25	26,25	26,25	26,25	26,25
Hø	22,92	23,02	19,75	27,04	20,50	22,00
Kartofler, Sælgers St., Sjælland	17,89	16,34	20,00	18,74		14,00
Kunstgødning:						
Kalksalpeter	26,15	25,03	25,50	25,17	25,55	25,55
Sv. Ammoniak	24,85	24,73	25,20	24,97	25,35	25,35
40 pCt. Kaligødning	19,11	19,11	18,60	19,91	20,00	20,00

¹⁾ Inkl. Tillæg.

²⁾ Bestaaet Tuberkulinprøven.

Korn = Maksimalpriser.

Tabel 2. Prisindeks. (Femaaret 1909/14 = 100).

	1944			1945		
	Hele Aaret	Januar - Sept.	Sept. Md.	Januar - Sept.	Aug. Md.	Sept. Md.
Landbrugsprodukter:						
Sødmælk	267	264	266	264	251	266
Smør, Notering	186	186	186	186	186	186
do. do. + Tillæg	213	213	213	213	213	213
Ost	349	349	349	349	349	349
Æg	204	197	224	190	198	203
Slagterisvin	294	294	295	287	280	280
Slagtekøer (København)	224	224	224	224	224	224
Stude og Kvier (Esbjerg)	211	211	211	211	211	211
Unge Heste (Odense)	374	383	375	360	344	322
Hvede	213	213	212	212	212	212
Rug	255	255	253	254	254	254
Byg, 2/r.	204	204	204	204	204	204
Havre	218	218	218	218	218	218
Hø	334	335	287	394	298	320
Kartofler. Sælgers St., Sjælland	477	436	533	500		373
Kunstgødning:						
Kalksalpeter	130	130	132	130	132	132
40 pCt. Kaligødning	160	160	156	167	168	168
Vejede Prisindeks for:						
Mejeriprodukter	224	224	224	223	222	224
Husdyrprodukter, ialt	243	242	246	239	237	239
Korn	217	217	216	216	216	216
Planteprodukter ialt	249	245	255	253	255	237
<i>Landbrugsprodukter, ialt</i>	244	243	246	240	239	239
Kunstgødning	159	159	158	156	156	156
Markfrø	289	289	289	320	320	320

Vejrforholdene i Landbrugsaaet 1944—45. (Fra 1. Oktober 1944 til 30. September 1945).

Af Afdelingschef *H. Hansen.*

Oktober 1944 havde hyppigst Vinde omkring Øst og Syd. De 5 første Dage i Maaneden var Temperaturen noget under Normalen, i Resten af Maaneden næsten hver Dag over denne; særlig mildt Vejr havde Dagene fra den 11.—14., den 16.—18. og den 24.—26. med Døgnmidler af Temperaturen, der gennemsnitlig var $2\frac{1}{2}^{\circ}$ — 4° højere end normalt. Nattefrost forekom et Par Gange i Maanedens første Tidøgn paa nogle faa Indlandsstationer i Jylland og en enkelt Station paa Sjælland; men den laveste Temperatur naaede dog kun paa et Par Stationer ned mellem $\div 1^{\circ}$ og $\div 1\frac{1}{2}^{\circ}$; paa de frostfrie Stationer i Indlandet naaede den laveste Temperatur gennemgaaende ned mellem ca. $\frac{1}{2}^{\circ}$ og 3° . Hele Maanedens Middeltemperatur blev for Landet som Helhed $9,2^{\circ}$, normalt $8,1^{\circ}$.

Nedbøren var under Normalen de fleste Steder, især i det østlige Jylland og paa Øerne, hvor den gennemgaaende kun beløb sig til ca. 35—50 mm. I Sammenligning med Normalen fik i Jylland Thisted, Ringkøbing og Ribe Amter ca. 15—20 pCt. og de øvrige Amter og Sønderjylland ca. 25—35 pCt. for lidt; paa Øerne fik Sorø Amt gennemsnitlig 4 pCt., de øvrige Amter og Langeland ca. 20—35 pCt. og Samsø gennemsnitlig 43 pCt. for lidt; for Landet som Helhed faldt der gennemsnitlig 49 mm, normalt 66 mm. Nedbørsdagens Antal var gennemsnitlig 15, hvilket er normalt; Regnvejrsgdagene var fordelt over hele Maanedens; men de daglige Regnmængder var som oftest ret moderate.

Solskinstimernes Antal varierede de forskellige Steder mellem ca. 45 og 85; det blev gennemgaaende mellem ca. 20 og 45 pCt. mindre end normalt.

November 1944 var usædvanlig regnfuld; Nedbørsdagens Antal var gennemsnitlig 25, normalt 14, og Nedbørsmængden usædvanlig stor. Størstedelen af Jylland, store Omraader paa Fyn og Sjælland samt Bornholm fik over 100 mm og enkelte mindre Omraader endog noget over 150 mm; for Landet som Helhed faldt der gennemsnitlig 106 mm, normalt 53 mm. I Sammenligning med Normalen fik iøvrigt paa Øerne Københavns og Frederiksborg Amter og Samsø 70—85 pCt., Odense Amt 94 pCt., Holbæk, Sorø og Svendborg Amter 125—135 pCt., Bornholm 149 pCt. og Langeland 176 pCt. for meget; i Jylland fik Hjørring Amt gennemsnitlig 122 pCt., Aalborg og Randers Amter og Sønderjylland ca. 105 pCt., Viborg og Thisted Amter ca. 90—95 pCt. og Aarhus, Vejle, Ribe og Ringkøbing Amter ca. 65—75 pCt. for meget.

Temperaturen var i Maanedens første Halvdel som oftest noget under Normalen, naar undtages Dagene fra den 4.—6., der gennemsnitlig blev 2° — 5° mildere end normalt; i Maanedens sidste Halvdel var Vejret i Reglen mildt. Hele Maanedens Middeltemperatur blev de fleste Steder mellem $\frac{1}{4}^{\circ}$ og $\frac{3}{4}^{\circ}$ højere end normalt. Nattefrost forekom de fleste Steder i Indlandet i Jylland i 5—11 Nætter og paa Fyn og Sjælland i 3—6 Nætter, medens nogle Kyststationer og Stationerne paa de sydlige Øer kun havde Frost i 1—2 Nætter eller var helt frostfrie. Frosten havde størst Udbredelse Nætterne til den 10., 11. og 28.; de laveste Temperaturer naaede paa Indlandsstationerne i Jylland gennemgaaende ned mellem ca. $\div 1\frac{1}{2}^{\circ}$ og $\div 5^{\circ}$ og paa Øerne ned mellem $\div 1^{\circ}$ og $\div 3^{\circ}$.

Solskinstimernes Antal varierede de forskellige Steder mellem 35 og 70; det blev paa Lolland-Falster og i Nordøstsjælland ca. 5 pCt. mindre og i Sydøstsjælland og i Jylland ca. 20—30 pCt. større end normalt.

Vinden blæste hyppigst fra Horisontens sydlige Halvdel; i Maanedens to første Tidøgn herskede der adskillige Gange haard Blæst eller Storm over store Strækninger af Landet.

December 1944 havde hyppigst Vinde fra Horisontens sydlige Halvdel, som oftest med Temperatur noget over Nor-

malen; særlig milde, ca. 3° — 5° mildere end normalt, blev kun den 1. og 2.; særlig kolde, ca. 3° — $4\frac{1}{2}^{\circ}$ for kolde, var den 15. og 16. Hele Maanedens Middeltemperatur blev for Landet som Helhed ca. $\frac{1}{2}^{\circ}$ højere end normalt. Frost med stor Udbredelse over Landet forekom i Tiden fra den 13.—17. og den 23.—31.; den forekom i Reglen som Nattefrost; dog herskede der den 15. de fleste Steder Frost i hele Døgnet; de laveste Temperaturer naaede de fleste Steder i Indlandet ned mellem $\div 4^{\circ}$ og $\div 8^{\circ}$.

Vejret var ret ustadigt med Regn over store Strækninger af Landet paa mange Dage i Maaneden, navnlig i dennes to første Tidøgn, og Regnen var paa adskillige Dage blandet med Sne; Nedbørsdagens Antal beløb sig gennemsnitlig til 17, normalt 15. Nedbørsmængden var gennemgaaende rigelig i det nordlige og vestlige Jylland og noget under det normale i det sydøstlige Jylland og paa Øerne. Landet som Helhed fik gennemsnitlig 55 mm, normalt 58 mm. I Sammenligning med Normalen fik iøvrigt i Jylland Hjørring, Thisted, Ringkøbing og Ribe Amter ca. 10—20 pCt. og Aalborg Amt og Sønderjylland 1—2 pCt. for meget, medens de øvrige Amter fik ca. 5 pCt. for lidt; paa Øerne fik Københavns og Frederiksborg Amter 30—35 pCt., Maribo, Præstø og Odense Amter ca. 20 pCt. og de øvrige Amter ca. 10—15 pCt. for lidt.

Solskinstimernes Antal varierede de forskellige Steder mellem 20 og 46; det blev i det nordlige Jylland ca. 15—25 pCt. mindre end normalt, medens det paa Lolland-Falster blev ca. 10 pCt. og i de øvrige Dele af Landet ca. 20—40 pCt. større end normalt.

Januar 1945 havde hyppigst Temperatur under Normalen og ustadigt Vejr; Frost forekom i næsten hvert Døgn, og i Maanedens sidste Tidøgn herskede der de fleste Steder uafbrudt Frost; særlig koldt var Tidsrummet fra den 23.—30., der fik en Middeltemperatur ca. 5° lavere end normalt; de laveste Temperaturer, der især forekom den 24., den 30. og 31., naaede i Indlandet i Jylland og paa Fyn gennemgaaende ned mellem ca. $\div 13^{\circ}$ og $\div 20^{\circ}$ og paa Sjælland, Lolland-Falster og Born-

holm ned mellem ca. $\div 9^\circ$ og $\div 13^\circ$. Hele Maanedens Middeltemperatur blev de fleste Steder mellem $\frac{3}{4}^\circ$ og $1\frac{3}{4}^\circ$ lavere end normalt.

Vejret var ret ustadigt med Nedbør paa mange Dage, fordelt over hele Maaneden, og Nedbøren faldt hyppigst som Sne eller Slud; Nedbørsdagens Antal var gennemsnitlig 18, normalt 14. Nedbørsmængden var ret ulige fordelt, men var iøvrigt stor de fleste Steder, navnlig i Jylland, hvor der næsten overalt faldt mellem 75 og 100 mm og over adskillige Omraader endog noget over 100 mm. I Sammenligning med Normalen fik i Jylland Sønderjylland gennemsnitlig 25 pCt., Ribe og Hjørring Amter ca. 60 pCt., Ringkøbing, Thisted og Aalborg Amter ca. 85—100 pCt. og de øvrige Amter ca. 110—120 pCt. for meget; paa Øerne fik Langeland gennemsnitlig 17 pCt. og Maribo Amt 5 pCt. for lidt, medens Bornholm fik 61 pCt., Frederiksborg Amt og Samsø ca. 50—55 pCt., Sorø og Odense Amter ca. 40 pCt. og de øvrige Amter ca. 15—30 pCt. for meget; Landet som Helhed fik 64 mm, normalt 44 mm.

Solskinstimernes Antal var de fleste Steder mellem 30 og 60; det blev paa Sjælland ca. 20—35 pCt. og i Sydjylland og Sønderjylland 5—15 pCt. større end normalt, medens det paa Lolland og Fyn blev ca. 10 pCt. og i det nordlige Jylland ca. 15—20 pCt. mindre end normalt.

Vinden skiftede flere Gange mellem vestlige og østlige Retninger, og stærke Vinde herskede jævnlige i Maanedens sidste Halvdel over store Strækninger af Landet.

Februar 1945 havde hyppigst Vinde fra Horisontens vestlige Halvdel med *mildt og ustadigt Vejr*. Temperaturen var i Maanedens Løb over det normale, undtagen paa nogle faa Dage, og Afvigelserne fra Normalen var ofte ret betydelige; den 26.—28. blev endog 5° — 6° mildere end normalt og havde Maksimumstemperaturer, der de fleste Steder naaede op mellem 8° og 12° . Maanedens Middeltemperaturer blev for Landet som Helhed $2,0^\circ$, normalt $\div 0,1^\circ$. Frost med større Udbredelse forekom væsentligt kun i Tiden fra den 1.—4., den 11.—14. og den 16.—20. og optraadte i Reglen kun som Nattefrost; de

laveste Temperaturer, der især aflæstes den 1., 4. eller 12., naaede i Indlandet de fleste Steder i Jylland ned mellem ca. $\div 6^\circ$ og $\div 11^\circ$ og paa Øerne ned mellem ca. $\div 3\frac{1}{2}^\circ$ og $\div 5\frac{1}{2}^\circ$.

Vejret var ustadigt med Nedbør — Regn eller Regn blandet med Sne — paa mange Dage, især i Tiden fra den 1.—14., den 19.—20. og den 23.—26. Nedbørsmængden var noget ulige fordelt, men var iøvrigt gennemgaaende stor, navnlig i det sydlige Jylland og i Sønderjylland, hvor der de fleste Steder faldt mellem 75 og 100 mm. I Sammenligning med Normalen fik i Jylland Ribe og Vejle Amter og Sønderjylland ca. 100—125 pCt. og de øvrige Amter ca. 80—95 pCt. for meget; paa Øerne fik Langeland gennemsnitlig 141 pCt., Præstø Amt 110 pCt. og de øvrige Amter, Samsø og Bornholm ca. 65—95 pCt. for meget; for Landet som Helhed faldt der gennemsnitlig 67 mm, normalt 34 mm.

Taage med stor Udbredelse forekom ofte, især i første Halvdel af Maanedens. Solskinstimernes Antal varierede de forskellige Steder mellem 30 og 50; det blev gennemgaaende ca. 30—45 pCt. mindre end normalt.

Marts 1945 havde overvejende sydvestlige, vestlige og nordvestlige Vinde med *mildt Vejr*. Naar undtages Dagene fra den 5.—8., der fik lidt under normal Temperatur, var Vejret mildt i hele Maanedens, især i dennes to sidste Tidøgn; Dagene fra den 24.—26. blev endog ca. 6° — 7° varmere end normalt og havde Maksimumtemperaturer, der de fleste Steder i Indlandet naaede op mellem 15° og 19° ; *Maanedens Middeltemperatur* blev derfor *meget høj, for Landet som Helhed $4,9^\circ$, normalt $1,6^\circ$* . Nattefrost forekom forholdsvis sjældent, paa de mest udsatte Stationer i Jylland og paa Bornholm kun i ca. 10—12 Nætter og paa Øerne i ca. 5—9 Nætter; den havde ret stor Udbredelse over Landet i Tiden fra den 3.—9.; de laveste Temperaturer naaede i Indlandet gennemgaaende kun ned mellem ca. $\div 2\frac{1}{2}^\circ$ og $\div 5\frac{1}{2}^\circ$.

Nedbøren var lille overalt. I Sammenligning med Normalen fik i Jylland Hjørring, Thisted, Aalborg og Randers Amter

ca. 50—65 pCt. og de øvrige Amter og Sønderjylland ca. 35—45 pCt. for lidt; paa Øerne fik Bornholm gennemsnitlig 28 pCt., Sorø Amt 47 pCt. og de øvrige Amter, Langeland og Samsø ca. 50—70 pCt. for lidt; Landet som Helhed fik kun 20 mm, normalt 41 mm. Nedbørsdagens Antal var gennemsnitlig 10, normalt 13; men adskillige Stationer havde kun 3—6 Dage med maalelig Nedbør.

Solskinstimernes Antal varierede de forskellige Steder mellem ca. 125 og 155; det blev de fleste Steder ca. 5—15 pCt. større end normalt.

April 1945 havde Vinde overvejende fra Sydvest, Vest og Nordvest og mildt Vejr. Temperaturen var næsten hver Dag over Normalen, og kun paa nogle faa Dage var den under denne; særlig kolde, ca. 3° — $3\frac{1}{2}^{\circ}$ for kolde, var dog de to sidste Dage i Maaneden; særlig mildt Vejr herskede den 1.—2., den 9.—11. og den 16.—20. med Døgnmidler af Temperaturen, der gennemsnitlig var ca. 3° — 5° højere end Normalen; hele Maanedens Middeltemperatur blev for Landet som Helhed $7,2^{\circ}$, normalt $5,5^{\circ}$. Nattefrost forekom i Indlandet i Jylland især den 6.—7., den 12.—15. og den 29.—30. og i Indlandet paa de større Øer især i Tiden fra den 12.—16.; Kystegnene og de mindre Øer var gennemgaaende frostfrie; de laveste Temperaturer naaede i Indlandet gennemgaaende ned mellem $\div 1\frac{1}{2}^{\circ}$ og $\div 5^{\circ}$ i Jylland og ned mellem $\div 1\frac{1}{2}^{\circ}$ og $\div 2^{\circ}$ paa de større Øer.

Nedbøren var noget ulige fordelt, men var gennemgaaende noget større end normalt, undtagen i det vestlige Jylland og i Nordøstsjælland. I Sammenligning med Normalen fik i Jylland Ringkøbing Amt 10 pCt. og Thisted Amt 39 pCt. for lidt, medens Hjørring, Aalborg, Viborg og Ribe Amter fik 5—10 pCt. og de øvrige Amter og Sønderjylland 30—40 pCt. for meget; paa Øerne fik Københavns og Frederiksborg Amter 5—15 pCt. for lidt, medens de fynske Amter, Langeland og Samsø fik ca. 40—50 pCt. og de øvrige Amter ca. 15—30 pCt. for meget; Landet som Helhed fik 49 mm, normalt 40 mm. Regnen faldt væsentligt den 1.—4. og i sidste Tidøgn; i det mellem-liggende Tidsrum var Nedbøren de fleste Steder ringe.

Solskinstimernes Antal varierede de forskellige Steder mellem 155 og 195; paa Sjælland og Lolland-Falster var det gennemgaaende i Nærheden af det normale; paa Fyn og i Sydjylland blev det ca. 5—10 pCt. større end Normalen og i det nordlige Jylland ca. 5—10 pCt. mindre end denne.

M a j 1945. I Begyndelsen af Maanedens, fra den 1.—6., var Vejret koldt, af og til med Nattefrost, særlig i Jylland; herefter fulgte et Tidsrum, fra den 7.—22., i hvilket Temperaturen var over Normalen; fra den 23.—27. var Vejret atter køligt, medens Dagene i Slutningen af Maanedens havde Temperatur over Normalen; særlig varme var Dagene fra den 11.—13., den 17. og den 29. med Døgnmidler af Temperaturen, der gennemgaaende var ca. 4° — $8\frac{1}{2}^{\circ}$ højere end normalt, og Maksimumstemperaturer, der mange Steder naaede op over 20° ; særlig kolde, ca. 3° — 5° for kolde, var den 1.—2., den 5. og den 23.—26. Maanedens Middeltemperatur blev omkring $\frac{1}{2}^{\circ}$ højere ned normalt. Nattefrosten forekom især Nætterne til den 3. og 6.; den laveste Temperatur naaede dog kun paa et Par jyske Stationer ned under $\div 2^{\circ}$.

Nedbøren var gennemgaaende *stor i Jylland* og forholdsvis *lille paa Øerne*; over en større Strækning i det vestlige Jylland og Sønderjylland faldt der mellem 75 og 100 mm og enkelte Steder endog noget over 100 mm, medens der i det sydlige Sjælland, paa Møn og over nogle Omraader paa Lolland-Falster samt paa Bornholm kun faldt ca. 15—25 mm; Landet som Helhed fik gennemsnitlig 51 mm, normalt 42 mm. I Sammenligning med Normalen fik i Jylland Randers, Aarhus og Vejle Amter ca. 10—20 pCt., Ribe Amt 102 pCt. og de øvrige Amter og Sønderjylland ca. 50—80 pCt. for meget; paa Øerne fik Svendborg Amt den normale Nedbør, medens Sorø, Præstø og Maribo Amter og Bornholm fik ca. 30—50 pCt. og de øvrige Amter ca. 15—25 pCt. for lidt. Nedbørsdagens Antal var gennemsnitlig 15, normalt 11; flere jyske Stationer havde dog 18—20 Nedbørsdage, medens adskillige Stationer paa Øerne kun havde 7—10 Dage og enkelte Stationer endog kun 4—6

Dage med maalelig Nedbør; paa Øerne var de daglige Regnmængder ofte smaa.

Vinden skiftede i de to første Tidøgn flere Gange mellem vestlige og østlige Retninger; i sidste Tidøgn herskede der overvejende sydøstlige og østlige Vinde.

Solskinstimernes Antal var de fleste Steder mellem 220 og 255; det blev gennemgaaende ca. 5—15 pCt. mindre end normalt.

Juni 1945. I Maanedens første Tidøgn var Temperaturen som oftest noget over Normalen; herefter fulgte en temmelig kølig Periode, fra den 11.—18., der gennemsnitlig blev ca. $2\frac{1}{2}^{\circ}$ koldere end normalt; fra den 19.—24. var Vejret til Gengæld varmt med Døgnmidler af Temperaturen, der gennemsnitlig blev ca. $3\frac{1}{2}^{\circ}$ højere end Normalen; Slutningen af Maanedens havde hyppigst temmelig køligt Vejr. Maanedens Middeltemperatur blev ca. $\frac{1}{4}^{\circ}$ — $\frac{1}{2}^{\circ}$ højere end normalt. Vejret var ustadigt med Regn over store Strækninger af Landet paa næsten hver Dag i Tiden fra den 2.—17. og den 27.—30., og Regnen var ofte ledsaget af Torden.

Regnmængden var ulige fordelt, men var iøvrigt stor i hele Landet, undtagen over et Omraade i Aalborg Amt; nogle mindre Omraader i det sydlige Jylland, i Nordøstsjælland og paa Lolland samt hele Bornholm fik noget over 100 mm og Egnene Nord for Nakskov og omkring Rønne og Hasle endog ca. 150 mm, medens Egnene omkring Limfjordens Udløb i Kattegat kun fik ca. 25 mm; Landet fik som Helhed 71 mm, normalt 47 mm. I Sammenligning med Normalen fik i Jylland Aalborg Amt gennemsnitlig 7 pCt. for lidt, medens Hjørring, Thisted og Viborg Amter og Sønderjylland fik ca. 15—30 pCt. og de øvrige Amter ca. 50—80 pCt. for meget; paa Øerne fik Frederiksborg, Københavns og Præstø Amter ca. 95—100 pCt., Maribo Amt 74 pCt. og de øvrige Amter ca. 45—60 pCt. for meget. Bornholm fik gennemsnitlig 124 mm, hvilket her er den største Nedbør i Juni i de sidste 75 Aar; Normalen er 36 mm. Meget store Regnmængder — mellem ca. 50 og 100 mm — maalttes den 28.—29. paa Bornholm og nogle Steder paa Lolland og i det østlige Sjælland.

Solskinstimernes Antal var gennemgaaende mellem ca. 220 og 260; det blev de fleste Steder mellem 5 og 15 pCt. mindre end normalt.

Juli 1945 havde i den første Uge og i sidste Tidøgn temmelig køligt Vejr og i det mellemliggende Tidsrum, den 8.—20., i Reglen varmt Vejr; de varmeste Dage var den 14.—16., der gennemsnitlig blev ca. 4° — $6\frac{1}{2}^{\circ}$ varmere end normalt med tørt Vejr, 10—15 Timers Solskin daglig og Maksimumstemperaturer, der de fleste Steder naaede op mellem 25° og 30° ; for Landet som Helhed blev Maanedens Middeltemperatur $17,1^{\circ}$, normalt $16,0^{\circ}$.

Nedbøren, der undertiden faldt som stærke Tordenbyger, var meget ulige fordelt; nogle mindre Omraader, saavel i Jylland som paa Fyn og Sjælland, fik noget over 100 mm, medens andre Omraader kun fik ca. 20—45 mm. I Sammenligning med Normalen fik i Jylland Ribe, Aarhus og Randers Amter ca. 10—20 pCt. for lidt, medens Viborg og Thisted Amter fik 40—55 pCt. og de øvrige Amter og Sønderjylland ca. 15—30 pCt. for meget; paa Øerne fik Københavns Amt gennemsnitlig den normale Nedbør, medens Bornholm fik 49 pCt., Samsø 38 pCt. og Frederiksborg og Præstø Amter ca. 5—10 pCt. for lidt; Svendborg Amt fik derimod 26 pCt. og de øvrige Amter ca. 5—15 pCt. for meget; for Landet som Helhed faldt der gennemsnitlig 70 mm, normalt 64 mm. Over store Strækninger af Landet faldt der Regn den 1.—2., den 5.—8., den 17., den 20.—23. og den 27.—30.

Solskinstimernes Antal var gennemgaaende mellem 250 og 310; det blev de fleste Steder ca. 5—15 pCt. større end normalt.

Vindretningen var hyppigst fra Horisontens vestlige Halvdel, men var dog ogsaa forholdsvis hyppigt østlig og nordøstlig.

August 1945 havde i Reglen Temperatur over Normalen, og kun paa nogle faa Dage i Tiden fra den 15.—25. var den lidt under denne; Dagene i Maanedens første Halvdel havde temmelig varmt Vejr med Maksimumstemperaturer, der i Reg-

len var over 20° . Maanedens Middeltemperatur blev for Landet som Helhed $17,0^{\circ}$, normalt $15,3^{\circ}$.

Vejret var gennemgaaende tørt i Dagene fra den 1.—5. og ustadigt med Regn over store Strækninger af Landet paa de fleste Dage i Resten af Maaneden. Nedbøren var meget ulige fordelt, men var dog stor i Størstedelen af Landet; store Omraader i Jylland og paa Sjælland fik over 100 mm; et stort Omraade i Øst- og Midtjylland samt Egnene omkring Ringsted og Haslev fik noget over 150 mm og en Strækning mellem Aarhus, Hadsten, Silkeborg og Skanderborg endog over 200 mm. Derimod var Nedbøren noget mindre end normalt i Vendsyssel, i det sydvestlige Jylland, i den sydlige og østlige Del af Sønderjylland og i Sydvestfyn. I Sammenligning med Normalen fik i Jylland Aalborg, Ringkøbing og Vejle Amter ca. 20—40 pCt., Viborg Amt 98 pCt., Aarhus Amt 111 pCt. og Randers Amt 130 pCt. for meget, medens Sønderjylland, Ribe og Thisted Amter fik ca. 5—10 pCt. og Hjørring Amt 18 pCt. for lidt; paa Øerne fik Svendborg Amt 5 pCt. for lidt, medens Samsø fik 128 pCt., Holbæk Amt 70 pCt., Københavns, Frederiksborg og Sorø Amter ca. 45—60 pCt. og de øvrige Amter, Langeland og Bornholm ca. 10—30 pCt. for meget; for Landet som Helhed faldt der gennemsnitlig 102 mm, normalt 80 mm. Store Regnmængder, over 40 mm, maalt den 17. i Lemvigegnen, paa næsten alle Stationerne i Viborg Amt og paa en Del Stationer i Randers og Aarhus Amter samt paa Tunø og Samsø; i Skive maalt den 17. 98,6 mm.

Solskinstimernes Antal var gennemgaaende mellem 175 og 220; det blev paa Lolland-Falster og i Sønderjylland ca. 25 pCt. og i de øvrige Dele af Landet de fleste Steder ca. 5—15 pCt. mindre end normalt.

Vindretningen var hyppigst sydvestlig, vestlig eller nordvestlig; dog var østlige, nordøstlige og nordlige Vinde de fremherskende i Tiden fra den 8.—15.

September 1945 havde i de første 3 Uger Temperatur noget over, i Slutningen af Maaneden i Reglen Temperatur noget under Normalen; særlig mildt Vejr havde Dagene fra den

17.—21. med Døgnmidler af Temperaturen, der gennemsnitlig blev ca. $3\frac{1}{2}^{\circ}$ — $4\frac{1}{2}^{\circ}$ højere end normalt; hele Maanedens Middeltemperatur blev for Landet som Helhed $13,3^{\circ}$, normalt $12,3^{\circ}$.

I Tiden fra den 1.—13. var Vejret tørt næsten overalt, i Resten af Maaneden ret ustadigt med Regn over store Omraader af Landet paa de fleste Dage, især i Tiden fra den 14.—23. og den 27.—30. Nedbørmængden var gennemgaaende rigelig i det nordlige Jylland og den vestlige Del af Sønderjylland samt i Nordøstsjælland, men iøvrigt lille de fleste Steder paa Øerne. I Sammenligning med Normalen fik i Jylland Hjørring, Thisted, Aalborg, Viborg og Aarhus Amter ca. 10—25 pCt. for meget og Randers Amt gennemsnitlig den normale Nedbør, medens de øvrige Amter og Sønderjylland fik ca. 5—15 pCt. for lidt; paa Øerne fik Frederiksborg Amt 32 pCt. for meget og Holbæk Amt gennemsnitlig den normale Nedbør, medens Københavns Amt fik 12 pCt., Sorø Amt, de fynske Amter og Bornholm ca. 20—35 pCt. og Præstø og Maribo Amter og Langeland ca. 40—55 pCt. for lidt; for Landet som Helhed faldt der gennemsnitlig 50 mm, normalt 57 mm.

Solskinstimernes Antal varierede de forskellige Steder mellem 140 og 200; det blev paa Sjælland, Fyn og i Midtjylland ca. 15—20 pCt. større og i Sønderjylland ca. 10 pCt. mindre end normalt; i de øvrige Dele af Landet blev det omtrent normalt.

I efterfølgende Tabeller er der i *Tabel 1 for hver Maaned i Landbrugsaaaret 1944—45 opført Middeltemperaturens Afvigelse fra Normalen* for de 5 Grupper, hvori Landet sædvanlig inddeles i klimatisk Henseende, samt for hele Landet og Bornholm. For Landet som Helhed blev Landbrugsaarets Middeltemperatur $8,5^{\circ}$ eller 1° højere end normalt; i Landbrugsaaarene 1943—44 og 1942—43 var Middeltemperaturen henholdsvis $8,3^{\circ}$ og $8,9^{\circ}$. I det nu afsluttede Landbrugsjaar var Middeltemperaturen højere end Normalen i alle Maaneder, undtagen i Januar.

Som tidligere omtalt var Temperaturen i Oktober og i sidste Halvdel af November hyppigst over Normalen og i første Halvdel af November jævnlgt noget under denne; Nattefrost

(Celsius.)

Temperaturens Afvigelse fra Normalen.

Tabel 1.

	1945												
	Oktober	November	December	Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Alle 12 Månedes
Vestjylland ...	+ 1,0	+ 0,5	+ 0,6	- 1,4	+ 2,2	+ 3,6	+ 1,5	+ 0,6	+ 0,2	+ 1,1	+ 1,9	+ 1,1	+ 1,1
Østjylland	+ 1,3	+ 0,5	+ 0,7	- 1,6	+ 2,1	+ 3,6	+ 1,7	+ 0,6	+ 0,3	+ 1,2	+ 2,2	+ 1,0	+ 1,1
Fyn	+ 0,9	+ 0,4	+ 0,1	- 1,3	+ 1,8	+ 3,1	+ 1,8	+ 0,7	+ 0,3	+ 1,1	+ 1,6	+ 0,9	+ 1,0
Sjælland	+ 1,4	+ 0,7	+ 0,5	- 1,0	+ 2,3	+ 3,3	+ 1,8	+ 0,7	+ 0,6	+ 1,0	+ 1,6	+ 1,1	+ 1,2
Lolland-Falster	+ 0,9	+ 0,5	- 0,4	- 1,3	+ 2,1	+ 2,8	+ 1,7	+ 0,6	+ 0,5	+ 0,9	+ 1,1	+ 0,7	+ 0,8
Danmark	+ 1,1	+ 0,5	+ 0,3	- 1,3	+ 2,1	+ 3,3	+ 1,7	+ 0,6	+ 0,4	+ 1,1	+ 1,7	+ 1,0	+ 1,0
Bornholm	+ 0,7	+ 0,2	- 0,4	- 1,3	+ 1,8	+ 1,8	+ 1,2	+ 0,6	+ 0,8	+ 1,3	+ 1,3	+ 0,8	+ 0,7

forekom forholdsvis sjældent i begge Maaneder. December havde ligeledes som oftest Temperatur noget over Normalen, og Frostene forekom i Reglen kun som Nattefrost.

Første Nattefrost indfandt sig paa nogle faa Indlandsstationer i Jylland og en enkelt Station paa Sjælland i første Tidøgn i Oktober, paa de øvrige Indlandsstationer i Jylland og Indlandsstationerne paa Fyn og Sjælland gennemgaaende i første eller andet Tidøgn i November og paa Lolland-Falster, paa de mindre Øer og i Kystegnene de fleste Steder i Slutningen af November; flere særlig udprægede Kyststationer fik dog først Frost den 15. December.

I Januar holdt Vinteren sit Indtog; Temperaturen var i Maanedens Løb hyppigst under Normalen med Frost i næsten hvert Døgn, og Nedbøren faldt oftest som Sne eller Slud; i Maanedens sidste Tidøgn herskede der uafbrudt Frost de fleste Steder; men hermed var ogsaa Vinteren i det væsentlige forbi; i Februar var Temperaturen næsten hver Dag over Normalen med Afvigelser fra denne, der ofte var meget betydelige, og Frost forekom forholdsvis sjældent og i Reglen kun som Nattefrost. Marts havde iaar *meget mildt Vejr*, navnlig i Tiden fra den 9.—31., og Nattefrost indtraf sjældent; i April var Vejret ligeledes gennemgaaende mildt indtil det sidste Par Dage i Maanedens, da der indtraadte et Kuldetilbagefald; det kolde Vejr holdt sig 6 Dage ind i Maj, af og til med Nattefrost i Indlandet, navnlig i Jylland; herefter steg Temperaturen over Normalen og holdt sig her i Resten af første og gennem andet Tidøgn; enkelte Dage, især den 11.—13. og den 17., havde endog sommervarmt Vejr; den 23. indtraadte atter et Kuldetilbagefald; men dette holdt sig imidlertid kun i nogle faa Dage indtil den 27., hvorefter Temperaturen i Slutningen af Maanedens atter kom op noget over Normalen.

Sidste Nattefrost indtraf iaar paa de mindre Øer og mange Kyststationer allerede den 8.—9. Marts, paa de fleste Indlandsstationer paa Øerne omkring Midten af April og paa Indlandsstationerne i Jylland de sidste Dage i April eller den 6.—7. Maj.

Af Sommermaanederne havde Juni i kortere Perioder snart temmelig varmt og snart køligt Vejr; det varmeste Tidsrum

var i denne Maaned Tørvejrsgene fra den 19.—24., der gennemsnitlig blev $3\frac{1}{2}^{\circ}$ varmere end normalt. Juli havde temmelig køligt Vejr i første Uge og sidste Tidøgn og gennemgaaende varmt Vejr i det mellemliggende Tidsrum, navnlig i Tiden fra den 10.—19., der gennemsnitlig blev $3,8^{\circ}$ varmere end normalt. August havde temmelig varmt Vejr i Maanedens første Halvdel; i dens sidste Halvdel og de første 3 Uger i September var Temperaturen vel oftest over Normalen; men Afvigelserne fra denne var i Reglen ret moderate; i Slutningen af September var Vejret oftest ret køligt. Den absolut højeste Temperatur, der maales her i Landet i Landbrugsaaet, var $31,7^{\circ}$ (den 16. Juli), den absolut laveste $-20,5^{\circ}$ (den 31. Januar).

Tabel 2 indeholder for Landet som Helhed *Antallet af Dage med Frost, med Nedbør og med Taage samt Luftens Fugtighedsgrad og Skydækket*, beregnet som Gennemsnit af Observationer fra ca. 30 Stationer. Som Tabellen viser, forekom Frost forholdsvis sjældent i alle Maaneder, undtagen i Januar; hele Landbrugsaaet havde kun 72 pCt. af det normale Antal Frost-dage. Nedbørsdagens Antal var *meget stort i November* og forholdsvis stort i Vintermaanederne samt i Maj og Juni, *lille i Marts*; i hele Landbrugsaaet blev Antallet ca. 19 pCt. større end normalt. Taage forekom forholdsvis hyppigt i Februar og Marts. Luftens Fugtighedsgrad var forholdsvis høj i Oktober, Februar og Juni; Skydækket forholdsvis stort i Oktober, Februar, April, Maj, Juni og August og lille i Marts.

Tabel 3 viser *Nedbørsmængden i Millimeter for hvert Amt o. s. v. I hele Landbrugsaaet* fik Danmark gennemsnitlig 754 mm Nedbør, hvilket er 128 mm eller 20 pCt. mere end normalt. I de sidste 70 Aar har kun Landbrugsaaet 1926—27 haft en større Nedbør, nemlig 846 mm; i det nedbørsrige Landbrugsaaar 1930—31 faldt der gennemsnitlig 734 mm. Af de forskellige Landsdele havde i det nu afsluttede Landbrugsaaar Ringkøbing Amt den største Nedbør med gennemsnitlig 918 mm (217 mm for meget) og Præstø Amt den mindste Nedbør med gennemsnitlig 624 mm (58 mm for meget). I Sammenligning med Normalen

Tabel 2.

	Frostdage		Nedbørsdage		Taagedage		Fugtighedsgrad i %		Skydekke (0—10)	
	1944	Normal	1944--45	Normal	1944--45	Normal	1944--45	Normal	1944--45	Normal
Oktober	1944	—	3	15	5	6	90	86	7,8	6,6
November	"	4	10	25	7	6	89	88	7,4	7,2
December	"	13	16	17	7	9	91	90	7,8	7,8
Januar	1945	28	21	18	10	11	91	90	7,6	7,4
Februar	"	14	21	18	11	14	93	89	8,3	7,0
Marts	"	8	18	10	13	9	87	87	5,8	6,6
April	"	2,6	7	11	4	6	80	80	6,3	5,7
Maj	"	0,5	1	15	2	4	77	75	5,9	5,2
Juni	"	—	—	15	2	2	78	74	6,3	5,2
Juli	"	—	—	14	2	2	79	77	5,7	5,6
August	"	—	—	16	3	2	83	81	6,7	5,9
September	"	—	0,2	11	2	3	83	83	5,5	5,4
Alle 12 Maaneder	70	97	185	70	69	85	83	6,8	6,3

Tabel 3.

Nedbør.

(Millimeter.)

		1944			1945									Alle 12
		Oktober	November	December	Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Mesener
Hjørring	Amt	53	122	61	65	56	16	42	69	52	80	68	61	74
Thisted	"	66	126	84	105	74	22	25	71	46	93	80	70	86
Ringkøbing	"	68	111	84	96	73	27	38	77	77	79	125	63	91
Ribe	"	70	113	79	83	87	29	46	85	79	60	89	64	88
Viborg	Amt	48	108	57	98	63	24	43	65	57	88	166	72	88
Aalborg	"	47	109	56	81	59	15	41	66	42	72	99	63	75
Randers	"	42	104	52	86	62	14	54	47	69	51	177	52	81
Aarhus	"	45	98	59	100	66	25	57	49	81	53	184	63	88
Vejle	"	49	108	63	106	86	25	58	54	87	76	112	56	88
Samsø	30	81	44	53	53	15	52	36	50	34	157	46	65
Odense	Amt	40	99	44	58	58	17	60	36	66	59	88	42	66
Svendborg	"	48	120	49	53	70	20	57	43	73	82	71	37	72
Langeland	44	124	55	33	77	16	56	35	65	58	83	27	67
Holbæk	Amt	37	98	41	46	48	13	44	30	67	67	121	49	66
Sorø	"	53	101	42	52	57	19	45	26	65	69	105	36	67
Frederiksborg	"	40	78	36	57	57	14	37	32	96	59	116	70	69
Københavns	"	38	85	34	46	49	11	33	29	94	62	121	44	64
Præstø	"	41	95	41	48	63	18	42	21	87	62	85	21	62
Maribo	Amt	48	92	42	40	59	17	48	25	82	69	77	29	62
Vestjylland	64	118	77	87	73	24	38	76	64	78	91	65	85
Østjylland	46	105	57	94	67	21	50	56	67	68	148	61	84
Sønderjylland	...	55	123	68	64	82	27	60	82	68	80	88	64	86
Fyn	40	106	48	48	65	17	56	38	64	58	100	38	67
Sjælland	42	91	39	50	55	15	40	28	82	64	109	44	65
Lolland-Falster	..	48	92	42	40	59	17	48	25	82	69	77	29	62
Danmark:														
1944—45	49	106	55	64	67	20	49	51	71	70	102	50	75
Norm. (40 Aar)	..	66	53	58	44	34	41	40	42	47	64	80	57	62
Afv. i pCt.	-26	+100	-5	+45	+97	-51	+23	+21	+51	+9	+28	-14	+20
Bornholm	43	132	47	66	53	25	42	17	124	28	87	43	70

fik i Jylland Ringkøbing, Viborg, Randers og Aarhus Amter 30—40 pCt. og de øvrige Amter og Sønderjylland fra 20 til 27 pCt. for meget; paa Øerne fik Maribo og Præstø Amter henholdsvis 8 og 10 pCt., de fynske Amter, Langeland og Københavns og Frederiksborg Amter fra 12 til 19 pCt. og Sorø og Holbæk Amter, Samsø og Bornholm fra 23 til 27 pCt. for meget.

Som tidligere omtalt var Nedbøren gennemgaaende lille i Oktober, men til Gengæld *usædvanlig stor i den regnfulde November*, da Landet som Helhed fik dobbelt saa stor Nedbør som normalt; i December var Nedbøren rigelig i det nordlige og vestlige Jylland, men noget under Normalen i det sydøstlige Jylland og paa Øerne. Januar og Februar havde begge ustadigt Vejr med mange Nedbørsdage og stor Nedbør, for Landet som Helhed henholdsvis 45 pCt. og 97 pCt. over Normalen; dog fik i Januar Maribo Amt gennemsnitlig 5 pCt. og Langeland 17 pCt. for lidt. Marts havde derimod forholdsvis *faa Nedbørsdage og ringe Nedbør*, i Gennemsnit for hele Landet knap Halvdelen af den normale. I de øvrige Foraarsmaaneder var Nedbøren rigelig for Landet som Helhed; dog fik i April det vestlige Jylland og Nordøstsjælland og i Maj de fleste Steder paa Øerne noget mindre end normalt. Juni havde iaar ustadigt Vejr med Regn over store Omraader paa næsten hver Dag i Tiden fra den 2.—17. og den 27.—30., og Regnen var ofte ledsaget af Torden; Nedbøren var ret ulige fordelt, men var gennemgaaende stor i hele Landet, undtagen over nogle Strækninger omkring Limfjordens Udløb i Kattegat; Østsjælland fik omtrent det dobbelte og *Bornholm endog mellem det tredobbelte og firedobbelte af den normale Nedbør*, hvilket skyldtes de meget store Regnmængder, der her maalttes den 28. og 29.; Landet som Helhed fik 51 pCt. mere end normalt. I de sidstnævnte 3 Maaneder, April—Juni inkl., fik Landet som Helhed 33 pCt. og Bornholm endog 73 pCt. mere Nedbør end normalt (Tabel 4). I Juli og August var Nedbøren meget ulige fordelt; i August var den dog stor i Størstedelen af Landet, især i Viborg, Randers og Aarhus Amter, der henholdsvis fik 98, 130 og 111 pCt. mere end normalt, foraarsaget af de store Regnmængder, der her maalttes i Tiden fra den 15.—18. — Sep-

Tabel 4.

Nedbør.

(Millimeter.)

		April—Juni inkl.			April—September inkl.		
		1945 mm	Normal mm	Afvigelse i pCt.	1945 mm	Normal mm	Afvigelse i pCt.
Hjørring	Amt ..	163	127	+28	372	326	+14
Thisted	" ..	142	125	+14	385	334	+14
Ringkøbing	" ..	192	131	+47	459	350	+31
Ribe	" ..	210	136	+54	423	370	+14
Viborg	Amt ..	165	129	+28	491	334	+47
Aalborg	" ..	149	127	+17	383	322	+19
Randers	" ..	170	125	+36	450	315	+43
Aarhus	" ..	187	136	+38	487	346	+41
Vejle	" ..	199	137	+45	443	355	+25
Sønderjylland	210	142	+48	442	374	+18
Samsø	138	111	+24	375	279	+34
Odense	Amt ..	162	127	+28	351	314	+12
Svendborg	" ..	173	133	+30	363	328	+11
Langeland	156	125	+25	324	307	+6
Holbæk	Amt ..	141	113	+25	378	293	+29
Sorø	" ..	136	117	+16	346	296	+17
Frederiksborg	" ..	165	126	+31	410	327	+25
Københavns	" ..	156	125	+25	383	313	+22
Præstø	" ..	150	121	+24	318	305	+4
Maribo	Amt ..	155	125	+24	330	309	+7
Bornholm	183	106	+73	341	284	+20
Danmark	171	129	+33	393	330	+19

tember havde overvejende tørt Vejr fra den 1.—13. og ret ustadigt Vejr i Resten af Maaneden; Nedbøren var gennemgaaende rigelig i Nord- og Midtjylland samt i Nordøstsjælland, men iøvrigt lille de fleste Steder paa Øerne og i det sydlige Jylland.

I hele Tidsrummet April—September inkl. fik Landet som

Helhed 393 mm Nedbør eller 19 pCt. mere end normalt; i Jylland fik i dette Tidsrum Aarhus, Randers og Viborg Amter fra 41 til 47 pCt., Vejle og Ringkøbing Amter henholdsvis 25 og 31 pCt. og de øvrige Amter og Sønderjylland fra 14 til 19 pCt. for meget; paa Øerne fik Samsø 34 pCt., de fynske Amter 11—12 pCt., Sorø Amt 17 pCt., Holbæk, Frederiksborg og København Amter og Bornholm 20—30 pCt. og Præstø og Maribo Amter og Langeland fra 4 til 7 pCt. for meget (Tabel 4).

I Januar faldt Nedbøren oftest som Sne eller Slud, og Markerne var de fleste Steder snedækket i Tiden fra den 8.—11. og fra den 18. til et Par Dage ind i Februar.

Tabel 5 viser Vindhypigheden i Procent i de enkelte Maaneder og hele Landbrugsaaet. I Oktober forekom østlige, sydøstlige og sydlige Vinde og i November og December Vinde fra Horisontens sydlige Halvdel adskilligt hyppigere end normalt. Januar havde et Overskud paa 9 pCt. af østlige og nordøstlige Vinde og et tilsvarende Underskud af vestlige og nordvestlige Vinde. I Februar, Marts og April herskede i Reglen Vinde fra Horisontens vestlige Halvdel, og det samme var Til-

Tabel 5. Vindhypighed for hele Landet. (Procent.)

		N	NØ	Ø	SØ	S	SV	V	NV	Stille
Oktober	1944	3	5	20	23	18	14	9	6	2
November	"	7	6	11	12	14	24	14	11	1
December	"	6	2	6	18	22	27	12	5	2
Januar	1945	6	11	16	10	11	24	14	7	1
Februar	"	3	2	3	17	14	23	23	12	3
Marts	"	9	5	5	6	5	18	30	19	3
April	"	10	7	7	9	7	13	23	20	4
Maj	"	5	5	13	24	9	11	17	11	5
Juni	"	3	3	6	9	8	21	32	13	5
Juli	"	10	9	10	8	5	11	20	22	5
August	"	9	13	10	8	6	14	19	16	5
September	"	9	7	7	14	10	19	15	15	4
Alle 12 Maaneder	..	7	7	10	13	10	18	19	13	3
Normal (40 Aar)	7	8	11	12	10	16	19	14	3

Tabel 6. Antal Timer med Solskin.

Oktober	1944	88	Hald	83	Århus	57	Askov	64	Højer	77	Graasten	47	Årslev (Fyn)	59	Lynghy	64	København	61	Maribo	56	Næsgaard (Falster)	70
November	"	60	"	64	43	70	69	64	64	40	40	66	40	40	46	35	35	48	45	45	45	
December	"	22	"	27	22	40	37	41	35	35	38	20	28	28	46	20	20	28	28	28	28	
Januar	1945	34	"	34	32	41	61	45	36	61	45	35	34	33	61	35	35	34	33	33	33	
Februar	"	37	"	31	33	38	47	37	35	51	37	30	41	44	51	30	30	41	41	44	44	
Marts	"	144	"	154	152	137	147	—	138	155	—	118	128	131	133	118	118	128	131	131	131	
April	"	176	"	164	167	188	161	—	188	176	—	156	194	174	183	156	156	194	174	174	174	
Maj	"	229	"	236	247	255	257	—	(250)	252	—	221	239	(250)	248	221	221	239	(250)	(250)	(250)	
Juni	"	260	"	251	240	255	243	219	255	252	219	245	245	217	258	245	245	245	245	245	245	
Juli	"	312	"	271	271	251	256	217	271	264	217	253	252	285	261	253	252	252	285	285	285	
August	"	218	"	221	202	195	181	146	197	205	146	185	175	208	208	185	185	186	175	175	175	
September	"	166	"	194	191	165	164	141	193	193	141	189	181	201	201	189	189	181	175	175	175	
Alle 12 Maaneder ..			1746		1730	1657	1699	1700	—	1697	1785	—	1548	1632	1627	1722	1548	1548	1632	1627	1627	1627	
Normal for Aaret ...			1818		1798	1735	1723	—	1729	1759	1812	1788	1537	1832	1762	1788	1537	1537	1832	1762	1762	1762	
April—September inkl. 1945			1361		1337	1318	1309	1262	—	1354	1342	1359	1249	1297	1276	1359	1249	1249	1297	1276	1276	1276	
Normal (April—Sep- tember)			1403		1345	1357	1310	—	1303	1344	1369	1376	1213	1399	1375	1376	1213	1213	1399	1375	1375	1375	

fældet i Juni; i Maj forekom sydøstlige og i Juli og August østlige, nordøstlige og nordlige Vinde noget hyppigere end normalt. Hele Landbrugsaaet havde et Overskud paa 1 pCt. af sydøstlige og 2 pCt. af sydvestlige Vinde og et Underskud paa 1 pCt. af nordøstlige, østlige og nordvestlige Vinde.

Tabel 6 indeholder *Solskinstimernes Antal* for hver Maaned og hele Landbrugsaaet, endvidere det samlede Antal i Tidsrummet April—September inkl. tillige med nogle Normalværdier, der for de forskellige Stationer er beregnet som Middelværdier af Solskinsregistreringerne i de sidste ca. 25—35 Aar (for Aarhus, Graasten og Maribo dog kun i 15—20 Aar). I hele Landbrugsaaet fik Lolland-Falster ca. 10 pCt. og de øvrige Dele af Landet fra 1 til 4 pCt. mindre Solskin end normalt. Af de forskellige Maanedøer havde Marts og Juli rigeligt Solskin, gennemgaaende mellem 5 og 15 pCt. mere end normalt, medens Oktober og Februar var forholdsvis solfattige med henholdsvis mellem ca. 15 og 45 pCt. og mellem ca. 20 og 45 pCt. for lidt Solskin. I November fik Jylland og Sydøstsjælland rigeligt Solskin, medens Fyn fik ca. 20 pCt. og Nordøstsjælland og Lolland-Falster ca. 5 pCt. for lidt. I December, Januar og April havde Nord- og Midtjylland ca. 10—20 pCt. for lidt Solskin og de øvrige Dele af Landet gennemgaaende en Del for meget. I Maj, Juni og August var Antallet af Solskinstimere de fleste Steder ca. 5—15 pCt. mindre end normalt, og i September var Antallet ca. 10 pCt. for lille i Sønderjylland, ca. 15—20 pCt. over Normalen i Midtjylland, paa Fyn og Sjælland og omtrent normalt i de øvrige Dele af Landet.

De jyske Landbo- og Husmandsforeningers Ungdomsudvalg afholdt den 22.—23. Oktober et Møde i Aarhus for Ledere og Medarbejdere i det landbrugsfaglige Ungdomsarbejde. Ved denne Lejlighed holdt Konsulent Henry Frederiksen, Hadsten, et Foredrag, som vi her gengiver.

Fælles Regler for Ungdomskonkurrencer.

Af Konsulent *Henry Frederiksen*.

Inden for det landbrugsfaglige Ungdomsarbejde har der i de senere Aar været en glædelig Udvikling og fortsat Fremgang. Arbejdet er udvidet betydeligt, og der tages stadig flere nye Opgaver op til Behandling.

Uanset, hvorledes man ellers ser paa Spørgsmaalet, „Foreninger af unge Landmænd“, er disse Foreningers Opstaaen og Arbejde efter min Opfattelse et Bevis paa, at de unge selv mere end nogensinde er klare over, hvor stor Betydning landbrugsfaglig Dygtiggørelse har for deres fremtidige Gerning.

Jeg synes ogsaa, at det er saare naturligt, at de unge tages med paa Raad, kommer med i Ledelsen under en eller anden Form, med andre Ord faar Medansvar for deres Uddannelse.

For at fastholde og stadig øge Interessen for det landbrugsfaglige Ungdomsarbejde maa der være noget at byde de unge. Der maa være Plan og System i Arbejdet, og der maa være en naturlig Skiften mellem Opgaverne Aar for Aar.

En Arbejdsopgave, som byder paa gode Betingelser for Afveksling, er Afholdelse af Konkurrencer af forskellig Art. Jeg mener ikke, at Konkurrencerne er det vigtigste Arbejde inden for det landbrugsfaglige Ungdomsarbejde, men jeg tror, at man i dette Arbejde har et vægtigt Middel til at faa de unge i Tale og vække deres Interesse for Landmandsgerningen, og jeg tror

ogsaa, at Konkurrencearbejdet grebet rigtigt an har stor opdragende og belærende Betydning for Landboudommen.

Konkurrencer skal ikke alene afholdes for at vise, hvad de unge kan, men ogsaa for at lære dem det, de endnu ikke kan. Endvidere maa vi stræbe efter ved Hjælp af Konkurrencerne at opøve de unges Evner til selvstændigt Arbejde.

Jeg tillægger derfor vel tilrettelagte Konkurrencer med forudgaaende Instruktion eller Undervisning stor Betydning, og jeg mener, at det vil være af Værdi, at Arbejdet kommer ind i mere faste Rammer end hidtil, og at der bliver udarbejdet Oversigter over de forskellige Konkurrencer med bestemte Regler for Pointsgivningen, og endvidere, at der udarbejdes Vejledninger og Skemaer til Brug for baade Lederne og Deltagerne.

Dette Materiale skal saa for dem, der ønsker at benytte det, kunne faas ved Henvendelse til de provinsielle Ungdomsudvalg.

Jeg skal nu redegøre for mit Syn paa Fællesreglernes Værdi for baade Lederne og Deltagerne.

En Konsulents Arbejdsdag er gennemgaaende lang og travl, og der bliver sjældent megen Tid tilovers til Studier og Syslen med de forskellige Problemer, man bliver stillet overfor. Det er efter min Mening meget forkert, men det bliver sandsynligvis aldrig anderledes. Hvor Konsulentens Arbejde kan lattes, uden at det gaar ud over det rent individuelle, bør det dog gøres, og jeg mener, at Udarbejdelsen af disse fælles Vejledningsregler, Skemaer m. v. vil befri mange Konsulenter, i Særdeleshed de yngre, for et meningsløst Spild af Tid, ligesom jeg tror, at det for Arbejdet i sig selv vil være en Fordel.

Jeg kan bedst belyse mit Syn paa Sagen ved Eksempler fra min egen Konsulentvirksomhed.

Da jeg i 1938 blev Konsulent i Planteavl og til Dels ogsaa i Ungdomsarbejde, maatte jeg ogsaa i Gang med Afholdelse af Konkurrencer for de unge. Jeg havde ikke tidligere beskæftiget mig med saadant Arbejde, og Foreningens Ledelse heller ikke. Jeg maatte derfor prøve at finde ud af, hvilke Konkurrencer andre Foreninger beskæftigede sig med, og hvorledes de dér

greb Sagen an. Det er godt 7 Aar siden, og paa den Tid afholdtes kun faa Konkurrencer. Jeg fik meget lidt ud af mine Forespørgsler. Resultatet blev, at jeg selv gik i Gang med at spekulere over Tingene, og vi afholdt en Roedyttingskonkurrence med efterfølgende Roepasningskonkurrence. Jeg havde ikke saa lidt Besvær med at udarbejde Regler, Pointskalaer, Vejledninger m. v. Siden har jeg for disse Konkurrencers Vedkommende — belært af Aars Erfaringer — forbedret Reglerne, Pointsskalaerne og Vejledningerne, men det havde været ulige lettere for mig — og Konkurrencerne havde utvivlsomt vundet i Værdi — hvis jeg ved Starten af disse kunde have faaet Vejledninger og Skemaer ved Henvendelse til det provinsielle Ungdomsudvalg, og jeg kan ikke se, at jeg af den Grund skulde være en daarligere Konsulent.

Senere har jeg beskæftiget mig med følgende Konkurrencer: Plantesamlingskonkurrence med forudgaaende Plantebestemmesundervisning, Saakoncurrence, Pløjekonkurrence, Hestemønstringskonkurrence og Femkamp. Endvidere har jeg foranstaltet Afholdelse af Maskinkursus, Arealopmaaling m. v.

Men ogsaa for disse Konkurrencers Vedkommende har jeg hver Gang selv maattet lave Regler og Vejledninger, og jeg er faktisk ikke færdig med Udarbejdelsen af Reglerne for disse Konkurrencer endnu, da Erfaringen har belært mig om, at visse Spørgsmaal er af større Betydning for Konkurrencens Udførelse, end jeg først havde tænkt mig.

Og hvorledes er saa mine Regler og Vejledninger i Forhold til andre Lederes? Ja, efter de i Aviser og Blade offentliggjorte Resultater er de ikke saa lidt forskellige, oftest er i hvert Fald Pointstallene stærkt afvigende.

Man kan maaske sige, at det er underordnet, om man giver op til 50 eller 100 Points, *men det er ikke underordnet, hvilke Forhold man dømmer efter ved Konkurrencerne, ej heller hvilken Værdi, der i hvert enkelt Tilfælde tilægges de forskellige Spørgsmaal, man har givet Points for.*

Mange Foreninger bruger ogsaa ved Konkurrencernes Afslutning at uddele Diplomer og paa disse at paaføre samlet Antal Points. Diplomanvendelsen er paa sin Plads, blot man kun

uddeler dem, hvis man er helt sikker paa, at Deltageren og hans Præstation berettiger dertil, men at paaføre Points er forkert, saa længe vi har saa uensartede Systemer, som Tilfældet er. — Det skaber kun Forvirring.

Ved Offentliggørelse af Resultaterne i Bladene bringes Pointstallene ofte frem. Jeg husker saaledes i Sommer, at der ved Saakonkurrencen i vor Forening og en tilsvarende i Foreningen af unge Landmænd paa Aarhusegnen var anvendt forskellige Regler og Pointsskalaer. Det er et Forhold, der skaber Forvirring, naar interesserede prøver at sammenligne Præstationerne fra den ene Forening til den anden.

Jeg er ikke i al Almindelighed Tilhænger af „Ensrettethed“ eller „Uniformering“ i vort Arbejde, men for Konkurrencernes Vedkommende mener jeg absolut, at Anvendelsen af ensartede Regler og Vejledninger vil være paa sin Plads, samtidig med at det vil spare Konsulenterne for megen unødigt Hovedbrud og Arbejde.

Ensartede Regler bliver ogsaa endnu mere paakrævede, hvis landsdels- eller landsomfattende Konkurrencer bliver almindelige. Foreningen af unge Landmænd paa Aarhusegnen har vist Vejen paa dette Omraade, idet de i Efteraaret tog Initiativet til Afholdelse af en Landspløjekonkurrence paa Thomasmind ved Aarhus.

Landspløjekonkurrencen fik et udmærket Forløb; der var aktive Pløjere fra ca. 20 Foreninger af unge Landmænd og Landboforeninger. Disse Deltagere var blevet udtaget ved forudgaaende lokale Pløjekoncurrencer, men for at alle Deltagerne i disse Landskonkurrencer kan staa ens, eller ingen forud skal være handicappet, maa der ved de lokale Konkurrencer anvendes de samme Regler og Pointsskalaer som ved Landskonkurrencerne.

Det samme Forhold vil komme til at gøre sig gældende ved Femkampe arrangeret af Naboforeninger eller provinsielle Foreninger mellem udvalgte Hold, eller hvor unge fra hele Landet mødes paa Feriekursus, og hvor der afvekslingsvis arrangeres Konkurrencer.

Disse forskellige Landskonkurrencer vil efter min Mening

ikke være af saa stor belærende Betydning som de lokale Konkurrencer, men de vil ganske givet bidrage til at højne Landmandens Gerning og gøre Landbrugserhvervet mere eftertrættelsesværdigt i de unges Øjne.

For at de lokale Konkurrencer kan blive af belærende Natur, maa de unge gennem en forudgaaende Vejledning bibringes Forstaaelse af, hvilke Forhold de særlig maa være opmærksomme paa, og de maa ogsaa gøres forstaaeligt, hvorfor det og det skal gøres paa den og den Maade, og hvorfor der tillægges f. Eks. dette bestemte Spørgsmaal større Betydning end et andet.

Konkurrencer uden forudgaaende Vejledning og senere Kritik af Deltagernes Præstationer er af al for ringe Værdi. Her maa dog indskydes, at de forskellige Konkurrencer ikke kræver lige omfattende Vejledning. En af de Konkurrencer, som jeg anser for mest krævende af baade Ledere og Deltagere, er Plantesamlingskonkurrencen. Til Gengæld er det absolut en af de mest værdifulde Konkurrencer, idet den — foruden at være lærerig — stiller store Krav til Udøverens Evne til selvstændigt Arbejde, Skønhedssans og Akkuratesse.

Skal Deltagerne virkelig have noget ud af Vejledningen, maa den mundtlige Instruktion suppleres med en kortfattet og klar skriftlig Vejledning. Denne Vejledning afleveres til hver Deltager. I Vejledningen maa opføres, hvad Deltagerne særlig maa være opmærksomme paa, hvorledes Regler og Pointsskalaer er og saa videre.

Endvidere vilde det være praktisk, om der ogsaa blev udarbejdet Skemaer til Brug for Dommerne.

Kortfattede, overskuelige Vejledningsskemaer vilde tillige være praktiske til Udlevering ved Heste- og Kvægbedømmelse, ved Arealopmaalinger, Maskinkursus o. lign. Arrangementer.

Jeg skal ikke komme nærmere ind paa Omtalen af de enkelte Konkurrencer, men kun nævne, at jeg ikke har beskæftiget mig med 4-H Arbejdet og heller ikke videre med Konkurrencer vedrørende Husdyrbrug, Driftsøkonomi og Husholdning, men jeg tror, at baade Ledere og Deltagere inden for disse Grene af det landbrugsfaglige Arbejde lige saavel som

inden for Planteavl maa have savnet fælles Regler og Vejledninger.

I Tilslutning til Spørgsmaalet „Udarbejdelsen af fælles Vejledninger“ kan der maaske ogsaa blive Tale om Fremstilling af ensartede Diplomer og Beviser for at have deltaget i Kursus og Konkurrencer. Fælles Optræden i disse Spørgsmaal er dog ikke særlig paakrævet efter min Opfattelse; ganske vist vil det betyde en Besparelse for de enkelte Foreninger, men det vil samtidig gaa ud over det særprægede, det egne ved Foreningerne. Jeg synes, at hver enkelt Forening skal lade fremstille Diplomer, og disse skal give Udtryk for, hvad Foreningen beskæftiger sig med; eventuelt kan der medtages Motiver, der er karakteristiske for vedkommende Egn, eller ogsaa kan Diplomet forsynes med Foreningens Bomærke.

Hvis der nu efter dette Indlæg blandt Forsamlingen skulde vise sig Interesse for det rejste Spørgsmaal: „Fælles Regler for Ungdomskonkurrencer“, vil jeg gerne anbefale, at Foreningen af jyske Landboforeningers Ungdomsudvalg foranlediger nedsat et Udvalg til Udarbejdelse af Regler, Vejledninger, Skemaer og hvad mere, der kan være Brug for.

Gennem Drøftelse med Udvalgets Sekretær, Konsulent *Tage Andersen*, ved jeg, at Udvalget har syslet med nævnte Problemer det sidste Aars Tid eller mere, ligesom jeg ogsaa har erfaret, at Det kgl. danske Landhusholdningsselskab har paa-tænkt at tage Sagen op. Hvor vidt Selskabet er i sine Overvejelser, ved jeg ikke, men jeg synes, at det vil være hensigtsmæssigt, at Foreningen af jyske Landboforeningers Ungdomsudvalg og Landhusholdningsselskabet sammen med de øvrige provinsielle Ungdomsudvalg indleder et Samarbejde om Opgaven, saaledes at Reglerne og Vejledningerne kan blive landsomfattende. Dog maa det ordnes saaledes, at Materialet kan faas ved Henvendelse til de respektive provinsielle Ungdomsudvalg.

Til Slut vil jeg gerne takke Foreningen af jyske Landboforeningers Ungdomsudvalg for dets Opfordring til mig om at forelægge disse Spørgsmaal i Dag, en Opfordring som jeg med Glæde har efterkommet. Jeg mener nemlig, at der her foreligger

en betydningsfuld Opgave, som — løst paa en tilfredsstillende Maade — kan lede Konkurrence- og Kursusarbejdet ind i mere velordnede Rammer, end det hidtil har været.

Vi maa lægge det hele saaledes til Rette, at disse Arbejdsopgaver virkelig kan opfylde deres Mission: at virke belærende og opdragende paa Landboudommen samt gøre de unge Landmænd stolte af og glade ved deres Landmandsgerning.

I nedenstaaende Artikel gør Sekretær *Johs. Laursen*, Landbrugsministeriet, Rede for Statens Støtte til Opførelse af Staldhygiejneanlæg. Forstander *Karsten Iversen* vil i et følgende Hæfte af T. f. L. omtale den landbrugsmæssige Interesse, der knytter sig til Staldgødningens og Ajlens Opbevaring.

Statens Støtte til Opførelse af Staldhygiejneanlæg.

Af Sekretær *Johs. Laursen*.

Et halvt Aar før Krigen brød ud og et Aar før Danmarks Besættelse vedtog Rigsdagen Loven om *Laan til Foranstaltninger vedrørende Staldhygiejne og Opbevaring af Gødning*. Det var et heldigt Tidspunkt forsaavidt, som Loven gav Anledning til, at der i Tiden, indtil Materialelevanskelighederne gjorde sig stærkt gældende, blev opført et meget stort Antal Ajlebeholdere og Møddingsteder. Afspærringen medførte hurtigt Vanskeligheder for Forsyningerne med Gødningsstoffer, og Betydningen af de nyopførte Anlæg i de forløbne Aar har derfor ikke været ringe.

Oprindelsen til Staldhygiejneloven skyldes en Indstilling af Januar 1939 fra Statsministeriets Produktions- og Raastofkommission, der var blevet nedsat i Juli 1937 med den Opgave at søge tilvejebragt bedre Udnyttelse af Landets egne Raastofkilder. Naturligt nok havde Kommissionen i høj Grad Opmærksomheden henledt paa Mulighederne inden for Landbruget. Ganske vist var man, længe før Kommissionen tog Sagen op, klar over Betydningen af, at Staldgødning og Ajle blev opbevaret under de bedst mulige Forhold og udbragt paa Markerne paa de gunstigste Tidspunkter, men Forholdene var dog langt fra paa alle Ejendomme bragt i forsvarlig Stand. Det

kunde saaledes anslaaes, at ca. 25 000 Landbrugsejendomme i 1936 savnede Ajlebeholdere, foruden at et Antal Beholdere trængte til Reparation eller Fornyelse.

Naar Tilstandene ikke var bedre, skyldtes det ikke manglende Viden om, at det vilde være rentabelt at opføre Ajlebeholdere, men Raastofkommissionen mente, at mange Landmænd vilde have Vanskelighed ved selv at finansiere disse Arbejder, og at andre ikke for Tiden vilde føle sig tilskyndet til helt ud for egne Midler at gennemføre saadanne Foranstaltninger, selv om det var økonomisk overkommeligt for dem. Hvor der f. Eks. findes en ældre, omend daarlig Ajlebeholder, vil Opførelsen af en ny maaske ikke synes øjeblikkelig privatøkonomisk rentabel. Til Opførelsen af en saadan Beholder anvendes der imidlertid i overvejende Grad Arbejde og her i Landet producerede Materialer, f. Eks. Mursten, Cement og Rør, foruden indenlandske Raastoffer som Sand og Sten. Under Hensyn til den Forøgelse i forskellige indenlandske Produktioner, som en Ombygning eller Nyopførelse af et større Antal Ajlebeholdere vilde medføre, og under Hensyn til Besparelsen i fremmed Valuta, fandt Kommissionen det samfundsøkonomisk fordelagtigt at lade Staten yde Støtte til saadanne Foranstaltninger.

En Ombygning eller Nyopførelse af Ajlebeholdere og Møddingsteder med dertil knyttet Forbedring af Afløb fra Stalde vilde dels virke valutabesparende ved at overflødiggøre en Del af vor Import af Kunstgødning, dels med varig Virkning forbedre Økonomien for de enkelte Landbrugere. Endelig vilde selve Ombygningen eller Nyopførelsen af Ajlebeholdere og Møddingsteder og den deraf følgende Produktionsforøgelse i visse Industrier medføre en Forøgelse i Beskæftigelsen Landet over til et produktivt Formaal.

Ved Loven af 15. Marts 1939 fik Landbrugsministeren Bemyndigelse til at anvende indtil 10 Mill. Kr. til Udlaan til Landbrugere til Foranstaltninger vedrørende Opbevaring af fast og flydende Naturgødning, omfattende Ombygning eller Nyopførelse af Ajlebeholdere og Møddingsteder samt Istandsættelse af de med Ajlebeholderne forbundne Afløb fra Staldene.

Laanene maa ikke overstige $\frac{9}{10}$ af Omkostningerne. De maa andrage fra 200 Kr. indtil 2000 Kr., dog i særlige Tilfælde indtil 3000 Kr.; de udbetales kontant og er rentefri i hele Løbetiden samt afdragsfri i to Aar, hvorefter de afdrages med $\frac{1}{20}$ halv-aarligt. Laanesummerne er undtaget fra andre Kreditorers Retsforfølgning. Tinglyste Pantebreve har Pant og Fortrinsret som for kommunale Ejendomsskatter i de paagældende Ejendomme. Denne Bestemmelse blev fundet forsvarlig, fordi det maatte anses for givet, at Foranstaltningerne som Regel vilde tilføre Ejendommene en Fordel, der var større end Udgifterne, saaledes at Kreditorernes Stilling i Virkeligheden forbedres. Naar dette er Tilfældet, vilde det ikke være rimeligt at sætte Statslaanet *efter* de øvrige Prioriteter med det Resultat, at Statens Midler eventuelt gaar tabt, medens hele Fordelen ved Forbedringen tilfalder de ældre Kreditorer. Er der Tvivl om, hvorvidt en Ejendom bliver tilført en Værdiforøgelse mindst svarende til Laanets Beløb, bør Laan med Fortrinsret ikke ydes.

I 1937 blev Grundforbedringsudvalgene udvidet med en Repræsentant for Pengeinstitutterne, hvis Opgave bl. a. vil være at paase, at Prioritetshavernes Stilling ikke forringes. Er en Ejendom særlig højt prioriteret, vil Bevilling af Laan blive gjort afhængig af enstemmig Tilslutning fra Grundforbedringsudvalget. Ved Gennemførelsen af Loven om Laan til Ensilagebeholdere ønskede man ikke at give Laanene Fortrinsret, idet der kunde rejses Tvivl om Siloanlæggenes Værdi efter Afspærringens Ophør.

Forskud paa Laanene udbetales ikke, men Laantagerne kan afgive Transporter til Entreprenører eller til Pengeinstitutter, hvor de har opnaaet et midlertidigt Laan. En Forudsætning for Anerkendelse af en Transport er det, at den er givet til Sikkerhed for Udgifter ved det Arbejde, hvortil det paagældende Laan er tilsagt.

Administrationen af Staldhygiejneloven blev overladt til de i hver Amtsraadsreds samt paa Samsø nedsatte Grundforbedringsudvalg. Andragende om Laan indsendes til det stedlige Grundforbedringsudvalg, der videresender det til Landbrugsministeriet med sin Erklæring. Der skal vedlægges et fra en

Entreprenør indhentet Tilbud med Arbejdstegning for det paa-gældende Anlæg, der skal være af en passende Størrelse i Forhold til Kreaturholdet.

Laanet udbetales, naar der foreligger Opgørelse fra Grundforbedringsudvalget over Omkostningerne, og en Repræsentant for Udvalget har efterset, at Anlægget er forsvarligt udført efter den godkendte Arbejdstegning, og vedkommende Entreprenør har udstedt Garantierklæring for Arbejdets Udførelse.

Efter at der i Efteraaret 1940 var givet Landmændene Adgang til at vælge Tilskud i Stedet for Laan til Opførelse af Ensilage-beholdere, var det naturligt at søge gennemført en tilsvarende Ordning med Hensyn til Staldhygiejneanlæggene. Ved Lov af 18. Marts 1941 blev det derfor bestemt, at der i Stedet for Laan kunde ydes et Tilskud paa 25 pCt. af de samlede Omkostninger, dog højst et Tilskud paa 1200 Kr. pr. Ejendom. Der kan afgives Transport paa Tilskudsbeløbene, der ligesom Laanene udbetales, efter at de færdige Anlæg er godkendt af Grundforbedringsudvalgene. I Tilskudssager kræves ikke Garantierklæring fra Entreprenøren. Ved Lovændringen blev endvidere den samlede Bevilling forhøjet til 20 Mill. Kr.

Det viste sig hurtigt, at adskillige Landmænd foretrak at modtage et Tilskud og selv straks afholde Restudgiften frem for at optage Laan. Udviklingen fra Laan til Tilskud er gaaet støt i de forløbne Aar, indtil Statens Udgifter til Laan og Tilskud i det sidste Finansaar, 1944—45, var praktisk taget lige store. Da Tilskudsbeløbene kun er paa 25 pCt. af Udgifterne, men Laanene paa 90 pCt., er Antallet af Anlæg med Tilskud væsentlig større end Antallet af Anlæg med Laan. Naar der dog stadig optages en Del Staldhygiejneaan, men saa godt som ingen Laan til Ensilagebeholdere, skyldes det, at Vilkaarene for Staldhygiejneaan er de gunstigste. Silolaanene er kun paa 75 pCt. af Udgifterne, og de afdrages over 5 Aar mod 10 Aar for Staldhygiejneaanene. Endvidere er Staldhygiejneanlæggene dyrere end Siloanlæggene og derfor vanskeligere for den enkelte Landmand at finansiere selv.

Grundforbedringsudvalgene paaser, at Priserne for de Anlæg, hvortil der søges Laan eller Tilskud, er passende. Har ved-

kommende Landmand fastholdt Ønsket om Anskaffelse af et dyrt Anlæg, er der undertiden ydet Laan eller Tilskud i Forhold til en af Grundforbedringsudvalget skønsmæssigt ansat reduceret Pris. Senest er det den 28. Juni 1944 paalagt Grundforbedringsudvalgene at drage Omsorg for, at der ikke afgives Indstilling om Laan eller Tilskud til færdigstøbte Ajlebeholdere (og Ensilagebeholdere), hvis Salgspris er beregnet paa Grundlag af en højere Betonpris, end den af Priskontrolraadet ansatte.

I Sommeren 1942 indførtes Cementrationeringen, og det blev efterhaanden vanskeligt at fremskaffe Cement til Opførelse af Ajlebeholdere og Møddingsteder af det Kvantum, der blev stillet til Raadighed for Salg gennem de Handlende uden særlig Tilladelse. Efter at der i Efteraaret 1942 og 1943 var stillet et Kvantum Cement til Raadighed for Opførelse af Ensilagebeholdere, blev der i Forsommeren 1944 efter Forhandling med Handelsministeriet gennemført en Ordning, hvorefter et begrænset Antal Indkøbstilladelser for Cement blev stillet til Raadighed for Grundforbedringsudvalgene til Opførelse af Ajlebeholdere. I Efteraaret 1944 og 1945 blev der bevilget yderligere et Antal Indkøbstilladelser for Cement til Ajlebeholdere og Ensilagebeholdere. De Landmænd, der ønskede at komme i Betragtning ved Fordelingen af Cementen, maatte over for Grundforbedringsudvalgene afgive Erklæring paa Tro og Love om, at de havde truffet Aftale med en Haandværker om Opførelse af en Ajlebeholder, at Arbejdet vilde blive udført med det samme, og at vedkommende ikke selv var i Besiddelse af eller kunde fremskaffe den fornødne Cement paa anden Maade.

Ud fra den Betragtning, at Anlæg af Møddingsteder bedre end Opførelse af Ajlebeholdere kan udsættes, har Landbrugsministeriet siden Efteraaret 1942 kun undtagelsesvis bevilget Laan eller Tilskud til Møddingsteder. Hvor Bevilling i særlige Tilfælde paa Grund af Anlæggets Nødvendighed er blevet givet, har man forlangt Møddingstedet udført med Anvendelse af mindst mulig Cement. Muren maa saaledes opføres af Kampesten eller haardtbrændte Mursten i Mørtel af hydraulisk Kalk og foroven afdækket med Tagsten. Bunden maa sættes som almindelig Stenbro. Ligeledes paa Grund af Cementsituationen

forlanger man, at der til Tilløbsledninger til Ajlebeholdere i Stedet for Cementrør skal anvendes saltglasserede Lerrør, saafremt saadanne kan fremskaffes. Ajlebeholderne har som Hovedregel maattet opføres uden Anvendelse af Jern, idet Tilddeling af Jern kun har kunnet opnaas til Dæksler.

Fordelingen af Laan og Tilskud paa de enkelte Aar fremgaar af nedenstaaende Oversigt over de faktisk udbetalte Beløb:

Laan og Tilskud i Henhold til Staldhygiejneloven.

	Laan Kr.	Tilskud Kr.	Ialt Kr.
1939—40	3 605 440	—	3 605 440
1940—41	3 133 716	—	3 133 716
1941—42	1 956 487	449 947	2 406 434
1942—43	1 002 802	528 424	1 531 226
1943—44	623 777	401 018	1 024 795
1944—45	331 195	327 799	658 994
Tilsammen	10 322 222	1 379 389	11 701 611

Det ses heraf, at Loven straks blev stærkt udnyttet. Det første Aar blev der endda bevilget Laan paa næsten 7,5 Mill. Kr., men kun Halvdelen heraf naede at komme til Udbetaling samme Aar. Disse Anlæg maa overvejende opføres i Sommerhalvaaret, og dersom et Anlæg ikke naar at blive opført inden Vinteren, maa Bevillingen staa udnyttet indtil næste Foraar. Fra 1941 har Udnyttelsen af Loven været jævnt dalende, hvilket dog næppe skyldes manglende Interesse, men snarere Materiale vanskelighederne. Herpaa tyder det bl. a., at der henstaar Bevillinger paa ca. 1 Mill. Kr. til Anlæg, som endnu ikke er udført. Den af Landbrugsministeriet almindeligvis fastsatte Frist paa eet Aar for Anlæggenes Udførelse forlænges derfor i ikke faa Tilfælde. Under L. A. B.'s Kampagne for Fremskaffelse af et Beredskab af Arbejdsopgaver i Landdistrikterne viste der sig at være adskillig Interesse for Staldhygiejneloven.

Laanenes Gennemsnitsstørrelse har været ca. 1000 Kr., medens Tilskudene gennemsnitlig har andraget godt 300 Kr. Da Laanene er paa $\frac{9}{10}$ og Tilskudene paa $\frac{1}{4}$ af de samlede Udgifter, har Anlæggene saaledes gennemgaaende kostet ialt 1100—1200 Kr.

Antal Bevillinger pr. 1. April 1945.

Amtsraadskreds	Laan	Tilskud	Ialt	Antal Ejendomme for hvert Staldhygiejneanlæg	Ejendomme m. Ajlæbeholder i pCt. af samtlige Ejendomme 1936
København	44	34	78	22	} 73
Roskilde	184	110	294	12	
Frederiksborg	258	183	441	14	
Holbæk (herunder Samsø)	496	221	717	17	78
Sorø	404	186	590	13	78
Præstø	401	236	637	15	70
Bornholm	442	92	534	7	88
Maribo	467	168	635	13	65
Svendborg	636	410	1 046	10	89
Odense	213	166	379	22	} 90
Assens	330	111	441	10	
Øerne	3 875	1 917	5 792	13	80
Vejle	576	409	985	12	94
Skanderborg	371	213	584	14	} 97
Aarhus	341	155	496	10	
Randers	523	211	734	16	96
Aalborg	684	442	1 126	12	93
Hjørring	1 197	800	1 997	7	94
Thisted	387	232	619	15	97
Viborg	781	422	1 203	12	97
Ringkøbing	944	375	1 319	12	94
Ribe	488	418	906	14	93
Haderslev	456	183	639	7	81
Aabenraa	181	100	281	11	} 78
Sønderborg	158	147	305	7	
Tønder	341	89	430	9	71
Jylland	7 428	4 196	11 624	11	93
Hele Landet	11 303	6 113	17 416	12	88

Bevillingernes Fordeling paa Amterne fremgaar af foranstaaende Tabel. Antallet af Bevillinger kan dog ikke uden videre tages som Udtryk for, at der er udført Staldhygiejneanlæg ved 17 400 Ejendomme, idet der i en Del Tilfælde er ydet mere end eet Laan eller Tilskud til samme Ejendom, f. Eks. først til en

Ajlebeholder, senere til et Møddingsted. En Del af Bevillingerne angaar endvidere Ombygninger af ældre Anlæg, Fornyelse af Ajlebeholderdæksel eller Fornyelse af Tilløbsledning.

For at muliggøre en Sammenligning mellem de enkelte Amters Udnyttelse af Loven, set i Forhold til Antallet af Landbrugsejendomme i hvert Amt, er i næstsidste Kolonne beregnet Antallet af Landejendomme for hver Staldhygiejnebevilling. Det fremgaar heraf, at Bornholm samt Hjørring, Haderslev og Sønderborg Amtsrads kredse har udnyttet Loven stærkest; der er her givet en Bevilling for hver syvende Ejendom. Ogsaa Tønder, Aarhus, Svendborg samt Assens og Aabenraa Amtsrads kredse har et forholdsvis stort Antal Bevillinger. I Gennemsnit for hele Landet er der givet en Staldhygiejnebevilling for omtrent hver tolvte Landejendom.

Det skal bemærkes, at Resultatet ikke uden videre kan tages som Udtryk for Interessen for Staldhygiejneanlæg. En stærk Udnyttelse af Loven kan skyldes, at der i det paagældende Amt var særligt daarlige Forhold indtil Lovens Gennemførelse, medens en begrænset Udnyttelse kan skyldes, at Forholdene i højere Grad var bragt i Orden. I Tabellens sidste Kolonne er anført, hvor stor en Procentdel af Landbrugsejendommene, der i 1936 havde Ajlebeholder. Det ses heraf, at f. Eks. de sønderjyske Landsdele, der har udnyttet Staldhygiejne-loven stærkt, i 1936 var væsentlig daarligere forsynet med Ajlebeholderanlæg end det øvrige Jylland. Paa den anden Side var Bornholm og Hjørring Amt, der ogsaa har høj Udnyttelse, i Forvejen godt dækket med Hensyn til Ajlebeholdere. Men som nævnt maa Sammenstillingen tages med Forbehold, fordi Tællingen i 1936 ikke omfatter Møddingsteder, hvilket derimod gælder Opgørelsen efter Staldhygiejne-loven, der desuden medtager Reparationer.

I Forbindelse med Maskintællingen den 27. December 1944 indhentede Det statistiske Departement ogsaa Oplysninger om Ejendommenes Forsyning med Ajlebeholdere og Møddingsteder. Af Departementets Meddelelse om den foreløbige Opgørelse fremgaar det, at der nu fandtes Ajlebeholdere paa knap 192 000 Ejendomme, svarende til godt 91 pCt. af samtlige Land-

ejendomme. Det er navnlig de mindste Ejendomme med en Grundværdi paa under 3 000 Kr., der trækker Gennemsnittet ned, idet kun 78,5 pCt. af disse Ejendomme har Ajlebeholdere. Af Ejendommene med fra 5 000 til 80 000 Kr. Grundværdi har ca. 95 pCt. Ajlebeholdere, og af Ejendommene med fra 3 000 til 5 000 Kr. Grundværdi samt af Ejendommene med over 80 000 Kr. Grundværdi har netop 91 pCt. Ajlebeholdere. Jylland er bedst forsynet med Ajlebeholdere, idet her gennemsnitlig 95 pCt. af Ejendommene nu har Ajlebeholdere mod kun 85 pCt. paa Øerne.

Møddingsteder fandtes paa ca. 197 000 Brug, svarende til ca. 94 pCt. af samtlige Brug. Paa ca. 14 000 Brug var Møddingstederne overdækket. Saavel overdækkede som uoverdækkede Møddingsteder fandtes forholdsmæssigt i næsten lige stor Udstrækning paa smaa og store Brug og i omtrent lige høj Grad i Jylland og paa Øerne.

DØDSFALD

KONSULENT K. KVIST KRISTENSEN 1888-1945

Konsulent *K. Kvist Kristensen*, Aarhus, er død, manges gode Ven og Kollega.

Vi Mennesker synes nogenlunde at kunne forsones os med Døden, naar det gælder ældre Mennesker, der for os at se har en afsluttet Livsgerning bag sig, og for hvem Døden er en fortjent Hvile efter de travle Dage.

Kr. Kvist Kristensen.

Noget vanskeligere falder det for os, naar det er en af vore henad jævnaldrende Kolleger, som maa lægge op. Mennesker, som endnu staar midt i Arbejdet, og som efter al menneskelig Beregning endnu skulde have mange gode Arbejdsaar tilbage. Vi vidste nok, at Kvist Kristensen var syg, og at det var en farlig Sygdom, men nu har Døden revet

ham bort midt i en stor og rig Livsgerning.

Kvist Kristensen havde gennemgaaet en grundig og solid Foruddannelse til Gerningen som Regnskabskonsulent. Netop denne kræver en særlig Indsigt og Indleven i et Landbrugs mest intime Forhold, naar man skal optræde som Vejleder for Landmanden paa det allervanskeligste Omraade af Bedriften, det økonomiske.

Kvist Kristensen var født og opvokset ved Landbruget i det solide Hjørne af Jylland omkring Lemvig, mellem Nissum Bredning og Vesterhavet. Han overtog allerede som ganske ung Fædrenegaarden, for efter nogle Aars Forløb at forlade Praxis

og søge Uddannelse ved Landbohøjskolen, hvorfra han dimitteredes i 1919, 31 Aar gammel, med en solid Ballast af praktisk Viden og teoretisk Indsigt, et godt Startgrundlag for en Konsulent. Efter et Aars Lærergerning paa Sydsjællands Landbrugsskole hos *Morten Nielsen* ansattes han i 1920 som Regnskabskonsulent for de to sydsjællandske Landboforeninger og virkede her i 10 Aar. I 1930 frattraadte Kvist Kristensen denne Stilling og købte en Gaard ved Mundelstrup, for kort Tid efter at overtage Pladsen som Regnskabskonsulent i Foreningen af jyske Landboforeninger, hvor han altsaa fik Lov at virke i 15 Aar.

Mit Kendskab til og Samarbejde med Kvist Kristensen stammer fra hans Arbejde her i Jylland. Han mødte her med den allerbedste Vilje til et godt Samarbejde med de mange jyske Regnskabskonsulenter. Han stræbte efter at faa Regnskabsføringen ledet ind i det bedst mulige Spor ved at gennemføre, alt efter Forholdene, ensartede Metoder i saavel Føring som Opgørelse af Landbrugsregnskaberne. Hans Rejser rundt til de lokale Regnskabskonsulenter havde intet Præg af den ældre og overlegne Konsulents faderlige „vi alene vide“. Han søgte først og fremmest at sætte sig ind i de enkelte Konsulenters Arbejdsmetoder for herigennem at finde Fingerpeg i hans Arbejde med at gøre de samlede Resultater saa effektive og oplysende som muligt.

En Diskussion med Kvist Kristensen var frugtbar. Vi har sidet i flere Timer paa Tomandshaand og snakket Regnskab, og jeg tror, jeg tør sige, til Berigelse for begge Parter. Enhver Regnskabskonsulent vil vide, at skattemæssige Spørgsmaal spiller en stor Rolle i det daglige Arbejde. Her var Kvist Kristensen hjemme som faa. Hans Viden var her omfattende og grundig. De 10 Aars Konsulentarbejde paa Sjælland bragte ham i nær Berøring med Skattemyndighederne og berigede ham med et Væld af Erfaringer, som han villigt lod andre faa Del i. Der var ikke mange Omraader i Skattelovene, som han ikke havde været i Kontakt med, og hans Viden og Retssans skaffede ham Respekt saavel blandt de regnskabsførende Landmænd som hos Skattemyndighederne.

I Udvalgsarbejde, hvor Landbrugsregnskab var paa Dagsordenen, var Kvist Kristensen den vaagne Deltager, parat til altid at holde Diskussionen i passende Nærhed af Jorden, hvis den truede med at gaa højere, end hans praktiske Sans tillod. Den teoretiske Side af Regnskabet var dog ingenlunde Kvist Kristensen fremmed; hans djærve Indlæg i Debatten vidnede derom.

En væsentlig Side af Kvist Kristensens Virksomhed var Indsamling og Bearbejdning af de mange, ca. 3000, jyske Landbrugsregnskaber. Det store Arbejde hermed koncentreredes hovedsagelig omkring et Par Vintermaaneder og resulterede i den meget fyldige jyske Regnskabsberetning, der trods den korte Tid til Bearbejdning dog ved sit store Antal Regnskaber og den grundige forklarende Tekst klarlagde væsentlige Sider af Landbrugets Økonomi.

I Landbrugspressen var Kvist Kristensen en flittig Skribent. Det var især Landbrugets økonomiske Emner, han her behandlede. I Boganmeldelser nøjedes han ikke med at give et Referat af Bogens Indhold, men han havde en sjælden Evne til at sætte Fingeren paa de ømme Punkter og underkaste disse en berettiget Kritik. Hans mange Artikler i Jydsk Landbrug gennem Aarene bærer Vidne om en grundig Indsigt i Landbrugets økonomiske Forhold, og de viser Kvist Kristensen som Forkæmper for at gøre Ret og Skel, hvor han syntes, at andre gik Landbrugets Interesser for nær, eller drog Regnskabernes Rigtighed eller Resultaternes Fortolkning i Tvivl.

Nu er hans Livsgerning endt og vil blive fortsat af andre. Men vi, der har kendt Kvist Kristensen, vil bevare i vor Erindring Mindet om en god Kollega, der altid vilde Landbrugets Bedste. Og vi vil mindes hans jævne, bramfri Væsen, hans elskværdige Fremtræden og hans gode Vilje til Samarbejde og til at hjælpe, hvor dette var fornødent.

V. Eriksen.

Statskonsulent Aug. Kjær hædret med Landhusholdningsselskabets største Sølvbæger.

Ved en festlig Sammenkomst med Præsidiets og Bestyrelsesraadets Medlemmer den 25. Oktober fik Statskonsulent *Aug. Kjær* overrakt Selskabets største Sølvbæger med tilhørende Diplom. Denne Belønning, der hidrører fra Gammeleje-Legatet, gives til Mænd og Kvinder, der paa fremragende Maade har gjort sig fortjente af det danske Landbrug.

Sølvbægeret har følgende Inskription:

Statskonsulent *Aug. Kjær*
R. af Dbg.
*For særligt fortjenstfuldt Virke
til den jydsk Hesteavl Fremme.*

Det overrakte Statskonsulent *Aug. Kjær* af Selskabets ledende Præsident, Forpagter *Aug. Bech*, der i en lille Tale gav Udtryk for, hvad Statskonsulent *Kjær* gennem sit mangeaarige, utrættelige Arbejde har betydet for den jydsk Hesteavl. Det var en vanskelig Opgave, *August Kjær* gik ind til i 1919, da han blev Statskonsulent. En saa fremragende Mand som Statskonsulent *J. Jensen* — „Jydsk Jensen“ — var det ikke let at løfte Arven efter.

Aug. Kjær havde imidlertid de bedste Forudsætninger derfor. Han var besjælet af Kærlighed til sin Gerning og i Besiddelse af Dygtighed og Flid. Det gjorde, at Statskonsulent *Kjær* fik Lykke til at udføre et Arbejde, der har sat sig Spor saa dybe, at hans Navn er blevet varigt knyttet til den jydsk Hesteavl.

Statskonsulent *Kjær* takkede bevæget for den Anerkendelse, der hermed var blevet ham til Del. Han udtalte, at han i sit Arbejde kun havde gjort sin Pligt, men det havde været ham en kær Pligt at virke med den Gerning, han havde faaet. *Kjær*

takkede til Slut for den Velvilje og Imødekommenhed, han igennem den lange Aarrække altid havde mødt i sit Samarbejde med Landhusholdningsselskabet.

Den Udmærkelse, der med Sølvbægeret er tildelt Statskonsulent Aug. Kjær nogle Maaneder før, han fratræder paa Grund af Alder, uddeles ret sjældent. Sidst har Gaardejer Mathias Jepsen, Rørkær, Jejsing, i 1941 faaet tildelt et tilsvarende Sølvbæger for særlig fortjenstfuldt Arbejde inden for Avlen af Kort-horn.

Kraftprøver for Hingste.

Dette Spørgsmaal har til Tider været en Del diskuteret. Der bruges i Udlandet forskellige Prøver, navnlig i Tyskland, hvor et Spand Trækheste skal tilbagelægge et vist Antal km i Skridt med særdeles tung Belastning, og de lettere Racer i Trav med Belastning.

Alle den Slags Trækprøver er ene baseret paa at konstatere Racens Ydedygtighed og har intet med Prøve for Lungepibning at gøre.

Disse Prøver kan være ganske interessante, ligesom Trækprøver med Fjeder, der viser Hestenes Trækkraft.

Der er blot det at sige til den Slags Prøver, at det nemt bliver til Sport, saa man opøver Hestene og træner dem til at yde det mest mulige med Henblik paa Prøven.

Er der først gaaet Sport i disse Prøver, finder jeg, at vi er ude i noget, der i Praksis ikke betyder saa meget. Det bliver til Rekordjageri, ligesom saa megen Sport er blevet.

Her hjemme har vi haft Kraftprøver for Hingste, der møder som 4- og 5-aarige paa Amtsskuerne. Disse Prøver er baade en Prøve paa Hingstenes Ydelse og Evne til at bevæge sig let og fremadgribende, men tillige Aandedrætsprøve for Lungepibning.

Som ung har jeg overværet disse Kraftprøver paa Sjælland, hvor der var mere Spænd i det end i Jylland. Dette skyldtes vel sagtens de langt flere Racer, der var fremstillet paa de gamle Statsskuer dengang. Det blev i nogen Maade Konkurrence Racerne imellem. Jeg husker saaledes, at jeg har set den gamle Frederiksborg-Hingst „Zarif“ i Roskilde aflægge Kraftprøve. Det var rent Væddeløb. Det saa nærmest ud, som om den løb løbsk.

Ved en saadan Prøve kunde man jo nok konstatere, om den led af Lungepibning, men ellers fandt jeg, at Prøven nærmede sig det meningsløse Sportsjageri.

I Jylland indførtes i sin Tid en ret fornuftig Kraftprøve, hvor en Hingst i Forspand skulde aflægge en Prøve med 500 kg Vægt i Vognen og en Enspænder 150 kg over en Vejtlængde paa 3 km maalt ud paa Banen. Prøven skulde gennemføres paa 14 Min.

Denne Kraftprøve er nu senere ændret til $\frac{1}{2}$ km i Skridt, 1 km i Trav og $\frac{1}{2}$ km i Skridt for de svære Racer, medens de lettere Racer foretager Prøven for tom Vogn og kører $2\frac{1}{2}$ km ($\frac{1}{2}$ km i Skridt, $1\frac{1}{2}$ km i Trav og $\frac{1}{2}$ km i Skridt). For Vestlandsracen er det ligeledes for tom Vogn 2 km ($\frac{1}{2}$ km i Skridt, 1 km i Trav og $\frac{1}{2}$ km i Skridt).

En saadan Prøve er i høj Grad til Vejledning for Dommerne ved Bedømmelsen. Prøven er nærmest en Prøve paa Avlsdyrets Evner i Brug, altsaa i Skridt og Trav, ligesom det er til Vejledning for Dommerne, hvor naturligt Hingsten bevæger sig. Der er til Trods for denne milde Kraftprøve en Del Modstand mod disse Kraftprøver.

Denne Modstand skyldes, tror jeg, tildels et vist Maal af Magelighed. Det er saa omstændeligt at skulle foretage Prøven paa Skuedagen.

Er det ordnet praktisk, som vi har det inden for 3. Skuekreds, at Landboforeningen sørger for et passende Antal dertil egnede Vogne, er det kun Seletøjet, der maa tages med, og det er da overkommeligt.

I min Virksomhed som Kredsskuedommer igennem 25 Aar har jeg altid været glad ved, at Kraftprøven er bibeholdt; den har til Tider kunnet give Anledning til Ændring i Opstillingen af Hingstene. To lige gode Hingste bliver paa denne Maade omplacerede, hvis den ene nærmest kan være noget af en Krøbling i Brug, medens den anden bevæger sig naturligt, let og kraftigt.

Ved et Skue maa vi ikke glemme, at vi driver Hesteavl for Arbejdsbrug, og en flink og dygtig Hest i Arbejdet er langt mere værd end den træge Hest, navnlig i Tider som disse, hvor Kusken skal have saa høj en Løn, som Tilfældet er i Dag. Et Spand Heste, der trækker Kusken med i en fremadgribende Skridt i Markbrug, er noget helt andet og mere økonomisk end

det Spand, der skal drives frem. Og kommer vi til Høstarbejdet, har det Betydning, at et Spand Heste uden Pisk og Slag kan trave frit ud i Marken efter det næste Læs. Det betyder noget paa en travl Høstdag.

Til Slut kommer Kraftprøven ogsaa til at betyde noget i Avlen paa den Maade, at Hingsteholderen faar lært Hingsten til at gaa i Tøj, at gøre Brug af Hingsten i det daglige Arbejde og dermed forlænge Levetiden for et saadant Avlsdyr, som mange fristes til ellers at lade staa stille paa Stalden Aaret rundt. Et Avlsdyr forsummer nemt, naar Musklerne aldrig spændes, og Stofskiftet, som er af saa stor Betydning for Blodfornyelsen og Renholdelsen af Huden, nedsættes ved den permanente Stillestaaen selv i en god Stald.

Vore Avlsdyr maa saa vidt muligt leve naturligt, og dertil hører jævnlig Brug ude i den frie Natur, saadan som en noget gammeldags, sjællandsk Bonde sagde til mig engang, da han var over de 80 Aar: „Jeg er ikke rigtig i Vigør, uden at jeg daglig faar Sveden ud.“

Niels Skrumsager.

Litteratur.

Det danske Landbrugs Historie. Udgivet paa Foranledning af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab med Bistand af fagkyndige Medarbejdere ved *K. Hansen*. (G. E. C. Gads Forlag). 5. Bind. Pris 105 Kr. hæftet, 150 Kr. indbundet.

Det er nu 21 Aar siden, at det første Hæfte af Landbrugets Historie udkom. Men forud derfor var der gaaet andre 21 Aar efter, at der var taget Bestemmelse om at faa udgivet en samlet historisk Fremstilling af det danske Landbrugs tekniske og driftsmæssige Forhold fra de ældste Tider og til Nutiden.

Denne Bestemmelse blev taget i 1913 efter Indstilling fra et af Landhusholdningsselskabet i 1911 nedsat bogkyndigt og landbrugskyndigt Udvalg. I dette Udvalg havde Statskonsulent *K. Hansen* været et saa virksomt Medlem, at de øvrige af Udvalgets Medlemmer fandt sig foranlediget til over for Landhusholdningsselskabet at henpege paa *K. Hansen* som den Mand, der i særlig Grad var egnet til at forestaa Arbejdet med Udarbejdelsen af denne Del af Landbrugets Historie.

Sagen blev forelagt Selskabets Bestyrelsesraad, der sluttede sig til Ønsket om, at der blev „tilvejebragt en Ordning, hvorefter *K. Hansen* blev stillet saaledes, at han kunde anvende Tid og Arbejdskraft paa at forestaa Udgivelsen af Landbrugshistorien“. Han var paa den Tid baade Statskonsulent, Bestyrer af Lyngby Forsøgsstation, Lærer paa Lyngby Landboskole og Inspektør ved Landbrugsmuseet i Lyngby. Endvidere var han Medudgiver af nogle af Tidens mest benyttede Lærebøger for Landbrugsskoler.

Selv om *K. Hansens* Arbejdsevne laa en Del over det almindelige, saa stod det dog klart for Landhusholdningsselskabets Ledelse, at det maatte blive en Nødvendighed for *K. Hansen* at afgive noget af dette Arbejde til andre, hvis Udarbejdelsen

af Landbrugets Historie skulde overdrages til ham. Gennem Forhandling med Statens Planteavlsudvalg og med Landbrugsministeriet blev det ordnet saadan, at K. Hansen blev fritaget for sin Stilling som Forsøgsbestyrer, og at hans Konsulentvirksomhed blev begrænset til at være Raadgiver for Landbrugsministeriet i særlige Anliggender. Samtidig blev der paa Finansloven for 1924—25 stillet et større Beløb til Raadighed for ham til Forarbejder som Indsamling af Billedstof, Fotografering, Afskrivningsarbejde o. lign.

Hermed var Vejen aaben for Drøftelser angaaende, hvem der skulde være Udgiver af Landbrugets Historie. Her var tre Muligheder, enten at lade Ministeriet, Landhusholdningsselskabet eller et anset Bogforlag paatage sig Udgivelsen. Naar den sidstnævnte Mulighed blev valgt, var det væsentlig af Hensyn til Udgifterne. Skulde Ministeriet eller Selskabet have udgivet Værket, vilde det nødvendigvis kræve et Statstilskud, hvis Størelse det paa Forhaand var umuligt at fastsætte bestemt, medens man kom over denne Vanskelighed, naar et stort Forlag vilde paatage sig Udgivelsen. Da G. E. C. Gads Forlag erklærede sig villig hertil, bemyndigede Landbrugsministeriet K. Hansen til at slutte Kontrakt med dette Forlag om Værkets Udsendelse.

Kontrakten blev sluttet, og K. Hansen gik i Gang med Forarbejderne; men kun faa Maaneder derefter udbrød Verdenskrigen, og Forholdene medførte, at Indenrigsministeriet og Landbrugsministeriet lagde saa stærkt Beslag paa hans Arbejdskraft, bl. a. ved at gøre ham til Medlem af Ernæringsraadet og til Formand for det tekniske Landbrugsudvalg og for Frøeksportudvalget, at der ikke levnedes ham Tid til at tænke paa Landbrugshistorien. Selv efter at Krigen var endt, gik der nogle Aar, inden de nævnte Reguleringsorganer kunde afvikles, og K. Hansen kunde faa Tid til at genoptage Forarbejderne til Landbrugets Historie. I 1924 var han naaet saa vidt, at han havde faaet truffet Aftale med dygtige Fagmænd inden for Landbrugets forskellige Omraader om at skrive hver sit Afsnit af Historien, saadan at hans væsentligste Opgave blev at forestaa Udgivelsen.

I September 1924 kunde Gads Forlag udsende Subskriptionsindbydelse; heri hedder det, at Værket „vil udkomme i ca. 20 Hæfter hvert paa 5 Ark til Subskriptionspris 3 Kr. pr. Hæfte og forventes at kunne foreligge komplet i 1926". Men Udgivelsen kom langtfra til at gaa saa hurtigt, som Forlaget havde haabet, fordi K. Hansen i en Aarrække fremdeles maatte ofre en væsentlig Part af sin Tid paa Arbejder for Centraladministrationen.

Følgen blev, at Manuskripterne var længe undervejs. K. Hansen var nemlig en meget myndig Redaktør. Han krævede ikke alene, at Retskrivningen var „efter hans Ordbog", men ogsaa, at der i Teksten under de enkelte Afsnit blev medtaget, hvad han ansaa for det mest nødvendige. Han kunde gøre dette sidste med nogen Ret, fordi han var en meget belæst og indsigtfuld Mand paa Landbrugets tekniske og driftsmæssige Omraader. Den stærke Censur af Manuskripterne medførte, at der praktisk talt i dem alle blev Kapitler, hvori han gjorde Vedføjelser, eller som han delvis omskrev. Undertiden blev Omskrivningen foretaget af Forfatteren selv efter Advis fra K. Hansen.

Denne Korrigering af Manuskripterne tog Tid og var medvirkende til, at der blev udsendt Hæfter af nye Afsnit, inden det paabegyndte var afsluttet. Saaledes fik Husdyrbrugets Historie tre Afbrydelser, hvilket bl. a. medførte, at det tog 8 Aar med at faa dette Afsnit gjort færdigt. De første Hæfter om Husdyrbruget udkom i 1924 og det sidste i 1932. Saadanne Afbrydelser gav Anledning til Misfornøjelse blandt Abonnenterne, men den grundige Gennemarbejdelse af Manuskripterne gjorde ogsaa sin store Nytte, idet den ildnede de enkelte Forfattere til at yde deres Bedste, og de Rettelser, som K. Hansen foretog, var i de fleste Tilfælde til Gavn.

Ved Planlægningen af Værket i 1924 blev det diskuteret, om Stoffet skulde deles paa tværs, saa Landbrugets tekniske og driftsmæssige Forhold blev behandlet som en Helhed inden for hver Tidsperiode: Oldtid, Middelalder osv. — eller om det skulde deles paa langs, saa Udviklingen gennem Tiderne inden for de enkelte Grene af Landbruget blev Genstand for en sam-

menhængende Skildring. K. Hansen valgte Delingen paa langs, hvorved han opnaaede at kunne faa de enkelte Afsnit behandlet af Specialister.

I Henhold til den nævnte Subskriptionsindbydelse af 1924 skulde Værket komme til at omfatte 5 Bind. Denne Bestemmelse er bleven overholdt, dog er enkelte af Bindene bleven en Del tykkere end budgetteret, hvilket absolut maa betragtes som en Fordel.

Første Bind er paa 240 Sider, hvoraf de 74 omhandler *Danmarks Jordbund*, skrevet af Statsgeolog *Vilhelm Milthers*, og de 166 omhandler *Jordens Besiddelse og Brug*, skrevet af Landbrugslærer *Otto Christensen*.

Andet Bind er paa 426 Sider og omhandler *Planteavlens Historie*. Det havde hele Tiden været Meningen, at K. Hansen selv vilde skrive dette Bind, hvortil han i en Aarrække havde samlet Materiale, men det lykkedes ikke for ham at komme i Gang med at faa Materialet sammenarbejdet og gjort færdig til Udgivelse, før end han var naaet op i Nærheden af de 80 Aar. Han naaede dog at faa den væsentligste Part af Planteavlens Historie udarbejdet inden sin Død den 19. April 1941. Det blev derefter overdraget til Direktør *Chr. Stahl*, Konsulent *P. Grøntved*, Forstander *Josef Hansen* og Forstander *E. Gram* at skrive hver sit Afsnit af det resterende vedrørende Planteavl.

Tredie Bind er paa 715 Sider og omhandler Husdyrbrugets Historie. Statskonsulent *J. Jensen* har her givet en særdeles interessant Redegørelse for Hesteavlens Udvikling. Statskonsulent *Axel Appel* og Forstander *Niels Bredkjær* har skrevet Kvægets Historie. Redaktør *C. C. Larsen* har skrevet om Faareavl og Forsøgsleder *N. Beck* om Svineavl. Mærkeligt nok er der ikke blevet medtaget en Omtale af Fjerkræavl; men det skyldes vel, at denne Gren af Husdyrbruget i 1924 kun var af ringe økonomisk Betydning.

Fjerde Bind er paa 600 Sider og bestaar af tre Afsnit: Landbrugsbygninger, skrevet af Museumsinspektør *H. Zangenberg*, Mejeribruget, skrevet af Redaktør *A. Axelsen Drejer*, Landbru-

gets Redskaber og Maskiner, skrevet af Statskonsulent *Anton Christensen*.

Femte Bind er paa 731 Sider og omhandler de landøkonomiske Forhold i Almindelighed, skrevet af Landbrugslærer *Otto Christensen*, Docent *Aksel Milthers* og Dr. phil. *Fridlev Skrubbeltrang*. Dertil er føjet et Afsnit om Landbefolkningens Oplysning og Uddannelse skrevet af Forstander *J. J. Hansen*. Dette Bind giver en levende Skildring af det danske Landbrugs økonomiske og kulturelle Udvikling fra Oldtid til Nutid og kommer derved til at danne en udmærket Overbygning for hele Værket ved at gøre Rede for de Virkninger, som de tekniske og driftsmæssige Fremskridt har haft for Landbrugets nuværende høje Stade.

Det danske Landbrugs Historie foreligger nu færdigt, og man konstaterer med Tilfredshed, at Gads Forlag har haft den rette Forstaaelse af, at et saa lødigt Værk som dette bør foreligge i værdigt og smukt Udstyr, det gælder saavel Papir som Tryk og Billeder.

Niels Siggaard.

Udkomne Bøger.

Studiegårdsverksamheten i Norrland. Redogörelse från Svenska Vall- och Mosskulturföreningen. Andra arbetsåret 1943—44. Af Gerhard Rappe. 164 Sider. (Uppsala 1945).

Några undersökningar rörande norrlandsladugårdar. Av Evert Seth och Nils Holmqvist. Meddelanden från Statens Forskningskommitté för Lantmannabyggnader (Nr. 5). 93 Sider. (Malmö 1945).

Svinehold og Svinefodring. 7. Udgave. Af L. Lauridsen. Udgivet af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab. 174 Sider. (Kbhvn. 1945).

Vildmosearbejdet. Udarbejdet af Konsulent M. K. Kristensen med Bidrag af Professor, Dr. phil. Knud Jessen, Professor, Dr. phil. A. Mentz og Museumsinspektør, cand. mag. Peter Riismøller. Udgivet af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab. 219 Sider. (Kbhvn. 1945).

Beretning om De samvirkende danske Landboforeningers Virksomhed for Aaret 1944—45. Udarbejdet af Sekretariatet. 169 Sider. (Kbhvn. 1945).

95. *Beretning fra Statens Redskabsudvalg.* Aarsberetning fra Statens Redskabsudvalg 1944—45. — Prøve med Kreaturklippe-maskiner. — Lagringsforsøg med Papirhøstbindegarn. — Nyhedsprøver. Ved K n u d H a n s e n. 39 Sider. (Kbhvn. 1945).

96. *Beretning fra Statens Redskabsudvalg.* Prøve med Frugttræsprøjter samt med kombinerede Brand- og Frugttræsprøjter. Afgivet af Dommerudvalget ved K n u d H a n s e n. 60 Sider. (Kbhvn. 1945).

Stambog over Heste af Frederiksborg- og Oldenburg-Race. Bind XXIII. Frederiksborg-Race, Hingste Nr. 355—367. Hopper Nr. 1578—1664. — Oldenburg-Race, Hingste Nr. 174—177. Hopper Nr. 509—565. Ved A l f. L. S ø n d e r g a a r d, Statskonsulent. Udgivet af De samvirkende danske Landboforeningers Udvalg for Stambogsføring for Heste af Frederiksborg- og Oldenburg-Race. XX + 223 Sider. (Slagelse 1945).

Beretning fra Den kongelige Veterinær- og Landbohøjskole for Undervisningsaaret fra 1. September 1943 til 31. August 1944. 72 Sider. (Kbhvn. 1945).

Statens Smørbedømmelser. Aarsberetning for 1944. 46 Sider. (Kbhvn. 1945).

Beretning om Husholdningsarbejdet 1944—45. Udarbejdet af Konsulent M a r g r e t h e N e v a l d. Udgivet af De samvirkende Landboforeninger i Fyns Stift. 48 Sider. (Odense 1945).

9. *Beretning fra De samvirkende danske Husholdningsforeninger over Foreningens Arbejde 1. Juli 1944—1. Juli 1945.* Udarbejdet af Konsulent G u d r u n L a r s e n. 68 Sider. (Roskilde 1945).

Beretning om Undersøgelser af dansk Hvede af Høsten 1943. Hvedeudvalgets 13. Beretning. Ved H o l g e r J ø r g e n s e n, Cívilingeniør, Dr. techn. Udført for „Hvedeudvalget“ med Støtte af Dansk Gærings-Industri's Studiefond. 19 Sider + Tabeller. (Kbhvn. 1945).

Brugsforeningerne i Forhold til Stat og Erhvervsliv. Udgivet af Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger. 50 Sider. (Kbhvn. 1945).

Det danske Landbrugs Historie. 33.—34. Hæfte. Udgivet paa Foranledning af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab med Bistand af fagkyndige Medarbejdere ved K. Hansen, Statskonsulent. — Femte Bind, der afslutter Værket, er hermed færdigt. Det indeholder Bidrag af Otto Christensen, Aksel Milthers og Fridlev Skrubbeltrang om *De landøkonomiske Forhold*, af J. J. Hansen om *Oplysning og Uddannelse*, af Aksel Milthers om *Statskonsulent K. Hansens Liv og Virke* og af Niels Siggaard: *Personnavne-register*. G. E. C. Gads Forlag (Kbhvn. 1934—45).

Den danske Sukkerhandels og Sukkerproduktions Historie. Af P. P. Sveistrup, Lektor, cand. polit., og Rich. Wiltherslev, mag. art. Udgivet af Institutet for Historie og Samfundsøkonomi. 373 Sider. (Kbhvn. 1945).

Dansk Tidsskrift-Index. Tredivte Aargang 1944. Systematisk Fortegnelse over Indholdet af ca. 260 danske og en Del andre nordiske Tidsskrifter. Udgivet af Statens Bibliotekstilsyn. 51 + 385 Sider. (Kbhvn. 1945).

41de Tilbudsliste over Bøger fra Konsulentforeningens Litteraturudvalg. 35 Sider. (Odense 1945).

Mindre Meddelelser.

Generalforsamling og Foredrag i Landhusholdningsselskabet.

Landhusholdningsselskabets Generalforsamling afholdes Tirsdag den 4. December Kl. 13 i Prinsens Palæ (Nationalmuseet), Frederiksholms Kanal 12, København. Dagsorden og Bilag er udsendt til Selskabets Medlemmer.

Samme Dag og Sted afholdes Kl. 15 et Foredragsmøde, hvor Lederen af den svenske: Statens Forskningskomite for Landbrugsbygninger, Agronom A. Örborn, Lund, vil tale om: *Moderne svensk Landbrugsbyggeri — faglig og teknisk Raadgivning.*

Agronom A. Örborn, der har været den drivende Kraft ved Skabelsen af den store svenske Planlægningsvirksomhed for Landbrugsbygninger (L. B. F.), vil redegøre for, hvorledes man i Sverige har løst Spørgsmaalet om baade landbrugskyndig og

teknisk Assistance til Landmændene, og hvorledes man i Løbet af det sidste Femaar har skabt en Byggetjeneste, der planlægger og forestaar Hovedparten af det svenske Landbrugsbyggeri.

Det næste Møde i Landhusholdningsselskabet bliver Onsdag den 9. Januar, hvor Statskonsulent A. P. Jacobsen vil tale om *Landbrugskonferencen i Quebec og Landbrugsproduktionen.*

Konsulentmødet i 1946.

Under Forudsætning af, at fornøden Bevilling opnaas, er det Hensigten at afholde Konsulentmøde i Februar 1946. Mødet vil som i de foregaaende Aar blive afholdt *den sidste Fredag og Lørdag i Februar Maaned.*

Udvalget vedrørende Konsulentmøde-Tilrettelæggelsen holder Møde umiddelbart efter Nytaar og beder derfor enhver, der maatte have Forslag at stille angaaende Emner eller Foredragsholdere for det kommende Konsulentmøde, om snarest at indsende saadanne under Adresse: *Konsulentmøde-Udvalget, Det kgl. danske Landhusholdningsselskab, Rolighedsvej 26, København V.*

Tørstofindholdet i Rodfrugter i 1945.

Gennem Statens Planteavlssudvalg er der ved Forstander J. C. Lunden, Statens Forsøgsstation, Lyngby, indsamlet Materiale fra Statens Forsøgsstationer, Forædlingsvirksomheder, Laboratorier, lokale Markforsøg, Kontrolforeninger m. fl. til Belysning af Rodfrugternes Tørstofindhold.

Paa Grundlag af Resultater fra Undersøgelse af 3834 Roep prøver i 1945 er Tørstofprocenten i Rodfrugterne i Gennemsnit følgende:

	Øerne	Jylland
Kaalroer	12,1	11,3
Barres Strynø og Ferritslev	11,5	12,5
„ Øtofte og Tystofte Øtofte	14,1	14,3
Fodersukkerroe: Korsroe, Alfa, Bjergby	15,0	15,5
„ Gul- og Hvid Øtofte og hvid		
Tystofte	17,1	17,5
„ Pajbjerg Rex	17,5	17,9
Sukkerroe til Foderbrug	20,1	20,3
Turnips	10,1	—
Kartofler	—	23,2

I Forhold til Gennemsnittet for Femaaret 1940—44 er i 1945 Tørstofindholdet omkring $1\frac{1}{2}$ pCt. højere i Kaalroer og Turnips paa Øerne, men $1\frac{1}{2}$ pCt. lavere i Kaalroer i Jylland, $1\frac{1}{2}$ —1 pCt. lavere i Runkelroer og Fodersukkerroer og $1\frac{1}{2}$ pCt. lavere i Sukkerroer til Foderbrug end nævnte Gennemsnit.

Indenfor de enkelte Landsdele varierer Tørstofindholdet i Roerne en Del efter de anvendte Stammer og de stedlige Dyrkningsforhold. Paa Bornholm, Møen og Lolland-Falster er Indholdet dog forholdsvis højt.

Naar der regnes med 1,1 kg Tørstof til 1 Foderenhed, vil der af Roer med Tørstofindhold svarende til Aarets Gennemsnit, henholdsvis paa Øerne og i Jylland, medgaa af Kaalroer 9,1 og 9,7 kg, af Barres: Strynø og Ferritslev 9,5 og 8,8 kg, af Øtofte og Tystofte Øtofte 7,8 og 7,7 kg, af Fodersukkerroe: Alfa, Korsroe og Bjergby 7,4 og 7,1 kg, Gul- og Hvid Øtofte 6,5 og 6,3 kg, Pajbjerg Rex 6,3 og 6,1, af Sukkerroe til Foderbrug 5,5 og 5,4 kg og af Kartoffler i Jylland 4,7 kg til 1 Foderenhed.

Tilsyn med Vitamin-Præparater.

Fra Landbrugsorganisationer og Konsulenter saavel som fra adskillige Landmænd er der i Løbet af det sidste Par Aar gentagne Gange fremført Klager over Præparater, der Landet over er falbudt og forhandlet som værende vitaminholdige og gavnlige for Husdyrene, idet man har gjort gældende, at Præparaterne i mange Tilfælde har vist sig at være virkningsløse.

Orienterende Undersøgelser, som paa Landbrugsministeriets Foranstaltning er foretaget paa Statens Vitamin-Laboratorium, saavel som kemiske Analyser, der er foretaget af Statens Foderstofkontrol, har vist, at de fremkomne Klager har været berettigede, og at et Tilsyn med Præparater af ovennævnte Art virkelig er tiltrængt.

Foranlediget heraf har Landbrugsministeriet i Medfør af § 5, Stk. 4, i Foderstofloven under 20. November 1945 udsendt en Bekendtgørelse vedrørende Iværksættelse af et saadant Tilsyn og de nærmere Regler for Udøvelsen af dette Tilsyn.

Vitaminindholdet skal ifølge Bekendtgørelsen garanteres for den færdige Vare, altsaa for Varen, saaledes som denne udleveres til Forbrugere.

Register for *Tidsskrift for Landøkonomi* 1945 følger med Hæfte 1, 1946.

Landbrugets Prisforhold i Oktober Maaned 1945.

(Ved Det landøkonomiske Driftsbureau).

Tabel 1. Priser i Kr. pr. 100 kg.

	1944			1945		
	Hele Aaret	Januar - Okt.	Okt. Md.	Januar - Okt.	Sept. Md.	Okt. Md.
Landbrugsprodukter:						
Sødmælk (ab Mejeri) ¹⁾	28,03	27,84	28,95	27,63	27,95	27,18
Smør, Notering	389	389	389	389	389	389
do. do. + Tillæg	445	445	445	441	445	405
Ost, 20 pCt.	199	199	199	199	199	199
Æg	241	235	264	228	240	263
Slagterisvin (sl. V.)	272	272	272	271	272	259
do. do. 80½ kg og derover	288	288	288	279	272	259
Slagtekøer, Kbh., 1. Kl. (lev. V.)	130	130	130	130	130	130
Stude og Kvier, Esbjerg, 1. Kl. (lev. V.)	129	129	129	129	129	129
Smaagrise, Køge, Kr. pr. Stk. .	44	45	50	55	61	53
Kælvekøer, Odense, 1. Kl., Kr. pr. Stk. ²⁾	771	776	750	756	719	700
Unge Heste, Odense, Kr. pr. Stk.	2760	2800	2560	2591	2375	2060
Hvede	29,37	29,41	29,25	29,25	29,25	29,25
Rug	30,37	30,41	30,25	30,25	30,25	30,25
Byg, 2/r.	26,25	26,25	26,25	26,25	26,25	26,25
Havre	26,25	26,25	26,25	26,25	26,25	26,25
Hø	22,92	22,74	20,25	26,64	22,00	23,00
Kartofler, Sælgers St., Sjælland	17,89	16,86	20,00	18,12	14,00	14,40
Runkelroefrø	205	196	200	236	—	243
Kaalroefrø	188	171	200	229	—	240
Rødkløverfrø	603	583	633	704	—	805
Hvidkløverfrø	773	756	750	854	—	888
Hundegræsfrø	248	248	245	249	—	245
Alm. Rajgræsfrø ³⁾	162	161	160	164	—	164
Ital. do.	146	144	145	147	—	142
Kunstgødning:						
Kalksalpeter	26,15	25,08	25,50	25,21	25,55	25,53
Sv. Ammoniak	24,85	24,78	25,20	25,01	25,35	25,35
40 pCt. Kaligødning	19,11	19,08	18,80	19,92	20,00	20,00

1) Inkl. Tillæg.

2) Bestaaet Tuberkulinprøven.

3) Tidlige Stammer.

Korn = Maksimalpriser.

Tabel 2. Prisindeks. (Femaaret 1909/14 = 100).

	1944			1945		
	Hele Aaret	Januar - Okt.	Okt. Md.	Januar - Okt.	Sept. Md.	Okt. Md.
Landbrugsprodukter:						
Sødmælk	267	265	276	263	266	259
Smør, Notering	186	186	186	186	186	186
do. do. + Tillæg	213	213	213	211	213	194
Ost	349	349	349	349	349	349
Æg	204	199	224	193	203	223
Slagterisvin	294	294	295	285	280	267
Slagtekøer (København)	224	224	224	224	224	224
Stude og Kvier (Esbjerg)	211	211	211	211	211	211
Unge Heste (Odense)	374	380	347	352	322	280
Hvede	213	213	212	212	212	212
Rug	255	255	254	254	254	254
Byg, 2/r.	204	204	204	204	204	204
Havre	218	218	218	218	218	218
Hø	334	331	295	388	320	335
Kartofler, Sælgers St., Sjælland	477	450	533	483	373	384
Kunstgødning:						
Kalksalpeter	130	130	132	131	132	132
40 pCt. Kaligødning	160	160	156	168	168	168
Vejede Prisindeks for:						
Mejeriprodukter	224	224	225	222	224	207
Husdyrprodukter, ialt	243	243	246	238	239	229
Korn	217	217	217	216	216	216
Planteprodukter ialt	249	246	255	251	237	238
Landbrugsprodukter, ialt	244	243	247	239	239	230
Kunstgødning	159	159	158	156	156	156
Markfrø	289	289	289	320	320	320